

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

brary

ONEY
THE
ATES

1800

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΥ

ΙΘ' ΑΙΩΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΥ

ΙΘ' ΑΙΩΝΟΣ

ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ

ΥΠΟ

ΠΑΥΛΟΥ ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ

ΤΟΜΟΣ Γ'

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΣΔΟΝΗΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1893

H 765.12.

Harvard College Library
Feb. 12, 1917
Duplicate Money

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΙΟ' ΑΙΩΝΟΣ

Γ'. Η ΕΥΡΩΠΗ ΑΠΟ ΤΟΥ 1830 - 1892

Ι. Ἡ δημιουργία τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου.

Ἡ συνθήκη τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἡ νέα ἀνέλιξις τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος. — Ἡ ὀριστικὴ ἀποκατάστασις τῆς ἐπαναστάσεως Ἑλλάδος εἰς ἐλεύθερον κράτος ἀναγνωρίζομενον ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου εἶναι ἔργον τοῦ Ῥωσικοῦ πολέμου τῶν ἐτῶν 1828 - 29 καὶ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως. Τὴν ἀναμφήριστον ταύτην ἱστορικὴν ἀλήθειαν ἀναγνωρίζων καὶ ἀνομολογῶν ἱστορικῶς ὁ νῦν πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας Γλάδστων ἔγραφε πρὸ τινων ἐτῶν (1) ὅτι «τὸ 10 ἄρθρον τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀποτελεῖ τὸ διεθνὲς συμβόλαιον τῆς ὑπάρξεως τῆς Ἑλλάδος ὡς ἀνεξαρτήτου κράτους». Διὰ τοῦ ἁρθροῦ ἐκείνου ἡ Πύλη ἀνεγνώριζεν οὐ μόνον τὴν συνθήκην τῆς 12/24 Ἰουνίου 1827, ἀλλὰ καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς 10/22 Μαρτίου 1829, ὑπεχρεοῦτο δὲ ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν καὶ ἀνταλλαγὴν τῆς συνθήκης νὰ διορίσῃ πληρεξουσίους μέλλοντας νὰ συμπράξωσι μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς τε Ῥωσίας καὶ τῶν συμμάχων αὐτῆς Δυνάμεων, τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας, πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν μεταξὺ τῶν Δυνάμεων γενομένων ἤδη περὶ Ἑλλάδος ἀποφάσεων (2).

(1) Τῷ 1876 ἐν τῇ «Συγχρόνῳ Ἐπιθεωρήσει» τοῦ Λονδίνου.

(2) Τὸ 10 ἄρθρον ἔχει ὡς ἑξῆς κατὰ λέξιν: «Ἡ Πύλη κηρύττουσα τὴν πλήρη αὐτῆς συναίνεσιν εἰς τὰς διατάξεις τῆς κατὰ τὴν 24/6 Ἰουλίου ἐν Λονδίνῳ μεταξὺ Ῥωσίας, Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Γαλλίας συνομολογηθείσης συνθήκης, προσχωρεῖ ἐπίσης

Διὰ τῆς τοιαύτης διατάξεως τοῦ 10 ἄρθρου τῆς συνθήκης ἡ Ῥωσσία ἐζήτησε νὰ ἐκπληρώσῃ συγχρόνως τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τε ἰδίας αὐτῆς ἐθνικῆς πολιτικῆς ὡς καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς πολιτικῆς τῆς ἐπιβαλλομένης τῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς πρὸς τὰς δύο δυτικὰς Δυνάμεις. Οὕτω ἐνῶ ἐξ ἐνὸς ἡ ἀναγνώρισις τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 10/22 Μαρτίου ἐπεβάλλετο τῇ Τουρκίᾳ ὡς νόμος τοῦ νικητοῦ, ὡς λέγει ὁ Πρόεδρος, ἀνεξαρτήτως τῆς γνώμης καὶ θελήσεως τῶν δυτικῶν Δυνάμεων (καίτοι ἡ τοιαύτη θέλησις ὑπετίθετο ὅτι ὑφίστατο πάντοτε), ἐξ ἄλλου ἡ ἐκτέλεσις τῶν ληφθεισῶν ἤδη ἀποφάσεων διὰ τῆς πράξεως τῆς 10/22 Μαρτίου ἀνετίθετο πάλιν εἰς τὴν σύμπραξιν τῶν Δυνάμεων. Οὕτω ἡ συνθήκη τῆς Ἀδριανουπόλεως ἔλυε μὲν κατ' οὐσίαν καὶ ἐν τῷ ὅλῳ τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα, ἀλλ' ἐν τοῖς τύποις καὶ ἐν ταῖς λεπτομερείαις ταῖς συνδεομέναις μετὰ τῆς ἐκτελέσεως κατέλειπεν εὐρὺ στάδιον εἰς τὰς πολιτικὰς ἐνεργείας καὶ τὴν πολιτικὴν ἐπίδρασιν τῶν δυτικῶν Δυνάμεων, ἰδίᾳ δὲ τῆς φιλοτούρκου καὶ μισελληνικῆς κατὰ βάθος πάντοτε Τορκικῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως. Ἀποτέλεσμα τοῦ τοιούτου συνδυασμοῦ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν περιστάσεων ἦτο ὅτι ἐν τῇ νέᾳ περὶ τῶν ὁρίων τοῦ νέου κράτους ἀποφάσει τῆς Λονδινεῖου Συνδιασκέψεως τῇ διατυπωθείσῃ ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῆς 22/3 Φεβρουαρίου 1830 τὰ ὅρια ταῦτα ἡλαττοῦντο τῶν ἐν τῇ πράξει τῆς 10/22 Μαρτίου συμφωνηθέντων. Διότι πρὸς δυσμὰς μὲν ἀπεκλείετο τῶν νέων ὁρίων ἡ Ἀκαρνανία, τὰ δὲ πρὸς ἀνατολὰς ὅρια ἐξετείνοντο μέχρι τῆς κορυφῆς τῆς Οἴτης καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σπερχειοῦ. Καὶ περιλαμβάνετο μὲν ἡ Εὐβοία ἐντὸς τῶν νέων ὁρίων, ἀλλ' ἀπεκλείετο τούτων ὀριστικῶς ἡ Κρήτη, ἐνῶ, ὡς εἶδομεν, ἐν τῇ πράξει τῆς 10/22 Μαρτίου τὸ περὶ Κρήτης ζήτημα εἶχεν ἀφεθῇ μετέωρον. Καὶ ὁμως διὰ τοῦ αὐτοῦ πρωτοκόλλου ἡ ἀπέναντι τῆς Τουρκίας θέσις τοῦ νέου κράτους, ἐναντίον τῶν διατάξεων τῆς πράξεως τῆς 10/22 Μαρτίου, μετεβάλλετο οὐσιωδῶς, ἀφοῦ προτάσει

εἰς τὴν πρᾶξιν τὴν ἀποφασισθεῖσαν τῇ 10/22 Μαρτίου 1829 κοινῇ συναινέσει τῶν αὐτῶν δυνάμεων ἐπὶ τῇ βάσει τῆς αὐτῆς συνθήκης καὶ περιέχουσιν τὰς λεπτομερεῖς διατάξεις τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν ὀριστικὴν ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἐπικυρώσεων τῆς παρούσης συνθήκης τῆς εἰρήνης ἡ Ὑ' Πύλη θέλει διορίσει πληρεξουσίου, ἵνα συνέλθωσι μετὰ τῶν τῆς Αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς τῆς Ῥωσσίας καὶ τῶν Αὐλῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν εἰρημένων συμφωνιῶν καὶ ἀποφάσεων ».

τῆς Ἀγγλίας ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ ἐκείνῳ τὸ νέον κράτος ἐκηρύσσετο ὅλως «ἀνεξάρτητον, ἀπολαῦον πάντων τῶν μετ' ἐντελοῦς ἀνεξαρτησίας συνδεομένων πολιτικῶν, διοικητικῶν καὶ ἐμπορικῶν δικαιωμάτων» κυβερνώμενον ὑπὸ ἡγεμόνος κυριάρχου (Prince Souverain), οἷος καθίστατο δι' ἐτέρου πρωτοκόλλου τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ πρίγκιψ Λεοπόλδος τοῦ Σαξωνικοῦ Κουβούργου (ἰδ. Τόμ. Α', σελ. 482 καὶ Τόμ. Β', σελ. 571). Οὕτω δὲ διὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς 22/3 Φεβρουαρίου 1830 ἐνῶ κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἑκτασιν ἐσμικρύνετο τὸ Ἑλληνικὸν κράτος, κατὰ παράδοξον συνδυασμὸν ἐσωτερικῶς καθίστατο ὅλως ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον, καὶ τοῦτο προτάσει τῆς Ἀγγλίας. Ἵνα νοήσωμεν τὰ αἷτια τῆς τοιαύτης κατὰ βᾶθος ἀντιφατικῆς πολιτικῆς τοῦ Ἀγγλικοῦ ἀνακτοβουλίου, ἀνάγκη νὰ διαλάβωμεν ἐνταῦθα διὰ βραχείων τὰ κατὰ τὴν ἱστορίαν τῶν τελευταίων πολιτικῶν καὶ διπλωματικῶν περιπετειῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ νικηφόρος Ῥωσσικὸς στρατὸς ὑπερβαίνει τὸν Αἰμον ἤλαυνε, κατὰ τρόπον πρωτοφανῆ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ῥωσσοτουρκικῶν πολέμων, πρὸς τὰς πύλας αὐτὰς τοῦ Βυζαντίου, τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα ἐπὶ μίαν στιγμὴν παρεχώρει τὴν θέσιν αὐτοῦ, ἐν τῷ χώρῳ τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς, εἰς τὸ εὐρύτερον ἀνατολικὸν ζήτημα. Καθὰ εἶδομεν, ἡ κυβέρνησις ἡ Ἀγγλικὴ τῆς ἐννοίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος ἀντελήφθη ἐξ ἀρχῆς ἐν τῇ ἀναφορᾷ τούτου πρὸς τὸ ὅλον Ἀνατολικὸν ζήτημα, ἥτοι ἐθεώρησε τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα ὡς μέρος τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος καὶ κατὰ ταῦτα ἐρρύθμισε τὴν ὅλην πολιτικὴν αὐτῆς. Οὔτε ὁ φιλελληνισμὸς τοῦ Γ. Κάννιγκ οὔτε τὸ πρωτόκολλον τῆς Πετροπόλεως καὶ ἡ συνθήκη τοῦ Λονδίνου καὶ ἡ τριπλῇ συμμαχία εἶχον κατὰ βᾶθος μεταβάλει τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἀντελαμβάνετο ἡ κυβέρνησις αὕτη τῆς σημασίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος. Διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Πετροπόλεως καὶ τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου προέκειτο ἀπλῶς νὰ γένωνται παραχωρήσεις τινὲς εἰς τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ κοινὴν γνώμην τὴν κρίνουσαν τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα ἐξ ἀπόψεως φιλανθρωπικῆς ὑψηλοτέρας καὶ ἀσχέτου πρὸς τὸ πολιτικὸν μέρος τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου, καθὰ εἶδομεν, ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἔμεινε μὲν, μετὰ πολλοὺς ἐνδοιασμούς, κατὰ τύπους πιστὴ εἰς τὴν συνθήκην τῆς 24/6 Ἰουλίου, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν ἠγωνίσθη παντὶ τρόπῳ νὰ περιορίσῃ καὶ νὰ ματαιώσῃ, εἰ δυνατόν, τὴν ἐφαρμογὴν τῆς συν-

θήκης ἐκείνης παριστῶσα τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα ὡς ζήτημα τῆς καταπαύσεως τῆς πειρατείας καὶ ἐξασφαλίσεως τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων τῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον ὁ Δεϊβιτζ ὑπηγόρευε τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Σουλτάνου, ἐκ θεμελίων ἐφάνησαν ἀλλοιούμεναι αἱ περὶ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας θεωρίαι τοῦ ὑπουργείου Οὐελλιγκτῶνος. Ὅποτε ἐγένετο γνωστὴ ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ ὑπὸ τῶν Ῥωσικῶν στρατῶν ὑπέρβασις τοῦ Αἴμου, αὐτὸς ὁ Οὐελλιγκτῶν ἔγραφε πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγγλον πρεσβευτὴν :

« Ἐὰν οἱ Ῥῶσοι ἀρκεσθῶσιν εἰς ἀποζημίωσιν χρηματικὴν καὶ ἀποχωρήσωσι τοῦ Τουρκικοῦ ἐδάφους, τὰ πάντα ἔχουσι καλῶς. Ἐὰν μὴ γένηται οὕτω, δὲν ὑφίσταται πλέον ζήτημα Ἑλληνικόν· ἡ ἀναστάσις τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους εἶναι ἡ μόνη λογικὴ καὶ συμφέρουσα λύσις τοῦ ὅλου ζητήματος ». Ἐν τοῖς λόγοις τούτοις τοῦ Οὐελλιγκτῶνος κεῖται τὸ μυστήριον τῆς Ἀνατολικῆς πολιτικῆς τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἰδίως τοῦ κόμματος τῶν Τόρειων. Οὗτοι εἶναι σφοδρότατοι πολέμιοι τῆς ιδέας τῆς καταλύσεως τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους καὶ θερμότατοι ὑπέρμαχοι τῆς ἀκεραιότητος αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅταν νομίσωσιν ὅτι τὸ Τουρκικὸν κράτος καταπίπτει, χωρὶς νὰ δυνηθῶσιν αὐτοὶ νὰ κωλύσωσι τὴν πτῶσιν, οἵαδῆποτε λύσις τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος διὰ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς γινομένη φαίνεται αὐτοῖς προτιμοτέρα τῆς Ῥωσικῆς κατακτήσεως. Ὁ λαὸς ὁ τῷ 1829 κατ' ἐξοχὴν ἐκπροσωπῶν ἐν Ἀνατολῇ τὸν Χριστιανισμόν ἦτο ὁ Ἑλληνικὸς καὶ τοῦτον οἱ Τόρειοι ὑπουργοὶ τῆς Ἀγγλίας ἐθεώρουν ὡς τὸν μόνον φυσικὸν καὶ διὰ τὰ Ἀγγλικά συμφέροντα ἀνεκτὸν αὐτοῖς κληρονόμον τῆς Τουρκίας. Καὶ ἀφοῦ δὲ συνωμολογήθη ἡ συνθήκη τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἀπετράπη ὁ κίνδυνος τῆς ὑπὸ τῶν Ῥώσων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐθεώρει ἐπὶ τοσοῦτον πλέον καταβεβλημένην τὴν Τουρκίαν καὶ ἐκ τῆς Ῥωσσίας τοῦ λοιποῦ ἐξαρτωμένην, ὥστε τὸ δημιουργηθησόμενον Ἑλληνικὸν κράτος ἐθεώρει προωρισμένον ν' ἀντικαταστήσῃ ἀμέσως τὸ κράτος τὸ Ὀθωμανικόν. « Ὁ δούξ Οὐελλιγκτῶν, ἔγραφε πρὸς τὸν Μεττερνίχον τῇ 30/12 Ὀκτωβρίου (ἓνα περίπου μῆνα μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως) ὁ ἐν Λονδίνῳ Αὐστριακὸς πρεσβευτὴς πρίγκιψ Ἑστερχάζυ, ἐν τοῖς πολιτικοῖς αὐτοῦ λογισμοῖς ὡς ἀπὸ ἀφετηρίας ὁρμᾶται ἀπὸ τῆς σκέψεως, ὅτι τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος εἶναι θανασίμως τετρωμένον καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν οἱ ἡμέτεροι ἀγῶνες πρὸς ἀναζωογόνησιν αὐτοῦ

θὰ ὥσιν ἄκαρποι, ἀνάγκη δὲ αἱ ἡμέτεραι προσπάθειαι νὰ τείνωσιν εἰς τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ . . . Αἱ παρατηρήσεις μου ὀλίγον ἐπέδρασαν ἐπ' αὐτόν· καίτοι δὲ ὁ λόρδος Ἀβερδῆνος ἐφάνη πλέον ἢ ὁ δούξ προσέχων εἰς αὐτάς, οὐχ ἥττον ὅμως καὶ αὐτὸς (ὁ Ἀβερδῆνος) συμμερίζεται τὰς ιδέας τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς κυβερνήσεως καὶ νῦν φροντίζει μόνον περὶ τῆς σιτερώσεως (de la consolidation) τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, ἐν ᾧ ὁ Ἄγγλος ὑπουργὸς φαίνεται ἤδη βλέπων τὴν δύναμιν τὴν κεκλημένην ν' ἀντικαταστήσῃ τὸ κράτος τοῦ Σουλτάνου ».

Ἐπὶ στιγμὴν λοιπὸν ἡ Τορικὴ τῆς Ἀγγλίας κυβέρνησις θεωροῦσα ἐπικείμενον τὸν ὄλεθρον ἢ τὴν παντελεῖ ἐκ τῆς Ῥωσσίας ἐξάρτησιν τῆς Τουρκίας ἐβουλεύσατο ν' ἀντικαταστήσῃ αὐτὴν διὰ κράτους Ἑλληνικοῦ ἢ τοῦλάχιστον νὰ προπαρασκευάσῃ τὴν Ἑλλάδα διὰ τὴν τοιαύτην κληρονομίαν καὶ διαδοχὴν. Ἀλλ' ἐν τοῖς βουλευμασι τούτοις οὐδὲν οὐδ' ἐλάχιστον ὑπῆρχεν ἐλαττήριον ἠθικὸν συμπαθείας πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἢ μίσους πρὸς τοὺς Τούρκους· τὸναντίον δὲ τὰ πάντα ἦσαν ἀπόρροια πολιτικῆς κερδοσκοπίας πρὸς ὄφελος τῆς Ἀγγλίας γινομένης. Ἑλληνικὸν κράτος ἀντικαθιστῶν τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν ἐφαίνετο κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἀνάγκη σιδηρᾶ καὶ κακὸν ἀναγκαῖον διὰ τὴν Ἀγγλίαν. Ἀλλ' ἡ ἀνάγκη αὕτη ἔμελλε νὰ ἐκλίπη εὐθὺς ὡς ἤθελε δείξει ἡ Τουρκία ἐλάχιστα σημεῖα ζωῆς πολιτικῆς καὶ ὑπάρξεως ἀνεξαρτήτου. Πρὸς τοῦτο δ' ἀκριβῶς εἰργάζετο ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγγλικὴ διπλωματία. Καὶ ἐνῶ ὁ Οὐελλιγκτῶν καὶ ὁ Ἀβερδῆνος ἐλάλουν ἐν Λονδίνῳ περὶ τῆς θανατηφόρου πληγῆς τῆς Τουρκίας καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀντικαταστάσεως αὐτῆς δι' Ἑλληνικοῦ κράτους, ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἄγγλος πρεσβευτής, ὁ τοῦ λόρδου Ἀβερδῆνου αὐτάδελφος Σὶρ Γόρδων, ἠρέθιζε τὴν Τουρκίαν ἐναντίον τῆς Ῥωσσίας καὶ ἐνεθάρρυνεν αὐτὴν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε πρὶν ἔτι παρέλθωσι δύο μῆνες ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὅποτε μέγα μέρος τοῦ Τουρκικοῦ ἐδάφους κατεῖχετο ἔτι ὑπὸ τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ, ἡ Πύλη διανοεῖτο νὰ ἐπιχειρήσῃ πόλεμον κατὰ τῆς νικητρίας Ῥωσσίας καὶ τὴν πρὸς τὴν Δύναμιν ταύτην δοθησομένην πολεμικὴν ἀποζημίωσιν νὰ χρησιμοποίησῃ διὰ τὸν νέον πόλεμον (1). Ἡ τοιαύτη ἐπαμφοτερίζουσα

(1) Ὁ Αὐστριακὸς Διάγγελος ἔγραφε τῇ 29/10 Νοεμβρίου 1829 πρὸς τὸν πρίγκιπα Μεττερνίχον ὅτι ἐν τῇ συνεντεύξει, ἣν ἔλαβέ μετὰ τοῦ Ρεῖζ ἐφέντου, περὶ τῆς πλη-

πολιτικὴ τοῦ Τορικοῦ ὑπουργείου Οὐελλιγκτῶνος - Ἀβερδῆνου, πολιτικὴ φιλότουρκος κατὰ βάθος, καὶ ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ στιγμὴν ἐξόχως φιλελληνικὴ δοκοῦσα, ὑπομιμνήσκει ἡμᾶς ἄριστα τὴν πρὸ δεκαπενταετίας πολιτικὴν διαγωγὴν τοῦ Τορικοῦ ὑπουργείου Βήκονσφηλδ-Σαλισβουρῆ ἀπέναντι Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος καθ' ὃν χρόνον ἡ νικήτρια Ῥωσσία εἶχεν ἐπιβάλει τῇ ἡττημένη Τουρκίᾳ τὴν περιβόητον συνθήκην τοῦ Ἀγίου Στεφάνου. Καὶ τότε ἡ Τορικὴ Ἀγγλία φοβουμένη ἐπικειμένην τινὰ διάλυσιν τοῦ Τουρκικοῦ κράτους ἐν Εὐρώπῃ, τὴν δὲ μεγάλην Βουλγαρίαν τῆς συνθήκης τοῦ Ἀγίου Στεφάνου θεωροῦσα ὡς μέλλουσαν Ῥωσικὴν τοπαρχίαν, ἐταράσσετο καὶ διεμαρτύρετο σφοδρῶς διὰ τῆς περιβοήτου Σαλισβουρίου ἐγκυκλίου τῆς 20/1 Ἀπριλίου ὑπὲρ τῶν προσβαλλομένων καὶ καταπατουμένων δικαιωμάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ ἐπεκαλεῖτο τὴν ἐπέμβασιν τῆς Εὐρώπης ὑπὲρ τῆς διασώσεως τῶν δικαιωμάτων τούτων. Καὶ ὁμως μόλις διὰ τῆς Βερολινείου συνθήκης ἀπεδόθησαν τῇ Τουρκίᾳ ὅρια ἀσφαλιζόντα ὅπως οὖν τὴν ἐν Εὐρώπῃ ὑπαρξὶν αὐτῆς, ἡ Τορικὴ Ἀγγλία κατέστη ἡ μισελληνικωτάτη Εὐρωπαϊκὴ Δύναμις. Ὁμοίον τι συνέβη καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1829 - 1830. Ὁ στιγμιαίος φιλελληνισμὸς τοῦ ὑπουργείου Οὐελλιγκτῶνος ὑπεχώρησεν εἰς τὴν πατροπαράδοτον φιλότουρκον Ἀνατολικὴν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας καὶ οἱ ἐπαμφοτερισμοὶ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως εἰς νέας ὑπέβαλον περιπετείας τὸ μόλις λυθὲν Ἑλληνικὸν ζήτημα. Ἡ Πύλη ἐνθαρρυνομένη, ὡς εἵπομεν, ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς, πολιτικῆς ἐνῶ ἐξ ἐνὸς διενоеῖτο ἢ προσεποιεῖτο ὅτι διενоеῖτο νέον πόλεμον κατὰ τῆς Ῥωσσίας, ἐξ ἄλλου ἀπεκήρυσσε σχεδὸν πρὸς τὴν Λονδίνειον Συνδιάσκεψιν τὰς διὰ τοῦ 10 ἄρθρου τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως ληφθείσας ἀπέναντι τῆς Ῥωσσίας ὑποχρεώσεις. Ὅπως οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας ἠγωνίζοντο μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς νὰ ἀποκλείσωσιν ὅλως

ρωμῆς τῆς πολεμικῆς ἀποζημιώσεως, ἔμαθε παρὰ τοῦ Τούρκου ὑπουργοῦ ὅτι « ἡ Ὑψηλότης Αὐτοῦ (ὁ Σουλτάνος) οὐδαμῶς ἐσκόπει νὰ πληρώσῃ ποσὰ τοσοῦτον μεγάλα εἰς τὴν Ῥωσσίαν καὶ προετίμα, ἐὰν ἡδύνατο νὰ προμηθευθῇ τὰ χρήματα ἐκεῖνα, νὰ παρασχευάσῃ τὸν στρατὸν αὐτοῦ πρὸς πόλεμον κατὰ τῆς Δυνάμεως ἐκείνης... Γινώσκω ὅτι ὁ Σὶρ Γόρδων συμβουλεύει τῇ Πύλῃ νὰ μὴ ὑποχωρήσῃ τυφλῶς εἰς τὰς Ῥωσικὰς ἀπαιτήσεις. . . Ὁ τρόπος, καθ' ὃν ὁ πρεσβευτὴς οὗτος σκέπτεται περὶ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως, μοὶ ἀποδεικνύει ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὅτι δὲν θεωρεῖ αὐτὴν οὐδαμῶς ὡς ἔργον διαρκές καὶ ἔχω λόγους νὰ πιστεύσω ὅτι ὑπὸ τοιαύτην ιδιότητα παρίστησιν αὐτὴν εἰς τὸ Διδάνιον. . . ».

ἡ ἄλλη Εὐρώπη μετὰ πόθων καὶ ἐλπίδων ἢ μετὰ φόβου καὶ ἀγωνίας ἔβλεπε πρὸς τὴν εἰσέλασιν τῶν Ῥωσικῶν στρατευμάτων εἰς τὴν πόλιν τῶν Κωνσταντίνων καὶ πρὸς τὴν ἐπικειμένην δοκοῦσαν ἀναστήλωσιν τοῦ Σταυροῦ ἐπὶ τῶν θόλων τῆς Ἀγίας Σοφίας, μυχιαίτατος πόθος τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου καὶ τῆς Ῥωσικῆς κυβερνήσεως καὶ ἀγωνιώδης μέριμνα τοῦ Ὑπεραιμίου Δεΐβιτζ ἦτο ἡ συνομολόγησις τῆς εἰρήνης ἐκτὸς τῶν πυλῶν τοῦ Βυζαντίου (1), ὅπως συνίστα τοῦτο καὶ ἡ κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος σχηματισθεῖσα κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον μυστικὴ ἐπιτροπεία ἡ ἔχουσα ἀποστολὴν νὰ σκεφθῇ περὶ τῆς ἀρίστης πολιτικῆς τῆς προσηκούσης τῇ Ῥωσσίᾳ ἀπέναντι τῆς Τουρκίας (2). Κατάλυσις ἢ διαμελισμὸς τοῦ Τουρκικοῦ κράτους ἢ διανομὴ αὐτοῦ ἦσαν ὅλως ξένα πρὸς τὰς βουλὰς καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ Τσάρου. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ αἱ περὶ ριζικῆς λύσεως τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος προτάσεις, ἃς μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Δεΐβιτζ ὑπέρβασιν τοῦ Αἴμου ἐποιήσατο ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας πρὸς τὴν μνημονευθεῖσαν μυστικὴν ἐπιτροπείαν, ἥκιστα εὐμενοῦς ἠξιώθησαν παρὰ ταύτης προσοχῆς (3). Ἡ ἀποστροφὴ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς πᾶσαν ἰδέαν δια-

(1) Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος γράφων πρὸς τὸν Δεΐβιτζ μετὰ τὴν ὑπέρβασιν τοῦ Αἴμου ἐμεγάλυνεν ὅπως οὖν τὴν σημασίαν τοῦ γεγονότος, ἀλλὰ τοῦτο, ὡς φαίνεται, ἵνα δώσῃ μᾶλλον θάρρος τῷ στρατηγῷ πρὸς ἀπαίτησιν τῶν ἀπαραιτήτων. «Ἡ θέσις ὑμῶν, ἔγραφεν, εἶναι ἀνταξία ἀρχηγοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ ἰσταμένου πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Στρατιωτικῶς ἡ θέσις αὕτη καθίσταται μυθώδης καὶ μόλις προσιτὴ τῇ φαντασίᾳ. Ἡ δεξιὰ πτέρυξ ἐρείδεται ἐπὶ στόλου καταπλεύσαντος ἀπὸ Κρονστάνδης, ἡ δ' ἀριστερὰ ἐπὶ τοῦ στόλου τῆς Σεβαστουπόλεως. Ὁ Πρῶσος ἀπεσταλμένος παρουσιάζεται εἰς τὸ ὑμέτερον ἀρχηγεῖον κομίζων τὰς ἱκεσίας τοῦ Σουλτάνου καὶ τὴν ἐξομολόγησιν τῆς καταστροφῆς τοῦ προτεπιχυρουμένην διὰ τῶν ὑπογραφῶν τῶν πρέσβων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας. Μετὰ ταῦτα μένει μόνον νὰ ἀναφωνήσωμεν : «Μέγας ὁ Θεὸς τῆς Ῥωσσίας καὶ εὖγε τῷ Ὑπεραιμίῳ»».

(2) Αἱ γινώμαι τῆς ἐπιτροπείας ταύτης ἦσαν αἱ ἑξῆς : 1) ὅτι ἡ διὰ τὴν Ῥωσσίαν ὠφέλεια τῆς ἐν Εὐρώπῃ διατηρήσεως τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους ὑπερβαίνει τὴν βλάβην, ἣν προξενεῖ αὐτῇ· 2) ὅτι κατ' ἀκολουθίαν ἡ κατάλυσις τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους ἀντίκειται εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Ῥωσσίας· 3) ὅτι ἡ φρόνησις ἀπαιτεῖ νὰ προληφθῇ ἡ πτώσις τοῦ κράτους τούτου λαμβανομένων πάντων τῶν μέτρων πρὸς συνομολόγησιν ἐντίμου εἰρήνης· 4) ὅτι καθισταμένης ἀπαραιτήτου τῆς πτώσεως τοῦ Τουρκικοῦ κράτους ἀνάγκη νὰ φροντίσῃ ἡ Ῥωσσία διὰ παντὸς τρόπου ἵνα μὴ ὁ πορθμὸς τοῦ Βοσπόρου καταληφθῇ ὑφ' οἱασδήποτε μεγάλης Δυνάμεως. Ὡς πρὸς τὴν τύχην τῶν λοιπῶν χωρῶν ἀνάγκη νὰ συνεννοηθῇ πρὸς τὰς λοιπὰς μεγάλας Δυνάμεις.

(3) Ὁ Ι. Καποδίστριας προέτεινε τὴν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἐν Εὐρώπῃ Ὀθωμανικοῦ κράτους ἱδρυσιν 5 χριστιανικῶν κρατῶν· 1) τοῦ Δακικοῦ, ἀποτελουμένου ἐκ τῶν παραδουναβίων ἡγεμονιῶν· 2) τοῦ Σερβικοῦ (ἐκ τῆς Σερβίας, Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης καὶ τῆς δυτικῆς Βουλγαρίας)· 3) τοῦ Μακεδονικοῦ (ἐκ τῆς Μακεδονίας, Θρά-

Ἄλλ' ἅπασα αὕτη ἡ ἀπέναντι τῆς ἡττημένης Τουρκίας καὶ τῆς οὐδετέρας Εὐρώπης μετριοπάθεια καὶ γενναιοφροσύνη τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου μικροῦ δεῖν ὑπεχώρουν εἰς τὴν ἀνάγκην νέου πολέμου κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς ὀριστικῆς καταλύσεως τοῦ κράτους τούτου. Ἡ ἐχθρικὴ θέσις, ἣν ἐλάμβανεν ἡ Τουρκία ἀπέναντι τοῦ γενναίου πολεμίου καὶ νικητοῦ τὴν ἐπαύριον τῆς ἡττης καὶ τῆς σύνομογῆσεως τῆς συνθήκης, ἦτο φυσικώτατον νὰ ἐξαντλήσῃ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν μακροθυμίαν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ νὰ διασκεδάσῃ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ πάντα δισταγμὸν ἀπέναντι τῆς ἀπαραιτήτου ἀνάγκης νέας ἐνεργείας, ἥτις ἔδει ν' ἀπολήξῃ εἰς ἀποτελέσματα ὀριστικά. Τότε δὲ πρῶτον ὁ αὐτοκράτωρ συλλαβὼν τὸ σχέδιον τῆς καταλύσεως τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους ἐπεχείρησε νὰ ἐπενέγκῃ συνεννόησιν τινα Εὐρωπαϊκὴν ὑπὲρ τοῦ τοιούτου σχεδίου, καὶ τὸ Ῥωσικὸν ἀνακτοβούλιον ἤρξατο διαπραγματεύσεων πρὸς τὰς κυβερνήσεις τῶν μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων. Τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ πορείαν τῶν διαπραγματεύσεων τούτων διεφώτισαν ἱκανῶς τὰ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐκδοθέντα Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ἀγγλοῦ διπλωμάτου λόρδου Λόφτους. Καθὰ ἐκ τῶν Ἀπομνημονευμάτων τούτων μαθηάνομεν, ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἐζήτησε νὰ συνεννοηθῇ πρῶτον πρὸς τὴν Γαλλίαν. Καίτοι δ' ὁ Πολινιάκ δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἄγαν Ῥωσσοφίλων ἀνδρῶν τῆς Γαλλίας, καίτοι ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ ὑπουργείου Μαρτινιάκ δὲν μετήρχετο ἐν Ἀνατολῇ πολιτικὴν θετικὴν καὶ ὠρισμένην, ἀλλ' ἦτο, ὡς λέγει λίαν ὀρθῶς ὁ Πρόκες, ἐν Κωνσταντινουπόλει μὲν φιλότουρκος, ἐν Ἑλλάδι φιλελληνική, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ φίλη τοῦ πρὸς ἀνταρσίαν παρασκευαζομένου Σατράπου, ὅμως αἱ προσωπικαὶ σχέσεις αἱ συνδέουσαι τὸν Τσάρον πρὸς τὸν βασιλέα Κάρολον καὶ ἡ σταθερὰ φιλία καὶ συμπάθεια, ἣν ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἔδειξεν ἀπέναντι τοῦ Τσάρου κατὰ τὴν κρισιμωτάτην περίοδον τοῦ Ῥωσσοτουρκικοῦ πολέμου, ἐνέπνεον μεγάλην ἐμπιστοσύνην τῇ Ῥωσικῇ κυβερνήσει. Ἀδὲν ἐπιθυμῶ τὴν πτῶσιν τῆς Τουρκίας, ἔλεγεν ὁ αὐτοκράτωρ ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν Γαλλικὴν κυβέρνησιν, ἀλλ' αὕτη κατέστη ἀναπόφευκτος». Ὁ Πολινιάκ προθύμως ἐπελάβετο νῦν τῆς εὐκαιρίας ἵνα διὰ τῆς λύσεως τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος ἀνυψώσῃ τὴν θέσιν τῆς Γαλλίας ἐν τῇ Δύσει καὶ ἀποζημιώσῃ αὐτὴν δι' ὅσας ὑπέστη ζημίας κατὰ τὰ ἔτη 1814-1815. Ἐν τῷ ὑπομνήματι, δι' οὗ ὁ Γάλλος πρωθυπουργὸς ἐξετίθει τὰς ιδέας αὐτοῦ περὶ τῆς ὀριστι-

ἐξαιρέσει τῆς Βουλγαρίας, χώρας κυρίως Ἑλληνικᾶς ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἄρχοντος ἐπὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ ἐπὶ μέρους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἦτο βεβαίως ὑπὸ Ἑλληνικὴν ἔποψιν ἀρίστη, ἀλλ' ἡ πραγματοποίησις αὐτῆς ἦτο δυσχερεστάτη κυρίως διὰ τὴν μέλλουσαν νὰ προκύψῃ ἐκ τῆς τοιαύτης λύσεως μεγάλην μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας ἀντίθεσιν καὶ σύγκρουσιν, πρὸς ἣν δὲν ἦτο δεόντως παρεσκευασμένη τότε ἡ Ῥωσσία. Καὶ ἐπέμφθη μὲν τὸ Ὑπόμνημα εἰς τὴν Πετρούπολιν, ἵνα ὑποβληθῇ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Τσάρου, ἀφοῦ πρότερον ἔτυχε τῆς ἐγκρίσεως τοῦ βασιλέως Καρόλου, ἀλλ' οὐδὲν ἐπήνεγκεν ἀποτέλεσμα πρακτικόν. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ μετὰ τινὰς μῆνας ἐπελθοῦσα ἐν Γαλλίᾳ ἐπανάστασις τοῦ Ἰουλίου καθίστα δυσχερῇ, εἰ μὴ ἀδύνατον, πᾶσαν περαιτέρω Γαλλορωσικὴν συνεννόησιν. Ἀλλὰ καὶ πρὶν ἢ ἐκραγῇ ἡ ἐπανάστασις αὕτη καὶ ἄνευ οἰασδῆποτε προβλέψεως τοιαύτης καταστροφῆς, ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἔτεμεν ἐκ νέου ὁδὸν εἰρήνης καὶ μετριοπαθείας, εἰς τοῦτο δὲ ἐβοήθησε μεγάλως τῇ Ῥωσικῇ πολιτικῇ αὐτῇ ἡ Πύλη. Ὁ Σουλτάνος, καίπερ βαρύτατα φέρων τοὺς ὄρους τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἐχθρικὰ βουλευόμενος κατὰ τῆς Ῥωσσίας, ἐννοῶν οὐχ ἥττον ὅτι πᾶσα ἀπόπειρα πρὸς μετρίασιν τῶν ὄρων τούτων γινομένη δι' ἐχθρικῆς πρὸς τὴν Ῥωσσίαν διαγωγῆς ἡδύνατο νὰ ἐπενέγκῃ περιπλοκὰς ὀλεθρίας εἰς τὸ κράτος, προετίμησε ν' ἀποταθῇ εἰς τὴν γενναιότητα τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ πέμψῃ ἑκτακτον πρεσβείαν εἰς τὴν Πετρούπολιν ὑπὸ τὸν Χαλίλ πασσᾶν, ἵνα ζητήσῃ τὴν μετρίασιν ὄρων τινῶν τῆς εἰρήνης, ἰδίως τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν πολεμικὴν ἀποζημίωσιν. Καίτοι δὲ αἱ ὁδηγίαι αἱ διδόμεναι τῷ Χαλίλ πασσᾶ δὲν ἦσαν συντεταγμέναι ἐν πνεύματι λίαν διαλλακτικῷ καὶ ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ῥωσσίας Ῥογῆρος, εἰς ὃν ἐδόθη ἐμπιστευτικῶς ἀντίγραφον τῶν ὁδηγιῶν τούτων, ἐξέφρασε τῇ Πύλῃ τὸν φόβον αὐτοῦ μὴ αἱ τοιαῦται ὁδηγίαι ἐπενέγκωσιν ἀποτελέσματα ἀντίθετα τῶν προσδοκωμένων, οὐχ ἥττον αὐτῇ ἡ ἀποστολὴ ἐκτάκτου πρεσβείας εἰς Πετρούπολιν πρὸς αἵτησιν παραχωρήσεων ἦτο διάβημα ἐπιτυχέστατον. Διότι ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος φροντίζων μᾶλλον περὶ τῆς διατηρήσεως τῆς γοητείας καὶ τῆς ἠθικῆς δυνάμεως τῆς Ῥωσσίας ἢ περὶ τῆς κατὰ γράμμα ἐκπληρώσεως τῶν ὄρων τῆς συνθήκης, ζητῶν δὲ ν' ἀποφύγῃ ἀξιοπρεπῶς νέας περιπλοκὰς, προθύμως ἐπωφελήθη τὸ διάβημα τοῦ Σουλτάνου ἵνα προβῇ εἰς γενναίας παραχωρήσεις. Ὁ Χαλίλ πασσᾶς ἦτο κο-

μιστῆς πλουσιωτάτων δώρων διὰ τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὴν αὐτοκράτειραν καὶ διὰ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας καὶ διὰ τοὺς πολιτικούς ἄνδρας, μεθ' ὧν ἔμελλε νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις, καὶ ἡ ἀποστολὴ αὐτοῦ θεωρουμένη ὡς δεῖγμα σεβασμοῦ τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὸν Τσάρον ἡσφάλισεν αὐτῷ εὐμενῇ ὑποδοχὴν ἐν Πετροπόλει, ἐνθα ἀφίκετο περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1830. Αἱ διαπραγματεύσεις αἱ ἀρξάμεναι νῦν ἐν Πετροπόλει ἀπέληξαν τῇ 13/25 Ἀπριλίου εἰς νέαν μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας σύμβασιν, καθ' ἣν ὁ αὐτοκράτωρ τὴν πολεμικὴν ἀποζημίωσιν ἡλάττωσεν ἀπὸ 10 ἑκατομμ. Ὁλλανδικῶν δουκάτων εἰς 8 ἑκατομμ. πληρωθησόμενα ἐντὸς 8 ἐτῶν καὶ εἰς 8 δόσεις, εἰς ἕκαστον ἔτος ἀναλογοῦντος 1 ἑκατομμ. Τὸ δὲ σπουδαιότερον, ἡ ἐκκένωσις τοῦ Τουρκικοῦ ἐδάφους καὶ αὐτῶν τῶν παραδουναβίων ἡγεμονιῶν κατέστη ὅλως ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῆς πληρωμῆς τῆς πολεμικῆς ἀποζημιώσεως, ἐξηρτήθη δὲ μόνον ἀπὸ τῆς ἀποζημιώσεως τῆς δοθησομένης πρὸς τοὺς Ῥώσους ἐμπόρους καὶ ἀνερχομένης εἰς 1 $\frac{1}{2}$ ἑκατομμ. δουκ. Ὁλλανδικῶν (1). Ἀμα τῇ ἀποτίσει τοῦ $\frac{1}{3}$ τῆς ἀποζημιώσεως ταύτης ἦτοι 500 χιλ. δ. τὰ Ῥωσικὰ στρατεύματα ὑπεχρεοῦντο νὰ ἐκκενώσωσι τὸ μέχρι Δουνάβεως Τουρκικὸν ἐδαφος, μετὰ δὲ τὴν πληρωμὴν ἐτέρων 500 χιλ. καὶ αὐτὰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας, τῆς τρίτης δόσεως ἐκ 500 χιλ. γεννησομένης μετὰ τὴν ἐντελῇ ἐκκένωσιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ ἐδάφους.

Αἱ γενναῖαι αὗται παραχωρήσεις τοῦ Τσάρου κατέστησαν εὐγνώμονα τὸν Σουλτάνον καὶ τὴν Πύλιν καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ὀριστικὴν καὶ τελικὴν διευθέτησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος. Ἀλλ' ἡ ἐκκρεμὴς κατάστασις τῶν πραγμάτων ἡ μεσολαβήσασα μεταξὺ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως (2/14 Σεπτεμβρίου 1829) καὶ τῆς συμβάσεως τῆς Πετροπόλεως (14/26 Ἀπριλίου 1830) ἔβλαψε σπουδαίως τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα. Διότι ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος καθ' ὃν χρόνον ἡ Τουρκία, μετὰ τὴν πρώτην αὐτῆς ἐνθαρρύνσει τῆς Ἀγγλίας ἀπέναντι τῆς Ῥωσσίας δειχθεῖσαν δυστροπίαν καὶ θρασύτητα,

(1) Μόνον ἡ Σιλίστρια ὤρίσθη νὰ κατέχεται ὑπὸ τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ μέχρι τῆς τελείας ἀποτίσεως τῆς πολεμικῆς ἀποζημιώσεως. Πρὸς.μείζονα δ' εὐκολίαν τῆς πληρωμῆς ἐπετράπη τῇ Τουρκίᾳ ἀντὶ χρημάτων μετρητῶν νὰ παραδώσῃ τῇ Ῥωσίᾳ καὶ προϊόντα Τουρκικῶν χωρῶν φυσικὰ ἢ βιομηχανικά, οἷον οἰκοδομήσιμον ξυλείαν, χαλκὸν καὶ μέταξαν. Συνεφωνήθη πρὸς τούτοις ἵνα, ἐὰν ἡ Τουρκία διὰ τῶν παρεχομένων αὐτῇ εὐκολιῶν τὴν πολεμικὴν ἀποζημίωσιν πληρώσῃ ἐντὸς βραχυτέρας τῶν 8 ἐτῶν προθεσμίας, ἐκκενωθῇ ἀμέσως καὶ ἡ Σιλίστρια.

ἐζήτει διαλλαγὴν πρὸς τὸν νικητὴν διὰ τῶν ἐν Πετροπόλει νέων διαπραγματεύσεων, εὐρισκόμενος ἐν τῇ οὐχὶ εὐαρέστῳ θέσει νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ νέας καὶ ὀριστικῆς πρὸς τὴν Τουρκίαν ῥήξεως ἢ διαλλακτικωτέρας πρὸς αὐτὴν πολιτικῆς, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντεπεξέλθῃ ἐρρωμένως κατὰ τῶν ἐνστάσεων, ἃς ἐποιεῖτο ἡ Τουρκία ἐναντίον τῶν διὰ τοῦ 10 ἄρθρου τῆς συνθήκης διδομένων τῇ Ἑλλάδι ὀρίων. Ἐξ ἄλλου δὲ ἡ Ἀγγλία, βραδύτερον δὲ καὶ ἡ Γαλλία, ἠγωνίζετο νὰ καταδικάσῃ εἰς λήθην ἐν τῇ Λονδινεῖᾳ Συνδιασκέψει τὸ 10 ἄρθρον τῆς συνθήκης, ἵνα μὴ ἡ Ῥωσσία μόνη, ὡς ἐδικαιουῖτο, ἔχῃ τὴν δόξαν τῆς περατώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς ἐλευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο θεωρηθῇ κοινὸν κατόρθωμα τῶν τριῶν Δυνάμεων. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐζήτει ἐκ παντὸς τρόπου νὰ παραστήσῃ τὴν Τουρκίαν ὡς προσχωρήσασαν εἰς τὴν συνθήκην τῆς 24/6 Ἰουλίου καὶ εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν τοῦ Λονδίνου πρὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς Ῥωσσοτουρκικῆς συνθήκης. Καὶ πολὺ πρὸ τῆς συνομολογήσεως τῆς συνθήκης ταύτης, ὅποτε κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1829 ἡ Πύλη ἐδήλωσε πρὸς τοὺς πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας ὅτι προσεχώρει εἰς τὴν συνθήκην τῆς 24/6 Ἰουλίου, ἀπλῶς ἵνα χωρίσῃ τὰς δύο ταύτας Δυνάμεις ἀπὸ τῆς Ῥωσσίας καὶ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τῆς Δυνάμεως ταύτης τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα, ὁ λόρδος Ἀβερδῆνος δὲν ἐδίστασε νὰ παραστήσῃ ἐν τῇ Συνδιασκέψει τοῦ Λονδίνου (κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 17/29 Αὐγούστου) τὸ διάβημα τῆς Πύλης ὡς προσχώρησιν εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου. Ἀλλ' οἱ πρέσβεις τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Γαλλίας εὐλόγως τότε ἀντέκρουσαν τὸν τοιοῦτον δισχυρισμὸν παρατηροῦντες ὅτι ἡ δῆλωσις τῆς Πύλης δὲν ἐγένετο ἐγγράφως, καὶ ὅτι, καὶ ἂν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος διακήρυξις ἐν τῷ ὅλῳ αὐτῆς ἦτο ἀληθής, ἐν ταῖς λεπτομερεῖαις αὐτῆς ἦτο ἀόριστος, καὶ ὅτι ἡ μόνη πρᾶξις τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως ἡ γνωστὴ ἐπισήμως εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν ἦτο ἡ ὑπὸ τῆς Πύλης ἐπίσημος ἀπόρριψις τῆς συνθήκης. Καὶ ὅποτε μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ αὐτὸς ἐν τῇ Συνδιασκέψει Ἀγγλος ἀντιπρόσωπος κατ' ἀκολουθίαν τῶν εἰς αὐτὸν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν πρέσβων τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας πεμφθέντων ἐγγράφων παρέστησε τὴν Πύλην προσχωρήσασαν εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου, οἱ πρέσβεις τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ῥωσσίας προέτειναν ἵνα ἀναβληθῇ πᾶσα περὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζήτησις. Ἡ συνομολόγησις τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως

καὶ αἱ ἐκ ταύτης προελθοῦσαι εἰς τὰς διαθέσεις τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως διακυμάνσεις ἐβράδυναν ἐπὶ μακρὸν τὸ ἔργον τῆς Συνδιασκέψεως, πρὸς ἣν ἡ Τουρκία διεβίβασε, καθὰ εἵπομεν, τὰς κατὰ τῆς πράξεως τῆς 10/22 Μαρτίου 1829 ἐνστάσεις καὶ ἀντιλογίας αὐτῆς. Ἡ Συνδιάσκεψις ἐπανελάβε δραστηριώτερον τὰς περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος διαπραγματεύσεις ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1830, ὁπότε ἡ μὲν Τουρκία συνῆψε νέας ἐν Πέτρουπόλει διαπραγματεύσεις πρὸς τὴν Ῥωσσίαν, ἡ δὲ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις συνελθοῦσα ἐκ τῆς πρώτης ταραχῆς ἤρξατο νὰ ἐλπίζῃ πάλιν ἐπὶ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς Τουρκίας. Ἡ Ἀγγλία παρήτησε μὲν ταχέως τὰ περὶ μεγάλου Ἑλληνικοῦ κράτους σχέδια αὐτῆς καί, τὸ μὲν χαρίζομένη τῇ Πύλῃ, τὸ δὲ καὶ ἐπιθυμοῦσα εἰλικρινῶς ἵνα ἡ Τουρκία ὀλιγώτερον ἀκρωτηριασθῇ, ἦτο διατεθειμένη νὰ σμικρύνῃ τὰ διὰ τῆς πράξεως τῆς 10/22 Μαρτίου 1829 δοθέντα τῇ Ἑλλάδι ὅρια· ἀλλ' ἐξ ἄλλου φοβουμένη πάντοτε τὴν διὰ τοῦ πολέμου καὶ τῆς συνθήκης ἐπελθοῦσαν ἀδυναμίαν τῆς Τουρκίας καὶ τὴν ἠθικὴν ἐκ τῆς Ῥωσσίας ἐξάρτησιν τοῦ κράτους τούτου ἤθελε νὰ κατασταθῇ ἡ Ἑλλὰς κράτος ὅλως ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς Τουρκίας, ἵνα μὴ ἡ Ῥωσικὴ ἐπιρροὴ ἡ κρατοῦσα ἐν Τουρίᾳ ἐπεκταθῇ καὶ ἐπὶ τὸ ὑποτελὲς αὐτῇ νέον κράτος (1). Ἐντεῦθεν ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ, περιερχομένη κατὰ βάθος εἰς ἀντίφασιν πρὸς ἑαυτήν, ἐνῶ ἐξ ἐνὸς ἔστργε τὴν ἐλάττωσιν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος τῶν διδομένων

(1) Ἡ περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ἰδέα ἐρρίφθη τὸ πρῶτον, καθὰ πολλάκις εἴδομεν, ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, ἀλλ' ἄνευ εἰλικρινείας καὶ μετὰ κακοβούλου μάλιστα ὀπισθοβουλίας. Ὁ Γ. Κάννιγχ διετύπωσεν αὐτὴν ἀπλῶς ὡς μέσον ἀπειλῆς, ἵνα ἐκβιασθῇ παρὰ τῆς Πύλης ἡ ἀποδοχὴ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Πέτρουπόλεως (ἴδ. Τόμ. Β', σελ. 639). Μόνον δὲ ἐπὶ τοῦ ὑπουργείου Οὐέλλιγκτῶνος ἐν τοῖς πολιτικοῖς κύκλοις τῆς Ἀγγλίας, μετὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ Ῥωσοτουρκικοῦ πολέμου, ἐγένετο λόγος, ὑπ' αὐτοῦ μάλιστα τοῦ Οὐέλλιγκτῶνος ῥιφθεὶς, περὶ ἐντελοῦς ἀνεξαρτησίας, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ προταθῇ τὸ πρᾶγμα ῥητῶς καὶ ἐπισήμως. Ἐπίσημον πρότασιν περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας ἐποίησατο πρῶτον τὸ Ῥωσικὸν ἀνακτοδούλιον διὰ τῆς ἀπὸ Ὁδησσοῦ πεμφθείσης καὶ ἀπὸ 16/28 Αὐγούστου 1828 χρονολογουμένης διακοινώσεως τοῦ Νεσσελρῶδε πρὸς τὸν πρίγκιπα Λίβεν. Ἐν τῇ διακοινώσει ταύτῃ ἐλέγετο: «Ἐλάδομεν ἤδη εὐκαιρίαν νὰ κηρύξωμεν κατ' ἀκολουθίαν ὑπομνήματός τινος τοῦ Βιενναίου ἀνακτοδουλίου ὅτι, ἐὰν οἱ ἡμέτεροι σύμμαχοι ἔκρινον τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος χρησιμωτέραν πρὸς τὴν ἐμπέδωσιν τῆς εἰρήνης ἐν Ἀνατολῇ, ἡμεῖς δὲν θὰ ἀπεκρούσωμεν τὸν τοιοῦτον συνδυασμόν. Φαίνεται ὅτι ὁ συνδυασμὸς ἔτυχε τῆς πεφωτισμένης ψήφου τοῦ δουκὸς Οὐέλλιγκτῶνος, ἀφοῦ οὗτος πρῶτος ἐπανελάβεν αὐτόν . . . Ἀναγνωρίζομεν τὴν ἀπλότητα καὶ τὰ ἄλλα πλεονεκτήματα τῆς ἰδέας καὶ θέλετε προθυμηθῇ ὑμεῖς νὰ ἔχητε αὐτὴν ὑπ' ὄψιν καὶ νὰ ἀναπτύξητε αὐτὴν εὐρέως, ὁπότεν θὰ συζητηθῇ ἐν τῇ Συνδιασκέψει».

ταύτη διὰ τῆς πράξεως τῆς 10/22 Μαρτίου, ἐξ ἄλλου προέτεινε τὴν παντελῆ ἀνεξαρτησίαν τοῦ νέου κράτους. Ἀπέναντι τῆς τοιαύτης πολιτικῆς τῆς Ἀγγλίας ἢ Ῥωσσίας, δι' οὓς λόγους εἶπομεν, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν κατὰ γράμμα ἐκτέλεσιν τοῦ 10 ἄρθρου τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἀφοῦ μάλιστα καὶ ἡ Γαλλία διὰ λόγους φιλοτιμίας ἤθελεν ἡ ὀριστικὴ λύσις τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος νὰ προέλθῃ ἐκ τῆς Λονδινείου Συνδιασκέψεως. Διὰ τοῦτο ὁπότε κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 22/3 Φεβρουαρίου 1830 οἱ ἐν τῇ Συνδιασκέψει ἀντιπρόσωποι τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας πρὸ πάσης ἄλλης συζητήσεως ἐζήτησαν νὰ μάθωσι παρὰ τοῦ Ῥώσσου συναδέλφου αὐτῶν τίνα ἔδιδε σημασίαν εἰς τὸ 10 ἄρθρον, ὁ Ῥώσσος ἀντιπρόσωπος ἤναγκάσθη νὰ κηρύξῃ ὅτι τὸ 10 ἄρθρον τῆς συνθήκης δὲν ἠκύρου τὰ δικαιώματα τῶν συμμάχων τοῦ αὐτοκράτορος καὶ δὲν ἐκώλυε τὰς τρεῖς Δυνάμεις ἵνα κοινῇ συμφωνίᾳ ἀποφασίσωσι περὶ τῶν μέτρων, ἅπερ ἐθεώρουν ὠφελιμώτατα καὶ ταῖς περιστάσεσι μάλιστα προσήκοντα. Τὴν τοιαύτην διακήρυξιν τοῦ Ῥώσσου ἀντιπροσώπου ἐπωφεληθεὶς ὁ λόρδος Ἀβερδῆνος προέτεινε πάλιν ἵνα ὡς ἀφετηρία τοῦ ἔργου τῆς Συνδιασκέψεως ληφθῇ ἡ ἀπὸ τῆς 28/9 Σεπτ. 1829 διὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβων τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας διαβιβασθεῖσα τῇ Συνδιασκέψει διακήρυξις τῆς Πύλης ἢ λέγουσα ὅτι αἱ Πύλη προσχωρήσασα ἤδη εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου ὑπόσχεται καὶ θεωρεῖ ἑαυτὴν ὑπόχρεων ἀπὸ τῆς σήμερον ἀπέναντι τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Δυνάμεων τῶν ὑπογραψασῶν τὴν εἰρημένην συνθήκην νὰ συναινέσῃ εἰς πάσας τὰς ἀποφάσεις τὰς ληφθησομένας ὑπὸ τῆς Συνδιασκέψεως τοῦ Λονδίνου πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης ἐκείνης». Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς οὕτω κηρυχθείσης ἢ παρασταθείσης ὑποταγῆς τῆς Πύλης εἰς τὴν συνθήκην τῆς 24/6 Ἰουλίου ἡ Συνδιάσκεψις προέβη διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 22/3 Φεβρουαρίου, περιλαμβάνοντος 9 ἄρθρα, εἰς τὰς νέας περὶ Ἑλλάδος ἀποφάσεις αὐτῆς τὰς διδούσας εἰς τὸ νέον κράτος τὰ μεταξὺ τοῦ Ἀχελώου καὶ τῆς Οἴτης καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σπερχειοῦ ὅρια καὶ καθιστώσας αὐτὸ ἀνεξάρτητον ἐπικράτειαν ὑπὸ ἡγεμόνα κυρίαρχον τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Πύλη, ὁπότε ἀνεκοινώθη αὐτῇ τὸ περιεχόμενον τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 22/3 Φεβρουαρίου, ἔδειξε μεγάλην δυσαρέσκειαν καὶ ἠρνήθη νὰ συναινέσῃ εἰς τὰς ληφθείσας ἀποφάσεις. Κατὰ τύπον ἡ Πύλη ἐδικαιουῖτο νὰ θεωρήσῃ ἀδίκους τὰς γινομένας ἀποφάσεις, καθόσον αὗται ἀντέκειντο εἰς τὰς βάσεις τῆς συνθήκης

τοῦ Λονδίνου τῆς καθιστώσης τὴν Ἑλλάδα κράτος ὑποτελές τῷ Σουλτάνῳ, ὁποῖαν ἔννοιαν εἶχε καὶ ἡ πράξις τῆς 10/22 Μαρτίου, εἰς ἣν εἶχεν ὑποταγῇ ἡ Πύλη διὰ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἀλλὰ νῦν διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 22/3 Φεβρουαρίου, καίτοι τὰ ὅρια τοῦ νέου κράτους καθίσταντο στενώτερα ἢ ὅπως διετάχθησαν διὰ τῆς πράξεως τῆς 10/22 Μαρτίου, ὅμως ἐπεβάλλετο εἰς τὴν Πύλην ὡς νέα ὀδυνηροτάτη θυσία ἡ ἐντελής ἀπὸ τοῦ κράτους ἀπόσπασις τῶν ἐπαρχιῶν τῶν ἀποτελουσῶν τὸ νέον κράτος καὶ ἡ ἐντελής ἀνεξαρτησία τούτου ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Σουλτάνου. Ἡ Πύλη εἶχεν ὑποταχθῇ εἰς τὴν συνθήκην τῆς 24/6 Ἰουλίου 1827, ἀλλ' ἡ συνθήκη αὕτη κατέλειπεν ἀπροσδιόριστα τὰ ὅρια καὶ οὐδαμῶς ἐκώλυε τὴν Πύλην νὰ ζητήσῃ, ἄνευ ἀθετήσεως τῆς συνθήκης, τὸν εἰς τὴν Πελοπόννησον μόνον περιορισμὸν τοῦ νέου κράτους, ἐνῶ ἡ ἐντελής ἀνεξαρτησία τοῦ νέου κράτους ἀντέβαινεν εἰς τὸ γράμμα τῆς συνθήκης ἐκείνης: Πρὸς τούτοις τὴν Πύλην ἐτάραττε σφόδρα τὸ 6 ἄρθρον τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 22/3 Φεβρουαρίου, δι' οὗ ἐπετρέπετο εἰς τοὺς Ἕλληνας τοὺς οἰκοῦντας ἐν ταῖς ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Σουλτάνου διαμεινάσαις ἐπαρχίαις νὰ μεταναστεύωσιν εἰς τὸ νέον κράτος. Πᾶσαι αἱ παραστάσεις καὶ ἐνέργειαι τῶν δυτικῶν Δυνάμεων ἵνα πείσωσι τὴν Πύλην νὰ ἀποδεχθῇ τὰς νέας ἀποφάσεις τῆς Συνδιασκέψεως οὐδὲν ὠφέλησαν, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα ἐκινδύνευε νὰ περιπλακῇ ἐκ νέου, ἀφότου ἡ Συνδιάσκεψις τοῦ Λονδίνου ἤξιώσε νὰ ἀντικαταστήσῃ διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς πράξεων καὶ ἐνεργειῶν τὸ ἔργον τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ μονομερὴς πάλιν ἐπέμβασις τῆς Ῥωσσίας ἀπήλλαξε τὴν Λονδίνειον Συνδιάσκεψιν ἀπὸ νέων περιπλοκῶν καὶ στενοχωριῶν.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Χαλίλ πασσᾶς ἐτύγγανεν εὐμενοῦς ὑποδοχῆς παρὰ τῷ Τσάρῳ ἐν Πετροπόλει, ὁ Ῥῶσσος πρεσβευτὴς Ῥιβωπιέρρος ἐπέστρεφεν εἰς Κωνσταντινούπολιν (περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1830) ἵνα ἐπαναλάβῃ κανονικώτερον τὰς διὰ τοῦ πολέμου διακοπείσας μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας σχέσεις. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ῥιβωπιέρρου εὐρίσκετο ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ ὡς πληρεξούσιος πρὸς συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης ἀφικόμενος κόμης Ἀλέξιος Ὁρλώφ. Ἡ τῷ Χαλίλ πασσᾶ γενομένη ἐν Πετροπόλει ὑποδοχὴ τοιαύτας ἐνέπνευσεν ἐλπίδας τῇ Πύλῃ περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἐν Πετροπόλει διαπραγματεύσεων, ὥστε ἀπέβλεπε νῦν αὕτη πρὸς τὴν Ῥωσσίαν ὡς πρὸς μόνον

ταύτη διὰ τῆς πράξεως τῆς 10/22 Μαρτίου, ἐξ ἄλλου προέτεινε τὴν παντελῇ ἀνεξαρτησίαν τοῦ νέου κράτους. Ἀπέναντι τῆς τοιαύτης πολιτικῆς τῆς Ἀγγλίας ἢ Ῥωσσίας, δι' οὓς λόγους εἶπομεν, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν κατὰ γράμμα ἐκτέλεσιν τοῦ 10 ἄρθρου τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἀφοῦ μάλιστα καὶ ἡ Γαλλία διὰ λόγους φιλοτιμίας ἤθελεν ἡ ὀριστικὴ λύσις τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος νὰ προέλθῃ ἐκ τῆς Λονδινείου Συνδιασκέψεως. Διὰ τοῦτο ὁπότε κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 22/3 Φεβρουαρίου 1830 οἱ ἐν τῇ Συνδιασκέψει ἀντιπρόσωποι τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας πρὸ πάσης ἄλλης συζητήσεως ἐζήτησαν νὰ μάθωσι παρὰ τοῦ Ῥώσου συναδέλφου αὐτῶν τίνα ἔδιδε σημασίαν εἰς τὸ 10 ἄρθρον, ὁ Ῥώσος ἀντιπρόσωπος ἠναγκάσθη νὰ κηρύξῃ ὅτι τὸ 10 ἄρθρον τῆς συνθήκης δὲν ἠκύρου τὰ δικαιώματα τῶν συμμάχων τοῦ αὐτοκράτορος καὶ δὲν ἐκώλυε τὰς τρεῖς Δυνάμεις ἵνα κοινῇ συμφωνίᾳ ἀποφασίσωσι περὶ τῶν μέτρων, ἅπερ ἐθεώρουν ὠφελιμώτατα καὶ ταῖς περιστάσεσι μάλιστα προσήκοντα. Τὴν τοιαύτην διακήρυξιν τοῦ Ῥώσου ἀντιπροσώπου ἐπωφεληθεὶς ὁ λόρδος Ἀβερδῆνος προέτεινε πάλιν ἵνα ὡς ἀφετηρία τοῦ ἔργου τῆς Συνδιασκέψεως ληφθῇ ἡ ἀπὸ τῆς 28/9 Σεπτ. 1829 διὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβειων τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας διαβιβασθεῖσα τῇ Συνδιασκέψει διακήρυξις τῆς Πύλης ἢ λέγουσα ὅτι αἱ Πύλη προσχωρήσασα ἤδη εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου ὑπόσχεται καὶ θεωρεῖ ἑαυτὴν ὑπόχρεων ἀπὸ τῆς σήμερον ἀπέναντι τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Δυνάμεων τῶν ὑπογραψασῶν τὴν εἰρημένην συνθήκην νὰ συναινέσῃ εἰς πάσας τὰς ἀποφάσεις τὰς ληφθησομένας ὑπὸ τῆς Συνδιασκέψεως τοῦ Λονδίνου πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης ἐκείνης». Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς οὕτω κηρυχθείσης ἢ παρασταθείσης ὑποταγῆς τῆς Πύλης εἰς τὴν συνθήκην τῆς 24/6 Ἰουλίου ἡ Συνδιάσκεψις προέβη διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 22/3 Φεβρουαρίου, περιλαμβάνοντος 9 ἄρθρα, εἰς τὰς νέας περὶ Ἑλλάδος ἀποφάσεις αὐτῆς τὰς διδούσας εἰς τὸ νέον κράτος τὰ μεταξὺ τοῦ Ἀχελώου καὶ τῆς Οἴτης καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σπερχειοῦ ὄρια καὶ καθιστώσας αὐτὸ ἀνεξάρτητον ἐπικράτειαν ὑπὸ ἡγεμόνα κυρίαρχον τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Πύλη, ὁπότε ἀνεκοινώθη αὐτῇ τὸ περιεχόμενον τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 22/3 Φεβρουαρίου, ἔδειξε μεγάλην δυσἀρέσκειαν καὶ ἠρνήθη νὰ συναινέσῃ εἰς τὰς ληφθείσας ἀποφάσεις. Κατὰ τύπον ἡ Πύλη ἐδικαιούτο νὰ θεωρήσῃ ἀδίκους τὰς γινομένας ἀποφάσεις, καθόσον αὐταὶ ἀντέκειντο εἰς τὰς βάσεις τῆς συνθήκης

τοῦ Λονδίνου τῆς καθιστώσης τὴν Ἑλλάδα κράτος ὑποτελές τῷ Σουλτάνῳ, ὅποιαν ἔννοιαν εἶχε καὶ ἡ πρᾶξις τῆς 10/22 Μαρτίου, εἰς τὴν εἶχεν ὑποταγῇ ἡ Πύλη διὰ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἀλλὰ νῦν διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 22/3 Φεβρουαρίου, καίτοι τὰ ὅρια τοῦ νέου κράτους καθίσταντο στενώτερα ἢ ὅπως διετάχθησαν διὰ τῆς πράξεως τῆς 10/22 Μαρτίου, ὅμως ἐπεβάλλετο εἰς τὴν Πύλην ὡς νέα ὀδυνηροτάτη θυσία ἡ ἐντελής ἀπὸ τοῦ κράτους ἀπόσπασις τῶν ἐπαρχιῶν τῶν ἀποτελουσῶν τὸ νέον κράτος καὶ ἡ ἐντελής ἀνεξαρτησία τούτου ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Σουλτάνου. Ἡ Πύλη εἶχεν ὑποταχθῇ εἰς τὴν συνθήκην τῆς 24/6 Ἰουλίου 1827, ἀλλ' ἡ συνθήκη αὕτη κατέλειπεν ἀπροσδιόριστα τὰ ὅρια καὶ οὐδαμῶς ἐκώλυε τὴν Πύλην νὰ ζητήσῃ, ἄνευ ἀθετήσεως τῆς συνθήκης, τὸν εἰς τὴν Πελοπόννησον μόνον περιορισμὸν τοῦ νέου κράτους, ἐνῷ ἡ ἐντελής ἀνεξαρτησία τοῦ νέου κράτους ἀντέβαινεν εἰς τὸ γράμμα τῆς συνθήκης ἐκείνης. Πρὸς τούτοις τὴν Πύλην ἐτάραττε σφόδρα τὸ 6 ἄρθρον τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 22/3 Φεβρουαρίου, δι' οὗ ἐπετρέπετο εἰς τοὺς Ἑλληνας τοὺς οἰκοῦντας ἐν ταῖς ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Σουλτάνου διαμεινάσαις ἐπαρχίαις νὰ μεταναστεύωσιν εἰς τὸ νέον κράτος. Πᾶσαι αἱ παραστάσεις καὶ ἐνέργειαι τῶν δυτικῶν Δυνάμεων ἵνα πείσωσι τὴν Πύλην νὰ ἀποδεχθῇ τὰς νέας ἀποφάσεις τῆς Συνδιασκέψεως οὐδὲν ὠφέλησαν, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα ἐκινδύνευε νὰ περιπλακῇ ἐκ νέου, ἀφότου ἡ Συνδιάσκεψις τοῦ Λονδίνου ἤξιώσε νὰ ἀντικαταστήσῃ διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς πράξεων καὶ ἐνεργειῶν τὸ ἔργον τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ μονομερὴς πάλιν ἐπέμβασις τῆς Ῥωσσίας ἀπήλλαξε τὴν Λονδίνειον Συνδιάσκεψιν ἀπὸ νέων περιπλοκῶν καὶ στενοχωριῶν.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Χαλίλ πασσᾶς ἐτύγχανεν εὐμενοῦς ὑποδοχῆς παρὰ τῷ Τσάρῳ ἐν Πετροπόλει, ὁ Ῥῶσσος πρεσβευτὴς Ῥιβωπιέρρος ἐπέστρεφεν εἰς Κωνσταντινούπολιν (περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1830) ἵνα ἐπαναλάβῃ κανονικώτερον τὰς διὰ τοῦ πολέμου διακοπείσας μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας σχέσεις. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ῥιβωπιέρρου εὐρίσκετο ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ ὡς πληρεξούσιος πρὸς συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης ἀφικόμενος κόμης Ἀλέξιος Ὁρλώφ. Ἡ τῷ Χαλίλ πασσᾶ γενομένη ἐν Πετροπόλει ὑποδοχὴ τοιαύτας ἐνέπνευσεν ἐλπίδας τῇ Πύλῃ περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἐν Πετροπόλει διαπραγματεύσεων, ὥστε ἀπέβλεπε νῦν αὕτη πρὸς τὴν Ῥωσσίαν ὡς πρὸς μόνον

εἰλικρινῇ ἐχθρὸν ἢ εἰλικρινῇ φίλον τῆς Τουρκίας, καὶ ὁ Σουλτάνος νέαν ταμῶν ὁδὸν φιλικῆς πρὸς τὴν Ῥωσσίαν προσεγγίσεως ἀντικατέστησε τὸν γνωστότατον ἡμῖν Περτέβ ἐφέντην, τὸν φανατικόν, ἀλλ' εὐθὺν καὶ εἰλικρινῇ πολιτικὸν ἄνδρα, τὸν *τελευταῖον Μουσουλμάνον*, ὡς τὸν ἀποκαλεῖ ὁ Πρόκες, διὰ τοῦ μετριοπαθοῦς καὶ φίλα φρονοῦντος τῇ Ῥωσσίᾳ Χαμίτ βέη. Ἡ Πύλη περιποιεῖτο μὲν τὸν Ῥιβωπιέρρον, ἀλλ' ἰδίως ἐθεώρει φίλον τὸν Ὁρλώφ καὶ τούτου, καίπερ οὐδεμίαν πλέον περιβεβλημένου ἐπίσημον ιδιότητα, τὰς συμβουλάς ἐζήτει ἐν ταῖς πρὸς τὰς ἄλλας Δυνάμεις σχέσεσιν αὐτῆς. Καθ' ὃν λοιπὸν χρόνον ἡ ἐν Λονδίνῳ Συνδιάσκεψις διὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβων ἀπήτει παρὰ τῆς Πύλης τὴν συναίνεσιν αὐτῆς εἰς τὸ περὶ Ἑλλάδος πρωτόκολλον τῆς 22/3 Φεβρουαρίου, ἠρώτησεν αὐτὴ τὸν Ὁρλώφ ἂν ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ μετρίᾳσιν τινὰ τῶν προτεινομένων ὁρῶν. Ὁ κόμης ὡς ἰδιώτης, ἀλλὰ φίλος τῆς Τουρκίας, συνεβούλευσε τῇ Πύλῃ νὰ συμμορφωθῇ ὡς τάχιστα πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Δυνάμεων καὶ ὡς ἀμοιβὴν τῆς ταχείας προσχωρήσεως αὐτῆς εἰς τὸ πρωτόκολλον τῆς 22/3 Φεβρουαρίου ὑπέδειξεν αὐτῇ τὴν ἐκ μέρους τοῦ αὐτοκράτορος ἐλάττωσιν τῆς πολεμικῆς ἀποζημιώσεως κατὰ ἓν ἑκατομμύριον δουκάτων (πρὸς τῇ ἐλπιζομένῃ ἐλαττώσει κατὰ ἓν ἑκατομμύριον ἰδ. σελ. 17). Ὅτε δὲ καὶ ὁ Ῥιβωπιέρρος ἐπισήμως ἐβεβαίωσε τὴν νέαν ταύτην δωρεὰν τοῦ Τσάρου τὴν γενησομένην καθ' ἣν περιστάσιν ἡ Πύλη ἤθελε προσχωρήσει ἀμέσως εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνδιασκέψεως καὶ ὁ Σουλτάνος ἔλαβε γνῶσιν τῶν γενομένων, τὰ πάντα μετεβλήθησαν ἐν τῇ Πύλῃ. Ἐνῶ μέχρι τοῦδε μέγα ἐπεκράτει πνεῦμα ἀντιστάσεως κατὰ τῶν ἀξιώσεων τῶν Δυνάμεων, μεθ' ὅλον τὸ ἐπιτακτικὸν ὕφος, μεθ' οὗ ὑπεστήριζον αὐταὶ τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν, καὶ καθ' ἑκάστην συνεκροτοῦντο μεγάλα συμβούλια, εἰς ἃ προσεκαλοῦντο καὶ οἱ Οὐλεμάδες, αἰφνης τῇ 11/23 Ἀπριλίου 1830 ἡ Πύλη δι' ἐγγράφου αὐτῆς ἠγγελλε πρὸς τοὺς πρέσβεις διὰ λέξεων βραχειῶν, ξηρῶν καὶ ψυχρῶν ὅτι συνήνει εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς 22/3 Φεβρουαρίου. «Ἡ θυσία ἐγένετο, εἶπε λακωνικῶς ὁ νέος Ῥεῖζ ἐφέντης Χαμίτ βέης πρὸς τὸν πρεσβευτὴν τῆς Πρωσσίας, οὐδεμία πλέον λέξις περὶ ταύτης!». Ἀλλ' ὁ αὐτὸς ὑπουργὸς πρὸς τὸν Ῥιβωπιέρρον καὶ τὸν Ὁρλώφ ἔλεγε ταύτοχρόνως ὅτι ἐν τῷ πνεύματι τῶν Τούρκων οὐδεμία πλέον ἔμενεν ἀμφιβολία περὶ τῆς πραγματικότητος τοῦ διαφέροντος, ὅπερ εἶχεν ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τοῦ Ὁθω-

μηνικοῦ κράτους, καὶ ὅτι ἡ Πύλη ἦτο καλῶς πεπεισμένη ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ, ὅπως ὑπῆρξεν ἰσχυρὸς πολέμιος, οὕτω ἔσται τοῦ λοιποῦ ὁ ἄριστος καὶ κραταιότατος φίλος αὐτῆς. Ὁμοίας δὲ γνώμας ἐξέφραζον πρὸς τὸν Ῥιβωπιέρρον καὶ τὸν Ὀρλώφ καὶ οἱ λοιποὶ ἀνώτατοι λειτουργοὶ τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους(1).

Νέαι περιπλοκαὶ καὶ νέα λύσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος. — Ἀλλὰ διὰ τῆς ὑποταγῆς τῆς Πύλης εἰς τὰ κελεύσματα τῆς 22/3 Φεβρουαρίου δὲν ἔμελλον νὰ περατωθῶσιν αἱ θυσίαι αὐτῆς καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα δὲν εἶχε περατωθῇ τῇ 11/23 Ἀπριλίου οὐδ' εἶχε κλεισθῇ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὡς ἐφρόνει ὁ Πρωσσοῦ πρεσβευτῆς (γράφων πρὸς τὴν πριγκίπισσαν Λουίζαν τῆς Πρωσσίας), «τὸ σκεῦος τῆς Πανδώρας, ἐξ οὗ ἠδύναντο νὰ γεννηθῶσιν ἔτι τόσα δεινὰ». Ἐὰν ἡ ἀποδοχὴ τῶν ἀποφάσεων τῆς 22/3 Φεβρουαρίου ἦτο διὰ τὴν Τουρκίαν ὀδυνηρὰ θυσία, διὰ τὴν Ἑλλάδα ἔμελλε νὰ ᾖ αἰσθητὴς συμφορά. Διὰ τῶν ἀποφάσεων ἐκείνων ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἀνεκτάτο ἀληθῶς χώρας τινὰς ἀπολεσθείσας, τὴν Ἀττικὴν δηλονότι καὶ τὴν Εὐβοίαν· ἀλλ' ἦτο καταδεδικασμένη· νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν Τουρκίαν τὰς πέραν τοῦ Ἀχελώου καὶ τὰς παρὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον χώρας, αἵτινες ὑπῆρξαν τὸ κέντρον ἐνδόξων ἀγώνων, καὶ νὰ ὑποχρεώσῃ

(1) Τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα ἐπερατώθη (ἔγραφε τῇ 14/26 Ἀπριλίου 1830 ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρωσσοῦ πρεσβευτῆς πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας Γουλιέλμον Γ'), ἡ Πύλη προσεχώρησεν εἰς τὸ *τελεσίγραφον* τῆς Συνδιασχέσεως τοῦ Λονδίνου. Ἀλλὰ τὸ ὅτι αὕτη ἠδυνήθη νὰ λάβῃ τοιαύτην ὀδυνηρὰν ἀπόφασιν, καὶ ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐγένετο αὐτῇ ἥττον σκληρὰ ἢ ὅσον ἔμελλε νὰ γένηται, ἡ τούτων χάρις ὀφείλεται τῷ σεπτῷ Γαμβρῷ τῆς Υ. Μ. Ὅπως μόνῃ ἡ ὑπεροχὴ τῶν Ῥωσσικῶν ὀπλῶν κατώρθωσε νὰ ἐκδιᾷσῃ παρὰ τῆς Πύλης θυσίαν, ἣν τοσοῦτον ἠρνεῖτο, οὕτω μόνῃ ἡ φιλικὴ ἐπιρροὴ τοῦ αὐτοκράτορος ἔπεισε τὴν Τουρκίαν νὰ στέρξῃ θυσίας μεζονας τῶν ἐν Ἀδριανουπόλει ἐπιβληθεισῶν, καὶ μόνῃ ἡ γενναιοῦτης τοῦ αὐτοκράτορος ἐμετρίωσε διὰ τὸν Μέγαν Κύριον τὴν πικρίαν τῶν ὑπὸ τῆς Λονδινέου Συνδιασχέσεως ἐπιβληθεισῶν αὐτῷ θυσιῶν. . . Πρὸ πολλοῦ (ἐξακολουθεῖ γράφων ὁ πρεσβευτῆς) ὠνειροπόλησα πολιτικὴν εὐγενῆ, μεγάλην, γενναίαν ἐκ μέρους τοῦ ἰσχυροῦ ἀπέναντι τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἀπὸ ὀκτῶ μηνῶν ἔχω τὴν ἀνέκφραστον εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ βλέπω πραγματοποιούμενον τὸ ὄνειρον τοῦτο διὰ τῆς πολιτικῆς τοῦ αὐτοκράτορος». Ὁ αὐτὸς πρεσβευτῆς ἔγραφε πρὸς τὴν πριγκίπισσαν Λουίζαν τῆς Πρωσσίας: «...Καίτοι οἱ Τοῦρκοι εὗρισκον λίαν πικρὸν τὸ καταπότιον, ὅπερ ἔμελλον νὰ καταπίωσι, κατέπιον αὐτὸ εὐχαρίστως, ὅποτε εἶδον αὐτὸ στερρῶς κεχρυσωμένον, ἐξεπλάγησαν δὲ οἱ πρέσβεις ἰδόντες ὅτι ἡ Πύλη, μεθ' ἧς ἀναγκάζονται τοσοῦτον νὰ συζητῶσι περὶ ὑποθέσεων ἀπλουστάτων καὶ εὐκολωτάτων, ἐπεράτου μίαν τῶν δυσχερεστάτων ὑποθέσεων χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν μομφῆς ἢ ἀντιστάσεως. Ὁ αὐτοκράτωρ εἶναι ὁ ἀποφασίσας τὰ πάντα, ἐξευρίσκων τὰ μέσα ἐκ τῆς γενναίας καρδίας καὶ ἐκ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ».

τοὺς ἀδαμάστους κατοίκους νὰ ὑποταχθῶσιν ἐκ νέου εἰς τὴν Τουρκίαν ἢ νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς τὸ ἐλεύθερον κράτος. Τὸ δὲ ὀδυνηρότατον πάντων, αἱ ἡρωϊκαὶ νῆσοι Κρήτη, Σάμος καὶ τὰ ἔρημα Ψαρὰ ἀπεκλείοντο τῶν ὁρίων τοῦ νέου κράτους. Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ διαμαρτυρηθῇ κατὰ τῶν τοιούτων ἀποφάσεων τῶν Δυνάμεων, ὡς δὲν ἠδυνήθη νὰ διαμαρτυρηθῇ ἡ Τουρκία, ἀσθενεῖς δὲ μόνον παρατηρήσεις ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς Συνόδου τοῦ 1829 ἰδρυμένης Γερουσίας διεβιβάσθησαν εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν· ἀλλ' ἡ Σάμος καὶ ἡ Κρήτη διεμαρτυρήθησαν. Ἀλλ' ἡ μὲν Σάμος καὶ ἀφοῦ ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἐκήρυξε τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς, ἠναγκάσθη μετ' ὀλίγον νὰ στερῇ τὴν διὰ Σουλτανικοῦ Φιρμανίου δημιουργομένην αὐτῇ νέαν τύχην, ἡ δὲ Κρήτη, ὑπὲρ ἧς ἐπίσης φιρμάνιον τοῦ Σουλτάνου ἀπὸ 25/6 Ἰουνίου 1830 καθιέρου τινὰς αὐτονόμους θεσμούς, περιῆλθε μετ' ὀλίγον ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου πωληθεῖσα ἀντὶ 25 ἑκατομμυρίων γροσίων. Καὶ οὕτω μὲν ἀπεκλείσθησαν ὀριστικῶς τῶν ὁρίων τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος αἱ δύο Ἑλληνικαὶ νῆσοι αἱ μετασχοῦσαι τόσον ἐνδόξως τῆς ἐπαναστάσεως, μόνον δὲ ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Ἑλλάδι ἐβελτιώθησαν ὅπως οὖν τὰ ὅρια τοῦ ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ κράτους. Ὁ τῇ 22/3 Φεβρουαρίου 1830 δι' ἀποφάσεως τῆς Λονδινεῖς Συνδιασκέψεως ἡγεμὼν κυρίαρχος τῆς Ἑλλάδος διορισθεὶς Λεοπόλδος, ἀφοῦ κατ' ἀρχὰς ἐδέξατο τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ ἀμετακλήτως (13/25 Μαΐου 1830), ὁπότε πᾶσαι αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Κυβερνήτου περὶ εὐρύνσεως τῶν ἠπειρωτικῶν ὁρίων καὶ ὑπὲρ τῆς Κρήτης (1) καὶ τῆς Σάμου ἔμειναν ἀτελεσφόρητοι. Ἡ παραίτησις τοῦ Λεοπόλδου περιέπλεξεν ἐκ νέου τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα, ἡ δὲ μετ' ὀλίγον ἐπελθοῦσα ἐν Γαλλίᾳ ἐπανάστασις τοῦ Ἰουλίου στρέψασα τὴν προσοχὴν τῆς Εὐρώπης εἰς τὰ τῆς

(1) Περὶ τῆς περιλήψεως τῆς Κρήτης ἐν τῷ ἐλευθέρῳ κράτει εἶχε ποιήσει ὁ Λεοπόλδος τὰς δεούσας παραστάσεις πρὸς τὸν Ἀβερδῆνον καὶ πρὶν ἔτι δεχθῇ τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα. Ἀφοῦ δὲ ἐδέχθη τοῦτο, τοσοῦτω μᾶλλον ἐπέμενεν εἰς τὴν περὶ Κρήτης ἀπαίτησιν, ὅσον αὕτη ὑπεστηρίζετο θερμῶς ἐν τῷ Ἀγγλικῷ Κοινοβουλίῳ ὑπὸ τῆς μερίδος τῶν Οὐίγων, αὐτὸς δὲ ὁ ἀποχωρήσας κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τοῦ ὑπουργείου Οὐελλινγκτῶνος λόρδος Παλμερστὼν ἦτο ὁ κυριώτατος ὑπὲρ τῆς Κρήτης συνήγορος. Ἀλλὰ πᾶσαι αὗται αἱ ὑπὲρ τῆς Κρήτης φωναὶ οὐδὲν ὠφέλησαν ἀπέναντι τῆς βεβουλευμένης ἀποφάσεως τοῦ Τορικοῦ ὑπουργείου νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ μηδαμῶς τὴν ἐν τῷ νέῳ κράτει περίληψιν τῆς νήσου (ἴδ. Τόμ. Β', σελ. 772).

Γαλλίας παρηγκώνισεν ἐπὶ τινὰ χρόνον τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα καὶ ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ ἐκπληρώσῃ νῦν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῶν ὁρίων τὰς διατάξεις τῆς 22/3 Φεβρουαρίου, ἀφοῦ ἡ Πύλη συμμορφουμένη πρὸς τὰς διατάξεις ἐκεῖνας ἐπεμψεν ἀπεσταλμένον εἰς τὴν Ἑλλάδα(1) πρὸς παράδοσιν τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Εὐβοίας. Εὐτυχῶς αἱ δυσχέρειαι αἱ ἐπελθοῦσαι περὶ τὴν παράδοσιν τῶν χωρῶν τούτων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς καὶ περὶ τὴν ἐκκένωσιν τῶν ἐν τῇ δυτικῇ Ἑλλάδι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατεχομένων θέσεων, ἀνέβαλον ἐπὶ μακρὸν τὴν ὀριστικὴν διευθέτησιν τῶν ὁρίων. Ἐν τῷ μεταξὺ δέ, μετὰ τὸ ἐπελθὼν μάλιστα κατὰ τὸ 1831 τραγικὸν τέλος τοῦ Κυβερνήτου, ἡ Συνδιάσκεψις τοῦ Λονδίνου, ἡναγκασμένη νὰ τακτοποιήσῃ ὀριστικῶς τὰ τῆς Ἑλλάδος διὰ διορισμοῦ νέου ἡγεμόνος, προέβη χάριν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ σκοποῦ τούτου εἰς νέαν διαρρύθμισιν τῶν ὁρίων πρὸς ὄφελος τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τῆς ἐν Λονδίῳ συνομολογηθείσης μεταξὺ τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ῥωσσίας συμβάσεως τῆς 25/7 Μαΐου τοῦ 1832 ἡ Ἑλλὰς καθισταμένη βασίλειον ἐλάμβανεν ὡς ὅριον τὴν μεταξὺ τοῦ Βόλου καὶ τῆς Ἄρτης(2) ὀροθετικὴν γραμμὴν, ὁ δὲ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ φιλέλληνος βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου Α' Ὁθων ἐξελέγη βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν τριῶν Δυνάμεων «χρωμένων τῇ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους δοθείσῃ αὐταῖς ἐξουσίᾳ τοῦ ἐκλέξαι τὸν ἡγεμόνα αὐτοῦ» καὶ ὁ Ὁθων ἔλαβε (διὰ τοῦ 4 ἄρθρου τῆς συμβάσεως) τὴν προσωνομίαν τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος(3). Ἐτέρα σύμβασις μεταξὺ τῆς Πύλης καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τριῶν Δυνάμεων συνομολογηθεῖσα ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 9/21 Ἰουλίου 1832 (23 Σεφὲρ 1243) ἐκανόνισεν ὀριστικῶς τὰ περὶ τῶν ὁρίων τῶν δύο κρατῶν, τὰ περὶ ἀποζημιώσεως, περὶ μετοικεσίας καὶ περὶ συνάψεως ἐμπορικῶν καὶ ναυτιλιακῶν σχέ-

(1) Τὸν ἀρχιδικαστὴν Χρυσουπόλεως Χαδζῆ Ἰσμαήλ ἐφέντην.

(2) Τῆς Ἀκαρνανίας ἀποδιδομένης τῇ Ἑλλάδι ἐπὶ χρηματικῇ ἀποζημιώσει πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἀφοῦ ἀπερρίφθη ἡ πρότερον ῥιφθεῖσα ἐν Λονδίῳ ἰδέα τῆς ἀνταλλαγῆς τῆς χώρας ταύτης ἀντὶ τῆς Εὐβοίας. ἀποδιδομένης τῇ Τουρκίᾳ.

(3) Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν διαπραγματεύσεων περὶ δημιουργίας Ἑλληνικοῦ κράτους αἱ τρεῖς Δυνάμεις ἐκηρύχθησαν ἐξ ἀρχῆς ὑπὲρ μοναρχικῆς κυβερνήσεως ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλ' ἡ Αὐστρία, ἀπίστευτον εἰπεῖν, ἀπεφάνετο ὑπὲρ συστάσεως Ὁμοσπονδίας ἢ *Ἡνωμένων Πολιτειῶν* Ἑλληνικῶν διοργανουμένων κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς ὁμοσπονδίας τῶν Βορειαμερικανικῶν πολιτειῶν καὶ ὡς πρόεδρον τῆς ὁμοσπονδίας προέτεινε τὸν Καποδίστριαν.

σεων μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν ζητήματα. Ἡ ἐν Λονδίνῳ Συνδιάσκεψις ἐπεράτωσε τὰ ἔργα αὐτῆς διὰ προκηρύξεως πρὸς τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος (ἀπὸ 18/30 Αὐγούστου 1832), δι' ἧς ἀγγέλλουσα τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ὁθωνος ὡς βασιλέως συνεβούλευεν αὐτὸν νὰ περιστοιχίσῃ μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης τὸν θρόνον τοῦ βασιλέως καὶ νὰ βοηθήσῃ αὐτῷ εἰς τὸ ἔργον τῆς εἰρήνης ἐν τῷ ἐξωτερικῷ καὶ τῆς τάξεως ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, ὡς μόνην ἀμοιβὴν ἀπαιτοῦσα τοῦτο παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπέναντι τῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς παρέσχον αἱ τρεῖς Δυνάμεις(1). Ὁ βασιλεὺς Ὁθων ἐπάτησε τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος τῇ 25/6 Φεβρουαρίου 1833. Ἀλλ' ἐνταῦθα λήγει ἡ μεγάλη κοσμοϊστορικὴ σημασία τῆς Ἑλληνικῆς ιστορίας κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα καὶ ἀνάγκη νὰ στρέψωμεν τὸ βλέμμα πρὸς ἄλλα μεγάλα θέατρα τῆς παγκοσμίου ιστορικῆς κινήσεως.

2. Ἡ ἐν Γαλλίᾳ ἐπανάστασις τοῦ Ἰουλίου (1830).

Αἱ παραμοναὶ τῆς Ἰουλιανῆς ἐπαναστάσεως.—Τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλίας μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τῶν ἐτῶν 1814 - 1815 ἀφηγήθημεν μέχρι τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἔπεσε τὸ ὑπουργεῖον Βιλλέλ καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τὸ ὑπουργεῖον Μαρτινιάκ (22/3 Ἰανουαρίου 1828). Ἀποστολὴ τοῦ ὑπουργείου τούτου ἦτο, ὡς εἵπομεν, ἡ κατὰ τὸ δυνατόν συνδιαλλαγὴ τῆς βασιλείας μετὰ τῆς διὰ τοῦ ὑπουργείου Βιλλέλ τοσοῦτον σφοδρῶς ἐξεγερθείσης κοινῆς γνώμης, καὶ τὴν διαλλαγὴν ταύτην ἐπειράθη τὸ νέον ὑπουργεῖον νὰ ἐπενέγκῃ διὰ παραχωρήσεων πρὸς τὴν ἐν ταῖς ἐκλογαῖς τοῦ 1827 νικήτριαν μερίδα τῶν φιλελευθέρων. Κατὰ τὴν ἐναρξιν αὐτὴν τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων ἐκ τῶν 5 διὰ τῆς ἐκλογῆς τῆς βουλῆς ὑποβληθέντων εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ βασιλέως διὰ τὴν προεδρείαν ὑποψηφίων προετιμήθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο ὁ ἐπιφανὴς φιλελεύθερος Ῥοαγὲ Κολλάρ. Ἀμέσως δὲ μετὰ τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ κοινοβουλίου ὁ Μαρτινιάκ ὑπέβαλε τρία νομοσχέδια, ὧν τὸ μὲν ἀπέβλεπεν, ὡς γνωστόν,

(1) Ἡ προκήρυξις ὑπεγράφετο ὑπὸ τοῦ Παλμερστοῦ, ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας, τοῦ Ταλλεϋράνδου, ἀντιπροσώπου τῆς Γαλλίας καὶ τῶν Ῥώσων ἀντιπροσώπων Λίβεν καὶ Ματούστιτς.

εἰς τὴν σύμπραξιν τῆς Γαλλίας πρὸς ἐλευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος (ἥτις σύμπραξις ἦτο καὶ αὐτή, ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Γαλλίας, ἱκανοποιήσας τῆς φιλελευθέρας πρὸ πάντων κοινῆς γνώμης), διὰ τοῦ δευτέρου νομοσχεδίου ἀπηγορεύετο τοῖς ὑπαλλήλοις τοῦ κράτους πᾶσα ἀνάμιξις εἰς τὰς ἐκλογάς, διὰ δὲ τοῦ τρίτου ἡρύνητο ἡ τοῦ τύπου ἐλευθερία καταργουμένου τοῦ θεσμοῦ τῆς δι' ἀπλοῦ βασιλικοῦ διατάγματος ἐπιβολῆς τῆς λογοκρισίας. Πλὴν τῶν φιλελευθέρων τούτων νομοσχεδίων μετ' ὀλίγους μῆνας (14/26 Ἰουνίου) ὑπέβαλε τὸ ὑπουργεῖον πολλὰς νομοθετικὰς διατάξεις κατὰ τῶν Ἰησουϊτῶν, δι' ὧν οὗτοι ἐξεδιώκοντο ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῶν διευθυνομένων ὀκτὼ Σχολῶν, ἀπηγορεύετο δ' αὐτοῖς καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Γαλλικοῦ ἐδάφους διαμονή, περιορίζετο δὲ καὶ ἡ τῶν ἄλλων μοναχικῶν ταγμάτων ἐκπαιδευτικὴ ἐνέργεια, ἀφοῦ ἐκανονίζετο ὅτι ὁ ὅλος ἀριθμὸς τῶν ἐν πᾶσι τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις αὐτῶν παιδευομένων μαθητῶν δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπερβῇ τὰς 20 χιλιάδας.

Αἱ πράξεις αὗται τοῦ ὑπουργείου ἔτεινον ἀληθῶς εἰς ἐσωτερικὴν διαλλαγὴν. Συγχρόνως δὲ ἡ εἰλικρινὴς καὶ γενναία ἐκπλήρωσις τῶν ἀπέναντι τῆς βουλῆς καὶ τῆς κοινῆς γνώμης διὰ τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ληφθεῖσων ὑποχρεώσεων, ἡ ἔνδοξος συμμετοχὴ τοῦ Γαλλικοῦ στόλου εἰς τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου καὶ ἡ ἐπιτυχὴς ἐκβάσις τῆς ἐπὶ Πελοπόννησον στρατείας τοῦ στρατηγοῦ Μαιζὼν διττῶς εὐηρέστησαν τῇ κοινῇ γνώμῃ καὶ ὕψωσαν τὴν ἠθικὴν περιωπὴν τῆς κυβερνήσεως· τὸ μὲν διότι οὕτω ἱκανοποιεῖτο ἰσχυρὰ καὶ κατεπείγουσα ἀπαίτησις τῆς δημοσίας γνώμης, τὸ δὲ διότι ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Γαλλίας καὶ ἡ στρατιωτικὴ γοητεία τοῦ κράτους ἀνύψουν τὴν θέσιν τῆς Γαλλίας ἐν τοῖς συμμαχικοῖς συνδυασμοῖς τῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ μεθ' ὅλα ταῦτα πᾶσα ἡ πολιτικὴ ἐνέργεια τοῦ ὑπουργείου, καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ καθόλου ἀποστολὴ αὐτοῦ, εἶχεν ἐφήμερον ὅλως καὶ παροδικὴν δύναμιν καὶ σημασίαν. Ὁ Μαρτινιάκ ὡς ἀνὴρ μετριοπαθής, ὡς χαρακτὴρ τίμιος, ἦτο ἀρμοδιώτατος νὰ κατευνάσῃ παροδικῶς τὰ πολιτικὰ πάθη καὶ διὰ προσωρινῆς ἀνακωχῆς μεταξὺ τῶν κομμάτων ν' ἀποσοβῇ τὸν ἄμεσον κίνδυνον τῆς συγκρούσεως μεταξὺ τῶν ἀντιθέτων κομμάτων ἢ μεταξὺ τῆς βασιλείας καὶ τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ δὲν ἦτο ὁ ἀνὴρ ὁ δυνάμενος νὰ καθιερώσῃ μόνιμόν τινα κατάστασιν πραγμάτων στηριζομένην ἐπὶ διαρκoῦς ἐσωτερικῆς εἰρήνης καὶ ἐπιτυχανομένην διὰ τῆς προσηκούσης ἱκανοποιήσεως πασῶν τῶν ἀξιώ-

σεων τῆς νικητρίας μερίδος. Ἡ μερίς αὕτη ἦτο ἡ τῶν φιλελευθέρων, ὁ δὲ Μαρτινιάκ δὲν ἦτο φιλελεύθερος· ἡ μόνη δ' ἀρετὴ αὐτοῦ ἦτο ὅτι δὲν ἦτο φανατικός ἐν τοῖς πολιτικοῖς αὐτοῦ φρονήμασι καὶ ἡγωνίζετο νὰ περιποιῇται τοὺς τε ἄκρους ἀντιδραστικούς καὶ τοὺς ἄκρους φιλελευθέρους, κυμαινόμενος ἄνευ προγράμματος μεταξὺ τῶν ἄκρων μερίδων καὶ ἐμπαιζόμενος διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν ρίζοσπαστῶν, οἵτινες ἀπέδιδον αὐτῷ ὡς ἐμπαικτικὸν *σύμβολον* τῆς πολιτικῆς του πίστεως τὸ λόγιον: α' Ἀγαπῶ τὸν πατέρα (papa), τὸν Θεόν, ἀγαπῶ δὲ καὶ τὴν μητέρα (mama), τὴν Ἐπανάστασιν». Ἐκ τοιούτων δ' ἀνδρῶν συνεκροτεῖτο καὶ τὸ ὑπουργεῖον. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὑπουργείου ἐν τῇ βουλῇ καὶ ἐν τῇ δημοσίᾳ γνώμῃ ἀντετάσσοντο ἐναντίον ἀλλήλων πολιτικαὶ μερίδες ἄκρως ἀντιθέτους πρεσβεύουσαι πολιτικὰς ἀρχὰς καὶ φρονήματα. Ἡ φιλελευθέρα μερίς ἡξίου νὰ ἐπωφεληθῇ τὴν μεγάλην καὶ περιφανῇ ἐν ταῖς ἐκλογαῖς νίκην αὐτῆς οὐχὶ ἵνα ὑποχρεώσῃ τὴν συντηρητικὴν κυβέρνησιν εἰς παραχωρήσεις μικρὰς ἢ μεγάλας, ἀλλ' ἵνα καταλάβῃ αὐτὴ τὴν κυβέρνησιν καὶ ἐφαρμόσῃ συστηματικῶς τὸ φιλελεύθερον αὐτῆς πρόγραμμα ἐν τῇ διοικήσει καὶ τῇ νομοθεσίᾳ, καὶ ἐντεῦθεν ἐξ ἀνάγκης ἦτο κατὰ βάθος μερίς ἀντιπολιτευομένη πρὸς τὴν κυβέρνησιν. Ἡ μερίς αὕτη ἄλλως τε, πρὸς τῇ ἐν τῇ βουλῇ ἀριθμητικῇ πλειονοψηφίᾳ, εἶχε προσλάβει νέας δυνάμεις ἠθικὰς σπουδαίας ἐν τῷ τόπῳ καὶ ὡς ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς συγκροτήσεως καὶ διοργανώσεως αὐτῆς ἀντεπροσώπευεν ἐν τῇ βουλῇ νέαν γενεὰν πολιτικῶν ἀνδρῶν φιλελευθέρων. Ἡ γενεὰ αὕτη ἦτο πρὸ πάντων ἡ τῶν *συστηματικῶν* ἢ *δογματικῶν* καλουμένων φιλελευθέρων (*doctrinaires* ἰδ. Τόμ. Α', σελ. 373) τῶν στηριζόντων τὰς φιλελευθέρας ἀρχὰς ἐπὶ ἐπιστημονικῶν περὶ πολιτείας καὶ ἐλευθερίας θεωριῶν καὶ διὰ τῆς εὐγλώττου ἀναπτύξεως καὶ ὑπερασπίσεως τῶν θεωριῶν τούτων ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς βουλῆς ἐνεργούντων ἐπὶ τὴν δημοσίαν γνώμην. Τοιοῦτος φιλελεύθερος ἦτο ὁ Ῥοαγὲ Κολλάρ. Νῦν δὲ σπουδαίαν θέσιν ἐν τῇ μερίδι ταύτῃ τῶν φιλελευθέρων ἔλαβε καὶ ὁ νῦν τὸ πρῶτον βουλευτῆς ἐκλεγείς, περιώνυμος δ' ὕστερον γενόμενος, Γκιζῶτος (Guizot), ἀνὴρ συστηματικῶς πεπαιδευμένος, φιλόσοφος καὶ ὡς Γάλλος προτεστάντης ἔχων φιλελεύθερα, ἀλλ' εὐσεβῇ θρησκευτικὰ φρονήματα. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐτέρα μερίς, ἡ τῶν πρακτικῶν φιλελευθέρων, τῶν ἄνευ θεωριῶν καὶ συστημάτων ἀμέσως πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἀγῶνος ἐνεργούντων, ἦτο λίαν ἰσχυρά· ἀμφότεραι δὲ αἱ φιλελεύθεροι μερίδες, ἑκατέρα κατὰ

τὴν ἰδίαν αὐτῆς μέθοδον καὶ τρόπον, σφοδρῶς καὶ μετὰ ζέσεως ἠγωνίζοντο ὑπὲρ τῆς ὀριστικῆς νίκης καὶ ἐπικρατήσεως τῶν ἀρχῶν τῶν φιλελευθέρων. Ἐξ ἄλλου ἡ ἄκρα συντηρητικὴ μερίς οὐ μόνον οὐδὰμῶς ἐξησθένησε διὰ τῆς εἰς τὴν κυβέρνησιν ἀνόδου τοῦ μετριοπαθοῦς ὑπουργείου Μαρτινιάκ, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐνισχύθη προσλαβοῦσα ἤδη εἰς τὰς τάξεις αὐτῆς τὴν περὶ τὸν Βιλλέλ ἐκ τῆς ἐξουσίας ἐκπεσοῦσαν μερίδα. Ἡ κρίσις ἠδύνατο νὰ περατωθῇ μόνον διὰ τῆς ὀριστικῆς νίκης τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἐτέρας τῶν ἀντιμαχομένων μερίδων. Ὑπὸ στενωτέραν δὲ πολιτικὴν κοινοβουλευτικὴν ἔποψιν τὸ μόνον ὀρθὸν ἦτο νὰ διαλλαγῇ νῦν ὀριστικῶς ὁ βασιλεὺς Κάρολος πρὸς τὴν νικήσασαν μερίδα καὶ νὰ παραδώσῃ αὐτῇ τὴν ἐξουσίαν. Διότι οὕτω οὐ μόνον κοινοβουλευτικῶς ἡ θέσις αὐτοῦ καθίστατο ὁμαλωτέρα, ἀλλ' ὑπό τινος ἐπόψεως καὶ τὰ συμφέροντα τῆς δυναστείας ἐξυπηρετοῦντο σκοπιμώτερον· διότι ἡ φιλελευθέρα μερίς, ἀποκλειομένη τῆς ἐξουσίας μετὰ τὴν νικην αὐτῆς, ταχέως ἠδύνατο νὰ μεταστήσῃ τὴν ἀντιπολίτευσιν ἀπὸ κοινοβουλευτικῆς εἰς ἀντιδυναστικὴν, ἐνῶ ἡ ἀντιπολίτευσις τῆς συντηρητικῆς μερίδος, οὔσης κατὰ βάθος μοναρχικῆς, ἔμελλε νὰ περιορισθῇ ἐντὸς τοῦ κοινοβουλίου ἀπευθυνομένη κατὰ τῆς φιλελευθέρας κυβερνήσεως, οὐχὶ δὲ κατὰ τοῦ βασιλέως ἢ κατὰ τῆς δυναστείας. Ἀλλ' ὁ Κάρολος δὲν ἦτο ἡγεμὼν δυνάμενος καὶ θέλων νὰ κυβερνᾷ κατὰ τοιαύτας κοινοβουλευτικὰς μεθόδους. Ἀκριβῶς δὲ διότι ἡ συντηρητικὴ μερίς ἦτο κατὰ βάθος μερίς μοναρχικὴ ἀντιτασσομένη κατὰ τῆς φιλελευθέρας, κατὰ βάθος δὲ καὶ ἐπαναστατικῆς, μερίδος, παραδίδων ὁ βασιλεὺς τὴν ἐξουσίαν εἰς τοὺς φιλελευθέρους ἢ ἔπρεπεν εἰλικρινῶς νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν μερίδα ταύτην θυσιάζων τὴν ἀληθῶς μοναρχικὴν μερίδα, ἢ, ἀνελικρινῶς συνεργαζόμενος μετὰ τῆς μερίδος τῶν φιλελευθέρων καὶ διὰ παροδικὰς ἀνάγκας, νὰ διάκηται αὐτὸς οὗτος πολέμιος τῇ ὑπ' αὐτοῦ διοριζομένῃ κυβερνήσει. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἀπῆδεν οὐ μόνον πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς παραδόσεις, τὰ φρονήματα καὶ τὰ αἰσθήματα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ ἀκραιφνῶς μοναρχικὸν καὶ βασιλικὸν ἦθος καὶ τὸν ἱπποτικὸν χαρακτῆρα τοῦ βασιλέως. Ὁ Κάρολος ἐνόει ὅτι πᾶσα φιλελευθέρα κυβέρνησις ἐν Γαλλίᾳ ἦτο κατὰ βάθος ἀντιμοναρχικὴ καὶ ἀντιβασιλικὴ ἐκμηδενίζουσα διὰ τῆς βουλευτοκρατίας τὸ κῦρος τῆς βασιλείας, καὶ διὰ τοῦτο ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ ἀγὼν ἐπὶ τέλους ἔμελλε νὰ κριθῇ μετὰ τῆς βασιλείας μετὰ τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος καὶ τῶν φιλελευθέρων μετὰ ἢ ἄνευ τῆς βασιλείας. Ἡ Γαλλία δὲν ἦτο

τότε, ὥσπερ ἡ Ἀγγλία, χώρα μοναρχική, ἐν ἣ ἡ μοναρχία κειμένη ὑπεράνω τῶν κομμάτων ἐνοῖ τὰς διεστώσας μερίδας τοῦ ἔθνους· τοῦναντίον δὲ ἡ μοναρχία κατὰ βάθος ἦτο ἐν Γαλλίᾳ ἀντικείμενον ἔχθρας, μίσους καὶ ἀντιπολιτείας ποικίλων πολιτικῶν μερίδων συνενουμένων πασῶν ὑπὸ τὸ γενικὸν κοινοβουλευτικὸν ὄνομα τῶν φιλελευθέρων. Διὰ ταῦταδὲ πάντα, καίπερ προθύμως προβαίνων ὁ βασιλεὺς εἰς παραχωρήσεις πρὸς τὴν φιλελευθέραν μερίδα, οὐδαμῶς ἔστεργε νὰ παραδώσῃ αὐτῇ τὴν ἐξουσίαν θυσιάζων ἅπαν τὸ κῦρος τῆς προσωπικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς μοναρχικῆς ἀρχῆς εἰς τὸ ἰδανικὸν πρόσωπον τοῦ συνταγματικοῦ βασιλέως. Τοῦναντίον δὲ ἐναντίον τῆς ἐν τῇ βουλῇ φιλελευθέρας πλειονοψηφίας ἤθελε ν' ἀντιτάξῃ ἅπαν τὸ κῦρος τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας μεθ' ὅλης τῆς δημοτικότητος ἑαυτοῦ. Διὰ τοῦτο τὸ θέρος τοῦ 1828 ἐπεχείρησε περιοδεῖαν τινὰ εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας τῆς Γαλλίας μέχρι Στρασβούργου (ἐνθα ἦλθον, ἵνα χαιρετίσωσιν αὐτόν, οἱ βασιλεῖς τῆς Βυρτεμβέργης καὶ ὁ μέγας δούξ τῆς Βάδης) πανταχοῦ τυγχάνων ὑποδοχῆς θερμῆς καὶ συμπαθητικῆς. Συγχρόνως δὲ καὶ ἡ δούκισσα Βερρὺ μετὰ τοῦ νεαροῦ αὐτῆς υἱοῦ τοῦ μέλλοντος διαδόχου Ἑρρίκου Σαμβῶρ περιώδευε τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας, ἐπεσκέπτετο τὸν πύργον Σαμβῶρ καὶ τὴν πάντοτε ἐν τε ταῖς εὐτυχίαις καὶ ἐν ταῖς συμφοραῖς πιστὴν εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον Βανδέαν. Πανταχοῦ δὲ ἐν τῇ περιοδείᾳ ταύτῃ ἡ θερμὴ καὶ συμπαθητικὴ δεξίωσις, ἥς ἐτύγγαλλον, ἐμαρτύρει τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ τῶν ἐπαρχιῶν εἰς τὸν βασιλεύοντα τῆς χώρας Βουρβωνικὸν οἶκον.

Ἀλλ' ἐνῷ οὕτω ἡ βασιλεία ἠρύετο δύναμιν ἠθικὴν καὶ θάρρος ἐκ τῆς ἀμέσου πρὸς τὸν λαὸν ἐπικοινωνίας καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ τούτου ἐκδηλουμένων συμπαθειῶν, ἡ ἐν τῇ βουλῇ ἀντιπολίτευσις ἠπείγετο νὰ ἐκδηλώσῃ τὰ ἀντιπολιτευτικὰ αὐτῆς κατὰ τῆς κυβερνήσεως τοῦ βασιλέως φρονήματα. Καρπὸς ἐν μέρει τῆς βασιλικῆς περιοδείας ἦτο τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους 1829 ὑποβληθὲν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τῇ βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων νομοσχέδιον τὸ ἀφορῶν τὴν διοίκησιν τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν δήμων. Κατὰ τὸ νομοσχέδιον τοῦτο οἱ νομαρχιακοί, ἐπαρχιακοὶ καὶ δημοτικοὶ σύμβουλοι, οἱ τέως διοριζόμενοι ὑπὸ τοῦ νομάρχου, ἐπάρχου καὶ δημάρχου, ἔδει νὰ ἐκλέγωνται τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐν ταῖς ἀρμοδίαις νομαρχιακαῖς, ἐπαρχιακαῖς καὶ δημαρχικαῖς περιφερείαις. Ὁ σκοπὸς καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου προφανῶς ἦσαν φιλελευθερώτατα καὶ δημοτικώτατα, ἀφοῦ προέκειτο νὰ θυσιάσῃ ὁ

βασιλεὺς μέρος τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὴν θυσίαν ταύτην ἔστερξεν ὁ Κάρολος, ἵνα αὐξήσῃ τὴν δημοτικότητα αὐτοῦ καὶ διότι τὸ σχέδιον ἀπέβλεπεν εἰς ὠφέλειαν δημοσίαν, εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς διοικητικῆς συγκεντρώσεως, εἰς τὴν αὐτονομίαν τῶν ἐπαρχιῶν καὶ εἰς τὴν πρόληψιν τῶν καταχρήσεων τῶν προερχομένων ἀπὸ τῆς τυραννικῆς αὐθαιρεσίας τῶν κατὰ τόπους διοικητῶν καὶ δημάρχων. Τὸ νομοσχέδιον καὶ ἄλλως ἀπέβλεπε πρὸς σκοπὸν εὐεργετικόν. Διότι ἔνεκα τῆς διὰ τῆς Ἐπαναστάσεως ἐπελθούσης ἐν Γαλλίᾳ μεγάλης περὶ τὴν διοίκησιν συγκεντρώσεως, δι' ἧς αἱ πρόην σχεδὸν αὐτόνομοι καὶ εἰς αὐτόνομον βίον ἐν πολλοῖς αὐτάρκεις ἐπαρχίαι περιῆλθον ὑπὸ τὴν αὐθαιρεσίαν τῶν κεντρικῶν ἀρχῶν, μεγάλαι περὶ τὴν διοίκησιν ἐγίνοντο καταχρήσεις. Διὰ τῆς σκοπούμενης δὲ νῦν ἀποκεντρώσεως οὐ μόνον ἡ ἐπαρχιακὴ διοίκησις ἔμελλε νὰ καταστῇ βελτίων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς προστασίας τῶν συντηρητικῶν συμφερόντων τῶν ἐπαρχιῶν ἐναντίον τῶν ἀνατρεπτικῶν ροπῶν τῆς πάντοτε φιλοκαίνου πρωτευούσης ἠλπιζέτο ὅτι ἔμελλε νὰ σχηματισθῇ πολιτικὸν ἀντίρροπον τῆς συντηρητικῆς Γαλλίας ἀπέναντι τῶν οὐχὶ πάντοτε ἀκινδύνων ἐπαναστατικῶν καὶ ἀνατρεπτικῶν νεωτερισμῶν. Καὶ ὁμως ἡ ψήφισις τοῦ νομοσχεδίου τούτου, ὅπερ ἦν ἀληθὲς δῶρον τῆς βασιλείας πρὸς τὸν λαόν, προσέκρουσεν ἀπιστεύτως εἰς τὴν ἀντίστασιν τῆς φιλελευθέρας ἐν τῇ βουλῇ μερίδος. Εἰς τὴν μερίδα ταύτην ἀπήρесе τὸ νομοσχέδιον καὶ ἐκ πνεύματος ἀντιπολιτεύσεως πρὸς τὴν βασιλείαν καὶ διότι ἡ διὰ τοῦ νομοσχεδίου σκοπούμενη ἀποκέντρωσις, παρέχουσα εἰς τὰς ἐπαρχίας τὸ δικαίωμα καὶ τὰ μέσα νὰ ἐκδηλώσῃ τὰ ἴδια αὐτῶν φρονήματα, ἐνῷ ἀφήρει μέρος τῆς ἐξουσίας τῆς κυβερνήσεως, ἀφήρει ἐνταυτῷ καὶ τοὺς δημαγωγοὺς τὸ μέσον τοῦ νὰ ἐπιβάλλωνται εἰς ἅπασαν τὴν Γαλλίαν διὰ μόνης τῆς βουλῆς καὶ τοῦ λαοῦ τῶν Παρισίων. Ἡ μερίς ἡ φιλελευθέρα ἐφοβεῖτο πρὸ πάντων τὴν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις μεγάλην πλειονοψηφίαν τῶν συντηρητικῶν καὶ τῶν κληρικῶν, οἵτινες ἠδύναντο νὰ παρέχωσιν ἰσχυρὸν ἀντιστάθμημα κατὰ τῆς ἐκ Παρισίων διευθυνομένης φιλελευθέρας ἀντιπολιτεύσεως. Ἀλλὰ πλὴν τῶν φιλελευθέρων κατεπολέμησαν τὸ νομοσχέδιον καὶ ἱκανοὶ τῶν συντηρητικῶν καὶ βασιλοφρόνων ὡς ἀντιπολιτευόμενοι τῷ Μαρτινιάκ καὶ διότι ἐν τῇ προτάσει τοῦ νομοσχεδίου διέβλεπον οὗτοι ροπὴν τινα τοῦ βασιλέως πρὸς φιλελευθέρας ἀρχάς. Διὰ ταῦτα πάντα ἡ μεγάλη πλειονοψία τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων τοσοῦτον βαθείας ἐπή-

σις προ-

τον με-
το πάν-
ρχη κυ-
ας, τοῦ-
τῷ ὅλῳ
; ὁ βα-
σισηφίας
γοι ἐξω-
. Ὁ ἐν
ὕελλιγ-
ῳ βασι-
νων (ιδ.
τὸν Πο-
Βιλλέλ·
ιθυμίαν.
ον Μαρ-
ιν ἄνδρα
σιλοφρό-
συγμένος
εἶν ἢ ὁ
ιν Μαρ-
βουλῆς.
ἐντιδρα-
ως κατὰ
οὔδε ἡ
, Πολι-
διὰ τὴν
ὁ Μαρ-
ρίαν καὶ
ίας προ-
ύστρίας.
ειότατος
κυβερνή-
καὶ διὰ

τὸν Κάρολον καὶ τὴν δυναστείαν αὐτοῦ. Ἀτυχία μεγάλη διὰ τὸν βασιλέα ἦτο ὅτι ὁ Πολινιάκ ἦτο μὲν πιστὸς θιασώτης καὶ ἀφωσιωμένος θεράπων, ἀλλὰ δὲν ἦτο πολιτικὸς ἀνὴρ σπουδαῖος, ἥκιστα δὲ κατάλληλος ἵνα διευθύνῃ τὰ πράγματα τῆς Γαλλίας, μὴ δυνάμενος νὰ ἐμπνεύσῃ σεβασμὸν μηδ' εἰς τὴν μερίδα τὴν πολιτικὴν, εἰς τὴν ἀνῆκεν. Ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ ἄνδρες οἱ κληθέντες νῦν εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Πολινιάκ κυβέρνησιν δὲν ἦσαν πάντες ἄνδρες ἱκανοὶ νὰ ἀντιμετωπίσωσι τὰς περιστάσεις μετὰ τινος ἐμπιστοσύνης. Ὁ μόνος ἐν τούτοις ἄξιος ἀνὴρ καὶ χαρακτῆρος ἰσχυροῦ, ὑπερήφανος, ἐνεργητικὸς, ἀλλὰ καὶ φανατικὸς, ἦτο ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν Λαβουρδονναί· ἀλλὰ καὶ τούτου ἡ ἐνέργεια ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς πρωτοβουλίας τοῦ Πολινιάκ. Κατάκρισιν μεγάλην παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ διήγειρε ἡ ἐκλογή τοῦ στρατηγοῦ κόμητος Βουρμών (Bourmont) ὡς ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν, διότι οὗτος δύο ἡμέρας πρὸ τῆς μάχης τοῦ Βατερλώ, κατὰ τὴν μάχην τοῦ Λιγνύ, (ἰδ. Τόμ. Α', σελ. 127) εἶχεν αὐτομολήσει εἰς τὸ Πρωσικὸν στρατόπεδον ὡς θιασώτης τῶν Βουρβόνων, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἀπῆλαυε φήμης ἐντίμου στρατιώτου. Οἱ λοιποὶ ὑπουργοὶ ἦσαν ἄνδρες ἄνευ σημασίας. Περιβόητος δ' ἐν τούτοις ἦτο ὁ Μωμβέλ (Montbel) διὰ τὴν ἀμάθειαν αὐτοῦ.

Κατακραυγὴ νῦν μεγάλη ἠγέρθη καθ' ὅλην τὴν Γαλλίαν ἐπὶ τῇ εἰδήσει τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ νέου ὑπουργείου, ὅπερ ἐφημερίς τις ἀντιπολιτευομένη, ἡ «Συνταγματική», (Constitutionnel) ἐκάλεσε «συμμαχίαν τῆς ἀριστοκρατίας (τοῦ Πολινιάκ), τῆς ἀμαθείας (τοῦ Montbel) καὶ τοῦ φανατισμοῦ» (τοῦ Λαβουρδονναί). Ἡ δὲ «Ἐφημερίς τῶν Συζητήσεων» ἔγραφεν: «Οἱ ἄνδρες οἱ νῦν διευθύνοντες τὴν διοίκησιν, καὶ θέλοντες, δὲν δύνανται νὰ ὦσι μετριοπαθεῖς. Τὸ μῖσος τὸ ἐξεγειρόμενον ὑπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς πάντων, εἶναι τοσοῦτον βαθύ, ὥστε δὲν δύναται νὰ ἐξαλειφθῇ. Ὅντες αὐτοὶ ἀντικείμενον φόβου διὰ τὴν Γαλλίαν, θὰ καταστήσωσι τὴν Γαλλίαν φοβεράν δι' ἑαυτούς». Ἐπίσης σφοδρῶς προσέβαλλε τὸ νέον ὑπουργεῖον ἡ ὑπὸ τοῦ νεαροῦ τότε δημοσιογράφου Ἀδόλφου Θιέρσου καὶ τοῦ περιφήμου ιστοριογράφου τῆς «Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως» Μινιέ (Mignet) συντασσομένη νεοσύστατος «Ἐθνικὴ» (National), ποιουμένη σύγκρισιν τῆς νῦν βασιλείας ἐν Γαλλίᾳ πρὸς τὴν τῆς βασιλείας τοῦ Ἰακώβου Β' ἐν Ἀγγλίᾳ τῷ 1688. Τὴν δυσαρέσκειαν ταύτην ἐζήτησαν νὰ ἐπωφεληθῶσιν ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς αὐτῶν μερίδας οἱ θιασῶται τοῦ δου-

τὸν Δεῦν τοῦ
 ῥάπισε κατὰ
 οἶου καὶ ἀπώ-
 ν προσβολὴν
 1827), ὁ δὲ
 εἰς τὰς ἐν τῷ
 εἰς μετὰ πολ-
 τοῦ θρασείως
 , στόλον τινὰ
 , ἀποκλεισμός
 λελ διαδεξά-
 , ἀδρανῆ δια-
 γραφον δι' ἐκ-
 οὐ μόνον οὐ-
 ελμένος εἰς τὸ
 τοῦτο κατὰ
 καὶ συμφέρον
 παραδειγμα-
 :ποκριθῇ πρὸς
 , ἡσυχίαν ἀπὸ
 εἰ περιστάσεις
 ἢ ἐπιχειρήσιν.
 καὶ ἡπαίλει γε-
 λέως Καρόλου
 ανικῆς παρα-
 χεῖ δὲ ἐπεζή-
 ματος προτρέ-
 :ὰ τοῦ Ἀλγε-
 εῦ Χουσεῖν νὰ
 γερίου Βερβε-
 ἐνταῦθα μέγα
 :τ Ἀλῆ (ἰδ. σ.
 παῖκοις πράγ-
 :ίαν πρακτικὸν
 λῆς ἀντιζηλίας
 , μελετώμενα.

ἦν τρεῖς ἡμέρας ὥστε
 , καθ' ἣν ἐνίκησαν οἱ
 εὐ πρὸς τὴν πόλιν τοῦ
 ις, περὶ ἣν εἶχε στρα-
 ἰπὶ τοὺς πειρατὰς τοῦ
 οὔ 1541. Μετὰ τὴν

Δεῦς προέτεινε συν-
 ἦν τῷ μὲν Δεῦ παρε-
 ἅ τῆς οἰκογενείας καὶ
 ἑλευθέρᾳ ἀποχώρησις
 δὲ Γάλλοι κατελάμ-
 ρράγκα τὰ εὑρεθέντα
 ἢ 11 ἑκατομμυρίων
 ὁβόλα ἦσαν ἡ πρώτη
 ἡ λεία διὰ τὴν Γαλ-
 ὑπαγορευομένη προσ-

των Γαλλικῶν ὀπλων
 ινῆς καὶ ἐνδοξος διὰ
 αἰού, τοῦ πολιτισμοῦ
 Εὐρώπης. Διὰ τοῦτο
 πλέον ἐξαιρουμένης,
 ης προσαρτήσεως ἢ
 καὶ τῆς λογικῆς τῶν
 τος προκειμένου περὶ
 ὅσον ἔδει καὶ ὅσον
 ὀλίγον ὠφέλησε τὰ
 ἐπιτυχία τῆς κυβερ-
 τὴν φορὰν ἐπηρέασε
 λλικοῦ στρατοῦ.

ατάγματα.—'Ατυ-
 οῦς ὑπολογισμοῦ περὶ
 διαταχθῇ νὰ ἐνεργη-
 : αὶ τῆς νίκης ἀγγε-
 ὅποῖαι ἐνηργήθησαν
 υτήτων τῶν παρεμ-

διευθύνη τὰς σύζητήσεις ἀμ-
εβήτητον ὅτι ἀσκεῖ ἐνταῦθα
ιστικήν. Ἡ δεισποτεία αὐτοῦ
καὶ τριῶν ἰδίως ἐτῶν ἐλάβε
τυραννίας. Ἀπὸ τοῦ χρόνου
ἡ ψῆφος ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν
τος, καταδιώκονται ὑπὸ τῶν
οριῶν. Οὐδεὶς, Μεγαλειότατε,
ναντίον τῶν τοιούτων λοιδο-
ρεῖ τὸ ἐλάχιστον δείγμα ἐμ-

κυβέρνησιν, ἡ δύναμις αὕτη
ζωφερῶν χρωμάτων περιγρα-
φὰ ἐκδηλωθῇ καὶ ἐν τῷ τρόπῳ,
αὐτοῦ διὰ τῶν διαταγμάτων
ἐν προσβολήν. Τὰ διατάγματα
αὐτοῦ βασιλείως καὶ ὑπὸ τῶν
σιν τὴν ἐπέτειον τῆς ἡμέρας,
της (ὁ ἀρχηγὸς τῶν κατὰ τὸ
νὸς λύτρωσιν τοῦ Λουδοβίκου
κδώσει τὴν περιβόητον αὐτοῦ
δικῆς Συνόδου διακήρυξιν. Ὁ
αὐτὰ ἐσκέφθη ἐπὶ μικρὸν στη-
ειρός, καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ κρατῶν
πογράφας αὐτὰ καὶ δοὺς πρὸς
αὐτοῦ τῆς ἐργασίας ταύτης ἀπε-
σθε νὰ ἔχητε πεποιθήσιν ἐπ'
ἐν περὶ ζωῆς καὶ θανάτου!». Ἡ
ἐργεῖον τῆς δικαιοσύνης ἀρχι-
παρακάθη καὶ δημοσιεύσῃ τὰ
αὐτῶν: «Ὁ Θεὸς σῶσαι τὸν βασι-
λεῖ ἡμέρας τῶν ἐπαναστατικῶν
ἐπὶ τὸν τρόπον πρὸ νέων ἀνατρο-
πῆς αἱ παραμοναὶ τῆς Ἰουλιαν-

αὕτη παρῆλθεν ὅλη ἄνευ σπουδαίων ταραχῶν· μικραὶ δὲ μόνον διαδηλώσεις ἐγίνοντο καθ' ὁδοὺς καὶ θόρυβοι εἰς τινὰ καφφενεῖα καὶ λίθοι ἐρρίφθησαν κατὰ τῶν παραθύρων τοῦ μεγάρου τοῦ Πολινιάκ. Τὸ μόνον ὁπωσοῦν σπουδαῖον συμβὰν τῆς ἡμέρας ἦτο τὸ γεγονός, ὅτι, ὁπότε ὁ τυπογράφος τῆς φιλελευθέρας « Ἐφημερίδος τῆς Ἐμπορίας » (Journal de Commerce) ἔνεκα τοῦ διατάγματος ἠρνήθη εἰς τὴν Σύνταξιν τὴν περαιτέρω τύπωσιν τῆς ἐφημερίδος, αὕτη προσέφυγεν ἀμέσως εἰς τὸ δικαστήριον, τοῦτο δὲ διέταξε τὴν ἐξακολουθήσιν τῆς τυπώσεως ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι τὰ διατάγματα, ἐνόσφ δὲν ἐδημοσιεύοντο ἐν τῷ ἀδελτίῳ τῶν νόμων, δὲν εἶχον ἔτι κῦρος νόμου. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς ἀποκλήρυξις τῶν διαταγμάτων ἐκ μέρους τοῦ δικαστηρίου καὶ ἐνεθάρρυνε τὰς συντάξεις τῶν ἐφημερίδων εἰς γενναίαν ἀντίστασιν. Καὶ τὴν ἐσπέραν τῆς ἡμέρας συνελθόντες ἐν τῷ γραφείῳ τῆς « Ἐθνικῆς » 44 δημοσιογράφοι καὶ πράκτορες ἐφημερίδων ὡς ἀντιπρόσωποι 11 φιλελευθέρων ἐφημερίδων Παρισιανῶν ὑπέγραψαν διαμαρτύρησιν συνταχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν συντακτῶν τῆς « Ἐθνικῆς » Α. Θιέρσου. Ὁ ἀνὴρ οὗτος, καίπερ ἐξ ἀφανοῦς γένους καταγόμενος, διακρινόμενος τότε διὰ τὴν δημοσιογραφικὴν αὐτοῦ δεινότητα, τὸ 33 τῆς ἡλικίας ἄγων ἤδη ἔτος ἀνεμίχθη τὸ πρῶτον ἐπισήμως εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἠνέφξεν ἐαυτῷ στάδιον, ἐν ᾧ ἀπὸ πένητος δημοσιογράφου ἔμελλεν ἐντὸς σμικροῦ ν' ἀνέλθῃ εἰς τὰ ὕπατα τῶν πολιτικῶν ἀξιωματῶν καὶ περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ βίου νὰ καταστῇ Πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας. Ἡ διαμαρτύρησις τῶν δημοσιογράφων ἔλεγεν ὅτι τὰ διατάγματα δὲν ἐπετρέποντο ὑπὸ τοῦ Χάρτου καὶ ὅτι ἡ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως γενομένη ἐρμηνεία τοῦ 16 ἄρθρου ἦτο πλημμελής, κατ' ἀκολουθίαν δὲ διὰ τῶν διαταγμάτων παρεδιόζετο ὁ Χάρτης, καὶ ὅτι, ἐνόσφ ὁ Χάρτης ἀπετέλει τὸν θεμελιώδη νόμον τοῦ κράτους, τὰ διατάγματα, ὄντα παράνομα, οὐ μόνον δὲν ὑπεχρέουν τοὺς πολίτας εἰς ὑπακοήν, ἀλλὰ καὶ τὴν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν ἀντίστασιν ἐπέβαλλον ὡς καθῆκον παντὶ Γάλλῳ πολίτῃ.

Ἡ διαμαρτύρησις αὕτη ἐδημοσιεύθη τὴν πρωτὴν τῆς ἐπομένης (15/27 Ἰουλίου) ὑπὸ τῶν δύο ἐκ τῶν 11 ἐφημερίδων, τοῦ « Χρόνου » (Temps) καὶ τῆς « Ἐθνικῆς », αἵτινες καὶ μόναι ἐκ τῶν ἐφημερίδων ἐκείνων ἐτόλμησαν νὰ δημοσιεύσωσιν αὐτήν, χιλιάδες δὲ φύλλων τῶν δύο ἐφημερίδων διασπαρεῖσαι ἀνὰ τὴν πόλιν καὶ ἀναγιγνωσκόμεναι ἀπλήστως ἐν πάσαις ταῖς γωνίαις ἔφερον, ὡς εἰκός, με-

κτα στίφη, ἀντὶ νὰ διαλυθῶσιν, εἰσήλανον εἰς ἄλλας ὁδοὺς, ἐλεηλά-
τουν τὰ ὀπλοπωλεῖα καί, ὀπλιζόμενα ὅπως ἠδύναντο, ἐζήτουν δι' ὅλης
τῆς νυκτὸς νὰ παρασκευασθῶσιν εἰς ἄμυναν καὶ εἰς ἐπίθεσιν διὰ τὴν
ἐπαύριον (16/28 Ἰουλίου). Καὶ ἐνῶ τὰ πράγματα ἀφ' ἐσπέρας δὲν
ἐφαίνοντο σοβαρὰ καὶ ὁ Μαρμών ἐν τῇ ἐκθέσει του ἐβεβαίουν ὅτι ἡ
θέσις τῶν πραγμάτων οὐδένα παρίστα κίνδυνον καὶ ὅτι ἡ κήρυξις τοῦ
στρατιωτικοῦ νόμου ἦτοί τῆς καταστάσεως πολιορκίας διὰ τοὺς Πα-
ρισίους δὲν ἦτο ἀναγκαία, τὴν νύκτα τὰ πράγματα ἐλάμβανον ἄλ-
λοῖαν πορείαν. Τοῦτο δ' ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἀναμίξεως τῶν ἐν Πα-
ρισίοις φιλελευθέρων βουλευτῶν εἰς τὰ τῆς στάσεως. Οἱ βουλευταὶ
οὗτοι εἶχον συνέλθει τὴν ἡμέραν τῆς 15/27 Ἰουλίου ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ
Καζιμίρ Περιέ, ἵνα συσκεφθῶσι περὶ τοῦ μεγάλου ζητήματος τῆς
ἡμέρας. Ἐνταῦθα δὲ πρεσβεία τῶν ἐκλογέων τῶν Παρισίων προσε-
κάλει τοὺς ἠθροισμένους βουλευτὰς ἵνα ἀναλάβωσιν οὗτοι τὴν διεύ-
θυνσιν τοῦ λαϊκοῦ κινήματος. Ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν βουλευτῶν ἐδί-
στασαν νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὸ τοιοῦτον διάβημα, ὁ δὲ Καζιμίρ
Περιέ ἐντόνως παρέστησε τοῖς προσερχομένοις ὅτι δὲν ἔμελλε νὰ κα-
ταλίπη τὸ ἔδαφος τῆς νομιμότητος. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ βουλευτικὴ
συνάθροισις περιορίσθη εἰς τὴν σύνταξιν ἀπλῆς διαμαρτυρήσεως πρὸς
τὸν βασιλέα, ἐν ᾗ ἐνθεν μὲν ἠμφισβήτει αὐτῷ τὸ δικαίωμα τοῦ δια-
λύειν βουλὴν μήπω συνελθοῦσαν, ἐνθεν δὲ ἐκήρυττεν ὅτι πᾶσα νέα
ἐκλογὴ βουλευτῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διαταγμάτων ἐνεργουμένη ἦτο
παράνομος. Ἀλλ' ἐνῶ ἡ πλειονότης τῶν φιλελευθέρων βουλευτῶν πε-
ριορίζετο εἰς τοιαύτας νομίμους, ὡς ἐνόμιζε, καὶ πάντως μετριοπαθεῖς
ἐνεργείας, βουλευταὶ τινες ῥίζοσπάσται, ὡς ὁ Τρεϊλάρδος καὶ ὁ Με-
ριλοῦ, ἐνωθέντες μετὰ τῶν τολμηρῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ εἰργάζοντο
δι' ὅλης τῆς νυκτὸς τῆς 15/27 πρὸς τὴν 16/28 ἵνα συστήσωσιν ἐπα-
ναστατικὰς ἐπιτροπείας ἐν τοῖς δέκα διαμερίσμασι τῶν Παρισίων.
Διὰ τῶν ἐνεργειῶν δὲ τῶν ἐπιτροπειῶν τούτων τὰ πάντα μέχρι τῆς
πρωίας παρεσκευάσθησαν δραστηριώτατα ἵνα τὴν ἐπαύριον τὰ ἄτα-
κτα στασιαστικὰ κινήματα (émeutes) τῆς χθὲς ἐπενέγκωσιν ἀληθῆ
ἐπανάστασιν (révolution). Κατὰ τὴν 16/28 Ἰουλίου, πρὸ τῆς ἀνα-
τολῆς ἐτι τοῦ ἡλίου, εἶχον πολλαπλασιασθῇ τὰ ὀδοφράγματα, εἰς τοὺς
ἡχοὺς δὲ τῶν μεγάλων κωδῶνων προσέτρεχον πανταχόθεν χιλιάδες
ὀπλισμένων ἐπαναστατῶν, ἐν οἷς καὶ οὐκ ὀλίγοι ἀρχαῖοι ἐθνοφύλα-

τύχην τοῦ βασιλέως, τῆς δυναστείας καὶ τῆς βασιλείας εἰς ἄνδρα οὔτε διὰ τῆς βίας οὔτε διὰ τῶν εἰρηνικῶν διαπραγματεύσεων δυνάμενον νὰ ἐπενέγκῃ τὴν τάξιν. Καὶ τοῦ σφάλματος τούτου τὰ ἐπακολουθήματα ταχέως κατέστησαν καταφανῆ. Ὁ ἀρχιστράτηγος μὴ τολμῶν διὰ τε τὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ καὶ διὰ τὸ ἄτολμον καὶ ἀναποφάσιστον αὐτοῦ νὰ προσβάλῃ ἰσχυρῶς τοὺς στασιαστὰς περιωρίσθη νὰ θέσῃ εἰς κίνησιν τάγματα τινὰ τοῦ στρατοῦ καὶ κατέλαβε διὰ τούτων τινὰς τῶν σπουδαιοτέρων θέσεων, ἐν αἷς καὶ τὸ δημαρχεῖον, αὐτὸς ἔχων τὸ στρατηγεῖον αὐτοῦ παρὰ τὸν Κεραμεικόν. Συγχρόνως δὲ ἤρξατο διαπραγματεύσεων, παρὰ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, πρὸς τοὺς φιλελευθέρους βουλευτάς. Οὗτοι συνελθόντες πάλιν συνδισκέποντο περὶ τοῦ πρακτέου. Καὶ οἱ μὲν τολμηρότεροι προέτεινον ἵνα οἱ βουλευταὶ ἀναλαβόντες τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κινήματος μεταβάλλωσι τὴν στάσιν εἰς ἐπανάστασιν, οἱ δέ, ὡς οἱ περὶ τὸν Καζιμίρ Περιέ, ἠξίουσαν' ἀπέχωσι τῶν βιαίων μέτρων. Τέλος δὲ συνήνεσαν ν' ἀπευθύνωσι τῷ βασιλεῖ νέαν διαμαρτύρησιν συνταχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Γκιζώτου, ἐπεμψαν δὲ πενταμελῆ ἐπιτροπὴν τῷ Μαρμών προσκαλοῦντες αὐτὸν νὰ ἐνεργήσῃ παρὰ τῷ βασιλεῖ πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἀφορμῶν τῆς στάσεως. Ὁ Μαρμών δὲν ἐδίστασε νὰ διαβεβαιώσῃ τοὺς βουλευτάς (ἐν οἷς εὐρίσκετο καὶ ὁ προσωπικὸς αὐτοῦ φίλος καὶ περίφημος φυσιοδίφης Ἀραγώ, ὅστις θερμῶς συνηγόρει παρὰ τῷ στρατάρχῃ ὑπὲρ τῆς αἰτήσεως τῆς ἐπιτροπείας) ὅτι αὐτὸς προσωπικῶς ἀπεδοκίμαζε πᾶν τόλμημα, ἀλλ' ὅτι ἡ στρατιωτικὴ αὐτοῦ τιμὴ ἐπέβαλλεν αὐτῷ νὰ ἐφαρμόζῃ τὰς δοθείσας διαταγὰς καὶ ὅτι ὁ βασιλεὺς ἦτο ἀμετάπειστος. Ὁ Μαρμών προέτεινεν ἐπὶ τούτοις τῷ ἐν τῷ Κεραμεικῷ εὐρισκομένῳ πρωθυπουργῷ Πολινιάκ νὰ δεχθῇ τὴν βουλευτικὴν ἐπιτροπείαν, ἀλλ' οὗτος ἀπέρριψε τὴν πρότασιν. Τότε δὲ ὁ Μαρμών ἐπεμψεν ἔκθεσιν αὐτὸς πρὸς τὸν βασιλέα περὶ τῶν γινομένων παριστῶν τὴν θέσιν αὐτοῦ ὑπὸ στρατιωτικὴν ἐποψίν λίαν ἀσθενῆ καὶ ἐπικίνδυνον τὴν καθόλου κατάστασιν, καὶ παραινῶν ἵνα δεχθῇ τὴν ἀπευθυνομένην αὐτῷ αἴτησιν τῶν βουλευτῶν περὶ τῆς καταπαύσεως τῶν ἐχθροπραξιῶν καὶ περὶ ὑποχωρήσεως εἰς τὰς γνωστὰς ἐκείνων ἀξιώσεις. Ὁ βασιλεὺς Κάρολος, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐπανελθεῖ ἀπὸ τῆς θήρας καὶ διέτριβεν ἐν Σαιν Κλου, συμφωνῶν μᾶλλον μετὰ τῆς γνώμης τοῦ ὑπουργοῦ ἢ μετὰ τῆς τοῦ ἀρχιστρατήγου, διέταξε τοῦτον νὰ ἐμμένῃ ἐν τῇ θέσει αὐτοῦ καταβάλλων διὰ τῆς βίας τὴν ἐπανά-

ιτοχυσίαν ἐν ἐμφυλίῳ πολέμῳ, ἡ βασιλείῳς, ἐνούμενον μετὰ τοῦ υριτιδοθήκας αὐτοῦ. Τὸ παρά-ἰβράδυνε νὰ εὖρη μιμητάς, καὶ οἱ ὑπὸ τῆς πείνης, τῆς δίψης λφῶνται μετὰ τοῦ λαοῦ. Μό-

^αας ἀντεῖχον γενναίως καὶ ἔμει-
^αν, ἐννοεῖται, καὶ τὰ τάγματα ούμενα πάντοτε ὑπὸ τοῦ πλή-
^αθερνητικῆς βίας, νῦν ὑφίσταντο
μαινομένου κατ' αὐτῶν πλή-
^ατοτε γενναίως διὰ τοῦ ἀκατα-
^αι πάντας τοὺς ἐμποδῶν ἰστα-
^αεν ἐν τάγμα Ἐλθετῶν πρὸ τοῦ
^αῆν ὑπὸ τοῦ 50οῦ συντάγματος
νης τῆς νυκτὸς τὰ πράγματα
μῶν ἀνεκάλεσε πάντα τὰ εἰς
α τάγματα, ἵνα συγκεντρωθῶσι
καὶ καταλάβωσι τὰς περὶ τὰ
αἱ αἱ ἄλλαι θέσεις κατελείφθη-
^αων καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ τὸ δημαρ-
^ασαν καὶ τὸ κατάστημα τοῦτο
^ατοιούτον ἦτο μεγάλη διὰ τὴν
^αες ἤδη οἱ ἐπαναστάται τὸ δη-
^αῆδύναντο νὰ συστήσωσι καὶ νὰ
καὶ κυβέρνησιν, καὶ νὰ παρα-
^αἀλλ' εἰς ἐπίθειςιν κατὰ τῶν ἐν
στρατευμάτων. Ἀληθῶς δὲ διὰ
^αριώτατα εἰργάσθησαν οἱ ἐπανα-
^αατα, ἵνα καταστήσωσιν ἀδύνα-
^αησιν καὶ προέλασιν τῶν στρα-
^ααρμῶν μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ
λυσμένος πανταχόθεν ὑπὸ τοῦ
^ατῶν ὀπισθεν διὰ τῶν Ἡλυσίων
πρὸς τὸ Σαῖν Κλοῦ συγκοινω-
^αμενος ἤρξατο σφοδροῦ πυροβο-

μὲν θέσις κατελήφθη ἀληθῶς ὑπὸ τῶν Ἑλβετῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ ἐνὸς τάγματος τῶν Ἑλβετῶν τῶν φρουρούντων τὸ Λοῦβρον, τὸ ἕτερον τάγμα προσβαλλόμενον νῦν σφοδρότερον ὑπὸ τῶν πρὸ πολλοῦ κατὰ πυκνὰ στίφη ἐπιτιθεμένων κατὰ τοῦ ἀνακτόρου τούτου ἐπαναστατῶν ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ φεῦγον πρὸς τὸν Κεραμεικόν. Τὸ πλῆθος νῦν εἰσορμῆσαν εἰς τὸ Λοῦβρον καὶ γενόμενον κύριον αὐτοῦ ἤρξατο ἐκ τῶν παραθύρων σφοδροτάτης διὰ πυρὸς προσβολῆς κατὰ τῶν στρατευμάτων τῶν κατεχόντων τὴν μεταξὺ τοῦ Λοῦβρου καὶ τοῦ Κεραμεικοῦ πλατεῖαν Κάρουσέλ καὶ ἠνάγκασε τὰ αὐτόθι στρατεύματα νὰ τραπῶσιν εἰς ἐπονείδιστον φυγὴν. Συγχρόνως δὲ ἠναγκάσθησαν καὶ οἱ τὴν πλατεῖαν Βανδώμης πρὸ μικροῦ καταλαβόντες Ἑλβετοί, προσβαλλόμενοι ὑπὸ πλῆθους ἐπαναστατῶν καὶ τῶν τούτοις αὐτομολησάντων στρατιωτῶν, νὰ φεύγωσι πρὸς τὸν Κεραμεικόν. Ἀλλ' ἐν τῇ μεταξὺ οἱ ἐπαναστάται οἱ καταλαβόντες τὸ Λοῦβρον, γενόμενοι κύριοι καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ Λοῦβρου εἰς τὸν Κεραμεικὸν ἀγουσῶν στοῶν, ὥρμησαν ἐπὶ τὸ ἀνάκτορον τοῦτο. Τότε δὲ καὶ ὁ Μαρμών, ἐννοῶν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀντιστῇ πλέον εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ ἐπιτιθεμένου πλῆθους, ἐξεκένωσε τὸν Κεραμεικὸν καὶ ἔφυγε μετὰ τῶν πιστῶν ἔτι μεινάντων στρατιωτῶν τῆς φρουρᾶς, διὰ τῆς μόνης ἔτι ὑπολειπομένης ὁδοῦ τῶν μεγάλων κήπων, πρὸς τὸ Σαὶν Κλοῦ. Καὶ νῦν ἡ τρίχρους σημαία ἀνεπετάσθη ἐπὶ τοῦ Κεραμεικοῦ καὶ τὸ πλῆθος εἰσεχώρησεν εἰς τοὺς βασιλικοὺς θαλάμους. Οἱ ἄνδρες τοῦ ὄχλου παρεδόθησαν εἰς οὐκ ὀλίγας ἀταξίας ἐνδυόμενοι πρὸς ἐμπαιγμὸν τὰς ἐνδυμασίας τῶν πριγκιπισσῶν, καταστρέφοντες τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλέως καὶ τὰς ἄλλας εἰκόνας καὶ θέτοντες ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ βασιλέως ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τὸν νεκρὸν ἐνὸς τῶν κατὰ τὴν ἔφοδον φονευθέντων τοῦ ὄχλου ἀνθρώπων. Ἀλλὰ διαρπαγὴ καὶ λεηλασία δὲν ἐγένετο, ὁ μόνος δὲ ἀποπειραθεὶς τὸ τοιοῦτον ἐφονεύθη ἀμέσως. Καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐνόπλων στιφῶν, οἵτινες ἀνῆκον ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὰς μεσαίας τάξεις τῶν πολιτῶν, ἐφρόντιζον ἵνα μὴ ἡ νίκη τοῦ λαοῦ κηλιδωθῇ διὰ παρεκτροπῶν καὶ κακουργημάτων. Μόνον τὸ μέγαρον τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῶν Παρισίων, ὅστις εἶχε φύγει ἐγκαταλιπὼν τὸ μέγαρον εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐπιδρομέων, ἐληλατήθη βαρβαρώτατα. Ἡ κατάληψις τοῦ Λοῦβρου καὶ τοῦ Κεραμεικοῦ καὶ ἡ φυγὴ τοῦ Μαρμών ἐκρινεν ὀριστικῶς τὴν νίκην ὑπὲρ τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης (17/29 Ἰουλίου) καὶ ἡ δεξιὰ

ἐπιήλθεν εἰς τὸ κράτος τῶν ἐπαναστα-
 έντελῶς κύριοι τῶν Παρισίων. Δι' ὅλης
 ἐπαναστάται παρεσκευάζοντο πλέον εἰς
 ἑνὸς ἐξωθεν ἐπιθέσεως τῶν βασιλικῶν,
 τὴν ἐπιτευχθεῖσαν νίκην, καὶ ἡ πόλις
 λης τῆς νυκτός. Τὴν ἐπαύριον (18/30
 μαίαν μέλαιναν ἀνέπλει τὸν Σηκουάναν,
 τῶν πεσόντων, ὧν κατὰ τὴν ἡμέραν
 Δύτῳ ἐτελείωσε τὸ πολεμικὸν μέρος τῆς
 ἡμ. εἰς τὸ μέρος τὸ πολιτικόν.

ἡμ. τῆς Αὐρηλίας Λουδοβίκου Φι-
 λασιλέως Καρόλου. — Ἐν τούτοις ὁ
 βασις εἰς Σαιν Κλου, ἐνθα εὗρε τὸν βα-
 σιλεὺς μετὰ τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ. Ἀπὸ
 9, καθ' ἣν ἐν Παρισίοις συνεκροτεῖτο ὁ
 βασις μεταβῆ παρὰ τῷ βασιλεῖ, ἵνα ἐνι-
 ν. Ἀλλὰ πρὸ τούτου εἶχον φθάσει εἰς
 ἡμ. Σημονβίλλ (Sémonville) καὶ
 ἡμ. ὑπὸ τοῦ Μαρμών, ἵνα συστήσωσι
 καὶ τοῦ ὑπουργείου. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς
 ἡμ. ὑποχώρησιν ταύτῃ τῇ παραιτήσῃ.
 ἡμ. τὸ δεύτερον, συμβουλευόν θερμῶς τῷ
 ὑπουργεῖον ἐκ φιλελευθέρων ἀνδρῶν, οἱ
 αὐτοῦ ὁ Καζιμίρ Περιέ. Ὁ Μορτεμάρ ἦτο
 εὐρισκόμενος νῦν ἐπ' ἀδείᾳ ἀπουσίας ἐν
 ; τῆς Ῥωσικῆς αὐλῆς καὶ φίλος τοῦ
 αὐτοῦ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐθεωρεῖτο καὶ ὡς
 σίαν τὴν μὴ πολὺ εὐχαριστημένην ἐκ
 ὡς πρὸς τοῦτο δ' ὁ Μορτεμάρ ἤθελε κα-
 ζάρολον Ι' ὅ,τι ὁ δούξ Ῥισελιέ διὰ τὸν
 αὐταὶ καὶ αἱ ὑπὸ τοῦ Βιτρώλ δοθεῖσαι
 ; τῶν πραγμάτων ἐν Παρισίοις ἐκλόνη-
 ισούτῳ μᾶλλον, ὅσον ὁ ἐν τῷ μεταξὺ ἐκ
 αὐτοῦ ἡττης ἐλθὼν Μαρμών ὑπεστή-
 τοῦ Βιτρώλ. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἐπὶ μα-
 οῦ μετὰ τῶν τέως ὑπουργῶν, ἐξ ὧν ὁ

Γκερνὼν δὲ Ῥαμβίλ ἐκηρύχθη ἐντόνως κατὰ πάσης παραχωρῶς καταστάσεως πλέον ἀνωφελούς, προέτεινε δέ, ὡς σωστικὸν μὲν ἀποχωρήσῃ ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ πιστοῦ ἔτι πρὸς αὐτὸν σὺν εἰς πιστὴν τινα τοῦ κράτους ἐπαρχίαν καὶ ἐνταῦθα νὰ συγκαλέῃ νέαν βουλήν. Τὸ τοιοῦτον μέτρον ἐφαίνετο πολὺ ἀσφαλέστερον πραγμάτευσις μετὰ νικηφόρου ἐπαναστάσεως, καὶ ὑπεστηρίχθη μῶς ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῆς Ἀγγολεσμίας, ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τῶν Πάντες οἱ ἄλλοι ὑπουργοὶ προετίμων τὴν ὑποχώρησιν· καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ὡς ἐκ τοῦ γήρατος καὶ τοῦ ἠθικοῦ καμάτου δὲν ἐξ διατεθειμένος εἰς τοιαύτας δυσχερεῖς, τολμηρὰς καὶ πολυπόνους χειρήσεις. Τέλος δὲ ὁ Κάρολος I' μετὰ πολλοὺς δισταγμοὺς ἐπὶ (περὶ τὴν ἐσπέραν τῆς 17/29 Ἰουλίου) τὴν παραίτησιν τοῦ Πιερ καὶ ἀνέθηκε τῷ Μορτεμάρ τὸν σχηματισμὸν ὑπουργείου ἀφοῦ σχέθη τὴν ἀνάκλησιν τῶν διαταγμάτων. Τότε δὲ ὁ Βιτρώλ, μονβίλλ καὶ ὁ Δαργού ἔσπευσαν εἰς Παρισίους, ἵνα φέρωσιν ἐπὶ τὴν χαρμόσουν ἀγγελίαν τῶν ἐν Σαίν Κλοῦ γενομένων.

Ἄλλ' ἦτο πλέον ἀργά! Ἐνταῦθα ἡ ἐπιτευχθεῖσα ἤδη πλήρως τῆς ἐπαναστάσεως εἶχεν ἐμπνεύσει μέγα θάρρος τοῖς ἐν Παρισίᾳ λελευθέροις βουλευταῖς καὶ 25 τούτων, παρόντος καὶ τοῦ δημοσφου Θιέρσου, συνελθόντες ἀνέθεσαν τῷ μὲν Λαφαγέττῳ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐθνοφυλακῆς, τῷ δὲ φιλελευθέρῳ στρατηγῷ Γεράρδῳ (Γερί) τὴν τῶν τακτικῶν στρατευμάτων, ἱδρυσαν δὲ ἐπιτροπείαν ἐν τῇ δημοκρασίᾳ συγκειμένην ἐκ τῶν βουλευτῶν Λαφίτ, Καζιμίρ Περίστρατηγοῦ Λοβώ (Lobau) καὶ τριῶν ἄλλων μελῶν. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, ὡς προσωρινὴ κυβέρνησις, ἐγκαθιδρύθη ἐν τῇ δημοκρασίᾳ ἔστησε νῦν τὸ ἀρχηγεῖον αὐτοῦ καὶ ὁ Λαφαγέττος, ἀφοῦ πρότερον δώσει προκήρυξιν, ἐν ᾗ ἐπαινῶν τὴν τηρηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῶν Παρισίων διαγωγὴν ἔλεγεν: «Ἡ ἐλευθερία θὰ νικήσῃ, ἄλλως θὰ λώμεθα πάντες ὅμοι». Ὅποτε δὲ ὁ ἀπὸ Σαίν Κλοῦ ἄρτι ἐλθὼν Βιτρώλ ἀνήγγειλε τῷ Καζιμίρ Περιεὶ τὴν νέαν ἀπόφασιν τῆς ἐπιτροπῆς, παρεπέμφθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ συμβούλιον τῶν βουλευτῶν τινες συνεδρίαζον ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Λαφίτ. Πολλοὶ τῶν βουλευτῶν τούτων ἦσαν διατεθειμένοι ὑπὲρ τῆς πρὸς τὸν βασιλέα διαπραγμάτευσης ἀλλὰ κατεῖχοντο ὑπὸ μεγάλης δυσπιστίας ὡς πρὸς τὴν μετέπειτα διαγωγὴν αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἀπέφυγον πᾶσαν συζήτησιν καὶ πραγματεύοντο πρὸς τοὺς περὶ τὸν Βιτρώλ, ἀναμένοντες τὴν ἀφύ-

ὕπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Λα-
ιτέβη εἰς Νεϋλλύ, ὅπου συνή-
τηδεύων νῦν μείζονα ἀπραγμο-
αύτας εἰς μονήρη τινὰ ἔπαυλιν
τὴν καὶ φιλοδόξος ἀδελφὴν αὐ-
χετο ὑπὸ τῆς φιλοδόξου ιδέας
; Γαλλίας, ὑπεσχέθη τῷ Θιέρσῳ
πουμένου. Τοιαύτην ὑπόσχεσιν
οὐς πρὸς τοὺς ἐν Palais Royal,
μάρ, οἱ συνελθόντες, θεωρήσαν-
ν, ὑπέγραψαν ἑγγραφον, δι' οὗ
διοίκησιν τοῦ κράτους ὡς Γε-
neral lieutenant du royaume),
; τὸν δοῦκα, ἵνα ἐπιδώσῃ αὐτῷ
εἶχεν ἔτι ἔλθει εἰς Παρισίους,
Θιέρσος ποῦ ἀκριβῶς εὕρισκετο,
εἰς τὴν ἐν Παρισίοις οἰκίαν αὐ-
ν προσκαλοῦν αὐτόν ὡς τάχι-
γνωσθεῖσα ἐν Παρισίοις οὐδα-
πολλοῖς δὲ ἠκούσθη μετ' ἀνευ-
λην ἀπραγμοσύνην καὶ ἀγάπην
ὕξ, μόλις ἔλαβε τὴν ἀπευθυνο-
πισυσεν εἰς Παρισίους μεταβάς
ἀποφύγη πᾶσαν θορυβώδη ἐπί-
α τῆς διαγωγῆς ταύτης ἀπραγ-
εἰς ἀπλοῦν ἰδιωτεύοντα πολίτην.
πρὸ τῶν ἐν Palais Royal συνα-
εῶν προθεσμίαν ἵνα σκεφθῇ καὶ
ῥτασιν.

οἰκίου Φιλίππου εἶχον καὶ ἄλ-
ὅτι, ἵνα καταστῇ βασιλεὺς τῆς
νου νομίμου βασιλείας, δὲν ἤρ-
ικῆς καὶ ἡ συναίνεσις τοῦ Πα-
ροῦ λαοῦ, ἀλλ' ὅτι ἦτο ἀνάγκη
πῃ. Πρὸς τοῦτο δὲ ἰδραμεν εἰς
εἶλον καὶ καθηγητὴν τῆς Εὐρω-

τὸ στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ἀλλ' ἐνῷ τοιαύτας διαβεβαιώσεις εἶδεν ὁ δούξ τῷ βασιλεῖ Καρόλῳ διὰ τοῦ Μορτεμάρ, τῇ ἐπαύριον (19/31 Ἰουλίου), ὅποτε οἱ βουλευταὶ μετέβησαν πρὸς αὐτόν, ἵνα προσκαλέσωσιν αὐτὸν κατεπειγόντως νὰ ἀποδεχθῇ τὸ ἀνατεθὲν αὐτῷ ἀξίωμα, ἀφοῦ ἔμαθε παρὰ τοῦ Σεβαστιάνη ὅτι ὁ Ταλλεϋράνδος ἐνεθάρρυνεν αὐτὸν εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἀνατεθείσης ὑπὸ τῶν βουλευτῶν ἐντολῆς, ἐκήρυξε πρὸς τοὺς βουλευτὰς ὅτι ἀπεδέχετο τὸ ἀξίωμα τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ βασιλείου καὶ ἐξέδωκε προκήρυξιν, ἐν ᾗ ἔλεγεν ὅτι ἐθεώρησε καθήκον νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν φωνὴν τῶν βουλευτῶν θέλων νὰ συμμερισθῇ τοὺς κινδύνους τοῦ λαοῦ τῶν Παρισίων καί, τιθεὶς ἑαυτὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἡρώικοῦ τούτου λαοῦ, νὰ σώσῃ τοῦτον ἐκ τῆς ἀναρχίας. Διὰ τῆς προκηρύξεως ἠγγέλλε προσέτι ὅτι τὰ ἐνδοξα τρία χρώματα ἔμελλον νὰ διατηρηθῶσιν, ἔμελλον δὲ νὰ συνελθῶσιν ἀμέσως καὶ αἱ βουλαί. Ἡ προκήρυξις ἐτελεύτα διὰ τῶν λέξεων: «Ὁ Χάρτης τοῦ λοιποῦ μέλλει νὰ καταστῇ ἀλήθεια». Οὕτω ὁ δούξ διὰ τῆς προκηρύξεως αὐτοῦ ἀπεκήρυττε φανερώς καὶ ἐπισήμως τὴν βασιλείαν τοῦ Καρόλου μετὰ τῆς σημαίας αὐτῆς καὶ κατήγγελλε πρὸς τὴν Γαλλίαν τὸν νόμιμον αὐτῆς ἡγεμόνα ὡς παραβιάζοντα καὶ ἐπιβουλεύοντα τῷ Χάρτι. Μετὰ τῆς προκηρύξεως τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας ἐξέδωκαν καὶ οἱ βουλευταὶ προκήρυξιν ἰδίαν, δι' ἧς ἐν ὀνόματι ἑαυτῶν καὶ τοῦ δουκὸς ἠγγυῶντο πρὸς τὸν Γαλλικὸν λαὸν τὴν διατήρησιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ καὶ ὑπισχνοῦντο τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐθνοφυλακῆς, τῶν ὀρκωτῶν δικαστηρίων διὰ τὰ ἐγκλήματα τοῦ τύπου, ἔτι δὲ καὶ τοῦ περὶ τῆς εὐθύνης τῶν ὑπουργῶν νόμου. Οὕτω διὰ τῆς βουλῆς ἢ μᾶλλον διὰ τῆς ἐπανάστασης μερίδος τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων καὶ διὰ τῆς δολίας πρὸς τὸν Κάρολον διαγωγῆς ὁ Λ. Φίλιππος ἐγένετο πραγματικὸς ἄρχων τῆς Γαλλίας. Ἀλλ' ἡ βουλὴ δὲν ἦτο τότε ἡ μόνη πραγματικὴ ἀρχὴ ἐν Παρισίοις. Ἡ ἐν τῷ δημαρχείῳ ἐδρεύουσα ἐκ βουλευτῶν συγκειμένη «δημοτικὴ» ἐπιτροπεία καὶ ὁ ἐνταῦθα τὸ στρατηγεῖον αὐτοῦ ἔχων Λαφαγέττος ἐκλινον μᾶλλον πρὸς τὴν δημοκρατίαν, ἣτις εἶχε πολλοὺς θιασώτας Παρισίων. Ἡ ἐπιτροπεία δὲ αὕτη σφόδρα δυσηρεστή-
 ωτηθῇ ἡ γνώμη αὐτῆς οἱ βουλευταὶ εἶχον προβῇ
 δουκὸς ὡς Γενικοῦ Ἐπιτρόπου, καὶ προέβη εἰς
 πράξεως ταύτης διαμαρτύρησιν, ἧς τὸ κείμενον
 τῷ δουκὶ ὁ Ὀδιλὼν Βαρρώ. Ἀλλὰ καθ' ἣν ὥραν

Ἡ ἐν Γαλλίᾳ ἐπανάστασις τοῦ Ἰουλίου

σαν ἐν προκηρύξει πρὸς τὸν λαὸν περιπτυσσόμενος αὐτὸν ὁ Λαφαγέττος ἤγαγεν ἐπὶ τοῦ ἐξώστου κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ τὴν τρίχρονον καὶ ἐνταῦθα παρέστησεν αὐτὸν εἰς τὸ κάτωθι συνηγμένον. Τὸ πλῆθος ἐνθουσιωδῶς ἀνευφήμησε τὸν δοῦκα καὶ τὸν στρατάρχην. ὅποτε εἶδεν αὐτοὺς περιπτυσσομένους ἀλλήλους ἐπὶ τοῦ σπουδίου. Μετ' ὀλίγον ὅποτε ὁ Λαφαγέττος ἀνταπέδωκε τὴν ἐν τῷ δουκί, καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἀντηλλάγησαν παρόμοιαι ἀνωτέρω φιλοφρονητικοὶ λόγοι ἐπικυροῦντες τὴν διὰ τοῦ Λουδοβίκου γενομένην διαλλαγὴν τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς βασιλείας. Ὁ μὲν Λαφαγέττος ἐπανελάθεν αὐτίς ὅτι ἡ Γαλλία εἶχεν ἐν τῷ θρόνῳ περιβαλλομένου ὑπὸ δημοκρατικῶν θεσμῶν, ὁ δὲ δοῦκας Ὁδελλὼν Βαρρώ ἐκάλει αὐτὸν ἄριστον τῶν δημοκρατικῶν, ἐξεδήλωσε τὴν συναίνεσιν αὐτοῦ εἰς τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ στρατάρχου.

Διὰ τῆς προσχωρήσεως τοῦ Λαφαγέττου εἰς τὰ ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν ἀποφασισθέντα καὶ διὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀναγνώρισεως τοῦ ὡς Γενικοῦ Ἐπιτρόπου ἀπεσοδῆθη ὁ ἐκ μέρους τῶν δημοκρατικῶν κίνδυνος. Ἀλλ' ἀντίπραξις δημοκρατικὴ καὶ ἀντιπολίτευσις τοῦ δουκὸς δὲν ἔπαυσεν ὁλοσχερῶς, καὶ ἀπὸ τοῦ χρόνου ἔτι πρὶν ἢ ἀναγνωρισθῇ ἐπισήμως καὶ ὀριστικῶς βασιλεὺς, ἐσχέθη ἀντιπολιτευτικὴ μερίς, καθ' ἧς ἐμελλε ν' ἀγωνισθῇ ἀγῶνα καθ' ὅλον τὸ δίκστημα τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Καθ' ἣν ὥραν ἔτι δὲ δὴμαρχεῖ ὁ ὑποψήφιος βασιλεὺς παρουσιάζετο εἰς τὸν λαὸν ὁ ὑπὸ τοῦ Λαφαγέττου καὶ ἐνθουσιωδῶν ἐτύγγανεν εὐφημιῶν δημοκρατικὸς στρατηγὸς Μωβουργ εἶχε ταραξεί τὴν συναυλίαν ἀνευφημιῶν καὶ ἐνθουσιωδῶν ἐκδηλώσεων διὰ τραχείας τινὸς καὶ τόμου ἀποστροφῆς πρὸς τὸν δοῦκα. «Ἐάν ποτε, εἶπε, παρὰ τὰ δικαιώματα ἡμῶν, θὰ ἀνακαλέσωμεν ταῦτα εἰς τὴν μνήμην. Εἰς ταῦτα ὁ δοῦξ ἀπήντησε: «Γινώσκετε ὅτι ἐγὼ πάντοτε ἐκτέλεσα τὰ καθήκοντά μου καὶ δὲν δύναμαι νὰ παραγνώρισω ὅποτε μὲ καλῇ ἡ πατρίς». Καὶ τότε μὲν ἡ φωνὴ τοῦ Μωβουργ ἐπεπνίγη ὑπὸ τῶν φωνῶν καὶ τῶν ἀνευφημιῶν τοῦ πλῆθους. ἐν τῷ δὴμαρχεῖ δημοκρατικοί, ὧν ἀρχηγοὶ ἦσαν ὁ Καβαγιὼν ὁ Βαστίδ, δὲν ἀπηύδησαν, ἀλλ' ἀνέθηκαν τῷ Λαφαγέττῳ ἐν τῇ ἐπίσκεψιν αὐτοῦ παρὰ τῷ δουκί ἀνακοινώσῃ αὐτῷ τὸ πρόγραμμα τῶν δημοκρατικῶν καὶ ζητήσῃ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῶν τῆς γράμματος τούτου. Ὁ Λαφαγέττος ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ, ὑφ

αὐτὴν ἐλησμόνησε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν τοῦ ἀνατεθείσαν αὐτῷ ἐντολήν. Μά-
 ὁ εὐφυὴς καὶ ἐπιτηδειότατος Θιέρ-
 ρι τὸν Βαστίδ νὰ προσχωρήσωσιν εἰς
 ἰαγμάτων. Ἡ ἀπόπειρα ἀποτυχοῦσα
 κίρουν. Ὅποτε ὁ Βαστίδ ἀπερχόμε-
 ουσεν αὐτὸν λέγοντα : « ἐλπίζω ὅτι
 ρατικὸς δημοσιογράφος ἀπήντησεν :
 ἐντέταξεν ὁ ὑποψήφιος βασιλεὺς τὸ
 καὶ παροιμιῶδες ἔκτοτε καταστάν :
 « Οὐδέποτε ! ».

Ἕξ οἱ αὐτῇ ποτε καὶ ὁσηδὴ ποτε ἂν ἦτο
 τὰ ὠριμάσαντα ἤδη φιλόδοξα σχέδια
 ὁ πονηρὸς δοῦξ ἐνῷ διὰ τῆς ἀνακη-
 , τῆς ἀνυψώσεως τῆς τριχρόου ση-
 :ου περιπτύξεων, τῶν δημοκρατικῶν
 διὰ τῆς ἐπιτηδεύσεως ἀπλῶν δημο-
 .αὶ ἀναστρέφεσθαι παρεσκεύαζεν ἐαυ-
 ισιλέως », γινόμενος, ὑπὸ τὴν ἐποψιν
 μοφροσύνης, ἄρπαξ καὶ σφετεριστῆς
 καὶ προδότης ἐναντίον τῶν δικαιο-
 αὶ ἐπαναστάτης καὶ ἀνατροπεύς τοῦ
 καιολογίαν πάντων τούτων προβάλλ-
 κτρίδα, τὸ καθήκον τοῦ σῶσαι τὴν
 ἑ ἄλλου, μὴ λησμονῶν ὅτι ἦτο καὶ
 βασιλικῆς γενεᾶς δυνάμενος νὰ βα-
 καταγωγῆς, ἐζήτει νὰ ἐπιτύχῃ τὴν
 ἀρχῆς αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ νομίμου
 ὦν καὶ νομίμου βασιλέως τῆς Γαλ-
 τινὸς διὰ μεγάλης οὐχὶ φρονήσεως
 καὶ ἀπιστίας.

περὶ πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως δια-
 ρος διεβίβασε τῷ βασιλεῖ διὰ τοῦ
 ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Κάρολον διὰ
 ὡσεὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Γενικοῦ Ἐπι-
 ρου διορισμοῦ ἐπισήμου, τῇ 19/31

ἐπιστολῆς τῷ Γενικῷ
 τοῦ βασιλείως. Οὕτω
 καὶ διὰ τοῦ Καρόλου,
 ὑπερδυσότητος ἐκάλεισε
 νιν ἐξέχοντας ἄνδρας.
 Ἐν τῷ, ὁ δογματικὸς
 Λαφίτ, ὁ περιβόητος
 (ελ. 55), ὁ Βοναπαρ-
 (glie) ὡς ἀντιπρόσω-
 αὶ ἐνδοξοὶ ἀντιπρόσω-
 οὗ τῶν Ναπολεοντίων
 αὐαρίνου Δεριγνὸ με-
 λωτικώτατον ποιητήν
 κεν ὁ Λουδοβίκος Φί-
 ῆξιώσει ν' ἀποδεχθῇ.
 κυβερνήσεως ἀνέλαθεν
 ἐπερατώθη ἡ μεγάλη
 ὁ ἀνὴρ ὁ τέως τὴν
 διπλοῦ παιγνίου τῆς
 ρήσεως καὶ τῆς ὑπο-
 οῦν ἔστρεψε τὰ ἠθικὰ
 αἰσεως τῆς ἐπιθετικῆς
 οῦοῖν θάτερον εἶδει νὰ
 αἰσεως, ὅπερ δὲν συν-
 του, πρὸ πάντων ὑπὸ
 τεισθῇ ὁ Κάρολος νὰ
 ἀδύνατον, διότι δὲν
 ἔχων υἱὸν τὸν δοῦκα
 μβώρ, νὰ παραιτηθῇ
 οῦοῖν οἴκου, καὶ ἂν
 οῦοῖν δημοκρατι-
 ῆθικῆς προσχωρήσεως
 ος μοναρχίας. Ὁ ἐπί-
 οῦοῖν Ἐπιτρόπου καὶ
 οῦοῖν δικαίωμα δια-
 οῦοῖν ἄλλοι νομιμώτεροι

ς ταύτας τὰς δυσχερείας, ὁ δούξ διὰ τῆς
ομαλύνει καὶ ἐν τῷ δυσχερεῖ τούτῳ ζητή-
. Διὰ τῆς πρὸς τὸν βασιλέα ἐπιστολῆς καὶ
σειῶς τῆς πρὸς αὐτὸν πίστεως, πολλῶ δὲ
ευχθέντος ἐπισήμου διορισμοῦ αὐτοῦ εἶχεν
ὁ τὸν Κάρολον προσαγαγὼν πολλοὺς τῶν
δικῶν αὐτοῦ στρατόπεδον. Αὐτὸς ὁ Κάρο-
ἀπιστίαν τοῦ δουκὸς εὐρίσκειτο νῦν ἐν δυσ-
κείῳ. Καὶ εἶχον μὲν ἐν τῷ μεταξὺ φθάσει
στρατιτικαὶ ἐπικουρίαι, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἐν
(54), καὶ τὰ νεωστὶ ἀφικόμενα ταῦτα βασι-
μπλεα προθυμίας καὶ ζέσεως πρὸς τὸν ὑπὲρ
αὐτὸς δὲ ὁ Κάρολος ἔχων ἤδη ὑπὸ τὰς δια-
ἀνδρῶν ἔκλινε πρὸς τὴν γνώμην τῶν προ-
κατὰ τῶν Παρισίων, ἀφοῦ μάλιστα προσα-
ρερίας ἐπάνοδος τοῦ στρατάρχου Βουρμὼν
ὁ στρατοῦ· ἀλλ' ἀτυχῶς ὁ Κάρολος ἀπώ-
μεινεν, διστάζων καὶ ἀναμένων ἀπάντησιν παρὰ
αὐτοῦτον πεμφθεῖσαν ἐπιστολὴν αὐτοῦ. Ἡ
; Αὐρηλίας ἐβράδυνεν. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ὁ
δούκισσα Βερρύ, ἐννοήσαντες τὴν ἀπιστίαν
; καὶ φοβούμενοι ἰδίως διὰ τὴν ζωὴν τοῦ
αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ ν' ἀπέλθῃ ἀπὸ Σαίν Κλοῦ
. Ὁ δούξ Ἀγγολεσμίας, ὅστις ἦτο ὁ Δελ-
φίνος καὶ νόμιμος διάδοχος τοῦ Καρόλου,
δύνατο συνηγορῶν θερμῶς καὶ κατεπειγόν-
τως. Αὐτός, ὡς εἶδομεν, ὑπεστήριξε τὴν πρό-
βλεπτομένην ἀποχωρήσεως τοῦ βασιλέως εἰς τὴν Βαν-
στην ἐπαρχίαν καὶ δὲν εἰσηκούσθη. Ὅποτε
Ἰμερ στρατιωτικαὶ ἐπικουρίαι καὶ ὁ στρα-
τηγὸς ἐμέμφετο τὴν τοῦ Μαρμών διαγωγὴν
αὐτοῦτον ὁ Δελφίνος σφοδρῶς ὕβρισε τὸν στρα-
τηγόν· οὗτος ν' ἀνασπάσῃ τὸ ξίφος καὶ νὰ πλη-
γῇ, τὸν Δελφίνον. Ἀλλ' ὁ γενναῖος καὶ με-
νὸν διέταξε τὴν ἀπόλυσιν τοῦ διὰ τὴν πρᾶ-
ντος στρατηγοῦ, ἀλλὰ καὶ ὑπεχρέωσα τὸν

ἄμην παρὰ τοῦ ὑβρισθέντος στρατηγοῦ. των σκηνῶν ἐν Σαίν Κλου δὲν ἠδύνατο τερεῖ ἐπιθέσειως κατὰ τῶν Παρισίων. Καὶ ν ν' ἀπαυδῶσι καὶ νὰ δεικνύωσιν ἀπο-

Βερρὺ τὴν νύκτα τῆς 19/31 Ἰουλίου ἰορυβηθεῖσα ὑπὸ φόβου διὰ τὸν μελετώ- ἡμίγυμνος ἔδραμε πρὸς τὸν κοιτῶνα τοῦ ἰτὸν καθικέτευεν ἵνα φροντίσῃ περὶ τῆς υ, τῆς μόνης ὑπολειπομένης ἔτι ἐλπίδος Ἄληθως δὲ τὴν ἐπαύριον κατώρθωσεν ὁ τὸν πατέρα αὐτοῦ νὰ καταλίπῃσι τὸ ραν λῖαν πρωὶ καὶ ν' ἀποχωρήσωσιν εἰς ὃν ἀνάκτορον τοῦ Ἰριανοῦ πλησίον τῶν ῥώρησιν δὲ ταύτην τῆς βασιλικῆς οἰκο- τῶν στρατευμάτων εἶχεν ἤδη κλονηθῇ. ρουρᾶς ἠκολούθησαν τὸν βασιλέα ἐκτὸς ρων, τὰ ὅποια ἐγκαταλιπόντα τὰς θέσεις κᾶλεῖσι. Ἀλλὰ τὰ λοιπὰ Γαλλικὰ στρα- υμνηθῶσι τὸ παράδειγμα τῶν Ἑλβετῶν. ὑπὸ τοῦ Δελφίνου ἐπὶ τῆς γεφύρας τῶν Σηκουάναν, ἵνα προστατεύσῃ τὴν ὑπο- ρπίσθῃ ἅμα εἶδε τοὺς ἐκ Παρισίων ἐπα- ρῆς ἀντιθέτου ὄχθης. Μάτην ὁ Δελφίνος ρας. Οὐδεὶς ἠκολούθησεν αὐτῷ καὶ οἱ εἰδὲ κᾶλεῖσι. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγ- το νὰ θεωρηθῇ ἀσφαλὲς ἡ βασιλικὴ οἰ- ῶν δὲ Ῥαμβίλ ἅπαξ ἔτι συνεβούλευσε ρτῶν μεινάντων στρατιωτῶν μεταβῇ εἰς ἰθα συγκαλέσῃ τὴν νέαν βουλήν. Ἀλλ' νὰ λάβῃ ἀπόφασιν ὀριστικὴν προσδοκῶν ἰὺ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας. Ἀλλὰ πρὶν ἢ Κάρολος I' κατ' ἐπίμονον αἰτησιν τῆς κ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ εἰς τὸν πύργον ρα συγκεκινημένη ἐκ Βισὺ (Bichy) καὶ ις ἡμέρας τῆς ἐπαναστάσεως εὕρισκο- ις σπεύσασα νὰ ἐπανέλθῃ δούκισσα τῆς

, ἐνθα ἔτι μᾶλλον ἡραιοῦτο ὁ ἀριθ-
 μωτῶν, ἔλαβε τέλος ὁ βασιλεὺς τὴν
 νὴν ἀπάντησιν τοῦ δουκὸς τῆς Αὐ-
 ρύτης ὁ Λουδοβίκος Φίλιππος ἐδεί-
 ρεις Παρισίους ἐπανόδου αὐτοῦ καὶ
 ἡς ἐχθρικώτατα διακείμενον προσω-
 Κάρολος συγκεκινημένος σφόδρα καὶ
 ρς ὡς μόνην διέξοδον ἐν τῇ νῦν κα-
 ἡσε τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ
 προθυμίαν πρὸς παραίτησιν ἐδειξε
 μετὰ τὰ ἐσχάτως γενόμενα δὲν ἡδύ-
 ῶτερον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ἡ διπλῇ
 λόγως ὡς ἐνισχύουσα τὴν θέσιν τοῦ
 διαδόχου Ἑρρίκου, ὅστις μόλις ἦγε
 ρος. Τῇ 21/2 Αὐγούστου διάταγμα
 ρον τὰ κατὰ τὴν παραίτησιν ἑαυτοῦ
 ρυττεν ὡς βασιλέα τῆς Γαλλίας τὸν
 ' καὶ ἀνετίθει τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ
 τοῦ νέου βασιλέως εἰς τὸν Γενικόν
 ἱκον Φίλιππον, ὅστις ὥφειλε νὰ κυ-
 'Ἑρρίκου Ε'.

ρικῶς καὶ κανονικῶς διὰ τὸν Κάρο-
 δοβίκον Φίλιππον, ὅστις ἐπωφελεῖτο
 . διὰ νέου δόλου ἐπιτύχῃ τοῦ τελι-
 ροδοτικῶς. Καὶ πρὶν ἢ λάβῃ τὸ διά-
 κρολον καὶ τὴν τούτου οἰκογένειαν
 ραστήσῃ οὕτω τὴν βασιλείαν αὐτοῦ
 ' πραγμάτων ἐπιβαλλομένην, ἐπεμψε
 νην ἐκ τοῦ στρατάρχου Μαιζών, τοῦ
 (Schonen), οἵτινες ἐν ὀνόματι τοῦ
 υλῶν ὥφειλον νὰ παραστήσωσι τῷ
 κίνδυνος ἐν Γαλλίᾳ καὶ νὰ συνοδεύ-
 χρι τῶν ὀρίων. Ἡ ἐπιτροπεία αὕτη
 χρόνον περίπου ἐστέλλετο τὸ βασι-
 ; ἀπὸ Ῥαμβουιλλέ. Ὅτε οἱ ἐπίτρο-
 ρον τὸν βασιλέα κοιμώμενον, ἔμαθον

ών, ὅστις δὲν εἶχεν ἔτι ἐγκαταλίπει
 ν ἔμελλε ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ Ῥαμ-
 παρὰ τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας· λα-
 ῖν ἐπέστρεψαν τὴν αὐτὴν νύκτα εἰς
 του), ἵνα λάβωσι νέας διαταγὰς παρὰ
 εἶχε λάβει ἤδη τὸ διάταγμα τῆς
 ιοποιήσῃ τοῦτο εἰς τοὺς σκοποὺς αὐ-
 οιήσῃται χρῆσιν δραστηκωτέρων μέ-
 . Χωρὶς λοιπὸν ν' ἀνακοινώσῃ μηδὲν
 ς καὶ περὶ τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ,
 Αὐγούστου τὸν στρατηγὸν Παυῶλ-
 οφυλακῆς πρὸς τὸ Ῥαμβουιλλέ, καθ'
 ς διέδιδον ὅτι ὁ Κάρολος παρασκευά-
 ς. Οὕτω κατῴρθωσεν ὁ Λουδοβίκος
 θος Παρισιανοῦ ὄχλου, ὅστις ἐξ 20
 δρῶν, ἐν πολλῇ ἀταξίᾳ καὶ ἀγριό-
 ί, ἐνθα φθὰς ἐστρατοπέδευσεν εἰς μι-
 κοῦ πύργου. Τῶν ἀτάκτων τούτων
 ευθέντες ἐπίτροποι, οἵτινες, πρὶν ἔτι
 ν πρὸ τοῦ βασιλέως. Ὁ Κάρολος
 ρώτησε τί ἤθελον παρ' αὐτοῦ ἀφοῦ
 νικῶ Ἐπιτρόπῳ. Ὁ Μαιζὼν ἀπήν-
 ἰπίτροπος ἐπεμψεν αὐτούς, ὅπως εἰ-
 ὸς τῶν Παρισίων ἐπήρχετο κατ' αὐ-
 τος οἰαδήποτε ἀντίστασις. Ὁ βα-
 οὺς ἀμέσως τὸν δόλον καὶ τὴν προ-
 τοσοῦτον σφοδρῶς συνεκινήθη, ὥστε
 η. Ἀλλ' ὁ Ὀδιλλὼν Βαρρὼ ἠδυνήθη
 σιλέα καὶ παρέστησεν αὐτῷ πόσον
 τινὰ ἀπόφασιν περὶ φυγῆς, ἀφοῦ ὁ
 λλάβῃ αὐτὸν αἰχμάλωτον. Ὅτε δὲ
 ἂν πράγματι οὕτω μέγας στρατὸς
 χης δὲν ἐδίστασε νὰ βεβαιώσῃ ἐπὶ
 οἱ ἐπερχόμενοι ἄνδρες. Τότε ἰδὼν
 ται, ἀπεφάσισε νὰ πράξῃ ὡς συνε-
 νὰ ἀπέλθῃ ἐν συνοδείᾳ τῶν ἐπιτρό-

πων μέχρι Χερβούργου, ἵνα ἐντεῦθεν μεταβῇ εἰς Ἀγγλίαν. Δὲν εἰσιψαν καὶ τὴν τελευταίαν ἔτι στιγμὴν οἱ συμβουλευσάντες τῷ Καρόλῳ ν' ἀποχωρήσῃ πρὸς νότον τοῦ Λείγερως καὶ νὰ ἰδρύσῃ ἐνταῦθα νέαν κυβέρνησιν. Ἀλλ' οὐδεμίαν πλέον εἰς ταῦτα ἐδίδε προσοχὴν καὶ ἀκρόασιν ὁ γηραιὸς βασιλεὺς. Τῇ 23/1 Αὐγούστου ἀνεχώρησεν ὁ Κάρολος ἀπὸ Ῥαμβουιλλέ ἀκολουθούμενος ὑπὸ μέρους τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς καὶ ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων. Μέγιστον μέρος τῆς φρουρᾶς ἀπελύθη πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως, ἐκρατήθησαν δὲ 1200 ἄνδρες μετὰ τῶν πυροβολαρχιῶν, ἀλλὰ καὶ οὗτοι συνώδευσαν τῷ ἀπερχομένῳ βασιλεῖ μέχρι Μαιντενῶν (Maintenon), ἐνθα ἀπεχαιρέτισαν αὐτὸν ἐν μεγίστῃ συγκινήσει. Μόνη ἡ σωματοφυλακὴ καὶ ἐπίλεκτοι χωροφύλακες μετὰ ἑξ πυροβόλων ἠκολούθησαν αὐτῷ μέχρι Χερβούργου. Ὁ λαὸς τῶν ἐπαρχιῶν, δι' ὧν διήρχετο ἡ βασιλικὴ συνοδεία, ἔδειξε πρὸς τὸν πεπτωκότεν βασιλέα σεβασμοῦ μᾶλλον ἢ ἀντιπαθείας αἰσθήματα. Οὕτω δὲ ἠδυνήθη ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια, ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀνέσει μεταβαίνουσα ἀπὸ κώμης εἰς κώμην, νὰ φθάσῃ ἀσφαλῶς καὶ ἀκινδύνως εἰς Χερβούργον τῇ 4/16 Αὐγούστου. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ὁ δῆθεν εἰς 60 χιλιάδας μαχίμων ἀνδρῶν ἀνερχόμενος σύγκλυς ὄχλος τοῦ δουκὸς Αὐρηλίας δὲν κατεδίωξε τὸν ὑποχωροῦντα βασιλέα. Οὐχ ἦττον ὁ ἐξ ὄχλου ἀτάκτου συγκείμενος οὗτος στρατὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Παρισίους χωρὶς νὰ διαπράξῃ τι καὶ τύχῃ ἀμοιβῆς τινος τῶν μόχθων αὐτοῦ. Μόλις λοιπὸν ἀνεχώρησεν ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια, καὶ τὰ ἄγρια στίφη εἰσῆλθασαν εἰς τὸν βασιλικὸν πύργον καὶ ἐδόθησαν εἰς πᾶσαν ἀταξίαν καὶ βανδαλισμόν. Ἀλλὰ τότε εἰς τινὰ τῶν στρατηγῶν ἐπῆλθεν ἡ εὐτυχὴς ἰδέα νὰ προτείνῃ εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν σιφῶν νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς Παρισίους ὡς ἐν θριάμβῳ ἐπιβαίνοντες τῶν πολλῶν βασιλικῶν ὀχημάτων τῶν ἐγκαταλειφθέντων ἐν τῷ πύργῳ. Ἡ πρότασις ἤρесе καὶ ἀμέσως ὁ σύγκλυς ἐκεῖνος ὄχλος, ἐποχουμένων ἐπὶ τῶν βασιλικῶν ἀμαξῶν τῶν ἀρχηγῶν, ἐκινήθη πρὸς τοὺς Παρισίους ἐν μέσῳ ἀκαταπαύστων φωνῶν καὶ ὠρυγῶν καὶ οὕτω ἔφθασε μέχρι τῆς κατοικίας τοῦ δουκὸς Αὐρηλίας (εἰς Palais Royal), ὅστις εὐμενῆς καὶ περιχαρὴς ἐδέξατο τοὺς ἐξ ἀληθοῦς ὑπὲρ αὐτοῦ στρατείας ἐπανακάμψαντας καὶ εἰς αὐτὸν τὰς ἀμάξας παραδιδόντας διαδηλωτάς. Καὶ οὕτω ἔληξεν ἡ ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου ἐκπεμφθεῖσα κατὰ τοῦ Ῥαμβουιλλέ στρατεία.

Ὁ Κάρολος, ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὴν μικρὸν τοῦ Χερβούργου ἀπέχου

σαν πόλιν Valognes, διέτριψεν ἐνταῦθα δύο ἡμέρας ἕως οὗ παρασκευασθῶσιν ἐν Χερβούργῳ τὰ πλοῖα τὰ μέλλοντα νὰ φέρωσι τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ἀκτὴν, ἐνταῦθα δὲ ἀπέλυσε τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ σωματοφύλακας. Συγκινητικὸς ἦτο ὁ ἀποχωρισμὸς τούτων ἀπὸ τοῦ κυρίου αὐτῶν. Πάντες οἱ λόχοι παρέδωκαν τὰς σημαίας αὐτῶν (τὰς λευκὰς σημαίας τῶν Βουρβόνων τὰς ἀντικατα-

Ὁ Λαφαγέττος

σταθείσας ἤδη ἐν Γαλλίᾳ διὰ τῶν τριχρόων). Ὁ βασιλεὺς δεχόμενος αὐτὰς εἶπε: «Λαμβάνω τὰς σημαίας ταύτας, τὰς ὁποίας τὸ παιδίον τοῦτο (ὁ Ἑρρίκος, ὃν εἰδείκνυε ταῦτα λέγων) θέλει ποτὲ ἀποδώσει ὑμῖν. Τὰ ὀνόματα πάντων τῶν μελῶν τῆς σωματοφυλακῆς μέλλουσι νὰ διατηρηθῶσιν ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς οἰκογενείας μου, πρὸς μαρτύριον τῆς ἐμῆς ἀτυχίας καὶ τῆς παραμυθίας, ἣν εὗρον ἐν τῇ πίστει

ῥατιῶται καὶ οἱ λοιποὶ παριστάμενοι καὶ ὁ λαὸς κτενύγησαν βαθέως καὶ ἀνελύθησαν εἰς δάκρυα ἰς τοῦ βασιλέως. Ἀπαθὴς τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν, ὡς ἐσωτερικῆς ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους ὁ μὴ τὴν τρυφερὰν ψυχὴν βαθύτατα ἐνεχαράχθησαν ἡμαίας λόγοι τοῦ ἀτυχοῦς πάππου καὶ κατέστη-
τόν εἰς τὴν σημαίαν ταύτην, ὥστε χάριν αὐτῆς εἰς τὸν Γαλλικὸν θρόνον. Εἰς Χερβοῦργον φθὰς ὁ ἰκανικοῦ τινος πλοίου καὶ ἀπεχαιρέτισε τὴν Γαλ-
λίαν ἐμελλε νὰ ἴδῃ διὰ τῶν ἐξῆς, ὡς λέγεται, τὴν Γαλλίαν ἄκων. Εὐχομαι νὰ ᾔῃ εὐτυχής.
τοῦ πρὸς τοῦτο ἀναγκαίου μέσου, τῆς αὐστη-
δεῖται χειρὸς σιδηρᾶς». Οὐχὶ μετ' ἀπαθείας καὶ
ἰσε τὴν Γαλλίαν ἡ δούκισσα τῆς Ἀγγολεσμίας,
λίψει καὶ μετὰ δακρύων ἀπεχωρίζετο τῆς χώ-
καὶ ἤλπιζεν ὡς στάδιον τῆς φιλοδοξίας της, ἡ

ἔξαντο τὸν Κάρολον (ἀποβάντα εἰς Πόρτσμουθ
ὡς ἀπλοῦν ἰδιώτην. Ὁ λαὸς μάλιστα ὁ Ἀγγλι-
κὸν ψευδοῦς ὀνόματος τῆς διὰ τῆς ἐπαναστάσεως
τοῦ δουκὸς Αὐρηλίας ἀνακηρυχθείσης ἐλευθερίας
δηλώσεις ἀσυνήθεις πρὸς τὸν Ἀγγλικὸν χαρα-
κτῆρα τοῦ σεβασμοῦ τὸ ὀφειλόμενον εἰς τὴν
ος μεγαλείου. Ἀπασα ἡ προκυμαία τῆς πό-
νη θεατῶν φερόντων πρὸς ἐμπαιγμὸν τοῦ ἐκπτώ-
ς καὶ ἐθνόσημα καὶ ταινίας τρίχρους. Ἐδηλώθη
ρόλφ ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ὅτι
ἐν Ἀγγλίᾳ ὡς ἀπλοῦς ἰδιώτης. Μετ' ὀλίγον ὁ
νεια αὐτοῦ μετέβησαν εἰς πύργον τινὰ ἐν τῇ κο-
ε, εἴτα δὲ εἰς Σκωτίαν, ἐνθα ἐγκατεστάθησαν ἐν
Ἱόλυρουδ (Holyrood) πλησίον τοῦ Ἐδιμβούρ-
ψαι ὁ Κάρολος καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς πρώτης
Ἀγγλικοῦ ἐδάφους διαμονῆς. Μετὰ δύο ἔτη
κατέλιπε τὴν Ἀγγλίαν καὶ μεταβὰς εἰς τὴν
ν τὸ μὲν πρῶτον ἔμεινεν ἐν Πράγα, εἴτα δὲ ἐν
ἰς Αὐστρίας, ἐνθα καὶ ἐτελεύτησε τῷ ἔτει 1836

(25/6 Νοεμβρίου) ἐν ἡλικίᾳ 79 ἐτῶν. Τὸν πατέρα ἠκολούθησεν εἰς τὸν τάφον μετὰ 8 ἔτη καὶ ὁ δούξ Ἀγγολεσμίας (1844).

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος ἐνὸς τῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' ἀτυχιστάτων βασιλέων τῆς Γαλλίας, τοῦ ἐσχάτου τῶν ἐν Γαλλίᾳ βασιλευσάντων ἐγγόνων τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', τοῦ ὁποίου ἡ βασιλεία, μεθ' ὅλας τὰς ἐσωτερικὰς ἀνωμαλίας, ἐξωτερικῶς ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἐνδοξοτάτων καὶ ἐνεργητικωτάτων τῇ ἀνθρωπότητι, τοῦ βασιλέως τοῦ καταλύσαντος τὸ πειρατικὸν κράτος τοῦ Ἀλγερίου, τοῦ πέμψαντος τὸν ναύαρχον Δεριγνὺ εἰς Ναυαρίνον καὶ τὸν στρατάρχην Μαιζὼν εἰς Πελοπόννησον πρὸς σωτηρίαν καὶ ἐλευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἐπανέλθωμεν νῦν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τὰ ἐν Παρισίοις.

Τὸ νέον πολίτευμα — Ὁ δολίως ἐκδιάσας παρὰ τοῦ Καρόλου τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Γαλλίας παραίτησιν καὶ ἥκιστα ἱποτικῶς ἀναγκάσας αὐτὸν εἰς φυγὴν ἀπὸ τῆς Γαλλίας Λουδοβίκος Φίλιππος, τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἡμέραν, καθ' ἣν ἐξέπεμπε τὸν Παρισιανὸν ὄχλον ἐναντίον τοῦ βασιλέως εἰς Ῥαμβουιλλέ, συνεκάλεσε νῦν τὸ πρῶτον ἐπισήμως ἀμφοτέρας τὰς βουλὰς καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων τὰ κατὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Καρόλου ὡς καὶ τοῦ δουκὸς Ἀγγολεσμίας, χωρὶς νὰ προσθέσῃ ὅτι ἡ διπλῇ αὕτη παραίτησις ἐγένετο ῥητῶς χάριν τοῦ Ἑρρίκου. Τὸ ὄνομα τοῦ Ἑρρίκου οὐδ' ἐμνημονεύθη ἐν ταῖς ἀνακοινώσεσι τοῦ δουκὸς καὶ ἐν ταῖς γενομέναις συζητήσεσι τῆς βουλῆς τῆς συγκειμένης σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν φίλων καὶ θιασωτῶν τοῦ δουκὸς. Καὶ οὕτω ἐκηρύχθη μὲν ὁ θρόνος ὁ βασιλικὸς τῆς Γαλλίας· χηρεύων ἔνεκα τῆς παραιτήσεως τοῦ Καρόλου, ὡς βασιλεὺς δὲ νόμιμος καὶ κτήτωρ αὐτοῦ ἀνεγνωρίσθη σιωπηλῶς ὁ κατέχων ἤδη τὴν ἐξουσίαν Λουδοβίκος Φίλιππος. Οἱ φιλελευθερώτατοι τῶν βουλευτῶν ἐζήτουν νῦν ἵνα ὡς δόγμα θεμελιῶδες τῆς νέας βασιλείας ἀνακηρυχθῇ ἡ κυριαρχία τοῦ λαοῦ.

κὸς (ιδίως ὁ Dupin) κατώρθωσαν νὰ ματαιωαὶ ἀναγραφὴν τῆς ἀρχῆς ταύτης, λέγοντες ὅτι αὐτοὶ ἤδη καὶ ἡ ἐπίσημος ἀνακήρυξις ἠδύνατο ἡ βουλὴ ἐδίδεν εἰς τὸ ἔθνος δικαίωμα, ὅπερ ἡ τοιαύτη αἰτιολογία ἦτο πλημμελὴς καὶ ψευτοκατάστασιν τοῦ 1811-1815 δὲν ἀνεκηρύχθη Χάρτης τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ', ὑπὲρ οὗ τοιοῦτοι τοῦ δουκὸς, ἐκήρυσσε ῥητῶς ὅτι τὸ κῆρος

ίσι ἀπὸ τοῦ βασιλέως (ιδ. Τόμ. Α', σελ. 82).
 αταιώθη ἡ ἀνακήρυξις τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς, ἡ
 εἰρὰν διακηρύξεων, δι' ὧν ἐτροποποιεῖτο τὸ σύνταγ-
 τέλουν οὕτως εἰπεῖν τὴν νέαν συνθήκην μεταξὺ τοῦ
 ς βασιλείας. Αἱ κυριώταται τῶν διακηρύξεων ἦσαν
 νος χηρεύει, καὶ ὁ ἀρχαιότερος κλάδος τοῦ Βουρβω-
 ῆθη τὴν ἀρχὴν νόμῳ μὲν διὰ τῆς παραιτήσεως τοῦ
 ἰῦ Δελφίνου, ἔργῳ δὲ διὰ τῆς τούτων ἀπομακρύν-
 Γαλλίας. 2) Ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία δὲν εἶναι
 ἁλλίξ ἐκκλησία. 3) Ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου εἶναι
 Ο νέος βασιλεὺς δὲν ἔχει δικαίωμα ἀρνησικυρίας.
 ται οὗτος νὰ συστήσῃ ἰδιαιτέρας ἐπιτροπείας πα-
 ργα τῶν τακτικῶν δικαστηρίων. 6) Οὐδέποτε δύ-
 νὰ ἔχῃ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτοῦ μισθίους Ἑλβετοὺς.
 ναι ἐκλογεὺς ἅμα συμπληρώσας τὸ 25 ἔτος τῆς
 δέ, ὅταν συμπληρώσῃ τὸ 30. Καταργοῦνται αἱ
 κί οἱ βουλευταὶ ἐκλέγονται ἐπὶ 5 ἔτη. 8) Πάντες οἱ
 Ι' διορισθέντες ὁμότιμοι παύονται τοῦ ἀξιώματος
 ἰῦ αἱ συνεδριάσεις τῆς βουλῆς τῶν ὁμοτίμων γίνον-
 Τόμ. Α', σελ. 83). 9) Τὸ δικαίωμα τοῦ προτεί-
 αὶ ἡ βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων, ὅπως ὁ βασιλεὺς.
 ρέρι τὴν προσωνομίαν τοῦ α βασιλέως τῶν Γάλλ-
 λευκὴ σημαία καταργεῖται ἀντικαθισταμένη διὰ

αὶ διακηρύξεις αὗται, ἡ βουλὴ διὰ ψήφων 219 ἐξε-
 βίον Φίλιππον « βασιλεὺς τῶν Γάλλων » ἐπὶ τοῖς
 ι διαλαμβανομένοις ὅροις. Τρεῖς καὶ τριάκοντα ψῆ-
 ἂ τῆς ἐκλογῆς, τριάκοντα δὲ ἐννέα βουλευταὶ ἀπέ-
 ίας. Μετὰ τοῦτο δὲ πάντες οἱ ὑπὲρ τοῦ δουκὸς τῆς
 τες βουλευταὶ μετέβησαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ δουκὸς,

τῆς ἀπομακρύνσεως προσετίθη σατανικώτατα, ἵνα ἐν τοῖς πα-
 ῆν περιληφθῇ πλαγίως καὶ ληληθύτως καὶ ὁ Ἑρρίκος, τοῦ ὀποῖου
 » μνεία, οὐδεμίαν δ' ἐρρήθη λέξις περὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ.
 ἵνα δοθῇ δημοκρατικώτερος τύπος καὶ σημασία εἰς τὴν προσωνο-
 μία βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ὑπονοεῖ κυριότητα ἐπὶ τῆς χώρας.
 καὶ ὁ Ναπολέον ἔλαβε τὴν προσωνομίαν τοῦ αὐτοκράτορος

Λαφίτ τὴν ἐκθεσιν τῶν
 ος προσεποιήθη ὅτι ἄκων
 ὑτοῦ ἀπόφασιν τῆς βου-
 ιονίας ἐμελλε νὰ κατα-
 τικοῦ καὶ οἰκογενειακοῦ
 ση εἰς τὴν ἐπιτακτικὴν

φωνὴν τῆς πατρίδος. Ταῦτα εἰπὼν περιεπτύξατο τὸν Λαφίτ καὶ ἐξ-
 ελθὼν εἰς τὸν ἐξώστην ἱστάμενος ἐνταῦθα μεταξὺ τοῦ Λαφίτ καὶ τοῦ
 ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ παρευρισκομένου Λαφαγέττου ἐθεάθη ὑπὸ τοῦ
 κάτωθι ἱσταμένου πλήθους, ὅπερ νῦν τὸ πρῶτον ἀνευφήμησεν αὐτὸν
 ὡς βασιλέα. Οὕτω ἡ ἐκλογή καὶ ἡ ἀνάρρησις τοῦ δουκὸς ὡς βασιλέως
 ἐγένετο μόνον ὑπὸ τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων χωρὶς νὰ λάβῃ μέ-
 ρος εἰς τὴν ἐπίσημον πρᾶξιν ἡ βουλὴ τῶν ὁμοτίμων. Ἀλλὰ ταύτης
 ἡ γοητεία, μεθ' ὅλην τὴν φιλελευθέραν αὐτῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη
 τῆς βασιλείας τοῦ Καρόλου πολιτείας, εἶχεν ἐκπέσει πολὺ κατὰ τὰς
 ἡμέρας τῆς ἐπαναστάσεως. Καὶ ἀπὸ τῆς προτεραίας αὐτῆς τῆς ἀναρ-
 ρήσεως τοῦ δουκὸς συχναὶ ἤκούοντο φωναὶ κατὰ τὰς ὁδοὺς: «Κάτω
 οἱ ὁμότιμοι!». Ὑπῆρχον δὲ πλείστοι ἐν τε τοῖς βουλευτικοῖς καὶ ἐν
 τοῖς ἄλλοις πολιτικοῖς κύκλοις οἱ ζητοῦντες τὴν κατάργησιν τῆς βου-
 λῆς ταύτης. Ἀλλὰ τὴν κατὰ τῶν ὁμοτίμων ἐξεγερθεῖσαν ταύτην
 θύελλαν ἀπесόβησεν ὁ Γκιζώτος κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν περίφημον
 συνεδρίαν τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων (26/7 Αὐγούστου) προτεί-
 νας ἀντὶ διαλύσεως τὴν ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ὁμοτίμων ἀπάλειψιν
 τῶν ὀνομάτων πάντων τῶν ὑπὸ τοῦ Καρόλου I' διορισθέντων εἰς τὸ
 ἐξίωμα τοῦτο. Καὶ ὁ νέος δὲ βασιλεὺς ἐθεώρει ἀναγκαίαν τὴν δια-
 τήρησιν τῆς ἄνω βουλῆς θεωρῶν αὐτὴν καὶ ἐσωτερικῶς διὰ τὴν Γαλ-
 λίαν ἀναγκαίαν συντηρητικὴν δύναμιν ἐναντίον τῶν δημοκρατικῶν τῆς
 ῥοπῶν, καὶ ἐξωτερικῶς ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης
 ητικοῦ δῆθεν χαρακτῆρος τῆς ἐπελθούσης πολι-
 ταὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ὁμότιμοι μετὰ πολλῆς προθυ-
 γλώσωσι τὴν ἀφοσίωσιν αὐτῶν πρὸς τὸν νέον
 νέαν τάξιν τῶν πραγμάτων. Ὅποτε ἡγγέλθη-
 ἂ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας ὡς
 μόνος ὁ Σατωβριάνδος, μένων πιστὸς εἰς τὸν
 τῇ συμφορᾷ, καίτοι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη
 υόμενος πρὸς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Καρόλου I',

ἤθελον νὰ καταλίπωσι, καὶ μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως, τὸ ἔδαφος τῆς νομίμου ἐνεργείας. Τὰ ἀμέσως ἐπενεγκόντα τὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ θρόνου τοῦ Καρόλου I' αἷτια ἦσαν ἡ ἀτυχὴς ἐκλογή τοῦ ὑπουργείου τοῦ διαδεξαμένου τὸ ὑπουργεῖον Μαρτινιάκ, ἡ παντελὴς ἀνικανότης τοῦ Πολινιάκ, ἡ ἀβουλία καὶ ἀτολμία τοῦ ὑπουργείου τούτου καὶ αὐτοῦ τοῦ Καρόλου ἐν τῇ κρίσιμῳ ὥρᾳ, ἡ δημοσιογραφικὴ ἀκολασία, ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ πρὸ πάντων ἡ ἄπιστος καὶ δολία πολιτεία τοῦ δουκὸς Αὐρηλίας. Καὶ ὁ χαρακτήρ δὲ αὐτὸς τῆς ἐπαναστάσεως ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὰ παραγαγόντα αὐτὴν αἷτια. Οὔτε ἐκ τῶν προτέρων οὔτε ἐκ τῶν ὑστέρων ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἰουλίου εἶχε χαρακτῆρα μεγάλου ἐθνικοῦ κινήματος. Ἦτο ἐκ τῶν συνήθων ἐν τῇ Γαλλικῇ πρωτευούσῃ στάσεων ἐνισχυθεῖσα καὶ νικήσασα ἐν Παρισίοις, δι' οὓς εἵπομεν λόγους, καὶ ἐκ Παρισίων ἐπιβληθεῖσα εἰς τὴν λοιπὴν Γαλλίαν ὡς τετελεσμένον γεγονός. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δὲν προεκάλεσε διαμαρτύρησιν, μόνον δὲ ἐν ὀλίγοις τόποις, ὡς ἐν Βανδέα, ἐγένοντό τινα κινήματα ἄνευ σπουδαίων ἀποτελεσμάτων. Ἀλλ' ἡ σιωπηλὴ προσχώρησις τῶν ἐπαρχιῶν εἰς τὰ ὑπὸ τῆς πρωτευούσης ἐνεργούμενα δὲν παρέχει εἰς τὸ γεγονός χαρακτῆρα ἐθνικοῦ κινήματος καθολικοῦ. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως δημιουργηθὲν πολιτικὸν οἰκοδόμημα ἐπεβλήθη, ὅπως ἡ ἐπανάστασις αὕτη, εἰς τὴν λοιπὴν Γαλλίαν, ἀφοῦ δὲν ἐδόθη εἰς τὸ ἔθνος εὐκαιρία ἵνα δι' ἐθνικῆς συνόδου ἐπιδοκιμάσῃ τὰ γεγόμενα ἐκ τῶν ὑστέρων καὶ συντάξῃ νέαν διὰ τὸ ἔθνος πολιτείαν. Ἀντὶ συντακτικῆς συνόδου μόνον βουλῇ, καὶ μάλιστα μερὶς βουλῆς διαλυθείσης ἤδη ὑπὸ τοῦ νομίμου ἄρχοντος καὶ μὴ ὑφισταμένη νομίμως, σφετερισμένη δικαίωμα μὴ ἀνῆκον αὐτῇ νομίμως, συνέταξε τὸ νέον πολίτευμα καὶ ἐξελέξατο βασιλέα ἄνδρα μὴ ἔχοντα ἔτι ἐκ γένους τὸ δικαίωμα τοῦτο, μὴ λαβόντα δ' αὐτὸ παρὰ τοῦ ἔθνους δι' ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας τὴν προσήκουσαν πρὸς τοῦτο ἐξουσίαν περιβαλλομένης.

Τὸ πολίτευμα τὸ οὕτω συνταχθέν, μεθ' ὅλας τὰς ὥραιας διακηρύξεις τῆς συνταξάσης αὐτὸ βουλῆς καὶ μεθ' ὅλας τὰς κατ' ἐπίφασιν λαμπρὰς περὶ κοινοβουλευτικῆς πολιτείας πολιτικὰς θεωρίας, ἦτο κατὰ βῆθος πολιτεία συνταγματικὴ τοῦ χειρίστου εἴδους. Ἡ εὐφήμως ἀκοινοβουλευτικὴ»(1) παρ' ἡμῶν καλουμένη αὕτη πολιτεία, οὕσα δὲ κατ'

(1) Κοινοβουλευτικὴν πολιτείαν δυνάμεθα ὀρθότερον νὰ καλέσωμεν πᾶσαν πολιτείαν, ἐν ᾗ ὁ λαὸς διὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ ἐν τινι μέτρῳ μετέχει τῆς διευθύνσεως τῶν

Γαλλία ἐπανάστασις τοῦ Ἰουλίου

ία, ὡς καλεῖται συνήθως παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις, εἶναι πολίτευμα νόθον καὶ κίβδηλον καταστρέ-
φικὴν ἐξουσίαν διὰ τῶν αἰθερίων περὶ τῆς βασι-
ῶν, ἐπιβουλευὼν δὲ τῇ γνησίᾳ δημοκρατίᾳ διὰ
δυσασμοῦ τῆς μοναρχίας μετὰ τῆς δημοκρατίας,
ἰοῦ πραγματικὸν εἶναι ἢ ἐν ὀνόματι τοῦ λαοῦ
ἐξουσίας τοῦ λαοῦ ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας τοῦ
κμένης τῆς βασιλείας λόγῳ μὲν ἀνευθύνου, πράγ-
ματι τῆς τοιαύτης ἀνευθύρου βουλευτικῆς ἀπο-
ντώσεως πολλάκις εἰς ὀχλοκρατικὴν δικτατωρίαν.
σοφιστικῶν θεωριῶν καθιέρωσις κίβδηλου μοναρ-
κῆς πολιτείας οὐδὲν κοινὸν ἔχει πρὸς τὰς μεγά-
ις κυριαρχίας καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας. Ἡ
κνοβουλευτικὴ πολιτεία ἄριστα δύναται νὰ συν-
ῶν ἀρχῶν τῆς μοναρχίας, χωρὶς οὐδαμῶς νὰ κα-
υλευτοκρατίαν τὴν νοθεύουσαν καὶ αὐτοὺς τοὺς
νικῆς ἀντιπροσωπείας. Πόσον ὀλίγον κατὰ θεω-
ι τὴν βουλευτοκρατίαν θεωροῦντες ὡς τὴν τελειο-
ῶ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος, θὰ λάβωμεν
μεν ἐν ἄλλῃ περιστάσει. Ἀλλὰ, πλὴν τῆς θεω-
ραῦλον καὶ σαπρὸν τῆς τοιαύτης πολιτείας ἀπο-
νότος, ὅτι οὐδαμοῦ τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς πολι-
πολιτικῶς. Οἱ δ' ἐπαγόμενοι τὴν Ἀγγλικὴν πο-
ια τοῦ τοιοῦτου δῆθεν κοινοβουλευτικοῦ ιδεώδους
πιστεύουσι συγχέοντες τὰ ἐν τοῖς ἀποτελέσμασιν
ις τὰς πάνυ διαφόρους ἀρχάς, ἐξ ὧν κατὰ σύμ-
μοιότητος ἐκείνη, συγχέοντες δηλονότι τὴν πραγ-
ν δι' αἰώνων ἐξ ἱστορικῶν αἰτίων προελθοῦσαν
πολιτικὰς θεωρίας τὰς ἀποτελούσας τὴν βᾶσιν
παῖκαῖς χώραις ἐπικρατούσης βουλευτοκρατίας.
κ οὐδέποτε καθιέρωσεν ὡς δόγμα πολιτικὸν τὴν
τῆς βουλευτοκρατίας ὡς κοινοβουλευτικὴν πολι-
την ἀπολυταρχίαν τῆς βουλευτικῆς κυβερνήσεως.
Ἀγγλίας οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ καθιερώθη ὡς δόγμα
προσωπεία αὕτη δὲν σφετερίζεται διὰ τῶν κοινοβουλευτικῶν
ᾶσαν τὴν ἐξουσίαν.

πολιτικὸν ἢ βουλευτοκρατία. Καὶ αὕτῃ ἡ συντακτικὴ συνέλευσις τῆς Γαλλίας ἡ τὸ 1790 καθιερώσασα τὸ φιλοσοφικὸν ἰδεῶδες τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας δὲν καθιέρωσε τὴν βουλευτοκρατίαν. Καὶ οὐδαμοῦ οὐδεμία ἄλλη συντακτικὴ σύνοδος, οὐδ' ἐν Γαλλίᾳ οὐδ' ἐν Ἑλλάδι, καθιέρωσεν ὡς δόγμα πολιτικὸν ὅτι ἡ ἐκάστοτε πλειονοψηφοῦσα ἐν ταῖς ἐθνικαῖς ἀντιπροσωπεῖαις βουλευτικὴ μερίς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κυβερνᾷ αὕτῃ τὸ κράτος. Πρὸς δὲ τοὺς λέγοντας ὅτι τὸ τοιοῦτον ὡς λογικὴ ἀκολουθία τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς πολιτείας καθιερώθη σιωπηλῶς ἐν τοῖς πράγμασιν, ὡς ἐν Ἀγγλίᾳ, δύναται πάνυ λογικῶς ν' ἀντιταχθῇ ὅτι ἡ βουλευτοκρατία εἶναι παραφύας τῆς κοινοβουλευτικῆς πολιτείας ἔχουσα τὴν ἀρχὴν ἐν ταῖς παρεκτροπαῖς ἐκ τῶν ἀληθῶν ἀρχῶν τῆς ἀληθοῦς κοινοβουλευτικῆς πολιτείας. Ἀλλὰ περὶ τούτων κάλλιον νὰ λαλήσωμεν ἐν τοῖς περὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου.

Δι' ἅπαντας τοὺς ἐκτεθέντας λόγους ἡ ἐν Γαλλίᾳ διὰ τῆς Ἰουλιανῆς ἐπαναστάσεως ἰδρυθεῖσα τάξις τῶν πραγμάτων ἦτο ἀσθενὴς καὶ ἐπισφαλὴς μέλλουσα νὰ καταρρεύσῃ ἐν τῷ πρώτῳ σοβαρῷ πολιτικῷ κλονισμῷ. Ἦτο τάξις πραγμάτων ἐπιβληθεῖσα ὑπὸ στιγμιαίας ἀνάγκης. Ὁ Κάρολος ἔπεσεν ἔνεκα ἐρίδων πρὸς τὴν βουλήν, καὶ ἡ νικήτρια βουλευτικὴ μερίς ἔδει νὰ πράξῃ τι ὑπὲρ ἑαυτῆς δικαιώματι νίκης καὶ νὰ παραστήσῃ τοῦτο ὡς διεκδίκησιν ἐθνικοῦ δικαιώματος ἀνταξίου τῆς καταλύσεως ἐνός θρόνου καὶ μιᾶς δυναστείας. Δημοκρατία δὲν ἦτο σύμφορον νὰ ἰδρυθῇ, δι' οὓς εἶπομεν λόγους ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς· ἀλλὰ καὶ ἡ βασιλεία εἶχε καταπέσει. Ἔδει λοιπὸν νὰ ἰδρυθῇ δημοκρατία βασιλικὴ καὶ βασιλεία δημοκρατικὴ, βασιλεία καλουμένη « ὀρθὴ μεσότης (juste milieu) », νὰ ἀναλάβῃ δὲ τὴν ἐξουσίαν « πολίτης βασιλεύς », καθήμενος ἐπὶ θρόνου « δημοτικοῦ περιβεβλημένου ὑπὸ θεσμῶν δημοκρατικῶν ». Ἐκεῖνο δέ, ὅπερ συνέδραμε τῇ ἀνάγκῃ τῶν πραγμάτων ἵνα καθιερωθῇ προσκαίρως τοιαύτη πολιτεία, τοιοῦτος θρόνος καὶ τοιαύτη βασιλεία ἦτο ὁ χαρακτήρ αὐτὸς τοῦ εἰς τὸν θρόνον κληθέντος ἀνδρὸς καὶ αἱ οἰκογενειακαὶ παραδόσεις τοῦ Αὐρηλιανοῦ οἴκου, περὶ οὗ ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν ὀλίγα τινὰ ἐνταῦθα ἰδιαιτέρως.

Ὁ Αὐρηλιανὸς οἶκος. — Ὁ οἶκος, ὁ Αὐρηλιανὸς ἢ Ὀρλεανικὸς ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ τῆς Γαλλίας κληθείς, εἶναι πλάγιος κλάδος τοῦ Βουρβωνικοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Γαλλίας καταγόμενος ἀπὸ τοῦ ἀδελ-

φοῦ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ΄ Φιλίππου, γενομένου δουκὸς Αὐρηλίας(1) Ὁ τριεγγόνος τοῦ Φιλίππου τούτου Λουδοβίκος Φίλιππος Ἰωσήφ εἶναι ὁ περίφημος δούξ τῆς Αὐρηλίας ὁ ζήσας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως (ἐγεννήθη τῷ 1747). Ὁ ἀνὴρ οὗτος ὡς ἀνήκων εἰς πλάγιον κλάδον τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας κατελήφθη ἐπὶ τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως ὑπὸ τοῦ πάθους ἐκείνου καὶ τῆς ἀδυναμίας, ὑφ' ἧς καταλαμβάνονται συνήθως ἐν καιρῷ ἐπαναστάσεως καὶ ἐπικειμένης ἀνατροπῆς θρόνου οἱ ἀρχηγοὶ τῶν πλαγίων ἡγεμονικῶν οἰκων, ἐφιέμενοι τῆς ἀρχῆς καὶ ζητοῦντες νὰ ἐπωφεληθῶσι τὴν περίστασιν ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ πρὸς τοῦτο ἐρχόμενοι εἰς σχέσεις οἰκείας πρὸς τὴν ἐπανάστασιν καὶ πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας καὶ ἐπιβουλεύοντες τῷ ἡγεμόνι καὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. Ὁ μνημονευθεὶς λοιπὸν δούξ Αὐρηλίας ἐπιτηδεύων μεγάλην ἀφοσίωσιν πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐπαναστάσεως συνέπραξεν ἐν ταῖς ἐθνικαῖς συνόδοις τῆς Ἐπαναστάσεως μετὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς βασιλείας καὶ ἐπιδεικνύμενος μεγάλην ἀγάπην πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐπαναστάσεως ἐκάλεσεν ἑαυτὸν « Πολίτην Ἰσότητα » (Citoyen Égalité)· ἀλλὰ καὶ οὕτω δὲν ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ τὴν μάχαιραν τῆς ἐπαναστάσεως φονευθεὶς ἐπὶ τῆς λαιμητόμου (1793). Τὰς ἀδυναμίας, τὰ πάθη, τὰς φιλοδοξίας, εἰρήσθω δὲ καὶ τὰς ἀρχὰς, τοῦ δουκὸς τούτου τῆς Αὐρηλίας ἐκληρονόμησε παρὰ τοῦ πατρὸς ὁ τῷ 1775 γεννηθεὶς Λουδοβίκος Φίλιππος. Ὁ κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ (τῷ 1785) τὴν προσωνομίαν τοῦ δουκὸς τῆς Σάρτρης λαβὼν οὗτος Ὁρλεανίδης πρίγκιψ μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, συμφώνως πρὸς τὴν πολιτικὴν τοῦ πατρὸς διαγωγὴν, ἐγένετο ἐπαναστατικός. Τῷ 1790 τὸ δέκατον πέμπτον τῆς ἡλικίας ἔτος συμπληρώσας κατετάχθη εἰς τὸν διὰ τῆς Ἐπαναστάσεως δημιουργηθέντα τότε στρατὸν τῆς ἐθνοφυλακῆς, τὸ δὲ ἐπόμενον ἔτος ἐγένετο καὶ μέλος τοῦ συλλαλητηρίου τῶν Ἰακωβίνων, κατὰ τὰ ἔτη δὲ 1792-1793 ἐπολέμησε ἐν τῷ ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας πολέμῳ, διακριθεὶς ἰδίως ἐν τῇ Ἰσμάππῃ (ἰδ. σελ. 60). Ἡ ἀπόπειρα τοῦ Δυμουριέ νὰ ἀναβιβάσῃ αὐτὸν τῷ 1793 εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας ἀπέτυχε, καὶ ἡ ἀποτυχία αὕτη ἐπήνεγκε τὴν εἰς Αὐστρίαν μετὰ τοῦ Δυμουριέ αὐτομόλησιν τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου. Ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου μέχρι τοῦ 1814 ὁ Λουδοβίκος Φίλιππος εἶχεν ἐν ἐξορίᾳ περιηγούμενος

(1) Καὶ οἱ προγενέστεροι οἴκοι τῶν δουκῶν τῆς Αὐρηλίας κατήγοντο πάντοτε ἐκ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας ἀποτελοῦντες πλαγίους κλάδους τῆς οἰκογενείας ταύτης.

τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν, διέτριψε δὲ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Σικελίᾳ, ἔνθα τῷ 1809 ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου Α' Μαρίαν Ἀμαλίαν. Ἡ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν Γαλλίαν ἱστορία αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ 1814 ἐν κεφαλαίῳ εἶναι ἤδη ἡμῖν γνωστὴ ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἐκτεθείσης ἱστορίας τῆς Γαλλίας.

Αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις ἀπέναντι τῆς ἐν Γαλλίᾳ μεταβολῆς. — Αἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης καὶ μάλιστα αἱ τρεῖς μεγάλαι ἡπειρωτικαὶ μοναρχίαι ἐθορυβήθησαν σφόδρα ἔνεκα τῶν ἐν Γαλλίᾳ γενομένων. Ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις τὸναντίον ἔδειξεν εὐμενέστερας διαθέσεις πρὸς τὸν νέον βασιλικὸν οἶκον καὶ προϋθυμήθη ν' ἀναγνωρίσῃ πρῶτη τὸν Λουδοβικὸν Φίλιππον. Εἰς τοῦτο δὲ συνήργησε πολὺ ὁ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ ὡς πρεσβευτῆς πεμφθεὶς γηραιὸς πολιτικὸς Ταλλεϋράνδος, ὅστις ἀφοῦ ὡς ἐπίσκοπος ὑπηρέτησε τῇ Ἐκκλησίᾳ, εἶτα δὲ τῇ Ἐπαναστάσει, τῷ Ναπολέοντι καὶ τῇ Παλινορθώσει, ἔκλεισε τὸ πολιτικὸν αὐτοῦ στάδιον ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Αὐρηλιανοῦ οἴκου διατελέσας ἀντιπρόσωπος τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου παρὰ τῇ Ἀγγλικῇ αὐλῇ μέχρι τοῦ 1835 (1). Ὁ Ταλλεϋράνδος δὲ ὡς εἶπομεν, ἐνεθάρρυνε τὸν Λουδοβικὸν Φίλιππον ἐν τῇ πολιτικῇ πορείᾳ, ἣν ἠκολούθησε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ἰουλίου, ἰδίως κατὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ ἀξιωματοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ βασιλείου. Τὸ διάβημα τῆς Ἀγγλίας ἐμιμήθησαν μετ' ὀλίγον ἡ Πρωσσία καὶ ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Ἰσπανία ἀναγνωρίσασαι τὰ τετελεσμένα γεγονότα. Ἐν Ῥωσίᾳ ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἐπὶ μίαν στιγμὴν διενοήθη νὰ στρατεύσῃ ἐπὶ τὴν Γαλλίαν προσκαλῶν καὶ τοὺς συμμάχους μονάρχας εἰς τὸν κατὰ τῆς Ἐπαναστάσεως πόλεμον. Ἀλλ' ἐξ ἑνὸς αἱ συμβουλαὶ τοῦ κόμητος Νεσσελρῶδε, ἐξ ἄλλου δὲ ὁ διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Αὐρηλιανῆς μοναρχίας οἰκοθεν διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἐπελθὼν κατευνασμός τῆς Ἐπαναστάσεως ἀπέτρεψαν τὸν Τσάρον τοῦ τοιούτου σκοποῦ. Οὐχ ἥττον ἐπὶ τινα χρόνον διέταξεν οὗτος νὰ κλεισθῶσι πάντες οἱ Ῥωσικοὶ λι-

(1) Ἐν τῇ ιδιότητι αὐτοῦ ταύτῃ ὁ Ταλλεϋράνδος ὑπέγραψε τὰς τελευταίας τῆς Λονδινείου Συνδιασκέψεως περὶ Ἑλλάδος πράξεις καὶ ἰδίως τὴν σύμβασιν τοῦ Λονδίνου (25/7 Μαΐου 1832) τὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν ἰδρυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου, αὐτὸς δὲ ὡς Γάλλος ἀντιπρόσωπος ὑπέγραψε μετὰ τοῦ λόρδου Παλμερστῶνος (ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας) καὶ τοῦ Λίβεν καὶ Ματούτζεβιτς τὴν ἀπὸ 18/30 Αὐγούστου 1832 πρὸς τοὺς Ἕλληνας προκήρυξιν τῆς Συνδιασκέψεως τὴν ἀγγέλλουσαν τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ὁθωνος ὡς βασιλέως τῆς Ἑλλάδος.

μένες εἰς τὴν τρίχρουν Γαλλικὴν σημαίαν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ μέτρον ἀνεκλήθη ἅμα ἐπερατώθη εἰρηνικῶς ἢ ἐν Γαλλίᾳ κρίσις. Τέλος δὲ καὶ ὁ Νικόλαος ἀνεγνώρισε τὴν ἀρχὴν τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου. Χαρακτηριστικώτατος ἐν τούτοις εἶναι ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐδήλωσε τὴν ἀναγνώρισιν ταύτην ἐν τῇ πρὸς τὸν Λουδοβίκον Φίλιππον ἐπιστολῇ. «Γεγονότα διὰ παντὸς ἀξιοθρήνητα (ἐλέγετο ἐν ταύτῃ) ἔθηκαν τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα εἰς δίλημμα χαλεπόν. Ἡ δὲ Ὑμετέρα Μεγαλειότης ἔλαβεν ἀπόφασιν, ἣτις μόνῃ ἐφάνη Αὐτῇ δυναμένη νὰ σώσῃ τὴν Γαλλίαν· δὲν θέλω νὰ δηλώσω τὴν γνώμην μου περὶ τῶν ἐλατηρίων, ἅπερ ὠδήγησαν πρὸς τοῦτο τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα». Τοιοῦτον τέλος καὶ ἔκβασιν ἔλαβεν ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἰουλίου.

3. Ἐπανάστασις ἐν Βελγίῳ καὶ δημιουργία τοῦ Βελγικοῦ βασιλείου.

Τὰ περὶ τῆς Βελγικῆς καὶ τῆς Ὁλλανδικῆς ἐθνότητος ἱστορικῶς ἐξεταζόμενα. — Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἰουλίου καὶ ἡ διὰ ταύτης ἐν Γαλλίᾳ ἐπελθοῦσα πολιτικὴ μεταβολὴ ἐπέδρασεν ἐμμέσως, ἀλλ' ἰσχυρῶς, ἐπὶ τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐν τῇ γειτονικῇ χώρᾳ τοῦ Βελγίου καὶ ἐπέσπευσε τὴν ἀπὸ πολλοῦ παρασκευαζομένην ἐνταῦθα ἐθνικὴν κίνησιν, ἥς ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ὁ χωρισμὸς τοῦ Βελγίου ἀπὸ τοῦ βασιλείου τῶν Κάτω Χωρῶν. Ἡ ἐπίδρασις τῆς ἐν Γαλλίᾳ μεταβολῆς ἦτο ἔμμεσος ἐνταῦθα, διότι ἡ ἐν Βελγίῳ ἐπανάστασις εἶχε κυρίως χαρακτῆρα μᾶλλον ἐθνικὸν ἢ πολιτικόν. Κυρίως εἰπεῖν ἐν τῷ Βελγίῳ δὲν ὑπῆρχεν ἐθνικότης Βελγικὴ ἔχουσα σαφῆ καὶ ἰσχυρὰν συνείδησιν ἑαυτῆς. Τὸ Βέλγιον δὲν κατῳκεῖτο, ὥς ἡ Ὁλλανδία, ὑπὸ μιᾶς μόνῃς ὁμογενοῦς καὶ συμπαγοῦς ἐθνότητος, ἀλλὰ μέρος μὲν τῶν κατοίκων, τὸ ἀριθμητικῶς ὑπέρτερον (τὰ $\frac{3}{5}$ τοῦ πληθυσμοῦ) ἀποτελοῦσι καὶ σήμερον οἱ καλούμενοι Φλαμανδοὶ ἢ Βλαῖμοι, καὶ μέρος (τὰ $\frac{2}{5}$) οἱ Βαλλόνιοι. Οἱ Φλαμανδοὶ εἰσὶν ὁμόφυλοι καὶ ὁμόγλωσσοι τοῖς Ὁλλανδοῖς, διακρινόμενοι ἀπ' αὐτῶν κατὰ τὴν γλῶσσαν διὰ μικρῶν διαλεκτικῶν διαφορῶν, καὶ ἀνήκουσι κατ' ἀκολουθίαν, ὁμοῦ μετὰ τῶν Ὁλλανδῶν, εἰς τὴν μεγάλην οἰκογένειαν τῶν Γερ-

μανικῶν λαῶν ἀποτελοῦντες ἰδίαν φυλετικὴν ὑποδιαίρεσιν τῆς οἰκογενείας ταύτης. Οἱ Βαλλόνιοι τούναντίον, ὄντες κατὰ μέγα μέρος ἀπόγονοι τῶν ἐκλατινισθέντων Γαλατῶν τῶν οἰκούντων πάλαι τὴν χώραν, εἰσὶν ὁμόφυλοι καὶ ὁμόγλωσσοι τοῖς Γάλλοις. Αἱ νῦν ὑπὸ τῶν Ὀλλανδῶν καὶ Φλαμανδῶν καὶ τῶν Βαλλονίων κατοίκων τοῦ Βελγίου οἰκούμεναι χῶραι τῶν βασιλείων τῆς Ὀλλανδίας καὶ τοῦ Βελγίου, αἱ καλούμεναι ὁμοῦ ἐνίοτε ἐν τῇ ἱστορίᾳ γενικῶς Κάτω Χῶραι ἀπέστειλουν ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Γερμανικοῦ κράτους τῶν μέσων αἰώνων ἐξαρτήματα τοῦ κράτους τούτου, ἀπὸ δὲ τῶν ἀρχῶν τῆς ΙΕ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος προσηρτήθησαν εἰς τὸ μέγα Βουργουνδικὸν κράτος τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας Φιλίππου τοῦ Ἀγαθοῦ συνδεόμεναι πάντοτε ἀσθενῶς μετὰ τοῦ Γερμανικοῦ κράτους ὡς φέουδα τοῦ κράτους τούτου. Ὅποτε δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ' αἰῶνος διελύθη τὸ Βουργουνδικὸν κράτος, αἱ χῶραι αὗται ἐγένοντο κληρονομικὴ κτῆσις τοῦ Ἀψβουργικοῦ οἴκου, θεωρούμεναι πάντοτε φέουδα τοῦ Γερμανικοῦ κράτους καὶ χῶραι Γερμανικαί, ὡς οἰκούμεναι τὸ πλεῖστον ὑπὸ λαῶν Γερμανικῶν τὴν καταγωγὴν μὴ ἔχοντων ἔτι συνείδησιν τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐθνότητος. Ὅποτε δὲ ἀπὸ τῶν μέσων τῆς ΙΣ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος τὸ μέγα Ἀψβουργικὸν κράτος καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ Ἀψβουργικὸς οἶκος διηρέθησαν διὰ παντὸς εἰς δύο κλάδους, εἰς τὸν Ἰσπανικὸν καὶ εἰς τὸν Αὐστριακόν, αἱ Κάτω χῶραι περιῆλθον εἰς τὸ Ἰσπανικὸν Ἀψβουργικὸν κράτος καὶ διὰ τῆς δυναστικῆς ἐνώσεως πρὸς τὸ μέγα τοῦτο κράτος κατέστησαν τρόπον τινὰ ἐπαρχίαι τοῦ κράτους τούτου, ἀπαλλαγεῖσαι οὐχὶ μὲν ἐπισήμως, ἀλλὰ πραγματικῶς, πάσης συναφείας πρὸς τὸ Γερμανικὸν κράτος. Ἡ Ἰσπανικὴ ἀρχὴ καὶ ἡ πίσις ἐπήνεγκεν ἐν ταῖς Κάτω Χώραις περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΣ' αἰῶνος ἐπανάστασιν, ἥτις ἔχουσα ἐν ἀρχῇ χαρακτῆρα ὅλως θρησκευτικὸν προσέλαβεν ὕστερον χαρακτῆρα πολιτικὸν καὶ ἐθνικὸν καὶ ἐδημιούργησεν ἢ μᾶλλον ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ μορφωθῇ ἡ ἐθνότης ἡ Ὀλλανδική. Διότι ἡ ἐπανάστασις, καίπερ ἐν ἀρχῇ φέρουσα χαρακτῆρα γενικὸν καὶ ἐκτεινομένη εἰς ἀπάσας τὰς Κάτω Χώρας, περιορίσθη βραδύτερον μόνον εἰς τὰς προτεσταντικὰς βορείας χώρας, αἵτινες οὕτω διὰ τοῦ θρησκευτικοῦ χωρισμοῦ ἐχωρίσθησαν καὶ πολιτικῶς ἀπὸ τῶν νοτίων καθολικῶν διαμερισμάτων τῶν Κάτω Χωρῶν καὶ ἀπετέλεσαν κράτος ἰδίου ὀνομασθὲν Ὀλλανδίαν (ἐκ τῆς ἰδίως Ὀλλανδίας καλουμένης χώρας). Ὁ σχηματισμὸς ἰδίου Ὀλλανδικοῦ κράτους προτεσταντικοῦ,

τοῦ ὁποίου τὴν πολιτικὴν ἀνεξαρτησίαν ἠναγκάσθη ν' ἀναγνώριση μετὰ μακρὰν ἀντίστασιν καὶ ἡ Ἰσπανία, καὶ τὸ ὅποιον ἡ Βιστφαλικὴ συνθήκη ἀνεκήρυξεν ὡς κράτος αὐτοτελὲς καὶ παντελῶς ἀνεξάρτητον ἀπὸ τοῦ Γερμανικοῦ κράτους, συνετέλεσε πολὺ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ὁλλανδικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας καὶ εἰς τὴν ἐντεῦθεν προαγομένην ἐπίρρωσιν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν Ὁλλανδῶν. Τούναντίον δὲ οἱ ἐν ταῖς νοτίαις χώραις ὁμόφυλοι τοῖς Ὁλλανδοῖς Φλαμανδοὶ τοῦ Βελγίου, ἕνεκα τῆς Καθολικῆς αὐτῶν θρησκείας μείναντες ἠνωμένοι μετὰ τῆς Ἰσπανίας, οὐδεμίαν ἀνέπτυξαν ἐθνικὴν συνείδησιν, καθ' ὅσον μάλιστα σπουδαῖον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας, ἐν ᾗ ὄκουν, τὸ ἀριθμητικῶς ἐλαττούμενον τοῦ Φλαμανδικοῦ, ἀλλ' ἠθικῶς καὶ πολιτικῶς ὑπερέχον αὐτοῦ, ἀπετέλουν οἱ ὁμόγλωσσοι τοῖς Γάλλοις Βαλλόνιοι. Ἡ τοιαύτη κατάστασις τῶν πραγμάτων ἐν Βελγίῳ ἐκώλυε φυσικῶς τὴν δημιουργίαν ἰδίας Βελγικῆς ἐθνότητος. Ἡ κατάστασις δ' αὕτη διατηρήθη ἐν Βελγίῳ καὶ ἀφοῦ τῷ 1714 διὰ τῆς συνθήκης τῆς Ῥαστάδης τὸ Βέλγιον ἐγένετο κτῆσις τοῦ Αὐστριακοῦ Ἀψβουργικοῦ οἴκου. Οὔτε οἱ Ὁλλανδοὶ οὔτε οἱ Γερμανοὶ (ὁ Ἀψβουργικὸς δηλονότι οἶκος) ἐπέδρασαν ἐπὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Φλαμανδικῆς ἐθνότητος· τούναντίον δὲ οἱ Βαλλόνιοι διὰ τῶν ζωντῶν πρὸς τὴν Γαλλίαν σχέσεων ἀνέπτυξαν τὴν Γαλλικὴν αὐτῶν ἐθνότητα καὶ ὅσημέραι καθίσταντο καὶ πολιτικῶς οἰκειότεροι πρὸς τὸ Γαλλικὸν κράτος. Ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις κατεκτήσατο στρατιωτικῶς, πολιτικῶς καὶ ἠθικῶς τὸ Βέλγιον καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ 1792 μέχρι τοῦ 1814 μετὰ τῆς Γαλλίας ἔνωσις, ἀφομοιώσασα τὴν χώραν ἠθικῶς, κοινωνικῶς καὶ πολιτικῶς πρὸς τὴν Γαλλίαν, κατέλιπεν ἐν Βελγίῳ, μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1814 δημιουργίαν τοῦ κράτους τῶν Κάτω Χωρῶν, ἰσχυρὰς συμπαθείας πρὸς τὴν Γαλλίαν. Ἡ Γαλλικὴ ἢ Βαλλονιακὴ μειονότης, οἰκοῦσα κυρίως ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ἀποτελοῦσα τὴν μᾶλλον ἀνεπτυγμένην μερίδα τῶν ἀστῶν, οὐδεμίαν ἠσθάνετο συμπάθειαν πρὸς τὴν μετὰ τῆς Ὁλλανδίας εἰς ἓν κράτος ἔνωσιν. Ἐξ ἄλλου δὲ καὶ ἡ Φλαμανδικὴ πλειονότης, καίπερ οὔσα ὁμόφυλος τῆς Ὁλλανδοῖς, μὴ ἔχουσα συνείδησιν ἰσχυρὰν τῆς ἐθνότητος αὐτῆς μηδὲ καλλιεργοῦσα τὴν ἐθνικὴν αὐτῆς γλῶσσαν, ἀποτελουμένη δὲ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῆς τοῦ δήμου τάξεως καὶ κατεχομένη καὶ ὑπὸ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Καθολικοῦ Κλήρου, ἠσθάνετο βαθεῖαν ἀποστροφὴν πρὸς τοὺς προτεστάντας Ὁλλανδοὺς. Διὰ πάντας τούτους τοὺς λόγους τὸ ἔργον τῆς

Βιενναίας συνόδου, δημιουργησάσης κράτος τῶν Κάτω Χωρῶν διὰ τῆς πολιτικῆς ενώσεως τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Ὀλλανδίας, ἦτο ἀτυχές ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ ἀτυχέστατον ὑπῆρξεν ἐν τοῖς ἀποτελέσμασιν αὐτοῦ.

Αἱ Κάτω Χῶραι μετὰ τὸ 1815.—Ὑπὸ ἐθνολογικὴν ἔποψιν κρινόμενον τὸ ἔργον τοῦ 1815 δὲν ἐφαίνετο ἐκ πρώτης ἐπόψεως τοσοῦτον ἄτοπον, ἀφοῦ τὰ δύο τρίτα τῶν κατοίκων τοῦ Βελγίου ἦσαν ὁμόφυλοι τοῖς Ὀλλανδοῖς. Ἀλλ' ὥς εἶπομεν ἤδη, οἱ Φλαμανδοὶ τῆς Ὀλλανδίας δὲν εἶχον ἀνεπτυγμένην συνείδησιν τῆς ἐθνότητος καὶ κατ' ἀκολουθίαν τῆς πρὸς τοὺς Ὀλλανδοὺς ὁμοφυλίας αὐτῶν. Ἐντεῦθεν ἡ Ὀλλανδικὴ ἐθνότης δὲν ἀπετέλει τὴν πλειονότητα τῶν κατοίκων τοῦ βασιλείου. Ἐξ ἄλλου οἱ κάτοικοι τοῦ Βελγίου, Βαλλόνιοι καὶ Φλαμανδοί, ἀνεξαρτήτως τῆς φυλετικῆς καταγωγῆς, ἀπεχωρίζοντο τῶν Ὀλλανδῶν διὰ τῆς διαφορᾶς τῆς θρησκείας, ἠνοῦντο δὲ πρὸς ἀλλήλους διὰ τῆς κοινότητος τῆς θρησκείας καὶ διὰ τοῦ θρησκευτικοῦ μίσους κατὰ τῆς προτεσταντικῆς πλειονότητος τῶν Ὀλλανδῶν. Πρὸς τοῦτοις, ὡς ἐδημιουργήθη ὑπὸ τῆς διπλωματίας τὸ βασίλειον τῶν Κάτω Χωρῶν ὑπὸ Ὀλλανδικὴν μοναρχικὴν δυναστείαν τῶν Ὁραγγίων, ἦτο μᾶλλον κράτος Ὀλλανδικόν, εἰς ὃ ὑπετάσσοντο οἱ Βέλγαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς Γουλιέλμος Α' ἀντὶ νὰ μετριάσῃ τὴν τοιαύτην ἀντίθεσιν διὰ θεσμῶν ἐσωτερικῶν συνετῶν καὶ διὰ διοργανώσεως τοῦ κράτους ἐπὶ τῇ βάσει ἀπολύτου ἰσονομίας καὶ ἰσηγορίας μεταξὺ Βελγῶν καὶ Ὀλλανδῶν, ἔτι μᾶλλον ἐνέτεινεν αὐτὴν διὰ τοῦ συντάγματος, ὅπερ ἐδόθη εἰς τὸ βασίλειον τῷ 1816. Κατὰ τὸ σύνταγμα τοῦτο, δι' οὗ παρεχωρεῖτο εἰδὸς τι ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας ἥτοι βουλῆς ἐθνικῆς φερούσης τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τῶν *Γενικῶν Κρατῶν* (1), ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀντιπροσώπων ἐν ταῖς δυσὶ χώραις (Βελγίῳ καὶ Ὀλλανδίᾳ) προσδιωρίζετο οὐχὶ κατ' ἀναλογίαν ἀπόλυτον τοῦ πληθυσμοῦ· καὶ τὰ 5 ἑκατομμ. τῶν Βελγῶν ἔπεμπον ἀντιπροσώπους τοσοῦτους, ὅσους καὶ τὰ τρία ἑκατομμ. τῶν Ὀλλανδῶν. Καὶ ἐνῷ ἐν Βελγίῳ εἰς πληθυσμὸν 70 χιλιάδων ἀνελόγει εἰς ἀπεσταλμένους, ἐν Ὀλλανδίᾳ εἰς βουλευτῆς ἀντεπροσώπευε 40 χιλ. Καὶ ἡ διάταξις αὕτη, καίτοι ὑπὸ Ὀλλανδικὴν ἔποψιν κρινομένη ἐφαίνετο δικαία, διότι ἀπέβλεπεν εἰς τὴν φρούρησιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ὀλλανδικοῦ πληθυσμοῦ ἀπέναντι τοῦ

(1) Γενικά Κράτη (Staten-Generaal, Generalstaaten, États Généraux) ἐκαλεῖτο ἐν Ὀλλανδίᾳ ἀρχαιότερον τὸ συμβούλιον τῶν ἀντιπροσώπων τῶν διαφόρων τάξεων, ὅπερ μετὰ τοῦ Ἐπάρχου ἀπετέλει τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους (ἴδ. Εἰσαγ., σελ. 118).

μείζονος τὸν ἀριθμὸν Βελγικοῦ, οὐχ ἦττον ὑπὸ Βελγικὴν ἔποψιν ἐθεωρεῖτο ἀντιβαίνουσα πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς μεταξὺ τῶν δύο λαῶν ἰσότητος ἐν τοῖς πολιτικοῖς αὐτῶν δικαιώμασι. Καὶ διὰ τοῦτο τὸ σύνταγμα τοῦ 1816 δὲν ἔτυχεν εὐαρέστου ὑποδοχῆς παρὰ τοῦ Βελγικοῦ λαοῦ· τὸναντίον δὲ ἡ ἐν Βρυξέλλαις συνελθοῦσα τότε ἐθνικὴ σύνοδος ἀπέρριψεν αὐτό. Καὶ ὁμῶς καὶ οὕτω καθιερωθὲν τὸ σύνταγμα ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν δι' ὅλον τὸ κράτος. Τὴν ἐθνικὴν, οὕτως εἰπεῖν, φιλοτιμίαν τῶν Βελγῶν προσέβαλεν ἐπίσης καὶ ἡ κατὰ τὸ 1824 ὑπὸ τοῦ βασιλέως γενομένη καθιέρωσις τῆς Ὁλλανδικῆς γλώσσης ὡς ἐπισήμου γλώσσης τοῦ κράτους, οὐ μόνον ἐν τοῖς ἐπισήμοις ἐγγράφοις, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐπίσημον χαρακτῆρα φέρουσιν ἰδιωτικοῖς, ὅλον διαθήκαις, συμβολαίοις κτλ. Καὶ τὸ μέτρον τοῦτο ἐξ Ὁλλανδικῆς ἐπόψεως κρινόμενον δὲν ἦτο ἄδικον, διότι τῆς Φλαμανδικῆς γλώσσης ἐλάχιστον διαφερούσης τῆς Ὁλλανδικῆς ὑπὸ γλωσσικὴν ἔποψιν ἡ Ὁλλανδικὴ ἐθνότης εὐρίσκετο ἐν μεγάλῃ πλειονότητι ἀπέναντι μικρᾶς μειονοψηφίας Γαλλικῆς. Ἀλλ' ὡς εἴπομεν, οἱ Φλαμανδοὶ δὲν ἐκαλλιέργουν τότε τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν γλῶσσαν· ἡ δὲ Γαλλικὴ γλῶσσα τῶν Βαλλονίων, ἡ λαλουμένη ὑπὸ τῶν πεπολιτισμένων ἀστικῶν τάξεων, ἐθεωρεῖτο ὡς ἐθνικὴ γλῶσσα τῶν Βελγῶν παραγκωνιζομένη νῦν χάριν τῆς Ὁλλανδικῆς. Πρὸς τούτοις τὸ σύνταγμα τοῦ 1816 ἀφαιροῦν τὴν διοίκησιν τῆς δημοσίας παιδείσεως ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Κλήρου καὶ ὑπάγον αὐτὴν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ κράτους ἐφαίνετο προσβάλλον τὰ ἐθνικὰ δικαιώματα τῶν Βελγῶν καὶ ἐν τῷ χώρῳ τῆς ἐθνικῆς παιδείσεως, καὶ καθυποτάσσον τὰ πάντα ὑπὸ τὸ κράτος τῶν Ὁλλανδῶν. Ἐνῶ δὲ οὕτω ἐξ ἐνός ἡ μεγάλην δυνάμιν ἐν Βελγίῳ κεκτημένη καὶ ἀσκοῦσα Καθολικὴ Ἐκκλησία καὶ ὁ Καθολικὸς Κλῆρος περιήρχοντο εἰς ἐχθρικὴν πρὸς τὴν κυβέρνησιν θέσιν, μετὰ τῆς ἰσχυρᾶς ταύτης κληρικῆς μερίδος συνησπίζοντο ἐν τῷ κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ πολέμῳ καὶ οἱ φιλελεύθεροι τοῦ Βελγίου. Παρ' ἀμφοτέραις δὲ ταῖς μερίσιν ἰσχυρὰ ἐπεκράτει ἡ πρὸς τὴν Γαλλίαν κλίσις. Διότι ἡ μὲν κληρικὴ μερίς ἀπέβλεπε πρὸς τὴν ἐν Γαλλίᾳ δυνάμιν καὶ τὸ κράτος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ δὲ φιλελευθέρα συνσταύτιζε τὴν τύχην αὐτῆς πρὸς τὴν τῶν Γάλλων φιλελευθέρων· πλεῖστοι δὲ πολιτικοὶ φυγάδες Γάλλοι δημοκρατικοὶ ἢ Βοναπαρτισταὶ διαμένοντες ἐν Βρυξέλλαις, αἵτινες κατέστησαν οὕτω, ὡς ἐκαλοῦντο, « μικροὶ Παρίσιοι », καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσι τοῦ Βελγίου

διετήρουν πάντοτε ἀκμαίως τὰς πρὸς τὴν Γαλλίαν συμπαθείας καὶ τὸν πόθον τῆς μετ' αὐτῆς ἐνώσεως. Τὰ αὐτὰ δὲ ἐποίουν ἀμοιβαίως καὶ Βέλγαι πολιτικοὶ ἐξόριστοι διαμένοντες ἐν Παρισίοις καὶ ἐν ἄλλαις Γαλλικαῖς πόλεσιν. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἡ ἐν τῇ βουλῇ θέσις τῶν Βελγῶν ἀντιπροσώπων ἦτο διαρκῶς ἀντιπολιτευτική. Ἡ κληρικὴ ἀντιπολίτευσις ἐνισχυομένη καὶ ὑπὸ τῆς καθολικῆς μειονότητος τῶν Ὀλλανδῶν ἀντιπροσώπων καὶ διαρκῶς συμμαχοῦσα μετὰ τῶν φιλελευθέρων τοῦ Βελγίου ἀπετέλει δύναμιν συμπαγῇ ματαιοῦσαν πᾶσαν σπουδαίαν νομοθετικὴν ἐνέργειαν τῆς κυβερνήσεως. Οὕτω τῷ 1818 ἡ ἀντιπολίτευσις ἐματαίωσε τὴν ὑπὸ τῶν *Γενικῶν Κρατῶν* ψήφισιν τοῦ περὶ Τύπου κυβερνητικοῦ νομοσχεδίου, ἐπίσης δὲ καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἀπερρίφθη καὶ ἡ κυβερνητικὴ πρότασις περὶ δεκαετοῦς προϋπολογισμοῦ· μόνη δὲ σπουδαία πρᾶξις νομοθετικὴ τῆς κυβερνήσεως μετὰ τῶν ἐτῶν 1815 - 1830 ἦτο ἡ τὸ 1818 ψηφισθεῖσα κατάργησις τῆς δουλεμπορίας ἐν ταῖς Ὀλλανδικαῖς ἀποικίαις. Ἡ τοιαύτη συστηματικὴ ἀντιπολίτευσις τῶν συνησπισμένων μερίδων τοσοῦτον παρέλυε τὰ ἔργα τῆς κυβερνήσεως, ὥστε ἠναγκάσθη ὁ βασιλεὺς, τῷ 1827, ἵνα πρᾶνῃ τὴν κληρικὴν μερίδα, νὰ συνάψῃ σύμβασιν ἐκκλησιαστικὴν (Κονκορδάτον) πρὸς τὸν Πάπαν, δι' ἧς ἡ ἐποπτεία τῶν Καθολικῶν σχολῶν, πλὴν τῶν πανεπιστημίων, ἀφαιρουμένη ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Κράτους κατελείπετο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Κλήρου. Ἀλλ' οὔτε ἡ παραχώρησις αὕτη οὔτε ἡ εἰσαγωγὴ τῆς Γαλλικῆς γλώσσης εἰς τὰ δικαστήρια τῶν νοτίων ἐπαρχιῶν, αἵτινες ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Γαλλόφωνοι, ἐμετρίασαν τὴν ὀρμὴν τῆς ἀντιπολιτεύσεως, τοῦναντίον μάλιστα κατέστησαν ταύτην ἰσχυροτέραν καὶ πεισματωδεστέραν. Καὶ ἡ κατὰ τὸ 1829 γενομένη ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας τοῦ Βελγίου περιοδεία τοῦ βασιλέως μικρὸν συνετέλεσεν εἰς τὸν κατευνασμὸν τῶν πνευμάτων.

Τὰ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ἰουλίου.— Ἐν μέσῳ τοιαύτης καταστάσεως τῶν πραγμάτων γνωσθεῖσα ἡ ἐν Παρισίοις γενομένη ἐπανάστασις τοῦ Ἰουλίου ἐξήγειρε μεγάλως τὰ πνεύματα ἐν Βελγίῳ. Γάλλοι δὲ ἀπόστολοι τῆς ἐπαναστάσεως, ὡς ὁ περίφημος ὕστερον γεγνόμενος Λουὶ Μπλὰν (Louis Blanc), ἐπίτηδες μεταβάντες ἐκ Παρισίων εἰς Βρυξέλλας, ἐζήτουν νὰ παρασκευάσωσιν ἐπανάστασιν. Μεγάλῃ κίνησις καὶ ἀναβρασμὸς ἐπεκράτει ἰδίως ἐν Βρυξέλλαις. Καὶ ἤδη τῇ 10/22 Αὐγούστου, πρὶν ἢ παρέλθῃ ἔτι μὴν ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως

τῶν Παρισίων, κατὰ τὰς παραμονὰς αὐτὰς τῆς γενεθλίου ἑορτῆς τοῦ βασιλέως (13/25 Αὐγούστου 1830), καθ' ἃς ἔμελλον νὰ τελεσθῶσι καὶ οἱ γάμοι τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Μαρίας μετὰ τοῦ πρίγκιπος Ἀλβέρτου τῆς Πρωσσίας, ἐτοιχοκολλήθη εἰς πλείστας ὁδοὺς τῶν Βρυξελλῶν πρόγραμμα δῆθεν τῶν ἐπικειμένων βασιλικῶν ἑορτῶν, ἐν ᾧ ἐλέγετο: «Τῇ Δευτέρᾳ (11/23) πυροτέχνημα, τῇ Τρίτῃ (12/24) φωταψία, τῇ Τετάρτῃ (13/25) Ἐπανδστάσις». Τὸ γεγονός τοῦτο ἐξήγειρε φόβον παρὰ τοῖς κυβερνητικοῖς κύκλοις, καὶ ἡ μὲν τοῦ γάμου τελετὴ ἀνεβλήθη, ὁ δὲ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης Van Maanen, ὁ ἐδρεύων συνήθως ἐν Βρυξέλλαις, ἀπηγόρευσε πᾶσαν ἑορτάσιμον ἐν Βρυξέλλαις πράξιν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν γενεθλίων. Οὐχ ἤττον ἐπετράπη ἵνα διὰ παραστάσεως μελοδράματος κατὰ τὴν ἐσπέραν συμμετάσχη ἡ πόλις τῆς ἑορτῆς τοῦ βασιλέως Ἀλλ' ἀκριβῶς τὸ γεγονός τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ ἵνα τὸ δυσηρεστημένον καὶ ἐξημμένον πλῆθος προβῇ εἰς διαδηλώσεις ἐπαναστατικὰς, ἀφοῦ μάλιστα τὸ παρασταθὲν μελόδραμα κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν ἢ μᾶλλον κατ' ἀνέξηγητον ἀπρονοησίαν τῶν ἀρχῶν εἶχεν ὑπόθεσιν ἐπαναστατικὴν (Ἡ Βωβὴ τῶν Πορτίκων (Portici) τοῦ Auber). Ἐκ τοῦ θεάτρου ἐξελθὼν τὸ ὑπὸ ἐπαναστατικοῦ ἐνθουσιασμοῦ κατειλημμένον πλῆθος διεχύθη εἰς τὰς ὁδοὺς προβαῖνον εἰς διαδηλώσεις ἐπαναστατικὰς καὶ παραδιδόμενον εἰς βιαίας ἐπιθέσεις κατὰ τῶν θεωρουμένων θιασωτῶν τῆς κυβερνήσεως καὶ καταστρέφον καὶ λεηλατοῦν τὰς οἰκίας αὐτῶν, καταστρέφον δὲ καὶ τὰ τυπογραφεία τῶν φίλα φρονουσῶν τῇ κυβερνήσει ἐφημερίδων. Τὸ γεγονός ἔδωκεν ἀφορμὴν ἵνα τὴν ἐπαύριον (14/26 Αὐγούστου) αὐτοὶ οἱ εἰρηνικοὶ ἄστοι τῶν Βρυξελλῶν ἀπαιτήσωσι τὸν σχηματισμὸν πολιτοφυλακῆς, ἵνα ἀποκαταστήσωσι τὴν τάξιν προλαμβάνοντες καὶ τὰς ἐκ τοῦ ὄχλου ἀταξίας καὶ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ στρατοῦ. Ἡ οὕτω δημιουργηθεῖσα ἐθνοφυλακὴ μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας ἐναντίον τοῦ ἐξεγερμένου ὄχλου κατάρθωσε νὰ καταστῇ κυρία τῆς πόλεως (15/27 Αὐγούστου) καὶ ἀποκατέστησε τὴν τάξιν. Οὕτω δέ, ἀφαιρεθείσης ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ Ὁλλανδῶν συγκειμένης βασιλικῆς φρουρᾶς τῶν Βρυξελλῶν πάσης προφάσεως πρὸς ἐπέμβασιν, τὰ πράγματα εἰρηνικὴν ἐφάνησαν τρεπόμενα ὁδόν. Περὶ τελικοῦ πολιτικοῦ χωρισμοῦ τῶν δύο χωρῶν οὐδεὶς ἔτι ἐγένετο λόγος, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον περὶ δυναστικοῦ χωρισμοῦ ἦτοι περὶ καθαιρέσεως τοῦ οἴκου τῶν Ὁραγγίων ἐν Βελγίῳ. Ἡ κοινὴ γνώμη ἐν ταῖς τάξεσι τῶν

ἀγαθῶν πολιτῶν ἀπῆτει ἀπλῶς τὴν εὐσυνείδητον ἐφαρμογὴν τοῦ συντάγματος, τὴν καθαίρεσιν τοῦ μισητοῦ ἐν Βελγίῳ ὑπουργοῦ Van Maanens, τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου ἐπὶ ἀρχῶν δικαιοτέρων ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν τῶν ἐκλεγομένων πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς ἐν Ὁλλανδίᾳ καὶ ἐν Βελγίῳ, καὶ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ συστήματος τῶν ὀρκωτῶν δικαστηρίων, ὡς ὑφίσταντο ταῦτα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μετὰ τῆς Γαλλίας ἐνώσεως. Ἐπιτροπεία δὲ ἐξ ἐπιφανῶν Βελγῶν πολιτῶν ἐπέμφθη πρὸς τὸν βασιλέα, ἵνα συνηγορήσῃ παρ' αὐτῷ ὑπὲρ τῶν δικαίων τοῦ Βελγικοῦ λαοῦ. Ἀλλ' ἡ θέσις τοῦ βασιλέως ἦτο δυσχερής. Διότι ἔνθεν μὲν ἐφοβεῖτο μὴ οἰαδήποτε ὑποχώρησις εἰς εὐλογωτάτας ἀπαιτήσεις θεωρηθῇ ὑποχώρησις πρὸς ἐπανάστασιν, τοῦθ' ὅπερ οὐδαμῶς ἐπεθύμει ὁ βασιλεὺς διὰ λόγους πολιτικούς ἐξωτερικούς τε καὶ ἐσωτερικούς· ἐξ ἄλλου δὲ δὲν ἤθελε νὰ λάβῃ θέσιν προκλητικὴν ἀπέναντι τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος τῶν Βελγῶν καὶ νὰ δώσῃ αὐτῷ χαρακτῆρα πολιτικὸν καὶ ἀντιδυναστικόν. Διὰ τοῦτο ἐκήρυξε μὲν αὐτὸς εἰς τὴν ἐπιτροπείαν ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἡδύνατο νὰ προβῇ παραχώρησιν ἀντιβαίνουσαν εἰς τὸ σύνταγμα· ἀλλ' ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ διάδοχος πρίγκιψ τῆς Ὁράγγης Γουλιέλμος, ἐν γνώσει καὶ ἀδείᾳ τοῦ πατρός, παρέστη ὡς μεσιτεύων μεταξὺ τοῦ πατρός αὐτοῦ καὶ τῆς Βελγικῆς ἐπιτροπείας, ἐνῶ συγχρόνως ὁ νεώτερος υἱὸς τοῦ βασιλέως πρίγκιψ Φρειδερίκος ἐλάμβανε πάντα τὰ μέτρα, ἵνα καταβάλῃ στρατιωτικῶς τὸ κίνημα καθ' ἣν περίστασιν τοῦτο ἐλάμβανε εὐρυτέρας διαστάσεις.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἐν Βρυξέλλαις παρσκευάζοντο δραστηρίως δι' οἰονδήποτε ἐνδεχόμενον, θέτοντες εἰς κατὰστασιν ἀμύνης τὴν πόλιν δι' ὁδοφραγμάτων, ἐνῶ οἱ Βέλγαι στρατιῶται οἱ εὐρισκόμενοι ἐν τῷ βασιλικῷ στρατῷ κατέλειπον σωρηδὸν τὰς τάξεις αὐτῶν. Ἡ ἐθνοφυλακή, ἥτις εἶχεν ἐπαναγάγει τὰ παλαιὰ ἐθνικὰ χρώματα τῆς Βραβαντίας, δὲν ὑπήκουσεν εἰς τὴν πρόσκλησιν τῶν δύο βασιλικῶν πριγκίπων ἵνα ἀποθέσῃ αὐτά, καὶ τὰ πράγματα ἐφαίνοντο οὕτω λαμβάνοντα στασιαστικώτερον χαρακτῆρα. Ἀλλ' ἀκριβῶς τότε μεταβάς ὁ πρίγκιψ Ὁράγγης εἰς Βρυξέλλας ἄνευ στρατιωτικῆς συνοδείας καὶ προὔπαντηθεὶς ὑπὸ τῆς Βελγικῆς ἐθνοφυλακῆς ἐξέδωκε προκήρυξιν εἰρηνικὴν καὶ προέβη εἰς σπουδαίας ὑποσχέσεις ποιούμενος λόγον περὶ τοῦ νομοθετικοῦ καὶ διοικητικοῦ χωρισμοῦ τῶν δύο χωρῶν, καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτός, οἶονεὶ ἐπιδοκιμάζων καὶ ἐπιβεβαιῶν τὰ ἐν τῇ προκηρύξει τοῦ

ἡ, ἔπαυσε μὲν τὸν μισητὸν ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης, συνεκάλει
ενικὰ Κράτη διὰ τὴν 1/13 Σεπτεμβρίου, ἐκήρυττε δ' ἐν τῷ
ὄντι λόγῳ ὅτι ἦτο πρόθυμος ν' ἀνταποκριθῇ πρὸς τὰς λογικὰς
τῶν Βελγῶν, ἀπόφασιν ἔχων ἄλλως νὰ μὴ ὑποχωρήσῃ εἰς
ενικὰ κινήματα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν Ὁλλανδίᾳ τὸ σχέδιον τοῦ
αὐτοῦ καὶ νομοθετικοῦ χωρισμοῦ εὐμενῶς ἠκούσθη ὑπὸ τῆς κοι-
νῆς, τὰ πάντα ἐφαίνοντο προμηνύοντα ταχεῖαν εἰρηνικὴν λύ-
σιν. Ἀλλὰ τὴν ἐπαύριον αὐτὴν τῆς ἐνάρξεως τῶν βουλῶν
ὅς προσέβη εἰς πρᾶξιν ματαιοῦσαν πάσας τὰς ἐπὶ μίαν στιγ-
μὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας, ἀποκατέστησε δηλονότι εἰς τὸ ἀξίω-
μα τὸν πρὸ μικροῦ καθαιρεθέντα ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης.
πρᾶξις αὕτη, ὡς καὶ ἡ ἀναβλητικὴ πολιτικὴ τοῦ βασιλέως
Γενικῶν τάξεων ἀπέναντι τοῦ ζητήματος τοῦ χωρισμοῦ, ἠρέ-
πνεύματα ἐν Βελγίῳ. Ἐνταῦθα τὸ κίνημα εἶχε διαδοθῇ ἀπὸ
τελευτῆς εἰς τὰς ἐπαρχίας. Πανταχοῦ εἶχεν ἐξεγερθῇ ὁ ὄχλος,
σχηματισθῇ καὶ τάγματα ἐθνοφυλακῆς κατὰ τὸ παράδειγμα
υξελλῶν. Ἀλλ' ἡ ἐθνοφυλακὴ ἦτο ἀσθενὴς ἀπέναντι τοῦ
Καὶ ἤδη τῇ 3/15 Σεπτεμβρίου ἐνοπλὰ στίφη τοῦ ὄχλου ἐν
ἐν Λυττίχῃ, καταβαλόντα τὴν ἐνταῦθα ἐθνοφυλακὴν, ἐπῆλθον
ἐν Βρυξελλῶν, ἠνώθησαν μετὰ τοῦ ὄχλου τῆς πόλεως, κατί-
καὶ ἐνταῦθα τῆς ἐθνοφυλακῆς καὶ καταλαβόντα τὴν ἐξουσίαν
προσωρινὴν κυβέρνησιν, ἧς πρόεδρος διωρίσθη ὁ ἄρτι ἐκ Πα-
πανακάμψας Βέλγος δημαγωγὸς De Potter, ἀνὴρ ἐλαχίστης
αἰ ἐκανότητος, ἀλλὰ λίαν δημοτικὸς καταστάς, διότι ὡς δη-
κὸς καταδιωχθεὶς διὰ τὰ ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τοῦ καθεστῶτος
ἐνα εἶχε πρὸ ἐτῶν φύγει εἰς Παρισίους, ὁπόθεν ἐπέστρεψε νῦν
ἐλλῶν ἄλλων φυγάδων καὶ Γάλλων ἐπαναστατῶν. Τὸ γεγονὸς
δωκεν ἀφορμὴν τῷ πρίγκιπι Φρειδερίκῳ νὰ ἐπέλθῃ νῦν κατὰ
εως μετὰ στρατοῦ Ὁλλανδικοῦ ἐξ 6-7 χιλ. ἀνδρῶν. Ἀλλ' ὁ
οὗτος δὲν ἠδυνήθη νὰ καταλάβῃ πάντα τὰ μέρη τῶν Βρυ-
τῶν ἐπαναστατῶν ἀντιτασσόντων κρατερὰν ἄμυναν ἐπὶ τῶν
μάτων. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας (11/23 - 13/25) ἐμάχετο ὁ Ὁλ-
στρατὸς πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας ἄνευ ἀποτελέσματος· πολ-
ιάλιστα οἱ Ὁλλανδοὶ ἠττήθησαν, πολλαὶ δ' οἰκίαι καὶ κατα-
α ἐκάησαν καὶ αὐτὰ τὰ ἀνάκτορα ἐκινδύνευσαν. Τέλος δὲ
ἐν νύκτα τῆς 13/25-14/26 ἠναγκάσθη ὁ πρίγκιψ Φρειδερίκος

νὰ διατάξῃ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Ὀλλανδικῶν στρατευμάτων. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἔκβασις τῆς πρώτης ταύτης στρατιωτικῆς κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως ἐπιχειρήσεως, οὔσα σπουδαία ἀποτυχία διὰ τοὺς Ὀλλανδοὺς καὶ τὸν βασιλέα, ἐπέρρωσε πανταχοῦ τοῦ Βελγίου τὴν ἐπανάστασιν. Ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς μεγάλαις πόλεσιν αἱ ἀσθενεῖς Ὀλλανδικαὶ φρουραὶ προσεβλήθησαν καὶ ἐξεδιώχθησαν τῶν θέσεων αὐτῶν καὶ ἤδη ἡ ἐπανάστασις θριαμβευτικὴν ἐποιεῖτο πρόοδον ἐν πάσῃ τῇ χώρᾳ. Τότε δὲ μόνον (τῇ 17/29 Σεπτεμβρίου) τὰ Γενικὰ κράτη ἀνανήψαντα ἐψήφισαν (διὰ 81 κατὰ 19) τὸν διοικητικὸν καὶ νομοθετικὸν χωρισμὸν τοῦ Βελγίου ἀπὸ τῆς Ὀλλανδίας καὶ ὁ βασιλεὺς ἐφαίνετο διατεθειμένος νὰ ἐπικυρώσῃ τὸν χωρισμὸν τοῦτον. Ἀλλὰ πρὶν ἢ γείνῃ τοῦτο, τὰ πράγματα ἐν Βελγίῳ νέαν ἔλαβον φάσιν. Ἡ ἐν Βρυξέλλαις προσωρινὴ κυβέρνησις ἀπῆντησεν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν Γενικῶν κρατῶν διὰ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Βελγίου καί, χωρὶς νὰ προβῇ ἐπισήμως εἰς τὴν καθαίρεσιν τῆς δυναστείας τῶν Ὁραγγίων, διώρισεν ἐπιτροπείαν ἐντολὴν ἔχουσαν νὰ συντάξῃ τὸ σχέδιον νέου συντάγματος, διέταξε τὴν ἐκλογὴν ἐθνικῆς Συνόδου διὰ τὸ Βέλγιον καὶ ἐκήρυξεν ἄκυρον διὰ τὴν χώραν ταύτην πᾶσαν συνθήκην ἢ σύμβασιν συνομολογουμένην ὑπὸ τῆς Ὀλλανδίας πρὸς ξένον κράτος ἐν ὀνόματι ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκάλεσεν εἰς τὰ ὄπλα τὸν Ὀλλανδικὸν λαὸν καὶ ἐφαίνετο ἔχων ἀπόφασιν νὰ ἀμύνηται μέχρι ἐσχάτων ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ. Εἰς τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν τοῦ βασιλέως πολλὰ συνετέλεσαν. Ἐξ ἐνὸς τὸ ἐν Βελγίῳ κίνημα ἔλαβε χαρακτῆρα ἐπαναστατικόν, δημογωγικὸν καὶ δημοκρατικὸν ἐμβάλλοντα φόβον εἰς πολλοὺς μετριοπαθεῖς καὶ φιλονόμους Βέλγας ἀστούς, οἵτινες ἤρχισαν νὰ τάσσωνται μᾶλλον μετὰ τοῦ βασιλέως ἢ μετὰ τῶν ἐν Βρυξέλλαις δημαγωγῶν καὶ τῆς ὀχλοκρατικῆς τούτων κυβερνήσεως. Ἐξ ἄλλου δὲ ὁ τοιοῦτος χαρακτήρ τῆς ἐπαναστάσεως ἔτι μᾶλλον ἐνίσχυσε καὶ τὰς διπλωματικὰς ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ἐνεργείας τῶν τριῶν μοναρχικῶν κυβερνήσεων, ἰδίως τῆς τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου, ὅστις καὶ διὰ κηδεστίας συνεδέετο πρὸς τὸν βασιλικὸν Ὀλλανδικὸν οἶκον καὶ ἐδείκνυτο διατεθειμένος νὰ ἐπεμβῇ καὶ στρατιωτικῶς ὑπὲρ τοῦ βασιλέως. Ἡ δὲ ὑπὸ τῆς Γαλλίας παρεχομένη τῇ ἐπαναστάσει ἠθικὴ ὑποστήριξις καὶ ἐνθάρρυνσις ἔτι μᾶλλον ἐξέθετε τὸ κίνημα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν μνημονευθεισῶν κυβερνήσεων. Διὰ ταῦτα πάντα ἐρρωμένη στρατιωτικὴ ἐνέργεια ἐκ μέρους

νδίας ἐφαίνετο ὅτι ἐμελλε ταχέως νὰ ἐπαναγάγῃ τὸ πρότε-
 ῶς. Ἀλλὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τούτους ἀνέτρεψεν ἡ ἐκλογὴ
 ροσώπων τῆς ἐθνικῆς συνόδου. Ἡ ψῆφος τῶν ἐκλογέων κατὰ
 ἡν ταύτην ἀνταπεκρίθη οὐχὶ πρὸς τὰ ἀμέσως ἐπαγαγόντα
 στασιν γεγονότα, ἀλλὰ πρὸς τὰ βαθύτερα αἷτια τὰ παρα-
 τὴν ἐπανάστασιν. Ἡ πλειονοψήφια τῶν ἐκλεγέντων ἀντι-
 ἐνεφορεῖτο ἀρχῶν καὶ φρονημάτων συντηρητικῶν, νικη-
 οὐ ἡ μερίς τοῦ Κλήρου καὶ ἡ τῶν μετρίων φιλελευθέρων. Ἡ
 ναστατικὴ μερίς ἡ ἀρχουσα ἐν ταῖς πόλεσιν ἡττήθη κατὰ
 ιτὸς ὁ πρόεδρος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως ἡττήθη ἐν
 αῖς καὶ μετὰ τὴν ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου ἡναγ-
 παραστηθῇ τὴν ἀρχήν, ἥτις περιῆλθεν οὕτω εἰς ἄνδρα πα-
 ᾶσαν ἐγγύησιν διὰ τὰ συντηρητικὰ καὶ μοναρχικὰ συμφέ-
 rlet de Chokier). Ἡ ἐπανάστασις παρέστη νῦν ὑπὸ τὸν
 θνικὸν καὶ τοπικὸν χαρακτῆρα αὐτῆς καὶ ἡ Συνέλευσις διὰ
 ὅσεως τῶν φρονημάτων αὐτῆς ἐφείλκυσε τὴν συμπάθειαν
 πτον ἐξουδετέρωσε τὴν ἀντιπάθειαν τῶν συντηρητικῶν κυ-

Ἐξ ἄλλου ἡ ἐκρηξίς τῆς Πολωνικῆς ἐπαναστάσεως ἐκώ-
 Ρωσσίαν πάσης ἐνεργοῦ ἐπεμβάσεως, ἐνῶ ἡ Γαλλία τοῦ
 Φιλίππου, εἰς ἣν ἀπεδίδοντο σχέδια προσαρτήσεως τοῦ
 ἡν οὐδετερότητα τῶν ἄλλων κυβερνήσεων ἔθηκεν ὡς ὅρον
 χμίζεως αὐτῆς (1). Ἡ τοιαύτη μεταβολὴ τῶν πραγμάτων
 αὐαὶ ἐπὶ τὰς σκέψεις τῆς Ὀλλανδικῆς αὐλῆς. Ὁ πρίγκιψ
 γης ἐξέδωκε νῦν προκήρυξιν εἰς τὸν Βελγικὸν λαόν, ἐν ἣ
 ὁ Βέλγιον ὡς κράτος ἀνεξάρτητον δυναστικῶς μόνον ἡνω-
 ᾶ τῆς Ὀλλανδικῆς βασιλικῆς δυναστείας. Μετ' ὀλίγον δὲ
 λεὺς ἐδήλωσεν ἐν τῇ συνόδῳ τῶν Γενικῶν κρατῶν ὅτι ἐπέ-
 διοικητικὸν χωρισμὸν τῶν ἀνοτίων ἐπαρχιῶν » (ἐννοεῖται
 οὐ) καὶ ὅτι τὴν προσωρινὴν τούτων διαίκτησιν ἀνέθετε τῷ
 ιαδόχῳ. Ἀλλ' αἱ προσφοραὶ αὗται δὲν ἠδύναντο νὰ φέ-
 ιον ἀποτέλεσμα ἐν Βελγίῳ· καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν

· ὁ ἀπεσταλμένος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τῶν Βρυξελλῶν Γενδε-
 ebion) προσήνεγκε τῷ λαοπροβλήτῳ βασιλεῖ τῆς Γαλλίας τὸ Βέλγιον,
 ἐν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ δεχθῇ τὴν δωρεάν. Ἐκήρυξε δ' ἐπίσημως ἀπέ-
 ρωπῆς ὅτι δὲν ἐμελλε νὰ προσαρτήσῃ τὸ Βέλγιον οὐδὲ ν' ἀνεχθῇ ἐνταῦθα
 μοκρατικὴν.

ὁ βασιλεὺς ἐκήρυσσε τὸν διοικητικὸν χωρισμὸν τοῦ Βελγίου, ἡ ἐν Βρυξέλλαις προσωρινὴ κυβέρνησις ἡγγέλλε τῷ πρίγκιπι τῆς Ὁράγγης ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον ἐπετρέπετο αὐτῷ νὰ ἀναμιχθῇ τοῦ λοιποῦ εἰς τὰ πράγματα τοῦ Βελγίου.

Τὴν ἀποτυχίαν παντὸς συμβιβασμοῦ ἐπήνεγκον κατὰ μέγα μέρος καὶ αἱ ἀδιακόπως ἐξακολουθοῦσαι στρατιωτικαὶ ἐργασίαι. Αἱ συμπλοκαὶ μεταξὺ τῶν Ὁλλανδικῶν φρουρῶν καὶ τῶν νεωστὶ σχηματισθέντων Βελγικῶν ταγμάτων ἐξηκολούθουν ἐν πάσῃ τῇ χώρᾳ ἀποβαίνουσαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὲρ τῶν Βελγῶν. Ἡ σπουδαιοτέρα σύγκρουσις μεταξὺ τῶν δύο στρατευμάτων ἐγένετο ἐν Ἀμβέρσῃ. Ἐνταῦθα ἐνῷ ἡ πόλις προσεχώρει εἰς τὴν ἐπανάστασιν, τὴν ἀκρόπολιν κατεῖχεν Ὁλλανδικὴ φρουρὰ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Σασσέ (Chassé). Ὅτε λοιπὸν τὰ Βελγικὰ στρατεύματα εἰσήλασαν εἰς τὴν πόλιν ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Νιελλὼν, ἡ μικρὰ Ὁλλανδικὴ φρουρὰ μετὰ αἱματηρὰν συμπλοκὴν ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Ἀλλ' ὅτε ὁ Βέλγης ἀρχηγὸς ἀπήτησε παρὰ τοῦ Ὁλλανδοῦ τὴν παράδοσιν τῆς θέσεως, ὁ γενναῖος στρατηγὸς ἠρκέσθη νὰ εἴπῃ ἀπλῶς: «Τὴν ἀπάντησίν μου θέλετε ἀκούσει ἀμέσως». Καὶ ἐν τῷ ἅμα 300 πυροβόλα ἤρξαντο νὰ ἐκσφενδονῶσι τοὺς κεραυνοὺς αὐτῶν ἐναντίον τῆς πλουσίας ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς πόλεως, ἥτις δι' ἀδιακόπου σφοδροῦ ἐκ τοῦ φρουρίου βομβαρδισμοῦ, ὃν ὑπεβόηθουν καὶ τὰ ἐν τῷ λιμένι τῆς πόλεως Ὁλλανδικὰ πλοῖα, μετεβλήθη εἰς σωρὸν ἐρειπίων· καὶ ὁ Βελγικὸς στρατὸς ἠναγκάσθη ν' ἀποστῇ πάσης κατὰ τοῦ φρουρίου ἐπιθέσεως.

Ἡ ἵδρυσις τοῦ Βελγικοῦ βασιλείου. — Μετ' ὀλίγας ἡμέρας συνελθοῦσα ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις (30/11 Νοεμβρίου) διὰ τῆς συνετῆς αὐτῆς πορείας ἐπετάχυνε τὴν λύσιν τῆς ἔριδος. Ἡ συνέλευσις αὕτη ἐκ συντηρητικῶν ἀντιπροσώπων τὸ πλεῖστον συγκειμένη, ἐνῷ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἐζήτησε νὰ ἐγκαινίσῃ τὸ νέον σύνταγμα τοῦ Βελγίου ἐπὶ ἀρχῶν καὶ βάσεων συντηρητικῶν, ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐρρύθμιζε τὴν πολιτείαν αὐτῆς πρὸς τὴν διαγωγὴν τῶν μεγάλων Δυνάμεων. Ἐκ τούτων, ὡς εἵπομεν, αἱ τρεῖς Δυνάμεις τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας συνηγόρουν ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου. Ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς ἐρρήθη, ἡ Πολωνικὴ ἐπανάστασις ἐκώλυε πᾶσαν ἐνεργὸν ἀνάμιξιν τῆς Ῥωσσίας, αἱ ἐνέργειαι τῶν Δυνάμεων τούτων δὲν ὑπερέβησαν τὰ ὅρια τῶν εἰρηνικῶν διπλωματικῶν διαπραγματεύσεων. Ἐξ ἄλλου δὲ ἡ

Ἀγγλία δὲν ἔβλεπε μετὰ δυσαρρεσκείας τὸν χωρισμὸν τοῦ Βελγίου ἀπὸ τῆς Ὀλλανδίας. Ἡ ἀνάγκη ἢ ὑπαγορεύσασα τῷ 1814 τὴν παρὰ τὰ ὅρια τῆς Γαλλίας δημιουργίαν κράτους ὡς δυνατὸν ἰσχυροῦ δὲν ἐφαίνετο πλέον ὑφισταμένη διὰ τὴν Ἀγγλίαν ἐν πάσῃ τῇ σπουδαιότητι αὐτῆς· τούναντίον δὲ συνέφερε τῇ Δυνάμει ταύτῃ νὰ κατέχῃ τὰ στόμια τοῦ Σκάλδιος κράτος ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς ἀποκλειστικῆς ἐπιρροῆς τῆς Ἀγγλίας. Συμφέρον τῇ Ἀγγλίᾳ ἦτο καὶ ἡ διὰ τοῦ χωρισμοῦ ἐξασθένησις τῆς Ὀλλανδίας, ἥς τὸ ναυτικὸν καὶ αἱ ἀποικιακαὶ κτήσεις ἦσαν πάντοτε τῷ μεγάλῳ νησιωτικῷ κράτει ἀφορμὴ ἀντιζηλίας. Ἐπεθύμει δὲ ἡ Ἀγγλία καὶ τὸν δυναστικὸν χωρισμὸν τοῦ Βελγίου, διότι οὕτω ὁ πολιτικὸς χωρισμὸς καθίστατο ὀλοσχερῆς καὶ ἐδημιουργεῖτο θρόνος διὰ τὸν πρίγκιπα Λεοπόλδον τοῦ Σαξωνικοῦ Κοβούργου ἀσφαλέστερος τοῦ τῆς Ἑλλάδος, δι' ὃν ἦτο πρὸ μικροῦ ὑποψήφιος. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ὡς στενώτατος συγγενὴς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Ἀγγλίας ἦτο διὰ τὴν Ἀγγλίαν ὁ ἀρμοδιώτατος διὰ τὸν θρόνον τοῦ Βελγίου. Ἐπὶ τὰς σχέσεις δὲ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἐπέδρασε καὶ ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς Ταλλευράνδος, ὅστις, καθὰ εἵπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ εἰς Λονδίνον, ἐνεργῶν ὑπὲρ τῆς ἀναγνώρισεως τοῦ νέου κυρίου αὐτοῦ, ἐνήργει ἐμμέσως καὶ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Βελγίου, θέτων ὡς ὅρον τῆς μὴ ἀναμίξεως τῆς Γαλλίας εἰς τὰ τοῦ Βελγίου τὴν ἀποχὴν τῶν ἄλλων Δυνάμεων ἀπὸ πάσης ἀναμίξεως.

Οὕτω ἐκ τῶν πραγμάτων ἀπεδείκνυτο νῦν ὅτι ἡ Εὐρώπη τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, ἡ διὰ τῶν Συνεδρίων τῆς Λαύβας καὶ τῆς Βερῶνης ἐπεμβᾶσα εἰς τὰς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Ἰσπανίᾳ ἐπαναστάσεις ὑπὲρ τῆς μοναρχικῆς νομιμότητος καὶ ἐναντίον τῆς Ἐπαναστάσεως, δὲν ὑφίστατο πλέον, οἷαδὴποτε δὲ μονομερῆς ἐπέμβασις τῶν τριῶν μοναρχιῶν τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας ἠπεῖλει πόλεμον Εὐρωπαϊκόν. Μετ' ὀλίγον δὲ καὶ ἡ Ῥωσσία καταβαλοῦσα τὴν Πολωνικὴν ἐπανάστασιν ἐσκέφθη ὅτι ὁ χωρισμὸς τοῦ Βελγίου καὶ ἡ κατάργησις τῶν περὶ τοῦ βασιλείου τῶν Κάτω Χωρῶν διατάξεων τῆς Βιενναίας συνθήκης παρεῖχον αὐτῇ εὐλογον πρόφασιν νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν ἀπέναντι τῆς Πολωνίας διὰ τῆς Βιενναίας συνθήκης ληφθεῖσων ὑποχρεώσεων. Ἐν μέσῳ τῆς τοιαύτης πολιτικῆς καὶ διπλωματικῆς θέσεως τῶν πραγμάτων τὸ ἔργον τῆς ἐν Βρυξέλλαις ἐθνικῆς συνελεύσεως ἦτο ἐκ τῶν προτέρων προδιαγεγραμμένον. Αὕτη ὑπέεικεν εἰς τὰς ἐκ Λονδίνου διδομέ-

νας Ἀγγλογαλλικὰς εἰσηγήσεις· οὕτω δὲ τῇ 6/18 Νοεμβρίου ἐψήφισατο τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Βελγίου «διατηρουμένων τῶν πρὸς τὴν Γερμανικὴν ὁμοσπονδίαν σχέσεων τοῦ Λουξεμβούργου», μετ' ὀλίγον δὲ καθιέρωσε τὸ μοναρχικὸν τῆς πολιτείας μετ' ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας συγκειμένης ἐκ δύο βουλῶν καὶ ἀπέκλεισε τοῦ Βελγικοῦ θρόνου τὸν οἶκον τῆς Ὁράγγης. Ἐν τῷ μεταξὺ συνεκροτήθη (22/4 Δεκεμβρίου) ἐν Λονδίνῳ Συνδιάσκεψις τῶν ἀντιπροσώπων τῶν μεγάλων Δυνάμεων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ τῆς

Λεοπόλδος Α' βασιλεὺς τοῦ Βελγίου

Ἀγγλίας πρὸς λύσιν τοῦ Βελγικοῦ ζητήματος, καὶ ἡ Συνδιάσκεψις αὕτη ἀπὸ τῆς 8/20 Δεκεμβρίου ἀνεγνώρισε τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Βελγίου. Καὶ νῦν δὲν ὑπελείπετο ἄλλο ἔργον διὰ τὴν Βελγικὴν συνέλευσιν καὶ διὰ τὴν Συνδιάσκεψιν τοῦ Λονδίνου ἢ ἡ εὐρεσις βασιλέως καὶ ἡ μετὰ τῆς Ὁλλανδίας εἰρήνη.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον ζήτημα, ἀφοῦ ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις ὡς νέον πολίτευμα τοῦ Βελγίου ἐψήφισε τὴν συνταγματικὴν βασιλείαν, τοῦ Βελγικοῦ λαοῦ τὰ βλέμματα ἐστράφησαν κατὰ πρῶτον πρὸς τὸν δοῦκα

την Ευρωπην την μεγαλοφροσυνην αυτου και γενναιοτητα.

σμοῦ αὐταρκες εἰς ἐλευθέραν ἐκπολιτιστικὴν ἀνάπτυξιν. Ἡ Εὐρώπη ἐπροικίσθη διὰ νέας Ἑλβετίας καὶ νέας Ὁλλανδίας. Τὰ δικαιώματα πρὸς αὐτοτελῇ πολιτικὴν ὑπαρξιν μικρῶν λαῶν ἀνεγνωρίσθησαν πανηγυρικῶς καὶ διὰ τοῦ χωρισμοῦ τοῦ Βελγίου ἀπὸ τοῦ βασιλείου τῶν Κάτω Χωρῶν κατελύθη εἰς τῶν ἐφημέρων συνδυασμῶν τῆς Βιενναίας συνόδου, καὶ τὸ σύστημα τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας τὸ πράγματι καταλυθὲν διὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως κατελύθη καὶ κατὰ τύπον. Ἀλλ' ἐνῶ διὰ τῆς Βελγικῆς ἐπαναστάσεως, πρὸς ὄφελος ὅπωςδῆποτε, τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ δικαίου τῶν λαῶν κατελύετο ἐν ἴδρυμα οὐχὶ πάνυ ἐλευθέριον καὶ γενναῖον τοῦ ὑπὸ τῆς Βιενναίας συνόδου ἰδρυθέντος πολιτικοῦ συστήματος τῆς Εὐρώπης, ταῦτοχρόνως, καὶ οἶονεὶ πρὸς ἀποζημίωσιν, δι' ἄλλης ἐπαναστάσεως κατελύετο τὸ μόνον φιλελεύθερον ἔργον τῆς Συνόδου ἐκείνης. Ἡ ἄλλη αὕτη ἐπανάστασις ἦτο ἡ Πολωνικὴ, ἡ τοῦ Πολωνικοῦ δηλονότι κράτους τοῦ ἐν Ῥωσσίᾳ.

4. Ἡ Πολωνικὴ ἐπανάστασις.

Ἡ Πολωνία ἀπὸ τοῦ 1815 μέχρι τοῦ 1830. — Καὶ εἰς τὴν Πολωνικὴν ἐπανάστασιν τὴν ἄμεσον ἀφορμὴν ἔδωκαν ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἰουλίου καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Βελγίου. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα τὰ αἷτια τὰ ἐπαγαγόντα τὸ κίνημα εἶχον ρίζας βαθυτέρας ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων καὶ ιδίως ἐν τῇ φύσει τοῦ κατὰ τὸ 1815 δημιουργηθέντος διὰ τὴν Πολωνίαν πολιτικοῦ καθεστῶτος ἐγκειμένας. Εἵπομεν ἤδη ἀλλαχοῦ τοῦ βιβλίου τούτου ὅποιās ἡ Πολωνία ἀπὸ τοῦ 1772 διελθοῦσα τύχας ὑπῆχθη ὑπὸ τὸ καθεστῶς τοῦ 1815. Διὰ τοῦ καθεστῶτος ἐκείνου ὁ πολιτικὸς διαμελισμὸς τοῦ Πολωνικοῦ ἔθνους διετηρήθη, ἀφοῦ διὰ τῆς Βιενναίας συνθήκης ἡ Πολωνία διηρέθη πάλιν εἰς τρία τμήματα πολιτικὰ ὑπαγόμενα ὑπὸ τρία χωριστὰ κράτη. Οὐχ ἦττον πολιτικὴ τις ὑπαρξίς ἐδόθη τῷ Πολωνικῷ ἔθνει διὰ τῆς ἐνώσεως τῆς πλείστης Πολωνικῆς χώρας εἰς χωριστὸν αὐτόνομον βασιλεῖον τῆς Πολωνίας ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας. Κατὰ τὸν διακαῆ πόθον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπιθυμοῦντος καὶ Πολωνίαν πολιτικῶς αὐθύπαρκτον καὶ αὐτόνομον καὶ Ῥωσσίαν ἄρχουσαν τῆς Πολωνίας ἡ Ῥωσικὴ Πολωνία, κατὰ τὴν δοθεῖσαν

θέσεως αὐτοῦ ἦτο ὁ ἀπολυταρχικώτατος τῶν ἡγεμόνων, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀτομικοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν αἰσθημάτων καὶ φρονημάτων ὁ φιλελευθερώτατος καὶ δημοκρατικώτατος τῶν συγχρόνων αὐτῷ Εὐρωπαίων ἡγεμόνων. Τὸ Πολωνικὸν βασίλειον τοῦ 1815, ὅπως ἐδημιουργήθη διὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὕτω μόνον διὰ τοῦ ἡγεμόνος τούτου καὶ μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τούτου ἠδύνατο νὰ συνυπάρξῃ. Ἐκλιπόντος δὲ τοῦ ενός, δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐκλίπῃ καὶ τὸ ἕτερον. Ἀλλ' ἅς ἀκολουθήσωμεν τὴν φορὰν αὐτὴν τῶν πραγμάτων.

Κατὰ τὸ ἀπὸ τοῦ 1817 ἰσχύον σύνταγμα τοῦ Πολωνικοῦ κράτους ἀπέναντι τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ὑπῆρχεν ἀντιπροσωπεία ἐθνικὴ συγκείμενη ἐκ γερουσίας, ἧς τὰ μέλη διωρίζοντο ἰσόβια ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ ἐκ τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων, ἧς τὰ 60 μέλη διωρίζοντο ὑπὸ τῶν εὐγενῶν καὶ ὑπὸ τῶν κοινοτήτων τῶν ἀστικῶν τάξεων, διότι οἱ χωρικοὶ ἦσαν ἐν γένει δουλοπάροικοι τῶν εὐγενῶν ἄνευ δικαιωμάτων πολιτικῶν. Ἡ πρωτοβουλία τοῦ νομοθετεῖν ἀνῆκε τῷ βασιλεῖ, ἀλλ' οἱ ὑπὸ τούτου προτεινόμενοι νόμοι ἔδει νὰ τύχωσι τῆς ἀπαραιτήτου συναινέσεως καὶ ἐγκρίσεως τῆς ὅλης ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας. Αὕτη δὲ συνήρχετο οὐχὶ κατ' ἔτος, ἀλλὰ κατὰ διετίαν καὶ συνεδρίαζεν ἐπὶ δύο ἐβδομάδας. Ὁ βασιλεὺς διεχειρίζετο τὴν ἐξουσίαν διὰ τοῦ ἐν Βαρσοβίᾳ ἐδρεύοντος ἀντιβασιλέως ἢ γενικοῦ διοικητοῦ (τοιούτος δ' ἦτο ἀπὸ τοῦ 1817 μέχρι τοῦ 1830 ὁ τοῦ αὐτοκράτορος ἀδελφὸς καὶ ἐπίδοξος διάδοχος Κωνσταντῖνος). ἀσχοῦντος καὶ τούτου τὴν ἐξουσίαν διὰ κυβερνητικοῦ ἢ ὑπουργικοῦ συμβουλίου. Οἱ τε ὑπουργοὶ καὶ πάντες οἱ ἄλλοι λειτουργοὶ καὶ ὑπάλληλοι τοῦ κράτους ἔδει νὰ ᾧσι Πολωνοὶ τὴν ἐθνικότητα, τοῖς δὲ Ῥώσσοις δὲν ἐπετρέπετο νὰ λάβωσιν ἀξιώματα ἐν τῷ Πολωνικῷ κράτει. Αὐτὸς δὲ ὁ ἐκ 55 - 60 χιλιάδων ἀνδρῶν συγκείμενος στρατὸς ἦτο καθαρῶς ἐθνικός, ὀλίγαι δὲ μόνον χιλιάδες Ῥώσσων στρατιωτῶν ἀπετέλουν τὴν ἰδιαιτέραν φρουρὰν τοῦ ἀντιβασιλέως. Ἡ ἐναρξίς τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας ἐγένετο συνήθως διὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ, ὅστις καὶ ἐστέφετο ἐν Βαρσοβίᾳ ὡς βασιλεὺς τῆς Πολωνίας.

Τὸ σύνταγμα τοῦτο τὸ τοσοῦτον ὑπὸ Ῥωσρικὴν ἐποψίν εὐρείας παραχωροῦν ἐλευθερίας εἰς τοὺς Πολωνούς, δι' οὓς εἴπομεν λόγους δὲν ἀνταπεκρίνετο καθόλου εἰς τοὺς πόθους καὶ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν. Τούτων οἱ μὲν συντηρητικοὶ (τοιούτοι δ' ἦσαν οἱ Εὐγενεῖς) βαρέως ἔφερον τὸ ὅτι παλαιαὶ Πολωνικαὶ χῶραι, ὡς αἱ τῆς Λιθουανίας

τοῦ τολμήματος. Ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἡ θέσις τῶν πραγμάτων ἰφάνη τοῖς ἀρχηγοῖς τῆς συνωμοσίας εὐμενεστέρα πρὸς τὴν ἔναρσιν τοῦ ἀγῶνος. Ὁ Ῥωσσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1828-29 εἶχεν ἐνέργειαν ἱκανὴν ἐξάντλησιν εἰς τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις τῆς Ῥωσσίας. Πρὸς τούτοις ὁ ἐκ τῆς Ἀσιατικῆς κατὰ τῆς Τουρκίας στρατείας ἐπὶ ἐρχόμενος στρατός, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἐκραγῇ ἡ νόσος ; λέρα, εἶχε μεταδώσει τὴν νόσον εἰς τὴν Ῥωσσίαν ἐπὶ εὐρυτάτας τάσεις. Ἐν Πετροπόλει καὶ Μόσχᾳ καὶ ἐν ἄλλοις μεγάλοις κέντρ τοῦ κράτους ἡ νόσος ἐποίει θραύσεις μεγάλας, ἥς ἐπακόλουθα ἦ καὶ διάφοροι ταραχαὶ καὶ στάσεις τοῦ λαοῦ, τινὲς τῶν ὁποίων ἦ ἱκανῶς σοβαραί, ὥς ἡ ἐν Σεβαστουπόλει, ἐνθα ἐφονεύθη καὶ ὁ σπυγὸς Στολύπιν. Αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε μεταβῇ εἰς Μόσχαν, διὰ τῆς παρουσίας του ἐπενέγκη κατευνασμόν τῶν πνευμάτων ἐν ὑπὸ τῆς ἐπιδημίας δεινῶς μαστιζομένῃ πόλει. Ἐν μέσῳ δὲ τοιοῦ ἐσωτερικῶν περισπασμῶν ἦλθεν ἡ εἰδησις τῆς ἐκρήξεως τῆς Ἰουλιανῆς ἐπαναστάσεως, εἴτα δὲ καὶ ἡ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Βελγίου.

Ἡ ἐμφάνισις τῆς τρίχρου σημαίας ἐπὶ τοῦ ἐν Βαρσοβίᾳ Γαλλικοῦ προξενίου ἠλέκτρισε τὰς καρδίας τῶν παλαιμάχων στρατιωτῶν Ναπολέοντος καὶ ἐξήγειρε τὰς τολμηροτάτας τῶν ἐλπίδων παρὰ μᾶλλον ἐξημμένους τῶν φιλοπατρίδων. Αἱ παρασκευαί, εἰς τὰς ὅπας ἐπὶ τῇ πρώτῃ ἀγγελίᾳ τῆς Ἰουλιανῆς ἐπαναστάσεως προέβαινε αὐτοκράτωρ Νικόλαος, ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν κατεύνασιν τῆς Ἐπαναστάσεως ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Γαλλίᾳ αὐτῇ, παρείχον ἐλπίδας Πολωνοῖς περὶ γενικῆς συγχύσεως καὶ ἀνατροπῆς τῶν πραγμάτων ἐν Εὐρώπῃ καὶ περὶ μεγάλου Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, ἐν ᾧ ὁ Ῥωσσοστρατός ἐμελλε ν' ἀπασχοληθῇ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐκτὸς τῶν ὁρίων τοῦ κράτους. Διεδίδετο δὲ συγχρόνως καὶ ἡ ἐρεθιστικὴ διὰ τοὺς Πολωνοὺς εἰδησις, ὅτι τὴν πρωτοπορείαν τοῦ μεγάλου κατὰ τῆς Γαλλίας ἐπελάσσοντος Ῥωσσοῦ στρατοῦ ἐμελλε ν' ἀποτελέσῃ ὁ στρατὸς Πολωνικὸς, ὁ μὴ μετασχών, ὥς εἶδομεν, τοῦ Τουρκορωσσοῦ πολέμου καὶ μηδαμῶς ἐκ τούτου δεκατισθεὶς. Πάντες οὗτοι οἱ λογισμοὶ καὶ πᾶσαι αὗται αἱ φῆμαι παρίστων τὸν μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Πολωνίας ἀγῶνα ἐνθεν μὲν ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον, ἐνθεν δὲ οὐχὶ σοῦτον ἄνισον, ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως ἤθελε φανῇ. Ἐξ ἄλλου ἀνάγκη λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι, καὶ ἀνεξαρτήτως τῶν ὑπονοουμένων τούτων εὐνοϊκῶν περιπτώσεων, καὶ ἀπολύτως κρινομένη ἡ Πολωνικὴ ἐπα

μετὰ σπουδῆς προήλασεν εἰς τὴν Πολωνίαν, ἵνα πρὸ τοῦ ἔαρος καὶ πρὸ τῆς διαλύσεως τῶν πάγων δυνηθῶσι νὰ βαδίσωσι τὰ στρατεύματα αὐτοῦ διὰ τῶν παγωμένων ἐλωδῶν ἐκείνων ἐκτάσεων, αἵτινες μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ παγετοῦ μεταβάλλουσαι μέγα μέρος τοῦ ἐδάφους εἰς βορβορώδεις λίμνας καθίστων δυσχερεστάτην τὴν διάβασιν, ἀποτελοῦσαι τὸ λεγόμενον «πέμπτον στοιχεῖον» ἐν Πολωνίᾳ. Ὁ Δεϊβιτς μετὰ τὴν εἰς Πολωνίαν εἰσέλασιν διήρεσε τὸν στρατὸν εἰς διάφορα τμήματα, ἵνα ταῦτα κατὰ διαφόρους διευθύνσεις φθάσωσιν ὁμοῦ συγκεντρωτικῶς πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Βαρσοβίας καὶ πλήξωσιν ἐνταῦθα τὸ κέντρον καὶ τὴν ψυχὴν τῆς ἀνταρσίας. Ἀλλ' ἐν τῇ προελάσει τῶν Ῥώσων ἐδόθη ἀφορμὴ εἰς τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας τῆς πατρίδος καὶ ὑπὲρ τοῦ βωμοῦ καὶ τῆς ἐστίας ἀγωνιζομένους Πολωνοὺς νὰ δείξωσι πολλαχοῦ καὶ πολλάκις τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν κρατερὰν κατὰ τῶν πολεμίων ἀντοχήν. Ὁ Πολωνικὸς στρατὸς καὶ μετὰ τὴν πανστρατιᾶ εἰς τὰ ὅπλα πρόσκλησιν τῶν κατοίκων δὲν ὑπερέβαινε τὸν ἀριθμὸν τῶν 90 χιλ. ἀνδρῶν, ὧν οὐκ ὀλίγοι ἐλλείψει πυροβόλων (τυφεκίων) ἦσαν ὠπλισμένοι διὰ δρεπάνων· ἀλλὰ καὶ ὁ ἀριθμὸς οὗτος, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἀμυντικῆς δυνάμεως τῶν θέσεων αὐτοῦ, ἦτο σχεδὸν ἰσόπαλος πρὸς τὸν Ῥωσικόν. Οἱ ὑπὸ γενναίους ἀρχηγούς, οἳ ἦσαν ὁ Δθερνίτζκις, ὁ Σκριζνέτζκις, ὁ Δεμβίνσκις καὶ αὐτὸς ὁ Χλωπίτζκις, ἀγωνιζόμενοι Πολωνοὶ στρατιῶται εἰς πολλὰς μάχας ὑπὸ τὸν ἥχον τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῶν ἄσματος «Ἡ Πολωνία δὲν ἀπώλετο ἔτι» ἐπέπιπτον λυσσῶδῶς ἐναντίον τῶν ἐπιδρομέων καὶ ἐνίκων τοὺς Ῥώσους, χιλιάδων ἀνδρῶν ἀπώλειαν προξενοῦντες τοῖς πολεμίοις, πολλὰς δὲ χιλιάδας συλλαμβάνοντες αἰχμαλώτων καὶ οὐκ ὀλίγα λαφυραγωγοῦντες κανόνια τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ. Ἰδίως λαμπρῶς ἠγωνίσθησαν ἐν τῇ πρώτῃ παρὰ τὸ Στόσζεκ μάχῃ (2/14 Φεβρουαρίου), ἐνθα ἠχμαλώτισαν 300 Ῥώσους καὶ ἐκυρίευσαν 8 κανόνια, καὶ ἐν δυεὶ πρὸ τῆς Βαρσοβίας μάχαις, ἐν Βάβερ (7/19 Φεβρουαρίου) καὶ ἐν Γρόχωβ (13/25). Ἐν τῇ μάχῃ δὲ μόνον τοῦ Γρόχωβ οἱ Ῥῶσοι ἀπώλεσαν 12 χιλ. ἀνδρῶν ἀπέναντι 8 χιλ. πεσόντων Πολωνῶν. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἐπληρώθη βαρέως καὶ ὁ Χλωπίτζκις. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους οἱ Πολωνοὶ ὑπέκυψαν εἰς τὴν ὑπερτέραν δύναμιν τῶν Ῥώσων. Οὗτοι ἠδύναντο νῦν νὰ διαβῶσι τὸν Οὐιστούλαν καὶ νὰ προσβάλωσι τὴν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς κειμένην Βαρσοβίαν. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἔδει πρότερον νὰ κυριευθῇ τὸ ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τούτου

οράσκειον Πράγα· καὶ οἱ νικηταὶ ἐπετέθησαν κατὰ τῆς Ἀλλ' οἱ Πολωνοὶ ἠμύναντο ἐνταῦθα κρατερῶς ἐμβα-
προάσκειον καὶ διὰ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τοῦ πεζικοῦ
πέκρουν ἐπιτυχῶς τοὺς Ῥώσσους, ἀποβαλόντας ὅ-
ποτυχία αὕτη τῶν Ῥώσων ἐγένετο ἀκριβῶς καθ' ὅν
ος τοῦ πρὸς διάλυσιν τοῦ πάγου εὐνοϊκοῦ ἀνέμου, τὰ
ν στρατόπεδον ἐδάφη μετεβλήθησαν εἰς ἔλη, ἐτάκη
τοῦ Οὐιστούλα. Ταῦτα πάντα ἠνάγκασαν τὸν Δεῖ-
ι. Ἄλλως τε αἱ τάξεις τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ εἶχον δει-
ἀνέμενε τὴν ὑπὸ τὸν μέγαν δοῦκα Μιχαήλ(1) προσ-
χιλ. ἀνδρῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς ἐπικουρίαν,
γενναῖον κατὰ τῆς ὀχυρᾶς ἀκροπόλεως τῆς Πολω-
Ἄλλὰ τὴν ἀπραξίαν ταύτην τῶν Ῥώσων βραδέως
σαν οἱ Πολωνοί, ἐλπίζοντες τὴν τελικὴν ἐπιτυχίαν
ὕρωπαϊκῆς ἐπεμβάσεως καὶ διαπραγματευόμενοι καὶ
ιεῖβιτζ καὶ διαβουκολούμενοι ὑπὸ τούτου δι' ἐλπίδων
τὰ τέλη Μαρτίου ὁ Δεῖβιτζ, πρὶν ἔτι μετ' αὐτοῦ
; τοῦ μεγάλου δουκὸς Μιχαήλ, ἐποιήσατο μὲν κινή-
διάβασιν τοῦ Οὐιστούλα, ἀλλὰ κατὰ τὰς κινήσεις
αι τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ ὑπέστησαν ἥττας δεινὰς
) ὑπὸ τῶν Πολωνῶν, ἀπολέσασαι χιλιάδας ἀνδρῶν
τὰς Ῥωσικὰς ἐλθέσεις, 17 χιλ. κατὰ τὰς Πολωνι-
ια. Αἱ ἥττηθεῖσαι μοῖραι κατεδιώχθησαν ἐπὶ ἡμέρας
τῶν Πολωνῶν, οἵτινες κατὰ τὴν καταδίωξιν ταύτην
λιάδας αἰχμαλώτων καὶ συνεκρότησαν δύο ἔτι μά-
αι ἐν Ἰαγόδνη (29/10 Ἀπριλίου), ἐνθα οἱ Ῥῶσοι
ἄνδρας.

αὗται μεγάλην ἐμποιήσασαι χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν
ρρῶσαν αὐτοῖς τὸ φρόνημα τῶν Πολωνῶν. Εἰς τοῦτό
καὶ ἄλλαι εὐμενεῖς περιστάσεις. Ἐν Γαλλίᾳ ὁσημέραι
τατο ἡ συμπάθεια ὑπὲρ τοῦ Πολωνικοῦ ἀγῶνος καὶ ὁ
ς τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ ὑπὲρ ἐλευθε-
βορείων Ἀμερικανῶν Λαφαγέττος ἠγεῖτο τοῦ φιλο-
ατος, μυστικαὶ δὲ ἐνθαρρύνσεις ἐδίδοντο καὶ ὑπὸ τῆς

Γαλλικῆς κυβερνήσεως. Ἐν Ἀγγλίᾳ δέ, ἔνθα τὴν ἐξουσίαν εἶχον ἀνα-
λάβει πάλιν οἱ φιλελεύθεροι διὰ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ὑπουργείου
Γρέϋ, ἐπίσης ἡ κοινὴ γνώμη ἦτο ὑπὲρ ἐπεμβάσεως εἰς τὰ τῆς Πο-
λωνίας, καίτοι ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Παλμερστὼν τὴν τοιαύ-
την ἐπέμβασιν ἄνευ πολέμου ἐθεώρει ἀνωφελῆ καὶ ματαίαν. Καὶ ἐν
Αὐστρίᾳ δὲ ὁ πρίγκιψ Μεττερνίχος ἐπιφυλακτικωτάτην ἐτήρει θέσιν
ἀπέναντι τῆς πορείας τῆς ἐπαναστάσεως. Τῆς Αὐστρίας συμφέρον
ἦτο ἡ ἐξασθένησις τῆς Ῥωσσίας διὰ τῆς ἐλευθερώσεως τῆς Πολω-
νίας· ἀλλ' ὁ Μεττερνίχος, ὅστις σφόδρα ἔχαιρεν ἐπὶ ταῖς Ῥωσικαῖς
ἡτταῖς, ἦτο ἠναγκασμένος νὰ καλύπτῃ τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ διὰ τοῦ
σεβασμοῦ πρὸς τὰς περιβοήτους περὶ τῆς νομιμότητος ἀρχάς, ἐφ'
ὅσον δὲν ἐφίστατο διὰ τὴν Αὐστρίαν ἡ κατάλληλος ὥρα τῆς δρά-
σεως. Καὶ ἐν τῇ Γερμανίᾳ δὲ αὐτῇ, ἰδίως ἐν τῇ νοτίᾳ, πολλὰ ἐξε-
δηλοῦντο συμπάθειαι ὑπὲρ τοῦ Πολωνικοῦ ἀγῶνος καὶ ἐπιτροπεῖαι
πρὸς συλλογὴν χρημάτων συνιστῶντο ἐνταῦθα κατὰ τὸ παράδειγμα
τῶν συσταθεισῶν ἐν Γαλλίᾳ· οἱ δὲ ἀριστοκρατικοὶ πολιτικοὶ τῆς
Πολωνίας ἐπειρῶντο καὶ αὐτὴν τὴν φιλόρωσσον Πρωσικὴν πολιτικὴν
νὰ διαθέσωσιν εὐμενεστέραν ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος αὐτῶν, προτείνοντες
τὴν ἔνωσιν ἀπάσης τῆς Πολωνίας μετὰ τοῦ Πρωσικοῦ βασιλείου.
Ἐν μέσῳ τοιούτων ἐπιτυχιῶν καὶ τοιούτων ἐλπίδων ἡ ἐπανάστασις
ἐξετάθη καὶ εἰς τὰς ἀρχαίας Πολωνικὰς ἐπαρχίας, εἰς τὴν παρὰ τὰ
Πρωσικὰ σύνορα Λιθουανίαν καὶ εἰς τὴν παρὰ τὴν Αὐστριακὴν Πο-
λωνίαν ἐκτεινομένην Βολυνίαν. Ἀλλὰ τὸ κίνημα ἐν ἀμφοτέραις ταῖς
χώραις δὲν ἔλαβε σπουδαίας διαστάσεις. Ἐν Λιθουανίᾳ ἡ κατὰ τῆς
πρωτευούσης Βίλνας γενομένη ἀπόπειρα ἀπέτυχεν, ἡ δὲ ἐπανάστασις
διεξαγομένη δι' ὀλίγων ἑκατοντάδων φοιτητῶν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν
τῆς περιφήμου Ἀμαζόνος, κομήσεως Αἰμυλίας Πλάτερ καὶ τοῦ θη-
ριωδῶς ἀπανθρώπου χωρικοῦ Ματούστσεβιτς, κατεστάλη διὰ πεντα-
κισίων μόνον Κοζάκων. Σπουδαιοτέρα πάντως καὶ ἐπικινδυνότερα
τῆς ἐν Λιθουανίᾳ ἦτο ἡ ἐν Βολυνίᾳ καὶ Ποδολίᾳ ἐπαναστατικὴ κίνη-
σις. Ἐνταῦθα εἶχον εἰσελάσει οἱ γενναῖοι Πολωνοὶ ἀρχηγοὶ Δβερ-
νίτζκις καὶ Σεράβσκις, ἵνα ἐκ τῶν νώτων ἀπειλήσωσι τὴν θέσιν τοῦ
Δεΐβιτς. Ἀλλ' ἰσχυρὰ Ῥωσικὰ στρατεύματα ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς
Ῥύδιγερ, Ῥώθ καὶ Κρόϋτς, ἀντετάχθησαν κατὰ τῶν Πολωνῶν ἀρ-
χηγῶν, καὶ ὁ μὲν Σεράβσκις ἡττηθεὶς ἀπώλεσεν ἅπαν τὸ πεζικὸν αὐ-
τοῦ σωθεὶς μόνον μετὰ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τοῦ ἵππικοῦ, ὁ δὲ Δβερ-

νίτζκις ἠναγκάσθη νὰ σωθῇ πέραν τῶν Αὐστριακῶν ὁρίων, ἔνθα ἀφωπλίσθη ὁ στρατὸς αὐτοῦ. Μετὰ τὰς ἀποτυχίας ταύτας ἡ ἐν Βολυνίᾳ καὶ ἐν Ποδολίᾳ ἐπανάστασις ταχέως κατεστάλη διὰ τοῦ στρατηγοῦ Ῥώθ. Οὕτω δὲ ταχέως κατέπεσον αἱ μεγάλαι ἐλπίδες τῶν ἐν Βαρσοβίᾳ, ἔνθα ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις τῇ 23/5 Μαΐου ἦτοι τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Δβερνίτζκι εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἐν ἀγνοίᾳ ἔτι διατελοῦσα τῆς ἀποτυχίας ταύτης καὶ ὑπὸ ἀπραγματοποιήτων κατεχομένη ἐλπίδων, εἶχε ψηφίσει τὴν μετὰ τῆς Πολωνίας ἔνωσιν τῆς Βολυνίας καὶ Ποδολίας.

Ἀλλὰ μεθ' ὅλας ταύτας τὰς ἀποτυχίας τῶν πρὸς διάδοσιν τῆς ἐπαναστάσεως ἀποπειρῶν, ἐν αὐτῷ τῷ βασιλείῳ ἡ ἐπανάστασις διετηρεῖτο ἀκμαία ἔτι καὶ ἀδάμαστος. Ὁ Δεΐβιτζ μετὰ τὴν ἥτταν τῆς 19/31 Μαρτίου ἐτήρει ἀκίνητον τὸ κέντρον τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ οὐδεμίαν ἐπιχειρῶν ἐπίθεσιν πρὶν ἢ ἐνωθῇ μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ μεγάλου δουκὸς Μιχαήλ. Ἀκριβῶς δὲ πρὸς ματαίωσιν τῆς ἐνώσεως ταύτης ὁ Πολωνὸς ἀρχηγὸς Σκριζνέτζκις, ὁ καταλαβὼν μετὰ τὸν δι' ἀνικανότητα παυθέντα πρίγκιπα Ῥάδζιβιλ τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν, ἐπεχείρησε τῇ 30/12 Μαΐου νὰ ἐπέλθῃ πανστρατιᾷ κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ μεγάλου δουκὸς. Ἀλλ' ἐν τῇ πορείᾳ του ταύτῃ προσβληθεὶς ὑπὸ τοῦ πρὸς βοήθειαν τοῦ Μιχαήλ σπεύσαντος Δεΐβιτζ ἠττήθη ἐν τῇ μάχῃ τῆς Ὁστρολέγκας (14/26 Μαΐου). Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ τῇ γενομένη παρὰ τὸν ποταμὸν Ναρέβαν οἱ Ῥῶσσοι κυριεύσαντες τὴν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ γέφυραν ἀπεχώρισαν τὸ περίφημον τέταρτον Πολωνικὸν σύνταγμα ἀπὸ τοῦ κυρίου στρατοῦ. Καὶ τὸ μὲν σύνταγμα ὑπέστη δεινὰς ἀπωλείας ἀμυνόμενον γενναίως καὶ ἡρώϊκῶς ἐπὶ τῆς καιομένης γεφύρας· ὁ δὲ Σκριζνέτζκις, ἀντὶ νὰ ὑποχωρήσῃ ἐν τάξει πρὸς τὴν Βαρσοβίαν σώζων τὸ πλεῖστον τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, ἠγωνίσθη ματαίως νὰ διασώσῃ τὴν γέφυραν καὶ νὰ ρίψῃ τοὺς Ῥώσσους πέραν τοῦ ποταμοῦ ἀπολέσας ἀφρόνως εἰς τὸν ἄσκοπον τοῦτον ἀγῶνα τὸ κάλλιστον μέρος τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ.

Ἡ νίκη τῆς Ὁστρολέγκας ἐβελτίωσε τὴν θέσιν τῶν Ῥώσσων στρατιωτικῶς, ἰδίως διὰ τὴν ἐπιτευχθεῖσαν ἔνωσιν τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς μετὰ τοῦ ὑπὸ τὸν Δεΐβιτζ στρατοῦ. Καθόλου δὲ ἡ ἐπιτυχία αὕτη, δι' οὓς λόγους θέλομεν ἀναφέρει μετ' ὀλίγον, δὲν ἐπέδρασε μὲν ἀμέσως ἐπὶ τὴν πορείαν τοῦ πολέμου, ἀλλ' ἀπέβη ὠφέλιμος τῇ Ῥωσσίᾳ ὑπὸ ἔποψιν πολιτικὴν. Ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος διετέλει σφόδρα

δυσθύμως ἔχων ἀπέναντι τῆς πορείας τῆς Πολωνικῆς ἐπαναστάσεως οὐ μόνον διὰ τὰς μεγάλας στρατιωτικὰς ἀπωλείας, ἃς ὑφίστατο ἡ Ῥωσσία, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ζημίαν τὴν προσγινομένην ἐντεῦθεν εἰς τὴν πολιτικὴν θέσιν τοῦ Ῥωσικοῦ κράτους ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης. Ὁλοσχερῇ ἤτταν τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τῆς Πολωνίας ἢ τὴν διὰ τῶν δυνάμεων τῆς ἐπαναστάσεως ἀνάστασιν μεγάλου Πολωνικοῦ κράτους δὲν ἐφοβεῖτο βεβαίως ὁ αὐτοκράτωρ· καὶ περὶ σταυροφορίας δὲ Εὐρωπαϊκῆς ὑπὲρ τοῦ Πολωνικοῦ ἀγῶνος, ἐν ἣ θέσει διετέλουν τότε τὰ τῆς Εὐρώπης, δὲν ἠδύνατο νὰ γείνη λόγος. Εἰς μεμονωμένον τι διπλωματικὸν διάβημα παρὰ τῷ ἀνακτοβουλίῳ τῆς Πετροπόλεως εἶχε προβῇ μόνη ἡ Γαλλία, κατὰ τὸ θέρος τοῦ παρελθόντος ἔτους· ἀλλ' ὁ Νεσσελρῶδε εἶχεν ἐντόνως ἀπορρίψει πᾶσαν τοιαύτην μεσολάβησιν. Ὅποτε δὲ ἡ Γαλλία ἐζήτησε τὴν σύμπραξιν τῆς Ἀγγλίας πρὸς γενναιοτέραν ὑπὲρ τῶν Πολωνῶν μεσολάβησιν, ὁ λόρδος Παλμερστὼν ἀπέρριψε, καθὰ εἵπομεν ἀνωτέρω, τὴν πρότασιν, ὡς μόνον διὰ πολέμου δυναμένην νὰ πραγματοποιηθῇ. Οὕτω δὲ καὶ αἱ ἐν Γαλλίᾳ ὑπὲρ τῶν Πολωνῶν συμπάθειαι περιωρίσθησαν εἰς τὰς ἐν τῇ βουλῇ ὑψουμένας ὑπὲρ αὐτῶν φωνὰς καὶ εἰς τὴν πρὸς τὴν κυβέρνησιν ἀπευθυνομένην εὐχὴν ἵνα φροντίσῃ αὕτη ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ Πολωνικοῦ ἔθνους ἐκ τῆς ἀπειλούσης αὐτὸ καταστροφῆς. Ἀλλ' οὐχ ἤττον ἡ παράτασις τοῦ ἀγῶνος, αἱ πολλαὶ ἤτται καὶ ἀπώλειαι, ἃς ὑφίστατο ὁ Ῥωσικὸς στρατός, ὁ φόβος τῆς διαδόσεως τῆς ἐπαναστάσεως εἰς εὐρυτέρας ἐκτάσεις, ἡ ἐξέγερσις τῆς φιλελευθέρου Εὐρώπης ὑπὲρ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ αἱ ῥαδιουργίαι τῆς Γαλλικῆς καὶ τῆς Αὐστριακῆς κυβερνήσεως ἦσαν λίαν ὀχληρὰ καὶ ἐπιζήμια διὰ τὴν διεθνῇ πολιτικὴν θέσιν τῆς Ῥωσσίας. Ἡ Πολωνικὴ ἐπανάστασις ἀμαυροῦσα τὴν ἐν τῇ διεθνῇ πολιτικῇ τῆς Εὐρώπης ἠθικὴν δύναμιν καὶ γοητείαν τῆς Ῥωσσίας ἡλάττου τὴν πολιτικὴν αὐτῆς δύναμιν καὶ παρέλυσεν τὰς διπλωματικὰς αὐτῆς ἐνεργείας ἐν τοῖς ἄλλοις Εὐρωπαϊκοῖς ζητήμασιν, ἰδίως ἐν τῷ τῶν Κάτω Χωρῶν. Ἀλλ' ἡ νίκη τῆς Ὁστρολέγκας καὶ ἡ σύγχρονος καταστολὴ τῆς ἐπαναστάσεως ἐν ταῖς ἐκτὸς τοῦ βασιλείου χώραις ἠπλοποίησαν πολὺ τὸ Πολωνικὸν ζήτημα πολιτικῶς τε καὶ στρατιωτικῶς καταστήσασαι αὐτὸ ζήτημα μικροῦ χρόνου καὶ ὀλίγων στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς ἄλωσιν τῆς Βαρσοβίας. Οὕτω δὲ ἐτέθη τέρμα καὶ εἰς τὰς Αὐστριακὰς ῥαδιουργίας καὶ ὁ Μεττερνίχος, ὅστις ἄχρι τοῦδε ἐτήρει ἀπέναντι τῆς Πολωνικῆς

ἐπαναστάσεως θέσιν ἐπιφυλακτικὴν μικρὸν διαφέρουσαν τῆς εὐμενοῦς οὐδετερότητος, οἷαν θέσιν δὲν συνείθιζε νὰ τηρῇ ἀπέναντι τῶν ἄλλων ἐπαναστάσεων, νῦν ἀπέρριψεν ὀριστικῶς τὰς ὑπὸ τοῦ Κζαρτορύσκι γενομένας αὐτῷ προτάσεις περὶ ἀναρρήσεως τοῦ ἀρχιδουκὸς Καρόλου (1) εἰς τὸν θρόνον τῆς ἡνωμένης Πολωνίας. Ὁ ἀρχιγραμματεὺς ὠχυρώθη πάλιν ἀσφαλῶς ἐν τῇ οὐδετερότητι αὐτοῦ ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν ἱερῶν αὐτοῦ περὶ νομιμοφροσύνης ἀρχῶν. Ἀλλ' ὁμως καὶ οὕτω ἀπλοποιήθη ὁ Πολωνικὸς ἀγὼν καὶ ἐκπεσὼν τῆς μέχρι τοῦδε περιωπῆς αὐτοῦ ἐν τε τῇ ἐξωτερικῇ διεθνεί Ἑὐρωπαϊκῇ πολιτικῇ καὶ ἐν τῇ ἐσωτερικῇ πολιτικῇ τῆς Ῥωσσίας, ἐπὶ μακρὸν ἔτι ἀπησχόλησε τὸν Ῥωσικὸν στρατόν. Ὁ Δεϊβιτζ ἀνηρπάγη ὑπὸ τῆς χολέρας πρὶν ἢ μετὰ τὴν νίκην τῆς Ὁστρολέγκας ἐπιχειρήσῃ τι καίριον κατὰ τῆς Βαρσοβίας, ἀποθανὼν ἓνα περίπου μῆνα μετὰ τὴν μάχην ἐκείνην (τῇ 29/10 Ἰουνίου 1831). Μετ' ὀλίγας δ' ἐβδομάδας ἠκολούθησεν εἰς τὸν τάφον τὸν ἐνδοξὸν στρατηγὸν καὶ ὁ μέγας δοῦξ Κωνσταντῖνος. Οὕτω δ' ἐξηφανίσθησαν ἐν ἀρχῇ τῆς τελευταίας πράξεως οἱ δύο πρῶτιστοι τοῦ αἱματηροῦ δράματος ἡρώες. Τὸν Δεϊβιτζ διεδέξατο ὁ ἕτερος δαφνοστεφὴς ἥρως τοῦ Τουρκωρωσικοῦ πολέμου, ὁ Πάσχεβιτς Ἐριβάνσκις, πρὸ τοῦ θανάτου ἔτι τοῦ Δεϊβιτζ προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος εἰς τὸ ἔργον τοῦτο. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ὁ Πάσχεβιτς ἐμφανισθῇ ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ ἀγῶνος, οἱ Πολωνοὶ ἐσχάτους τινὰς κατέβαλον ἀγῶνας ἵνα ἀναζωπυρήσωσι τὴν ἐπανάστασιν. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς Ὁστρολέγκας καθαιρεθέντος ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς συνελύσεως τοῦ Σκριζνέτζκι, ἡ ἀρχιστρατηγία ἀνετέθη τῷ γενναίῳ ἀρχηγῷ Δεμβίνσκι. Οὗτος δὲ μετὰ τῶν ἀρχηγῶν Γεϊλγουδ καὶ Χλαπόβσκι εἰσέβαλεν εἰς τὴν Λιθουανίαν μετὰ στρατοῦ ἀριθμοῦντος πλείονας τῶν 20 χιλιάδων ἀνδρας, ἵνα διαδώσῃ αὐθις τὴν ἐπανάστασιν καὶ καταλάβῃ τὴν Βίλναν. Ἀλλ' ὁ Πολωνικὸς στρατὸς προχωρῶν διηρημένος ἠττήθη ἐν διαφόροις συμπλοκαῖς ὑπὸ τῶν Ῥώσων, οἵτινες ἀφαιρέσαντες ἀπὸ τῶν πολεμίων καὶ χιλίας ἀμάξας τροφῶν καὶ ἰφοδίων περιέστησαν αὐτοὺς εἰς μεγάλην ἀπορίαν καὶ ἀπέωσαν μέχρι τῶν Πρωσικῶν συνόρων. Καὶ ὁ μὲν Δεμβίνσκις ἐγένετο ἄφαντος καὶ ἐπὶ μακρὸν οὐδαμοῦ ὤφθη, οἱ δὲ δύο ἄλλοι στρατηγοὶ ἐτράπησαν πρὶς τὰ Πρωσικὰ σύνορα. Ἀλλὰ καθ' ἣν ὥραν ἐμελλον νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ Πρωσ-

(1) Δευτεροτόκου υἱοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου, πατὴρ τοῦ νῦν αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκου Ἰωσήφ Α'.

σικὸν ἔδαφος, ἵνα παραδοθῶσιν εἰς τὰς Πρωσικὰς στρατιωτικὰς ἀρχάς, ὁ μὲν Γείλγουδ ἐφονεύθη πληγείς διὰ πιστολίου εἰς τὸ μέτωπον ὑπὸ τινος τῶν ἀξιωματικῶν αὐτοῦ καλουμένου Σκάλσκι, κατηγοροῦντος αὐτὸν ἐπὶ προδοσίᾳ, ὁ δὲ Χλαπόβσκις ἐσώθη φυγών. Ὁ Πολωνικὸς στρατός, ἀφοῦ μέρος αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατηγοῦ Ῥολάνδου ἀπεπειράθη νὰ διανοίξῃ πορείαν εἰς τὴν Πολωνίαν, ἡττήθη αὐθις ὑπὸ τῶν Ῥώσων, διέβη τὰ Πρωσικὰ σύνορα (3/15 Ἰουλίου) καὶ ἀφωπλίσθη, ὡς ἐν Αὐστρίᾳ.

Ἡ στρατεία τοῦ Πάσκεβιτς Ἐριβάνσκι καὶ τὸ τέλος τῆς ἐπαναστάσεως. — Πέντε ἡμέρας μετὰ τὸ ἀτυχέστατον τοῦτο διὰ τοὺς Πολωνοὺς γεγονὸς διέβαινε τὸν Οὐιστούλαν ὁ Πάσκεβιτς (8/20 Ἰουλίου), ἵνα κατενέγκῃ τὸ καιριώτατον κτύπημα κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀλλ' ὁ Πάσκεβιτς ἐν τῇ διαβάσει τοῦ Οὐιστούλα δὲν ἠκολούθησε τὸ ὑπὸ τοῦ Δεϊβιτς ἐφαρμοσθὲν σχέδιον τῆς ἀλώσεως τῆς Πράγας καὶ τῆς ἐντεῦθεν διαβάσεως τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τοὺς κινδύνους, εἰς οὓς ἐξετέθη ὁ προκάτοχος αὐτοῦ, ἐπεχείρησε νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν πολὺ κατωτέρω, πλησίον τῶν Πρωσικῶν συνόρων, ἀφοῦ ἡ Πρωσικὴ κυβέρνησις ἐπέτρεψεν αὐτῷ ἵνα ἀπὸ τοῦ Πρωσικοῦ φρουρίου Θόρν προμηθευθῇ πάντα τὰ ἐπιτήδεια καὶ τὸ ἀναγκαῖον πρὸς κατασκευὴν γεφυρῶν ὑλικόν. Οὕτω δὲ διαβάς παρὰ τὴν τῆς Πρωσσίας μεθόριον γραμμὴν τὸν Οὐιστούλαν ἐπεχείρησε τὴν κατὰ τῆς Βαρσοβίας προσβολὴν ἐκ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ ποταμοῦ, ἀκολουθῶν ὁδὸν μακράν μὲν, ἀλλ' ἀσφαλῆ. Ἀληθῶς δὲ ἐν τῷ ἱκανῶς μακρῷ διαστήματι τῆς ὁδοῦ τῆς μεταξὺ τῆς Βαρσοβίας καὶ τοῦ μέρους, ἐνθα ἐγένετο ἡ διάβασις τοῦ ποταμοῦ, οὐδεὶς στρατὸς ἐφάνη Πολωνικός, ἵνα φράξῃ τῷ Ῥωσικῷ στρατῷ τὴν κατὰ τῆς πρωτεύουσας πορείαν. Τοῦτο δ' ἦτο ἀποτέλεσμα καὶ τῶν διχονοιῶν, αἵτινες ἀνεφύησαν πάλιν μεταξὺ τῆς ἀριστοκρατικῆς καὶ τῆς δημοκρατικῆς μερίδος. Ἀλλ' ἡ κατὰ τὴν 22/3 Αὐγούστου ἀπροσδόκητος ἐμφάνισις τοῦ ἥρωος Δεμβίνσκι παρέσχε νέον θάρρος καὶ ἐνθουσιασμὸν εἰς τὰ καταβεβλημένα στήθη τῶν ἀγωνιστῶν. Ὁ Δεμβίνσκις φυγὼν ἀπὸ τῆς Λιθουανίας μετὰ τὴν αὐτόθι μεγάλην ἀποτυχίαν τοῦ Πολωνικοῦ στρατοῦ διεσώθη εἰς Βαρσοβίαν μετὰ 3600 στρατοῦ καὶ 6 κανονίων, ἀφοῦ καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν Ῥώσων διῆλθεν ὄρη καὶ δρυμοὺς καὶ ποταμοὺς μεγάλους καὶ ἐλώδεις τόπους καὶ διὰ μακρᾶς περιδρομῆς ὁδοῦ ἔφθασεν εἰς τὴν Πολωνίαν. Ἀλλ' ὁ τέως ἥρωϊκὸς ἀρχη-

ς ἐρίδας καὶ τὰς διχονοίας τῶν ἐν Βαρσοβίᾳ δὲν ἤθελε νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀρχιστρατηγίαν, ἥτις ἀνετίθη εἰς ἓνα ν ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ, τὸν στρατηγὸν Προυδτζύνσκι. ὁ νέος ἀρχιστράτηγος οὐδὲν γενναῖον ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρῶν προελαυνόντων Ῥώσων. Ἡ δημοκρατικὴ μερίς ἐν σαι τοῦ κινδύνου ὑπωπτεύετο πανταχοῦ προδότας συνεν- μετὰ τῶν Ῥώσων καί, ὅσους ὑπωπτεύετο, διέβαλλεν εἰς νον ὄχλον. Οὕτω δὲ ἱκανὸν πλῆθος στρατιωτικῶν ἔπιδαν διαβολῆς τῶν δημαγωγῶν καὶ τῆς ὀργῆς τοῦ μανιώδους πιτηδεΐως ὑπέθαλπεν ὁ τῆς ἀρχιστρατηγίας ἐφιέμενος καὶ ἥκιστα ἐπὶ τῶν πεδίων τῶν μαχῶν διαπρίψας Κρουκο- ῖ 3/15 Αὐγούστου κατὰ τινα συνάθροισιν λαοῦ ἀπεφασί- ευθῶσι πάντες οἱ προδόται, καὶ τότε αἱ φυλακαὶ ἐξεβιά- 10 περίπου στρατηγοὶ καὶ ἄλλοι ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ ῤῥὴν ἀνώτατοι πολιτικοὶ ὑπάλληλοι κατεμελίσθησαν ἀ- εῖως προϋστάμενος τῆς κυβερνήσεως Ἀδαμ Κζαρτορύσκis ιν, τῇ δὲ ἐπαύριον (4/16 Αὐγούστου) ὁ δημαγωγὸς στρα- ικοβιέτςκις ἐκδιώξας καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς κυβερνήσεως σίαν δικτατωρικὴν ἐν Βαρσοβίᾳ. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ ἀφιλόπατρις ζκις τοιαῦτα εἰργάζετο ἐν Βαρσοβίᾳ, οἱ φιλοπάτριδες στρα- ιδζύνσκις (ὅστις ἐν τῇ φιλοπατρίᾳ αὐτοῦ ἀνεγνώρισε τὴν Κρουκοβιέτςκι) καὶ Δεμβίνσκις μάτην ἠγωνίζοντο ἐκτὸς τῆς ἵνα ἀναχαιτίσωσι τὴν πρόοδον τῶν Ῥώσων, οἵτινες καὶ ημεῖα πλησίον τῆς Βαρσοβίας διελθόντες τὸν Οὐιστούλαν ἐνωθῶσι πάντες μετ' ὀλίγον ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Βαρσοβίας. ικὸς στρατὸς καὶ κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην περίστασιν ἐξ 70 χιλιάδων ἀνδρῶν δὲν ὑπελείπετο πολὺ τοῦ Ῥωσ- ι τὸν ἀριθμὸν· ἀλλ' ἔλειπεν ἐνότῃς ἐνεργείας καὶ συμφω- οῦ πρακτέου. Καὶ ἐνῷ ὁ Δεμβίνσκις τὸ κύριον μέρος τοῦ λει νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν Λιθουανίαν, ἵνα καὶ μετὰ τὴν ; Βαρσοβίας διατηρηθῇ ἡ ἐπανάστασις κατὰ τὰ νῶτα τοῦ στρατοῦ, οἱ ἄλλοι ἀρχηγοὶ ἐζήτουν νὰ μάχωνται κατὰ ων πρὸ τῆς Βαρσοβίας. Τέλος δὲ ὑπερίσχυσεν ἡ δευτέρα ι' οἱ συνηγορήσαντες ὑπὲρ ταύτης δὲν ἐφάνησαν ἄξιοι τοῦ οῦ κινδύνου. Καθ' ὃν χρόνον ὁ Ῥωσικὸς στρατὸς προσήγ- ῆν Βαρσοβίαν, τὸ θάρρος κατέλιπε τοὺς πλείστους τῶν ἀρ-

χηγῶν, οἵτινες ἐζήτουν πάλιν τὴν σωτηρίαν αὐτῶν ἐν ταῖς μετὰ τοῦ Ῥώσσου ἀρχιστρατήγου Πάσκεβιτς διαπραγματεύσεσι. Καὶ ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξύ οἱ Ῥῶσσοι κατέλαβον τὴν πρώτην πρὸ τῆς πόλεως γραμμὴν τῶν ὀχυρωμάτων (τὰ ὀχυρώματα τοῦ Βόλα, 25/6 Σεπτεμβρίου) ὁ δικτάτωρ Κρουκοβιέτςκις διεπραγματεύετο νῦν μετὰ τοῦ Ῥώσσου ἀρχιστρατήγου περὶ παραδόσεως τῆς πόλεως. Καὶ ἀπεδοκίμασε μὲν τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις, πρὸς τὸ θεαθῆναι, τὴν περὶ παραδόσεως συμφωνίαν, ἀλλ' οἱ Ῥῶσσοι τὴν αὐτὴν ἡμέραν κατέλαβον καὶ τὴν δευτέραν γραμμὴν τῶν ὀχυρωμάτων. Τότε δὲ ἐν ἐσπερινῇ συνεδρίᾳ μέλη τινὰ τῆς συνελεύσεως προέτειναν νὰ δοθῇ τῷ προέδρῳ πληρεξουσιότης πρὸς ἑναρξιν διαπραγματεύσεων πρὸς τοὺς Ῥώσσους. Ἀλλ' οἱ δημαγωγοὶ μόλις ἤκουσαν τοῦτο, καὶ καθαιρέσαντες τὸν Κρουκοβιέτςκιν ἀνηγόρευσαν ἀρχιστράτηγον τὸν Νεμόβσκιν. Ἀλλ' ἤδη μέρος τῆς φρουρᾶς κατὰ διαταγὴν τοῦ Κρουκοβιέτςκι εἶχε διαβῆ τὸν ποταμὸν, ἵνα μεταβῇ εἰς Πράγαν, καὶ οὐδεὶς πλέον ἐπεθύμει νὰ ἀντιταχθῇ κατὰ τῶν Ῥώσσων, οἵτινες μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς δευτέρας γραμμῆς ἡτοιμάζοντο εἰς ἔφοδον κατὰ τῆς πόλεως αὐτῆς. Τῇ 27/8 Σεπτεμβρίου συνωμολογήθη εἰκοσιτετράωρος ἀνακωχή, διαρκούσης τῆς ὁποίας οἱ Πολωνοὶ ὑπεχρεοῦντο νὰ ἐκκενώσωσι τὸ προάστειον Πράγαν καὶ τὴν Βαρσοβίαν αὐτήν, ἐπιτρεπομένης τῇ τε ἐκ 34 χιλ. ἀνδρῶν συγκειμένη φρουρᾷ τῆς Βαρσοβίας καὶ τῇ ἐθνικῇ συνελεύσει ἐλευθέρας ἀποχωρήσεως ἐκ τῆς πόλεως. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν οἱ Ῥῶσσοι εἰσῆλθον εἰς τὴν Βαρσοβίαν καὶ ἐγένοντο κύριοι τῶν ἐν αὐτῇ εὑρισκομένων ἔτι ἀφθόνων πολεμεφοδίων, καὶ ὁ Πάσκεβιτς ἔγραφε τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῷ Τσάρῳ : « Μεγαλειότατε, ἡ Βαρσοβία κεῖται ὑπὸ τοὺς πόδας Σου ».

Ἡ φράσις αὕτη τοῦ Ῥώσσου ἀρχιστρατήγου ἦτο λίαν χαρακτηριστικὴ τῆς πτώσεως τῆς Πολωνικῆς πρωτευούσης. Ἐπεσεν αὕτη ἀναξίως τοῦ ἡρωϊσμοῦ, μεθ' οὗ ἐπολέμησαν οἱ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος ὑπερμαχοῦντες ἀγωνισταί, ἀξίως δὲ τῶν ἐσωτερικῶν ἀθλίων ἐρίδων καὶ διαιρέσεων, αἵτινες ὑπῆρξαν ἡ μάστιξ τῆς Πολωνίας. Οὐχὶ τοῦ Μεσολογγίου ἢ τῆς Σαραγόσσης, ἀλλ' οὐδὲ τῶν μετρίως ἐν τῇ πτώσει δοξασθεισῶν πόλεων τὸν ἡρωισμόν ἐμιμήθη ἡ περίφημος πρωτεύουσα τῆς Πολωνίας ἐν τῇ πτώσει αὐτῆς. Ὁμοίαν δὲ ἔκβασιν μετ' ὀλίγον ἔλαβεν καὶ ἡ ὅλη ἐπανάστασις. Ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Βαρσοβίας ἡ τε ἐθνικὴ συνέλευσις καὶ οἱ πολεμικοὶ ἀρχη-

διετήρουν, καίτοι ὀνόματι μόνον, τὸν πόλεμον ἐν ὀλίγοις
ριακὰ καὶ τὰ Πρωσσικὰ μεθόρια διαμερίσμασιν. Ἄλλ'
λειψίς πίστεως ἐπὶ τὴν ἐπιτυχίαν, ἐνθεν δὲ ἡ ἀσυμφω-
ν ἀρχηγῶν ἐπετάχυναν πανταχοῦ τὴν καταστροφὴν.
ὁ ἀρχηγὸς Ῥαμορίνος, ὁ ὁποῖος ἡγεῖτο σημαντικῆς ἔτι
εἰς τὸν ὁποῖον καὶ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Βαρσοβίας
λοῦν ἐλπίδας οἱ Πολωνοί, 8 ἡμέρας μετὰ τὴν πτώσιν
Σεπτεμβρίου) διέβη τὰ Αὐστριακὰ σύνορα παρὰ τὴν
παράδειγμα δὲ τούτου ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλοι. Μά-
Δεμβίνσκις ἤθελεν ἔτι νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν ἄνισον
λημνῶς προελάσεως ἐναντίον τῆς Βαρσοβίας. Οἱ ἄλλοι
κτήρισαν τὸ σχέδιον ἀπονενοημένον. Καὶ τῇ 23/5 Ὁ-
εῖψανα τοῦ Πολωνικοῦ στρατοῦ συγκείμενα ἔτι ἐξ 24
ὦν μετὰ 95 πυροβόλων διέβησαν παρὰ τὸ Πρωσσικόν
τὰ Πρωσσικὰ σύνορα καὶ ἀφωπλίσθησαν ὑπὸ τῶν Πρωσ-
Μεταξὺ τῶν παραδοθέντων εἰς τοὺς Πρώσσους τὴν
νησιν ἐξήγειραν οἱ «δέκα» τοῦ τετάρτου συντάγματος,
ιφθέντες ἐκ τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἥρωικοῦ τούτου συντάγ-
ητικώταται δ' ἄλλαι σκηναὶ συνώδευσαν ἐνταῦθα τὸ τέ-
ιτάσεως. Οἱ ἀτυχεῖς στρατιῶται διαβαίνοντες τὰ Πρωσ-
ρίπτοντο ἐπὶ γῆς καταφιλοῦντες τὸ χῶμα τῆς πατρίδος
ύων ἀποχαιρετίζοντες αὐτήν. Ἡ Πρωσσικὴ κυβέρνησις
οὺς ἀξιωματικούς τὰ μέσα τῆς εἰς Γαλλίαν μεταβά-
λοὶ τῶν στρατιωτῶν ἔδει νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὴν Ῥωσ-
υχεῖς οὗτοι στρατιῶται προστίμων, ἀντιτασσόμενοι εἰς
, νὰ κατακοπῶσι διὰ Πρωσσικοῦ ξίφους ἢ νὰ παραδο-
κδίκησιν τῆς Ῥωσσίας. Ἄλλ' εἰς πάντας τοὺς εἰς Αὐ-
υγόντας Πολωνοὺς ἀξιωματικούς τε καὶ στρατιώτας
. ἢ εἰς Γαλλίαν μετάβασιν. Πλῆθος Πολωνῶν ἐπλήρω-
ς μεγαλοπόλεις τῆς Γαλλίας, τῆς Ἑλβετίας καὶ τῶν
ον κρατῶν ὑποστηρίζόντων ἐκθύμως πᾶσαν διατάραξιν
πὶ τῇ ἐλπίδι ὠφελείας τινὸς διὰ τὴν πατρίδα αὐτῶν.
ωνοὶ κατέφυγον ἔκτοτε καὶ εἰς τὴν Τουρκίαν.
α αὐτῇ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ στρατοῦ τὰ μόνα
φρούρια Μόδλιν καὶ Ζαμόσκ παρεδόθησαν τοῖς Ῥώσ-

σεις. Καὶ ἡ ἡσυχία καὶ ἡ εἰρήνη τῆς ὑποταγῆς ἐβασίλευεν ἤδη ἐν Βαρσοβίᾳ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Πολωνίᾳ.

Τὸ τέλος τῆς Πολωνικῆς ἐπαναστάσεως ἦτο καὶ ἀληθὲς τέλος τῆς Πολωνικῆς αὐτονομίας, τῆς Πολωνίας αὐτῆς. Καὶ νῦν ἐπληροῦτο ὀριστικῶς ἡ ἀπαίσιος πρόρρησις τοῦ Κοστζιούσζκου (*finis Poloniae!*). Ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος κατέλυσε νῦν τὴν αὐτονομίαν τῆς Πολωνίας τὴν καθιερωθεῖσαν ὑπὸ τῆς Βιενναίας συνόδου· καὶ διετήρησε μὲν τὸ ὄνομα τοῦ βασιλείου τῆς Πολωνίας, βασιλεὺς ἔτι καὶ αὐτὸς προσωνομούμενος τῆς Πολωνίας, ἀλλ' ἡ ἐσωτερικὴ αὐτονομία τῆς χώρας κατελύθη καὶ ἡ Πολωνία ἐκυβερνᾶτο νῦν σχεδὸν ὡς ἐπαρχία Ῥωσικῇ, τοῦ στρατάρχου Πάσχεβιτς, (τοῦ προσλαβόντος νῦν καὶ τὴν προσωνομίαν τοῦ πρίγκιπος τῆς Βαρσοβίας), διορισθέντος Γενικοῦ διοικητοῦ (1). Ἀμνηστία τις ἐδόθη μετὰ τὴν καθυπόταξιν τῆς χώρας, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν ἐξαιρέσεων, αἵτινες ἀφῆρουν πᾶσαν σπουδαιότητα αὐτῆς. Πολλοὶ τῶν ἐνόχων ἐξωρίσθησαν εἰς τὴν Σιβηρίαν, οἱ δὲ ἀπλῶς ὑποπτοὶ ἐστάλησαν εἰς τὰ ἐνδον τῆς Ῥωσσίας.

Ὑπὸ τὴν καθόλου ἔποψιν τοῦ δικαίου τῶν λαῶν καὶ τῶν συμφερόντων τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἡ κατάλυσις τῆς Πολωνικῆς αὐτονομίας ἦτο βεβαίως γεγονὸς ἐμποιοῦν θλίψιν καὶ ἄλγος. Ἀλλ' ὑπὸ Ῥωσικὴν ἔποψιν κρινομένη ἦτο φυσικὴ καὶ λογικὴ ἀκολουθία τῶν πραγμάτων. Ἡ Ῥωσσία δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἄλλως ἢ ὡς ἔπραξε. Καλὸν καὶ εὐφρόσυτον βεβαίως θὰ ἦτο ἂν οἱ Πολωνοὶ μόνοι διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων ἀνεκτῶντο τὴν ἐντελῆ ἐλευθερίαν αὐτῶν, ἔτι δὲ κάλλιον θὰ ἦτο ἂν ἡ Εὐρώπη ἅπασα ἐπεχείρει σταυροφορίαν ὑπὲρ αὐτῶν. Ἀλλ' ἡ Ῥωσσία ἢ παραχωρήσασα τῇ Πολωνίᾳ τὸ φιλελεύθερον σύνταγμα τοῦ 1815, δὲν ἠδύνατο νῦν μετὰ τὴν ἐπανά-

(1) Ἡ Πολωνία διετήρησε τὴν ἰδιαίτεράν αὐτῆς διοίκησιν καὶ δικαστικὴν νομοθεσίαν, ἀλλὰ πάντες οἱ φιλελεύθεροι θεσμοὶ κατηργήθησαν. Κατὰ τὸν ὀργανικὸν θεσμόν τῆς 14/26 Φεβρουαρίου 1832 ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις ἀντικαθίστατο διὰ συμβουλίου διοικητικοῦ, τοῦ ὁποῦ τα μέλη διορίζοντο ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ Πολωνικὸς στρατὸς ἀπώλεσε τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ τιθέμενος ὑπὸ Ῥώσους ἀξιωματικούς καὶ πεμπόμενος εἰς τὰ ἀπόκεντρα μέρη τοῦ κράτους, ἅπασαν δὲ τὴν πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν διοίκησιν συνεκέντρων ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ὁ Γενικὸς διοικητής. Εἰσῆχθη δὲ καὶ Ῥωσικὴ ἀστυνομία εἰς τὴν Πολωνίαν. Πρὸς τούτοις κατηργήθησαν τὰ Πανεπιστήμια τῆς Βαρσοβίας καὶ τῆς Βίλνας καὶ εἰς τὰ σχολεῖα εἰσῆχθη ἡ ὑποχρεωτικὴ διδασκαλία τῆς Ῥωσικῆς γλώσσης καὶ τῆς Ῥωσικῆς ἱστορίας, καὶ οὐδεὶς μὴ γινώσκων τὴν Ῥωσικὴν ἔγινετο δεκτὸς εἰς ἀξίωμα πολιτικόν ἢ στρατιωτικόν.

στασιν τοῦ 1830 - 1831 τὴν ἐπιβλοῦσαν αὐτῇ τοσαύτας θυσίας εἰς
 ῥήματα, νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸ ἐπικίνδυνον ἐκεῖνο καθε-
 ργοῦσα κράτος ἐν κράτει. Ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ αὐτονομία
 θείσα τῷ 1815 τῇ Πολωνίᾳ ὑπὸ τοῦ αἰσθηματίου καὶ
 ἐλεξάνδρου ἦτο τὸ ὕψιστον ὄριον τῶν παραχωρήσεων τῆς
 περβαῖνον μάλιστα ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς πολιτικῆς φρο-
 ναγκαῖον καὶ προσῆκον μέτρον. Ἀλλὰ τὸ δῶρον τοῦτο οὐ
 εἶσε τοῖς Πολωνοῖς, ἀλλὰ καὶ ἀπέβη ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν
 ἰδυνότατον τῇ Ῥωσσίᾳ. Ἡ Πολωνικὴ ἐπανάστασις τοῦ
 1830 δὲν ἦτο ἐπανάστασις συνήθης, ἀλλὰ πόλεμος κράτους
 ἐν πᾶσι πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς συντεταγμένου,
 τοῦς μείζονος καὶ ἰσχυροτέρου. Τὰ γεγονότα δὲ ἀπέδει-
 ξαν ὅπως ἔτι ἡδύνατο νὰ ἐπενέγκῃ πληγὰς τῇ Ῥωσσίᾳ,
 τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας καὶ τοῦ ἡρωι-
 κιστοῦ ὑπῆρχε μείζων πολιτικὴ σύνεσις καὶ μείζων
 κοινωνικὴ συνοχὴ καὶ κοινωνικὴ ἐλευθερία. Καὶ κατὰ τοῦτο
 ἔφρονούντων ὅτι ἡ Πολωνικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1830 -
 ἐλύψε τὴν ἀδυναμίαν τοῦ Ῥωστικοῦ κράτους, δείξασα
 ἡ πόδας τοῦ γιγαντίου ὀρειχαλκίνου ἀνδριάντος, ἐλέγχε-
 πλημμελῆς. Ἡ Ῥωσσία ἐπολέμησεν ἐπὶ 8 μῆνας καὶ κα-
 κὶ κατέβαλεν οὐχὶ μίαν ἢ δύο ἐπαρχίας ἐπαναστάσας,
 ἑνὸς κράτος ἐλεύθερον, κράτος ἐξ ἑκατομμυρίων οἰκούμενων
 καὶ ἑκατοντάδας χιλιάδων στρατοῦ δυνάμενον ἐν ἀνάγκῃ
 ἀλέσῃ εἰς τὴν ἀμυναν τῆς πατρίδος. Ἰνα τοῦ λοιποῦ ἡ
 ἀλλαγὴ τοῦ ἐκ Πολωνίας κινδύνου, δυοῖν θάτερον ἴδῃ
 ἢ νὰ κηρύξῃ τὴν Πολωνίαν κράτος ἐντελῶς ἀνεξάρτητον
 εἰς αὐτὸ καὶ πάσας τὰς Ῥωσικὰς ἐπαρχίας, ἐφ' ἃς
 εἰς οἱ Πολωνοὶ (ὡς ἀνηκούσας εἰς τὸ Πολωνικὸν κράτος
 ἢ τούτου ἀκμῇ καὶ ἀποσπασθείσας ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας πρὸ
 ἑαυτοῦ τοῦ Πολωνικοῦ κράτους), ν' ἀπαιτήσῃ δ' ἴσως καὶ
 τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Αὐστρίας τὴν εἰς τὸ νέον κράτος ἀπό-
 ῃ τὰ κράτη ταῦτα προσσηρητημένων Πολωνικῶν χωρῶν ἢ,
 οὕτω, νὰ καταστήσῃ τὴν Πολωνίαν ἐπαρχίαν Ῥωσικὴν,
 πᾶσαν πολιτικὴν αὐτονομίαν καὶ φειδομένη ἀπλῶς τῆς
 ἑκ Πολωνικῆς. Ἐν τῇ πρώτῃ περιστάσει ἤθελε δημιουρ-
 γῶν ἰδίῳ αὐτῆς ὅπλων κράτος παρὰ τὸ πλευρὸν αὐτῆς

μετὰ 23 ἑκατ. κατοίκων, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν φιλία ἤθελεν εἶσθαι λίαν ἀμφίβολος, ἡ δὲ ἐχθρότης λίαν ἐπικίνδυνος· ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ περιστάσει ὑπεδούλου ἔθνος ἄξιον ἐλευθερίας, ἀλλ' ἀνίκανον νὰ διατηρήσῃ αὐτήν. Ἡ λογικὴ τῶν πραγμάτων ἦτο ὑπὲρ τῆς δευτέρας λύσεως, καὶ ἡ Πολωνία ἐγένετο ἐπαρχία Ῥωσικὴ. Ὑπὸ τὴν ἐποψιν τοῦ διεθνοῦς δικαίου καὶ τῶν διεθνῶν συνθηκῶν τὴν κατάργησιν τῶν εἰς τὴν Ῥωσικὴν Πολωνίαν ἀναφερομένων ὄρων τῆς Βιενναίας συνθήκης τοῦ 1815 ἐδικαιολόγει αὐτὴ ἡ ἐπανάστασις τῶν Πολωνῶν, ἐξωτερικῶς δὲ καὶ αἱ κατὰ τὸ 1830 ἐπελθοῦσαι ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Βελγίῳ μεταβολαὶ παρεῖχον τὴν εὐσχημον πρόφασιν πρὸς τὴν ἀθέτησιν τῶν ὄρων ἐκείνων (ἴδ. σελ. 96). Τοιοῦτον ἔλαβε πέρας ἡ Πολωνικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1830 - 1831.

Ἡ δημιουργία τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου, ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἰουλίου ἐν Γαλλίᾳ, ἡ Βελγικὴ ἐπανάστασις καὶ ἡ Πολωνικὴ ἐπανάστασις, εἰσὶ τὰ τέσσαρα σπουδαιότατα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Εὐρώπης γεγονότα τῶν ἐτῶν 1830 - 1833 μεταβαλόντα κατὰ μέγα μέρος ἠθικῶς τε καὶ πολιτικῶς τὸ ὑπὸ τῆς Βιενναίας συνόδου τοῦ 1815 καθιερωθὲν πολιτικὸν καθεστῶς τῆς Εὐρώπης. Στρέψωμεν ἤδη τὸ βλέμμα καὶ ἐπὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἄλλης Εὐρώπης κατὰ τὰ ἔτη 1830-1848.

Β. Ἡ Ἰταλία κατὰ τὰ ἔτη 1830 - 1848.

Τὰ ἐν τῷ παπικῷ κράτῃ ἐπαναστατικὰ κινήματα. — Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις τοῦ Ἰουλίου ἔδωκεν ἀφορμὴν καὶ ἐν τῇ Ἰταλικῇ χερσονήσῳ εἰς τινὰ πολιτικὰ κινήματα ὅμοια τοῖς κατὰ τὰ ἔτη 1820 - 1821, εἰς οὐδὲν ἀπολήξαντα σπουδαῖον ἀποτέλεσμα καὶ οὐδαμῶς ἀλλοιώσαντα τὸ ἀπὸ τοῦ 1815 ἐν τῇ χερσονήσῳ ταύτῃ καθιερωθὲν πολιτικὸν καθεστῶς. Οἱ ἐργάται καὶ τῶν κινημάτων τούτων, ὡς καὶ τῶν κατὰ τὰ ἔτη 1820-1821, ἦσαν οἱ κοινωνοὶ τῆς μυστικῆς ἐταιρείας τῶν Καρβοναρίων. Ἀλλ' αἱ ἐνέργειαι τούτων ἐστράφησαν νῦν οὐχὶ πρὸς τὰ μεγάλα κράτη τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῦ Πεδεμοντίου, ὡς τῷ 1821, ἀλλ' εἰς τὸ παπικὸν κράτος καὶ εἰς τινὰ μικρὰ κράτη τῆς ἄνω Ἰταλίας. Ἐν τῷ παπικῷ κράτει τὸν ἀγαθὸν καὶ φιλάν-

Πίον Ζ', τὸν φίλον τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τέχνης, 1823 διεδέξατο ὁ Πίος Η', τοῦ ὁποῦ ἡ μέχρι τοῦ οὐδὲν παρήγαγεν ὑπὸ ἐποψίν πολιτικὴν ἀξιοσημείω-
μα τῆς ἀντιδράσεως τὸ δεσπότην ἐν ταῖς παπικαῖς τοῦ 1815 ἐφηρμόσθη αὐστηρῶς καὶ ἐπὶ τοῦ Πίου Η' ἔμβριον τοῦ 1830 ἐπελθὼν θάνατος τοῦ Πάπα τούτου ἰόσδεκτον εὐκαιρίαν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τὴν ἀπειλοῦ-
μετὰ τὸ ἄκουσμα τῆς Ἰουλιανῆς ἐν Παρισίοις ἐπανα-
ίτε ὁ Γρηγόριος ΙΣ' ἀνῆλθεν εἰς τὸν παπικὸν θρόνον (Φεβρουάριον τοῦ 1831) εὐρέθη πρὸ ἐπαναστάσεως, ἥς κέντρον νία. Ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις ἡ ἰδρυθεῖσα ἐνταῦθα κατ' ἐπαναστάσεως ἐκήρυξε τὴν κατάργησιν τῆς κοσμικῆς Πάπα, συνεκλήθη δὲ γενικὴ ἐθνικὴ συνέλευσις τῶν Ἰτα-
α διὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1831 σκοπὸν ἔχουσα ἵνα ως καθ' ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν διαδιδομένης ἐπενέγκη ἑνωσιν τῆς Ἰταλίας. Τότε δὲ καὶ ὁ νέος ἄκρος ἀρχιε-
ἐδίστασε νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἀρωγὴν τῆς Αὐστριακῆς ἥς προθύμως ἀσκούσης πάντοτε ἀστυνομικὴν ἐπὶ τῆς πιτήρησιν· καὶ ὁ γνωστὸς ἡμῖν ἀπὸ τῶν γεγονότων τοῦ ὅς Φριμὼν (Ἰδ. Τόμ. Α', σελ. 352) εἰσελάσας ἐκ τῆς ε τὰς παπικὰς χώρας ἔθηκε τέρμα ταχὺ εἰς τοὺς ἐνερ-
ῦθα ἐπαναστατικοὺς νεωτερισμούς. Οἱ ἐπαναστάται τα-
ησαν καὶ οἱ Αὐστριακοὶ εὐχερῶς ἐγένοντο κύριοι τῆς ; παπικῆς ἐπικρατείας καταλαβόντες καὶ τὴν παρά-
όλιν. Ἀλλ' ἡ Αὐστριακὴ κατοχὴ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς λικῶ κοινοβουλίῳ ἀντιπολίτευσιν ν' ἀπαιτήσῃ τὴν εἰς ε ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος τῆς ἐλευθερίας ἐπέμβασιν τῆς Γαλ-
βῆκος Φίλιππος συνεβούλευσε τῷ Πάπα νὰ προσενεχθῇ μετὰ ἡπιότητος, ἵνα μὴ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς Γαλλικὴν ιουσιν ν' ἀπολήξῃ εἰς κήρυξιν πολέμου κατὰ τῆς Αὐ-
καὶ ἡ Αὐστρία, ἵνα ἀποφύγῃ περιπλοκὰς πρὸς τὴν ἑνώσῃ τὴν Ἀγκῶνα (κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1831) καὶ κὸν κράτος, ἐνῶ ὁ Πάπας συμμορφούμενος πρὸς τὰς ; Ἰαλλίας ἐζήτην νὰ ἐφαρμόσῃ σύστημα διοικήσεως σχνεῖτο δὲ πολλὰς βελτιώσεις, πρὸς πραγματοποιήσιν τέφυγε, κατὰ τρόπον πρωτοφανῆ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Πα-

πωσύνης, εἰς συνομολόγησιν δανείου 3 ἑκατ. δουκ. μετὰ τοῦ Ἰουδαίου τραπεζίτου Ῥότσχιλδ. Ἀλλ' ἡ μετριοπάθεια αὕτη τοῦ Πάπα καὶ ἡ ὑπὸ τῆς Γαλλίας ἐπιδεικνυομένη πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας συμπάθεια ἐνεθάρρυνε πάλιν τὴν ἐπαναστατικὴν μερίδα, καὶ ἐπαναστατικὰ κινήματα ἐγένοντο πάλιν ἐν τῷ παπικῷ κράτει θέσαντα εἰς κίνησιν τὰ παπικὰ στρατεύματα. Ἀλλ' αἱ ὑπὸ τῶν ἀτάκτων καὶ ἀγρίων τούτων στιφῶν, ἀνοχῇ αὐτοῦ τοῦ παπικοῦ ἐπιτρόπου Καρδινάλεως Ἀλβάνι, διαπραχθεῖσαι ὠμότητες ἦσαν τοιαῦται, ὥστε αὐτοὶ οἱ κάτοικοι ἐπεκαλέσαντο τὴν ἐπέμβασιν τῶν Αὐστριακῶν ὡς σωτήρων καὶ ἐλευθερωτῶν. Οὗτοι ταχέως πάλιν εἰσῆλσαν εἰς τὸ παπικὸν κράτος ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατηγοῦ Χραβόβσκι. Ἀλλὰ τὸ διάθημα τοῦτο τῶν Αὐστριακῶν ἐπήνεγκε τὴν ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ στόλου κατάληψιν τῆς Ἀγκῶνος (11/23 Φεβρουαρίου 1832), καὶ τὸ γεγονός τοῦτο ἐνέπνευσε νῦν θάρρος τῇ ἐπαναστατικῇ μερίδι. Νέαι ἐπαναστατικαὶ ἀπόπειραι ἐγένοντο ἐν Βονωνίᾳ, καθ' ἃς ἐλιθοβολήθησαν ὁ τε ἀρχηγὸς τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὴν πόλιν εἰσελάσαντος παπικοῦ στρατοῦ Ζαμβιάνις καὶ ὁ Αὐστριακὸς στρατηγὸς Χραβόβσκις. Ἀλλὰ διὰ τῆς φρονήσεως καὶ τῆς ἐπιτηδειότητος τοῦ Χραβόβσκι καὶ ἡ στάσις αὕτη κατεβλήθη ἀναιμωτεῖ(1), μεθ' ὃ παπικὰ στρατεύματα εἰσῆλσαν (τὸν Μάϊον τοῦ 1832) καὶ εἰς τὴν Ἀγκῶνα καὶ ἐφρούρουν τὴν πόλιν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Γάλλων. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ Γάλλοι καὶ Αὐστριακοὶ ταῦτοχρόνως ἐξεκένωσαν τὴν παπικὴν ἐπικράτειαν, ἐν ᾗ ἀποκατεστάθη νῦν ἐντελῶς ἡ ἡσυχία καὶ διετηρήθη μέχρι τῶν γεγονότων τοῦ 1848. Μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως ὁ Γρηγόριος ΙΣ' ἐκυβέρνησε ἐπὶ 16 ἔτη δι' αὐστηροῦ ἀντιδραστικοῦ πολιτικοῦ συστήματος καταδιώκων οὐ μόνον πᾶσαν ἐλευθερίαν πολιτικὴν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἐλευθερίαν ἐν τῷ χώρῳ τῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς ἐπιστήμης. Ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Πίου Θ', ἀνελθόντος εἰς τὸν παπικὸν θρόνον τῷ 1847, ἤρξατο νέα περίοδος σπουδαία ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Παπωσύνης.

Τὰ ἐν Μοδένῃ καὶ ἐν Πάρμῃ. — Πλὴν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κράτους καὶ τὰ δουκικὰ κράτη τῆς Μοδένης καὶ τῆς Πάρμης ἐγέ-

(1) Ὁ Χραβόβσκις (Σλαῦος ὢν αὐτὸς τὴν καταγωγὴν) διέταξεν Ἰταλιστὶ τὰ ὑπ' αὐτὸν ἀπὸ Σλαύων τῆς Αὐστρίας συγκεῖμενα στρατεύματα νὰ πυροβολήσωσιν, ἀνεκάλεισε δὲ τὴν ἰδίαν στιγμὴν τὴν διαταγὴν φωνῶν Σλαυιστί. Οἱ ἐπαναστάται μόνις ἤκουσαν τὸ Ἰταλιστὶ δοθὲν πρόσταγμα τοῦ πυροβολισμοῦ καὶ διεσκορπίσθησαν ἀμέσως.

νοντο κατὰ τὸ ἔτος 1831 θέατρα ἐπαναστατικῶν κινήσεων. Ἐν Μοδένῃ ἅμα τῇ ἐξεγέρσει τοῦ λαοῦ ὁ δούξ Φερδινάνδος Δ' (Ἰδ. Τόμ. Α', σελ. 156) καταλιπὼν τὴν χώραν κατέφυγεν εἰς τὸ Αὐστριακὸν ἔδαφος καὶ ἐπεκαλέσατο τὴν στρατιωτικὴν ἐπέμβασιν τοῦ κράτους τούτου. Ἡ δὲ ἐν Πάρμῃ ἀπὸ τοῦ 1815 ἡγεμονεύουσα περιβόητος Μαρία Λουίζα, ἡ γνωστὴ ἡμῖν πρῶην αὐτοκράτειρα τῶν Γάλλων ἡ ὁποία μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου αὐτῆς Ναπολέοντος Α' ἦλθεν εἰς νομίμου γάμου κοινωνίαν πρὸς τὸν αὐλάρχην αὐτῆς κόμητα Ναϊπ-πέργην (Ἰδ. Τόμ. Α' σελ. 126 καὶ 156), καταλιποῦσα τὴν Πάρμην κατέφυγεν εἰς Πλακεντίαν, ἣτις, ὡς καὶ ἡ Γουαστάλλα, ὑπήγετο εἰς τὸ κράτος αὐτῆς, ἀναμένουσα ἐνταῦθα τὴν Αὐστριακὴν ἐπέμβασιν. Ἀποκατασταθεῖσα δὲ διὰ τῶν Αὐστριακῶν λογχῶν εἰς τὸ κράτος τῆς ἐκυβέρνησε μέχρι τοῦ θανάτου αὐτῆς (1847). Ἡ κυβέρνησις τῆς Μαρίας Λουίζης ὑπῆρξεν ἐν πᾶσιν ἀναξία λόγου, οὐχὶ μὲν τυραννικὴ, ἀλλ' οὐδαμῶς προαγαγοῦσα τὰ ὑλικά καὶ ἠθικά συμφέροντα τοῦ ὑπ' αὐτῆς κυβερνωμένου λαοῦ, καὶ μὴ ἐλκύουσα οὔτε τὴν συμπάθειαν οὔτε τὸ μῖσος τῶν ὑπηκόων.

Εἰς τὰς ἐν Ἰταλίᾳ ταραχὰς τοῦ ἔτους 1831 ἔλαβον μέρος καὶ προσῆψαν σημασίαν τινὰ καὶ δύο ἀνεψιοὶ τοῦ Ναπολέοντος Α', οἱ τοῦ ποτε βασιλέως τῆς Ὁλλανδίας Λουδοβίκου υἱοὶ Ναπολέων Λουδοβίκος καὶ Κάρολος Λουδοβίκος Ναπολέων ὡς θέλομεν ἱστορήσει ἐν ἄλλῳ κεφαλαίῳ τοῦ βιβλίου τούτου.

Τὰ ἐν ταῖς λοιπαῖς Ἰταλικάις χώραις. — Ἐκτὸς τῶν μνημονευθεισῶν Ἰταλικῶν χωρῶν ἡ Ἱστορία δὲν ἔχει νὰ ἀναγράψῃ κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τῶν ἐτῶν 1830 - 1847 πολιτικὰ γεγονότα σπουδαῖα ἐν τῇ λοιπῇ Ἰταλίᾳ. Ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Νεαπόλεως τὸν κατὰ τὸ 1830 ἀποθανόντα βασιλέα Φερδινάνδον Α' διεδέξατο ὁ γνωστὸς ἡμῖν υἱὸς αὐτοῦ Φραγκῖσκος Α' (Ἰδ. Τόμ. Α', σελ. 346) ἐν δὲ τῷ Πεδεμοντίῳ μετὰ τὸν κατὰ τὸ 1831 ἀποθανόντα βασιλέα Κάρολον Φήλικα, μεθ' οὗ ἐσβέσθη ἡ πρωτογενὴς γραμμὴ τοῦ οἴκου τῆς Σαβοΐας, ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ ἐκ τῆς πλαγίας (τῆς Καριγνανικῆς) γραμμῆς πρίγκιψ Καριγνάνης Κάρολος Ἀλβέρτος, ὁ ὅτιαν γνωστὸς ἐκ τῶν γεγονότων τοῦ ἔτους 1821 (Ἰδ. Τόμ. Α', σελ. 356). Τοῦ ἡγεμόνος τούτου ἡ βασιλεία ἐκτῆσατο σπουδαιότητά τινα ἐν τοῖς γεγνόσι τῶν ἐτῶν 1848 - 1849.

6. Ἡ Γερμανία κατὰ τὰ ἔτη 1830-1848.

Ἡ θέσις τῶν Γερμανικῶν κρατῶν ἀπέναντι τῆς Ῥωσσίας μετὰ τὸ 1830. Ἡ ἐν Βιέννῃ Συνδιάσκεψις τοῦ 1834. — Ὁ ἐσωτερικὸς πολιτικὸς βίος τῶν Γερμανικῶν κρατῶν, οἷος ἐμορφώθη διὰ τῶν κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τῶν ἐτῶν 1815-1830 γεγονότων, δὲν ὑπέστη σπουδαίας μεταβολάς ἐν τῇ χρονικῇ περιόδῳ τῶν ἐτῶν 1830-1848. Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις τοῦ Ἰουλίου δὲν ἐπέδρασε σπουδαίως ἐπὶ τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν κατάστασιν τῶν Γερμανικῶν κρατῶν καὶ τὸ Μεττερνίχιον πολιτικὸν σύστημα τὸ στερεωθὲν κατὰ τὰ ἔτη 1820-30 ἐξηκολούθει νὰ ἐπικρατῇ ὡς καὶ πρὸ τοῦ 1830. Αἱ μεγάλαι μάλιστα Γερμανικαὶ μοναρχικαὶ κυβερνήσεις, ἡ τῆς Αὐστρίας καὶ ἡ τῆς Πρωσσίας, μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Ἰουλίου ἐν Γαλλίᾳ καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς Πολωνικῆς ἐπαναστάσεως, προσήγγισαν τῇ Ῥωσσίᾳ, ἵνα προστατεύσωσι τὰς συντηρητικὰς μοναρχικὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπικρατοῦντος πολιτικοῦ συστήματος. Ἡ Αὐστρία, ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπωφεληθῇ τὴν πρόοδον τῆς Πολωνικῆς ἐπαναστάσεως χάριν πολιτικῶν Αὐστριακῶν συμφερόντων, ἔσπευσε νῦν νὰ ἐπωφεληθῇ τὴν ἀποτυχίαν αὐτῆς, ἵνα ἐνισχύσῃ τὸ ἐν Γερμανίᾳ πολιτικὸν αὐτῆς σύστημα. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ῥωσσία συμφέρον εἶχε νὰ περιποιῇται τὰς δύο Γερμανικὰς αὐλὰς διὰ τὸ ζήτημα τῆς Πολωνίας. Ἐπὶ τούτῳ δὲ (29/10 Σεπτεμβρίου 1833) ἐγένετο ἡ συνέντευξις τῶν αὐτοκρατόρων Νικολάου καὶ Φραγκίσκου ἐν τῇ μικρᾷ Βοημικῇ πόλει Μύνχενγκραιτς (München-Grätz), ἐν ᾗ παρέστη καὶ ὁ διάδο-
 νου, ἀφοῦ κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος συναν-
 αρεσκέυσαν τὴν συνέντευξιν οἱ πρωθυπουργοὶ
 Μεττερνίχος, ὁ Νεσσελρῶδε καὶ ὁ Βέρνστωρφ.
 Ἐποψὴν ἡ συνέντευξις ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἐνί-
 ῶ συστήματος ἐν τοῖς μικροτέροις Γερμανικοῖς
 ἰδρασιν ἐναντίον πάσης ἐκ Γαλλίας ἐπαναστα-
 θέρας ροπῆς, πρὸς τοῦτο δὲ ἀπεφασίσθη ἵνα,
 ο, συγκροτηθῇ ἐν Βιέννῃ Συνδιάσκεψις τῶν
 ν Γερμανικῶν κρατῶν, καὶ ὁ πρίγκιψ διάδο-
 ῇλθε τότε τὰς πρωτευούσας

μανικῶν κρατῶν (Μόναχον, Στουτγάρδην, Καρλσρούην, ν), ἵνα προπαρασκευάσῃ τὰς Αὐλὰς καὶ τὰς Κυβερνήσεις τέλεσιν τῶν ἐν Μύνχενγκραιτς ληφθεῖσων ἀποφάσεων. Ἀλλ' κὴν ἔποψιν προέκειτο μὲν καὶ περὶ ἀνανεώσεως τῶν πρὸς ἄλλα Γερμανικὰ κράτη συμμαχικῶν σχέσεων ἀπέναντι τῆς ἑλλοῦ ἐνισχυομένης Ἀγγλογαλλικῆς φιλίας καὶ τῆς προπαρεῖχον αἱ δύο αὐταὶ δυτικαὶ Δυνάμεις εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ θέρων· ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἐσκόπει διὰ τῆς ταύτης νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ ἐπικύρωσιν τῆς τοῦ βασιλείου τῆς Πολωνίας, οὗ τὴν αὐτοτελῆ σύστασιν πογράφει αἱ Δυνάμεις αὐταὶ ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς Βιέννης. Τοῦτο κυρίως ἐπεδίωκεν ἡ Ῥωσικὴ πολιτικὴ. Ἄλλως τῇ αἰ ἐπὶ τοῦ Νικολάου ὡς ἐπὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, πολὺ πλέονικῶν θεσμῶν τῶν Γερμανικῶν κρατῶν διέφερον τὰ ἴδια αὐντα, ἅτινα ἀπῆλθον ἵνα ἡ Ῥωσσία, ὡς κατὰ τὸ ἔτος 1820 4', σελ. 431) οὕτω καὶ νῦν ὑπερασπίσῃ τὴν ἀνεξαρτητικροτέρων Γερμανικῶν κρατῶν, ἀνεξαρτήτως τοῦ συντηφιλελευθέρου χαρακτῆρος τοῦ συντάγματος αὐτῶν. Διὰ καὶ ἡ συνέντευξις τοῦ Μύνχενγκραιτς πολὺ ἀπέχευε κατὰ τὸν καὶ τὸν σκοπὸν τῶν ἡγεμονικῶν συνεντεύξεων τῆς Τροπ-; Λαυδάρχης καὶ τῆς Βερώνης. Ἦτο συνέντευξις γινομένη οινῶν Εὐρωπαϊκῶν συμφερόντων καὶ ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς τάξεως, ἀλλὰ πρὸς ἀμοιβαίαν ὑπ' ἀλλήλων κέρπωσιν τῶν ὄν. Καὶ ἐνῶ ὁ πρίγκιψ Μεττερνίχος διὰ τῆς συνεντεύξεως ρει νὰ παραστήσῃ τὴν Ῥωσσίαν ὑπέρμαχον καὶ συνήγομανικῆς αὐτοῦ πολιτικῆς, ὁ Νικόλαος κατώρθωσε δι' αὐ-ῆς δύο μεγάλαι Γερμανικαὶ Δυνάμεις ἀναγνωρίσωσι τὴν νέαν ; κατάστασιν τῶν πραγμάτων αἵρουναι τὴν ἐγγύησιν, ρει τῷ 1814 περὶ τῆς αὐτονομίας τῆς Πολωνίας. Καὶ κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἐν Μύνχενγκραιτς ληφθεῖσων ἀπορχετο ἐν Βιέννῃ τῇ 1/13 Ἰανουαρίου 1834 ἡ τῶν Γερργῶν Συνδιάσκεψις ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μεττερνίχου, ; ἐκυκλοφόρει ἐν ταῖς Αὐλαῖς τῶν μικροτέρων Γερμανικῶν τικὸν ὑπόμνημα Ῥωσικὸν παρορμῶν καὶ ἐνθαρρύνον τοὺς ὦν κρατῶν τούτων εἰς τὴν διατήρησιν τῆς πολιτικῆς αὐ-ησιᾶς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ῥωσσίας. Ἐν τῷ ὑπο-

μνήματι τούτῳ ἡ Γαλλία, ἥτις νῦν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ἰου-
λίου μείζονα ἐκτᾶτο ἐπιρροὴν ἐπὶ πᾶς φιλελευθέρως κυβερνήσεις ἐν
τοῖς μικροῖς Γερμανικοῖς κράτεσι, κατηγορεῖτο ὡς ζητοῦσα νὰ ἐπα-
ναγάγῃ τὸ σύστημα τῆς Ῥηνικῆς ὁμοσπονδίας, ἡ Αὐστρία κατη-
γέλλετο ὡς τρέφουσα πάντοτε σχέδια ἀνορθώσεως τῆς Γερμανικῆς
αὐτοκρατορίας, καὶ ἡ Πρωσία δὲ παρίστατο ὡς διὰ τοῦ συστή-
ματος τῆς τελωνειακῆς ἐνώσεως ἀποβλέπουσα εἰς τὴν καθυπόταξιν
τῆς Γερμανίας. Μόνη ἡ Ῥωσσία παρίστατο ἐν τῷ ὑπομνήματι ὡς
εἰλικρινῆς προστάτις τῆς ἐλευθερίας τῶν μικροτέρων κρατῶν.

Τὸ ὑπόμνημα τὸ Ῥωστικὸν εἰς ὃ, τι ἀφορᾷ τὴν θέσιν τῶν μικρῶν
Γερμανικῶν κρατῶν ἀπέναντι τῆς Ῥωσσίας, ἔλεγε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.
Τῆς Ῥωσσίας ἡ πολιτικὴ ἀπῆται τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν κρατῶν ἐκεί-
νων, οὐ μόνον διότι οὕτω ἐκωλύετο ἡ ἑνωσις τῆς Γερμανίας ὑπὸ τὸ
ἕτερον τῶν δύο μεγάλων Γερμανικῶν κρατῶν, τὴν ὁποίαν ἑνωσιν ἡ
Ῥωσσία ἐπίσης εἶχε συμφέρον νὰ κωλύσῃ ὅπως καὶ ἡ Γαλλία, ἀλλὰ
καὶ διότι ἡ Ῥωσσία ἐκτᾶτο ἐντεῦθεν μεγάλην δύναμιν ἐπιρροῆς ἐν
τῇ Γερμανίᾳ καὶ ἀπέναντι τῶν μεγάλων Γερμανικῶν κρατῶν τῆς Αὐ-
στρίας καὶ τῆς Πρωσίας. Ἡ Ῥωσσία συνδεδεμένη διὰ δυναστικῶν
συγγενικῶν δεσμῶν πρὸς πολλὰ τῶν μικρῶν Γερμανικῶν κρατῶν καὶ
διὰ τῶν συγγενῶν Αὐλῶν ἀσκοῦσα μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τὰ πράγ-
ματα τῆς Γερμανίας ἤθελε νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἐπιρροὴν ταύτην χαρα-
κτῆρα πολιτικώτερον καὶ ἠθικώτερον διὰ τῆς προστασίας τῆς ἀνεξαρ-
τησίας τῶν κρατῶν τούτων. Καὶ συνέφερε μὲν τῇ Ῥωσσίᾳ τοῦ Νι-
κολάου ἵνα τὰ Γερμανικὰ κράτη διατελῶσιν ὑπὸ αὐστηρὸν ἀπολυ-
ταρχικὸν σύστημα, καὶ ἐνησμένιζεν οὗτος θεωρούμενος καὶ θεραπεύο-
μενος ὑπὸ τῶν ἀπολυτοφρόνων ἡγεμόνων ὡς ἰσχυρὸς προστάτης τῶν
μοναρχικῶν ἀρχῶν· ἀλλ' ἡ ὑπερτέρα πολιτικὴ φρόνησις ἀπῆται ἵνα
αἱ πολιτικαὶ θεωρίαι ὑποχωρῶσιν, ὅπου ἡ ἀνάγκη ἐπέβαλλε τοῦτο,
εἰς τὰ θετικώτερα πολιτικὰ συμφέροντα. Καὶ ἵαν ἡγεμὼν τις Γερμα-
νός, εἴτε ἐξ ἰδίας προαιρέσεως εἴτε καὶ ὑπὸ τῶν ὑπηκόων ἀναγκαζό-
μενος, προέβαινεν εἰς παραχωρήσεις φιλελευθέρως, δὲν συνέφερε τῇ
Ῥωσσίᾳ ἵνα ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς προστασίας τῶν μοναρχικῶν συμ-
φερόντων ὑποστηρίξῃ τὴν Μεττερνίχιον πολιτικὴν, τὴν δι' ὑπερα-
κρίσεως τῶν ἀρχῶν τῆς νομιμότητος ζητοῦσαν νὰ στερεώσῃ ἐπὶ τῆς
Γερμανίας τὸ κράτος τῆς Αὐστρίας. Ὁ τοιοῦτος δὲ ὑπὸ τὸ πρόσχημα
φίλικων συνεννοήσεων καὶ συνεντεύξεων ἀνταγωνισμὸς τῆς Ῥωσσίας

Ἀυστρίας ἀπέναντι τῶν Γερμανικῶν πραγμάτων ἦτο ἰσχυρὰ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν Γερμανικῶν κρατῶν, ἐν μέρει δὲ καὶ ὑτοίς προαγωγῆς τῶν φιλελευθέρων θεσμῶν, ἅμα δὲ καὶ ἰσχυρὰ τῆς ὑπὸ τοῦτον ἢ ἐκείνον τὸν τύπον πολιτικῆς ἐνότητος ἀνίας. Οὐχ ἦττον ὑπεράνω τοῦ τοιούτου μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ ἀνταγωνισμοῦ ἢ καθόλου κατάστασις τῆς Εὐρώπης, τὸ γεραιφίρον τῶν συντηρητικῶν μοναρχικῶν ἀρχῶν, ἔτι δὲ καὶ τὰ ἄλλα πράγματα οὐ μόνον ἀνενέωσαν, ἀλλὰ καὶ μέχρι τινὸς συνέταξ μεταξὺ Ῥωσσίας, Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας φιλικὰς σχέσεις ἢ ἐν Μύνχενγκραϊτς συνεννόησις ἐπεσφραγίσθη λαμπρῶς διὰ ἐντεύξεως τῆς Κάλιτς τῆς γενομένης τῷ 1835. Εἰς τὴν Ποταύτην πόλιν, τὴν γνωστὴν ἐκ τῆς περιφήμου συνθήκης καὶ εἰς τοῦ 1813 (Ἰδ. Τόμ. Α', σελ. 204), συνῆλθον εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου ὁ βασιλεὺς Γουλιέλμος 6000 Πρώσων στρατιωτῶν, ἵνα γένηται ἡ ἀδελφοποίησις τοῦ Ῥωστικοῦ καὶ τοῦ Πρωστικοῦ στρατοῦ, τὴν Αὐστρίαν δὲ ἐντάσει ταύτῃ ἀντεπροσώπευσεν ὁ ἀρχιδούξ Ἰωάννης (θεῖος τοῦ τοροῦ Φραγκίσκου Α').

καίδεκα μῆνας πρὸ τῆς ἐν Κάλιτς ἀδελφοποιήσεως ταύτης ἐν συμμαχικῶν στρατῶν ἐν τῇ Βιενναίᾳ Συνδιασκέψει τοῦ 1834 τῇ συγκροτηθείσῃ ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν τῶν διαφόρων κρατῶν ἐλήφθησαν ἀποφάσεις, καθ' ἃς ὁ ἡγεμὼν ἐκάκτους ὑπεχρεοῦτο νὰ ὑπερασπίζῃ αὐστηρῶς τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα, οὐδὲν τούτων θυσιάζων εἰς τὰς ἀπαιτήσεις καὶ εἰς τοῦ κοινοβουλίου, ὅσας δὲ περιήρχετο εἰς ἐριδας πρὸς ῥούλιον, νὰ ποιῇται ἐκκλησίαν πρὸς δικαστήρια διαιτησίας δι' ὑπὸ τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ συμβουλίου. Πρὸς τούτοις δὲν ἐπρεγεμόνες νὰ ἀνέχωνται τὴν ἐκ μέρους τῶν κοινοβουλίων ἄρ-ν ἀπαιτουμένων ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων φόρων, καί, ὅσας τὰ καὶ αὐτῶν δικαιώματα ἐκινδύνευον, εἶδει νὰ ἐπικαλῶνται τὴν τῆς Ὁμοσπονδίας καὶ νὰ ζητῶσι τὴν ἀποστολὴν ὁμοσπον-τρατοῦ. Πλὴν τούτων οἱ ἡγεμόνες καὶ αἱ κυβερνήσεις ὑπε-νὰ ἐπιτηρῶσι τὰ Πανεπιστήμια, ἵνα ἐφαρμόζωνται ἐν αὐ-τηρῶς αἱ ἀποφάσεις τῆς Καρλσβαδείου Συνδιασκέψεως (Ἰδ. , σελ. 230), καὶ νὰ περιορίσωσι τὴν ἐκδοσιν τῶν πολιτικῶν ἰων.

Οἰκοθεν δῆλον ὅτι αἱ ἀποφάσεις αὗται ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς προστασίας τῶν ἡγεμονικῶν δικαιωμάτων ἐσκόπουν τὴν καθυπόταξιν τῶν μικρῶν κρατῶν εἰς τὸ Ὁμοσπονδιακὸν συμβούλιον τῆς Φραγκφούρτης, ἐμμέσως δὲ ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς Αὐστριακῆς πολιτικῆς καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς Αὐστρίας. Ἀλλ' εἰς τὰς τοιαύτας ἀποφάσεις ἔδωκαν ἀφορμὴν, ἐν μέρει καὶ ἐξωτερικῶς, γεγονότα τινὰ ἐν τισι Γερμανικοῖς κράτεσι, περὶ ὧν ἀνάγκη νὰ διαλάβωμεν συντόμως ἐν τῇ ἐνταῦθα ἐκτιθεμένῃ ἱστορίᾳ τῶν ἰδιαιτέρων Γερμανικῶν κρατῶν.

Τὰ μικρότερα Γερμανικὰ κράτη (1830-1847). — Ὡς κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον τῶν ἐτῶν 1815-1830, οὕτω καὶ κατὰ τὴν περίοδον, ἧς ἐκτίθεμεν τὴν ἱστορίαν, τὰ κυριώτερα ἱστορικὰ γεγονότα ἐν τοῖς μικροῖς Γερμανικοῖς κράτεσιν, ὡς καὶ ἐν Πρωσίᾳ, ἀναφέρονται εἰς τοὺς περὶ συντάγματος ἀγῶνας μεταξὺ ἡγεμόνων καὶ λαῶν ἐκεῖ, ἐνθα δὲν καθιερώθησαν ἔτι συντάγματα φιλελεύθερα, ἢ εἰς ἔριδας συνταγματικὰς μεταξὺ κυβερνήσεων καὶ κοινοβουλίων ἐν τοῖς κράτεσι τοῖς λαβοῦσιν ὅπως οὖν φιλελεύθερον σύνταγμα. Εἶδομεν ὅτι φιλελεύθερον ὅπως οὖν σύνταγμα κατὰ τὸ 31 ἄρθρον τῆς περὶ Ὁμοσπονδίας πράξεως ἔδωκαν κατὰ τὴν περίοδον τῶν ἐτῶν 1815-1830 εἰς τὰ κράτη αὐτῶν οἱ ἡγεμόνες τῆς Βαυαρίας, τῆς Βυρτεμβέργης, τῆς Βάδης, τῆς Νασσαυίας καὶ τῆς Σαξωνικῆς Βεῖμάρης. Εἰς τὰ κράτη ταῦτα προσετέθησαν ἀπὸ τοῦ 1830 ἡ Σαξωνία, τὸ Ἀννόβερον, ἡ Ἑσση Κασσέλη καὶ ἡ Βρυνσβίκη. Ἐν Σαξωνίᾳ ὁ ἀπὸ τοῦ 1827 τὸν Φρειδερίκον Αὐγούστον Α' διαδεξάμενος βασιλεὺς Ἄντων, καίπερ ἄλλως ὢν κληρικόφρων καὶ ὑπὸ Ἰησουιτῶν δεσποζόμενος, κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἐπιμόνων ἀπαιτήσεων τῶν πολιτῶν τῆς Δρέσδης καὶ τῆς Λειψίας ἔδωκε τῷ 1831 εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ σύνταγμα μετ' ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας, ὅπερ μετὰ τινὰς συμπληρώσεις ἐπικρατεῖ μέχρι σήμερον ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Σαξωνίας.

Ἐν τῷ Ἀννοβέρῳ ὅπερ δυναστικῶς ἦτο ἡνωμένον μετὰ τῆς Ἀγγλίας ὁ ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν ἀπὸ τοῦ 1830 ἄρχων βασιλεὺς Γουλιέλμος Δ', ὁ ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως γνωστὸς ἡμῖν δούξ Κλαρεντίας, διὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δουκὸς Καίμπριτζ Ἀδόλφου Φρειδερίκου, ὃν διώρισεν ἀντιβασιλέα ἐν Ἀννοβέρῳ, ἔδωκε τῷ βασιλείῳ τούτῳ (τῷ 1831) σύνταγμα φιλελεύθερον μετ' ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας ἐχούσης εὐρέα ὅπως οὖν δικαιώματα. Ὅποτε δὲ τῷ 1837, ἀποθανόντος ἐν Ἀγγλίᾳ τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου Δ', ἀνῆλ-

γγλικὸν θρόνον ἢ κατὰ τοὺς Ἀγγλικοὺς νόμους νόμιμος νεψιὰ ἐκείνου Βικτωρία, ἐπειδὴ ἐν Ἀννοβέρῳ ἰσχυρὸν ὁ, καθ' ὃν δὲν ἠδύνατο γυνὴ ν' ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου, ρωσικὸς χωρισμὸς τῶν δύο στεμμάτων καὶ βασιλεὺς νῦ ἐγένετο ὁ τέως δούξ Κουμπερλάνδης Ἑρνέστος Αὐτῆς ἀρχῆς διὰ τὸν θρόνον τοῦτον ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τῆς Ἀγγλίας προωρισμένος (ἴδ. Τόμ. Α', σελ. 482). ἰεύς, πιεζόμενος ὑπὸ πολλῶν χρεῶν καὶ θέλων πρὸς ἴδιον ρπωθῇ τὰ εἰσοδήματα τῶν διὰ τοῦ συντάγματος τοῦ κράτος μεταβιβασθέντων δημοσίων κτημάτων, δὲν ἀνέ- ἵνταγμα, ὡς δοθὲν τῇ χώρᾳ ἄνευ συναινέσεως αὐτοῦ, καὶ ἦν τούτου δι' ἀπλοῦ διατάγματος (patent) (20/1 Νο- εάργησιν. Τὸ τόλμημα μεγάλην ἐνεποίησεν αἵσθησιν καὶ ἐπὶ τὰ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γοτίγγης, ἱστορικοὶ Δάλμαν, Οὐνθῆρος καὶ ὁ θεολόγος Ἑβαλδ, ἱμμ (ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Γουλιέλμος), ὁ νομολόγος Ἀλ- διάσημος Γερβίνος διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς πρά- ἰλέως καὶ ἠρνήθησαν νὰ δώσωσιν ὄρκον ὑπηρεσίας καὶ τὸν νέον βασιλέα. Οἱ καθηγηταὶ οὗτοι ἐπαύθησαν τῶν , τρεῖς δὲ τούτων (ὁ Γερβίνος, ὁ Δάλμαν καὶ ὁ Ἰάκω- ρς δημοσιεύσαντες τὰς διαμαρτυρίας αὐτῶν ἐξεβλήθησαν . Ἀλλ' οἱ οὕτω τιμωρηθέντες καθηγηταὶ ἐγένοντο ἀν- υμασμοῦ καὶ συμπαθείας ἐν ἀπάσῃ τῇ φιλελευθέρᾳ Γερ- αρ' αὐτῷ τῷ φιλελευθέρῳ βασιλεῖ Γουλιέλμῳ Α' τῆς ; τῷ καλέσαντι τὸν Ἑβαλδ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς κτὰ τοῦ τολμήματος τοῦ βασιλέως ἐποίησαντο ἐκκλησίαν εονδιακὸν συμβούλιον τὰ μέλη τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσω- ἐκλογικοὶ σύλλογοι, συμφώνως πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς ουργικῆς Συνδιασκέψεως τοῦ 1834. Ἀλλὰ τὸ ὑπὸ τὴν Μεττερνιχίου πολιτικῆς διατελοῦν Ὁμοσπονδιακὸν συμ- χε πάσης ἀναμίξεως, αὖς μὴ ὑπαρχούσης εὐλόγου πρὸς ἴς». Ἡ δὲ τοιαύτη διαγωγή τοῦ Συμβουλίου κατεκρίθη ὑπὸ τῆς κοινῆς ἐν Γερμανίᾳ γνώμης, ἀλλ' ἐπέτρεψε τῷ στῷ Αὐγούστῳ νὰ ἐξακολουθῇ ἐφαρμόζων ἐν τῷ Ἀννο- δραστικὸν αὐτοῦ σύστημα μεταβάλλων τοὺς περὶ ἐκλο-

γῆς τῶν ἀντιπροσώπων ἐν ἰσχύϊ διατελοῦντας νόμους καὶ περιορίζων τὰ δικαιώματα τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας.

Ἐλάβομεν ἤδη ἀφορμὴν ἀλλαχού τοῦ βιβλίου τούτου (ιδ. Τόμ. Β', σελ. 742) νὰ ποιησώμεθα λόγον περὶ τοῦ συνταγματικοῦ ζητήματος ἐν τῷ δουκάτῳ τῆς Βрунсβίκης ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ δούκῃς Καρόλου. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος κυβερνῶν τὴν Βрунсβίκην ἀπὸ τοῦ 1823 καὶ ἐπιμόνως ἀρνούμενος ν' ἀναγνώρισῃ τὸ ἀπὸ τοῦ 1820 κατὰ τὴν ἀνηλικιότητα αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ κηδεμονικῶς ἄρχοντος τότε ἐν τῇ Βрунсβίκῃ καὶ συγγενοῦς τῇ Βрунсβικικῇ δυναστείᾳ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας δοθέν σύνταγμα, μετὰ πολλὰς πρὸς τοὺς ὑπηκόους ἐρίδας ἐξώσθη τοῦ κράτους, ἀφοῦ οἱ κάτοικοι τῆς πρωτεύουσας (Βрунсβίκης) ὀρμήσαντες εἰς τὸ δουκικὸν μέγαρον καὶ ἐμπρήσαντες αὐτὸ ἠνάγκασαν τὸν Κάρολον νὰ φύγῃ ἀπὸ τοῦ κράτους, ἀνέθεσαν δὲ τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν νεώτερον ἀδελφὸν τοῦ ἐκπεσόντος δούκῃς πρίγκιπα Γουλιέλμον. Τὸ Ὁμοσπονδιακὸν συμβούλιον τῆς Φραγκφούρτης ἠναγκάσθη νὰ ἀναγνώρισῃ τὰ τετελεσμένα γεγονότα, αὐτὸς δὲ ὁ νέος δούξ ἀνεγνώρισε (τῷ 1832) τὸ ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ συντάγματος τοῦ 1820 ἐξεργασθὲν νέον φιλελεύθερον σύνταγμα τοῦ κράτους.

Ἐν Ἑσση Κασσέλῃ ὁ ἀπὸ τοῦ 1821 ἄρχων ἐκλέκτωρ Γουλιέλμος Β' ἠναγκάσθη νὰ δώσῃ τῷ 1831 σύνταγμα φιλελεύθερον εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἠναγκάσθη τὸ αὐτὸ ἔτος νὰ παραιτηθῇ τὴν ἀρχὴν οὐχὶ μὲν ἐπισήμως, ἀλλὰ πραγματικῶς, δι' αἰτίαν ἱκανῶς σκανδαλώδη κατὰ τρόπον παράδοξον. Μὴ θέλων νὰ ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τῆς προσφιλοῦς αὐτῷ παλλακίδος τῆς Βερολινείας Αἰμυλίας Ὁρτλεπ, κομήσεως Ῥάϊχενβαχ (ὕστερον κομήσεως Λέσ-σονιτς), ὡς ἀπήτουν ἐπισήμως οἱ ὑπήκοοι, κατέλιπε τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ καὶ μετέβη πρῶτον εἰς τὴν πόλιν Χάναου (1831), εἶτα δὲ καταλιπὼν ὅλως τὸ Ἑσσικὸν ἔδαφος, χάριν τῆς μισητῆς τῷ Ἑσσικῷ λαῷ παλλακίδος, μετώκησεν εἰς τὴν γείτονα ἐλευθέραν πόλιν τῆς Φραγκφούρτης, ἵνα ἐντεῦθεν κυβερνᾷ τὸ κράτος, ζῶν οὕτω μακρὰν τῶν ὑπηκόων καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ βασιλίσσης Αὐγούστης, ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσίας Γουλιέλμου Γ'. Ἐπειδὴ δὲ τὴν τοιαύτην ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν ἀνωμαλίαν οὔτε οἱ νόμοι τοῦ κράτους του ἐπέτρεπον οὔτε τὸ Ὁμοσπονδιακὸν συμβούλιον ἐπεδοκίμαζεν, ἠναγκάσθη νὰ προσλάβῃ συνάρχοντα τὸν υἱὸν αὐτοῦ Φρειδερίκον Γουλιέλ-

μον παραιτηθεῖς αὐτὸς σιωπηλῶς. Ἀλλὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐκλέκτο-
 ρος ὁ Φρειδερίκος Γουλιέλμος μόνον μετὰ τὸν θάνα-
 τοῦ (1847). Τὰ δὲ γενόμενα ἐν Ἑσση Κασσέλη,
 Βрунсβίχη ἔδωκαν ἐν μέρει ἀφορμὴν εἰς τὰς πε-
 σχύσεων τῶν ἡγεμόνων πρὸς τοὺς λαοὺς καὶ πρὸς
 ὁσωπείας καὶ τούτων πάντων πρὸς τὸ Ὁμοσπον-
 ῶς ὑπέρτατον δικαστήριον ἀποφάσεις τοῦ συμ-

μικροτέροις Γερμανικοῖς κράτεσι διετηρήθη ἡ ἐσω-
 τὸ πρὸ τοῦ 1830 ἰσχύον καθεστώς. Ἐν Βαυαρίᾳ
 ἱερνξ ὁ εὐγενὴς φιλέλλη γουδοβίκος Α' πατρικῶς
 ἀλλ' ἀπολυταρχικῶς, διαφερόμενος ἐνίοτε πρὸς τὰς
 ρισταλτικὰ κατὰ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου μέτρα
 ἢ χρηματικὰ ποσά, δι' ὧν ἐπεβάρυε τὸν προὔπο-
 ρους χάριν τῆς ὑπὲρ τῶν ὠραίων τεχνῶν ἀγάπης
 ὤ. Ἐν Βυρτεμβέργῃ δὲ ἐξηκολούθει νὰ κυβερνᾷ ὁ
 ἑλμος Α' πιστὸς διατελὼν εἰς τὸ ἀπονειμηθὲν ὑπ'
 σύνταγμα. Ἀλλὰ μεθ' ὅλην τὴν φιλελευθερίαν τοῦ
 Βυρτεμβέργῃ, ὡς καὶ ἐν τῷ γειτονικῷ μεγάλῳ δου-
 αὶ ἐν ἄλλοις Γερμανικοῖς κράτεσιν, ἀνεξαρτήτως τῶν
 τῶν ἡγεμόνων, ἱκανοὶ ἐγένοντο διωγμοὶ ἐναντίον
 θεσμῶν καὶ ἐναντίον τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ὑπερεμά-
 ως τὰ γεγονότα τῶν ἐτῶν 1817-1818, ἡ ἑορτὴ
 εβούργου καὶ ὁ φόρος τοῦ Κοτζεβοῦ (Ἰδ. Τόμ. Α',
 ἀφορμὴν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ συμβου-
 περιβοήτου ἀνακριτικῆς ἐπιτροπείας τῆς Μαγχαίμης
 ξιν τῶν δημαγωγῶν» (Ἰδ. Τόμ. Α', σελ. 330), νῦν
 ὠκαν πρόφασιν ἵνα ἰδρυθῇ ὑπὸ τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ
 τικῆ ἐπιτροπῇ καὶ ὅμοιοι νὰ γείνωσι καταδιωγμοὶ
 Ἡ Γερμανικὴ νεότης, μεθ' ὅλα τὰ κατὰ τοῦ Πα-
 χτὰ τῶν φοιτητικῶν ἑταιρειῶν διὰ τῶν ἀποφάσεων
 ἱφαρμοσθέντα μέτρα, δὲν ἔπαυε νὰ προβαίνη κατὰ
 ῶσεις ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐνότητος τῆς
 ἐρ τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν μοναρχικῶν κρατῶν
 ανικῆς ὁμοσπονδίας. Τὰ ἀπὸ τοῦ 1830 ἐν Γαλ-
 κι ἐν Πολωνίᾳ γενόμενα ἔδωκαν νέαν τροφὴν εἰς

παλλὰς τοιαύτης φύσεως διαδηλώσεις· αὐταὶ δὲ ἀπέληξαν τῷ 1833 εἰς ἀπονεινομένον τι κίνημα τῶν Γερμανῶν σπουδαστῶν, ὅπερ ἔδωκεν εὐλογοφανῇ ἀφορμὴν εἰς νέας ἐκ Βιέννης κατὰ τῶν Πανεπιστημίων καὶ κατὰ τῶν φοιτητῶν ἀποφάσεις τῶν κυβερνήσεων. Δεκάδες τινὲς συνωμοτῶν φοιτητῶν καὶ ἄλλων λογίων ἀπειράθησαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο (1833) νὰ προκαλέσωσι γενικὴν ἐπανάστασιν ἐν Γερμανίᾳ ἀγόμενοι ὑπὸ τῆς ψευδοῦς ἐλπίδος ὅτι ἔμελλον νὰ ὑποστηριχθῶσιν ὑπὸ χιλιάδων στρατιωτῶν ἐν τῇ νοτίᾳ Γερμανίᾳ. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐξελέξαντο ὡς κέντρον ἐνεργείας αὐτὸ τὸ κέντρον τῆς Γερμανικῆς Ὁμοσπονδίας, τὴν ἐπὶ Μοίνῃ Φραγκφούρτην. Ἐνταῦθα τῇ 22/3 Ἀπριλίου 1834 οἱ εἰρημένοι φοιτηταὶ καὶ λόγιοι ἐπέπεσον κατὰ τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὀλιγαρίθμου στρατιωτικῆς φρουρᾶς καὶ ἐκάλεσαν τὸν λαὸν εἰς ἐπανάστασιν. Ἀλλ' ἡ εἰς ἐλευθερίαν ἐπὶ κλησις οὐδαμοῦ εὗρεν ἡχώ· οἱ δὲ ὀλίγοι ἀπονεινομένοι συνωμόται ἐν μέρει μὲν ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν καταδιωξάντων αὐτοὺς στρατιωτῶν, ἐν μέρει δὲ συνελήφθησαν, καὶ τὸ ὅλον κίνημα ἀπέτυχεν οἰκτρότατα. Ἀλλὰ τὸ ἀπονεινομένον τοῦτο τόλμημα ἔδωκεν ἀφορμὴν τοῖς περὶ τὸν Μεττερνίχον νὰ ποιῶσι μέγαν θόρυβον διὰ τὸ ἀφυπνισθὲν ἐν Γερμανίᾳ ἐπαναστατικὸν πνεῦμα, καὶ διὰ τῆς Βιενναίας Συνδιασκέψεως τοῦ 1834 νὰ δώσωσι νέαν ἰσχὺν εἰς τὰ ἀπὸ τοῦ 1820 ψηφισθέντα περὶ ἐπιτηρήσεως τῶν Πανεπιστημίων, φοιτητῶν, καθηγητῶν καὶ συγγραφέων μέτρα. Συνεστάθη δὲ νῦν καὶ κεντρικὴ ἀνακριτικὴ ἐπιτροπὴ ἐν Φραγκφούρτῃ μετὰ πολλῶν διακλαδώσεων ἐν ἄλλαις Γερμανικαῖς χώραις, καὶ χιλιάδες κατηγορουμένων ἢ ἀπλῶς ὑπόπτων ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακάς, βασανιζόμενοι ἐν αὐταῖς ἀπανθρώπως σωματικῶς τε καὶ πνευματικῶς. Εἰς τὰς κυβερνήσεις δὲ τὰς Γερμανικὰς ἐπεβλήθη ἡ ὑποχρέωσις νὰ περιορίσωσι τοὺς ἐλευθέρους αὐτῶν θεσμούς. Οὕτω δὲ ἡ κυβέρνησις τοῦ μεγάλου δουκάτου τῆς Βάδης ἠναγκάσθη νὰ καταργήσῃ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Τύπου καὶ νὰ εἰσαγάγῃ τὴν λογοκρισίαν, καθηγηταὶ δὲ καὶ συγγραφεῖς φιλελεύθεροι ὡς ὁ Βέλκερ (Ἰδ. Τόμ. Α', σελ. 328) καὶ ὁ περιώνυμος καθηγητὴς καὶ ἱστοριογράφος Ῥόττεκ, τοῦ ὁποίου οὐχ ἅπαξ ἐμνημονεύσαμεν ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, ἀπώλεσαν τὰς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Φρειδούργου ἔδρας αὐτῶν. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ συμβουλίου ψηφιζόμενα περισταλτικὰ μέτρα καὶ οἱ καταδιωγμοὶ ἐφηρμόζοντο πρὸ πάντων ἐν τοῖς μικροῖς Γερμανικοῖς κράτεσι τοῖς κυβερνωμένοις ὑπὸ φιλελευθέρων ἡγεμόνων καὶ διὰ φιλελευθέρων θεσμῶν. Οὐ-

αθόλου τὰ πράγματα ἐν τοῖς μικροτέροις Γερμανικοῖς καὶ τὴν χρονικὴν περίοδον τῶν ἐτῶν 1830-1848.

Πρωσία κατὰ τὰ ἔτη 1830-1847. Τὰ τελευταῖα ἐποχὴ τῆς βασιλείας τοῦ Φρειδερίκου Γουλιέλμου Γ'. — Ἐν τῇ μεταξὺ 1830 ἐξηκολούθει νὰ ἐπικρατῇ τὸ πολιτικὸν σύστημα τὸ ἀπὸ τοῦ 1815 ἐφαρμοζόμενον ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου Γ'. Περὶ μεταβολῆς τοῦ ἀπὸ τοῦ 1823 κατὰ βασιλικὸν διατάγματος συστήματος τῶν ἐπαρχιακῶν ἐν εἰς σύστημα φιλελευθερώτερον δι' ἰδρύσεως ἐθνικῆς ἀντιπροσώπου οὐδὲς πλέον ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Φρειδερίκου Γουλιέλμου Γ'. Τούναντίον δὲ τὰ γεγονότα τοῦ 1833 καὶ αἱ ἐκ τῆς Βιενναίας Συνδιασκέψεως τοῦ 1834 ἐνίσχυσαν ἐτι μάλιστα τὴν ἀντίδρασιν. Σύμπτωμα δὲ τοιαύτης ἀντιδράσεως ἡ γάλλοι δύναμις, ἣν ἐκτίναξε ὁ Κλήρος κατὰ μικρὸν ἐν ταῖς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἰκουμέναις παραρρηνίαις ἐπαρχίαις τῆς Πρωσίας. Ἡ κυβέρνησις τοῦ Φρειδερίκου Γουλιέλμου Γ', ἀφοῦ ἐπὶ ἀταράχως τὴν αὐξήσει τῆς δυνάμεως ταύτης καὶ ἐν μέλει ἀνοχῆς αὐτῆς συνετέλεσε πρὸς τοῦτο, περιῆλθε τέλος κατὰ τὰ ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ ἡγεμόνος τούτου εἰς σοβαρὰν ἐν Κатоликὸν κλήρον, προοίμιον, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ ἀπὸ ἐκείνου ἐπὶ τοῦ Γουλιέλμου Α' περιφρήτου ὑπὲρ ἡμετέρου (Culturkampf) τοῦ Βίσμαρκ. Αἱ περὶ μικτῶν γὰρ ἐκ τοιαύτης εὐρον ἀπειθείαν καὶ ἀνυπακοῆς ἀντίστασιν παρὰ ὅσας ἡ κυβέρνησις ἠναγκάσθη τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν ἐκκλησιαστικῶν μεγιστάνων. τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κολωνίας Δρέστε ἀρχιεπίσκοπον Δοῦνιν τῆς Πρωσίας, νὰ περιορίσῃ ἐντὸς τοῦ 1837). Καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὕτη ἐξελίχθη μέχρι τοῦ 1840 βασιλέως (1840), μόνον δὲ ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Γουλιέλμου Δ' διευθετήθη (1841) διὰ συμβάσεως (Κογγρέσσος τὸν Πάπαν, δι' ἧς ἀποκατεστάθησαν μὲν εἰς τὰς θέσεις κατὰδικωθέντες ἀρχιεπίσκοποι, ἀνεγνώρισεν δὲ ἡ παπικὴ ἐκκλησία τινὰ δικαιώματα τῇ κυβερνήσει ἀπέναντι τοῦ Καθολικοῦ

ἐκ τῆς ἐθνικῆς Γερμανικῆς ἰδέας καὶ τῆς πολιτικῆς ἐννοίας οὐδεμία κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἀπασχόληται ἐπὶ τὸν Πρωσίαν. Τὸ μόνον ὑπὸ ταύτην τὴν ἐποχὴν ἐμ-

μέσως καὶ λεληθότως τὴν Γερμανικὴν ἐνότητα ὅπως οὖν πρόπαρασκευάζον ἦτο ἡ περίφημος τελωνειακὴ ἑνώσις, περὶ ἧς ἤδη ἱκανὸν ἐποίησάμεθα ἀλλαχοῦ λόγον. Αἱ περὶ ταύτης μεταξὺ τῆς Πρωσίας καὶ τῶν ἄλλων Γερμανικῶν κρατῶν συμβάσεις ἀνανεούμεναι συνεχῶς μετὰ τὴν λήξιν αὐτῶν ἠμπέδουν τοῦλάχιστον τὴν οἰκονομικὴν ἐνότητα τῆς Γερμανίας. Ἄλλως δὲ ἡ ὕλική εὐημερία, ἡ ἀνάπτυξις τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, ἰδίως ἡ διὰ τῶν σιδηροδρόμων, ἡ καθόλου οἰκονομικὴ εὐεξία τοῦ κράτους, ἡ ἐπίδοσις τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ἡ καλλιέργεια τῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ ὑψηλοτέρα ἀνάπτυξις τοῦ Γερμανικοῦ πνεύματος, καὶ αὐτὸς τέλος ὁ λαμπρὸς στρατιωτικὸς ὀργανισμὸς παρεσκευάζον λεληθότως τὴν Πρωσίαν εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς ἐπὶ τῆς Γερμανίας ἡγεμονίας, τοῦ ὁποίου μόλις μετὰ μίαν γενεὰν ἔμελλε νὰ ἐπιληφθῇ σπουδαίως τὸ κράτος τοῦτο.

Ὁ Φρειδερίκος Γουλιέλμος Δ'. Αἱ πρῶται πράξεις αὐτοῦ. — Τὸν Φρειδερίκον Γουλιέλμον Γ' ἀποθανόντα τῷ 1840 (26/7 Ἰουνίου) διεδέξατο ὁ πρεσβύτερος υἱὸς αὐτοῦ Φρειδερίκος Γουλιέλμος Δ'. Ὁ νέος ἡγεμὼν καὶ διάνοιαν κεκτημένος ἰσχυρὰν καὶ μορφώσεως τυχὼν ἐπιμελοῦς, αὐξήθεις δὲ καὶ παιδευθεὶς ἐν τοῖς ἀξιωματικνεύτοις χρόνοις τῆς πολιτικῆς καταπτώσεώς τῆς Γερμανίας καὶ τῶν συμφορῶν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ οἴκου, εἶτα δὲ τῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἐνδόξων ἀγώνων τοῦ 1813-1814, ὧν μετέσχε καὶ ὡς στρατιώτης, ἔδωκεν ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας αὐτοῦ προφανῆ δείγματα τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς Γερμανικῆς αὐτοῦ φιλοπατρίας. Πάντες οἱ ἀπὸ 30 ἐτῶν ἐπὶ πολιτικοῖς καταδιωκόμενοι ἁμαρτήμασιν ἔλαβον ἄμνηστίαν. Ὁ Βαϊὰν καὶ ὁ περίφημος Arndt, οἱ ἀπὸ τῶν ἀποφάσεων τῆς Καρλσβάδης ἐκτὸς πάσης θέσεως διατελοῦντες, ἀποκατεστάθησαν εἰς τὰς θέσεις αὐτῶν, ὁ γηραιὸς πατὴρ τῆς γυμναστικῆς Φρειδερίκος Γιὰν ἀνεκλήθη ἐκ τῆς ἐξορίας (ιδ. Τόμ. Α', σελ. 328), ὁ Ἰάκωβος Γρίμμ ἐκλήθη εἰς Βερολῖνον, καὶ αὐτὸς ὁ ἥρως τῆς ἐορτῆς τοῦ Βαρτβούργου Μάσμαν προσεκλήθη ὡς καθηγητὴς εἰς τὴν πρωτεύουσάν τῆς Πρωσίας. Αἱ κατὰ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Τύπου διατάξεις ἐμετριάσθησαν καὶ ἡ λογοκρισία κατηργήθη διὰ πραγματείας ὑπερβαίνουσας τὸ μέγεθος τῶν 20 τυπογραφικῶν φύλλων. Ἐπίσης καὶ ἀπέναντι τῆς πρὸς τοὺς Καθολικοὺς ἐπισκόπους καὶ πρὸς τὴν Καθολικὴν ἐκκλησίαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐγερθείσης ἔριδος, ἐφάνη μεγάλθυμος ὁ βασιλεὺς, ἀφοῦ ἀποκατέστησεν εἰς τὰ ἀξιώματα αὐ-

υρίοις ἐγκαθειργμένοις Καθολικοῦς ἀρχιεπισκό-
κορδάτου τοῦ 1841 ἐξησφάλισε τὴν ἐκκλησια-
στικὴν τῶν Καθολικῶν αὐτοῦ ὑπηκόων, τὸ δὲ ἐπό-
τέβη εἰς Κολωνίαν, ἵνα παραστῇ εἰς τὴν ἐναρξιν
ἐν τῇ οἰκοδομῇ τοῦ περιφήμου Καθολικοῦ ναοῦ
τῆς ἐθνικῆς δὲ τῶν Γερμανῶν ιδέας καὶ περὶ
νίας ἐνεφορεῖτο γενναιοτέρων αἰσθημάτων ἢ ὅ-
πως δὲ κατὰ τὰς ἐορτάς τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ
εἶπε λόγον ἐνθουσιώδη ὑπὲρ τῆς αἰσθητικῆς ἐνό-
της, καὶ τοῦτο ἐνώπιον τοῦ Αὐστριακοῦ ἀρχιδουκὸς
γιαννοῦ Μεττερνίχου. Ἀὐτοῦ, εἶπε, θὰ ὑψωθῶσιν
ἰσχυρὰ πύλαι καὶ εἴθε νὰ ὦσιν αὗται πύλαι με-
τὰ χρόνον. Εἴθε μηδέποτε δι' αὐτῶν νὰ εἰσδύσῃ ἡ
τὸ κτίζον τὰς πύλας ταύτας εἶναι τὸ πνεῦμα
καὶ δυνάμεως». Οὐ μόνον δὲ ἐν λόγοις,
φρόντιζεν ὑπὲρ τῆς ἐνότητος καὶ τῆς δυνάμεως
τῶν ὑπὲρ πάντα ἄλλον Γερμανὸν ἡγεμόνα περὶ
κατὰ τὰ σύνορα τῆς Γερμανίας καὶ μελετῶν
ἐνότητος τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, ὅπερ
ἐπέτυχεν καὶ καθ' ὃν ἔτι χρόνον ἦτο ἀπλοῦς πρίγ-

κατάστασις ἐν Πρωσσίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ
1848.—Ὅτι ὁ Φρειδερίκος Γουλιέλμος Δ' εἶχε
ὑψούμενον εἰς τὸ ὕψος τοῦ αἰῶνος καὶ τῆς πνευ-
τικῆς ἐθνότητος, οὐ ἐκλήθη νὰ ἀρχῇ, μαρτυροῦσιν οἱ
λόγοι, οὗς ἐν πάσῃ ἐπισήμῳ περιστάσει ἀπέτεινε
Οἱ χρόνοι, καθ' οὓς ἐβασίλευεν, ἦσαν ταραχώ-
αν οὐχὶ τόσον ἐν τῷ βίῳ τῷ πολιτικῷ, ὅσον ἐν
τῷ, καὶ ἰδίᾳ ἐν τῷ θρησκευτικῷ. Ὁ χαρακτήρ
δουεῖς μεταβατικῆς περιόδου ἐξεδηλοῦτο πρὸ πάν-
των οἱ Καθολικοὶ ἐν τῇ παραρρηνίᾳ Πρωσσίας καὶ
ἐν Τρεβήροις ἐκτεθειμένης ἱερᾶς ἐσθῆτος τῆς
γάλλης θρησκευτικῆς κινήσεως ὑπὲρ τῆς Καθολικῆς
κομμῦριον καὶ 106 χιλιάδες Καθολικῶν ἐκ δια-
φορῶν τῆς Γερμανίας, τοῦ Βελγίου καὶ ἐκ τῶν
παρυφῶν ἔτρεχον εἰς προσκύνησιν τοῦ ἱεροῦ κει-

μηλίου, ἐν τοῖς κόλποις τῆς Προτεσταντικῆς ἐκκλησίας ἐδημιουργοῦντο κοινότητες ἐκκλησιαστικαὶ ἀρνούμεναι αὐτὰ σχεδὸν τὰ θεμελιώδη δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ, αἱ κοινότητες αὐτῶν φίλων τοῦ φωτός», καὶ ἱεροκήρυκες ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος μεθ' ὅλης τῆς ἐλευθερίας ἡρμήνευον καὶ ἤλεγχον τὰ δόγματα ἐκεῖνα. Αὕτῃ ἡ ἐπὶ τοῦ Φρειδερίκου Γουλιέλμου Γ' γενομένη ἐν Πρωσσίᾳ ἔνωσις τῆς Προτεσταντικῆς ἐκκλησίας (Ἰδ. Τόμ. Α', σελ. 447), ἀντὶ νὰ ἐπιρρώσῃ, ἐπήνεγκε τὴν ἐξασθένωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος παρὰ τοῖς Προτεστάνταις. Καὶ ἐνῷ τοῦ Ἐγγέλου ἡ φιλοσοφία ἐν τοῖς ἀριστοκρατικοῖς κύκλοις διετῆρει τὴν ὑπέροχον αὐτῆς ἐπιρροὴν καὶ ὁ περίφημος ὑπουργὸς Ἀλτενστάιν (Ἰδ. Τόμ. Α', σελ. 450) ἐκυβέρνηα τὰ τῆς παιδείας ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Ἐγγέλ, ἐξ ἄλλου οὐ σμικρὰς ἐποιεῖτο προόδους καὶ ὁ ὀρθολογισμὸς ἐν τε τῇ Πρωσσίᾳ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς Γερμανικαῖς χώραις, ἀντιτασσόμενος μὲν κατὰ τοῦ Ἐγγελισμοῦ, ἀλλ' ἐνεργῶν μετὰ τούτου πρὸς βλάβην τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς θετικῆς θρησκείας. Ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ Ἐγγελισμοῦ προῆλθεν ἐν Βυρτεμβέργῃ ἡ σχολὴ τοῦ Βάουερ καὶ ἐκ ταύτης ἡ τοῦ Στράους, τοῦ ὁποῖου ἡ τῷ 1835 ἐκδοθεῖσα περὶ τοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας πραγματεία (α' Ὁβίος τοῦ Ἰησοῦ») μεγίστην ἐμποιήσασα ἐντύπωσιν ἐν Γερμανίᾳ ἐγένετο ἀντικείμενον πολλῶν ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο γραφέντων ἔργων. Αἱ νεωτεριστικαὶ δὲ αὗται διδασκαλίαι ἐπιδρῶσαι καὶ ἐπὶ τὴν δημοσίαν, ἰδίως τὴν ἀνωτέραν, παιδευσιν μεγάλην κατὰ μικρὸν ἐπήνεγκον ἐπανάστασιν πνευματικὴν, παρασκευάζουσιν καὶ ταύτην ἐν μέρει τὴν ἐπανάστασιν τὴν πολιτικὴν. Διότι καὶ αἱ νέαι περὶ θρησκείας ἰδέαι καὶ αἱ νέαι φιλοσοφικαὶ θεωρίαι, ὡς καὶ αὕτῃ ἡ συντηρητικὴ θεωρουμένη καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν κύκλων εὐνοηθεῖσα Ἐγγελιανὴ φιλοσοφία, συνετέλεσαν σφόδρα εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν ριζοσπαστικῶν πολιτικῶν ἰδεῶν καὶ ἐπέδρασαν ἐπὶ τὴν περαιτέρω πολιτικὴν ἀνάπτυξιν τῶν πραγμάτων ἐν Γερμανίᾳ. Ἐν μέσῳ τῆς τοιαύτης πνευματικῆς θυέλλης ὁ βασιλεὺς Φρειδερίκος Γουλιέλμος Δ' δὲν ἀπώλεσε τὴν ἠθικὴν ἰσορροπίαν ἐν τοῖς λόγοις καὶ ἐν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ. Μεθ' ὅλον δὲ τὸν σεβασμόν, ὃν εἰδείξε τῇ Καθολικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ μεθ' ὅλην τὴν εὐσέβειαν, ἣν ἐτήρησε πρὸς τὴν πίστιν τῶν πατέρων αὐτοῦ, πρὸς τὴν Προτεσταντικὴν Ἐκκλησίαν, ἐν ἣ ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη, δὲν ἀπεστράφη τὸ αὐτὸ καὶ τὴν ἀπρόοδον». Ὅποτε ὁ βασιλεὺς κατὰ τὸ 1841 ἔθετε τὸν θεμέλιον λίθον τοῦ

γίου τῆς Καινιξέργης, ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ὕψην ἀπαγγελθέντι λόγῳ ἐντόνως προέφερε τὰς λέξεις «ἐμπρός», καὶ ἐξήγειρε τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀκροαμέ-
 ιλελεύθερον τρῦ πνεύματος αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὴν φιλελευ-
 δὲν ἤθελε νὰ ἐπεκτείνῃ καὶ ἐπὶ τὴν πολιτείαν ἢ μᾶλ-
 παράσχη ἐλευθερίαν τῷ λαῷ κυβερνῶν ὡς ἐλευθερό-
 ἄνευ τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν καὶ τύπων, οὓς ἀπε-
 ῖρα. Ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ ἔμεινε πιστὸς εἰς τὰς ἀρχὰς
 ς φιλοσοφίας, ἧς ἦτο ἐκ νεότητος θιασώτης.

συντάγματος ζήτημα. — Καθὰ καὶ ἀλλαχοῦ ἐλάβο-
 νὰ ἀναφέρωμεν, ὁ Φρειδερίκος Γουλιέλμος Δ' (ἴδ. Τόμ.
 ἰ ἐφρὸναι ὅτι διὰ τῆς κατὰ τὸ 1823 ἰδρύσεως τῶν ἐπαρ-
 υλίων ἐξεπληροῦτο ἡ περίφημος περὶ ἐλευθέρων θεσμῶν
 δοθεῖσα παρὰ τοῦ Φρειδερίκου Γουλιέλμου Γ' εἰς τὸν
 ισσίας, ὁπότε ὁ λαὸς οὗτος (τῷ 1813) ἐκαλεῖτο εἰς τὸν
 ς τῆς πατρίδος ἀγῶνα. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁπότε κατὰ
 βασιλείας αὐτοῦ ἔτος ἐκλήθησαν εἰς Βερολίνον ἐπιτρο-
 ρῶν ἐπαρχιακῶν ἀντιπροσωπειῶν, ἵνα ὁμοῦ διασκεφθῶσι
 ὦν εἰς τὴν ἀρμοδιότητά αὐτῶν ὑπαγομένων ὑποθέσεων,
 υθέρων θεσμῶν φίλοι ἤλπισαν ἐπὶ μικρὸν ὅτι τὰ μέτρον
 νὰ καταστῇ ἀρχὴ τῆς συγκλήσεως ἐθνικῆς ἀντιπροσω-
 τὸ κράτος. Ἀλλ' αἱ ἐλπίδες αὗται δὲν ἐπραγματοποιή-
 ὅς τοὺς φιλελευθέρους πολιτικούς θεσμοὺς καὶ πρὸς τὴν
 τικὴν πολιτείαν ἀποστροφὴ τοῦ βασιλέως ὑπεθάλπετο
 εὐ τῶν ἀντιδραστικῶν, οἵτινες ἐπωφελοῦντο ὑπὲρ τῆς
 ῶν καὶ γεγονότα οὐδεμίαν σχέσιν ἔχοντα κατὰ βάθος
 ια τῶν φιλελευθέρων. Τοιοῦτον γεγονὸς ἦτο ἡ κατὰ τὸ
 βιομηχανικαῖς πόλεις τῆς Σιλεσίας ἐκραγεῖσα καὶ αἱμα-
 ληθεῖσα στάσις τῶν ἐργατῶν καὶ ἡ κατὰ τὸν χρόνον
 ολίνῳ γενομένη κατὰ τοῦ βασιλέως ἀπόπειρα φόνου ὑπὸ
 ἔντος πρώην ἐπαρχιακοῦ δημάρχου καλουμένου Ττέχου
 Εἰς τὸ γεγονὸς τοῦτο, καίτοι, ὡς ἀπεδείχθη, ἦτο ἀπόρ-
 κακοβουλίας, οὐχ ἦτον ἰδóθη σημασία πολιτικὴ ὑπὸ
 ρικῶν, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ εὐρέθησαν καὶ ἄγαν φιλε-
 αναστατικοὶ ἱκανῶς ἄφρονες, οἵτινες τὸν διὰ θανατικῆς
 θέντα κακοῦργον παρέστησαν ὡς μάρτυρα τῆς ἐλευθε-

ρίας καὶ τὴν ὀρφανωθεῖσαν τούτου θυγατέρα ἐπιδεικτικῶς ἐστεφάνωσαν καὶ ἐπεισαν αὐτὴν ν' ἀπορρίψῃ τὴν ὑπὸ τοῦ βασιλέως παρασχεθεῖσαν προστασίαν.

Ἀλλ' ἐπὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Φρειδερίκου Γουλιέλμου Δ' καὶ ἐπὶ τὴν πολιτείαν αὐτοῦ πολλὰ πλέον τῶν τοιούτων γεγονότων ἐπιδρῶν ἰδίως αἱ ἀρχαὶ καὶ αἱ βαθεῖαι αὐτοῦ πεποιθήσεις περὶ τῆς ἠθικῆς σημασίας καὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς μοναρχικῆς ἐξουσίας καὶ περὶ τοῦ ἀληθοῦς καθήκοντος τοῦ μονάρχου. Τῶν τοιούτων αὐτοῦ ἀρχῶν καὶ πεποιθήσεων διακήρυξιν ἐπίσημον καὶ πανηγυρικὴν ἐποίησατο κατὰ τὸ 1847. Καὶ τὸ ἔτος τοῦτο, ὅπως τῷ 1842, συνεκλήθησαν ἐπιτροπείαι πασῶν τῶν ἐπαρχιακῶν ἀντιπροσωπειῶν τῆς Πρωσίας εἰς Βερολῖνον καὶ τὸ γεγονός ἐδωκεν ἀφορμὴν εἰς νέας ἐλπίδας. Ἀλλὰ τότε ἀκριβῶς διὰ τοῦ ἐναρκτηρίου λόγου ἐδωκεν ὁ βασιλεὺς τὴν ἐπίσημον ὁμολογίαν τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ πίστεως. «Οὐδεμία τῆς γῆς δύναμις, εἶπε, θὰ δυνηθῇ νὰ μὲ πείσῃ ἵνα τὴν μεταξὺ τοῦ ἡγεμόνος καὶ τοῦ λαοῦ φυσικὴν σχέσιν μεταβάλλω εἰς σχέσιν κατὰ συνθήκην ὑφιστάμενην (conventionel), εἰς σχέσιν συνταγματικὴν· καὶ οὔτε νῦν οὔτε οὐδέποτε θὰ ἐνδώσω ὥστε μεταξὺ τοῦ ἐν οὐρανοῖς Κυρίου ἡμῶν Θεοῦ καὶ τῆς χώρας ταύτης νὰ παρεμβληθῇ τι ὡς δευτέρα τις Πρόνοια, ἵνα ἀντικαταστήσῃ τὴν ἀρχαίαν ἱερὰν πίστιν. Τὸ στέμμα δύναται νὰ ἀρχῇ μόνον κατὰ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς χώρας καὶ κατὰ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ἐλευθέραν ἀπόφασιν, οὐχὶ δὲ κατὰ τὴν θέλησιν τῶν πλειονοψηφίων. Ἡ Πρωσία δὲν δύναται νὰ ἀνέχῃται τοιαύτην κατάστασιν. Ρίψατε ἐν βλέμμα ἐπὶ τὸν χάρτην τῆς Εὐρώπης, ἐπὶ τὴν θέσιν τῆς ἡμετέρας χώρας, πρὸ πάντων δὲ βλέψατε διὰ πνευματικοῦ τινος βλέμματος εἰς τὴν ἡμετέραν ἱστορίαν». Ἡ διακήρυξις αὕτη ἐματαιώσε τὰς ἐλπίδας τῶν φιλελευθέρων καὶ ἡ κοινὴ γνώμη τοσοῦτον πανταχοῦ ἀθύμως διετέθη, ὥστε αὕτῃ ἡ σύνοδος πρὶν ἐπαρχιακῶν ἀντιπροσωπειῶν ἐξέφρασεν ἐπισήμως τῷ βασιλεῖ τὴν ἐλπίδα ὅτι τὸ διάταγμα τῆς 22/3 Φεβρουαρίου (1847), τὸ συγκαλέσαν τὸ συνέδριον τῶν ἐπαρχιακῶν ἀντιπροσωπειῶν, ἐμελλε νὰ ᾔναι ἡ ἀρχή, οὐχὶ τὸ τέρμα τῆς πολιτικῆς ἀναπτύξεως τοῦ βασιλείου. Ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἐλπίδος ταύτης ἐπῆλθον τὰ μεγάλα γεγονότα τῶν ἐτῶν 1848-1849.

Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τοῦ Φρειδερίκου Γουλιέλμου Δ' μέχρι τοῦ ἔτους 1848. — Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Πρωσίας

ίκου Γουλιέλμου Δ' ὑπέστη μεταβολὴν 3-1849. Ἡ στενὴ ἔνωσις πρὸς τὴν ῥίαν ἐν πᾶσι τοῖς σπουδαίοις Εὐρωπαϊκῶν κανὼν τῆς ἐξωτερικῆς τούτου ἰτικῆ ὑποθήκῃ, ἦν ὡς διαθήκην ὁ Φρει- παρὰ τοῦ θνήσκοντος πατρὸς του, ἦτο τὴν Ῥωσσίαν ἐνώσεως. Καὶ ἡ ἀπέναντι, οσπονδιακοῦ συμβουλίου πολιτικῆ τῆς τὸ ὅλον Γερμανικὸν ζήτημα οὐδεμίαν . Αἱ δὲ περὶ τῆς ἰσχυροτέρας ἐσωτερι- καὶ αἱ περὶ κρείττονος μεταρρυθμίσεως νδίας πρὸς τὴν Αὐστρίαν διαπραγμα- ῆξει ἀποτέλεσμα, ὅποτε ἦλθον τὰ με- α τοῦ 1848 τὰ τοσοῦτον ἐπιδράσαντα λα σχέσεις τῶν Γερμανικῶν κρατῶν καὶ Αὐστρίας, ἐν τινι δὲ μέτρῳ καὶ ἐπὶ τὰς αἰ ἰδίως πρὸς τὴν Ῥωσσίαν σχέσεις τῆς

τασις ἐν Αὐστρίᾳ (1830-1848). Ὁ στρία καὶ μετὰ τὸ 1830 μέχρι τῆς με- ηκολούθησε νὰ ἐπικρατῇ τὸ αὐτὸ πολιτι- , τὸ ἐφαρμοζόμενον ἐν τῷ κράτει τούτῳ οὐ ἰκανὸς ἤδη ἐγένετο ἡμῖν λόγος ἄλ- ὶ. Τόμ. Α', σελ. 227 κέξ.). Τὸ Αὐστριακὸν ε ὑπὸ πολιτικὴν οὔτε ὑπὸ τὴν τοῦ ὑψη- ποψιν παρηκολούθει τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ς. Κατὰ τὴν περίοδον μάλιστα τὴν χρο- ῶς πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἀνάπτυξιν τὸ Γερ- . πολὺ τῶν ἄλλων λαῶν τῆς Αὐστρίας, αὶ τοῦ Βοημικοῦ, χωρὶς, ἐννοεῖται, νὰ ς βίας ὑποτεταγμένων Ἰταλικῶν λαῶν. ἦναι πόλις ξένη πνευματικῶς πρὸς τὸν ρισμόν, οἰκουμένη ὑπὸ ὄχλου ἀμαθοῦς οὐ- δησιν καὶ ἀστικῆς τάξεως κοσμοπολιτικῆς μῶν τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ αἰσθήματος ν πατρίδα, ὑπὸ ἀριστοκρατίας πολυφύλου

1

2

3

4
5
6
7
8

κύττει ἐξηρηθίζον τὴν κοινὴν γνώμην
 ὅθεν ὑπουργεῖα Γρέϋ καὶ Μελθόρ-
 ιν ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῆς θέσεως
 ἀλίστα Γρέϋ ὡς φάρμακον κατὰ τῶν
 ησε καὶ ἐπέτυχε παρὰ τοῦ κοινοβου-
 λίου τοῦ ἀντιβασιλεί τῆς Ἰρλαν-
 τὸν στρατιωτικὸν νόμον ἦτοι τὸ σύ-
 λιορκίας. Ὡς πρὸς τὸν φόρον δὲ τῆς
 ρα τὰ φιλελεύθερα ὑπουργεῖα προέτι-
 νοῦν τὸν Ἰρλανδικὸν λαόν, ἀλλὰ
 πολεμικῶς ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικανικοῦ
 στοκρατικῆς ἀπερρίφθησαν. Σφοδρῶς
 ια κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐχαρακτη-
 ῆσαν τὸ ὑπὸ τοῦ φιλελευθέρου λόρδου
 τερικῶν, προταθὲν τῷ 1838 μέτρον,
 Ἰρλανδικῆς εἰσοδημάτων τῆς Ἀγγλι-
 τεθῶσιν ὑπὲρ τῶν Ἰρλανδικῶν σχο-
 τέλους (τῷ 1838) ὁ φόρος τῆς δεκά-
 ἀλλὰ κατὰ τύπον μόνον, διότι ἀντι-
 εῖον οὐχὶ πολὺ ἐλαφροτέρου τοῦ κα-
 λεγομένη μεταρρύθμισις τοῦ περὶ δή-
) ἦτο μεταρρύθμισις ἀπατηλὴ οὐδε-
 ιαμιν τοῖς δήμοις πρὸς βελτίωσιν τῆς

καὶ τὸ Ἀγγλικὸν κοινοβούλιον τοσοῦ-
 πρὸς τοὺς Ἰρλανδοὺς παραχωρήσεις,
 τος τὸ ἀπελευθερωτικὸν αὐτοῦ ἔργον
 καρδίαις τοῦ Ἰρλανδικοῦ λαοῦ. Τῷ
 ς λαὸς ἀπένειμεν αὐτῷ τὴν προσω-
 rator)», τῷ δὲ 1842 τὴν τοῦ «Δη-
 θλίνου». Ἀλλ' οἱ ἀγῶνες τοῦ Ὀκόν-
 , εὐκόλως. Εἰς μόνος ἀνὴρ, μεθ' ὅλην
 κν καὶ τὴν ἀκμάτον ἐνεργητικότη-
 ενδοὶ βουλευταὶ δὲν ἠδύναντο νὰ κα-
 λίῳ Ἀγγλικῷ καὶ ἀπέναντι μάλιστα
 τοῦ αὐστηρῶς περιστέλλοντος τὴν ἐξέ-

7

1

4

4.3

4

ρην, ἀλλ' ἐξεκένωσαν τὸ Ἀφγανιστὰν χωρὶς νὰ αὐξήσῃ τὸ κράτος αὐτῶν διὰ προσαρτήσεως Ἀφγανικῆς χώρας. Ἀλλ' ἐδαφικὴν ἀποζημίωσιν διὰ τὴν στρατείαν ταύτην ἐζήτησαν οἱ Ἀγγλοὶ καὶ εὗρον ἀλλαχοῦ πλουσιωτάτην. Τῷ 1843 ἡ καὶ χώρα Σίνδη κατελήφθη ὑπ' αὐτῶν, κατὰ δὲ (1849) ἡ χώρα τῶν Σίγων καὶ τὸ Πενταπι

Ἐν τῷ κατὰ τοῦ Ἀφγανιστὰν πολέμῳ ἀπλῶς νὰ ἐπεκτείνῃ τὰς κτήσεις αὐτῶν τὴν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν τε πολιτικὴν ἀμυντικὴν δύναμιν αὐτῶν πρὸς τὰ ὄψιν τὴν εἰς τὴν μέσην Ἀσίαν πρόοδον τῆς χρόνον τοῦτον ἐποιεῖτο τὴν κατὰ τῆς Χίβι γετο εἰς τὴν πολιτικὴν αὐτῆς τὸ Ἀφγανιστ μέτ. Ἀλλὰ περὶ τούτων μακρότερος γενήσεται Ῥωσσίας.

Κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους (1840 - 1841) καὶ διεξήγαγον πόλεμον νικηφόρον ἐν τῇ ἐσθονίᾳ καὶ προσήρτησαν εἰς τὸ κράτος αὐτῶν (Kong). Ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τοῦ πολέμου τοῦτον θήσονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Σινικῆς αὐτοκτοῦτον. Καθ' ὃν δὲ χρόνον διὰ τῆς κτήσεως Ἀσιατικὸν κράτος τῆς Ἀγγλίας ἐκτάτο νταῖς ἀνατολικαῖς θαλάσσαις τῆς Ἀσίας, κατὰ τὸν (1838) ἡ διὰ χρημάτων ἀγορὰ καὶ προνοτίῳ στομίῳ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐδημουργεῖτο ἐν τῇ νοτιοδυτικῇ ἄκρᾳ τῆς Ἀσιατικῆς πρὸς τὴν μητρόπολιν συγκοινωνίαν τε καὶ κῶν κρατῶν. Τοιαύτην ἐκτάτο δύναμιν ἐν τῷ κράτει τῆς Ἀγγλίας καθ' ὃν χρόνον τὸ πλεονέκτημα ἐκ τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως τῆς ἀρξαμένης ἀπὸ τῆς Γαλλίας.

**Ἡ ἱστορία τῆς Γαλλίας
ἐκ τοῦ Φιλίππου (1830-1848).**

ρήσεως τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου δημολλία καθόλου πολιτικὴ κατάστασις. — Ἡ ἀναστάσεως ἰδρυθεῖσα βασιλεία τοῦ πολίτου βασιλέως Λουδοβίκου Φιλίππου ἐφαίνετο ἐκ πρώτης ὄψεως εἰς μοναρχίαν συνταγματικὴν ἐπὶ δημοκρατικῶν ἔκλεινον, τὸ ὅποῖον ὁ Μιραβώ ἐν ἀρχῇ τῆς μεγάλου 1789 ἐπέδιώκεν ὡς τὸν ὑψιστον σκοπὸν τῆς, ὁ δὲ Βενιαμὴν Κωνσταντὸν κατὰ τὰ τελευταῖα τῆς Βουρβωνικῆς ἀρχῆς παρίστα ὡς τέρμα τῶν αἰσθητικῶν μερίδων, ἐφάνη ἐπὶ στιγμὴν πραγματοποιηθῆναι τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου ὡς αἰσθητικῶν τῶν βασιλέων κοινὴν πρὸς τὰς παλαιὰς μοναρχικὰς τὴν καταγωγὴν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ ἀρχὴ ἐπιφάνειαν ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τοῦ λαοῦ, ἡτοίμασις, ἀποτελούσης μεγάλην φεουδαλικὴν κτήνη, ἀλλὰ βασιλεὺς ἦτοι ἀνώτατος ἀρχὼν τῶν ἡδη δηλονότι λαοῦ. Ἡ παλαιὰ μοναρχία ἐφαίνετο τῇ συνειδήσει τοῦ λαοῦ οὐχὶ ὡς μοναρχία καθ' ἑαυτὴν ἀσυμβίβαστος πρὸς τὰς νομίμους πολιτικὰς ἀσθενοῦς θεμελιώδεις ὑγιεῖς ἀρχὰς τῆς ἐλευθέρου πολιτείας ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789, ὡς ἔκλεινον τὰς ὑπ' αὐτῆς ταύτης παραχωρηθείσας τῇ δημοκρατίᾳ δὲ ἐκ τῶν γεγονότων τῶν ἐτῶν 1792-ἡ ἀδύνατος ὡς παρεκτρεπομένη εὐκόλως εἰς ὀχλοκρατίαν ἢ εἰς στρατιωτικὴν δικτατορίαν. Πλὴν τούτων αλλοτρίωσις καὶ ἡ ἐκ ταύτης προελθοῦσα αὐτοκρατορία εἶχε καταδικασθῆναι ὑπὸ τῆς Εὐρώπης, καὶ ἡ πρὸς αὐτῶν ἦτο πιθανὸν νὰ ἄγῃ εἰς σύγκρουσιν τὴν Εὐρώπην. Τί συνετώτερον λοιπὸν ὑπῆρχε διὰ τὸ ἀποδεχθῆναι πολίτευμα, ἐν ᾧ ἡ μοναρχία ὑποτάσσεται πρὸς τὴν δημοκρατίαν καὶ ἡ τάξις, ἡν

Λουδοβίκου Φιλίππου οὔτε τὰ συμφέροντα προήγοντο, ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πολίτου βασιλείως οὐδὲν ἄλλο ἔβλεπον ἢ φραγμὸν τινα τεχνητὸν παρεμβαλλόμενον εἰς τὴν φυσικὴν καὶ τὴν λογικὴν πορείαν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἔργου τοῦ Ἰουλίου, τερατῶδές τι σύμμικτον εἶδος πολιτείας μοναρχικῆς καὶ δημοκρατικῆς κίβδηλεῦον ἐκάτερον τῶν πολιτικῶν τούτων συστημάτων, τέλος δὲ μεταβατικὴν κατὰστασιν ὀφείλουσαν ν' ἀπολήξῃ εἰς τὸ φυσικὸν αὐτῆς καὶ λογικὸν τέρμα: τὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν δημοκρατίαν. Διὰ τοὺς θιασώτας δὲ τῆς αὐτοκρατορίας ἡ πτώσις τοῦ θρόνου τῶν Βουρβόνων οὐδὲν ἄλλο ἐσήμαινεν ἢ τὴν κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον τελεσθεῖσαν ἐθνικὴν ἐκδίκησιν ἐναντίον τῆς ὑπὸ τῆς Εὐρώπης γενομένης τῇ Γαλλίᾳ προσβολῆς, τὴν ἀτελεῖ κατάλυσιν τοῦ ὑπὸ τῶν ξένων ἐπιβληθέντος τῇ Γαλλίᾳ πολιτικοῦ συστήματος, τοῦ ὁποίου ἡ ὀλοσχερὴς κατάλυσις ἔδει νὰ κατορθωθῇ οὐχὶ διὰ τῆς ἀνορθώσεως τοῦ οὐκέτι ἐν ἀνθρώποις ὑπάρχοντος μεγάλου αὐτοκράτορος, ἀλλὰ διὰ τῆς συνεχίσεως τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ συστήματος καὶ τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ παραδόσεων, πρὸ πάντων δὲ διὰ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκείνου ἀρχῆς ἐν τῷ κληρονόμῳ τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ. Ὁ πολίτης βασιλεὺς ἀπέναντι τῶν αὐτοκρατορικῶν ἢ Βοναπαρτιστῶν οὐδὲν ἄλλο παρίστα ἢ τὴν ὑπὸ νέαν κίβδηλον μορφήν ἐξακολουθήσιν τοῦ ἀρχαίου ὑπὸ τῆς ἱστορίας καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους καταδικασθέντος συστήματος. Πλὴν τούτου οἱ θιασῶται τοῦ οἴκου τοῦ Ναπολέοντος ἐζήτουν τὴν ἀνάστασιν τῆς αὐτοκρατορίας οὐχὶ ἀπλῶς χάριν τῆς δόξης τῆς περιβαλλούσης τὸ ὄνομα καὶ τὸν θεσμόν τοῦτον καὶ πρὸς ἐξακολουθήσιν τῶν ἐνδόξων παραδόσεων τῆς Ναπολεοντίου ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ διότι ἐν τῷ συστήματι τὰς αὐτοκρατορίας ἔβλεπον τὸ μόνον ὑγιὲς πολίτευμα τὸ συμφωνοῦν πρὸς τὰς ἀθανάτους ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789. Ἡ αὐτοκρατορία τοῦ Ναπολέοντος ἦτο κατ' αὐτοὺς ἡ ἀληθὴς δημοκρατικὴ πολιτεία ἢ συνδυάζουσα τὴν ἐλευθερίαν πρὸς τὴν τάξιν, ἡ κεκτημένη τὴν δύναμιν νὰ προάγῃ τὴν ἐλευθερίαν ἐνταυτῷ δὲ νὰ προστατεύῃ αὐτὴν ἐναντίον τῶν τε ἀναρχικῶν παρεκτροπῶν τῆς δημοκρατίας καὶ τῶν σφετερισμῶν τῆς ἐλέφ Θεοῦ βασιλείας. Ἡ αὐτοκρατορία ἦτο προσέτι κατ' αὐτοὺς μοναρχία ἐκ τῶν σπλάγχχνων τοῦ λαοῦ ἐξελθοῦσα καὶ τούτου τὴν κυριαρχίαν ἐκπροσωποῦσα. στηριζομένη αὐτὴ ἐπὶ τῆς ἰσότητος πάντων καὶ ἐπὶ τοῦ λαοῦ τῆς διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας ἐκδηλουμένης

καὶ οὕτω παρέχουσα τὰς μόνας ἀσφαλεῖς θετικὰς βάσεις εἰς τὰς περὶ πολιτείας καὶ περὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων ἀρχὰς τὰς κηρυχθείσας ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789. Ἀρχὴ ἰσχυρὰ μετ' ἐλευθερίας καὶ δόξης καὶ ἰσότητος μετὰ τῆς τάξεως τῆς δημοσίας τοῦ ἐμβλήματος, ὅπερ ἔφερον οἱ θιασῶται τοῦ συστήματος κρατορίας.

Ἀπέναντι τῶν τοιούτων ἐχθρικῶν στοιχείων ἡ μίρις, ἐφ' ἧς ἐστηρίζετο ἡ ἀρχὴ τοῦ πολίτου βασιλέως ἕως τῶν ἀστών, ἡ τάξις ἡ καλουμένη μεσαία, ἡ ἐλευθερίαν ἐν τάξει καὶ εὐνομίᾳ, ἀλλὰ καὶ μυσταγορικὰς τάσεις τῆς συνταγματικῆς πολιτείας καὶ φοβικὰς παρεκτροπὰς τῆς δημοκρατίας· ἡ μόνη δὲ ἐφ' ἧς ἐρειδομένη ἐκυβέρνησα τὴν Γαλλίαν ἡ νέα βασιθιασωτῶν τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας καὶ τῶν θεσμῶν. Ἀλλὰ τὸ σύστημα τοῦτο οὐδὲν ἄλλο κατὰ τὸ διὰ τοῦ περιφήμου Χάρτου τοῦ 1814 ἐγκαινισθῆναι καὶ οἱ ὑπέρμαχοι τοῦ νέου συστήματος ἐθεωροῦντο σῶται τοῦ Χάρτου. Αἱ μεταβολαὶ καὶ τροποποιήσεις τὸ σύνταγμα τοῦ Χάρτου διὰ τῆς νομοθετικῆς οὐ βασιλείας ἦσαν μικραὶ καὶ ἀνάξιαι λόγου. Περὶ ριζοσῆων ἐν τῷ πολιτεύματι, περὶ καθολικῆς ψηφοφορίας περὶ σπουδαίας ἐπεκτάσεως τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος ἀριθμὸν πολιτῶν οὐδεὶς ἐγένετο λόγος· ἡ δὲ μόνη διαἐκπεσόντος συστήματος καὶ τοῦ νέου ἦτοι μεταξὺ παλινρθώσεως καὶ τῆς νέας ἀστικῆς βασιλείας, ἡ ἥθελε νὰ παραδώσῃ ἀπολύτως τὴν κυβέρνησιν τῇ χεὶρας τῆς κοινοβουλευτικῆς πλειονοψηφίας, ἐνῷ δὲ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου ἐνεκαινίζετο τὸ κράτος τῆς πλειονοψηφίας. Οὕτω δὲ τὸ ἐγκαινισθὲν κοινοβούτιον ἦτο κατὰ βάθος τὸ τῆς βουλευτοκρατίας. Καὶ τί οὔτε τὰς ἐλευθερίας τοῦ λαοῦ ἠδύνατο νὰ προαγάγῃ κρατικὸν χαρακτῆρα τῆς πολιτείας ἐνίσχυεν οὔτε τὴν καὶ δύναμιν τοῦ κοινοβουλίου ἠύξανε, πολλῶν δὲ εἰς τὴν ὑπαρξίν ἰσχυρὰς κυβερνήσεως. Τούναντίον, τὸ κύρος τῆς κυβερνήσεως ἐξησθένει διὰ τῶν διηνεκ μεταβολῶν καὶ τῆς κομματικῆς ἐν τῷ κοινοβουλίῳ

ἡ ἐκ τῆς μονιμότητος τῆς κυβερνητικῆς προκοῦσα πολιτικὴ τάξις εἰς ἴθετο κινδύνους, ἀλλὰ καὶ ἡ πολιτικὴ ἀνηθικότης ὅλεο προόδους ἐν ταῖς τάξεσι τῶν πολιτευομένων. Ἡ κυ-
 ῆ κυβερνητικὴ ἐξουσία κατέστη ἀντικείμενον συναλ-
 πορίας μεταξὺ τῆς βασιλείας καὶ τῆς κοινοβουλευτικῆς
 ;. Ταύτην ἐξησφάλιζεν ὁ βασιλεὺς διὰ παροχῆς ἀξιω-
 ιοῦν εἰς τὰ μέλη τῆς βουλῆς καὶ εἰς τοὺς τούτων συγ-
 χὸν δὲ τὸ ἐντεῦθεν προκύπτον ἦτο τοσοῦτον μέγα, ὅσον
 ρεπεν ἵνα οἱ βουλευταὶ κατέχωσι καὶ θέσις καὶ ἀξιό-
 πολιτεία ὡς ὑπάλληλοι τῆς κυβερνήσεως. Ἐντεῦθεν τὸ
 κατέπιπτεν εἰς ἀγοράν, ἐν ᾗ ἡ ἐξουσία ἠγόραζε τὰς
 ἄς ψήφους καὶ τὰς περὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὸν θρόνον δια-
 παροχῆς ἀξιωμαίων, παρασῆμων, προσωνυμιῶν εὐγε-
 αχωρήσεων δημοσίων ἔργων, ἐν οἷς ἡ αἰσχρὰ κερδοσκο-
 εὔρύτερον ἤνοιγε ἑαυτῇ στάδιον ἐνεργείας, ὅσον διὰ τῆς
 ὑξέως τοῦ κράτους καὶ διὰ τῶν νέων ἐφευρέσεων, καὶ
 κατασκευῆς τῶν σιδηροδρόμων, τὰ δημόσια ἔργα ἦσαν
 κολλαπλὰ καὶ διὰ μεγάλων ἐνηργεῖντο κεφαλαίων. Καὶ
 οὔτου κοινοβουλευτικοῦ συστήματος ἴστατο καὶ διὰ τοι-
 ατος ἐκυθέρνα βασιλεὺς οὐχὶ ἀνώτερος τὸν ἠθικὸν χα-
 ὑπηρετοῦντος αὐτῷ κοινοβουλίου. Καὶ ἐπὶ τὴν ἀνάπτυ-
 ολιτικοῦ συστήματος τοῦ διὰ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου
 ; καὶ καθιερωθέντος οὐ μικρὸν ἐπέδρασεν αὐτὸς ὁ πο-
 ιτὴρ τοῦ βασιλείως. Ὁ πολίτης βασιλεὺς ὁ κατὰ τὸ φαι-
 ῆς τοῦ ἀληθοῦς κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος ἦτο κατὰ
 ρεὺς τοῦ τοιούτου πολιτεύματος. Ὁ Λουδοβίκος Φίλιπ-
 ; βάθος ἡγεμῶν δεσποτικῶς ἀξίων νὰ κυβερνᾷ αὐτὸς τὸ
 τὰς πεποιθήσεις αὐτοῦ, ἐπιδιώκων διὰ τῶν πολλῶν καὶ
 κλλομένων κοινοβουλευτικῶν κυβερνήσεων τὴν πραγμα-
 ; «ἀναλλοιώτου διανοίας (pensée immuable)» αὐτοῦ,
 τὸς ὁ Λουδοβίκος Φίλιππος. Οὗτος ἐκάλεσεν εἰς τὴν κυ-
 ηλοδιαδόχως πάσας τὰς συνταγματικὰς μοναρχικὰς με-
 τὸς τῶν 18 ἐτῶν τῆς βασιλείας αὐτοῦ 10 ὑπουργεῖα
 τὸ κράτος, χωρὶς μηδεμίαν τῶν κυβερνήσεων τούτων, πλὴν
 τοῦ Καζιμίρ Περιέ, νὰ διατυπώσῃ καὶ ἐφαρμόσῃ ἴδιον
 πολιτικὸν ἐν τῇ ἐσωτερικῇ καὶ τῇ ἐξωτερικῇ πολιτικῇ.

Μάτην ὁ Θιέρσος εἰς τὴν ἀμετάβλητον διάνοιαν τὴν ἐπέτασσε τὸ περίφημον αὐτοῦ συνταγματικὸν ἀξίωμα βασιλεύει, ἀλλὰ δὲν κυβερνᾷ (Le roi règne, mais ne gouverne pas). Ὁ βασιλεὺς, ἵνα δώσῃ μείζονα μοναρχικὸν ἢ πικρὸν χαρακτῆρα εἰς τὴν κυβέρνησιν αὐτοῦ καὶ μειώσῃ τὴν ἐκτελέσιν αὐτῆς, τῶν ἀρχηγῶν τῶν κοινοβουλευτικῶν προεδρείων αὐτῆς τῆς κυβερνήσεως παρέδιδε πολλὰ στρατιωτικοὺς, οἱ οὗτοι δὲ πρῶτον πρῶτον στρατάρχῃ Μολέ, καὶ ὑπὸ τοὺς σπαθοφόρους τούτους ὡς ὑποπολιτικοὶ ἄνδρες. Καὶ κατὰ τοῦτο ὁ πολίτης βασιλεὺς λιτεύσθη συνταγματικώτερον τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ' ἐπὶ Ἐλισαβὴ καὶ Λορέν. Ἀλλὰ καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν σπαρακτῆρων ἀνεξαρτητήτων καὶ ὑπερόχων καὶ δυναμένων νὰ κυβερνῶσι κατὰ τὸ συνταγματικὸν ἀξίωμα τοῦ Θιέρσου ἢ βασιλεία τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου. Ὁ δημοφιλὴς ἀνδρῶν τῆς Γαλλίας κατὰ τὸν χρόνον τῆς Ἰουλιανῆς ὁ μέγας ἥρωας τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης Λαφαγέττ ἐπιτήδειος νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν παγίωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης ἰδρυθέντος καθεστώτος. Ὁ Λαφαγέττ μᾶλλον αἰσθήματος ἢ διανοίας καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἀρμόδιος, διὰ τὸ ἀγνὸν καὶ εὐγενὲς καὶ ἐνθουσιῶδες καὶ τῆς φιλελευθερίας αὐτοῦ, νὰ ἐμπνέῃ ἐνθουσιασμὸν τοῦτον ἀνεπιτήδειος ἦτο εἰς τὸ νὰ ἐνεργῇ ὡς ἀνὴρ πολιτικὸς πλεονεχὴς εἰς τὸ νὰ ἐφαρμόξῃ σύστημα πολιτικόν. Ἐντεῦθεν ἐν τῇ πολιτείᾳ ἦτο καὶ μετὰ τὴν Ἰουλιανὴν ἐπανάστασιν ὡς ἐν τῇ μεγάλῃ ἐπαναστάσει. Θιασώτης ὢν τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ ἀγνὸς φιλόπατρις καὶ φίλος τῆς πατρίδος πρὸς τὸ σχῆμα τῆς πολιτείας, ἦτο οὔτε μοναρχικὸς γὰρ οὔτε δημοκρατικὸς. Τὸ ἀξίωμα, ὅπερ περιεβίβητο ἐπὶ τὴν ἐπανάστασιν, δὲν ἦτο τὸ τοῦ κυβερνήτου ἢ τοῦ ὑποκυβερνήτου τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως, τὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐθνοφυλακῆς αὐτοῦ τούτου παρέχοντος αὐτῷ τὴν ἀρχηγίαν τῶν Γάλλων πολιτῶν ἐθνοφυλάκων καὶ διὰ τῆς μεγάλης ἀπαιτήσεως μετὰ τὸ 1830 ἐδημιούργει ἐαυτῷ ἐν Γαλλίᾳ κρῖνον ἡγεμονικὴν ἀπέναντι τῆς ἀρχῆς τοῦ βασιλέως. Ἀλλὰ ταύτην οὐδαμῶς ἠδύνατο νὰ ἐπωφεληθῇ ἵνα ἐπιδρᾷ ἐν

ὄν πραγμάτων. Καὶ ὁ ἀνὴρ ὁ τὸ σύστημα τοῦ Λουδοβίκου κατέσας σχεδὸν παλινὸρθωσιν (quasi restauration) καθι-
 ῆ τοιαύτη μοναρχικῇ παλινορθώσει σχεδὸν ἀρχηγὸς δημο-
 νευ πραγματικῆς δυνάμεως καὶ ἐξουσίας πολιτικῆς. Διὰ
 τα ἡ τοῦ Λαφαγέττου πολιτικὴ ἐνέργεια ἐν τῇ νέᾳ τάξει
 μάτων ἦτο ἴση τῷ μηδενί, καίτοι ἡ δημοτικότης αὐτοῦ
 μείωτος μέχρι τοῦ θανάτου. Ἐκ δὲ τῶν ἄλλων πολιτικῶν
 ἴτινες ὡς πρωθυπουργοὶ ἢ ὡς ὑπουργοὶ μετέσχον τῆς κυβερ-
 νῆς Λουδοβίκου Φιλίππου, οἱ σπουδαιότεροι ἦσαν οἱ γνωστοί
 ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς προηγουμένης περιόδου Dupont de
 . Περιέ, Θιέρσος καὶ Γκιζώτος. Ὁ Dupont de l'Eure γε-
 νιωθυπουργὸς τῷ 1830 διεκρίθη ἐπὶ σταθερότητι καὶ εὐθύ-
 κτηρος, ἀνεξαρτησίᾳ φρονήματος, τόλμη καὶ δραστηριό-
 πῳ τοῦ 1831-32 κυβερνήσας Κ. Περιέ ἦτο ἀνὴρ ἀρχικώ-
 νος κατορθώσας νὰ ἀντιτάξῃ εὐσταθῶς καὶ ἰσχυρῶς καὶ
 ατικῶς ἐναντίον τῆς αὐταρχίας τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου
 ν καὶ τὰ δικαιώματα ἀρχηγοῦ κυβερνήσεως κοινοβουλευτι-
 νου, τὴν αὐτὴν δὲ σταθερότητα δείξας καὶ ἀπέναντι τῶν
 ν αὐτοῦ ὑπουργῶν καὶ αὐστηρὰν μὲν ἐπιβάλλων τοῖς πᾶσι
 ν ἐν τῷ ὑπουργείῳ, ἄκαμπτον δὲ εὐστάθειαν καὶ ἀποφασι-
 τηρῶν ἀπέναντι τοῦ κοινοβουλίου καὶ τῆς χώρας ἐν ταῖς
 ολιτικαῖς ταραχαῖς, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἐκυβέρνηα τὴν χώ-
 ραζιμίρ Περιέ διετύπωσεν ὡς ἀρχὴν κυβερνητικὴν τὸ περί-
 ste milieu τὸ καταστὰν ἑκτοτε σύμβολον τῆς Ἰουλιανῆς
 αὐτὸς δὲ ἦτο καὶ ὁ εἰσηγησάμενος τὰς ἄλλως φιλελευθέ-
 οὐχὶ μεγάλας οὐδὲ ριζικὰς μεταρρυθμίσεις. Ὁ Θιέρσος, ὁ
 ἴτη 1832-1834 λαβὼν διάφορα ὑπουργεῖα, εἶτα δὲ τῷ ἔτει
 1840 πρωθυπουργὸς (ἐπὶ ὀλίγους μῆνας ἐν ἀμφοτέrais
 τάσεσι) διατελέσας, ἦτο ἀνὴρ πολιτικὸς συνετὸς καὶ ἱκα-
 οὐχὶ καὶ οὗτος παντάπασιν ἀγνὸς τὸν χαρακτῆρα. Ἀνῆκεν
 ὑτοκρατορικὴν (imperialiste) καλουμένην ἐκείνην μερίδα
 ντων τῆς νέας μοναρχίας, ἥτις εἰς τὴν Ἰουλιανὴν μοναρχίαν
 ιανιδῶν ἐζήτει νὰ περιάπτῃ χροιάν καὶ τάσεις τῆς αὐτο-
 ς πολιτικῆς τοῦ Ναπολέοντος, ἰδίως ἐν τῇ ἐξωτερικῇ ἀπέ-
 Εὐρώπης πολιτικῇ. Ἦτο δ' ὑπέρμαχος ὁ Θιέρσος τῶν φι-
 ν θεσμῶν ἐν ᾧ μέτρῳ διὰ τούτων ἐξησφαλίζετο ἡ ἀρχή

εἰς τὴν πλειονοψηφίαν καὶ ἱκανοποιοῦντο αἱ ἀπαιτήσεις τῆς μετριόφρονος κοινῆς γνώμης. Καὶ ἡ περίφημος ἀρχὴ αὐτοῦ περὶ τοῦ καθήκοντος τοῦ συνταγματικοῦ βασιλέως, τοῦ ὀφείλοντος νὰ βῇ νὰ μὴ κυβερνᾷ, εἶχε διὰ τὴν πολιτικὴν ἐνέργειαν τοῦ Θιέρς κτῆρα μᾶλλον ἀρνητικὸν χρησιμεύουσα κυρίως ὡς ἀντικατὰρ ὄπλον ἐπιθέσεως κατὰ τῆς κυβερνώσης μερίδος, διότι ὁ ἐπιτηδειότατος ἐν τῇ τακτικῇ τοῦ διεξάγειν τοὺς περὶ πλ. κομματικούς ἀγῶνας καὶ τοῦ ἀνατρέπειν κοινοβουλευτικὰς κυβερνήσεις. Εὐθύτερος τοῦ Θιέρς κατὰ τὸν ἠθικὸν πολιτικτῆρα καὶ ἀγνοτέρων αἰσθημάτων καὶ ἐλατηρίων ἐν τῇ π. τοῦ ἐμπορούμενος ἦτο ὁ περίφημος Γκιζώτος. Ὁ πολιτικὸς ἀνήκων εἰς τὴν τάξιν τῶν δογματικῶν καὶ διὰ τοῦτο διαπ. λον ἐν τῇ θεωρίᾳ ἢ ἐν τῇ πράξει, ὅσον ὡς ὑπουργὸς ἐν τα. κυβερνήσεσιν ἠγωνίσθη νὰ φανῇ ὡφέλιμος μεταρρυθμιστῆς πιστευθέντα αὐτῷ κλάδον τῆς ὑπηρεσίας, ἰδίως ἐν τῷ ὑπ. δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, τοσοῦτον ὡς πρωθυπουργὸς (1847) ἀτυχῆς καὶ συνέδρασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ μετὰ τῆς ἐπαναστάσεως τρεψάσης τὸν θρόνον τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου, ἀνατραπὲς του διὰ παντός ἐκ τῆς ἐξουσίας. Ἐν γένει δὲ ἡ τῶν πο. δρῶν χορεία ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πιστὴ ἀπεικόνισις τοῦ χαρακτῆρος τ. καὶ τῆς ὅλης βασιλείας, ἦτο χορεία μετριοτήτων ἐνδόξων ἐκ περισσοῦ ἀπετέλει μέρος τοῦ ὅλου χαρακτῆρος τῆς ἱ. Γαλλικοῦ κράτους καὶ ἔθνους κατὰ τὴν μεταβατικὴν π. ἐτῶν 1830-1848. Ὁ χαρακτὴρ οὗτος δύναται νὰ εἰκονι. γων ἐν τοῖς ἐξῆς: Πολίτης βασιλεὺς ἐκ τοῦ οἴκου τῶν κυβέρνησις κοινοβουλευτικὴ διεξαγομένη κατ' οὐσίαν ὑπ. λέως καὶ ὑπὸ τῆς τούτου ἀναλλοιώτου διανοίας » ἐμπ. καμπτος καὶ δειλὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ μετὰ Ναπολεοντ. καὶ ἀξιώσεων, εἰρήνη ἐσωτερικὴ καὶ ἐλευθερία συνταγμ. διηνεκῶν ταραχῶν καὶ στάσεων πολιτικῶν, ἐξοχότητες τῇ κυβερνήσει ἄνευ οὐδεμιᾶς μεγαλοφυΐας. Ἡ τοιαύτη ἢ τὰ ἀσθενῆ, μικρὰ καὶ παρηκμακότα κράτη καὶ ἔθνη φέ. θως εἰς μαρασμὸν καὶ διάλυσιν, δι' ἔθνος καὶ κράτος μέγ. τὸ Γαλλικόν, ἦτο μεταβατικὴ περίοδος ἐγκυμονοῦσα νί. μεταβολὰς καὶ ἀνατροπὰς.

Ὁ Λουδοβίκος Φίλιππος καὶ ἡ νομιμόφρων Βουρβωνικὴ μερίς. — Μεταβαίνοντες ἤδη ἐκ τῆς οὕτω γενικῶς σκιαγραφηθείσης καθόλου καταστάσεως εἰς τὰ καθέκαστα τῶν σπουδαιότερων γεγονότων τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου ἐκτίθεμεν κατὰ πρῶτον τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ ἐναντίον τῶν τριῶν πολεμίων τῇ ἀρχῇ καὶ τῷ πολιτικῷ αὐτοῦ συστήματι πολιτικῶν μερίδων. Ἡ πρώτη κινήσασα τὰ ὄπλα κατὰ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου πολιτικὴ μερίς ἦτο αὕτη ἡ ὑπὸ τούτου καταβληθεῖσα τῆς ἀπολυταρχικῆς καὶ νομιμόφρονος μοναρχίας μερίς. Ἀλλ' ἡ μερίς αὕτη, πρὶν νὰ προβῇ εἰς ἐπίθεσιν κατὰ τῆς νέας τάξεως τῶν πραγμάτων, κατεδιώχθη ἀπηνῶς ὑπὸ τῆς θριαμβευσάσης ἐπαναστάσεως τοῦ Ἰουλίου, καὶ τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου ὑπουργεῖον, τὸ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Dupont de l'Eure, οὐ μετεῖχον ὁ Λαφίτ, Γεράρδος, Μολέ, Γκιζῶτος, Βρολί, Λουί, Σεβαστιάνης, ὁ Καζιμίρ Περιέ καὶ ὁ Δυπέν, ἐπησχολήθη πρὸ τῆς λήξεως τοῦ Ἰτους 1830 μετὰ τῆς δίκης τῶν τελευταίων ὑπουργῶν τοῦ ἐκπεσόντος βασιλέως Καρόλου Ι' Πολινιάκ, Πεϋροννέ, Γερνὼν δὲ Ῥαμβίλ καὶ Σάντελώζ. Οὗτοι φεύγοντες εἶχον συλληφθῇ καὶ ἡ κοινὴ γνώμη, ἐν ταῖς τάξεσιν ἰδίως τῶν ἐργατῶν, ἀπῆται τὴν ἄνευ δίκης διὰ θανάτου τιμωρίαν αὐτῶν. Καὶ ἐπειδὴ, ὥς εἰκός, ἡ κυβέρνησις ἤρνεϊτο νὰ προβῇ εἰς τοιοῦτον ἄδικον μέτρον ὑπισχνουμένη ἄλλως νὰ παραπέμψῃ εἰς δίκην τοὺς συλληφθέντας ὑπουργούς, στάσις σοβαρὰ ἐγένετο ἐν Παρισίοις τῇ 6/18 Ὀκτωβρ. καθ' ἣν οἱ στασιασταὶ ὥρμησαν εἰς τὸ φρούριον τῶν Βινσεννῶν, ἵνα προβῶσιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ φόνου. Καὶ τὸ κίνημα μὲν τοῦτο ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ, ἀλλ' ἡ κυβέρνησις ἤ μᾶλλον ὁ βασιλεὺς ἠναγκάσθη νὰ ἐπιταχύνη τὴν εἰς δίκην παραπομπὴν τῶν καταγγελλομένων. Τῇ 3/15 Δεκεμβρίου συνήλθεν ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Λουξεμβούργου ἡ εἰς δικαστήριον ἐκτακτον μεταβληθεῖσα βουλὴ τῶν ὁμοτίμων (Ἰδ. Τόμ. Α', σελ. 83) καὶ τῇ 9/21 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς κατεδίκασεν αὐτούς, μετὰ γενναίαν καὶ εὐγλωττον ὑπὲρ τῶν κατηγορουμένων ἀπολογίαν τοῦ πρῶην πρωθυπουργοῦ *Μαρτινιάκ*, εἰς ἰσόδιον εἰρκτὴν, προσδιορίσασα ὡς φυλακὴν τὸ φρούριον Χάμ. Πᾶσαι αἱ θορυβώδεις διαδηλώσεις, δι' ὧν ὁ ὄχλος ἀπειπειράθη νὰ ἐκβιάσῃ παρὰ τοῦ δικαστηρίου τὴν εἰς θάνατον καταδίκην, ἀπέτυχον. Αὐτὸς ὁ Λαφαγέττος ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἐθνοφυλακῆς, τῆς ἐκπροσωπούσης ἰδίως τὴν τάξιν τῶν φιλονόμων ἀστῶν, ἐβοήθησε τῇ κυβερνήσει πρὸς καταστολὴν τῶν ἀτάκτων κινήματων καὶ ἡ τά-

Ξις ἀποκατέστη ἀφοῦ 400 στασιασταὶ συλληφθέντες ἐφυλακίσθησαν.

Ἀλλὰ τὸ πάθημα τοῦτο οὐδόλως κατέβαλε τὸ φρόνημα καὶ τὸ θράσος τῶν νομιμοφρόνων. Καὶ μετ' ὀλίγους μῆνας, νομίζοντες οὗτοι ὅτι ἠδύναντο νὰ ἐπωφεληθῶσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν κατὰ μικρὸν παρὰ τῷ λαῷ αὐξανομένην κατὰ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Λουδοβίκου δυσἀρέσκειαν, προέβησαν εἰς διαδήλωσιν ὑπὲρ τῶν ἐκπεσόντων Βουρβώνων. Τῇ 2/14 Φεβρουαρίου 1831, τὴν ἐπέτειον τοῦ φόνου τοῦ δουκὸς Βερρύ, παρεσκέυσαν μεγαλοπρεπὲς μνημόσυνον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγίου Γερμανοῦ. Ἀλλ' ὁ ὄχλος ἐρεθισθεὶς ἐπὶ τῇ οὕτω παρασκευαζομένῃ διαδηλώσει εἰσώρμησε βιαίως εἰς τὸν ναὸν καὶ ἐξέλασας τοὺς ἐνταῦθα συνηγμένους κορυφαίους τῶν νομιμοφρόνων κατέστρεψε πᾶν ὅ,τι εὔρε καὶ ἐποίησεν οὕτω ἀρχὴν στάσεως ἐν τῇ πόλει. Ὁχλος πολὺς ὥρμησε τότε, ὡς κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Ἰουλίου (ἰδ. σελ. 57), κατὰ τοῦ μεγάρου τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῶν Παρισίων Δὲ Κελέν, ἀρχαίου φίλου τοῦ Καρόλου Ι', καὶ κατέστρεψε τελείως τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ οἰκοδομήματος, χωρὶς ἡ ἀστυνομία νὰ προβῇ ἐνεργητικῶς εἰς παρακώλυσιν τῶν γινομένων, τοῦθ' ὅπερ ἐμαρτύρει τὴν ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως ἀδιαφορίαν πρὸς τὰ γινόμενα (1). Ἀλλὰ τὰ ἐν Παρισίοις γινόμενα δὲν ἠδύναντο νὰ καταβάλλωσιν εὐχερῶς καὶ ὀλοσχερῶς τὴν δύναμιν τῶν Βουρβώνων ἐν τῇ λοιπῇ Γαλλίᾳ. Ἐν πάσῃ τῇ Γαλλίᾳ, ἀλλ' ἰδίως ἐν ταῖς νοτίαις χώραις καὶ ἐν τῇ Βανδέᾳ ὑπῆρχε μεγάλη μερίς Γάλλων ἀφωσιωμένων εἰς τὸν οἶκον τοῦ Καρόλου Ι', καὶ ἡ μερίς αὕτη ἀπέβλεπε πάντοτε πρὸς τὸν μικρὸν Βουρβωνίδην Ἑρρίκον τοῦ Σαμβῶρ ὡς πρὸς τὸν μόνον νόμιμον βασιλέα τῆς Γαλλίας καὶ ἦτο ἐτοίμη νὰ ἀγωνισθῇ ὑπὲρ αὐτοῦ εἰς τὸ πρῶτον σύνθημα τὸ διδόμενον ἀπὸ τοῦ Χόλυρουδ τῆς Ἀγγλίας, ἐνθα διέμενεν ὁ ἐκπεσὼν οἶκος. Ἐξ ἄλλου δὲ ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ μεῖζονα ἢ ὁ γηραιὸς Κάρολος καὶ ὁ δοῦξ Ἀγγολεσμίας φιλοδοξίαν καὶ ἐπιχειρηματικότητα ἀνέπτυσσεν ἢ τοῦ Ἑρρίκου μήτηρ, ἡ γνωστὴ ἡμῖν (ἰδ. Τόμ. Α', σελ. 280) χήρα τοῦ

(1) Λέγεται ὅτι ὁ Λουδοβίκος Φίλιππος διέταξε τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἀστυνομίας νὰ φροντίσῃ μόνον περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν ἀνακτόρων, συνιστῶν αὐτῷ οὕτω ἀδράνειαν ἀπέναντι τῶν κατὰ τῶν νομιμοφρόνων παρεκτροπῶν τοῦ ὄχλου. Τὸ ἐπιλήψιμον τῆς διαγωγῆς τοῦ βασιλέως κατεδείχθη μετ' ὀλίγον ὅποτε ὁ μαινόμενος ὄχλος διενοήθη νὰ ἐκβάλῃ ἐκ πάντων τῶν ἐν Παρισίοις ναῶν τοὺς σταυροὺς καὶ τὰ οἰκόσημα τῶν Βουρβώνων. Ὁ Λουδοβίκος Φίλιππος ἐχαρακτήρισε τὴν ἀπαίτησιν τοῦ λαοῦ ὡς ἀθῶαν, διέταξε δὲ νὰ ἐκβάλωσι καὶ ἐκ τῶν ἀνακτόρων αὐτῶν τὰ ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἐν χρήσει οἰκόσημα τῶν Βουρβώνων, ἅτινα ἦσαν οἰκόσημα τοῦ ἰδίου αὐτοῦ οἴκου.

γάτηρ τοῦ βασιλέως Φραγκίσκου Α' τῆς Νεαπόλεως
 ρруνομένη αὕτη ὑπὸ τῶν ἐν Γαλλίᾳ ὀπαδῶν καὶ
 ρικῶν αὐλῶν, ἰδίως ὑπὸ τῆς Ὀλλανδικῆς, χρήμασιν
 μετέβη κατὰ τὰς ἀρχάς τοῦ ἔτους 1832 ἀπὸ τῆς
 πρωτεύουσας τῆς Ὀλλανδίας καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἴτα-
 να Ἀπρίλιον ἐπεβιβάσθη ἐν Λιβόρνῳ ἐπὶ ἀτμοπλοίου,
 Ιασσαλίαν, ἔνθα οἱ θιασῶται τῶν Βουρβόνων εἶχον
 ἰὸς μέγα τι κίνημα. Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις πληροφορη-
 χε λάβει πάντα αὐτῆς τὰ μέτρα ἵνα καταπνίξῃ ἐν
 μα. Τοῦτο δὲ μαθοῦσα καθ' ὁδὸν ἡ δούκισσα ἠναγ-
 ρομακρυνθῇ τῆς Μασσαλίας, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπεθαρ-
 ρ. Ἀποβᾶσα κρυφίως εἰς μικρὰν τινα παραλίαν πό-
 τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Πεδεμοντίου, ἐπειράθη ἐντεῦ-
 εῦρ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀλλὰ μὴ εὐροῦσα ὑποστή-
 χρὰ τοῖς κατοίκοις ἠναγκάσθη ἐν μέσῳ πολλῶν κιν-
 : πολλάκις πεζῇ δι' ὀρέων καὶ χαραδρῶν, νὰ κατα-
 μόντιον. Ἀλλ' ἐνταῦθα λαβοῦσα ἐνθαρρυντικὰς ἐπι-
 ν ἐν Γαλλίᾳ φίλων ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν
 : βασιλοφρόνων, εἰς τὴν πιστὴν Βανδέαν. Ἀξιοθαύ-
 τόλμη καὶ ἡ καρτερία τῆς δούκισσας ὅποτε ἀπὸ τῆς
 ολικῆς γωνίας τῆς Γαλλίας διηυθύνετο εἰς τὴν ἐσχά-
 : διελαύνουσα μακροτάτην ὁδὸν καὶ μεταβαίνουσα
 ὕργον ἕωσοῦ εὐρέθη ἐν Βανδέᾳ ἐν μέσῳ τῶν πιστῶν
 ἀγῶνος αὐτῆς. Οἱ γενναῖοι Βανδαῖοι χωρικοὶ πρὸ
 τῆς Καρολίνης εἶχον λάβει τὰ ὄπλα ὑπὲρ τῆς λευ-
 λενοὶ ὑπὸ τῶν Εὐγενῶν τοῦ τόπου καὶ ὑπὸ τὸ ἱστο-
 στὰν ὄνομα Chouans(1) διεξῆγον τὸν μικρὸν αὐτῶν
 ὦν τοπικῶν ἀρχῶν. Ἀλλ' ὁ στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς
 χέως κατέστειλε τὰς ταραχὰς ταύτας, καὶ ἤδη περὶ
 ουνίου (1832) ἀποκατεστάθη ἡ ἡσυχία ἐν τῇ ἐπαρ-
 τῷ πύργῳ Pennissière de la Cour ἀνθίσταντο ἐπὶ
 ν πεισματωδέστατα οἱ τελευταῖοι ἀγωνισταί, καὶ οἱ
 κτιῶται ἠναγκάσθησαν νὰ καύσωσι τὸν πύργον τοῦ-

το ἐπὶ τῆς μεγάλης Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως οἱ βασιλόφρονες πο-
 ἰνης οἱ πολεμοῦντες ὑπὲρ τῆς βασιλείας κατὰ τῆς ἐν Παρισίοις
 ῆσειως, λαβόντες τὸ ὄνομα ἐκ τινος ἀρχηγοῦ αὐτῶν.

τον διὰ νὰ καταπνίξωσιν ἐντελῶς τὴν στάσιν. Ἐν τῷ πι-
τίθετο ὅτι εὐρίσκετο ἡ Καρολίνα. Καὶ νῦν οἱ θιασῶται
διέδωκαν ἐπίτηδες ὅτι ἡ δούκισσα ἐκὰν μετὰ τοῦ πύργ-
ῶσι πᾶσαν καταδίωξιν. Ἡ θέσις τῆς ἀτυχοῦς ταύτης
ζωηρῶς ἠνώχλει τοὺς κορυφαίους τοῦ νομιμόφρονος κό-
γηραιὸς Σατωβριάνδος εἶχε πρότερον ἐτι γράψει αὐτῇ ἐ-
τὴν νὰ καταλίπη τὸ ἔδαφος τῆς Γαλλίας, ἵνα μὴ δωρε-
αὶ εἰς δεινὰς περιπετείας. Ἡ δὲ Καρολίνα μετὰ τὴν ἀποτ-
Βανδέα κινήματος ἔφευγεν ἀπὸ πύργου εἰς πύργον ζητο-
γετον ἀσφαλὲς ἕωσοῦ ἔφθασεν εἰς Νάντην, ὁπόθεν ἐζήτε
κρυφίως εἰς Ἀγγλίαν. Ἀλλ' ἡ ἀστυνομία τοῦ Λουδοβί-
κού δαμῶς πιστεύουσα εἰς τὰς περὶ καύσεως φήμας πρὸ π-
κολούθει τὰ ἔχνη τῆς δουκίσσης, τέλος δὲ ὅτε ἡ ἀτυχὴς
εἰς Νάντην, συνελήφθη προδοθεῖσα ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῇ
Ἡ κυβέρνησις διὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν, ὅστι
Θιέρρος, εἶχεν ὑποσχεθῇ ἀμοιβὴν 500 χιλιάδων φράγ-
σύλληψιν τῆς δουκίσσης. Τοῦτο ἦτο ἱκανῶς δελεαστικόν
ἐμπιστον ἀκόλουθον τῆς Καρολίνης Γερμανὸν Ἰουδαῖον
αὕτη ἐνεπίστευε πάντα τὰ μυστικὰ αὐτῆς. Ὁ Ἰουδαῖος
τὴν κήρυξιν τῆς ἀμοιβῆς ἐφανέρωσε τῷ ὑπουργεῖῳ τὸ ἐν-
φύγετον τῆς Καρολίνης, μετ' ὀλίγον δ' ὁ οἶκος, ἐν ᾧ ἐκρι-
περιζώσθη ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας καὶ ἀνηρευνήθησαν πᾶ-
αὐτοῦ. Τέλος δὲ εὐρέθη κατὰ τρόπον ἀπροσδόκητον (1)
καὶ συλληφθεῖσα ἀπήχθη εἰς τὸ φρούριον Βλαύ, ἀφοῦ ὁ
στρατηγὸς Βουρμών, ὁ ἀπ' ἀρχῆς τῆς εἰς Γαλλίαν στ

(1) Ἡ εὑρεσις αὕτη ἐγένετο ὡς ἑξῆς. Ἀφοῦ ἡ οἰκία περιζώσθη
νάμαως καὶ ἠρευνήθησαν πάντα τὰ ἐνδον, οὐδὲν ἄλλο εὐρέθη ἐν τῇ κ-
τικόν τῆς αὐτῆς ὑπάρξεως τῆς Καρολίνης ἢ τράπεζά τις ἐν τινὶ δ-
ἰδεσμάτων καὶ τις ἀτελείωτος ἐπιστολὴ ὑπὸ τῆς δουκίσσης γεγραμ-
ἐνδείξεων τούτων πειθόμενοι οἱ ζητοῦντες ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ εὐρίσκει-
δούκισσα ἔθηκαν ἐν πᾶσι τοῖς θαλάμοις φρουρούς. Ἐν τινὶ δὲ τῶν ἐ-
δύο φρουροὶ μὴ ὑποφέροντες τὸ ψῦχος ἀνῆψαν πῦρ ἐν τῇ καμίνῳ
ἐν τῷ θαλάμῳ. Ἀλλ' ὀπισθεν τῆς καμίνου ἀκριδῶς, ἐντὸς τοῦ τοίχου,
τις χώρος ἢ κρυπτήριον χωριζόμενον ἀπὸ τῆς καμίνου διὰ λεπτοτάτο
ἐν τούτῳ δὲ τῷ στενῷ χώρῳ ἦτο κεκρυμμένη ἡ Καρολίνα μετὰ μιᾶ
δύο ἄλλων ἀνδρῶν. Μὴ δυνάμενοι λοιπὸν οὗτοι νὰ ὑπομένωσιν ἐν τ-
τόπῳ τὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τῆς καμίνου καύσωνα ἠναγκάσθησαν νὰ ἐξέλθ-
συνελήφθησαν, ἀφοῦ ἐπὶ 20 ὁλοκλήρους ὥρας ἔδρασανίσθησαν ἐν τῇ εἰρι

ί, θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Φραγκίσκου Α' τῆς Νεαπόλεως
 Ενθαρρυνομένη αὕτη ὑπὸ τῶν ἐν Γαλλίᾳ ὀπαδῶν καὶ
 οναρχικῶν αὐλῶν, ἰδίως ὑπὸ τῆς Ὀλλανδικῆς, χρήμασιν
 ἐνὴ μετέβη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1832 ἀπὸ τῆς
 ἑτῆς πρωτεύουσας τῆς Ὀλλανδίας καὶ ἐκίθιν εἰς Ἴτα-
 ῖαν μῆνα Ἀπρίλιον ἐπεβιβάσθη ἐν Λιθόρνῳ ἐπὶ ἀτμοπλοίου,
 εἰς Μασσαλίαν, ἐνθα οἱ θιασῶται τῶν Βουρβόνων εἶχον
 ἤδη πρὸς μέγα τι κίνημα. Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις πληροφορη-
 ως εἶχε λάβει πάντα αὐτῆς τὰ μέτρα ἵνα καταπνίξῃ ἐν
 κίνημα. Τοῦτο δὲ μαθοῦσα καθ' ὁδὸν ἡ δούκισσα ἤναγ-
 ῖα ἀπομακρυνθῆ τῆς Μασσαλίας, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπεθαρ-
 ῖργω. Ἀποβᾶσα κρυφίως εἰς μικράν τινα παραλίαν πό-
 ὄρια τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Πεδεμοντίου, ἐπειράθη ἐντεῦ-
 τὸ πῦρ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀλλὰ μὴ εὐροῦσα ὑποστή-
 κεν παρὰ τοῖς κατοικοῖς ἤναγκάσθη ἐν μέσῳ πολλῶν κιν-
 ῖουσα πολλάκις πιζῆ δι' ὀρέων καὶ χαραδρῶν, νὰ κατα-
 Πεδεμόντιον. Ἀλλ' ἐνταῦθα λαβοῦσα ἐνθαρρυντικὰς ἐπι-
 ε τῶν ἐν Γαλλίᾳ φίλων ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν
 ε τῶν βασιλοφρόνων, εἰς τὴν πιστὴν Βανδέαν. Ἀξιοθαύ-
 ῶς ἡ τόλμη καὶ ἡ καρτερία τῆς δούκισσης ὅποτε ἀπὸ τῆς
 ανατολικῆς γωνίας τῆς Γαλλίας διηυθύνετο εἰς τὴν ἐσχά-
 τικὴν διελαύνουσα μακροτάτην ὁδὸν καὶ μεταβαίνουσα
 εἰς πύργον ἕως οὗ εὐρέθη ἐν Βανδέᾳ ἐν μέσῳ τῶν πιστῶν
 τοῦ ἀγῶνος αὐτῆς. Οἱ γενναῖοι Βανδαῖοι χωρικοὶ πρὸ
 ἤδη τῆς Καρολίνης εἶχον λάβει τὰ ὅπλα ὑπὲρ τῆς λευ-
 ἀγόμενοι ὑπὸ τῶν Εὐγενῶν τοῦ τόπου καὶ ὑπὸ τὸ ἱστο-
 καταστὰν ὄνομα Chouans(1) διεξῆγον τὸν μικρὸν αὐτῶν
 εἰς τῶν τοπικῶν ἀρχῶν. Ἀλλ' ὁ στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς
 ε ταχέως κατέστειλε τὰς ταραχὰς ταύτας, καὶ ἤδη περὶ
 οὔ Ἰουνίου (1832) ἀποκατεστάθη ἡ ἡσυχία ἐν τῇ ἐπαρ-
 ῖᾳ ἐν τῷ πύργῳ Pennissière de la Cour ἀνθίσταντο ἐπὶ
 χρόνον πεισματωδέστατα οἱ τελευταῖοι ἀγωνισταί, καὶ οἱ
 στρατιῶται ἤναγκάσθησαν νὰ καύσωσι τὸν πύργον τοῦ-

αλοῦντο ἐπὶ τῆς μεγάλης Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως οἱ βασιλόφρονες πο-
 ζρεττάνης οἱ πολεμοῦντες ὑπὲρ τῆς βασιλείας κατὰ τῆς ἐν Παρισίοις
 κυβερνήσεως, λαβόντες τὸ ὄνομα ἐκ τινος ἀρχηγοῦ αὐτῶν.

τον διὰ νὰ καταπνίξωσιν ἐντελῶς τὴν στάσιν. Ἐν τῇ τίθετο ὅτι εὕρισκετο ἡ Καρολίνα. Καὶ νῦν οἱ θιασῶ διέδωκαν ἐπίτηδες ὅτι ἡ δούκισσα ἐκῆν μετὰ τοῦ πωσι πᾶσαν καταδίωξιν. Ἡ θέσις τῆς ἀτυχοῦς ταύτης ζωηρῶς ἠνώχλει τοὺς κορυφαίους τοῦ νομιμόφρονος γηραιὸς Σατωβριάνδος εἶχε πρότερον ἔτι γράψει αὐτὴν νὰ καταλίπη τὸ ἔδαφος τῆς Γαλλίας, ἵνα μὴ εἰς δεινὰς περιπετείας. Ἡ δὲ Καρολίνα μετὰ τὴν ἀβανδέα κινήματος ἔφυγεν ἀπὸ πύργου εἰς πύργον ζυγον ἀσφαλὲς ἕωσού ἔφθασεν εἰς Νάντην, ὁπόθεν ἔξκρυφίως εἰς Ἀγγλίαν. Ἀλλ' ἡ ἀστυνομία τοῦ Λουδοβικῶς πιστεύουσα εἰς τὰς περὶ καύσεως φήμας πεκολούθει τὰ ἴχνη τῆς δουκίσσης, τέλος δὲ ὅτε ἡ ἀτυχὴς εἰς Νάντην, συνελήφθη προδοθεῖσα ὑπὸ τῶν ἰδίων αἰσθημάτων. Ἡ κυβέρνησις διὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν, ὁ Θιέρσο, εἶχεν ὑποσχεθῇ ἀμοιβὴν 500 χιλιάδων φράνκων σύλληψιν τῆς δουκίσσης. Τοῦτο ἦτο ἱκανῶς δελεαστικὸν ἔμπιστον ἀκόλουθον τῆς Καρολίνης Γερμανὸν Ἰουδαῖον αὐτὴ ἐνεπίστευε πάντα τὰ μυστικὰ αὐτῆς. Ὁ Ἰουδαῖος τὴν κήρυξιν τῆς ἀμοιβῆς ἐφάνέρωσε τῷ ὑπουργεῖῳ τὸ φύγετον τῆς Καρολίνης, μετ' ὀλίγον δ' ὁ οἶκος, ἐν ᾧ περιεζώσθη ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας καὶ ἀνηρευνήθησαν αὐτοῦ. Τέλος δὲ εὗρέθη κατὰ τρόπον ἀπροσδόκητον καὶ συλληφθεῖσα ἀπήχθη εἰς τὸ φρούριον Βλαύ, ἀφ' οὗ στρατηγὸς Βουρμὼν, ὁ ἀπ' ἀρχῆς τῆς εἰς Γαλλίαν

(1) Ἡ εὕρεσις αὐτῆς ἐγένετο ὡς ἑξῆς. Ἀφ' οὗ ἡ οἰκία περιεζώσθη καὶ ἀνηρευνήθησαν πάντα τὰ ἐνδον, οὐδὲν ἄλλο εὗρέθη ἐκτὸς τῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως τῆς Καρολίνης ἢ τράπεζά τις ἐν τῇ ἐδεσμάτων καὶ τῇ ἀτελείῳ ἐπιστολῇ ὑπὸ τῆς δουκίσσης γινόμενης ἐνδείξεων τούτων πειθόμενοι οἱ ζητοῦντες ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ εὗρεθαι δούκισσα ἔπρεπε ἐν πᾶσι τοῖς θαλάμοις φρουρούς. Ἐν τινὶ δὲ τῶν φρουρῶν μὴ ὑποφέροντες τὸ ψῆφος ἀνῆψαν πῦρ ἐν τῇ καμίνῳ ἐν τῷ θαλάμῳ. Ἀλλ' ὁπισθεν τῆς καμίνου ἀκριδῶς, ἐντὸς τοῦ τοῦ τοῦ χώρου ἢ κρυπτήριον χωριζόμενον ἀπὸ τῆς καμίνου διὰ λεπτοῦ ἐν τούτῳ δὲ τῷ στενῷ χώρῳ ἦτο κεκρυμμένη ἡ Καρολίνα μετὰ δύο ἄλλων ἀνδρῶν. Μὴ δυνάμενοι λοιπὸν οὗτοι νὰ ὑπομείνωσιν τόπον τὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τῆς καμίνου καύσωνα ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκταχθῶσιν, ἀφ' οὗ ἐπὶ 20 ὁλοκλήρους ὥρας ἔδασανίσθησαν ἐν τῇ

ήν, κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Διὰ τῆς τῆς δουκίσσης Βερρὺ συνεπληροῦτο στρατιωτικῶς καὶ πο-ἀποτυχία τοῦ ἀγῶνος τῶν νομιμοφρόνων. Ἀλλ' ἠθικῶς τὰ οὐ μόνον τὸ φρόνημα τούτων δὲν κατέβαλον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἰχίαν αὐτὴν παρείχον χαρακτῆρα ὅπως οὖν τραγικὸν ἐμ-μπάθειαν τοῖς πολλοῖς, καὶ αἱ περιπέτειαι αὐταὶ τῆς Κα-ροτελοῦσαι εἰδός τι ἡρωισμοῦ ἀναμίχτου μετὰ μαρτυρίου ἐν τὸ πρόσωπον αὐτῆς δι' αἰγλης ῥωμαντισμοῦ κινουντος ἰσμὸν τῶν εὐαισθήτων Γάλλων. Αὐτὸς ὁ Σατωδριάνδος εἰστολὰς πρὸς τὴν εὐγενῆ αἰχμάλωτον πλήρεις ἐνθουσια-στώσας αὐτὴν ὡς εὐγενῆ μάρτυρα ὑφισταμένην τοσαῦτα ὑπὲρ τῶν ἱερῶν δικαίων τοῦ τέκνου αὐτῆς. Φῆμαι δὲ δια-περὶ τῆς ἀσθενείας τῆς αἰχμαλώτου καὶ περὶ τῆς δῆθεν σεως αὐτῆς ἐνεργείᾳ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου συνεκίνουν ἰὰ τὰ παθήματα αὐτῆς. Ἀλλὰ νέον γεγονὸς ἀποκαλύπτει περὶπετείας τῆς δουκίσσης οὐ μόνον τὴν ῥωμαντικὴν ταύτην φεῖλεν ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς ἡρώιδος καὶ μάρτυρος, ἀλλὰ ἐξεφάυλισε, τοῦλάχιστον παροδικῶς, τὸν ἀγῶνα τῶν νομι-
Ο ἐπίσημος «Μηνύτωρ» τῆς 10/22 Φεβρουαρίου ἀνήγγειλε ἡξιν τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους ὅτι ἡ δούκισσα Βερρὺ εἶχεν ἐξο-τῇ διοικητῇ τῆς Βλαύ ὅτι κατὰ τὴν ἐν Ἰταλίᾳ διαμονὴν συνάψει μυστικῶς νέον γάμον καὶ ὅτι ἡ ἀνακοίνωσις αὕτη τεθῇ εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ κράτους· μετ' ὀλίγον δὲ ἐγνώσθη ἴσσα ἦτο ἔγκυος. Ἐννοεῖται ὅποιαν ἐντύπωσιν ἰσχυρὰν ἐνε-ς τὴν Γαλλικὴν κοινωνίαν αἱ ἀποκαλύψεις αὗται καὶ πόσον κύρωσαν τὸ ὄνομα τῆς δουκίσσης καὶ τὸν ἀγῶνα αὐτῆς. Ἐν τῇματι συμπαθείας ὑπὲρ τῆς δυστυχοῦς Καρολίνης ἐξεδη-ὀλίγον παρὰ πολλοῖς πρὸς μεγίστην ἠθικὴν ζημίαν τοῦ Φιλίππου, ὅτε διεδόθη ὅτι ὁ βασιλεὺς οὗτος, καίπερ γι-ότερον ὅτι ἡ δούκισσα ἦτο ἔγκυος, προσεποιήθη ὅτι οὐδὲν ἴωσοῦ ἐπειθανάγκασε τὴν ἀτυχῇ γυναῖκα νὰ προβῇ εἰς τὴν ἴσαν ἀνακοίνωσιν. Ἡ κοινὴ γνώμη ἐχαρακτήρισε τὴν τοι-γωγὴν ὡς ἀναξίαν τῆς Γαλλικῆς τιμιότητος, ἅπας δ' ὁ σς τύπος καὶ αἱ δημοκρατικαὶ ἐφημερίδες ἐχαρακτήρισαν τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου ὡς ἔργον ἀγενὲς καὶ παρέστη-ἀποπειρώμενον ἵνα δι' ἠθικοῦ στιγματισμοῦ γυναικὸς ἀτυ-

χοῦς καὶ ἀδυνάτου καὶ μέλους τῆς οἰκογενείας τῇ
λεμῇσῃ πολιτικὸν ἀνταγωνιστὴν καὶ στρεῖωσιν
Ἄλλὰ καὶ οὕτω τὰ ἐκτεθέντα γεγονότα ἐμείωσαν
πολιτικῶς, τὴν δύναμιν τῶν νομιμοφρόνων καὶ
τούτων ἀπειλοῦντα κίνδυνον τὸν θρόνον τοῦ Λουδ

Ὁ Λουδοβίκος Φίλιππος καὶ οἱ δημο
σπουδαιότεροι τῶν νομιμοφρόνων καὶ δεινότεροι
ἦσαν οἱ δημοκρατικοί. Ἡ δημοκρατικὴ ἀντιπολί
τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβί
στατο ἰσχυρὰ καὶ ἐπίφοβος, ὅσον πλὴν τῶν κατ' ἐ
περιλάμβανε πάντας τοὺς θιασώτας τῆς κοινω
ν ὁ ἀριθμὸς, δι' οὓς θέλομεν ἀναφέρει περαιτέρ
όσημέραι. Πολλοὶ τῶν φιλελευθέρων, καὶ αὐτὸς ἐ
στέρξει καὶ εἶχον ὑποστηρίξει μάλιστα τὴν ἀνάρ
βασιλείως» ἐπὶ τῇ βεβαίᾳ ἐλπίδι ὅτι ρίζικαὶ ὑπ
νοϊαν μεταβολαὶ καὶ μεταρρυθμίσεις φιλελεύθερο
χθῶσιν εἰς τὸ καθεστῶς τῆς πολιτείας. Ἄλλ' αἱ ἐ
γένοντο μόλις τὸ δεύτερον ἔτος μετὰ τὴν ἀνάρρ
Φιλίππου καὶ γενόμεναι οὐδαμῶς ἐπῆρκεσαν εἰς
φιλελευθέρων. Αἱ μεταρρυθμίσεις αἱ γενόμεναι
πρωθυπουργοῦ Καζιμίρ Περιέ (3/15 Αὐγούστου
κατὰ τύπον εἰς τὴν ἐπέκτασιν τοῦ ἐκλογικοῦ
χιλιάδων πολιτῶν, οἵτινες προσετίθεντο ὡς νέοι
χρι τοῦδε ἀριθμὸν τῶν ἐκλογέων, ἀνερχομένων εἰς
μεταρρυθμίσεις γενομένη ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου Καζι
τάργησις τοῦ κληρονομικοῦ τῶν ὁμοτίμων καὶ ὁ

..... «τε αἱ μικραὶ αὗται μεταρρυθμί
σμένη διάλυσις τῆς συντηρητικῆς
νέον ἐκλογικὸν νόμον γενομένη
εἰς ἀπαιτήσεις τῶν ἄκρων φιλελε
ικ περισσοῦ διὰ τὴν ἐξωτερικὴν
γόρουν ὡς προδοῦσαν τὸν ἀγῶν
, Πολωνίᾳ καὶ ὡς ἐξαπατήσαι
ὁ ὁ Σεβαστιάνης ὡς ὑπουργὸς τι
(4/16 Σεπτεμβρίου) τὴν πτῶ
υχία βασιλεύει ἐν Βαρσοβίᾳ», κα

ιθέρων, ὧν ἡ τάξις ἐνισχύθη σπουδαίως ἀφ' ὁπαθοῦς φιλελευθέρας μερίδος, ὁ Dupont de l'Éure, Μελιδού, Λαφίτ ἀποχωρήσαντες τῆς σείως εἶχον λάβει θέσιν ἀντιπολιτευτικὴν ἀπέ-31). Ὁ Λαφαγέττος εἶχεν ἐπίσης παραιτηθῆ 830 ἀπὸ τῆς ἀρχηγίας τῆς ἐθνοφυλακῆς καὶ αὐτὴν εἶχε διαλυθῆ τὸ λίκον δημοτικὸν ἐν Πα- ἐθνοφυλακῆς. Τὴν δ' οὕτω ἐνισχυομένην φιλε- ολίτευσιν ἔτι μᾶλλον ἐνίσχυσεν ἡ πολυάριθμος ν Πολωνῶν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν ἀν- ι ἦσαν φυσικῶς ὑπὲρ τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ ὤσεων αὐτῶν περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς Γαλλικῆς α, περὶ τῆς ὑπ' αὐτῆς ἐνθαρρύνσεως τῶν ἐπα- πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας δοθεισῶν καὶ μὴ τηρη- ἐξέθετον σφόδρα τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς ἱαλλον τὴν ἠθικὴν γοητείαν αὐτῆς. Καὶ ὁ ἐρε- Παρισίοις ἰδίως εἶχε προκαλέσει πολλὰς ταρα- ο μὲν αὐταὶ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ἀλλ' ἡ ὑπὸ ἰων ἀσυνέθης ἀθώωσις τῶν συλλαμβανομένων ἐνεθάρρυνε τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν στάσεων. Ἐξ ἐρνήσεως τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου κοινοβου- οσοῦτον ἐντὸς σμικροῦ ἀνεπτύχθη ἐν τῷ στρα- ιλευθέρων, ὥστε, ὅποτε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ οὗς εἰς τὴν τούτου θέσιν ἐκάλεσε τὸν Μοντα- ς μερίδος ταύτης, οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν τέως ἦς μοναρχίας καὶ ὑπουργῶν τοῦ Λουδοβίκου αγέττος, Dupont de l'Éure, Ὁδισλὼν Βαρ- Γαρνιέ Παζέ, Ἀραγώ, συνελθόντες παρὰ τῷ 1832) συνέταξαν ἐκθεσιν προωρισμένην εἰς δη-

ῆς βουλῆς, καθ' ἣν ὁ Σεβαστιάνης ἡγγέλλεν ὅτι αὐτῇ ἡσυ- , ὁ Λαφαγέττος παρουσίασεν ἐπιστολὴν τῶν ἐν Παρισίοις ἱγραφον οὗτοι: «Κηρύττομεν ὅτι ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξω- ἰά πέμψωμεν ταχυδρόμον εἰς Βαρσοβίαν, τὰς δαπάνας τοῦ) σκοπὸς τῆς ταχυδρομικῆς ταύτης ἀποστολῆς ἦτο, καθὰ Ἐξοχότης ὁ κόμης Σεβαστιάνης, νὰ πείσῃ τὴν ἡμετέραν ἰο ἔτι μῆνας, διότι αἱ διαπραγματεύσεις τοσοῦτον ἀπῆλθον

τὸ προάσκειον τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου ἐγένετο θέατρον μάχης· καὶ τέλος διὰ ῥοκετῶν καὶ διὰ λογχῶν ἀποκατεστάθη ἡ τάξις. Ἀλλὰ τὴν νίκην τῆς κυβερνήσεως ἠκολούθησε σύστημα ἀντιδράσεως ἰσχυρᾶς. Ἐν Παρισίοις, ἀφοῦ ἔπαυσε πᾶσα ἀντίστασις, ἐκηρύχθη ὁ στρατιωτικὸς νόμος, πλείστοι ὑποπτοὶ συνελήφθησαν, ἡ ἔθνοφυλακὴ τοῦ πυροβολικοῦ κατηργήθη, ἡ πολυτεχνικὴ σχολή, τῆς ὁποίας οἱ μαθηταὶ μετέσχον τῆς διαδηλώσεως, διελύθη, συνελήφθησαν δὲ κατὰ παράδοξον τρόπον, πλὴν τῶν δημοκρατικῶν, καὶ οἱ κορυφαῖοι τῆς νομιμόφρονος μερίδος, ἐν οἷς καὶ ὁ Σατωβριάνδος, πολλοὶ δὲ διευθύνται ἐφημερίδων καταδιωχθέντες ἐσώθησαν διὰ φυγῆς. Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου, ἐν ᾗ τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν διηύθυνεν ὁ Θιέρσος, διὰ τῶν τοιούτων αὐτῆς μέτρων ἔπαθεν ἡτταν ἠθικὴν δεινὴν. Ἡ κοινὴ γνώμη καὶ ἐν τῇ βουλῇ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς ἐκηρύχθη κατὰ τῶν μέτρων τῆς κυβερνήσεως, καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος ἠκύρωσε πᾶσας τὰς διαρκούντος τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου ὑπὸ τῶν στρατοδικεῖων ἐκδοθείσας ἀποφάσεις, ἀπελύθη δὲ καὶ ὁ Σατωβριάνδος. Ταῦτα ἐπείσαν τὸν Λουδοβίκον Φίλιππον νὰ ἄρῃ τὸν στρατιωτικὸν νόμον· ἀλλ' ἡ πράξις αὕτη οὐδαμῶς ᾤξησε τὴν δημοτικότητα αὐτοῦ, ἡ δὲ μετ' ὀλίγον τελεσθεῖσα ἐπέτειος ἑορτὴ τῆς 16/28 Ἰουλίου, ὑπὸ τὴν ἐπίσημον βασιλικὴν αὐτῆς ιδιότητα ἦτο οἷον παρωδία τῆς μεγάλης ἑορτῆς τοῦ Λαμάρκ. Βασιλεὺς καὶ κυβέρνησις παρεσκεύασαν τὴν παρωδίαν ταύτην καὶ δι' ἄλλων μέτρων, πρὸ πάντων δὲ διὰ τῶν ἀπονειμμένων ἀναριθμῶν παρασῆμων τῶν κοσμοῦντων τὰ στήθη τῶν συνήθων κλητῆρων τῆς ἀστυνομίας. Οὐχ ἦττον εἰς τὸ τρίτον ἔτος τῆς βασιλείας εἰσῆλθεν ὁ Λουδοβίκος Φίλιππος ἀφοῦ ἐξησφάλισεν ἐν τινὶ μέτρῳ τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐναντίον τῶν ἀπειλούντων τοῦτον κινδύνων. Δημοκρατικοὶ καὶ νομιμόφρονες εἶχον ἡττηθῆ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὁ δὲ ἐκ τῶν Βοναπαρτιστῶν ἄριστος κίνδυνος εἶχεν ἀποσοβῆθῃ, ὥς θέλομεν ἰδεῖ, διὰ τοῦ κατὰ τὸ 1832 ἐπελθόντος θανάτου τοῦ Ναπολέοντος Β'. Ἡ πλειονοψηφία τῆς νέας βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων κατέστη κατὰ μικρὸν εὐπειθὴς εἰς τὰ νεύματα τῆς βασιλείας διὰ τοῦ συστήματος τῶν παροχῶν καὶ τῆς διαφθορᾶς, ἡ δὲ μεγάλη δύναμις τῆς ἀντιπολιτείας περιορίσθη νῦν εἰς τὰς στήλας τῶν ἐφημερίδων. Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις ἡ ἐν αἵματι καταβαλοῦσα τὴν ἐνοπλον ἐπανάστασιν δὲν ᾔθελε νὰ καταλίπη καὶ ἀπεριόριστον ἐλευθερίαν εἰς τὸν μέγαν αὐτῆς ἠθικὸν ἐχθρόν. Ὁ φιλελεύθερος τύπος, ἰδίως

ὁ τῶν Παρισίων, εἶχε καταστῇ ἀληθῶς ἀχαλίνωτι
ὑβρεὶς ἐξακοντιζόμεναι ἀνέδην κατὰ τῶν βουλῶν, τί
καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, ἔμενον ἀτιμώρητοι καὶ
θρασυόμεναι ἐκ τῆς ἀτιμωρησίας ἐδημιουργοῦν εἰδός
τίας δημοσιογραφικῆς, εἰς τὴν διάκρισιν τῆς ὁποίας ἡ
ἡ τιμὴ καὶ ἡ ὑπόληψις πάντων τῶν πολιτευομένων.
αὐτῆς ἀκολασίας τοῦ Τύπου αἱ βουλαὶ ἐψήφισαν κατὰ
1834 διάφορα μέτρα εἰσηγήσει τῆς κυβερνήσεως. Τὰ
ἦσαν ἡ ἀπαγόρευσις τῆς κατὰ τὰς ὁδοὺς πωλήσεως τε
ὁ περιορισμὸς τοῦ κύκλου τῆς ἀρμοδιότητος τῶν ὀρκ
ρίων καὶ ἡ ἐξουσία ἡ διδομένη εἰς τὴν κυβέρνησιν νὰ δ
τοὺς συλλόγους, καὶ αὐτοὺς τοὺς μὴ πολιτικούς. Ἀ
μέτρων τούτων δημιουργουμένη κατάστασις θεωρηθεῖς
νικοῦ ἀντιδραστικοῦ συστήματος προεκάλεσε πολλαχο
ἐπαναστατικὰ κινήματα, γενομένης ἀρχῆς ἀπὸ τῆς Λυ
τιον τοῦ 1831), ἐνθα καὶ τῷ 1832 μεγάλη στάσις
κατασταλῇ αἱματηρῶς. Τὸ παράδειγμα τῆς Λυὼν τα
σαν οἱ Παρίσιοι, ἡ Λυονεβίλλη, ἡ Γρενόβλη, ἡ Νίμη :
πόλεις. Ἀλλ' ἡ ἐπανάστασις οὐδαμοῦ ἐπέτυχε. Μόνι
ἐπαναστάται ἀντέστησαν ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα, ἐν δὲ Π
ἡμέρας. Αἰτία δὲ τῆς ἀποτυχίας ταύτης ἦτο ὅτι ἡ ἀ
ματεῖχε τοῦ κινήματος, ἐνῶ τούναντίον αἱ ἐργατικαὶ
λαμβάνουσαι μέρος εἰς τοιαύτας στάσεις καὶ πολλάκις
νουςαι εἰς ἀπεργίας καὶ στάσεις καθίστων τὸ ὄνομα
σεως τρομερὸν εἰς τὴν φιλήσυχον καὶ φιλόνομον μερ
Ἀκριβῶς δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἡ δυσἀρέσκε
κῶν τάξεων ὑπεβोधῆται τὴν διάδοσιν νέων ἐπαναστατικ
φερομένων οὐχὶ εἰς ἐπανάστασιν πολιτικὴν, ἀλλ' εἰς ἐπ
νωνικὴν. Καὶ αἱ τοιαῦται ἐπαναστατικαὶ ιδέαι εἶχον
κείμενον αἱρέσεων φιλοσοφικῶν καὶ κοινωνικῶν λίαν
τὴν κοινωνικὴν τάξιν. Ὁ τοιοῦτος δὲ συνδυασμὸς το
λεσεν εἰς τὴν ἀποτυχίαν τῆς δημοκρατικῆς ἐπαναστά
ταῖς κατὰ τὸ ἔτος 1834 γενομέναις νέαις βουλευτικ
ἄγαν φιλελευθέρᾳ ἀντιπολίτευσιν ἀπολίσασα περὶ τὰς
βλήθη σχεδὸν τοῦ κοινοβουλίου. Ἀλλὰ νῦν ἡ ἐν ταῖς
καὶ ἡ ἐκ τοῦ κοινοβουλίου ἐξωσις ὥθησε τὴν δημοκρατ

λίσως διὰ τῆς ἐπαναστάσεως
 ἐποχείρας βασιλοκτονίας, καὶ
 ἰύσει εὖρε νέους συμμάχους,
 άσεως, οὓς θέλομεν ἰδεῖ μετ'
 omunistes) καὶ τῶν κοι-
 πὶ τῆς σκηνῆς τῆς πολιτείας.
 τοῦ 1848 ἀπόπειραι φονικαί
 , ἐν αἷς πάσαις διέφυγε τὸν
 τῆς 7/19 Νοεμβρίου 1832,
 νομίας. Ἀλλὰ σοβαρωτάτη
 πόπειρα τοῦ Κορσικανοῦ Φιέ-
 ῶ. Ὅποτε κατὰ τὴν ἡμέραν
 ιτὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ τὴν
 imple), ἵνα παραστῇ εἰς τὴν
 χάριν τῆς ἐορτῆς τῆς ἡμέρας
), καταχθόνιος μηχανὴ ἐξη-
 ατὸν σωλήνων συνημμένων.
 ἔλλ' ἐξήκοντα καὶ ἐπέκεινα
 ραυματίσθησαν, ἐφονεύθη δὲ
 τουργὸς τῆς πράξεως καὶ οἱ
 ἀμέσως ἐπὶ τοῦ τόπου καὶ
 , κυβέρνησις δὲν περιωρίσθη
 Γούναντιον δὲ ἐπωφελουμένη
 τῶν κατοίκων ἀγανάκτησιν
 κούς νόμους τοῦ Σεπτεμβρίου
 λειονοψηφία τῆς βουλῆς ἐναν-
 λελευθέρων καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ
 ολλάρ. Διὰ τῶν νέων τούτων
 ὕστημα τῶν ὀρχωτῶν δικα-
 ρισμοὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ
 ὦ μήτε τὰς βάσεις τοῦ πολι-
 εὐχὴν νὰ δηλώσῃ ὑπὲρ τῆς
 ἰολὴ κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ
 ὅτου ὡς καὶ πᾶσα συνηγορία
 ντο διὰ βαρειῶν ποινῶν. Ἀλλ'

ὅσον ἐξ ἑνὸς ἡ κυβέρνησις τὰς φονικὰς ἀποπείρας ἐκμεταλλευομένη

ἐπιτήρησιν Γερμανῶν παιδαγωγῶν καὶ δι-
 ῃ Μαρία Λουίζα διέτριβε μακρὰν τοῦ υἱοῦ
 ρς. Ὅποτε δὲ διὰ τῆς μεταξὺ τῶν τριῶν
 ας καὶ Ἰσπανίας συνομολογηθείσης συνθή-
 ῖαπολέων ἐστρεῖτο τοῦ δικαίωματος τῆς
 τῆς μητρός, ὁ πάππος αὐτοῦ αὐτοκράτωρ
 οῦκα Ῥαῦχστάδης. Ἡ ἀνατροφή καὶ
 Ναπολέοντος Α' ὑπῆρξεν ἐπιμελής, καί-
 ὡστριακόν. Αὐτὸς δὲ ὁ ἡγεμονόπαις ὡς μέ-
 κογενείας τῆς Αὐστρίας ἀπῆλαυε τῶν εἰς
 ῶν τιμῶν, καίπερ, ἐννοεῖται, αὐστηρῶς
 ὁμενος ἐν ταῖς κινήσεσι καὶ ἐν ταῖς ἐνεργ-
 ιν Β' ἦτο νέος εὐφυῆς καὶ πνευματώδης,
 ιασμοῦ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ πατρός, οὐ
 καὶ διὰ τοῦτο μετὰ πάθους ἡσχολεῖτο εἰς
 ' ἔτι, τὸ 19 ἔτος τῆς ἡλικίας ἄγων, εἶχε
 τοῦ ταγματάρχου. Ἡγεμονόπαις τοιοῦτον
 ιεκτημένος φυσικὰ καὶ ἠθικὰ προτερήματα
 τῆς Ἰουλιανῆς ἐπαναστάσεως νὰ καταστῇ
 δυναστεία, καὶ ἐν τῇ ἐπαναστάσει δὲ πλήρης
 τῆς πολιτικῆς σκηνῆς. Ἀλλ' ἡ Αὐστριακὴ
 ισμένον χάριν τῆς ἰδίας αὐτῆς πολιτικῆς,
 ὄμηρον ἀπέναντι τῆς Γαλλίας ἐν ταῖς πρὸς
 σχέσεσιν αὐτῆς (ἴδ. Τόμ. Β', σελ. 764).
 τασιν τοῦ Ἰουλίου οἱ κορυφαῖοι τῶν Βονα-
 νὰ κηρύξωσι τὴν εἰς τὸν Γαλλικὸν θρόνον
 ος Β'· ἀλλ' αἱ ἐπιστολαί, ἅς ἐπὶ τούτῳ
 αιδος θεῖος Ἰωσήφ Βοναπάρτης πρὸς τὸν
 ρς, οὐδεμιᾶς ἔτυχον ἀπαντήσεως. Καθ' ὃν
 12) ἡ Ἰουλιανὴ μοναρχία σοβαρὸν διεξῆγεν
 ρόνων καὶ κατὰ τῶν Δημοκρατικῶν, μοῖρα
 ἰλλὰ δυσμενῆς τῇ Ναπολεοντίῳ δυναστείᾳ,
 ιτῇ, ἔκοπτεν ἀποτόμως τὸ νῆμα τῆς ζωῆς
 ι φθίσεως προσβληθέντος νεαροῦ Βοναπάρ-
 ικδήλωσιν αὐτῆς τοιαύτας ἐποιήσατο τα-
 ις κατώρθωσεν ἡ Μαρία Λουίζα νὰ φθάσῃ

τῆς ἐξαδέλφης αὐτοῦ δευτεροτόκου θυγατρὸς τοῦ Ἰωσήφ Καρλόττας (ἄρρενα τέκνα δὲν εἶχεν ὁ Ἰωσήφ), διαμένων δὲ ἐν Ῥώμῃ μέχρι τοῦ 1829 (καὶ μετὰ τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1826 ἐκ τῆς Ῥώμης εἰς τὴν Φλωρεντίαν μετοίκησιν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Λουδοβίκου) μετὰ τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἐξεδιώχθη ἐντεῦθεν τὸ ἔτος τοῦτο διὰ τὰς πρὸς τὰς μυστικὰς ἐν Ἰταλίᾳ πολιτικὰς ἐταιρείας καὶ συνωμοσίας σχέσεις αὐτοῦ καὶ μεταβὰς εἰς Φλωρεντίαν, ἐντεῦθεν κατὰ τὴν ἐκρηξίν τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ταραχῶν μετέσχε τῶν ταραχῶν τούτων ὡς καὶ τῆς κατὰ τῆς Ῥώμης στρατείας· ἀλλ' ἐν ταῖς μετὰ τὴν ἥτταν τῶν ἐπαναστατῶν ταλαιπωρίαις τῆς φυγῆς νοσήσας ἀπεβίωσε (5/17 Μαρτίου 1832). Ὁ νεώτερος ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁ μόνος νῦν ὑπολειφθεὶς υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου Κάρλος Λουδοβίκος Ναπολέον, ἐσώθη ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας διὰ τῆς ἐπιτηδειότητος τῆς μητρὸς Ὁρτενσίας, ἥτις ἐν τῇ φιλοστοργίᾳ αὐτῆς μεταβάσα εἰς ἀναζήτησιν τῶν υἱῶν ἀνεῦρε ζῶντα μόνον τὸν νεώτερον, ὃν καὶ ἔσωσε μεταμφιέσασα εἰς ὑπηρέτην τῆς ἀκολουθίας αὐτῆς. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἀποθανόντος τοῦ δουκὸς Ραίχσταδης ὁ Κάρλος Λουδοβίκος Ναπολέον καθίστατο μετὰ τὸν θεῖον Ἰωσήφ καὶ τὸν πατέρα Λουδοβίκον, ὧν οὐδέτερος ἐφίετο δράσεως πολιτικῆς, ὁ ἐγγύτατος κληρονόμος τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ναπολέοντος Α'. Καὶ περὶ τοῦτον ἤδη στρέφεται ἡ ἱστορία οὐ μόνον τοῦ οἴκου τοῦ Ναπολέοντος, ἀλλὰ καὶ τοῦ Βοναπαρτισμοῦ, ἐν Γαλλίᾳ τε καὶ ἐν Εὐρώπῃ.

Ὁ Κάρλος Λουδοβίκος Ναπολέον ἐγεννήθη τῇ 8/20 Ἀπριλίου 1808 ἐν Παρισίοις ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Κεραμικοῦ καθ' ὃν χρόνον ἡ δύναμις καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος εὕρισκετο ἐν τῇ ὑψίστῃ βαθμίδι τοῦ μεγαλείου αὐτῆς. Ὡς νήπιον ἀνετράφη καὶ ηὔξηθη ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ αὐλῇ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ· ἀλλ' αἱ μεγάλαι περιπέτειαι τοῦ 1815 ἠνάγκασαν τὴν μητέρα τοῦ μικροῦ ἡγεμονόπαιδος νὰ καταλίπῃ τὸ ἔτος ἐκεῖνο τὴν Γαλλίαν μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. Τὰς γυμνασιακὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐποιήσατο ὁ Κάρλος Λουδοβίκος Ναπολέον ἐν Αὐγούστη τῆς Βαυαρίας, τῷ δὲ ἔτει 1824, μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν γυμνασιακῶν σπουδῶν, μετέβη παρὰ τῇ μητρὶ αὐτοῦ διαμενοῦσθ ἐν Ἑλβετίᾳ ἐν τῷ παρὰ τὴν ὄχθην τῆς Βριγαντίας λίμνης ἀγορασθέντι ὑπὸ τῆς Ὁρτενσίας πύργῳ Ἀρενβεργ. Ἡ Ἑλβετικὴ τοπαρχία Τουργαυία, ἐν ἣ κεῖται τὸ Ἀρενβεργ, ἐξ εὐγνωμοσύνης διὰ τὰς πολλὰς πρὸς τοὺς πτωχοὺς τῆς χώ-

ρότητος καὶ ἐμβριθείας ἀφοσίωσιν εἰς τὸ ἀντικείμενον τῆς εὐγενοῦς αὐτοῦ φιλοδοξίας, εἰς ὃ μετὰ τὸν κατὰ τὸ ἔτος 1832 θάνατον τοῦ δουκὸς Ῥαϊχστάδης ἐθεώρει ἑαυτὸν καὶ ἐκ γένους καὶ ἐκ δικαιώματος κεκλημένον. Ἐν τοῖς αἰ Πολιτικοῖς ὄνειροπολήμασιν (*Reveries politiques*) αὐτοῦ, τοῖς δημοσιευθεῖσι μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ναπολέοντος Β', ἀπεκάλυψε τὸ πρῶτον ὁ νεαρὸς Βοναπάρτης τὸ κατ' αὐτὸν ἰδεώδες τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἐν Γαλλίᾳ συστήματος. Τὸ ἰδεώδες τοῦτο οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ αὐτὸ τὸ κηρυχθὲν ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος Α', ἀλλ' ἐν τῇ πράξει ἀτελῶς ἐφαρμοσθέν, μοναρχία δηλονότι ἐπὶ δημοκρατικῶν βάσεων στηριζομένη, προσερχομένη ἀπὸ τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας, ἀναγνωρίζουσα καὶ ἐφαρμόζουσα πάσας τὰς μεγάλας ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789 καὶ δι' ἰσχυροῦ ὑπευθύνου ἀπέναντι τοῦ ἔθνους μονάρχου ἐξασφαλίζουσα τὴν ἐλευθερίαν ἀπέναντι τῶν παρεκτροπῶν τῆς ἀναρχίας. Ὁ μικρὸν μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν αἰ Πολιτικῶν ὄνειροπολημάτων ἐπελθὼν θάνατος τοῦ δουκὸς Ῥαϊχστάδης καὶ ἡ ιδιότης, ἣν ἐλάβανεν οὕτω ὁ Κάρολος Λουδοβίκος Ναπολέον ὡς κληρονόμος τοῦ ὀνόματος καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ θανόντος, οὐδεμίαν ἐπήνεγκον ἄμεσον μεταβολὴν ἐν τῇ πολιτικῇ διαγωγῇ τοῦ πρίγκιπος. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐξηκολούθει οὗτος ν' ἀπέχη πάσης πολιτικῆς ἐνεργείας ἀσχολούμενος εἰς μελέτας καὶ εἰς συγγραφὰς οὐδεμίαν ἄμεσον ἐχούσας σχέσιν πρὸς τὴν πραγματοποίησιν τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ ὄνειροπολημάτων, προωρισμένας δὲ νὰ δείξωσι τῷ κόσμῳ ὅτι ὁ ἐκ γένους καὶ δικαιώματος κληρονόμος τοῦ Ναπολέοντος Α' νεαρὸς πρίγκιψ δὲν ἦτο τὸν νοῦν καὶ τὰ ἔργα ἀνάξιος τοῦ μεγάλου κληροδότου. Τῷ 1833 ἐδημοσίευσεν νέαν πραγματείαν αἰ Περί τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς καταστάσεως τῆς Ἑλβετίας, τῷ δὲ 1834 αἰ Ἐγχειρίδιον περὶ τοῦ πυροβολικοῦ. Ἀφοῦ δὲ διὰ τῶν δημοσιεύσεων τούτων ἀρκούντως ἐγένετο γνωστὸς εἰς τὸν πολιτικὸν καὶ στρατιωτικὸν κόσμον καὶ εἴλκυσεν ἐν Γαλλίᾳ τε καὶ ἐν Εὐρώπῃ τὰ βλέμματα τῶν πολλῶν ἐφ' ἑαυτόν, προέβη τῷ 1836 εἰς τὸ πρῶτον αὐτοῦ πολιτικὸν τόλμημα. Μεταβὰς ἐξ Ἑλβετίας εἰς τὴν πλησίον τῶν Γαλλικῶν ὀρίων Βαδικὴν πόλιν Βάδεν (*Baden - Baden*) συνῆψεν ἐντεῦθεν σχέσεις μετὰ τινων ἀξιωματικῶν τοῦ πυροβολικοῦ τῆς ἐν Στρασβούργῳ φρουρᾶς. Ἐπιτυγχάνοντος τοῦ τολμήματος ἐν τῷ Στρασβούργῳ ἠλπιζεν ὅτι διὰ τε τῆς ἐπιτυχίας ταύτης, διὰ τῆς αἰ-

γλης τοῦ ὀνόματος καὶ διὰ τοῦ ἐκπροσωπούμενου ὑπ' αὐτοῦ πολιτικοῦ συστήματος, ἔτι δὲ καὶ διὰ τῆς ἀντιπαθείας, ἣν πολλαχοῦ τῆς Γαλλίας εἶχε διεγείρει καθ' ἑαυτῆς ἡ Αὐρηλιανὴ μοναρχία, εὐκόλως ἔμελλε νὰ συναρπάσῃ ἅπασαν τὴν Γαλλίαν. Οὕτω δὲ τῇ 18/30 Ὀκτωβρίου 1836 μεταβὰς εἰς Στρασβοῦργον, μετὰ προηγουμένην συνεννόησιν πρὸς τὸν συνταγματάρχην τοῦ πυροβολικοῦ Βωδρὲ καὶ πρὸς ἄλλους τῆς φρουρᾶς ἀξιωματικούς προπαρασκευάσαντας ὡς ἡδύναντο τὰ πράγματα ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀνεκηρύχθη τῇ πρωίᾳ τῆς αὐτῆς ἡμέρας αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων. Μέρος τοῦ στρατοῦ, ἰδίως τοῦ πυροβολικοῦ, προσεχώρησε τῷ νέῳ αὐτοκράτορι, ὁ νομάρχης καὶ ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς συνελήφθησαν καὶ ἐφυλακίσθησαν ἀμέσως, ἀλλὰ τὸ μεγαλείτερον μέρος τοῦ στρατοῦ, ἰδίως τοῦ πεζικοῦ, οὐδὲν ᾔθελε νὰ ἡξέυρῃ περὶ ἀποστασίας, καὶ μετ' ὀλίγον οἱ συνωμόται συνελήφθησαν, ὁ δὲ μνηστὴρ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος συλληφθεὶς ἀπήχθη εἰς Παρισίους πρὸς τὸν Λουδοβίκον Φίλιππον. Τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο τόλμημα τὸ τοσοῦτον οἰκτρῶς ἐν τῇ γενέσει ἀποτυχὸν κατέστησε παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Εὐρώπης τοσοῦτον γελοῖον τὸν ἀτυχῆ μνηστῆρα, ὥστε ὁ Λουδοβίκος Φίλιππος ἐθεώρησεν ἔργον πολιτικῆς φρονήσεως νὰ μὴ ζητήσῃ τὴν τιμωρίαν τοῦ ἥρωος τοῦ ἀτυχοῦς τολμήματος, ἀρκεσθεὶς ἀπλῶς εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἀκίνδυνον. Ἐπέτρεψε λοιπὸν τῷ Καρόλῳ Λουδοβίκῳ Ναπολέοντι ν' ἀπέλθῃ ἀπὸ τοῦ Γαλλικοῦ ἐδάφους οὐχὶ πλέον ἐπιστρέφων εἰς τὴν Ἑλβετίαν, ἀλλ' ἐπὶ πλοίου Γαλλικοῦ διαπεραιούμενος εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν. Ἀλλ' ἡ ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ διαμονὴ καὶ αἱ περιηγήσεις τοῦ Κ. Λουδοβίκου Ναπολέοντος δὲν διήρκεσαν μακρὸν χρόνον. Ἡ φωνὴ τῆς νοσοῦσης μητρὸς ἐκάλεσεν αὐτὸν τῷ ἐπομένῳ ἔτει εἰς τὴν Ἑλβετίαν παρὰ τὴν κλίνην τῆς ψυχorroαγούσης βασιλίσσης Ὁρτενσίας, ἥς ἠτύχησε νὰ κλείσῃ τοὺς νεκρικοὺς ὀφθαλμοὺς (23/5 Ὀκτωβρίου 1837). Ἀλλὰ πρὶν ἢ ὁ αὐτοκρατορικὸς μνηστὴρ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Εὐρώπην, γεγονός τι ἐν Γαλλίᾳ εἶχεν ἀποδείξει ὅτι τὸ κοινῶς γελοῖον θεωρηθὲν τόλμημα τοῦ Στρασβοῦργου δὲν εἶχεν ἀποβῆ ὅλως ἀνωφελές διὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ μνηστῆρος. Ἡ κυβέρνησις τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου ἐνεργοῦσα μετ' ἀσυνεσίας πολλῆς καὶ ἀνακολουθείας εἶχε παραπέμψει εἰς δίκην τοὺς συλληφθέντας συνωμότας τοῦ τολμήματος, ἀφοῦ τὸν ἀρχηγὸν αὐτὸν τῆς συνωμοσίας ἀπήλλαξε πάσης δικαστικῆς καταδιώξεως καὶ τιμωρίας. Ἀλλὰ

τὸ δικαστήριον τῶν ἐνόρκων, οἷον εἰ ἐνεργοῦν κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς κυβερνήσεως τῆς ἀπολυσάσης τὸν ἀρχηγόν, ἐκήρυξεν ἄθώους πάντας τοὺς κατηγορουμένους. Τὸ γεγονός τοῦτο ἦτο μὲν ἡττα ἠθικὴ διὰ τὴν Ἰουλιανὴν μοναρχίαν, ἐνίσχυσε δὲ τὴν δυναστικὴν ἀντιπολίτευσιν καὶ ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ἐν τῷ κοινοβουλίῳ. Ὁ Κάρολος Λουδοβίκος Ναπολέων μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς αὐτοῦ διέμεινεν ἐν Ἑλβετίᾳ ἐπὶ ἓν περίπου ἔτος, ἀλλ' ἡ περαιτέρω ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ διαμονὴ μικροῦ δεῖν ἐπέφερε σύγκρουσιν σοβαρὰν μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἑλβετίας. Τῷ 1838 ἀπήτησεν ὁ Λουδοβίκος Φίλιππος παρὰ τῆς Ἑλβετίας τὴν ἔξωσιν τοῦ μνηστῆρος. Ἀλλ' ἡ Ἑλβετικὴ ὁμοσπονδιακὴ κυβέρνησις ἠρνήθη νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ἀπαίτησιν ταύτην ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὁ Λουδοβίκος Ναπολέων ἦτο πολίτης Ἑλβετός, ἡ τοπαρχία μάλιστα τῆς Τυργαυίας διεμαρτυρήθη ῥητῶς κατὰ τοῦ διαβήματος τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως, τινὲς δὲ τοπαρχίαι, ὡς αἱ τῆς Γενεύης καὶ τῆς Βιάδ, ἤρξαντο καὶ πολεμικῶν παρασκευῶν, ἵνα καὶ ἐνόπλιως ἀμύνωνται κατὰ τῶν ἀξιώσεων τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου. Ἀλλ' ὁ Ναπολέων ἔκρινε φρόνιμον νὰ μὴ καταστῇ ἀντικείμενον τοιαύτης σοβαρᾶς συγκρούσεως μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν, τὸ μὲν φειδόμενος τῶν συμφερόντων τῆς Ἑλβετίας, τὸ δὲ μὴ θέλων νὰ φανῇ ὅτι ἦτο μᾶλλον Ἑλβετός ἢ Γάλλος· οὕτω δὲ ἔλυσε αὐτὸς εἰρηνικῶς τὸ ζήτημα κηρύξας (17/29 Σεπτεμβρίου) ὅτι ἐμελλε νὰ ἐγκαταλίπη ἰχουσίως τὴν Ἑλβετίαν καὶ μετ' ὀλίγον ἀπῆλθεν εἰς Ἀγγλίαν καὶ ἐγκατεστάθη ἐν Λονδίνῳ. Καὶ κατὰ τὴν ἐνταῦθα διαμονὴν του ὁ Ναπολέων εἶχεν ἐστραμμένον πάντοτε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ πρὸς τὸ μέλλον, ὅπερ ἐνόμιζεν ὅτι ἡδύνατο νὰ παρασκευάσῃ ἑαυτῷ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Τῷ 1839 ἐξέδωκε τὰς «Ναπολεοντίους Ἰδέας» (*Idées Napoleoniennes*) αὐτοῦ, ἐν αἷς ἀπεκάλυπτεν εἰς τὸν πολιτικὸν κόσμον τὰ μέλλοντα πολιτικὰ αὐτοῦ σχέδια, εἶποτε ἡ τύχη αὐτοῦ, εἰς ἣν βαθεῖαν ἔτρεφε πίστιν, ἀνῆγεν αὐτὸν εἰς τὸν Γαλλικὸν θρόνον. Μὴ ἀρκούμενος δὲ εἰς τὴν διὰ τοιούτων ἠθικῶν μέσων προπαρασκευὴν ἐζήτησεν ἐπὶ τέλους νὰ ἐπιταχύνη τὴν ἐκτέλεσιν τῶν βουλευμάτων αὐτοῦ. Ἡ ἐν Γαλλίᾳ κατάστασις τῶν πραγμάτων, οὕσα πάντοτε πολιτικῶς ἀνώμαλος, καὶ ἡ διηνεκῶς αὐξανομένη κατὰ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου ἀντιπολίτευσις ἐνίσχυον τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1840 ἐκραταίωσαν ἐτι μᾶλλον τὰς ἐλπίδας ταύτας. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ κυβέρνησις τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου,

φύγιον εἰς τὸν λέμβον αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ λέμβος ἀνετράπη (1) καὶ ὁ Ναπολέων μικροῦ δεῖν πνιγόμενος συνελήφθη καὶ ἀπήχθη εἰς Παρισίους πρὸ τοῦ δικαστηρίου τῶν ὁμοτίμων. Πρὸ τοῦ δικαστηρίου τούτου ἀπελογήθη ὁ πρίγκιψ θαρραλέως ὑπεραμυνόμενος τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ. «Μὲ βλέπετε περικυκλούμενον ὑπὸ ὅπλων καὶ ὡς ὑπόδικον παριστάμενον ἐνώπιον ὑμῶν, ἔλεγε τοῖς δικασταῖς αὐτοῦ, καὶ ὅμως εὐρίσκομαι ἐν αἰθούσαις γνωσταῖς ἑμοὶ ἀπὸ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας. Ἐγεννήθην ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ θρόνου. Ψῆφος δὲ ὁλοκλήρου λαοῦ ὕψωσε τὸν οἶκον τὸν ἐμὸν εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας. Ὁ θεὸς μου ἀπώλεσε τὸν θρόνον, διότι δὲν ᾔθελε ν' ἀπολέσῃ οὐδὲ μίαν κώμην Γαλλικὴν. Ὁ πατήρ μου παρήτησε τὸν θρόνον τῆς Ὁλλανδίας, διότι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συμβιβάσῃ τὰ συμφέροντα τῆς χώρας ταύτης μετὰ τῶν τῆς Γαλλίας. Ὁ τε θεὸς καὶ ὁ πατήρ μου τὰ πάντα ἐθυσίασαν εἰς τὴν τιμὴν τῆς Γαλλίας· ἐγὼ δὲ οὐδὲ στιγμὴν ἐπελαθόμην τῶν διδασμάτων τούτων. Ἐταύτισα ἑμαυτὸν μετὰ τῆς τιμῆς καὶ τοῦ συμφέροντος τῆς Γαλλίας καὶ οὐδεμία δυστυχία δύναται νὰ μὲ πείσῃ νὰ πράξω τὸ ἐναντίον ἢ νὰ καμφθῶ πρὸ τῆς ἀποτυχίας». Ἀλλ' οἱ λόγοι οὗτοι μεθ' ὅλην τὴν ἐν αὐτοῖς διαλάμπουσαν εὐγενῆ καὶ φαινήν ὄψιν τῆς Ναπολεοντίου ιδέας δὲν ἔσωσαν τὸν τολμητὴν πρίγκιπα. Τὸ δικαστήριον κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς ἰσόβιον εἰρκτὴν, ἡ δὲ κοινὴ γνώμη ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Γαλλίᾳ οὐδαμῶς συνεκινήθη ἐκ τῆς πράξεως καὶ ἐκ τῶν λόγων τοῦ πρίγκιπος. Παρὰ τοῖς πολλοῖς ὁ Ναπολέων ἐθεωρήθη γελοῖος ἥρως ἀπονενεθημένου τολμήματος, καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ του Λουδοβίκος, ἐξαιτούμενος χάριν ὑπὲρ τοῦ καταδικασθέντος υἱοῦ, πρὸς δικαιολογίαν τῆς αἰτήσεως ἔφερε τὸ παράλογον καὶ παράφρον τῆς πράξεως. Ἀλλ' ὁ Ναπολέων δὲν ἐκάμφθη ὑπὸ τῆς δυστυχίας καὶ ἔμεινε πιστὸς εἰς τὰ ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἐξενεχθέντα πολιτικὰ δόγματα. Τὸ φρούριον Χάμ, εἰς ὃ ἀπήχθη καὶ ἐν ᾧ ἔμελλε νὰ ἀποτίσῃ τὴν ποινὴν ἐγκλεισμένος διὰ παντός, οἰκῶν ἐν τῷ αὐτῷ δωματίῳ, ἐν ᾧ πρότερον ὁ Πολινιάκ (Ἰδ. σελ. 170)

(1) Ἐν τῷ ἀτμοπλοῖῳ, ἐφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τὰ παράλια τῆς Γαλλίας ὁ Ναπολέων, εὐρέθη αἰτὸς προωρισμένος νὰ πέτηται ἀπὸ ναοῦ εἰς ναὸν μέχρι τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας ἐν Παρισίοις. Τὸ πρᾶγμα ἦτο συμβολικὴ παράστασις τῆς δυνάμεως τῆς Ναπολεοντίου ἀρχῆς καὶ αὐτοκρατορίας κατα τοὺς λόγους τοῦ Ναπολέοντος Α' κατὰ τὴν ἐξ Ἑλλάδας ἐπάνοδον (Ἰδ. Τόμ. Α', σελ. 104). Εὐρέθησαν δὲ καὶ ἔγγραφα, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ διορισμοῦ προσωρινῆς κυβερνήσεως ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Θιέρσου.

πραμονήν τῆς εἰς τόν θρόνον ἀναρρήσεως ἐγκατέλιπε πᾶσαν τήν περιουσίαν αὐτοῦ εἰς
οὗτε ἰδιωτικὴ περιουσία τοῦ οἴκου τῆς Αὐρηλίας

νυσα εἰλικρίνεια τῶν συνταγματικῶν ἦσαν αἱ ἐπι-

περὶ ἰσότητος δηλονότι πρὸ τοῦ νόμου καὶ περὶ ἰσοπολιτείας ἤτοι περὶ ἀσκήσεως ἰσῶν δικαιωμάτων πολιτικῶν ὑπὸ πάντων τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἰσότητος ἐν τῷ τρόπῳ τοῦ ζῆν καὶ τοῦ εὖ ζῆν, περὶ ἀναλόγου διανομῆς τῆς περιουσίας καὶ περὶ ἐξαλείψεως τῆς μεταξὺ τῶν πενήτων καὶ τῶν πλουσίων διαφορᾶς. Τοιαῦτα ζητήματα βεβαίως δὲν εἶναι ὅλως ξένα πρὸς τὸν πολιτικὸν βίον καὶ πρὸς τὰ πολιτικὰ δικαιώματα, καὶ ἡ ἱστορία ἀκριβῶς τῶν περὶ ἰσοπολιτείας ἀγώνων παρὰ τε τοῖς ἀρχαίοις καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις λαοῖς στενῶς συνδέεται μετὰ τῶν ζητημάτων τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας, τῶν ζητημάτων δηλονότι τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰς σχέσεις τοῦ θητός καὶ πενέστου ἢ δουλοπαροίκου πρὸς τὸν εὐπατρίδην γεωμόρον. Ἡ δὲ ἰσονομία καὶ ἰσοπολιτεία παρὰ τοῖς λαοῖς τούτοις καθιερώθη καὶ ἐστερεώθη, ἀφοῦ διὰ τῆς καταργήσεως τῶν σχέσεων τῆς ὑποτελείας ἢ μᾶλλον τῆς δουλοπαροικίας τοῦ πολλοῦ λαοῦ εἰς ὀλίγους εὐπατρίδας ἐδημιουργήθη ἡ τάξις τῶν ἐλευθέρων γεωργῶν καὶ τῆς ἐλευθέρας ἰδιοκτησίας. Καὶ ἀκριβῶς ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις ἐνεκαίνισε τὴν τοιαύτην μεταρρύθμισιν διὰ τῆς καθιερώσεως τῶν περὶ ἰσότητος πολιτικῶν ἀρχῶν. Ἀλλὰ νῦν δὲν προέκειτο πλέον περὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ πενέστου καὶ γεωργοῦ καὶ μικροῦ γαιοκτήμονος ἀπέναντι τοῦ εὐπατρίδου, ἀλλὰ τὸναντίον περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς τῆς ἰδιοκτησίας. Προέκειτο περὶ τοῦ λαοῦ τοῦ ἀκτήμονος τοῦ ἀξιοῦντος νὰ μετέχῃ τῆς καρπώσεως τῆς ὑπὸ τοῦ γαιοκτήμονος ὡς ἰδιοκτησίας κατεχομένης γῆς καὶ νὰ καταστήσῃ τὴν ἰδιοκτησίαν ταύτην κοινὴν διὰ πάντας, προέκειτο δηλονότι περὶ τῆς καταργήσεως τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς καθιερώσεως τῆς κοινότητος τῶν κτημάτων. Οὕτω δὲ παρήγετο ζήτημα κοινωνικὸν ὑψίστης σημασίας κλονοῦν αὐτὰς τὰς βάσεις καὶ τοὺς ἀπαραιτήτους θεωρουμένους ὅρους τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Τοιαῦτα ζητήματα φανερώς ἢ λεληθότως, ῥητῶς ἢ ὑπονοουμένως, ὑπεκινήθησαν ἐν τε ταῖς ἀρχαίαις καὶ ἐν ταῖς νεωτέραις πολιτείαις· καὶ ὅτε μὲν παρήχθησαν ταῦτα ἐκ τῶν ἀγροτικῶν ζητημάτων, ὅτε δὲ ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς δημαγωγίαν πολιτικὴν, ἄλλοτε πάλιν, ὡς ἐν τοῖς κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἐν Γερμανίᾳ πολέμοις, συνεδέθησαν μετὰ διδασμάτων καὶ ἀρχῶν θρησκευτικῶν καὶ ἠθικῶν, καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐδημιούργησαν, ἰδίως ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, καὶ θεωρίας καὶ συστήματα καὶ δὴ καὶ σχολὰς περὶ τὴν συζήτησιν καὶ τὴν λύσιν τῶν τοιούτων ζητημάτων ἀσχολουμένας. Ἀλλ' ἡ

ώρας ἐλάμβανεν ὡς ἡμερομίσθιον 18 σόλδια ἤτοι 80 - 100 λ. δι' οὗ ἔπρεπε νὰ συντηρῇ τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ. Ἡ φοβερὰ αὕτη δυσαναλογία μεταξὺ τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ μισθοῦ, εἶτα δὲ μεταξὺ τοῦ μισθοῦ καὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ βίου, φέρουσα εἰς ἀπόγνωσιν τὰς πολλὰς χιλιάδας τῶν ἐργατῶν ὥθει αὐτὰς εἰς ταραχώδη κινήματα. Οἱ ἐργάται ἠπειλοῦν τοὺς καταστηματάρχας δι' ἀπεργιῶν καὶ διὰ θορυβωδῶν διαδηλώσεων. Ἀλλ' οἱ βιομήχανοι ἄστοι ἔχοντες ὑπὲρ ἑαυτῶν πᾶσαν τὴν φιλήσυχον μεσαίαν τάξιν καὶ στηριζόμενοι ἐπὶ τῆς συνδρομῆς τῆς ἐκ τῆς τάξεως ταύτης τὸ πλεῖστον ἀποτελουμένης ἐθνοφυλακῆς ἀντέτασσον ἀγέρωχον ἄρνησιν κατὰ τῶν μετρίων ἔτι ἀπαιτήσεων τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ἡ δὲ κυβέρνησις ἐν τοῖς κινήμασι τῶν ἐργατῶν βλέπουσα δεινοὺς κινδύνους διὰ τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ διὰ τὰ καθεστῶτα νόμιμα προσήρχετο ἐπίκουρος πρὸς τοὺς κεφαλαιούχους. Στρατὸς τακτικὸς καὶ ἐθνοφυλακὴ ἐκινουῦντο κατὰ τῶν ἀόπλων ἢ κακῶς ὠπλισμένων ἐργατῶν, οἵτινες σύνθημα εἶχον τὸ «Ζῆν ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἢ ἀποθνήσκειν ἐν τῷ ἀγῶνι». Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1831 σοβαρὰ ἐγένετο στάσις ἐργατῶν ἐν τῇ βιομηχανικωτάτῃ τῆς Γαλλίας πόλει Λυὼν κατασταλεῖσα αἱματηρῶς ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως διὰ στρατοῦ 20 χιλιάδων ἀνδρῶν πεμφθέντος αὐτόσε ὑπὸ τὸν στρατάρχην Σούλτ καὶ τὸν δοῦκα τῆς Αὐρηλίας καὶ ἀπολήξασα εἰς τὴν ἐκδίωξιν 10 χιλιάδων ἐργατῶν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης. Ὅμοιαι ταραχαὶ συνέβησαν κατὰ τὰ ἔτη 1831 - 1832 ἐν Γρενόβλῃ καὶ ἐν Μομπελλιέ κατασταλεῖσαι δι' ἐπεμβάσεως στρατιωτικῆς. Τοιαῦται ταραχαὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐτάραξαν ἐκ διαλειμμάτων πολλάκις τὴν Γαλλίαν καθ' ὅλην τὴν βασιλείαν τοῦ Λ. Φιλίππου καὶ ἔδωκαν ὑπόστασιν θετικὴν εἰς τὸ ζήτημα τὸ κοινωνικὸν τὸ παραχθέν ἐκ τῆς γενέσεως τῆς τετάρτης τάξεως. Ἡ αὐξήσις καὶ ἡ πολλαπλασίασις τῶν βιομηχανικῶν κέντρων, ἡ ἀνάπτυξις μεγάλων δημοσίων ἔργων, ὁ σχηματισμὸς πολυαρίθμων ἐταιρειῶν σκοπὸν ἔχουσῶν τὴν διὰ τῆς ἐργασίας ἀνάπτυξιν καὶ πολλαπλασίασιν τοῦ κεφαλαίου, ἐνῶ ἐξ ἐνὸς τεραστίως ἠὔξανον τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐργατῶν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐξ ἄλλου δεινότερον περιέπλεκον τὸ ζήτημα τῆς τύχης τοῦ ἐργάτου ὡς ζήτημα κοινωνικόν. Τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν ἐβράδυνε νὰ περιπλεχθῇ μετὰ τῆς πολιτικῆς. Αἱ πολιτικαὶ μερίδες, ἰδίως ἡ δημοκρατικὴ, αἱ ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῆς καθεστηκυίας πολιτικῆς τάξεως, μετὰ συμπαθείας ἀπέβλεπον πρὸς τὴν ἐργατικὴν τάξιν, ἧς ἐλάμβανον τὴν προστασίαν καὶ

Ἄλλ' ἐνῶ διὰ τῶν ποιητῶν καὶ τῶν συγγραφέων τούτων τὸ κοινωνικὸν ζήτημα ἐγένετο θέμα τῆς ἡμερησίας διατάξεως ἐν τῷ δημοσίῳ βίῳ ἐπασχελοῦν ζωηρότατα τὰ πνεύματα, ἄλλοι συγγραφεῖς πολιτικοὶ καὶ φιλόσοφοι διετύπουν σαφῶς καὶ ὠρισμένως ὡς δόγματα πολιτικὰ καὶ ἠθικὰ τὰς περὶ τοῦ μεγάλου κοινωνικοῦ ζητήματος ἀρχὰς καὶ θεωρίας αὐτῶν καὶ ἰδημιούργουν σχολὰς καὶ αἵρέσεις νέας πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως, ὧν αἱ κυριώταται ἦσαν ἡ τοῦ κοινοτισμοῦ καὶ τῶν κοινοτιστῶν (*communisme, communistes*) καὶ ἡ τοῦ κοινωνισμοῦ καὶ τῶν κοινωνιστῶν (*socialisme, socialistes*).

Α'. Τοῦ κοινοτισμοῦ οἱ κυριώτατοι ἀντιπρόσωποι οἱ δογματίσαντες τὰς ἀρχὰς τῆς σχολῆς ταύτης ἦσαν: α') Ὁ Ἰταλὸς τὴν καταγωγὴν Βουαναρόττι. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ζήσας καὶ δράσας ἐν τοῖς χρόνοις τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως καὶ ὡς μέλος τῆς συνωμοσίας τοῦ Γράχχου Βαβέφ (ιδ. σελ. 201) συνεχίζων τὰς παραδόσεις τῆς ἀποτυχούσης ἐκείνης κοινοτιστικῆς συνωμοσίας, ἀφοῦ μετὰ πολλὰς περιπετείας ἐπανῆλθε τῷ 1830 εἰς Παρισίους, ἀνέπτυξε δραστηριότητα μεγίστην, ἵνα διαδώσῃ ἐν ταῖς ἐργατικαῖς τάξεσι τὰ διδάγματα τῆς σχολῆς τοῦ Βαβέφ. Ὁ Βουαναρόττι, ὡς ὁ Βαβέφ, εἰργάζετο πρακτικῶς ἐπιδρῶν ἐπὶ τὸν λαὸν διὰ λόγου καὶ ἰδρύων ἐταιρείας κοινοτιστικὰς. Ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἀνάλογον διανομὴν τῆς περιουσίας μεταξὺ πάντων. β') Μεγάλως ἐπέδρασεν ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ κοινοτισμοῦ ἡ σχολὴ ἡ ἡ αἵρεσις τοῦ Σαὶν Σιμὼν ἡ μᾶλλον ἡ σχολὴ τῶν ἀπὸ τούτου Σαινσιμωνιστῶν κληθέντων κοινοτιστῶν. Ὁ κόμης Σαὶν Σιμὼν ἔζη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεγάλης Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἦτο δὲ ἐκ τῶν ἰδεαλιστῶν ἐκείνων ἐνθουσιωδῶν θιασωτῶν τῆς ἐπαναστάσεως τῶν ὄνειροπολούντων, ὡς ὁ Ῥουσσώ, τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τῆς ἐπανάδοις εἰς τὴν φυσικὴν κατάστασιν, διὰ τῆς διαλύσεως τοῦ κοινωνικοῦ καθεστώτος καὶ διὰ τῆς καθιερώσεως ἀπολύτου ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Σαὶν Σιμὼν ἐδίδασκε τὰ φιланθρωπικὰ αὐτοῦ δόγματα ἀπλῶς ὡς ἠθικολόγος ἐνθουσιαστής. Ἄλλ' ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ἤρξατο νὰ λαμβάνῃ διάδοσιν μείζονα καὶ διεύθυνσιν πρακτικωτέραν καθ' ὃν χρόνον ἀποθανόντος τοῦ ἰδρυτοῦ (1825) ἀνέλαβον τὸ ἔργον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐν οἷς πλὴν τοῦ Ἰσπανοῦ Ἰουδαίου Ῥοδρίγου (*Rodrigues*), τοῦ μετὰ ζήλου ἐργασαμένου πρὸς διάδοσιν τῶν ἀρχῶν τοῦ Σαινσιμωνισμοῦ,

τὴν καταστροφὴν, τὴν ἀνατροπὴν, τὴν ἐπανάστασιν. Ἀλλ' ἀκριβῶς μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἄκρων, μεταξὺ τῶν ἀπραγματοποιήτων θετικῶν ἀρχῶν τῶν κοινοτιστῶν καὶ τῆς δι' ἐπαναστάσεως κατορθομένης ἀρνητικῆς ἀρχῆς τοῦ Προυδῶν, ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Λουὶ Μπλάν ἐξήνεγκε τὸ δόγμα τοῦ *Κοινωνισμοῦ* καὶ ἱδρυσε τὴν σχολὴν τῶν Κοινωνιστῶν.

Β'. *Κοινωνισμός*. Ὁ Λουὶ Μπλάν ἐνόησε καὶ διετύπωσε τὸ κοινωνικὸν ζήτημα κατὰ τρόπον ὅλως πρακτικόν καί, οὕτως εἰπεῖν, πολιτικὸν ἀπαλλάξας αὐτὸν παντὸς χαρακτῆρος κοινοτισμοῦ, θεωρήσας τὸ ὅλον ζήτημα ὡς ζήτημα βελτιώσεως τῆς τύχης τῶν ἐργατῶν διὰ τῆς προνοίας, ἣν ὀφείλει τὸ κράτος νὰ λάβῃ ὑπὲρ τούτων. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐδημοσίευσε τῷ 1841 τὴν περὶ α' Ὁργανώσεως τῆς ἐργασίας» πραγματείαν αὐτοῦ, δι' ἧς ἀπῆτει δύο τινὰ κυρίως παρὰ τοῦ κράτους: τὴν ἀπονομὴν ἐργασίας εἰς τὸν ἐργάτην καὶ τὴν δικαίαν ἀμοιβὴν τῆς ἐργασίας. Ἡ ἰδιοκτησία καὶ ὁ γάμος ἔμενον σεβαστά, ἡ δὲ βελτίωσις τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως ἐζητεῖτο διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς πολιτικῆς δυνάμεως καὶ ἐπιρροῆς τῶν ἐργατικῶν τάξεων. Τὸ κράτος πρέπει, κατὰ τὸν Λουὶ Μπλάν, συνεργεῖν τῶν ἐργατικῶν τάξεων νὰ φροντίζῃ περὶ τοιαύτης διοργανώσεως τῆς ἐργασίας, ὥστε ὁ ἐργάτης νὰ εὕρισκῃ πάντοτε ἐργασίαν ἀμείβουσαν τοὺς πόνους αὐτοῦ καὶ παρέχουσαν αὐτῷ τὰ μέσα ὑπάρξεως ἀνεκτῆς. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ ἱδρυθῶσιν ὑπὸ τοῦ κράτους μεγάλα καταστήματα ἐργασίας καὶ νὰ δανειζῶνται πρὸς ταῦτα ἀτόκως τὰ ἀναγκαιοῦντα κεφάλαια, εἰς δὲ τὸ κέρδος τὸ προσερχόμενον ἐκ τῆς ἐργασίας καὶ ἐκ τῆς χρήσεως τῶν κεφαλαίων ἕκαστος ἐργάτης νὰ ἔχῃ τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ μερίδα κατὰ τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ. Ἡ ἰδιοκτησία, ὡς ἐρρήθη, πρέπει νὰ μένῃ κατ' ἀρχὴν σεβαστή, ἀλλὰ τὸ δικαίωμα τῆς κληρονομίας πρέπει νὰ μεταρρυθμισθῇ διὰ νόμων καταλλήλων οὕτω, ὥστε μεγάλη περιουσία κεφαλαίων νὰ μὴ σωρευθῇ εἰς χεῖρας τῶν ὀλίγων πρὸς βλάβην τῶν πολλῶν· οἱ πλάγιοι συγγενεῖς δηλονότι πρέπει ν' ἀποκλείωνται ἀπὸ τῆς κληρονομίας, ἥτις πρέπει νὰ μεταβιβάζεται μόνον ἀπὸ τῶν γονέων εἰς τὰ τέκνα καὶ ἀπὸ τῶν τέκνων εἰς τοὺς γονεῖς, ἐν ἑλλείψει δὲ τοιούτων κληρονόμων ὁ μόνος κληρονόμος πρέπει νὰ ᾔναι τὸ κράτος. Οὕτω δὲ κατὰ μικρὸν καθισταμένου τοῦ κράτους κατόχου μεγάλων κεφαλαίων δύναται νὰ προοδοποιηθῇ ἡ πραγμάτωσις τῶν διὰ τοῦ κοινοτισμοῦ ἐπιζητουμένων κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων. Ἡ σχολὴ τοῦ

κατὰ τῶν ἀπαιτούντων φιλελευθέρας μεταρρυθμίσεις. Καί νυν ὁ Γου-

σιασταὶ ἐζήτουν νὰ ἀπομακρυνθῇ ὁ στρατός· ἄνδρες δὲ ἡγουμένου τοῦ ἐπισκόπου Νεάνδρου, μετέβησαν ὡς ἐν τὸν βασιλέα, ἵνα συστήσωσιν αὐτῷ τὴν αἴτησιν τοῦ βασιλέως ἐδέξατο φιλοφρόνως τοὺς ἄνδρας τούτους, ἀλλὰ τὴν αἴτησιν. Ἄλλ' ὁ στρατός ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀρτῆς βιαίας καταστολῆς. Τὰ ὁδοφράγματα προσεβλήθη βόλων, ἑνοπλοὶ στασιασταὶ συνεκρούσθησαν μετὰ τοῦ αἵματηρὰ σύγκρουσις διήρκεσε μέχρι τοῦ μεσονυκτίου, τὸς ἐγένετο κύριος τοῦ πλείστου τῶν ὁδοφραγμάτων μὴ θέλων νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ αἱματοχυσία τὴν ἐπαύρι ὡς λέγεται, καὶ εἰς τὰς παρακλήσεις τῆς βαρέως ἀσθε τῆς βοῆς τῆς μάχης ταρασσομένης βασιλίσσης, τὴν ἐπ' αὐτὴν πρῶτ' ἐποίησατο νέαν διακήρυξιν «πρὸς τοὺς ἀγῶνες Βερολινάιους», ἐν ᾗ ἐκήρυσσεν ὅτι ὁ στρατός ἐξ ἀνάγκης ἀμυναν ἐποίησατο χρῆσιν τῶν ὀπλῶν, ἐξώρριζε δὲ τοὺς πρωτευούσης νὰ παύσωσι τὴν στάσιν· καὶ ἐνῶν μετὰ τὰς παρακλήσεων καὶ αὐτὰς τῆς βαρέως πασχούσης βασιλίσσης ταύτης μητρὸς καὶ φίλης τοῦ λαοῦ», ἔδιδε τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι ὁ στρατός ἤθελεν ἀποχωρῆσαι ἅμα ἤθελον ἐγκαταλειφθῆναι τὰ ὀπλῆματα. Ἡ τοῦ βασιλέως ἐπίκλησις οὐδὲν ἐν ἀρχῇ ἐπέλεσεν, καὶ ἡ μάχη ἐξηκολούθησε μέχρι τῆς 9 π. μ. τῷ μεταξὺ νέᾳ πρεσβείᾳ ἀφωσιωμένων τῷ βασιλεῖ πολωνοῦ τοῦ δημάρχου τοῦ Βερολίνου, μεταβᾶσα εἰς τὰς ἀντιπροσώπων τῷ βασιλεῖ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀποπομπῆς τῶν στρατῶν. Τότε τέλος ὁ βασιλεὺς διέταξε τὴν ἐκ τῆς πόλεως ἀποπομπὴν τοῦ στρατοῦ. Οὕτω δὲ ὁ λαὸς κατ' ἐπιφάνειαν καταστάς ἐν τῷ διαστήματι τῆς 19 ὥρας διαρκείας μάχης ἄνδρας ἀπέναντι 18 στρατιωτῶν φονευθέντων, ἔδραμε μοῖς εἰς τὴν πρὸ τῶν ἀνακτόρων πλατεῖαν φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ὀπλῆματα τῶν φονευθέντων πολιτῶν. Ὁ βασιλεὺς ἠναγκάσθη τοῦ ἐξώστου ἄγωνος ἐκ τοῦ βραχίονος καὶ τὴν ἀσθενοῦσαν καί, ἀφαιρῶν τὸν πῖλον, νὰ χαιρετίσῃ τοὺς νεκροὺς τῶν ἐμφυλίου πάλης. Ἡ νίκη τοῦ λαοῦ ἐπεσφραγίσθη αὐτῇ ἀντικαταστάσει τοῦ ἀποχωρήσαντος στρατοῦ ὑπὸ τῆς θείσης πολιτοφυλακῆς, ἔτι δὲ διὰ τῆς πτώσεως τοῦ ὑποκυβερνητικοῦ σχηματισμοῦ νέου ὑπουργείου ἐξ ἀνδρῶν φιλελευ

ἅ πάντα ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, τὰ πάντα καὶ οἱ ἐνθουσιώδεις οὗτοι λόγοι δὲν πηκόων πρὸς τὸν βασιλέα. Ἀπλῆ τῆς Λόλας ἤρκει ἵνα ἐξεγείρῃ ταρα- τοιαύτης καταστάσεως πραγμάτων, οὗ προῦκάλεσεν αὐτὸς ὁ Λουδοβίκος χρηστὸν ἠθικῆς ἀδυναμίας καὶ ἐλα- το τὴν εὐθύνην, ἐν δεινῇ ἠθικῇ ἀπο- πὶ τέλους νὰ παραιτηθῇ τὴν ἀρχὴν τοῦ (8/12 Μαρτίου) καὶ ἀπεχώρη- βασιλεὺς Μαξιμιλιανὸς Β' ἅμα τῇ τῇ πρὸς τὸν λαὸν προκηρύξει πάσας τῆς Βαυαρίας καὶ ἔδωκεν ὑπόσχαι- ος Γερμανικοῦ κοινοβουλίου. Ἀλλὰ ἢ κατ' αὐτὰς ἀκριβῶς ἐκείνας τὰς Φραγκφούρτης.

ἰθυσαν τὰ κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις ἐνοντο διαδηλώσεις ὑπὲρ φιλελευθέ- τρον τῶν τοιούτων διαδηλώσεων καὶ ασιλεὺς Ἰωάννης ἀντέστη σταθερῶς πτος καὶ ἀπέρριψεν ἐπανειλημμένως ῆσεις περὶ παραχωρήσεως φιλελευ- τῆς ἐλθοῦσα ἀγγελία τῆς πτώσεως οὗς τὸν βασιλέα νὰ ἐνδώσῃ (4/16 οὐβέρνησιν τοῦ κράτους εἰς ὑπουρ- ούρων ἀνδρῶν. Ἐπίσης δὲ καὶ ἐν Ἰούγουστος, ἀρνηθεὶς μέχρι τῆς 2/14 τωπείας καὶ περὶ ἐλευθερίας τοῦ Τύ- οβε γνῶσιν τῶν ἐν Βιέννῃ συμβάν- ο, ἐκάλεσεν εἰς τὴν κυβέρνησιν ἄν- ωσαν ἐν Ἀννοβέρῳ τὸ εἰς τὸ μέγα ορθὸν φιλελεύθερον σύνταγμα. Ἀλλ' ἡ ος καὶ ἅπασα ἡ ἐσωτερικὴ πολιτικὴ οὖν ἐκ τῆς πορείας τῶν ἐν Φραγκ-

1

—

—

1

2

3

4

5

6

7

8

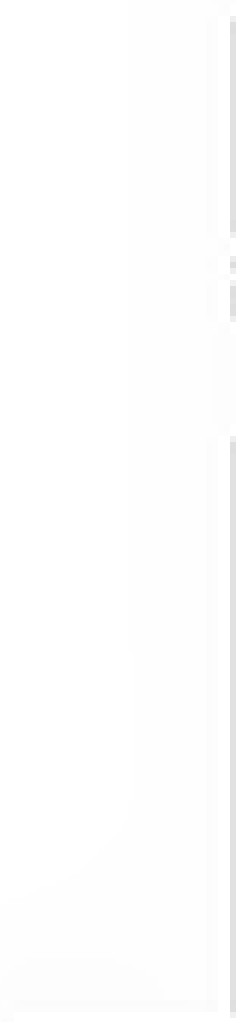
λεύσεως (23/7 Μαρτίου), δούς αὐτὸς νέον σύνταγμα εἰς τὸ κράτος

ἀρχῶν καὶ θεωριῶν, ὧν τινες δὲν ἀπείχον τῶν δογματι-
 ρισίοις θιασωτῶν τοῦ κοινωνισμοῦ καὶ τοῦ κοινοτισμ
 αὐτοκράτωρ οὐδὲν τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ παραιτησά-
 τικῇ διατελῶν θέσει ἀπέναντι τῆς Συνελεύσεως, παρ-
 ρωθεν τὴν πορείαν αὐτῆς. Ἡ ὅλη κατάστασις ἐν Βι-
 καθαρῶς ἐπαναστατικῇ μικρὸν ἀπέχουσα τῆς ἀναρχία-
 σις ἐψηφίσατο τὴν κατάργησιν πασῶν τῶν ὑπὸ τῆς
 τάξεως ἐπιβαλλομένων εἰς τὰς ἐργαζομένας τάξεις
 ἄλλων τιμαριωτικῶν βαρῶν, διδομένης τῆς προσηκού-
 σεως εἰς τοὺς δικαιούχους ὑπὸ τοῦ κράτους. Ἄλλ'
 Βιέννης ἀπήτουν πλείονα, ἀπήτουν δηλονότι, κατὰ
 τῶν ἐν Παρισίοις ἐργατῶν, ἵνα τὸ κράτος ὑποχρεω-
 ῇ ἐργασίαν καὶ νὰ ἀμείβῃ ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου π
 ζητοῦντα πολίτην. Ἡ ἐκ ρίζοσπαστῶν τὸ πλείστον σι
 ἐπέβαλε τῇ κυβερνήσει τὴν ἀναγνώρισιν καὶ ἐκπλήρω-
 των ἀξιώσεων. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ δημόσιον ταμεῖον δὲν
 τέχῃ ἐπὶ πολὺ εἰς τὰς οὕτω ἐπιβαλλομένας αὐτῷ θι-
 νησις ὡς μόνην διέξοδον ἐθεώρησε τὴν σημαντικὴν
 ἡμερομισθίδου. Ἡ πρᾶξις τῆς κυβερνήσεως προὔκλει-
 στασιν ἐργατικὴν (11/23 Ἰουλίου 1848), ἥτις ταχ
 ὑπὸ τῆς ἐθνοφυλακῆς χωρὶς κατ' ἐλάχιστον νὰ λάβῃ
 τῆς ἐν Παρισίοις φοβερᾶς ἐργατικῆς ἐπαναστάσεως τ
 Ἰουνίου. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπῆλθον ἄλλης φύσεως
 γεγονότα ἐπενεγκόντα τὴν νίκην τῆς δημοκρατικῆς
 Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἢ ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου τοῦ ἐν
 ἐντελῇ ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς ἀνακτησαμένη Οὐγγαρία
 περιῆλθεν, ὡς θέλομεν ἰδεῖ περαιτέρω, εἰς ῥῆξιν πρὸς
 κὴν κυβέρνησιν, μέρος δὲ τῆς φρουρᾶς τῆς Βιέννης ἵ
 νὰ βαδίσῃ κατὰ τῆς Οὐγγαρίας. Ἀλλὰ τὸ γεγονὸς τε-
 σον ἢ ἐπαναστατικὴ ἐπιδημία εἶχε διαδοθῇ καὶ ἐν ται
 Βιέννῃ στρατοῦ. Ἐν σύνταγμα ἐπιλέκτων ἡρνήθη νὰ ὑι
 δοθείσας διαταγὰς. Ὅποτε δὲ ἐγένετο ἀπόπειρα ἵνα δι
 κοῦ συντάγματος βιάσωσιν εἰς ὑποταγὴν τὸ ἀπειθοῦν

δου ὑπὸ τῶν Οὐγγρων (9/21 Μαΐου 1849). Ἀνακ-
οὶ Οὐγγροὶ τὴν πρωτεύουσαν μετέθηκαν πάλιν τὴν κυβ-
δίηταν εἰς τὴν πόλιν ταύτην, καὶ ἠδύναντο νῦν νὰ διε-
θετικῶς τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας ἀπειλοῦν
ὑπαρξίν τοῦ Ἀψβουργικοῦ κράτους. Εἶπομεν ὅτι οἱ Ο-
γνώρισαν τὸν νέον αὐτοκράτορα Φραγκίσκον Ἰωσήφ
τῆς πράξεως ταύτης δὲν εἶχον ἀποκηρύξει ἔτι τὸν οἶκον
γικόν. Τοῦτο ἐγένετο μετὰ τὰς κατὰ τοῦ Βίνδισγραιτ
τυχίας. Πρὶν δ' ἔτι οὗτος ὑποστῇ τὴν ἥτταν τῆς 14/2
Οὐγγρικὴ δίκητα ἐν Δεβρεκτζίνφ ἔτι διαμένουσα εἶχε
γεία τοῦ Κοσσοῦθ, (παρὰ τὴν γνώμην τοῦ ἀρχιστρατι-
τὸν Ἀψβουργικὸν οἶκον ἐκπτωτον τῆς ἐν Οὐγγαρία
παντὸς ἐκ τῆς χώρας ταύτης ἐξωρισμένον, εἶχε δὲ σ-
κηρύξει τὴν δημοκρατίαν ὡς νόμιμον πολίτευμα τῆς
τὸν Κοσσοῦθ πρόεδρον κυβερνήτην.

Διὰ τῶν ψηφισμάτων τούτων τῆς Οὐγγρικῆς διήτη
στικῶς πᾶσα ὁδὸς διαλλαγῆς καὶ συμβιβασμοῦ μεταξ
Οὐγγαρίας. Ὁ πόλεμος νῦν ἦτο ἀδιάλλακτος δι' ἄμφω-
ρας, διότι οὔτε ἡ Αὐστρία ἦτοι ὁ Ἀψβουργικὸς οἶκ-
παρίδῃ τὸ κυριώτατον ἔρεισμα τοῦ δυναστικοῦ αὐτῆς
βαλλόμενον εἰς δημοκρατικὴν πολιτείαν γείτονα καὶ
ἡ Οὐγγρικὴ δίκητα καὶ ἡ κυβέρνησις τοῦ Κοσσοῦθ ἠδι-
γνωρίσωσι πλέον τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἀψβουργικοῦ οἴκου.
μος καὶ ἡ τελεία νίκη τοῦ ἐνὸς καὶ ἡ ὀριστικὴ ἥττα τ-
ναντο νὰ λύσωσι τὸ ζήτημα. Ἀπέναντι τοιαύτης κατ-
σκομένη ἡ Αὐστρία καὶ τὴν σωτηρίαν καὶ ὑπαρξίν το-
ἐκ τῆς κατὰ τῶν Οὐγγρων νίκης ἐξαρτῶσα δὲν ἐδίστα-
παρὰ τῆς Ῥωσσίας ἐπικουρίαν στρατιωτικὴν, ὅπως δι-
νὰ δεχθῇ οὐχὶ πρὸ πολλοῦ χρόνου τὴν χρηματικὴν
ἀρωγὴν πρὸς ἀποσόβησιν τῶν μεγάλων οἰκονομικῶν ἰ-

Ὁ Ἰωσήφ Ματζίνης

λικοῦ ζητήματος. Ἡ Αὐστρία περιπλακείσα τότε πάλ-
θεράν ἐπανάστασιν ἐν Βιέννῃ (ιδ. σελ. 316) οὐδὲν ἄν
προτάσειως ταύτης. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Γαλλικὴ κυβέρνη-
σις ἀπορρίψασα κατ' ἀρχὴν τὴν περὶ συνεδρίου πρότασιν
πολὺ εὐμενῶς πρὸς αὐτήν, παρετάθησαν ἐπὶ μακρὸν αἱ 1

συγκλήσεως διαπραγματεύσεις καὶ μόλις μετὰ τὴν πτώσιν τῆς ἐπαναστάσεως Βιέννης (19/31 Ὀκτωβρίου) ὁ λόρδος Παλμερστὼν προέτεινεν ἐπισήμως τὴν σύγκλησιν τοῦ συνεδρίου ἐν Βρυξέλλαις. Ἀλλ' ἐν Αὐστρίᾳ εἶχον ἤδη τὰ πράγματα λάβει μεγάλην μεταβολήν. Καίτοι ὁ Οὐγγρικός πόλεμος εἰς μεγάλας παρενέβαλλεν ἔτι δυσχερείας τὴν κυβέρνησιν, ὁ λαβὼν ἤδη τὴν διεύθυνσιν ταύτης εἰς τὰς στιβαρὰς αὐτοῦ χεῖρας Σβάρτζεμπεργ μετὰ θελήσεως ἰσχυρᾶς καὶ εὐσταθοῦς ἀπέρριψε τὴν περί συνεδρίου πρότασιν καὶ ἀπέκρουσεν ἐντόνως κατ' ἀρχὴν πᾶσαν ἀνάμιξιν ξένων κρατῶν εἰς τὰ πράγματα τῆς Αὐστρίας. Ἐξ ἄλλου δὲ καὶ ἐν Πεδεμοντίῳ τὸ πολεμικὸν φρόνημα ἐπεκράτει πάντοτε παρά τε τῷ λαῷ καὶ παρά τῷ στρατῷ καὶ τῇ αὐλῇ. Ἡ περί τὰς ἀρχὰς τοῦ 1849 ἐκλεγείσα νέα βουλὴ ἔδειξεν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας πολεμικὰς διαθέσεις ἐπικροτήσασα ὁμοθυμῶς εἰς τὸν ἐναρκτήριον βασιλικὸν λόγον, ἐν ᾧ ὁ Κάρολος Ἀλβέρτος ἐκήρυσσεν ἑαυτὸν ἀέκλελεγμένον βασιλεῖα τῆς ἀνω Ἰταλίας. Αἱ τοιαῦται δὲ πολεμικαὶ διαδηλώσεις ὑπεχρέουν βεβαίως τὴν Αὐστρίαν εἰς ἄμεσον ἐπανάληψιν τοῦ πολέμου. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλογαλλικὴ μεσολάβησις παρέτεινεν ἔτι δύο μῆνας περίπου τὴν ὀριστικὴν ῥῆξιν, ἣν ἐπὶ τέλους ἐπὶ τέλους ὁ Ἀλβέρτος κηρύξας τῇ 8/20 Μαρτίου πρὸς τὸ Αὐστριακὸν ἀρχηγεῖον ὅτι ἔληγεν ἡ ἀνακωχή, καὶ ἐν τῷ ᾧμα ὁ εἰς 80 χιλιάδας ἀνδρῶν ἀνερχόμενος Σαρδικὸς στρατός, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεμάχει νῦν ἐκ τῶν Ἰταλικῶν κρατῶν μετὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ στρατοῦ τῆς Νεαπόλεως (1) (ἰδ. σελ. 367) μόνον ὁ τῆς Ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας ὑπερέβη τὸν μεθόριον (μεταξὺ Πεδεμοντίου καὶ Λομβαρδίας) ποταμόν. Ἀλλ' ὁ Ῥαδέτσκis ἔχων καὶ οὗτος ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ 70 χιλιάδας οὐ μόνον δὲν ἐξεκένωσε νῦν τὴν Λομβαρδίαν, ἀλλὰ καὶ λαβὼν ὁμοίως ἐπιθετικὴν θέσιν διέβη τὸν Τίκινον παρὰ τὴν Παβίαν καὶ κυκλώσας εὐχερῶς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ, ἕνεκα τῆς ἀδρανείας τοῦ διοικοῦντος αὐτὴν γνωστοῦ ἡμῖν ἤδη ἐκ τῆς Πολωνικῆς ἐπαναστάσεως στρατηγοῦ Ῥαμορίνου, ἠπέλπει ἐκ τῶν πλαγίων τὸ κέντρον τοῦ στρατοῦ. Τοῦτο ἠνάγκασε τοὺς Ἰταλοὺς νὰ ἀναζεύξωσι τὸν Τίκινον καὶ νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τὴν Πεδεμοντιακὴν τούτου ὁχθὴν (9/21 Μαρτίου). Οἱ Αὐστριακοὶ

(1) Μόνον 1500 ἄνδρες ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Πέπε ἀποχωρισθέντες τοῦ λοιποῦ Νεαπολιτικοῦ στρατοῦ εἶχον μεταβῆ εἰς Ἑνετίαν, ἵνα ἐξακολουθήσωσιν ἐνταῦθα ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς Ἰταλικῆς ἐλευθερίας καὶ ἐνότητος.

ὡς στρατὸς μεταστῆ ἀμέσως εἰς κατὰ-
 ι τοῖς Αὐστριακοῖς, ὡς ἐγγύησις ὑλικῇ
 ι βασιλείῳ, θέσεις τινὲς ὀχυραί, ἐν αἷς
 συνομολόγησις τῆς ὀριστικῆς εἰρήνης
 ι ὑπερβολικῶν ἀξιώσεων τῆς Αὐστρίας.
 ἰνέργεια τῶν δύο δυτικῶν Δυνάμεων,
 ἡς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τροπὴ τῶν
 Αὐστρίαν μετριοπαθῆ καὶ ἡ τῇ 25/6
 ῤῥηνη τοῦ Μεδιολάνου οὐδεμίαν ἄλλην
 αν ἢ τὴν ἀπότισιν πολεμικῆς ἀποζη-
 φράγκων, κατὰ τὰ ἄλλα ἐπανερχομέ-
 τῶτος. Ἡ κοινὴ γνώμη ἐν Πεδεμον-
 ως εἶδε τὸ τοιοῦτον τέλος τοῦ πολέμου
 ι ἐπεκύρωσε τὴν γενομένην περὶ εἰρή-
 ι διάλυσιν αὐτῆς ἐκλεγείσα νέα βουλὴ
 ιγονότα καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸς ἐν προσ-
 ἐκήρυξε τὴν εἰρήνην ἀπαραίτητον καὶ
 ἀ πνεύματα ἐν τε τῷ Πεδεμοντίῳ καὶ
 μόντιον καὶ ὁ οἶκος τῆς Σαβοῖας διὰ
 ισοσάυτην ἐκτήσαντο δύναμιν ἠθικὴν ἐν
 ῥωσι καὶ διὰ νικηφόρου πολέμου. Καὶ
 τε τὸ Πεδεμόντιον πολλῶ πλεόν ἢ μέ-
 θερίας καὶ ἐνώσεως ἐθνικῶν πόθων καὶ

νος τοῦ Πεδεμοντίου ἐπήνεγκε παντα-
 ῆς ἀπὸ τοῦ 1848 ἀρξαμένης ἐθνικῆς
 τοῦ τέλους τοῦ πολέμου κατεχομένη
 ὑδένα ἐν τούτῳ ἠδυνήθη νὰ φέρῃ ἀντι-
 ντιακοῦ στρατοῦ, καὶ ἡ ἐπιθετικὴ πέ-
 Αὐστριακῶν καὶ ἡ ταχεῖα περάτωσις
 ιακοῦ ἐδάφους ἐκώλυσε πᾶσαν γενικὴν
 . Μεμονωμένα τινὰ κινήματα ταχέως
 ιαναστατήσασα τὴν ἐπαύριον τῆς ἐν
 σα τὴν Αὐστριακὴν φρουρὰν νὰ ἀπο-
 πάλιν ὑπ' αὐτῆς μετὰ μίαν ἐβδομάδα
 ν εἰς φοβεράν ἐκδίκησιν τῶν νικητῶν.

τὴν πολιτικὴν τῆς Γαλλίας. Εἰς δυσχέρειαν μεγάλην καὶ ἀντίφασιν περιήγαγε τὸν Νικόλαον ἡ αὐτοκρατορία τοῦ Ναπολέοντος Γ΄, διότι ὅσον ἐξ ἐνὸς ὑπεστήριζε τὴν ἀρχὴν τοῦ Ναπολέοντος καὶ τὴν τούτου νίκην κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως, τοσοῦτον ἐξ ἄλλου ἐδυσχέρανεν εὐρισκόμενος ἀπέναντι τῆς διὰ τοῦ Ναπολέοντος Γ΄ ἐν Γαλλίᾳ ἀνορθώσεως τάξεως τῶν πραγμάτων καταδικασθείσης ὑπὸ τῶν γεγονότων τοῦ 1814-1815, ὑπὸ τῆς Βιενναίας συνθήκης καὶ ὑπὸ τῆς μεγάλης συμμαχίας τῶν νομιμοφρόνων μοναρχιῶν. Ἀκριβῶς δὲ ἡ τοιαύτη δυσχέρεια καὶ ἀντίφασις συνετέλεσαν οὐ σμικρὸν εἰς τὴν ἐκραγείσαν τῷ 1854 Γαλλορωσικὴν ῥῆξιν καὶ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον. Πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἀνάγκη νὰ προσθέσωμεν ὅτι πέτρα σκανδάλου μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ 1830 Γαλλικῶν κυβερνήσεων ὑπῆρξε καὶ ἡ Πολωνία. Τὰ περὶ τῆς μεγάλης Πολωνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1830-1831 καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς ἀφηγήθημεν ἤδη ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ περὶ τούτων κεφαλαίῳ. Εἶδομεν δὲ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἰουλιανῆς μοναρχίας καὶ τῆς Φεβρουαριανῆς ἐπαναστάσεως ὅποιαν ἠθικὴν ῥοπὴν ἤσκουν οἱ ἐν Γαλλίᾳ Πολωνοὶ φυγάδες ἐπὶ τὴν δημοσίαν γνώμην καὶ ἐπὶ τὰς κοινοβουλευτικὰς διαμάχας. Εἰς τὰς δυσμενεῖς λοιπὸν Γαλλορωσικὰς πολιτικὰς σχέσεις ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς περιστάσεις τὰς ἀρξάμενας ἀπὸ τοῦ 1830 προσετέθη καὶ τὸ λεγόμενον Πολωνικὸν ζήτημα. Πᾶσαι δὲ αἱ δυσμενεῖς αὗται περιστάσεις συνδυσασθεῖσαι ἐμμέσως πρὸς τὰς προσωπικὰς μεταξὺ τοῦ Τσάρου καὶ τοῦ Ναπολέοντος Γ΄ διενέξεις κατέστησαν ὥριμον ἐν τῇ δημοσίᾳ γνώμῃ τῆς Γαλλίας τὴν ιδέαν πολέμου μεγάλου κατὰ τῆς Ῥωσσίας.

Ἡ πολιτικὴ διορατικότης τοῦ Νικολάου φαίνεται ἰδίως ἐν ταῖς πρὸς τὴν Ἀγγλίαν σχέσεσιν αὐτοῦ. Ἄν ὑπῆρχεν ἐν Εὐρώπῃ ἀπὸ τοῦ 1815 Δύναμις, ἥς τὰ συμφέροντα καὶ οἱ πολιτικοὶ σκοποὶ εὐρίσκοντο ἐν ζωηρᾷ ἀντιθέσει πρὸς τὰ τῆς Ῥωσσίας, ἦτο ἡ Ἀγγλία. Καὶ ὅμως ὁ Νικόλαος ἐννοῶν ὅτι ὁ μόνος ἰσχυρὸς πολέμιος ὁ δυνάμενος ν' ἀντιταχθῇ κρατερῶς κατ' αὐτοῦ ἦτο ἡ Ἀγγλία, ἐκαλλιέργει πάντοτε πρὸς τὴν Δύναμιν ταύτην φιλικὰς σχέσεις καὶ προλαμβάνων τὰς ἐκ τῶν ἀντιθέσεων τῶν πολιτικῶν συγκρούσεις ἐπεδίωκε διαρκῇ σύμπνοιαν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν. Τὴν σύμπνοιαν δὲ ταύτην ἢ μᾶλλον τὴν ἀποφυγὴν τῶν συγκρούσεων ἐπέβαλλεν ὡς ἀναγκαίαν, ἰδίως εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἢ φιλοπράγμων ἐν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐν τῇ Δύσει πολιτικὴ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου. Τὰς φιλικὰς πρὸς τὴν Ἀγγλίαν

τέλεισεν διμέσως εἰς τὴν γένεσιν τῆς Ευρωπαϊκῆς συστάσεως, ἐν μέσφ

σεως τῆς παραχθείσης ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ κράτει ἐκ τοῦ ἔγθνος, εἶναι ἡ καταστροφή τῶν *Γιανιτσάρων* ἡ γενο-
 6. Ἡ καταστροφή τῶν Γιανιτσάρων, ἡ συνδεομένη μετὰ
 ν περί στρατιωτικῆς μεταρρυθμίσεως μέτρων, ἦτο σχέ-
 λλου παρασκευασθὲν καὶ ὠριμάσαν ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ
 '. Πρὸ αὐτοῦ δὲ καὶ ἄλλοι Σουλτάνοι, ὁ Ὁμάρ Β'
 β) καὶ ὁ Σελίμ Γ' εἶχον διανοηθῆ νὰ καταργήσωσι τὸ
 τοῦτο τάγμα, τὸ ἐν ἀρχῇ τοσοῦτον συντελέσαν εἰς τὴν
 σιν καὶ εἰς τὸ στρατιωτικὸν καὶ πολιτικὸν μεγαλεῖον τοῦ
 κράτους, ἀλλ' ἀπὸ τῶν μέσων ἰδίως τοῦ ΙΖ' αἰῶνος κα-
 στον μὲν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἀλκὴν τοῦ κράτους, ἐπι-
 δὲ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τούτου ἀσφάλειαν (ἰδ. Εἰσαγ. εἰς
 ; ΙΘ' αἰῶνος σελ. 187). Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἐν
 ε τὰ περί καταργήσεως σχέδια τοῦ Μαχμούτ Β', ἀλλὰ
 ιυταῖα ἔτη ἐπέσπευσεν αὐτήν. Ὁ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς
 ς διὰ τῶν Γιανιτσάρων κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν διεξα-
 ς ἀπέδειξεν ἅπασαν τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀτάκτου τού-
 τουναντίον δὲ ἡ ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τοῦ 1825
 ρατεία τῶν Αἰγυπτίων ἔθηκε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ
 ἡν μεγάλην ὑπεροχὴν τοῦ Εὐρωπαϊκῶς συντεταγμένου
 μένου Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ. Ἐντεῦθεν λαβὼν ἀφορμὴν
 Β' ἐζήτησε νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ ἀπὸ τοῦ Σελίμ ἀρξάμενον,
 ς πτώσεως τούτου διακοπὴν ἔργον τῆς συστάσεως νέου
 γὰ Εὐρωπαϊκὸν σύστημα ἀσκουμένου (Νιζάμι δζεντιτ
 σελ. 689). Τὰς σκέψεις τοῦ Σουλτάνου ἐπεδοκίμαζον
 ὡτατοι πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ἀρχηγοὶ καὶ οἱ Οὐ-
 ροὶ δὲ πάντες συνελθόντες ἐν γενικῇ συνελεύσει ἀπεφά-
 ρυσιν τοῦ νέου στρατιωτικοῦ συστήματος καὶ τὴν εἰρηνι-
 σιν τοῦ συστήματος τῶν Γιανιτσάρων, προσαρτωμένων
 ὦν Γιανιτσαρικῶν ταγμάτων εἰς τὰ τάγματα τοῦ νέου
 Ἡ καταγραφὴ διὰ τὸν νέον στρατὸν ἤρξατο ἀμέσως

εἰωτοι οἱ λόγοι οἱ ῥηθέντες ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ ὑπὸ τοῦ Μουφτῆ Κων-
 ; (Σεῖχ-ούλ ἰσλάμ). «Τὸ ὄνειδος τῶν ἡμετέρων ἡττῶν, εἶπεν αὐτός,
 ἰλων χρηματικῶν πωσῶν καὶ ἀπείρου πολεμικοῦ ὀλικοῦ ἐδύθισαν τὴν
 νους εἰς θλίψεις καὶ πόνους. Ὅπολον θέαμα παρέχουσιν ἡμῖν σήμε-
 , οἱ ἀσθενεῖς οὗτοι δόνακες, τοὺς ὁποίους ὁ ὀρμητικὸς χεῖμαρρος τῆς

ἔτι μᾶλλον εἶχον ἐνισχυθῇ. Ἐν Ἀλβανίᾳ ἤρχε νῦν ὁ σατράπης Μουσταφᾶ πασσᾶς Σκόδραλης, ὅστις μετὰ τὸ τέλος τοῦ Ῥωσικοῦ πολέμου ἐξήγειρε τὰς Ἀλβανικὰς φυλὰς εἰς ἐπανάστασιν. Ἐν Ἀσίᾳ δέ, ἐν Συρίᾳ, Βαγδατίῳ καὶ Λιβάνῳ, ἤρχον ἡμιανεξάρτητοι κληρονομικοὶ σατράπαι. Ἐν Γορδουαίᾳ (Κουρδιστάν) καὶ ἐν τοῖς γείτοσιν ὑπῆρχον ὁλόκληροι φυλαὶ κατ' ὄνομα μόνον ἀναγνωρίζουσαι τὸ κράτος τοῦ Σουλτάνου. Ἀλλ' ὁ ἰσχυρότατος πάντων τῶν σατραπῶν ἦτο ὁ ἐν Αἰγύπτῳ ἄρχων Μεχμέτ Ἀλῆς. Εἶδομεν ὅτι ὁ Σουλτάνος, ὅστις ἄνευ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως πάσῃ δυνάμει ἤθελεν ἀγωνισθῇ νὰ καταλύσῃ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἰσχυροῦ σατράπου καὶ νὰ παρασκευάσῃ αὐτῷ τὴν τύχην τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ τῶν Ἰωαννίνων, ἕνεκα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἠναγκάσθη οὐ μόνον ν' ἀνεχθῇ τὸν ἐπίφοβον σατράπην, ἀλλὰ καὶ νὰ θεραπεύσῃ αὐτόν, νὰ ἐπικαλεσθῇ κολακευτικῶς τὴν σύμπραξιν αὐτοῦ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ καταστήσῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰβραήμ πασσᾶν βαλὴν τῆς Πελοποννήσου, ἣτις ἔμελλε μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως νὰ προστεθῇ εἰς τὸ κράτος τοῦ ἀντιβασιλείως, πρὸς ἀμοιβὴν τῶν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ἀγῶνι ὑπηρεσιῶν τούτου. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν νῦν λύσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος ἡ θέσις τοῦ Σουλτάνου ἀπέναντι τοῦ ἰσχυροῦ σατράπου μαγάλην ὑφίστατο ἀλλοίωσιν. Ὁ σατράπης οὐδεμίαν ἐλάμβανεν ἀποζημίωσιν, ἀφοῦ ἠναγκάσθη νὰ ἐκκενώσῃ τὴν Πελοπόννησον, ἡ δὲ Κρήτη προσηρτᾶτο μὲν τῷ 1830 εἰς τὸ κράτος του, ἀλλ' οὐ μόνον δὲν ἀπετέλει ἀποζημίωσιν διὰ τὴν Πελοπόννησον, ἀλλὰ καὶ μετεβιβάζετο εἰς τὸν ἀντιβασιλέα ἀντὶ ἀποζημιώσεως χρηματικῆς 25 ἑκατομμυρίων γροσίων (ἴδ. σελ. 24). Πλὴν τούτου ὁ σατράπης διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ ἀφαιρεθῇ ἡμέραν τινὰ καὶ αὐτὸ τὸ κράτος τῆς Αἰγύπτου, ὅπερ εἶχεν αὐξήσῃ διὰ κατακτῆσεως εὐρυτάτων ἐκτάσεων γῆς ἐν Νουβίᾳ καὶ Σουδᾶν καὶ ἐν Ἀραβίᾳ. Διὰ τὸν Σουλτάνον ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς, μεθ' ὅλας τὰς πρὸς αὐτὸν ὑπηρεσίας αὐτοῦ, ἦτο ἀπλοῦς σφετεριστής, τὸν ὅποιον ἠνείχετο ὁ νόμιμος κύριος μόνον ἐξ ἀνάγκης, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ κατάλυσις καὶ ἡ καταστροφὴ ἦτο κατὰ βάθος διὰ τὸν Σουλτάνον ἔργον διεκδικήσεως νομίμου δικαιώματος, ἐνταυτῷ δὲ καὶ φρονήσεως πολιτικῆς πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ κράτους. Διὰ ταῦτα πάντα ἡ μετὰ τὸ 1830 ἀσφαλὴς ὑπαρξίς τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ ἀπέναντι τοῦ Σουλτάνου κατωρθοῦτο μόνον διὰ τῆς κτήσεως ὑπερόχου στρατιωτικῆς θέσεως ἀπέναντι αὐτοῦ, διὰ πολέμου καὶ διὰ προσκτῆ-

σεως νέων ἐπαρχιῶν. Ὁ ἀντιβασιλεὺς πρὸ πολλοῦ ἐπωφθαλμία τὰς ὁμόρους τῇ Αἰγύπτῳ ἐπαρχίας τῆς Συρίας, τὰς ὁποίας ἀνέκαθεν ἠγωνίζοντο νὰ προσαρτήσωσιν εἰς τὸ κράτος αὐτῶν οἱ κατὰ καιροὺς ἄρξαντες ἐν Αἰγύπτῳ ἡγεμόνες. Τὰς φιλοδόξους δὲ βλέψεις τοῦ σατράπου ὑπέθαλπον, καθὰ εἶδομεν, περὶ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ αἱ Εὐρωπαϊκαὶ κυβερνήσεις, καὶ ἰδίως ἡ Ἀγγλική. Καὶ ἡ Γαλλικὴ δὲ κυβέρνησις καθ' ὃν χρόνον ἐσχεδίαζε τὴν ἐπὶ Ἀλγέριον στρατείαν, μελετῶσα τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας ταύτης, ὑπηγόρευε νέα φιλόδοξα σχέδια τῷ ἀντιβασιλεῖ. Ταῦτα δὲ πάντα καθίστων μᾶλλον ἀνώμαλον καὶ ἐπισφαλῆ τὴν ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς τῶν πραγμάτων ἀνώμαλον θέσιν τοῦ ἀντιβασιλέως ἀπέναντι τοῦ Σουλτάνου. Ἀφορμαὶ διενέξεων εἶχον δοθῇ ἀμέσως μετὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου. Ὅποτε τὰ λείψανα τοῦ ἐνταῦθα καταστραφέντος Τουρκοαἰγυπτιακοῦ στόλου πρὸ τοῦ τέλους ἔτι τοῦ 1827 ἀπέπλευσαν εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀλεξανδρείας, ἵνα ἐπισκευασθῶσιν ἐνταῦθα, ὁ Σουλτάνος ἐζήτησεν ἀμέσως παρὰ τοῦ ἀντιβασιλέως τὴν ἀποστολὴν τῶν πλοίων εἰς Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ χρησιμοποιήσῃ αὐτὰ ἐν τῷ κατὰ τῆς Ῥωσσίας πολέμῳ. Ἀλλ' ὁ ἀντιβασιλεὺς τοῦ μὲν Αἰγυπτιακοῦ μέρους τοῦ στόλου τὴν ἀποστολὴν ὀριστικῶς ἀπέκρουσε, τὴν δὲ τῶν Τουρκικῶν πλοίων ἐπισκευὴν τοσοῦτον ἐβράδυνεν, ὥστε ὁ πόλεμος ὁ Ῥωσικὸς ἐπερατώθη πρὶν ἢ τὰ πλοῖα ταῦτα δυνηθῶσι νὰ καταλίπωσι τὸν λιμένα τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἀλλ' ὅτε ὁ Σουλτάνος μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου ἐκήρυξεν ὅτι δὲν ἐνόει νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ στόλος ἕτερος πλὴν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ, ὁ πανοῦργος ὑποτελὴς, προλαμβάνων τὴν ὀργὴν τοῦ νομίμου κυρίου αὐτοῦ, ἐπέσπευσε τὰς ἐργασίας τῆς ἐπισκευῆς καὶ ἐπεμψε τὸν οὕτω ἐπισκευασθέντα Σουλτανικὸν στόλον εἰς Κωνσταντινούπολιν (κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1829) οὐ μόνον οὐδεμίαν ἀξίων ἀποζημίωσιν διὰ τὴν ἐπισκευήν, ἀλλὰ πέμπων ὡς δῶρον τῷ Σουλτάνῳ τρεῖς φρεγάττας καὶ τρεῖς κορβέττας καὶ ἐν ἑκατομμύριον Ἰσπανικῶν ταλλήρων. Διὰ τῆς διαγωγῆς τοῦ δὲ ταύτης πολλῷ περισσότερον ἢ διὰ τῶν ἐξηγήσεων, ἃς ἔδωκε κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην εἰς τὴν Πύλιν περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς διατηρήσεως ἰδιαιτέρου στόλου ἐν Αἰγύπτῳ, ἀπέτρεψε τὸν Σουλτάνον πάσης περαιτέρω ἀπαιτήσεως. Ἀλλὰ διαρκούντος τοῦ Ῥωσοτουρκικοῦ πολέμου ἡ Πύλη ὑπὸ τοσαύτης δυσπιστίας κατείχετο πρὸς τὸν ἀντιβασιλέα, ὥστε, καθὰ εἶδομεν, δὲν ἐπέτρεψεν αὐτῷ νὰ πέμψῃ στρατεύ-

ματα ἐπικουρικὰ εἰς τὰς ἐν Ἀσίᾳ ἀπειλουμένας Ὀθωμανικὰς χώρας (ἰδ. Τόμ. Β', σελ. 766). Βραδύτερον δὲ τὰ μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου γενόμενα ἐν Ἀλβανίᾳ (ὑπὸ τοῦ Μουσταφᾶ πασσᾶ) καὶ ὑπὸ τοῦ πασσᾶ τοῦ Βαγδατίου ἀνταρτικὰ κινήματα ἀπεδόθησαν εἰς τὰς κρυφίας ἐνεργείας τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ. Καὶ αὕτη δὲ ἡ ἐπ' Ἀλγέριον στρατιά τῶν Γάλλων καὶ αἱ θρυλλούμεναι τότε συνεννοήσεις τῶν Γάλλων πρὸς τὸν σατράπην τῆς Αἰγύπτου περὶ δημιουργίας μεγάλου ἐν Ἀφρικῇ καὶ ἐν Συρίᾳ Μωαμεθανικοῦ κράτους ἔτι μᾶλλον ὑπόπτως καὶ δυσμενῶς διέθηκον τὸν Σουλτάνον ἀπέναντι τοῦ ὑποτελοῦς αὐτοῦ ἡγεμόνος. Ἀλλ' ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς, ἐννοήσας ὅτι ἡ Πύλη εὐκαιρίαν μόνον καὶ κατάλληλον περίστασιν ἐζήτει ἵνα θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, δὲν ἤθελε νὰ καταλίπη εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Πύλης τὴν ἐκλογὴν τῆς στιγμῆς πρὸς τὴν ἀπαραίτητον πάλιν, ἀλλὰ στηριζόμενος αὐτὸς ἐπὶ τῆς ἰδίας ἐαυτοῦ δυνάμεως καὶ ἐπὶ τῆς νῦν ἀδυναμίας τοῦ Σουλτάνου, ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ τῆς μεγάλης δημοτικότητος, ἧς ἀπῆλαυνεν ἐν τῷ Μωαμεθανικῷ κόσμῳ διὰ τὸν ἱερὸν πόλεμον, ὃν ἐπεχείρησε κατὰ τῶν ἐν Ἀραβίᾳ αἰρετικῶν (Βαχαβιτῶν), ἀφ' ὧν ἠλευθέρωσε τὰς ἱερὰς πόλεις, ἀπεφάσισε νὰ ρίψῃ τὸν περὶ τῶν ὅλων κύβον. Πρὸς τοῦτο δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ προβῇ εἰς ἀπότομον ῥῆξιν πρὸς τὸν νόμιμον αὐτοῦ κύριον τὸν Σουλτάνον, διότι τοιαύτη τις διαγωγὴ ἤθελεν ἐκθέσει αὐτὸν ἀπέναντι τῶν τε ἰδίων αὐτοῦ δυσηρεστημένων ὑπηκόων καὶ ἀπέναντι τοῦ Ὀθωμανικοῦ καὶ ὅλου τοῦ μωαμεθανικοῦ κόσμου, ἡδύνατο δὲ νὰ προκαλέσῃ ἀμέσως καὶ ἐπέμβασιν Εὐρωπαϊκὴν. Ἀλλ' ἡδύνατο νὰ εἰσβαλῇ εἰς τὴν Συρίαν χωρὶς νὰ δώσῃ εἰς τὸ κίνημα αὐτοῦ ἐπίσημον χαρακτῆρα ἐχθροπραξίας κατὰ τῆς Πύλης. Ὡς εἶχον τὰ πράγματα τότε ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκείναις, ἐνθα ἤρχον ἡμιανεξάρτητοι σατράπαι, συχναὶ συνέβαινον μεταξὺ τούτων ῥήξεις καὶ πόλεμοι, ἐν οἷς βραδέως, καὶ οὐχὶ πάντοτε, παρενέβαινεν ἡ Πύλη· ὁ δὲ Μεχμέτ Ἀλῆς εἶχεν αφορμὴν ἔριδος πρὸς τὸν σατράπην τῆς νοτίου Συρίας, τὸν ἐν Ἰτολεμαῖδι ἐδρευοντα Ἀβδαλλάχ πασσᾶν. Ἐπειδὴ οἱ φελλάχοι τῆς Αἰγύπτου μὴ ὑποφέροντες τὰς πολλὰς καταπιέσεις τῆς κυβερνήσεως τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ, καὶ ἰδίως τὸ μισητὸν σύστημα τῆς τακτικῆς στρατολογίας, μετενάστειον κατα χιλιάδας εἰς τὴν Συρίαν, ὅπως πρότερον οἱ ὑπὸ τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ καταδιωκόμενοι Μαμελοῦκοι, ὁ ἀντιβασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου ἀπῆτει νῦν παρὰ τοῦ Ἀβδαλλάχ πασσᾶ τὴν ἀπὸ Συρίας ἐκδίωξιν τῶν μεταναστῶν φελλάχων. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἐδίδεν

ἀπαντήσεις μεθ' ὑπεκφυγῶν, ἐρραδιούργει δὲ κατὰ τοῦ ἀντιβασιλέως ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ παρῆχεν ἑαυτὸν πρόθυμον εἰς τὴν κατάλυσιν αὐτοῦ, ἡ Πύλη ἔλαβεν ἐν ἀρχῇ ὅλως ἐφεκτικὴν θέσιν καὶ δὲν ἐπενέβη ἐν ταῖς μεταξὺ τῶν δύο σατραπῶν ἑρῖσιν. Ἀλλ' ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς παρασκευάσας ἤδη ἀξιόμαχον δύναμιν κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν, ἔχων δὲ κρύφιον σύμμαχον κατὰ τοῦ Ἀβδαλλάχ κατὰ τὰ νῶτα τούτου τὸν κληρονομικὸν ἑπαρχον τοῦ Λιβάνου Βεσίρ Σεχάπ, καίτοι αἱ ἐν Βαγδατίῳ καὶ ἐν Ἀλβανίᾳ ἐπαναστάσεις τοῦ Δαούτ πασσᾶ καὶ Μουσταφᾶ πασσᾶ, ἐξ ὧν πρότερον ἠλπιζε μέγαν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀντιπερισπασμόν, εἶχον ἤδη κατασταλῆ ὑπὸ τῆς Πύλης, ἐπεχείρησε τὴν κατὰ τοῦ Ἀβδαλλάχ στρατείαν κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1831. Εἴκοσι χιλιάδες στρατοῦ καλῶς ὠργανωμένου ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν τοῦ τοσοῦτον γνωστοῦ ἡμῖν ἐκ τῆς εἰς Πελοπόννησον στρατείας περιφήμου στρατηλάτου Ἰβραήμ πασσᾶ ἔχοντος ὑπαρχηγὸν τοῦ στρατοῦ καὶ ἀρχηγὸν τοῦ ἐπιτελείου τὸν περίφημον Γάλλον ἐξωμότην Σουλεϊμᾶν πασσᾶν, διέβησαν τὰ πρὸς τὴν Συρίαν ὅρια κατὰ Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1831, ἐνῶ ἐν τῷ λιμένι τῆς Ἀλεξανδρείας ὤρμουν 27 πλοῖα πολεμικά, ἄριστα ἐξοπλισμένα καὶ ἐν πᾶσιν ἑτοιμα εἰς τὴν πρώτην διαταγὴν. Οὐδεὶς κατ' οὐδενὸς ἐκηρύχθη πόλεμος, οὐδεμία ἐγένετο μνεΐα τοῦ ὀνόματος τοῦ Σουλτάνου, ὅστις ἐθεωρεῖτο ὑπέρτατος κύριος τοῦ εἰς πόλεμον ἀπερχομένου στρατοῦ· οὐχ ἦττον ὁ στρατὸς οὗτος πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ ἔδιδεν ὄρκον ἀπολύτου μέχρι θανάτου πίστεως εἰς τὴν Αἰγυπτιακὴν σημαίαν καὶ εἰς τὸν ἀντιβασιλέα τῆς Αἰγύπτου.

Τὰ Αἰγυπτιακὰ στρατεύματα ὑπερβάντα τὰ πρὸς τὴν Συρίαν ὅρια (κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1831) ταχέως κατέλαβον τὴν Παλαιστίνην κυριεύσαντες τὴν Ἰόππην καὶ τὴν Γάζαν καὶ ἀναγκάσαντες τὸν Ἀβδαλλάχ πασσᾶν νὰ κλεισθῇ ἐντὸς τῆς Πτολεμαίδος. Τότε ὁ Ἰβραήμ, διαιρέσας τὸν στρατόν, μίαν μὲν τούτου μοῖραν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ περιφήμου Σουλεϊμᾶν πασσᾶ ἐπεμψε πρὸς πολιορκίαν τῆς Πτολεμαίδος καὶ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν λοιπῶν παραλίων, τῆς δ' ἑτέρας μοίρας ἡγούμενος αὐτὸς εἰσέδυ εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Λιβάνου καὶ Ἀντιλιβάνου κοιλάδα καὶ ἔστησεν ὄχυρόν στρατόπεδον πλησίον τῆς πάλαι Φοινικικῆς πόλεως Βάαλβεκ ἢ Ἡλιουπόλεως. Ἄν ἡ Πτολεμαίς, ἥτις καὶ κατὰ θάλασσαν ἀπεκλείσθη ὑπὸ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου, κατελαμβάνετο ταχέως ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰβραήμ, ἡ Συρία ἅπασα ἠθελεν ὑπο-

ταχθῇ τῷ στρατῷ τούτῳ χωρὶς ἡ Πύλη νὰ λάβῃ χειρὸν νὰ συγκεντρώσῃ στρατεύματα ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ καὶ νὰ πολεμήσῃ ἐπιστήμως κατὰ τοῦ Ἰβραήμ. Οὕτω δὲ ὁ πόλεμος ἠδύνατο νὰ περατωθῇ χωρὶς νὰ λάβῃ χαρακτῆρα ἐξωτερικοῦ πολέμου μεταξὺ τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ ὑποτελοῦς αὐτῷ σατράπου, ἀφοῦ ἡ Πύλη, τὴν ἀνάγκην ποιουμένη φιλοτιμίαν καὶ ἀναγνωρίζουσα τὰ τετελεσμένα γεγονότα, ἤθελε καταλίπει τὴν Συρίαν εἰς τὸ κράτος τῆς Αἰγύπτου. Τοῦτο προβλέπων ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς συνίστα θερμῶς τῷ υἱῷ αὐτοῦ τὴν ταχεῖαν ἐκπόρθησιν τῆς Πτολεμαίδος. Ἀλλ' ἡ πεντάμηνος ἀντίστασις τῆς ὀχυρᾶς Πτολεμαίδος ἠλλοίωσε τὸν τοιοῦτον χαρακτῆρα τοῦ πολέμου. Τὴν εἰς Παλαιστίνην καὶ Φοινίκην εἰσβολὴν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ ἡ Πύλη ἐπιτηδεύουσα νὰ θεωρῇ ὡς ἀπλὴν ἔριν μεταξὺ τῶν δύο σατραπῶν ἐπεμψεν ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου ἐπιτρόπους πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς σατράπας, ἵνα συμβιβάσῃ αὐτούς, διατάττουσα τῷ μὲν Μεχμέτ Ἀλῇ ν' ἀνακαλέσῃ τὴν εἰς τὴν Συρίαν εἰσβολὴν τοῦ στρατοῦ αὐτῆς, τῷ δὲ Ἀβδαλλάχ πασσᾶ νὰ μὴ ἀναμιγνύηται τοῦ λοιποῦ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Αἰγύπτου πράγματα. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ πρὸς τὸν Ἀβδαλλάχ διαταγὴ οὐδεμίαν εἶχεν ἔννοιαν πραγματικὴν, διότι οὗτος οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ ἐπεμβῇ εἰς τὰ τῆς Αἰγύπτου, ἐδόθη δ' ἡ διαταγὴ ἀπλῶς ἵνα ἡ Πύλη φανῇ ὅτι διέλυεν ἔριδας μεταξὺ δύο σατραπῶν. Ἀλλ' ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς τὸ μὲν πρῶτον, ἵνα κερδήσῃ χρόνον, ὑπέβαλεν εἰς μηνιαίαν ἐν τῷ λιμένι Ἀλεξανδρείας κάθαρσιν τὸν αὐτοκρατορικὸν ἐπίτροπον ἐπὶ τῇ προφάσει τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνσκήψαντος λοιμοῦ, μετὰ παρέλευσιν δὲ τοῦ χρόνου τούτου ἐκήρυξε τῷ ἐπιτρόπῳ ὅτι τὸν πόλεμον ἐπεχείρησε πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Πύλης καὶ ὅτι ἔδει νὰ προσαρτηθῶσιν εἰς τὴν σατραπείαν αὐτοῦ αἱ ἐπαρχίαι τῆς Πτολεμαίδος καὶ τῆς Δαμασκοῦ. Μαθοῦσα ταῦτα ἡ Πύλη ἔλαβε τέλος θέσιν ἐχθρικὴν ἀπέναντι τοῦ σατράπου καὶ συνοίθρισε στρατεύματα ἐν τῇ βορείῳ Συρίᾳ. Ἀλλὰ πρὶν ἢ τὰ στρατεύματα ταῦτα βαδίσωσι κατὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ καὶ ἐπιχειρήσωσιν τι σπουδαῖον κατ' αὐτοῦ, παρεδόθη ἡ Πτολεμαῖς μετὰ γενναίαν ἄμυναν (14/26 Μαΐου) καὶ ὁ Ἀβδαλλάχ ἐπέμφθη ὡς αἰχμάλωτος εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐνθα προσηνέχθη πρὸς αὐτὸν μετὰ γενναιότητος ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Πτολεμαίδος ὁ Ἰβραήμ ἐβάδισεν ἀμέσως κατὰ τῆς μεγάλης καὶ εὐδαίμονος πρωτευούσης τῆς Συρίας, τῆς περιφήμου Δαμασκοῦ. Ὁ πρὸ τῆς πόλεως ταύτης πρὸς φρούρησιν τε-

ταγμένος μικρὸς στρατὸς ἡττηθεὶς ἐτράπη εἰς φυγὴν, οἱ δὲ κάτοικοι τῆς πόλεως, ὄντες Ἀραβες καὶ ὁμόφυλοι τῷ στρατῷ τοῦ Ἰβραήμ, προθύμως ἤνοιξαν αὐτῷ τὰς πύλας καὶ ἐπεδαψίλευσαν πολλὰς περιποιήσεις. Μετὰ τὴν κατάληψιν δὲ τῆς Δαμασκοῦ καταλιπὼν ὁ Ἰβραήμ μικρὰν φρουρὰν ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν Πτολεμαίδι, προσλαβὼν δὲ καὶ τὸν μέχρι νῦν πολιορκοῦντα τὴν Πτολεμαίδα στρατὸν ἐβάδισεν ἐναντίον τοῦ βορειόθεν ἐλαύνοντος Τουρκικοῦ στρατοῦ. Ὁ στρατὸς οὗτος συγκείμενος ἀπὸ 60 χιλ. ἀνδρῶν τακτικῶν καὶ ἀτάκτων, ὧν οἱ τακτικοὶ ἦσαν ἡσκημένοι καὶ ἐνδεδυμένοι Εὐρωπαϊκῶς καὶ καλῶς ὣπλισμένοι, καὶ ἀπὸ 100 πυροβόλων, ἐπέμφθη ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως περὶ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου ὑπὸ τὸν ἄλλοτε ἀρχηγὸν τῶν Γιανιτσάρων Χουσεῖν πασσᾶν (ἴδ. σελ. 445) ἄνδρα ἀκαταλληλότατον διὰ νὰ κυβερνᾷ τακτικὸν στρατόν. Ἡ πρώτη σπουδαία σύγκρουσις μεταξὺ τῶν δύο στρατῶν ἐγένετο τῇ 28/9 Ἰουνίου παρὰ τὴν Ἑμεσαν (Χόμς), ἐνθα ἡ ἐξ 20 χιλιάδων ἀνδρῶν συγκειμένη πρωτοπορεία τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ μαχομένη ἐκ τοῦ συστάδην ἡττήθη ὀλοσχερῶς ὑπὸ τῶν 16 χιλιάδων ἀνδρῶν τοῦ Ἰβραήμ καὶ ἐτράπη εἰς φυγὴν καταλιποῦσα ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης 5 χιλιάδας νεκροὺς καὶ αἰχμαλώτους καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν καὶ 20 πυροβόλα. Περιῆλθε δ' εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ καὶ αὕτῃ ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Τούρκου ἀρχηγοῦ πρὸς τὸ Διβάνιον· ἐκ ταύτης δὲ μαθὼν ὁ Ἰβραήμ τὰ κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ σχέδια τοῦ Σουλτάνου νέαν ἀνέπτυξε δραστηριότητα πρὸς ταχεῖαν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου. Τὴν ἡτταν ταύτην τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ μαθὼν ὁ βορειότερον ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ὁρόντου μετὰ τοῦ κυρίου στρατοῦ στρατοπεδεύων ἀρχιστράτηγος (σερδᾶρ ἐκρέμ) Χουσεῖν, ἀντὶ νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τοῦ Ἰβραήμ ἢ τοῦλάχιστον ν' ἀναμείνῃ τοῦτον μετὰ τοῦ πολλῷ ἰσχυροτέρου Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ, ἀπεφάσισε νὰ διευθυνθῇ πρὸς ἀνατολὰς καὶ νὰ στρατοπεδεύσῃ παρὰ τὸ Χαλέπιον, καθιστῶν τὴν πλουσίαν ταύτην πόλιν κέντρον τῶν περαιτέρω στρατιωτικῶν ἐργασιῶν. Ἀλλ' ἡ ἐπιχείρησις αὕτη μεγάλων ἐγένετο αἰτία συμφορῶν. Διότι ἐξ ἐνὸς μὲν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἐν Ἑμέσῃ ἀγωνισθέντος Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ, ὅποτε ἐν τῇ ὑποχωρήσει αὐτοῦ ἔμαθε καθ' ὁδὸν τὴν εἰς Χαλέπιον πορείαν τοῦ κυρίου στρατοῦ, ἐκλαβὼν τοῦτο ὡς φυγὴν πρὸ τοῦ Ἰβραήμ, δισκεδάσθη ἐν ἀγρίᾳ φυγῇ, ἐν ᾗ οἱ στρατιῶται ἔρριπτον πᾶν ὅ,τι ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ ὄπλα αὐτῶν, ἐλσεῖν δὲ λείψανα τῶν οὕτω διαλυθέντων στιφῶν προσῆλθον εἰς τὸν κύριον στρα-

τόν· ἐξ ἄλλου δὲ καὶ ὁ ὑπὸ τὸν Χουσεῖν εἰς Χαλέπιον μεταβαίνων στρατὸς ἐπὶ τῇ ἐλσεινῇ ὄψει τῶν λειψάνων τῆς ἡττηθείσης πρωτοπορείας ὑπὸ τοσούτου κατελήφθη πανικοῦ, ὥστε φυγὴ καὶ λειποταξία ἡραίωσαν ἐντὸς σμικροῦ καὶ τούτου τὰς τάξεις εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε, ὅτε ἔφθασε πρὸ τοῦ Χαλεπίου, μόλις ἡρίθμει περὶ τὰς 20 χιλιάδας ἀνδρῶν. Ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον ὁ στρατὸς οὗτος ἐπλησίαζεν εἰς τὰς πύλας τοῦ Χαλεπίου (2/14 Ἰουλίου), ἔφθανεν ἐνταῦθα καὶ τὸ ἐκ Βεδουίνων συγκροτούμενον ἐλαφρὸν ἱππικὸν τοῦ Ἰβραήμ. Οἱ δὲ κάτοικοι τοῦ Χαλεπίου, ὄντες καὶ οὗτοι Ἀραβες, ἔκλεισαν τὰς πύλας εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν στρατόν, ἵνα ἀνοίξωσιν αὐτὰς μετ' ὀλίγον εἰς τὸν Αἰγυπτιακόν. Ἡ διαγωγὴ αὕτη τῶν κατοίκων καὶ ἡ ἐμφάνισις τοῦ Αἰγυπτιακοῦ ἱππικοῦ νέον ἐνέβαλον φόβον εἰς τὸν Ὀθωμανικὸν στρατόν, τοῦ ὁποίου ὁ ἀνίκανος ἀρχιστράτηγος διέταξε νῦν ὑποχώρησιν πρὸς δυσμὰς μέχρι τῶν Ἀμανίδων πυλῶν, ἵνα ἐντεῦθεν ἀποσυρθῇ εἰς τὴν Κιλικίαν. Ἀλλ' ἡ ὑποχώρησις ἐγένετο μετὰ πολλῶν δυσχερειῶν καὶ ταλαιπωριῶν καὶ κακουχιῶν, ἐξ ὧν ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ἐδεκατίζετο δεινῶς. Ἐνῷ δὲ ὁ Ὀθωμανικὸς στρατὸς ἀνερχόμενος νῦν εἰς 17 χιλιάδας κατὰ διαφόρους μοίρας διήρχετο διὰ τῶν Πυλῶν, προφθάσασα ἡ προφυλακὴ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ κατέλαβε τὰ ὑψώματα τῶν ὀρέων τὰ ὑπερκείμενα τῶν Πυλῶν, νέα δὲ καὶ ἐνταῦθα ἐπῆλθεν ἡττα τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ (17/29 Ἰουλίου) ἀπολέσαντος ἐν τῇ μάχῃ τῶν στενῶν (μάχη τοῦ Μπεϊλάν, ὡς καλοῦνται σήμερον αἱ Ἀμανίδες πύλαι), καθ' ἣν οἱ Τοῦρκοι κατέλιπον 2500 νεκρούς, ἀπώλεσαν δὲ καὶ 14 πυροβόλα, τὸ ταμεῖον τοῦ στρατοῦ καὶ πᾶσαν τὴν λοιπὴν ἀποσκευήν. Τὰ λείψανα τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ τραπέντα εἰς φυγὴν διηυθύνθησαν εἰς Ἀλεξανδρέτταν, ἐνθα ἦσαν συνηγμένα ἄπειρα τρόφιμα καὶ πολεμφοδία διὰ τὸν στρατόν, ἅτινα ὁ ἀνεπιτήδειος ἐν πᾶσι Χουσεῖν εἶχε τὴν ἀφροσύνην νὰ μὴ καταστρέψῃ καὶ πρὸ τῆς ἐντεῦθεν ἀναχωρήσεώς του, καταλείπων αὐτὰ λάφυρα εὐπρόσδεκτα τῷ μετ' ὀλίγον καταλαβόντι τὴν πόλιν Αἰγυπτιακῷ στρατῷ(1). Ὁ Χουσεῖν πασᾶς ταχέως κατέλιπε νῦν τὴν Κιλικίαν καὶ ὑπεχώ-

(1) Ὁ περιορισμένος τὸν νοῦν πρῶην Ἀγᾶς τῶν Γιαντισάρων μετ' ἀφελείας Ἀνατολίτου ἀπεκρίνετο πρὸς τοὺς προτρέποντας αὐτὸν νὰ καταστρέψῃ τὰ τρόφιμα: «Τί λέγετε; Δύναμαι ἐγὼ νὰ καταστρέψω τοσοῦτον πολυτίμους προμηθείας; Καὶ δὲν θὰ με τιμωρήσῃ ὁ Θεός, ὅταν ἐγὼ καταστρέψω τὸν ἄρτον τὸν δοθέντα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος πρὸς διατροφήν αὐτοῦ;». Καὶ ὁμως ὁ Χουσεῖν ἐφάνη ἀρκούντως ἐπιτήδειος νὰ σώσῃ τὸν ἰδιωτικὸν αὐτοῦ θησαυρόν, ὃν ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ,

ρησε πέραν τοῦ Ταύρου εἰς τὰ ἔνδον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μετὰ τῶν ἐξ ὀλίγων χιλιάδων συγκειμένων οἰκτρῶν λειψάνων τοῦ πρὸ μικροῦ ἀπὸ 60 χιλιάδων συγκροτουμένου στρατοῦ. Ὁ Ἰβραῆμ πασσᾶς ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε καταλάβει ἀμαχητὶ τὸ Χαλέπιον (6/18 Ἰουλίου) τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ὑποχώρησιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Χουσεῖν καὶ ἔμεινεν ἐνταῦθα μέχρι τῆς 15/27 Ἰουλίου, ὅποτε ἐκίνησε πρὸς δυσμὰς δύο ἡμέρας πρὸ τῆς νέας καταστροφῆς, ἣν ἐπέφερε τοῖς Τούρκοις ἡ προφυλακὴ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἐν ταῖς Ἀμανίσι πύλαις. Μετὰ τὸ νέον δὲ τοῦτο πάθημα τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ ὁ Ἰβραῆμ ταχέως εἰσῆλασεν εἰς τὴν Κιλικίαν, ἐνθα κατέλαβε τὴν πρωτεύουσαν Ἀδανα (30/11 Αὐγούστου) καὶ πᾶσαν τὴν λοιπὴν χώραν, κατέλαβε δὲ καὶ τὰς Κιλικίας πύλας καὶ ὠχύρωσεν αὐτάς, τὸ μὲν ἵνα ἀσφαλίσῃ τὴν Κιλικίαν κατὰ εἰσβολῆς Τουρκικῆς ἀπὸ βορρᾶ, τὸ δὲ ἵνα ἔχῃ αὐτάς ὡς ἀσφαλὲς ὁρμητήριον πρὸς τὰ ἔνδον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Οὕτω ὁ Ἰβραῆμ ἐν διαστήματι 8 μηνῶν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς στρατείας ἐγένετο κύριος ἀπασῶν τῶν ἀπὸ Αἰγύπτου μέχρι Ταύρου χωρῶν (1) διὰ στρατοῦ μὴ ὑπερβαίνοντος τὰς 16 - 20 χιλιάδας. Ἀλλὰ μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Συρίας, χάριν τῶν νέων στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, αἵτινες ἦσαν ἀναγκαῖαι διὰ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς στρατείας καὶ πρὸς διαρκῆ κατοχὴν τῶν καταληφθεῖσων διαφόρων ὀχυρῶν θέσεων, ὁ στρατὸς νύξῃθη διὰ νέων καταγραφῶν ἐνεργηθεῖσων τὸ πλεῖστον ἐν ταῖς καταληφθεῖσαις χώραις. Ἐν τούτοις τοῦ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ στρατοῦ ἡ δύναμις καὶ οὕτω κατ' ὀλίγας μονάδας μόνον ὑπερέβη τὰς 20 χιλιάδας (2). Ἐναντίον δὲ τοῦ στρατοῦ τούτου ὁ Σουλτάνος, οὐδαμῶς καμ-

πέμφας αὐτὸν ἀπὸ Ἀλεξανδρέττας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ πλοίου Ἑλληνικοῦ φέροντος Γαλλικὴν σημαίαν. Ἀλλὰ μόλις μετὰ ἓν ἔτος καὶ διὰ πολλῶν ἐνεργειῶν τῆς Τουρκικῆς διπλωματίας κατωρθώθη ἡ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἄφιξις καὶ εἰς τὸν Χουσεῖν παράδοσις τοῦ θησαυροῦ τούτου. Ὅτι δὲ ὁ Χουσεῖν ἔμεινεν ἀτιμώρητος μετὰ τοσαύτας ἡττας καὶ ὅτι ἡ Τουρκικὴ διπλωματία ἠγωνίσθη νὰ σώσῃ τὸν θησαυρὸν τοῦ ἡττημένου πασσᾶ, δεικνύει τὴν μεγάλην ἀλλοίωσιν τὴν ἐπελθοῦσαν ἐν τῷ πνεύματι τῆς Τουρκικῆς πολιτείας ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν πρὸ τοῦ Ῥωσσοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1828-1829 χρόνον, ὅποτε πᾶσαν ἡτταν ὁ στρατηγὸς καὶ πᾶσαν ἀποτυχίαν ὁ ὑπουργὸς ἀπέτινε διὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ

(1) Κατὰ θάλασσαν οὐδὲν σπουδαῖον ἐγένετο πολεμικὸν ἔργον. Ὁ Τουρκικὸς στόλος, ἰσοδύναμος ὢν κατὰ τὸν ἀριθμὸν πρὸς τὸν Αἰγυπτιακὸν καὶ ὑπὸ ἀρχηγῶν μᾶλλον ἀνιχνίων διιοικούμενος, ἠρκέσθη ἀπλῶς νὰ ἐπιτηρήσῃ τὰς κινήσεις τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου περιορισθέντος καὶ τούτου εἰς ἀπλὴν ἄμυναν.

(2) Οὐδὲν λείψανον στρατοῦ Τουρκικοῦ ἔμεινε νῦν ἐν Συρίᾳ, διότι ὁ Μεχμέτ πασ-

φθείς ἐκ τῶν τοσούτων στρατιωτικῶν ἀποτυχιῶν, παρσκευάσας νέον στρατὸν ἐκ 30 χιλιάδων ἀνδρῶν Εὐρωπαϊκῶς ἡσκημένων καὶ ἐνδεδυμένων (ὅπως καὶ αὐτὸς ὁ Σουλτάνος ἐνεδύετο νῦν Εὐρωπαϊκῶς), καὶ τοῦ στρατοῦ τούτου, ὅστις ἦτο ὁ τελευταῖος στρατὸς τοῦ κράτους, τὴν ἀρχηγίαν δὲν ἀνέθηκε πλέον τῷ Χουσεῖν πασσᾶ, ἀλλ' αὐτῷ τῷ μεγάλῳ βεζίρη Ῥεσίτ πασσᾶ, τῷ περὶωνύμῳ Τούρκῳ στρατηλάτῃ τῷ γνωστῷ ἡμῖν ἐκ τῆς μάχης τοῦ Πέτα καὶ ἐκ τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου Κιουταχῇ, ὃν εἶδομεν πολεμοῦντα καὶ κατὰ τοῦ Δεῖβιτζ ἐν ταῖς στενοπορείαις τοῦ Αἴμου· τὸν στρατὸν δὲ τοῦτον τοῦ Ῥεσίτ ἐμελλεν ἐκ τῶν πλαγίων νὰ ὑποστηρίξῃ μετὰ 20 χιλιάδων ἀνδρῶν ὁ διοικητὴς τοῦ νομοῦ Τραπεζοῦντος Ὁσμὰν πασσᾶς. Ὁ Ῥεσίτ πασσᾶς ἀναχωρήσας περὶ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου (1832) ἀπὸ τῆς Χρυσουπόλεως διηυθύνετο πρὸς τὴν Κιλικίαν. Ἀλλ' ὁ Ἰβραήμ προλαβὼν διῆλθε τὰς Κιλικίας πύλας καὶ προήλασε μέχρι Ἰκονίου διώκων πρὸ αὐτοῦ τὸν ὑπὸ τὸν Ἑμὶν Ῥαοῦφ πασσᾶν Τουρκικὸν στρατὸν τὸν συγκείμενον ἐκ τῶν λειψάνων τοῦ ἐν Συρίᾳ καταστραφέντος στρατοῦ. Τὸ Ἰκόνιον ἄνευ ἀντιστάσεως παρεδόθη εἰς τὸν Αἰγύπτιον ἀρχιστράτηγον (6/18 Νοεμβρίου)· ὁ δὲ Ῥεσίτ, ὅστις εἶχε ῥητὴν διαταγὴν παρὰ τοῦ Σουλτάνου νὰ προσβάλῃ ἀνυπερθέτως τὸν ἐχθρὸν, ἠναγκάσθη, παρὰ τὴν γνώμην καὶ τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτοῦ καὶ πρὶν νὰ λάβῃ ἐπικουρίαν τινὰ ἐκ τῆς ἐν Νικομηδείᾳ σταθμευούσης ἐξ 25 χιλιάδων ἀνδρῶν συγκειμένης ἐφεδρείας, νὰ παρατάξῃ εἰς μάχην τὸν στρατὸν αὐτοῦ παρὰ τὸ Ἰκόνιον (6/18 Δεκεμβρίου). Ὁ στρατὸς τοῦ Ἰβραήμ ἦτο πάλιν κατὰ τὸν ἀριθμὸν ὑποδεέστερος τοῦ Τουρκικοῦ, ἀνερχόμενος μόλις εἰς 17 χιλιάδας ἀνδρῶν, ἀλλ' εἶχε θέσεις στρατηγικῶς κρείττονας, διότι ὁ Ἰβραήμ εἶχε καλῶς μελετήσῃ τὰ κατὰ τὴν χώραν πρὶν ἢ φθάσῃ ὁ Ῥεσίτ, ὅστις ἅμα τῇ ἀφίξει αὐτοῦ συνῆψε μάχας. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐγίνοντο ἀψιμαχίαι τινὲς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σπουδαῖαι, ἐν αἷς ἡ ὑπεροχὴ ἔμενεν εἰς τοὺς Αἰγυπτίους. Τέλος δὲ τῇ 9/21 Δεκεμβρίου συνεκροτήθη ἡ μεγάλη μάχη. Ἡ ἡμέρα ἦτο ὀμιχλώδης καὶ μέχρι μεσημβρίας τὰ δύο στρατεύματα ἀμυντικὴν ἀπέναντι ἀλλήλων ἐτήρουν θέσιν. Περὶ δὲ μεσημβρίαν,

σᾶς τοῦ Χαλεπίου ἀμέσως μετὰ τὴν ἥτταν ἤδη τῆς Ἑμέσης εἶχεν ἀποχωρήσει μέχρι Μελίτης (Μαλατείας) τῆς Καπαδοχίας, ἡ δὲ ἐν τῇ Λαοδικείᾳ (κατὰ τὰ Συριακὰ παράλια) μείνασα μόνη Τουρκικὴ φρουρὰ ὑπὸ τὸν Ἀλὶς πασσᾶν ἔφυγεν εἰς Κύπρον ἐπὶ μικρῶν πλοιαρίων.

ὁπότε ἡ ὁμίχλη ἐφάνη διαλυομένη, ἤρξατο ἡ συμπλοκή. Ἀλλὰ μόλις ἀρξαμένης τῆς μάχης ὁ Ῥεσίτ τοσοῦτον προὔχώρησεν ἐν μέσῳ τῆς μήπω διαλυθείσης ὁμίχλης, ὥστε λεληθότως εὑρέθη ἐν μέσῳ τῆς ἐχθρικής παρατάξεως καὶ συνελήφθη αἰχμάλωτος. Οὐχ ἥττον καὶ μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Βεζίρου ἡ μάχη ἐξηκολούθησεν ἐπὶ τοῦ χιονοσκεποῦς πεδίου ζωηρῶς καὶ πεισματωδῶς μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου καὶ μετ' αὐτήν, ἕωσοῦ οἱ ἄλλως ἀνδρειότατα, καὶ ἰδίως ἐν τῷ κέντρῳ καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι, μαχόμενοι Τούρκοι διὰ τῆς ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ὑπερφαλαγγίσεως τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος περικυκλώθησαν πανταχόθεν καὶ ὑπέστησαν τελείαν ἥτταν. Αἱ ἀπώλειαι τῶν Αἰγυπτίων ἀποβαλόντων 8 χιλιάδας ἀνδρας εἰς νεκροὺς ἐπὶ στρατοῦ 17 χιλιάδων ἀνδρῶν ἦσαν ἀναλόγως μείζονες ἢ αἱ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐπὶ 25 χιλιάδων ἀνδρῶν ἀπώλεσαν 10 χιλιάδας. Ἀλλ' οἱ μὲν Αἰγύπτιοι ἔμενον κύριοι τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὁ δὲ Τουρκικὸς στρατὸς διεσκορπίσθη πάλιν καὶ διελύθη ἀφείς ἐλευθέραν εἰς τὸν Ἰβραήμ πασσᾶν τὴν μέχρι Βοσπόρου ὁδόν. Ὁ Ὀσμὰν πασσᾶς δὲ τῆς Τραπεζοῦντος, ὁ ὁποῖος ἐποιεῖτο κινήσεις τινὰς πρὸς νότον, ἵνα ἔλθῃ ἐπίκουρος τῷ Ῥεσίτ πασσᾶ, μετὰ τὴν μάχην τοῦ Ἰκονίου ἀπεχώρησεν ὅλως εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ. Οὐδαμοῦ νῦν οὐδεμία ἀντετάσσετο ἀντίστασις κατὰ τοῦ Ἰβραήμ· αἱ πόλεις παρεδίδοντο ἐκουσίως, αἱ ὀλιγάριθμοι Τουρκικαὶ φρουραὶ ἠὲ τομόλουν εἰς τὸν Αἰγυπτιακὸν στρατὸν ἢ ἔφευγον πρὸ αὐτοῦ, ἡ δὲ μεγίστη τῶν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ πόλεων Σμύρνη ἀνεγνώριζε τὴν ἀρχὴν τοῦ Αἰγυπτίου πασσᾶ. Ὁ Ὀθωμανικὸς λαὸς ἐφαίνετο ἀδρανῶς ὑποκύπτων εἰς τὴν μοῖραν αὐτοῦ καὶ προθύμως ὑποτασσόμενος τῷ νικητῇ, ὅστις ὅπωςδῆποτε ἦτο Μωαμεθανός, βλέπων τὴν ἐσχάτην ἀδυναμίαν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει κυβερνήσεως. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ἰβραήμ, πιστὸς μένων εἰς τὸ ἀρχικὸν αὐτοῦ σύστημα, ἐχαρακτήριζε τὸν πόλεμον, καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου γενομένην ἀποκήρυξιν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ὡς γινόμενον οὐχὶ κατὰ τοῦ Σουλτάνου, τοῦ νομίμου κυρίου αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πατρός του, τοῦ πολυτίμου « Ἀδάμαντος » (ὡς ἐκάλει τὸν Σουλτάνον ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς) ἀλλὰ κατὰ τῶν ἀναξίων λειτουργῶν τοῦ κράτους, τῶν ἀρνούμενων δικαιοσύνην εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ κατὰ τῶν καταχρήσεων, ἀφ' ὧν ἠγωνίζετο οὗτος νὰ ἀπαλλάξῃ τὸ κράτος. Τοσοῦτον δὲ αἱ πράξεις τοῦ Ἰβραήμ πασσᾶ ἦσαν σύμφωνοι πρὸς τοὺς λόγους, οἵτινες ἄλλως δὲν πρέπει νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς ἀπλῆ καὶ καθαρὰ

ὑποκρισία, ὥστε καὶ πρὸς τὸν αἰχμαλωτισθέντα μέγαν Βεζίρην προσεφέρετο ὡς πρὸς ἀνώτερον καὶ ἀνεγνώριζε τοῦτον ὡς ἀρχιστράτηγον τοῦ ἰδίου αὐτοῦ (τοῦ Αἰγυπτιακοῦ) στρατοῦ, ὡς ὄντος στρατοῦ τοῦ Σουλτάνου, καὶ δι' αὐτοῦ διεβίβαζε τὰς πρὸς τὴν Πύλην προτάσεις. Ὅτε δὲ μετ' ὀλίγον μετέθηκε τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ βορειότερον εἰς Κοτύαιον (Κιουτάχια, πατρίδα τοῦ Κιουταχῆ), ἡ δὲ προφυλακὴ του εὐρίσκετο ἐν Βελετζίκ εἰς 8 ὥρῶν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Προύσης, ἡγγελλε τῇ Πύλῃ διὰ τοῦ Ῥεσίτ ὅτι ἔνεκα τοῦ χειμῶνος ἔμελλε νὰ μετακινήσῃ τὰ στρατεύματα αὐτοῦ μέχρι Προύσης, ἵνα οἱ στρατιῶταί του, οἵτινες ἦσαν στρατιῶται τοῦ Σουλτάνου, εὕρωσιν ἐνταῦθα χειμᾶδια καταλληλότερα τῶν ἐν Καραμανίᾳ. Ἀλλ' οὐχ οὕτω ἔκρινε τὰ πράγματα καὶ ὁ Σουλτάνος.

Ῥωσικὴ ἐπικουρία. Γαλλικὴ μεσολάβησις. Εἰρήνη τοῦ Κοτυαίου. — Καθ' ὃν χρόνον τὰ τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ ἰσχυροῦ αὐτοῦ ὑποτελοῦς στρατεύματα ἐμάχοντο πρὸς ἄλληλα ἐν Συρίᾳ καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἡ Κωνσταντινούπολις καθίστατο κέντρον διπλωματικῶν ἐνεργειῶν καὶ ῥαδιουργιῶν καὶ πεδίων ἀντιμαχομένων Εὐρωπαϊκῶν ἐπιρροῶν καὶ συμφερόντων. Πᾶσαι σχεδὸν αἱ μεγάλαι Εὐρωπαϊκαὶ κυβερνήσεις μετ' ἀδιαφορίας εἰλικρινοῦς ἢ προσπεποιημένης ἀπέβλεπον ἐν ἀρχῇ πρὸς τὴν Τουρκοαιγυπτιακὴν σύγκρουσιν, καίτοι ἐκάστη τούτων εἶχεν ἐν τῇ τοιαύτῃ ἢ τοιαύδε τοῦ ἀγῶνος τροπῇ τὰ ἴδια αὐτῆς συμφέροντα. Αἱ ἦτται τοῦ στρατοῦ τοῦ Σουλτάνου εἰς οὐδεμίαν τῶν μεγάλων Δυνάμεων ἐνεποίησαν ἐν ἀρχῇ ἀλγεινὴν αἴσθησιν. Ἡ Ἀγγλία οὐδαμῶς ἐδυσφόρει διὰ τὴν ἐνδεχομένην εἰς τὸ κράτος τοῦ ἀντιβασιλέως προσάρτησιν ἐπαρχιῶν τινῶν τῆς Συρίας· ἡ Γαλλία πρὸ πολλοῦ ἐπεδίωκε τὸ σχέδιον ἰδρύσεως μεγάλου Αἰγυπτιακοῦ κράτους, καθὰ ἤδη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἶπομεν· ἡ Ῥωσσία, περατώσασα ἤδη τὸν κατὰ τῆς Πολωνίας πόλεμον καὶ ζητοῦσα εὐκαιρίαν νὰ στερεώσῃ αὐθις τὴν διαρκούσης τῆς Πολωνικῆς ἐπαναστάσεως κλονηθεῖσαν ὅπως οὖν ὑπέροχον αὐτῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει θέσιν, δὲν ἔβλεπε μετὰ δυσαρесκείας τὰς στενοχωρίας τῆς Πύλης· αἱ δὲ Γερμανικαὶ Δυνάμεις ἀμφοτέραι, μὴ ἔχουσαι ἄμεσον διαφέρον, ἐτήρουν ἐφεκτικὴν θέσιν. Ἀλλ' ὅτε τὰ νικηφόρα τοῦ Ἰβραήμ στρατεύματα εἰσήλασαν εἰς τὴν καρδίαν τῆς Μικρᾷς Ἀσίας καὶ ἠπεύλουν τὴν Ἀσιατικὴν ὄχθην τοῦ Βοσπόρου, ἡ τῶν πραγμάτων θέσις μετεβλήθη ὁλοσχερῶς καὶ τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα ἀνεφάνη ὑπὸ νέαν ὁλως φάσιν.

Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ κρίσει ταύτῃ στιγμῇ ἡ Ἀγγλία, ἡ τὸ μέγιστον διαφέρον ἔχουσα ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, εἰργάζετο μὲν ὑπὲρ τῆς εἰρηνικῆς διευθετήσεως τῆς μεταξὺ τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ ἀντιβασιλέως ἔριδος, ἀλλ' οὐχὶ μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ δραστηριότητος. Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ῥωσσία νῦν ἦσαν αἱ ἀμέσως ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐμφανιζόμεναι καὶ δραστηρίως ἐνεργοῦσαι Δυνάμεις. Καὶ τῆς μὲν Γαλλίας αἱ ἐνέργειαι ἔτεινον εἰς τὴν ὡς δυνατὸν ἐπέκτασιν καὶ ἐνίσχυσιν τοῦ κράτους τοῦ ἀντιβασιλέως, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ εἰς τὴν ἀντικατάστασιν ἢ μᾶλλον ἀναδημιούργησιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους διὰ τῆς καταλύσεως τῆς δυναστείας τοῦ Ὀσμὰν καὶ τῆς εἰς τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν ἀνόδου τοῦ οἴκου τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ. Ἡ Ῥωσσία τούναντίον ἤθελε Σουλτάνον ἀσθενῆ διατηροῦντα τὸν Βόσπορον, ἐξησθηνωμένον ὑπὸ τοῦ ὑποτελοῦς πασσᾶ, σωζόμενον δὲ διὰ τῆς ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς συνδρομῆς τῆς Ῥωσσίας, συνδεδεμένον πρὸς αὐτὴν διὰ δεσμῶν εὐγνωμοσύνης καὶ ἐξ αὐτῆς ἠθικῶς ἐξαρτώμενον. Καθὰ ἐν τοῖς περὶ τοῦ Ῥωσσικοῦ πολέμου τῶν ἐτῶν 1828-1829 καὶ ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ πολέμου τούτου ἐλάβομεν ἀφορμὴν νὰ παρατηρήσωμεν, ἡ ὀλοσχερὴς κατάρυσις τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους κατὰ τοὺς τότε τοῦλάχιστον χρόνους οὐδαμῶς συνῆδε πρὸς τὰ σχέδια καὶ τὰς πολιτικὰς βλέψεις καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ Νικολάου Α' προτιμῶντος νὰ καταλίπη τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς τὰς χεῖρας Σουλτάνου ἠθικῶς ἐκ τῆς Ῥωσσίας ἐξαρτωμένου. Ἡ γενναία πρὸς τὸν Σουλτάνον πολιτικὴ μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου καὶ αἱ ἀπὸ τοῦ 1830 ἐγκαινισθεῖσαι φιλικώταται μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν σχέσεις πρὸς τοιοῦτον ἀπέβλεπον σκοπόν. Αὐτὴ ἡ Τουρκία διδαχθεῖσα ἐκ τῆς πείρας ἀπέδιδε νῦν μεγίστην σημασίαν εἰς τὴν διατήρησιν φιλικωτάτων πρὸς τὸν τσάρον Νικόλαον σχέσεων, ὃν ἰδίως οἱ περὶ τὸν Σουλτάνον ἐθεώρουν ὡς τὸν ἄριστον καὶ εἰλικρινέστατον φίλον τῆς Τουρκίας. Εἶδομεν δὲ ὅτι χάριν τῆς νέας ταύτης πολιτικῆς ἐθυσιάσθη ὁ αὐστηρὸς Περτέβ καὶ τὴν θέσιν τούτου ὡς Ῥεῖζ ἐφέντου ἦτοι ὡς ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν κατέλαβεν ἀπὸ τοῦ 1830 ὁ ὅλως εἰς τὴν Ῥωσσίαν ἀφωσιωμένος Χαμίτ βέης. Μικράν τινα δοκιμασίαν ἀκίνδυνον ὑπέστη νῦν ἡ νέα φιλόρωστος πολιτικὴ τῆς Πύλης περὶ τὸ τέλος τοῦ 1830 καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1831 ἔνεκα τῆς Πολωνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ ἐπανάστασις αὕτη, κλονήσασα ἐπὶ μίαν στιγμὴν τὴν τέως ὑπέροχον διπλωματικὴν θέσιν τῆς Ῥωσσίας ἐν Εὐρώπῃ, ἐπέδρασεν ὅπως οὖν καὶ

ἐπὶ τὴν πολιτικὴν τῆς Πύλης. Οἱ τε πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Τουρκίας καὶ ἡ δημοσία ἐν Τουρκίᾳ γνώμη οὐχὶ ἄνευ ἐνδομύχου τινὸς εὐχαριστήσεως εἶδον τὴν Ῥωσσίαν περιπλακεῖσαν εἰς τὸν κατὰ τῆς Πολωνίας χαλεπὸν ἀγῶνα. Ἀλλ' ἡ Πύλη ἐν ταῖς ἐπισήμοις αὐτῆς σχέσεσιν ἐτήρησε πολιτικὴν λίαν συνετήν, οὐδεμίαν ἐκδηλώσασα συμπάθειαν πρὸς τοὺς Πολωνοὺς καὶ οὐδεμίαν δοῦσα ἀκρόασιν εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους τῆς Πολωνικῆς κυβερνήσεως. Οὐχ ἦττον ἡ κατὰ τι μείωσις τῆς Ῥωσικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιρροῆς ἐδηλώθη διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ Χαμίτ βέη διὰ τοῦ ἦττον φιλορώσσου Νεδζίπ βέη καὶ διὰ τῆς εἰς τὰ πράγματα ἐπανόδου τοῦ Περτέβ, διορισθέντος Κιαγιᾶ βέη ἥτοι ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν. Ἀλλὰ τὸ μικρὸν τοῦτο νέφος ταχέως δισκοεδάσθη. Ἡ εἶδησις τῆς ἀλώσεως τῆς Βαρσοβίας καὶ τῆς ἐντελοῦς καταστολῆς τῆς Πολωνικῆς ἐπαναστάσεως (1831) ταχέως ἀποκατέστησε παρὰ τοῖς Τούρκοις τὴν γοητείαν τοῦ ὀνόματος τῆς Ῥωσσίας. Εἰς τὴν στενωτέραν δὲ νῦν ἔνωσιν τῶν δύο κρατῶν συνετέλεσεν αὐτὴ ἡ ἱπποτικὴ ἐνταυτῷ καὶ πολιτικῶς συνετὴ διαγωγή τοῦ Τσάρου, ὅστις μετὰ τὴν ὀριστικὴν κατὰ τῶν Πολωνῶν νίκην προέβη εἰς διαδήλωσίν τινα ἀπέναντι τῆς Τουρκίας οὐχὶ διὰ μωμφῶν, ἀλλὰ διὰ μεγαλοπρεπῶν, πρωτοφανοῦς λαμπρότητος δώρων (λαμπροτάτων αὐτοκρατορικῶν ἀμαξῶν, ἵππων, πολυτελεστάτων κατόπτρων καὶ ἄλλων πολυτίμων πραγμάτων), ἃτινα ἔπεμψεν εἰς τὸν φίλον αὐτοῦ Σουλτάνον. Ἡ τοιαύτη ἀπέναντι τοῦ Σουλτάνου φιλοφροσύνη τοῦ Τσάρου, ἡ ἐπελθοῦσα ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκ νέου ἐν Εὐρώπῃ ἀποκατάστασιν τῆς πολιτικῆς θέσεως τῆς Ῥωσσίας, ἐπέρρωσε τὴν Ῥωσικὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιρροήν. Συγχρόνως δὲ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ῥωσικὴ διπλωματία εἰργάζετο ἵνα ὑπεράνω τῆς Πύλης καὶ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν συνάψῃ σχέσεις ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν αὐλὴν τοῦ Σουλτάνου δι' ἀνδρῶν πρὸς τοῦτο καταλλήλων. Τοιοῦτοι ἄνδρες ἦσαν ὁ ἐν τῷ ὑπουργείῳ καὶ τῷ Διβανίῳ τὴν Ῥωσικὴν ἐπιρροὴν ἐκπροσωπῶν φιλόρωστος ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν, ὁ γνωστότατος ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος Χοσρέβ πασσᾶς, ὁ ἀπολαύων ἰδιαιτέρας παρὰ τῷ Σουλτάνῳ εὐνοίας, καὶ ὁ ἐκ τῶν ἀνωτάτων αὐλικῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς ἀρχηγὸς Σιλιχτάρ Ἀχμέτ Φεϊζῆ ἐφέντης. Διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀνδρῶν τούτων καὶ διὰ τῆς ὁσημέραι αὐξανομένης Ῥωσικῆς ἐπιρροῆς κατωρθώθη ἐπὶ τέλους τῷ 1832 ἡ ἀντικατάστασις τοῦ μὴ ἀρε-

στοῦ τῇ Ῥωσίᾳ Ρεῖζ ἐφέντου Νεδζίπ διὰ τοῦ Ἀκίφ ἐφέντου, ἀνδρὸς τὰ μὲν ἄλλα οὐχὶ ἀξιολόγου, ἀλλὰ θεωρουμένου ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας ἀκινδύνου. Οὕτως εἶχόν τὰ πράγματα μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας, ὅποτε αἱ ἀλλεπάλληλοι ἡτται τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ ἤγαγον τὸν νικηφόρον στρατὸν τοῦ Ἰβραήμ εἰς τὸ κέντρον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἤνοιξαν αὐτῷ τὴν πρὸς τὸν Βόσπορον ὁδόν. Ἡ Ῥωσσία, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἤρξατο ἡ Πύλη νὰ στενοχωρῇται καὶ νὰ φοβῇται πρὸ τῆς ἀκατασχέτου προελάσεως τοῦ Ἰβραήμ, προσήνεγκε τὴν πρόθυμον συνδρομὴν αὐτῆς διὰ τὴν ἀποσόβησιν τοῦ κινδύνου πέμψασα στρατὸν 28 χιλιάδων ἀνδρῶν πρὸς τὸν Δούναβιν. Τὰ ἐν τῇ αὐτῇ ὄργανα τῆς Ῥωσικῆς πολιτικῆς προθύμως ὑπεστήριξαν παρὰ τῷ Σουλτάνῳ τὴν πρότασιν τῆς Ῥωσσίας, ἀλλ' ὁ Σουλτάνος ἐδίστασεν ἐπὶ τινα χρόνον νὰ δεχθῇ τὴν δίκην δώρου Δαναϊκοῦ φερομένην Ῥωσικὴν πρότασιν, ὑποκύπτων εἰς τὴν ἐπιρροὴν ἰσχυρᾶς ἐν τῷ Διβανίῳ μερίδος, ἣτις ἐπηρσαζομένη καὶ ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς διπλωματίας ἀντενῆργει κατὰ πάσης Ῥωσικῆς ἐπεμβάσεως. Ὁ Μαχμούτ Β', κυμαινόμενος μεταξὺ τῶν δύο ἰσχυρῶς ἀντιμαχομένων πρὸς ἀλλήλας ἐπιρροῶν καὶ εἰς οὐδετέραν τούτων θέλων νὰ ὑποκύψῃ, ἀπετάθη πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, πέμψας εἰς Λονδῖνον τὸν Ναμίκ πασσᾶν ἐπὶ εἰδικῇ ἀποστολῇ. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία ἠθικὴν μόνον ὑπισχνεῖτο συνδρομὴν, οὐδεμίαν δὲ ἐνεργὸν ἐπέμβασιν ἢ ὑλικὴν ἀρωγὴν. Ταῦτα πάντα ὁμως ἐγίνοντο πρὸ τῆς εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν εἰσβολῆς τοῦ Ἰβραήμ. Ἀλλ' ἡ εἰσβολὴ αὕτη καὶ ἡ ἀτυχὴς διὰ τὰ Ὀθωμανικὰ ὄπλα μάχη τοῦ Ἰκονίου ἐπέδρασαν ὀριστικῶς ἐπὶ τὰς σκέψεις τοῦ Σουλτάνου. Ἡ εἵδησις τῆς καταστροφῆς ἐκείνης ἔθηκε τέρμα εἰς τὰς ἀμφιταλαντεύσεις τοῦ Μαχμούτ Β'· ἡ τοῦ Χοσρέφ πασσᾶ γνώμη ὑπερίσχυσεν ἐν τοῖς διαβουλίαις τοῦ Σουλτάνου, καὶ ἐν τῷ συμβουλίῳ τῷ συγκροτηθέντι τῇ 22/3 Ἰανουαρίου 1833 ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν στρατιωτικῶν παρουσίᾳ τοῦ Σουλτάνου αὐτοῦ ἀπεφασίσθη, προτάσει τοῦ Χοσρέφ, ἡ ἀποδοχὴ τῆς προτάσεως τοῦ αἰδοκιμασμένου φίλου τοῦ Σουλτάνου αὐτοκράτορος Νικολάου» ἡ ἀφορῶσα τὴν Ῥωσικὴν μεσολάβησιν. Ἀλλ' ἡ μεσολάβησις αὕτη κατ' ἀρχὰς ἔδει νὰ ἐνεργηθῇ εἰρηνικῶς. Τῇ 9/21 Δεκεμβρίου αὐθημερὸν τῆς μάχης τοῦ Ἰκονίου εἶχε φθάσει εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς ἑκτακτος ἀπεσταλμένος τοῦ Τσάρου, ἵνα προσενέγκῃ τὴν τούτου μεσολάβησιν, ὁ ὑποστράτηγος Μουράβιεφ, ἐντεταλμένος νὰ ἐπαναλάβῃ παρὰ τῷ Σουλτάνῳ τὴν διὰ

τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ῥωσσίας Βουτένιεφ (διαδόχου τοῦ Ῥιβωπιέρ-ρου) γενομένην ἤδη περὶ μεσολαβήσεως πρότασιν, συγχρόνως δὲ νὰ τεθῇ αὐτὸς ὑπὸ τὴν διάθεσιν τῆς Πύλης πρὸς τὸν ῥηθέντα σκοπὸν. Ἀπὸ κοινοῦ τότε οἱ Τοῦρκοι ὑπουργοὶ καὶ οἱ Ῥῶσοι ἀπεσταλμένοι συσκεφθέντες ἀπεφάσισαν ἵνα ὁ ὑποστράτηγος Μουράβιεφ μεταβῇ εἰς Ἀλεξάνδρειαν συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ σφύδρα φιλορώσσου Χαλὶλ πασσᾶ, ὁ δὲ ἀκόλουθος τοῦ Μουράβιεφ λοχαγὸς Δουχαμέλ μεταβῇ πρὸς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἰβραήμ εἰς Ἰκόνιον. Ὁ Μουράβιεφ ἦτο ἐντεταλμένος νὰ δηλώσῃ τῷ ἀντιβασιλεῖ τὴν μεγάλην ἐπιθυμίαν τοῦ Τσάρου νὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ κυριάρχου ἐπελθοῦσαν ἔριν, ἀπὸ κοινοῦ δὲ μετὰ τοῦ Χαλὶλ, νὰ προτείνῃ ὡς ὅρον τῆς εἰρηνεύσεως τὴν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Αἰγύπτου προσάρτησιν τῆς ἐπαρχίας Πτολεμαίδος (ἣτις ἀπετέλει ἀπλῶς τὸ $\frac{1}{4}$ τῆς Συρίας) καὶ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ ἀντιβασιλέως νὰ μὴ διατηρῇ τοῦ λοιποῦ στόλον, ἀλλὰ μόνον ὀλίγα μικρὰ πλοῖα διὰ τὴν ἀπαραίτητον κατὰ θάλασσαν ὑπηρεσίαν, τὰ δὲ ὑπάρχοντα πολεμικὰ πλοῖα νὰ παραδώσῃ τῷ Σουλτάνῳ· ὁ δὲ Δουχαμέλ ἦτο ἐντεταλμένος νὰ πληροφορήσῃ τὸν Ἰβραήμ περὶ τῶν ἀρξαμένων πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεων, νὰ κηρύξῃ δ' αὐτῷ συγχρόνως ὅτι ὁ Τσάρος, ὡς φίλος τοῦ Σουλτάνου καὶ ὑπέρμαχος πασῶν τῶν νομίμων κυβερνήσεων, πᾶσαν περαιτέρω προέλασιν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ ἐμελλε νὰ θεωρήσῃ πρόκλησιν καθ' ἑαυτοῦ γινομένην.

Τῇ 24/5 Ἰανουαρίου ὁ Μουράβιεφ καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ Χαλὶλ ἀνεχώρησαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὁ δὲ Δουχαμέλ εἰς Ἰκόνιον. Ὁ Ἰβραήμ πασσᾶς, ὅστις, πρὶν ἢ μεταβῇ εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ὁ Δουχαμέλ, εἶχεν εἰδοποιηθῇ ὑπὸ τῆς Ἰαλλικῆς πρεσβείας περὶ τῶν ἐνεργουμένων ἀπὸ τὴν ἀπλούςτατα τῷ Δουχαμέλ, ὃν τρόπον πρὸ ἐτῶν ἐν Πελοποννήσῳ εἰς τὰς προτάσεις τοῦ Κοδριγκτῶνος καὶ τῶν τούτου συναδέλφων ναυάρχων, ὅτι ἦτο ἀπλοῦς στρατιώτης λαμβάνων διαταγὰς παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ κατὰ ταύτας ἐνεργῶν. Ὁμοίαν ἐκβασιν ἔλαβε καὶ ἡ τοῦ Μουράβιεφ ἀποστολὴ παρὰ τῷ Μεχμέτ Ἀλῇ. Ὁ σατράπης τῆς Αἰγύπτου ἐπεδαψίλευσε τιμὰς καὶ θωπείας εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ἀπεσταλμένους, ἀλλ' ἐκήρυξεν ἀπαραδέκτους τὰς γενομένας αὐτῷ προτάσεις, ἀπαιτῶν τὴν εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ προσάρτησιν ὀλοκλήρου τῆς Συρίας καὶ αὐτῆς τῆς Κιλικίας, ἐβεβαίωσε δὲ ὅτι ἐδόθησαν ἤδη διαταγαὶ τῷ Ἰβραήμ, νὰ ἐπέλθῃ κατὰ

τῆς Προύσης. Ἐπὶ τούτοις ὁ Μουράβιεφ ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καταλείπων τὸν Χαλίλ ἐν Αἰγύπτῳ καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἰβραήμ ὀρμώμενος ἀπὸ τοῦ Ἰκονίου κατελάμβανε τὸ Ἀφιοῦν Καρὰ Χισσάρ, ἐπανελάμβανε δὲ νῦν αὐτὸς ἀπ' εὐθείας παρὰ τῇ Πύλῃ τὴν πρότερον διὰ τοῦ παρ' αὐτῷ αἰχμαλώτου μεγάλου βεζίρου γενομένην δήλωσιν ὅτι ἔνεκα τοῦ χειμῶνος ἤθελε νὰ μετακινήσῃ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, τοὺς πιστοὺς ὑπηκόους τοῦ Σουλτάνου, εἰς τὴν Προῦσαν. Ἦτο κρισιμωτάτη ἡ στιγμή διὰ τὸν Σουλτάνον. Οὗτος μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Μουράβιεφ καὶ τὴν δήλωσιν τοῦ Ἰβραήμ καὶ τὰς ἐκθέσεις τοῦ Χαλίλ τὰς ἐπιβεβαιούσας τὰς τοῦ Μουράβιεφ ἀνακοινώσεις, δὲν ἐδίστασε νὰ ζητήσῃ τὴν στρατιωτικὴν συνδρομὴν τῆς Ῥωσσίας. Εἰς τὸν Βουτένιεφ προσκληθέντα εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον ἀνεκοινώθη ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν τοῦ Σουλτάνου ἡ τούτου ἐπιθυμία ἵνα ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος πέμψῃ μοῖραν στόλου καὶ στρατοῦ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ αἴτησις τοῦ Σουλτάνου ἐπληρώθη. Τῇ 8/20 Φεβρουαρίου ἔφθασεν εἰς τὸν Βόσπορον μοῖρα τοῦ Ῥωσικοῦ στόλου ὑπὸ τὸν ναύαρχον Λαζάρεφ συγκειμένη ἐκ 4 πλοίων τῆς γραμμῆς (ὧν ἕκαστον ἔφερεν 102 πυροβόλα), 5 φρεγατῶν καὶ 2 κορβेटτῶν. Ἀλλ' ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ῥωσικοῦ στόλου ἐν Βοσπόρῳ ἐτάραξεν ἰδίως τὴν Γαλλικὴν διπλωματίαν. Ὁ δὲ Σουλτάνος, ἔνθεν μὲν ἵνα ἀποφύγῃ πᾶσαν πρὸς τὰς δυτικὰς Δυνάμεις, καὶ ἰδίως πρὸς τὴν Γαλλίαν, διένεξιν, ἔνθεν δὲ ἵνα καρπωθῇ αὐτὸς τὴν ἀντιζηλίαν τῆς Δυνάμεως ταύτης πρὸς τὴν Ῥωσσίαν, πρὸ τῆς ἀφίξεως ἔτι τοῦ στόλου εἶχε μηνύσει διὰ τοῦ Ἀχμέτ Φεῖζῃ πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Γάλλον ἐπιτετραμμένον Βαρεν, ὅτι, ἐὰν ὁ Ἰβραήμ δὲν ἔπαυε τὰς ἐχθροπραξίας καὶ δὲν ἀπεχώρει τῶν ὑπ' αὐτοῦ καταληφθεισῶν χωρῶν, ἡ Πύλη ἔμελλε νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἀρωγὴν τῆς Ῥωσσίας. Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἶχε φθάσει εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας ὁ ἀντιναύαρχος Ῥουσσέν. Οὗτος δὲ μαθὼν τὴν πρὸς τὸν Βαρεν γενομένην ἀνακοίνωσιν τοῦ Σουλτάνου εἶχε μεταβῇ ἀμέσως εἰς τὴν Πύλιν, ἵνα διαμαρτυρηθῇ κατὰ τῆς εἰς τὸν Βόσπορον εἰσόδου τοῦ Ῥωσικοῦ στόλου, συγχρονως δὲ προτείνῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ μεσολάβησιν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. Ὅτε δὲ μετ' ὀλίγον ἔφθασεν ὁ στόλος, οὐ μόνον ἐπανελάβε τὴν διαμαρτύρησιν, ἀλλὰ καὶ ἠπειλήσεν ὅτι ἔμελλε νὰ καταλίπῃ τὴν Τουρκικὴν πρωτεύουσαν. Ἡ ἀπειλὴ αὕτη τοσοῦτον ἐπτόησε τὸν Σουλτάνον, ὥστε ἠναγκάσθη οὗτος νὰ παρακαλέσῃ ἐμ-

πιστευτικῶς τὸν Ῥῶσσον πρεσβευτὴν, ἀφοῦ ἐξέφρασεν αὐτῷ θερμὰς εὐχαριστίας, νὰ ἀποχωρήσῃ, εἰ δυνατόν, ὁ στόλος ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου εἰς τὸν λιμένα τῆς Σωζουπόλεως. Ὁ τε πρεσβευτὴς καὶ ὁ ναύαρχος προθύμως συνήνεσαν εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Σουλτάνου, παρακαλέσαντες μόνον ἵνα ἡ ἀπόφασις τοῦ Σουλτάνου ἐκφρασθῇ αὐτοῖς ἐγγράφως. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀποσταλῇ ἡ ἐγγραφὸς πρόσκλησις, ἦλθεν εἰς τὴν Πύλιν ἡ ἀγγελία περὶ τῶν ἐν Σμύρνῃ γενομένων, ἐνθα ἡ ἐμφάνισις ἔξ μόνον πρακτόρων τοῦ Ἰβραήμ προσήγαγε τὴν μεγάλην πόλιν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Αἰγυπτίου ἀρχιστρατήγου. Ἐπὶ τῇ εἰδήσει ταύτῃ ὁ Σουλτάνος δὲν ἐπεθύμει τὴν ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου ἀποχώρησιν τοῦ Ῥωσικοῦ στόλου. Ἀλλ' οὐχ ἤττον ἔστερξε καὶ τὴν μεσολάβησιν τοῦ Ῥουσσέν, ὅστις ἐπεμψε νῦν ἀπεσταλμένους πρὸς τε τὸν ἀντιβασιλέα καὶ πρὸς τὸν Ἰβραήμ, ἀφοῦ ἐπεισε τὴν Πύλιν ἵνα πρὸς τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Πτολεμαίδος στέρξῃ αὐτὴ τὴν ἐκχώρησιν καὶ τῆς ἐπαρχίας Τριπόλεως. Ἀλλ' ἡ ἀποστολὴ τῶν Γάλλων ἀπεσταλμένων ἀπέτυχεν ὡς πρότερον ἢ τῶν Ῥώσων. Καὶ ὁ μὲν Ἰβραήμ ἐπανελάβε πρὸς τὸν Γάλλον ἀπεσταλμένον τὴν πρὸς τὸν Δουχαμέλ δοθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ ἀπάντησιν, ὅτι ἦτο ἐκτελεστής τῶν διαταγῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὁ δὲ Μεχμέτ Ἀλῆς, πρὸς ὃν ὁ ὑπὸ τοῦ Ῥουσσέν ἀπεσταλμένος εἶχε κηρύξει ὅτι πᾶσαν ἀπόρριψιν τῶν γενομένων αὐτῷ προτάσεων ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς ἔμελλε νὰ χαρακτηρίσῃ ὡς ὕβριν πρὸς τὴν Γαλλίαν, οὐδαμῶς πτοηθεὶς ἐκ τῆς ἀπειλῆς ταύτης ἀπήντησεν ὑπερηφάνως ὅτι: αὐποτάξας ἅπασαν τὴν Συρίαν καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἔχων ὑπὲρ ἑαυτοῦ πανταχοῦ τὴν δημοσίαν γνώμην τοῦ μωαμεθανικοῦ λαοῦ ἀνετίθει τὸ δίκαιον αὐτοῦ εἰς τὸν Θεὸν προτιμῶν νὰ καταστραφῇ μᾶλλον ἢ νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην ἄτιμον» (1). ἠπειλῆσε δὲ ὅτι ἂν ἐντὸς 6 ἡμερῶν δὲν ἤθελε συνομολογηθῇ ἡ εἰρήνη ἐπὶ τοῖς προταθείσιν ὑπ' αὐτοῦ ὁροις, ἤθελε διατάξῃ τὸν Ἰβραήμ νὰ προελάσῃ πρὸς τὸν Βόσπορον. Ὅτε ἡ ἀπάντησις τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ ἐγένετο γνωστὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ Σουλτάνος πε-

(1) Λέγεται ὅτι κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς ἐνήργει ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τῶν Οὐλεμάδων ἵνα καθαιρέσῃ τὸν Σουλτάνον Μαχμούτ καὶ κυβερνήσῃ αὐτὸς τὸ κράτος ὡς μέγας βεζίρης ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνήλικος Ἀβδοῦλ Μεδζίτ. Βέβαιον τοῦλάχιστον φαίνεται ὅτι εἶχε προτείνει τῇ Ῥωσσίᾳ καὶ τῇ Γαλλίᾳ ἵνα καταστῇ μέγας βεζίρης τοῦ Ὄθωμανικοῦ κράτους. Ἀλλ' ἡ Ῥωσσία δὲν ἐνεθάρρυνε τὰ σχέδια ταῦτα.

ριῆλθεν εἰς μεγάλην στενοχωρίαν καὶ ἐνισχύθη μὲν νῦν ἡ ῥωσίζουσα αὐλικὴ μερίς καὶ ὁ Ῥωσικὸς στόλος ἔμενεν ἐν τῷ Βοσπόρῳ, ἀλλὰ καὶ ἡ γαλλίζουσα μερίς τοῦ Διβανίου, ἡ ἔχουσα ὁμόφρονας πολλοὺς μεταξὺ τῶν ἐν τέλει, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ Ῥουσσέν ἐζήτει τὸν πρὸς τὸν ἀντιβασιλέα συμβιβασμὸν δι' εὐρυτέρων παραχωρήσεων. Τὸ Διβάνιον ἐφάνη νῦν πρόθυμον νὰ παραχωρήσῃ ἅπασαν τὴν Συρίαν καὶ συνήνεσεν ἵνα ὁ τέως Γάλλος ἐπιτετραμμένος Βαρὲν μεταβῇ αὐτὸς εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἰβραήμ πρὸς συνομολόγησιν εἰρήνης ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Τούρκου πληρεξουσίου *Ρεσίτ βέη*, τοῦ ὕστερον περιφήμου *Ρεσίτ πασσᾶ*, ὄντος τότε ἀπλοῦ Ἀμεδζι (εἰσηγητοῦ) ἐν τῷ Διβανίῳ. Εἰς τὸν Βαρὲν ἐδηλώθη μὲν ὑπὸ τοῦ Διβανίου ὅτι ἡ παραχώρησις ὀλοκλήρου τῆς Συρίας ἦτο τὸ ἔσχατον ὄριον τῶν θυσιῶν τῆς Πύλης, ἀλλ' οὐχ ἦττον ἀφίετο αὐτῷ ἐλευθερία τις ἐν ταῖς διαπραγματεύσεσι, καθὰ ὁ ἴδιος τοῦτο ἀπῆτει. Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀναχώρησιν τοῦ Βαρὲν καὶ τοῦ *Ρεσίτ* ἐφθασεν εἰς τὸν Βόσπορον (21/2 Ἀπριλίου) καὶ ἡ δευτέρα μοῖρα τοῦ Ῥωσικοῦ στόλου συγκειμένη ἐκ τριῶν πλοίων τῆς γραμμῆς, τριῶν φορτηγῶν καὶ πολλῶν πλοίων φερόντων 5 χιλιάδας στρατιωτῶν, οἵτινες ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν Ἀσιατικὴν ὄχθην τοῦ Βοσπόρου μεταξὺ Βεῦκος καὶ Χουνκιάρ Ἰσκελεσί. Ἡ ἄφιξις τῆς νέας μοίρας μετὰ στρατοῦ, ἣν ἠκολούθει καὶ τρίτη μοῖρα μετὰ νέου στρατοῦ, τοσοῦτον ἐνεθάρρυνε τὸν Σουλτάνον, ὥστε ἐζήτει οὗτος νῦν, ἀνακαλῶν τὰς δοθείσας τῷ Βαρὲν καὶ *Ρεσίτ* ὁδηγίας, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰς πρώτας αὐτοῦ περὶ παραχωρήσεως μόνων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Πτολεμαίδος καὶ Τριπόλεως προτάσεις. Ἀλλ' ἦτο ἤδη ἀργά. Ὁ Βαρὲν μετὰ μεγίστης σπουδῆς καὶ ταχύτητος εἶχε περατώσει τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ. Καθ' ὃν χρόνον ὁ Βαρὲν εἶχε φθάσει εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἰβραήμ, οὗτος, ἵνα ἐπιτύχῃ ἀσφαλῶς τὰς γνωστὰς ἤδη ἀξιώσεις αὐτοῦ, ἠῤῥξησεν αὐτὰς ἀπαιτῶν, ἐν ὀνόματι τοῦ πατρός, πλὴν τῆς Συρίας, οὐ μόνον τὴν Πεδιάδα Κιλικίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Τραχεῖαν Κιλικίαν (τὰς ἐπαρχίας Ἰτζ-Ελί καὶ Ἀλάγια). Καὶ τὴν μὲν ἐπὶ τὰς ἐπαρχίας ταύτας ἀξίωσιν παρητήθη τῇ ἐπιμόνῳ ἀπαιτήσῃ τοῦ Βαρὲν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐκχώρησιν τῆς ἐπαρχίας τῶν Ἀδάνων, ἥτοι τῆς πεδιάδος Κιλικίας, ἔμεινεν ἀνένδοτος. Τέλος δὲ εὗρέθη μέση τις ὁδός, καθ' ἣν ἡ μὲν Συρία ἅπασα (ἥτοι αἱ ἐπαρχίαι Πτολεμαίδος, Τριπόλεως, Ἱερουσαλήμ, Νεαπόλεως (Ναβλούς, τῆς πάλαι Σαμαρείας), Δαμασκοῦ καὶ Χαλεπίου) προσηρ-

τῶντο ἀμέσως εἰς τὸ κράτος τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ, ἡ δὲ ἐπαρχία τῶν Ἀδάνων ἐδίδετο προσωπικῶς εἰς τὸν Ἰβραήμ πασσᾶν ὡς διοικητὴν δευτέρας τάξεως. Ὁ Βαρέν, ἅμα συμφωνηθέντων τῶν προκαταρκτικῶν τούτων ὁρων τῆς εἰρήνης (1), ἔσπευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καταλιπὼν τὸν Ῥεσίτ ἐν Κοτυαίῳ διὰ τὰς περαιτέρω διαπραγματεύσεις. Ὁ Βαρέν ἔφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν (2/14 Ἀπριλίου) μικρὸν μετὰ τὴν ἐνταῦθα ἄφιξιν τῆς τρίτης ναυτικῆς Ῥωσικῆς μοίρας, ἣτις ἀπεβίβασε περὶ τὰς 8 χιλιάδας στρατοῦ. Νῦν ὁ ἀριθμὸς τῶν κατὰ τὴν Ἀσιατικὴν ὄχθην τοῦ Βοσπόρου στρατοπεδευομένων Ῥώσων ἀνῆρχετο εἰς 13 χιλιάδας. Τὸ τοιοῦτο δὲ ἦτο δύναμις ἱκανὴ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὸν Σουλτάνον διὰ νὰ ἀποκρούσῃ τὸν περὶ Ἀδάνων ὅρον. Ἀλλ' ἐξ ἄλλου ἡ συγκέντρωσις ἰσχυρᾶς μοίρας Ῥωσικοῦ στόλου ἐν Βοσπόρῳ καὶ ἡ ἀποβίβασις Ῥωσικῶν στρατευμάτων εἰς τὴν ὄχθην αὐτοῦ εἶχε ταραξεί μεγάλως τὰ ἀνακτοβούλια πασῶν τῶν μεγάλων Δυνάμεων καὶ ἰδίως τῶν δύο δυτικῶν. Ἀγγλικὸς καὶ Γαλλικὸς στόλος εἶχε φθάσει εἰς τὸν κόλπον τῆς Σμύρνης (εἰς τὸν ὅρμον τῶν Βρυούλων), ἵνα ὦσιν ἔτοιμοι διὰ πᾶν ἀπροσδόκητον, καὶ μεγάλοι ἠπειλοῦντο Εὐρωπαϊκαὶ περιπλοκαί. Ὁ φόβος τῶν τοιούτων περιπλοκῶν καὶ ἡ ἐπίμονος ἐνέργεια τοῦ Ῥουσσέν ἔπεισαν ἐπὶ τέλους τὸν Σουλτάνον νὰ ἐγκρίνῃ τῇ 23/5 Μαΐου τὰς γενομένας ἐν Κοτυαίῳ συμφωνίας. Αὗται ἄλλως οὐδαμῶς ἐδέσμευον τὸν Σουλτάνον ἐν τῷ μέλλοντι, διότι δὲν καθωρίζοντο διὰ συνθήκης, πολλῶ δὲ ὀλιγώτερον δι' ἐγγυήσεως τῶν μεσολαβουσῶν Δυνάμεων ἦσαν, κατὰ τὸν ἐπίσημον καὶ νόμιμον αὐτῶν τύπον, παραχωρήσεις τοῦ Σουλτάνου ἐπιβληθεῖσαι αὐτῷ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης καὶ δυνάμεναι ν' ἀνακληθῶσιν ὅτε ἤθελεν ἐκλίπει ἡ ἀνάγκη, ὅπως πάντα τὰ διὰ φερμανίου διατασσόμενα μέτρα. Μετὰ τοῦ φερμανίου δὲ τῶν μνημονευθεισῶν εἰς τὸν Μεχμέτ Ἀλῆν παραχωρήσεων ἐκηρύχθη καὶ γενικὴ ἀμνηστία εἰς πάντας τοὺς μετὰ τοῦ Ἰβραήμ συμπράξαντας ὑπηκόους τοῦ Σουλτάνου.

Ἡ ἀδελφοποίησις τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ μετὰ τοῦ Τουρκικοῦ. — Διὰ τῆς λύσεως τῆς Τουρκοαιγυπτιακῆς ἔριδος καὶ

(1) Ἐννοεῖται ὅτι δὲν προέκειτο ἐν Κοτυαίῳ περὶ ἐπίσημου συνθήκης, ὅποια δὲν ἦδύνατο νὰ συνομολογηθῇ μεταξὺ τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ ἀντιβασιλέως, οὐδ' ὁ Βαρέν καὶ ὁ Ῥεσίτ ἦσαν ἐπίσημοι πληρεξούσιοι. Ἐν Κοτυαίῳ συνεζητήθησαν καὶ συνεφωνήθησαν ἀνεπισήμως οἱ ὅροι τῆς εἰρήνης, ἵνα ὁ Σουλτανὸς παραχωρήσῃ ὡς ἐξ οἰκείας βουλήσεως, τὰς συμφωνηθείσας κατὰ τοὺς ὅρους ἐκείνους παραχωρήσεις.

τῆς περὶ τὰς ἀρχὰς Μαΐου 1833 ἀρξαμένης ὑπὸ τοῦ Ἰβραήμ ἐκκένωσης τῶν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῶν παραχωρηθέντων τῷ Μεχμέτ Ἀλῇ κατεχομένων χωρῶν ἔληγεν ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ῥωσικοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπικουρικοῦ στρατοῦ καὶ στόλου, ὅστις ἔδει νῦν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ῥωσικὴν αὐτοῦ πατρίδα πρὸς εὐχαρίστησιν οὐ μόνον τῶν μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ τῆς Πύλης αὐτῆς καὶ τοῦ Σουλτάνου, ἀπαλλασσομένων ἀπὸ ἀγαπητῶν, ἀλλ' ἐπικινδύνων ξένων. Χαρακτηριστικὴ εἰκὼν τῶν ἐν τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς φιλορώσοις πολιτικοῖς ἀνδράσιν ἐπικρατουσῶν τότε διαθέσεων εἶναι ἡ ἐπιστολὴ, ἣν ἀπηύθυνεν ὁ φιλόρωσος Χοσρέφ πρὸς τὸν Ἀγγλον πρεσβευτὴν ἅμα λαβὼν εἰδῆσιν περὶ τῆς ἀρξαμένης ἀποχωρήσεως τοῦ Ἰβραήμ. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ὁ φιλόρωσος ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν, ὁ εἰσηγητὴς τῆς πρὸς τὴν Ῥωσσίαν ἐπικλήσεως, ἐξέφραζε τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ περὶ τῆς προσεχοῦς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν « πολυτίμων, ἀλλ' ἀπαιτητικῶν καὶ ἐπικινδύνων ξένων τοῦ Σουλτάνου ». Καὶ ὅμως ἀνεξαρτήτως τῆς ὑπὸ γενικὴν πολιτικὴν ἔποψιν κρίσεως καὶ ἐκτιμήσεως τοῦ χαρακτῆρος τῆς πρωτοφανοῦς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Τουρκορωσικῶν σχέσεων περιστάσεως, καθ' ἣν Ῥωσικὸς στόλος καὶ στρατὸς κατελάμβανον, προσκλήσει τοῦ Σουλτάνου, τὸν Βόσπορον, ἵνα προστατεύσῃ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Ἰσλάμ κατὰ τοῦ μωαμεθανοῦ ὑποτελοῦς αὐτοῦ· ἀνεξαρτήτως τῆς τοιαύτης κρίσεως καὶ ἐκτιμήσεως καὶ τῶν ἐκ ταύτης προερχομένων αἰσθημάτων καὶ διαθέσεων, αὐτὸς ὁ παρὰ τὸν Βόσπορον στρατοπεδεύων Ῥωσικὸς στρατὸς οὐ μόνον οὐδ' ἐλαχίστην ἔδωκεν ἀφορμὴν ψόγου ἢ μομφῆς τοῖς φιλοξένοις καὶ τὴν δύναμιν πάντοτε τιμῶσι καὶ σεβομένοις Ὀθωμανοῖς, ἀλλ' ἐγένετο καὶ ἀντικείμενον παγκοίνου, σχεδὸν εἰπεῖν, ἐνθουσιώδους συμπαθείας ἐκ μέρους τοῦ Τουρκικοῦ λαοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ μικρὸς Ῥωσικὸς στρατὸς ὁ καταπλεύσας εἰς Βόσπορον εἶχεν ἐπίτηδες ἐκλεγῆ, ἵνα ἐκπροσωπήσῃ πᾶσαν τὴν ἀρετὴν τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ. Ἡ τε ἀμφίεσις καὶ ἡ καθαριότης τῆς περιβολῆς καὶ τῶν ὑπὸ τὰς σκηνάς ἐνδαιτημάτων καὶ ὁ καλὸς ὅπλισμός καὶ ἡ ἄσκησις καὶ ἡ πειθαρχία τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ διὰ τὸ ἐντελὲς καὶ ἄμεμπτον αὐτῶν ἐνεποιοῦν τὴν ἀρίστην ἐντύπωσιν τοῖς θεωμένοις αὐτά. Ἄπας ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔτρεχε πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Βοσπόρου σκηνάς τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ, ἵνα θεᾶται τὸν στρατὸν τοῦτον καὶ ἐπέστρεφεν ἀποκομίζων τὰς ἀρί-

στας ἐντυπώσεις. Παρὰ τὰς Ῥωσικὰς σκηναὺς ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπόβασιν τοῦ στρατοῦ εἶχον ἰδρυθῆ καὶ σκηναὶ διὰ χιλιάδας τινὰς Τουρκικοῦ στρατοῦ τακτικοῦ, ὅστις ἀπετέλει μὲν ἰδίαν μοῖραν, ἀλλ' ὑπέκειτο εἰς τὴν αὐτὴν ὑπερτάτην διοίκησιν τοῦ στρατηγοῦ Μουρά-βιφ. Καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐγίνοντο παρατάξεις καὶ ἐπιθεωρήσεις καὶ τὰ ἀπὸ κοινοῦ γινόμενα τῶν δύο στρατῶν γυμνάσια, ἐν οἷς οἱ Ῥῶσ-σοι ἀξιωματικοὶ προσεπάθουν παντὶ τρόπῳ ν' ἀποφεύγῃσι μὲν πᾶν τὸ δυνάμενον καὶ κατ' ἐλάχιστον νὰ προσβάλλῃ τὴν φιλοτιμίαν τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, ἡγωνίζοντο δὲ νὰ παραστήσωσι τοὺς Τούρκους στρατιώτας ἐν πᾶσιν ἀνταξίους καὶ ἴσους πρὸς τοὺς Ῥώσσους αὐτῶν συναδέλφους. Τοῦτο δὲ ἀκριβῶς ἐπλήρου τὸν Τουρκικὸν στρατὸν ἐνθου-σιασμοῦ ὑπὲρ τῶν Ῥώσων συμμάχων, καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τούτου μετεῖχε καὶ ὁ Τουρκικὸς λαός. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ τῶν Ῥώσων παρὰ τοῖς Ἑλλησι κατοίκοις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑπηκόοις τοῦ Σουλτάνου, οἵτινες ἐδράττοντο πάσης εὐκαιρίας, πρὸ πάντων κατὰ τὴν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα μετάβασιν τῶν Ῥώσων, ἵνα ἐπιδείξῃσι τὰς πρὸς αὐτοὺς συμπαθείας, δὲν ἐψύχρανε τὸν ζῆλον τῶν Τούρκων. Μικρὸν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ ἔφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ὁ ὡς πρεσβευτὴς πρώτης τάξεως (Ambassadeur) διορισθεὶς παρὰ τῷ Σουλτάνῳ ἑκτακτος ἀντιπρόσω-πος τοῦ Τσάρου κόμης στρατηγὸς Ἀλέξιος Ὁρλώφ, ὁ τοσαύτην ὑπό-ληψιν καὶ συμπάθειαν οὐ πρὸ πολλοῦ παρὰ τοῖς Τούρκοις πολιτικοῖς ἀνδράσι κτησάμενος ὑπασπιστὴς τοῦ Τσάρου. Ὁ κόμης Ὁρλώφ, ὅστις ἦτο καὶ στρατιωτικὸς, ἀνέλαβε καὶ τὴν ὑπερτάτην ἀρχηγίαν τοῦ παρὰ τὸν Βόσπορον στρατοπεδεύοντος Ῥωσικοῦ στρατοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ στόλου. Εἰς τὸν νέον δὲ Ῥώσσον πρεσβευτὴν καὶ ἀνώτατον ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ, ὅστις ἦτο κομιστὴς καὶ αὐτογράφου ἐπιστολῆς τοῦ Τσάρου πρὸς τὸν Σουλτάνον, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Διβανίου μετὰ πολλῆς εὐλαθείας καὶ φόβου ἡ παράκλησις περὶ τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ. Ὁ Ὁρλώφ προθύμως συνήνεσεν εἰς τὴν αἴ-τησιν τῆς Πύλης, ἀλλ' ἔθηκεν ὡς ὅρον τὴν ἀπὸ τῶν ἐντεῦθεν τοῦ Ταύρου χωρῶν ἀπομάκρυνσιν καὶ τοῦ τελευταίου Αἰγυπτίου στρα-τιώτου· πρὸς τοῦτο δὲ ἔπεμψε τὸν ἴδιον αὐτοῦ ὑπασπιστὴν βαρῶνον Λίβεν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἵνα φέρῃ αὐτῷ ἀκριβεῖς πληροφορίας. Ὁ βαρῶν Λίβεν ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τῇ 24/6 Ἰουλίου φέ-ρων τὴν εὐχάριστον εἰδῆσιν τῆς ἐντελοῦς ἐκκενώσεως τῶν ἐντεῦθεν

τοῦ Ταύρου χωρῶν. Μίαν ἐβδομάδα πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Λίβεν ὁ Ὀρλώφ ἐποιήσατο (17/29 Ἰουνίου) μεγάλην ἐπιθεώρησιν τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Χονκιάρ Ἰσκελεσί, εἰς ἣν παρέστη αὐτὸς ὁ Σουλτάνος μετὰ τῶν ἀνωτάτων λειτουργῶν τοῦ κράτους, παρέστησαν δὲ καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων Δυνάμεων. Τὴν μεγάλην ταύτην ἐπιθεώρησιν μετὰ δέκα ἡμέρας ἠκολούθησεν ἡ ἀναχώρησις τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ, ἀφοῦ, ὥς εἵπομεν, τῇ 21/6 Ἰουλίου ἐπανεκάμψεν ὁ Λίβεν ἐκ τῆς ἐκδρομῆς αὐτοῦ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Τῇ 26/8 Ἰουλίου ὁ Σουλτάνος διένειμε μετάλλια εἰς τὸν Ῥωσικὸν στρατόν, ἀργυρᾶ μὲν διὰ τοὺς ἀπλοῦς στρατιώτας, χρυσᾶ διὰ τοὺς ἀξιωματικούς, ἀδαμαντοκόσμητα δὲ διὰ τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ ἐπιτελείου, φέροντα πάντα ἐπὶ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας τὸ μονόγραμμα τοῦ Σουλτάνου μετὰ τῆς μωαμεθανικῆς χρονολογίας, ἐπὶ τῆς ἐτέρας δὲ ἡμισέληνον καὶ ἀστέρα μετὰ τῆς Χριστιανικῆς χρονολογίας. Τὴν ἐπαύριον (27/9 Ἰουλίου) τὰ Ῥωσικὰ στρατεύματα ἐπεβιβάσθησαν ἅπαντα εἰς τὸν στόλον καὶ ὁ στόλος ἅπας ἀπῆρεν ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου εὐνοούμενος ὑπὸ ἀνέμου οὐρίου. Ἀνεχώρησε δὲ ἐπὶ τοῦ στόλου καὶ ὁ Ὀρλώφ τυχὼν πρότερον παρὰ τῷ Σουλτάνου ἐπισήμου ἀκροάσεως. Οὕτως ἔληξεν ἐν τῶν λίαν ἀξιομνημονεύτων καὶ περιεργοτάτων ἐπεισοδίων τῶν Τουρκορωσικῶν σχέσεων καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα.

Ῥωσσοτουρκικὴ συμμαχία. Ἡ συνθήκη τοῦ Χονκιάρ Ἰσκελεσί.—Τὴν γενναίαν προθυμίαν τοῦ Τσάρου εἰς τὸ νὰ σπεύσῃ πρὸς βοήθειαν τοῦ Σουλτάνου ἠκολούθησαν ἐν Εὐρώπῃ ἀνησυχίαι καὶ φόβοι, καὶ τοὺς φόβους τούτους ὁ θαυμασμὸς πρὸς τὴν ἀφιλοκέρδειαν τῆς Ῥωσικῆς πολιτικῆς καθ' ἣν ἡμέραν ὁ Ῥωσικὸς στόλος καὶ στρατὸς κατέλειπον τὰς ἐρατεινὰς ὄχθας τοῦ βαθυδίνου Βοσπόρου. Οὐχ ἦττον ἐν τῇ ὅλῃ ταύτῃ τῇ ἐπικῇ μᾶλλον κατὰ τὸ φαινόμενον ἢ πολιτικῇ ἱστορίᾳ, καὶ ἰδίως ἐν τῇ ταχείᾳ ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Βοσπόρου ἐμφανίσει καὶ ἐξαφανίσει τοῦ διπλωμάτου στρατηγοῦ Ὀρλώφ, ὑπῆρχέ τι ἀληθῶς πολιτικόν, ἀληθῇ τιμὴν περιποιοῦν εἰς τὴν δεξιότητα τῆς Ῥωσικῆς διπλωματίας. Τεσσαρασκαίδεκα ἡμέρας μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ὀρλώφ καὶ τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ μετ' ἐκπλήξεως ἐμάνθανεν ἡ Εὐρώπη ὅτι κατὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει παρουσίαν τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ἐν μέσῳ τῶν στρατιωτικῶν ἐπιθεωρήσεων καὶ τῶν κατὰ τὸ φαινόμενον πρὸς ἀναχώρησιν τοῦ

Ῥωσικοῦ στρατοῦ ζωηρῶς διεξαγομένων διαπραγματεύσεων, συνωμολογεῖτο συνθήκη μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας πραγματοποιοῦσα ἓνα τῶν σπουδαιοτάτων σκοπῶν τῆς Ἀνατολικῆς πολιτικῆς τῆς Ῥωσσίας καὶ δι' εἰρηνικωτάτου τρόπου λύουσα, καίτοι προσωρινῶς, ἓν τῶν δυσχερεστάτων προβλημάτων τοῦ ὅλου Ἀνατολικοῦ ζητήματος. Ὁ κόμης Ὀρλώφ ἦτο κομιστὴς προτάσεων τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου περὶ συνομολογήσεως συμμαχίας ἐπιθετικῆς καὶ ἀμυντικῆς μεταξὺ τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Τουρκίας. Τίνα σημασίαν καὶ σπουδαιότητα ἠδύνατο νὰ ἔχῃ διὰ τὴν Ῥωσσίαν ἢ τίνα ὠφέλειαν ἠδύνατο νὰ παρέχῃ αὐτῇ τοιαύτη τις συμμαχία βεβαίως εἶναι δύσκολον νὰ νοήσῃ τις, ἂν μὴ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ὅλη συμμαχία δὲν ἦτο σκοπός, ἀλλὰ μέσον καὶ εἰσαγωγὴ εἰς ἐκεῖνο, ὅπερ ἐφαίνετο ὡς ἀπλὴ λεπτομέρεια τῆς συμμαχίας, ὡς ἀπλοῦν καὶ ἐπουσιῶδες παράρτημα τῆς συνθήκης. Ἀλλ' ἴδωμεν ἐν πρώτοις τὴν συνθήκην αὐτήν. Ὁ κόμης Ὀρλώφ ἀφοῦ πρῶτον ἀνακοινώσας τῷ ὑπουργῷ τῶν ἐξωτερικῶν Ἀκίφ ἐφέντη τὴν περὶ συμμαχικῆς συνθήκης πρότασιν τοῦ Τσάρου δὲν εὗρε παρ' αὐτῷ τὴν ἐλπίζομένην προθυμίαν, προετίμησε ν' ἀκολουθήσῃ τὴν μὴ εὐθεΐαν, ἀλλ' ἀσφαλεστέραν πρὸς τοῦτο ὁδόν, μεταχειρισθεὶς ὡς μεσίτην τὸν πολλάκις μνημονευθέντα αὐλικὸν Ἀχμέτ Φεῖζῆν πασσᾶν. Ὁ τε Ἀχμέτ καὶ ἄλλοι αὐλικοὶ ἐφάνησαν πρόθυμοι εἰς τὰ προτεινόμενα καὶ ταχέως ἔπεισαν τὸν Σουλτάνον, ἀφοῦ διὰ τῶν Ῥωσικῶν ἐνεργειῶν περιῆλθεν εἰς γνῶσιν τῶν ἐν τῷ Σουλτανικῷ ἀνακτόρῳ ἀλληλογραφία πρόσφατος τοῦ Γάλλου πρέσβεως Ρουσσέν προδίδουσα τὰ ἀληθῆ σχέδια τῆς Γαλλικῆς πολιτικῆς τῆς ζητούσης νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν δυναστείαν τῶν Ὀσμάνων διὰ τῆς τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου (Ἰδ. σελ. 459). Ὁ Σουλτάνος κατέστη οὕτω προθυμότατος εἰς τὴν συνομολόγησιν τῆς προτεινομένης συνθήκης καὶ διώρισεν ἀμέσως ὡς πληρεξουσίου τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν Ἀκίφ ἐφέντην καὶ τοὺς φιλορώσσους Χοσρέφ πασσᾶν καὶ Ἀχμέτ Φεῖζῆν πασσᾶν. Οὗτοι δὲ συνελθόντες μετὰ τοῦ κόμητος Ὀρλώφ καὶ τοῦ πρέσβεως Βουτένιεφ ὡς ἀντιπροσώπων τῆς Ῥωσσίας προέβησαν εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς συνομολόγησιν τῆς συνθήκης. Αἱ διαπραγματεύσεις διεξήχθησαν μετὰ μεγάλης ταχύτητος ἐνταυτῷ καὶ μυστικότητος χωρὶς νὰ ὁσφρανθῇ τι ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει Εὐρωπαϊκὴ διπλωματία, καὶ τῇ 26/8 Ἰουλίου, ἥτοι τῇ παραμονῇ αὐτῇ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Ῥωσικῶν στρατευμάτων, καθ' ἣν ἀκριβῶς

ἡμέραν ὁ Σουλτάνος ἤμειβε διὰ μεταλλίου τοὺς Ῥώσους στρατιώ-
τας καὶ ἀξιωματικούς, ὑπεγράφετο ἐν τῷ ἐν Χονκιάρ Ἰσκιεσί αὐ-
τοκρατορικῷ περιπτέρῳ ἢ ἐντεῦθεν λαβοῦσα τὸ ὄνομα περιδόητος
συνθήκη. Τὸ πρῶτον ἄρθρον τῆς ἐξ ὀλιγίστων ἄρθρων συγκειμένης
ταύτης συνθήκης καθώριζεν, ὅτι ἡ συνθήκη σκοπὸν εἶχε τὴν ἀμοι-
βαίαν ὑπ' ἀλλήλων ὑποστήριξιν τῶν δύο κρατῶν, ἅτινα ἐν πάσῃ
ἀνάγκῃ τῆς ὑπερασπίσεως τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν ὀφείλον νὰ συνε-
νῶνται πρὸς ἀλληλα θέτοντα ὑπὸ τὴν διάθεσιν ἀλλήλων πάσας τὰς
στρατιωτικὰς καὶ ναυτικὰς δυνάμεις αὐτῶν. Τὸ 2 ἄρθρον ἐπεκύρου
τὴν ἀπὸ 21/2 Σεπτεμβρίου συνομολογηθεῖσαν μεταξὺ τῶν δύο κρα-
τῶν συνθήκην τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τὰς περὶ Ἑλλάδος συμβάσεις
τῆς 14/26 Ἀπρ. 1830 καὶ 9/21 Ἰουλ. 1832 (ἰδ. σ. 17 κ. 25). Διὰ
τοῦ 3 ἄρθρου ὁ Τσάρος ἡγγυᾶτο τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν ἀνεξαρ-
τησίαν τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους ὑπερασπίζων αὐτὸ κατὰ γῆν καὶ
κατὰ θάλασσαν καὶ πέμπων τοσαύτας στρατιωτικὰς καὶ ναυτικὰς
ἐπικουρίας, ὅσας ἡ Τουρκία ἤθελε θεωρήσει ἀναγκαίας. Τὸ 4 ἄρθρον
καθώριζεν ὅτι μόνον ἡ τροφοδοσία τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ ἔδει νὰ
βαρύνῃ τὸν σύμμαχον τὸν ἐπικαλούμενον τὴν στρατιωτικὴν ἐπικου-
ρίαν, πασῶν τῶν ἄλλων δαπανῶν ἀφιεμένων εἰς βᾶρος τοῦ πέμποντος
τὴν ἐπικουρίαν. Τὸ 5 ἄρθρον καθώριζε τὴν ἰσχὺν τῆς συνθήκης ἐπὶ 8
ἔτη «καίτοι τὰ συμβαλλόμενα κράτη ἦσαν διατεθειμένα εἰλικρινῶς
νὰ ἐπεκτείνωσιν αὐτὴν ἐφ' ὅσον δυνατόν πλείονα χρόνον». Πάντες οἱ
ὅροι οὗτοι ἦσαν κατ' οὐσίαν ὑπὲρ τῆς Τουρκίας πρὸς βᾶρος τῆς Ῥωσ-
σίας. Ἀλλ' ὑπῆρχε καὶ μυστικὸν ἄρθρον, ἐν ᾧ ἡ Ῥωσσία παρητεῖτο,
ἐν περιπτώσει ὑπερασπίσεως τῆς ἀσφαλείας τοῦ κράτους αὐτῆς, πᾶ-
σαν ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας συμμαχικῶς ὀφειλομένην κατὰ γῆν ἢ
κατὰ θάλασσαν συνδρομήν, ὑποχρεουμένης τῆς Τουρκίας ἀπλῶς νὰ
κλείῃ διαρκῶς τὴν εἴσοδον τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς τὰ
πολεμικὰ πλοῖα τῶν ξένων Δυνάμεων. Οὕτω ἅπασα μὲν ἡ συνθήκη
συνωμολογεῖτο ὑπὲρ τῆς Τουρκίας, τὸ μόνον δέ, ὅπερ ἐλάμβανεν ἡ
Ῥωσσία, ἦτο ὁ ἀποκλεισμός τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς τὰ πολεμικὰ πλοῖα
τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων. Ἀπέναντι δὲ τοῦ πλεονεκτήματος τούτου
ἡ Ῥωσσία ἀσμένως ἡγγυᾶτο τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἀκεραιότητα
τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους. Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ὁ κυριώτατος
σκοπὸς τῆς ἀνατολικῆς πολιτικῆς τῆς Ῥωσσίας ὁ ἀποκλεισμός τοῦ
Ἑλλησπόντου, κατ' ἀκολουθίαν δὲ φυσικὴν, καὶ τοῦ Βοσπόρου, εἰς

τοὺς Εὐρωπαίους, ὁ ἀποκλεισμός δηλονότι τῆς πύλης τῆς ἀγούσης τὸν ἐχθρὸν εἰς τὸν οἶκον τῆς Ῥωσσίας. Ἡ εἰρηνικὴ ἐπιτυχία τοῦ τοιοῦτου σκοποῦ ἴσα σχεδὸν δύναται διὰ τὴν Ῥωσσίαν πρὸς τὴν εἰρηνικὴν λύσιν τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος καὶ διὰ τοῦτο ἡ Ῥωσσία ἦτο καὶ τότε, ὡς εἶναι καὶ νῦν, πρόθυμος νὰ ἐγγυηθῇ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ Ὄθωμανικοῦ κράτους, ἀρκεῖ νὰ ὑποχρεωθῇ τοῦτο νὰ κλείῃ ἀπολύτως τὸν Ἑλλήσποντον εἰς τοὺς πολεμικοὺς στόλους τῆς Εὐρώπης.

Ὅτε ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς συνθήκης τοῦ Χουνκιάρ Ἰσκελεσί διεδόθη ἐν Εὐρώπῃ ἡ εἰδησις τῆς συνομολογήσεως συμμαχικῆς συνθήκης μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας, ἐκπληξίς καὶ ταραχὴ κατέλαβε τὰ ἀνακτοβούλια τῶν μεγάλων Δυνάμεων, ἰδίως δὲ τὴν Ἀγγλογαλλικὴν διπλωματίαν. Οἱ διπλωμάται μὴ ἐννοοῦντες τίνα σπουδαίαν ὠφέλειαν ἡδύνατο νὰ παρέχῃ τῇ Ῥωσσίᾳ ἡ συμμαχία τῆς Τουρκίας, πᾶσαν τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος ἐζήτουν ἐν τῷ μυστικῷ ἄρθρῳ, τοῦ ὁποίου δὲν ἠγνοεῖτο ἡ ὑπαρξίς. Πολλοὶ ἐγένοντο ἀπαισιόδοξοι ὑποθέσεις περὶ τοῦ ἀντικειμένου τοῦ ἄρθρου τούτου, εἰκάζετο δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι διὰ τοῦ μυστικοῦ ἄρθρου ἡ Ῥωσσία ἐλάμβανε τὸ δικαίωμα νὰ κατέχῃ στρατιωτικῶς, ὅσας ἐκρινεν ἀναγκαῖον, οἰανδῆποτε θέσιν ἐν Τουρκίᾳ, ἰδίως τὸν Βόσπορον. Ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις διὰ τοῦ πρέσβεως Ῥουσσέν διεμαρτυρήθη πρὸς τὴν Πύλην κατὰ τῆς συνθήκης ὡς «παρεχούσης τῇ Ῥωσσίᾳ δικαίωμα ἐπεμβάσεως εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Τουρκίας», καὶ ἐκήρυξεν ὅτι ἐθεώρει τὴν συνθήκην ὡς μὴ γενομένην, ἐπιφυλασσομένη νὰ πολιτεύηται κατὰ τὰς περιστάσεις. Κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα διεμαρτυρήθη καὶ ἡ Ἀγγλία διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεως λόρδου Πονσόνβυ, στόλος δὲ Ἀγγλογαλλικὸς ἐστάλη εἰς τὰ στόμια τοῦ Ἑλλησπόντου, ἵνα δώσῃ μεῖζον κῦρος εἰς τὰς διαμαρτυρίας. Ἡ Πύλη πρὸς στιγμὴν κατελήφθη ὑπὸ μεγάλης ἀμηχανίας καὶ φόβου. Ἀλλ' αἱ δυτικαὶ Δυνάμεις δὲν ἐχώρουν περαιτέρω ἐν ταῖς ἐχθρिकाῖς αὐτῶν διαθέσεσιν· αἱ δὲ δύο μεγάλαι Γερμανικαὶ κυβερνήσεις πληροφορηθεῖσαι παρὰ τοῦ Ῥωστικοῦ ἀνακτοβουλίου περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ μυστικοῦ ἄρθρου ἀνεγνώρισαν τὴν συνθήκην. Ὅτε δὲ κατὰ μικρὸν ἐγνώσθησαν καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Εὐρώπῃ τὰ κατὰ τὸ ἄρθρον τοῦτο, τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ ἐκρίθη μετριοπαθέστερον ἀκριβῶς διότι ἡ τούτου ἄγνοια εἶχε προκαλεσθῇ τὴν μεγάλην ταραχήν. Αἱ δυτικαὶ Δυνάμεις ἐζήτησαν πάντοτε εὐκαιρίαν νὰ κατα-

λύσωσι τὸ περὶ Ἑλλησπόντου διὰ τῆς συνθήκης καθιερωθὲν καθεστῶς καὶ ἐπέτυχον ἀληθῶς τοῦτο μετὰ τὴν λήξιν τῆς ὀκταετοῦς ἰσχύος τῆς συνθήκης· ἀλλὰ κατὰ τὸ μεσολαβῆσαν χρονικὸν διάστημα εἰς οὐδὲν προέβησαν ἐχθρικὸν κίνημα, τὰ δ' Ἀγγλικά καὶ Γαλλικά πολεμικά πλοῖα τὰ σταθμεύοντα πρὸ τοῦ στομίου τοῦ Ἑλλησπόντου μετ' ἀνοχῆς καὶ καρτερίας ἔβλεπον πρὸς τὰ ἔσωθεν τοῦ πορθμοῦ ἀπέναντι αὐτῶν ὑπερηφάνως σταθμεύοντα Ῥωσικά πολεμικά πλοῖα.

Εὐεργετικαὶ διατάξεις τοῦ Μαχμούτ Β'. — Καὶ ἦτο μὲν ἡ τοιαύτη ὑπεροχὴ τῆς Ῥωσσίας διηνεκές ἀντικείμενον φθόνου καὶ φόβου καὶ ἀνησυχίας διὰ τὰς δυτικάς Δυνάμεις. Ἀλλ' ἐξ ἄλλου ὑπὸ γενικὴν πολιτικὴν καὶ ἐκπολιτιστικὴν ἔποψιν κρινομένη ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλη δύναμις τῆς Ῥωσσίας, ἥς μετριοπαθῆ πάντοτε καὶ συνετὴν ἐποιεῖτο χρῆσιν, ἀναντίρρητον ὅτι συνετέλεσε πλεῖστον ὅσον εἰς τὴν ἐπὶ τὸ ἡπιώτερον καὶ φιλανθρωπότερον μεταβολὴν τοῦ συστήματος τῆς κυβερνήσεως ἐν Τουρκίᾳ, καὶ ἰδίως εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεως τῶν Χριστιανῶν. Ἡ μεγάλη πρὸς τὴν Ῥωσσίαν προσέγγις τοῦ Σουλτάνου ἐπηύξησε τὴν φιλοτιμίαν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐπιδεικτικῇ πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς γενναιότητι καὶ ἐν τῇ σπουδῇ αὐτοῦ πρὸς τὸ εὐαρεστῆσαι τῇ κοινῇ γνώμῃ ἐν Ῥωσίᾳ, ἐν μέρει δὲ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Εὐρώπῃ. Ὁ Μαχμούτ Β' ἦτο ἀνὴρ καὶ ἡγεμὼν χαρακτῆρος ἰσχυροῦ, ἔχων θέλησιν σιδηρᾶν, μεγαλοπράγμων καὶ μεγαλεπήβολος, ἀρχικώτατος, ἀλλ' ἔχων συνείδησιν ζωηρὰν τῶν ἡγεμονικῶν καθηκόντων, φίλος τῆς προόδου καὶ τῶν μεταρρυθμίσεων. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ἡ ἀποτόμως διακόψασα τὰ μεταρρυθμιστικὰ αὐτοῦ σχέδια καὶ ἐπὶ μακρὸν σοβαρώτατα ἐπασχολήσασα αὐτὸν εἰς τὸν ὑπὲρ ὑπάρξεως τοῦ κράτους καὶ τῆς θρησκείας, ὡς ἐνόμιζεν, ἀγῶνα, ἀνέπτυξεν ἐν τῇ ἰσχυρᾷ ταύτῃ φύσει ἰσχυρὸν τὸ ὀρμέμφυτον τοῦ καταστρέφειν καὶ ἐξαφανίζειν τοὺς ἐναντίους καὶ τὸ μῖσος τὸ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἰσλάμ, ἰδίως κατὰ τῶν κινδυνωδεστάτων ἐχθρῶν τοῦ κράτους, τοῦ Ἑλληνικοῦ δηλονότι ἔθνους καὶ τοῦ Ῥωσικοῦ κράτους. Ἀλλ' ἡ ὀριστικὴ λύσις τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος, ἡ πρὸς τὴν Ῥωσσίαν εἰρήνη, ἡ γενναιότης τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου καὶ ἡ μετὰ τούτου στενὴ φιλία ἐξήγειραν κατὰ μικρὸν ἐν τῷ Μαχμούτ τὰ γενναιότερα καὶ εὐγενέστερα ὀρμέμφυτα τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ καὶ ἡγεμονικῆς φύσεως, τὴν μεγαλοφροσύνην, τὴν γενναιότητα πρὸς τὸ ὑπήκοον, τὸ φιλοδίκαιον καὶ τὸ ἀνεξίθρησκον ἀπέναντι τῶν Χριστιανῶν ὑπηκόων. Μετὸ

τὸ τέλος τοῦ Ῥωσσοτουρκικοῦ πολέμου οὐ μόνον ἔδωκεν ἀμνηστείαν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τῶν ὑπὸ τῶν Ῥωσσικῶν στρατευμάτων καταληφθεῖσων διαρκούντος τοῦ πολέμου Εὐρωπαϊκῶν ἐπαρχιῶν τοὺς συμπράξαντας τοῖς Ῥώσοις, ἀλλὰ καὶ αὐστηρὰς ἐξέπεμψε διαταγὰς ἵνα μηδεὶς τούτων πάθῃ μηδέν. Ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐτῇ οἱ κακοποιούντες τοὺς Χριστιανοὺς Μωμεθανοὶ ἐτιμωροῦντο αὐστηρῶς, ἐνίοτε δὲ διὰ τῆς ἐσχάτης τῶν ποινῶν (1). Πρὸς τούτοις ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἀμέσως τοῦ 1830 οἱ τοσαῦτα κατὰ τὸ 1828 παθόντες καὶ εἰς τὰ ἔνδον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐξωρισμένοι Ἀρμενοκαθολικοὶ (ἴδ. Τόμ. Β', σελ. 763) ἔλαβον τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐπανέλθωσι καὶ νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ Μαχμούτ Β' δὲν μετέβαλε τοὺς πολιτικούς θεσμοὺς τοῦ κράτους οὐδ' ἐξέδωκε νέους νόμους ὑπὲρ φιλανθρωποτέρας διοικήσεως, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα, ὅπερ ἐνέπνεεν αὐτὸς εἰς τὴν κυβέρνησιν, αὐτὴ ἡ ζωηρὰ συμμετοχὴ αὐτοῦ εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν τοῦ κράτους, ἐπήνεγκον παντοῖα εὐεργετήματα, καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐνεκαίνισαν οὐχὶ διὰ θεσμῶν, ἀλλ' ἔργῳ, νέαν ὅλως περίοδον εὐνομίας καὶ εὐημερίας τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους καταστήσασαν τὸ ὄνομα τοῦ φοβεροῦ Σουλτάνου αἰνετὸν καὶ εὐλογητὸν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Καθ' ὃν χρόνον ἐπῆλθεν ἡ πρὸς τὴν Ῥωσσίαν στενὴ ἔνωσις, ὁ Μαχμούτ ἐξέδωκε ῥητὰς διαταγὰς εἰς τοὺς διοικητὰς τῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἐπέβαλεν αὐτοῖς ὡς καθῆκον τὸ νὰ προστατεύωσι τοὺς Χριστιανούς. Περίφημοι δὲ εἶναι οἱ λόγοι, οὓς εἶπέ ποτε κατὰ τοὺς χρόνους τούτους: «Ἐπιθυμία καὶ σκοπὸς ἡμῶν εἶναι νὰ μὴ θεωρῶνται οἱ Μωαμεθανοὶ ὡς τοιοῦτοι εἰ μὴ ἐντὸς τῶν τεμενῶν (δζαμιῶν), οἱ δὲ Χριστιανοὶ ἐπίσης νὰ ᾧσι Χριστιανοὶ μόνον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις αὐτῶν, καὶ οἱ Ἰσραηλῖται νὰ ᾧσι τοιοῦτοι μόνον ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν. Θέλω δὲ ἵνα ἐκτὸς τῶν τόπων τούτων, ἐν οἷς πάντες προσφέρουσι λατρείαν τῷ Θεῷ, ἀπολαύωσιν ἐξ Ἰσου τῶν αὐτῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ τῆς ἐμῆς πατρικῆς προστασίας». Ἀλλ' ἡ πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς ἐπιδαψιλευομένη προστασία τοῦ Σουλτάνου καὶ ὁ καθόλου εὐεργετικὸς χαρακτήρ τοῦ νέου κυβερνητικοῦ συστήματος ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τοὺς λειτουργοὺς τοῦ κράτους. Τὸ σύστημα τῆς τρομοκρατίας, καθ' ὃ πᾶς ὁ εἰς δυσμένειάν

(1) Μωαμεθανὸς τις κακοποιήσας ἐν Κωνσταντινουπόλει Χριστιανὸν ὑπέστη τὴν θανατικὴν ποινὴν φέρων ἐπὶ τοῦ στήθους ἐπιγραφὴν ἔχουσαν τὴν αἰτίαν τοῦ ἐγκλήματος πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν ἄλλων.

τινα πίπτων βεζίρης ἢ ἀρχιστράτηγος ἀπεκεφαλίζετο, δημευομένης τῆς περιουσίας αὐτοῦ, καὶ πᾶσα σχεδὸν ἐν τῇ πολιτικῇ ἢ ἐν τῇ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ ἀποτυχία ἄνευ δίκης καὶ καταδίκης ἐτιμωρεῖτο ἀπηνῶς, ὑπεχώρησεν εἰς αἰσθήματα ὑψηλοτέρας δικαιοσύνης καὶ γενναιότητος καὶ ἐπεικειας, ὥς ἀπεδείχθη ἐν τῷ Αἰγυπτιακῷ πολέμῳ, καθ' ὃν οἱ τοσοῦτον ἀτυχήσαντες στρατηγοὶ (ἴδ. σελ. 455) οὐδὲν ἔπαθον. Ἐν γένει δὲ ἡ ὅλη πολιτεία τοῦ Μαχμούτ κατὰ τὰ ἔτη 1830 - 1839, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν προηγηθεῖσαν περίοδον, ἦτο ἐν πολλοῖς πρότυπον πατρικῆς, φιλαγάθου καὶ φιλοδικαίας κυβερνήσεως.

Μεταρρυθμίσεις τοῦ Μαχμούτ Β'. — Ἀλλ' ἡ τοιαύτη πολιτεία οὐδαμῶς ἐκώλυε τὸν Σουλτάνον τοῦ νὰ ἐπιδιώκῃ τὸ διὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ πολέμου διακοπὴν ἔργον τῆς καταλύσεως τῆς ἐν πολλαῖς χώραις τοῦ κράτους ἐπικρατούσης ἔτι πολυαρχίας καὶ τῆς συγκεντρώσεως τῆς διοικήσεως ὑπὸ τὸ κράτος τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας. Ὁ ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Ἰκονίου ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων αἰχμαλωτισθεὶς Ῥεσίτ πασσᾶς ἐπανελθὼν μετὰ τὴν εἰρήνην εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου εἰς τὴν Ἀσίαν ὡς διοικητῆς τοῦ νομοῦ Σεβαστείας, ἐνταῦθα δὲ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ διοικητοῦ Τραπεζοῦντος Ὁσμάν πασσᾶ εἰργάσθη δραστηρίως ἵνα καταλύσῃ τὰς ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς χώραις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἐν Ἀρμενίᾳ ἀρχούσας ἀνέκαθεν πολλὰς ληστρικὰς δυναστείας τῶν Κούρδων καὶ καθαρίσῃ τοὺς τόπους ἐκείνους ἀπὸ τῶν κακῶν τῆς ληστείας καὶ τῆς ἀναρχίας, διανοίξῃ δὲ μεγάλας ἐμπορικὰς ὁδοὺς ἀπὸ Τραπεζοῦντος δι' Ἐρζερούμης καὶ Βαγιαζίτ μέχρι τῆς Περσικῆς πόλεως Ταυρίδος. Κατὰ τὸ 1834 ὁ Ῥεσίτ πασσᾶς μετὰ 25 χιλιάδων τακτικῶν στρατιωτῶν κατῴρθωσεν ἐντὸς δύο ἐτῶν νὰ καθυποτάξῃ ἐξ ὀλοκλήρου τὸ Κουρδιστὰν καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ ἐνταῦθα τὴν πραγματικὴν ἐξουσίαν τοῦ Σουλτάνου καὶ τὸ κράτος τοῦ νόμου καὶ τῆς τάξεως (1). Οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ Ἀσιατικῇ Τουρκίᾳ, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ τοῦ κράτους ἠγωνίζετο ὁ Σουλτάνος νὰ κατασκευάζῃ ὁδοὺς, νὰ πολλαπλασιάσῃ τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, νὰ εἰσάγῃ, ἐναντίον τῆς παρὰ τῷ λαῷ ἐπικρατούσης προλήψεως, τὸ σύστημα τῶν λοιμοκαθαρτηρίων. Ἀλλ' ἰδιάζουσαν προσοχὴν ἔστρεφε πάντοτε εἰς τὴν διοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ. Ὁ στρατὸς ὅλος ἦτο νῦν τακτικὸς ἀσκούμενος κατὰ τὸ

(1) Πρὶν ἔτι ἐπιστρέψῃ ὁ Ῥεσίτ ἐκ τῆς στρατείας ταύτης ἀπεβίωσεν ἐν Κουρδιστὰν κατ' ἀκολουθίαν νόσου βραχυχρονίου (1836).

σύστημα τὸ Εὐρωπαϊκόν. Ἀλλ' ὁ Μαχμούτ Β' ἤθελε διὰ τὸν στρατὸν αὐτοῦ τελειότεραν παιδείusin καὶ διοργάνωσιν. Πρὸς τοῦτο δὲ ἔπεμπε μὲν ἀξιωματικούς Τούρκους εἰς τὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη, ἀλλ' ἤθελε καὶ ἀξιωματικούς προγυμναστάς Εὐρωπαίους. Ἡ Ῥωσσία, εἰς ἣν ἀπετάθη πρὸς τοῦτο, ἵνα μὴ δώσῃ τῇ Εὐρώπῃ νέαν ἀφορμὴν ὑποψιῶν καὶ παρεξηγήσεων, δὲν συνήνεσε νὰ πέμψῃ ἀξιωματικούς, συνήνεσε δ' ἀπλῶς ἵνα ἀριθμὸς τις μαθητευόντων στρατιωτικῶν παιδεύηται ἐν Ῥωσσίᾳ. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν δὲν ἐτόλμησεν ὁ Σουλτάνος νὰ ἀποταθῇ φοβούμενος μὴ δυσαρεστήσῃ τῇ Ῥωσσίᾳ· ἀπετάθη δὲ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας ὡς φίλον καὶ συγγενῇ τοῦ Τσάρου καὶ ὀλιγώτερον ἀναμιγνυόμενον εἰς τὰ ἀνατολικά πράγματα. Ἀλλὰ καὶ οὗτος δὲν συνήνεσεν εἰς τὴν ἀποστολὴν ἀξιωματικῶν. Ἐν τούτοις, κατ' εὐτυχῇ σύμπτωσιν, ἦλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 1835 δύο Πρῶσοι ἀξιωματικοὶ τοῦ ἐπιτελείου, ὁ Μόλτκε καὶ ὁ Βέργ. Ὁ Τούρκος ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν, εἰς ὃν παρουσιάσθησαν, ἐθαύμασε τὰς γνώσεις τῶν ἀνδρῶν καὶ ὁ Σουλτάνος παρεκάλεσε τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας ἵνα ἐπιτρέψῃ τῷ Μόλτκε νὰ μένῃ ἐπὶ τινα χρόνον ἐν Τουρκίᾳ ὡς διοργανωτὴς τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ. Ὁ Αὐστριακὸς πρεσβευτὴς δυσηρεστήθη πολὺ διὰ τὴν τοιαύτην προτίμησιν, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἐν Πετροπόλει δὲν ἔδειξαν δυσαρέσκειαν, ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας ἐπέτρεψε τῷ Μόλτκε τρίμηνον διαμονὴν ἐν Τουρκίᾳ, ἀλλ' ἡ ἄδεια αὕτη παρετάθη ὕστερον ἐπὶ ὀλόκληρα ἔτη.

Μετὰ τῶν μεταρρυθμιστικῶν ἐνεργειῶν τοῦ Μαχμούτ Β' συνδέεται καὶ ἡ περιοδεία, ἣν μετὰ τὸ 1830 ἐπεχείρησε δις ἐν ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς ἐπαρχίαις τοῦ κράτους αὐτοῦ. Ἡ πρώτη περιοδεία, ἡ γενομένη τῷ ἔτει 1831 κυρίως χάριν ὑγείας κατὰ συμβουλήν ἰατρῶν, διήρκεσεν ὀλίγον χρόνον καὶ δὲν εἶχε πολλὴν σημασίαν. Ἀλλ' ἡ δευτέρα περιοδεία, ἡ γενομένη τῷ ἔτει 1837, εἶχε πολλὴν σπουδαιότητα. Ἀφορμὴν καὶ πρόφασιν καὶ εἰς ταύτην ἔδωκεν ἡ ἀσθένεια. Ἀλλ' ὁ Σουλτάνος ἐπεθύμει νῦν νὰ ἴδῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς ὑπὸ τοῦ πολέμου πρὸ ἐτῶν παθούσας Εὐρωπαϊκὰς ἐπαρχίας, τὰς οἰκουμένας τὸ πλεῖστον ὑπὸ Χριστιανῶν, καὶ τοῖς μὲν Μωαμεθανοῖς διὰ τῆς ἀσυνήθους πράξεως νὰ δείξῃ ἐμπράκτως τὴν ἀρχὴν νέας περιόδου ἐσωτερικῆς ἀναπτύξεως ἐν Τουρκίᾳ, τοῖς δὲ Χριστιανοῖς νὰ ἐκδηλώσῃ ἀμέσως τὰ μεγάθυμα ὑπὲρ αὐτῶν βουλεύματα αὐτοῦ. Ἡ περιοδεία ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου διήρκεσε μέχρι τοῦ Αὐγούστου. Ὁ Σουλ-

τάνος ἐπιβάς πλοίου πολεμικοῦ ἐν Βοσπόρῳ μετέβη εἰς Βάρναν καὶ ἐκεῖθεν περιῆλθεν ἔφιππος τὴν Βουλγαρίαν ἐπισκεψάμενος τὴν Σοῦμλαν, Σιλίστριαν καὶ Ῥουχτσούκιον. Ἐν Ῥουχτσουκίῳ δὲ ἦλθον νὰ χαιρετίσωσιν αὐτὸν ἰδιαίτεροι ἀπεσταλμένοι τῶν αὐτοκρατόρων τῶν γειτονικῶν κρατῶν τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Αὐστρίας. Πανταχοῦ δέ, ὅθεν διῆλθεν ὁ Σουλτάνος, ἔτυχεν ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς, νῦν δὲ πρῶτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ Μωαμεθανοί, Χριστιανοί καὶ Ἰουδαῖοι ἐξήρχοντο ὁμοῦ, ἵνα ὑποδεχθῶσι τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν ὡς ὑπήκοοι τοῦ αὐτοῦ κράτους. Ὁ Σουλτάνος πανταχοῦ ἔδειξε μεγάλην εὐμένειαν τοῖς Χριστιανοῖς διατάσσων τοῖς κατὰ τόπους διοικηταῖς νὰ φέρωνται πρὸς τοὺς Χριστιανούς μετὰ δικαιοσύνης καὶ ἡπιότητος ὡς ἐν ἰσῇ μοίρᾳ τοῖς Μωαμεθανοῖς ἀπολαύοντας τῆς προστασίας τοῦ νόμου. Κατὰ τρόπον δὲ πρωτοφανῇ ἐν τῇ Ὀσμανικῇ ἱστορίᾳ ἦλθεν εἰς ἄμεσον σχέσιν πρὸς τοὺς Χριστιανούς καὶ Μωαμεθανούς ὑπηκόους δεχόμενος εἰς ἀκρόασιν τοὺς τε Χριστιανούς καὶ τοὺς Μωαμεθανούς προκρίτους τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ ἐπιτρέπων αὐτοῖς εὐμενέστατα ν' ἀναφέρωσιν ἐλευθέρως τὰς κατὰ τῶν κυβερνώντων μομφάς. Καὶ ἐνῷ οἱ Τοῦρκοι σατράπαι περιοδεύοντες ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐπεβάρυνον αὐτάς διὰ τῶν βαρυτάτων δαπανῶν τῆς περιοδεΐας, ὁ Σουλτάνος οὐ μόνον αὐστηρῶς διέταξεν ἵνα μηδεμία δαπάνη ἐπιβαρύνῃ τοὺς κατοίκους, ἀλλὰ καὶ πολλὰς διένειμε καὶ γενναίας ἐλεημοσύνας ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκείας. Ἀπὸ Βουλγαρίας ἐπέστρεψε διὰ τοῦ Αἵμου καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἐνθα πρῶτον νῦν Μωαμεθανοί καὶ Χριστιανοί καὶ Ἰσραηλῖται συνηγμένοι μετὰ τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν ἀρχηγῶν ὑπεδέξαντο τὸν εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἐπιστρέφοντα Σουλτάνον. Κατὰ τὴν περιοδεΐαν ταύτην ὁ Σουλτάνος εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Μόλτκε καὶ ἓνα τῶν διερμηνέων τῆς Πρωσικῆς πρεσβείας, συμβουλευόμενος τῷ Πρώσῳ ἀξιωματικῷ περὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀναγκῶν τοῦ κράτους καὶ περὶ τῆς ὀχυρώσεως τῶν ἐπικαίρων στρατιωτικῶν θέσεων. Καὶ ἡ περιοδεΐα δ' αὕτη καὶ καὶ ἡ διὰ ταύτης ἐπιρρωσθεῖσα ὑγίεια τοῦ Σουλτάνου ἐνίσχυσεν ἐν αὐτῷ τὸν πρὸς τὰς μεταρρυθμίσεις ζῆλον. Ἀλλ' οὐχ ἥττον, μεθ' ὅλον τὸν κατὰ τὴν περιοδεΐαν ἐπιδειχθέντα ἐνθουσιασμόν τοῦ λαοῦ, αἱ πολλαὶ τοῦ Σουλτάνου μεταρρυθμίσεις ἐξήγειραν παρ' οὐκ ὀλίγοις τῶν φανατικῶν Μωαμεθανῶν(1), καὶ δὴ καὶ ἐν ταῖς ἀνωτάταις πολιτικαῖς καὶ κοινωνικαῖς

(1) Ἐν τῇ τάξει τῶν δερβισιῶν ἰδίως μέγα ἦτο τὸ μῖσος κατὰ τῶν νεωτερισμῶν τοῦ

τάξεσι, δυσαρέσκειαν καὶ σιωπηλὸν πνεῦμα ἀντιδράσεως. Οὕτω δὲ ἐσχηματίσθησαν δύο μερίδες μεταξὺ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Τουρκίας, ἡ τῶν παλαιῶν Τούρκων, ἡ ἀποστρεφόμενη τὰς μεταρρυθμίσεις, καὶ ἡ τῶν φίλων τῶν μεταρρυθμίσεων, ὧν τινες, ὡς οἱ περὶ τὸν Ῥεσίτ πασσᾶν τὸν νεώτερον, τὸν μεταρρυθμιστικὸν αὐτῶν ζῆλον ἐξέτεινον μέχρι ἀπομιμήσεως Εὐρωπαϊκῶν πολιτικῶν θεσμῶν. Ἀλλ' ὁ Σουλτάνος Μαχμούτ Β' οὐ πολὺ μετὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀποτόμως πάλιν ἀνεκόπη ἐν τῇ ἐσωτερικῇ μεταρρυθμίσει τοῦ κράτους διὰ τοῦ νέου Αἰγυπτιακοῦ πολέμου.

Ἡ δευτέρα στρατεία τοῦ Ἰβραήμ. Ἡ μάχη τοῦ Νεδζίπ. Θάνατος τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτ Β'.—Καθὰ εἴπομεν, ἡ διὰ τῆς εἰρήνης τοῦ Κοτυαίου εἰς τὸ ὑποτελὲς κράτος τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ προσάρτησις τῆς Συρίας καὶ τῆς πεδιάδος Κιλικίας οὐχὶ ἄνευ ὀπισθοβουλίας ἐγένετο ἐκ μέρους τοῦ Σουλτάνου ὑποκύπτοντος τότε εἰς στιγμιαίαν ἀνάγκην, караδοκοῦντος δὲ τὴν πρώτην εὐκαιρίαν ἵνα ἀφαιρέσῃ τὰ παραχωρηθέντα. Τὴν πρὸς τοῦτο ἀφορμὴν δὲν ἐβράδυναν νὰ παράσχωσιν αἱ προσαρτηθεῖσαι χῶραι. Οἱ λαοὶ τῆς Συρίας, οἱ τοσοῦτον συμπαθῶς δεξάμενοι τὸν στρατὸν τοῦ Ἰβραήμ καὶ τοσοῦτον συνετέλεσαντες εἰς τὴν τούτου ἐπιτυχίαν, δὲν ἐτήρησαν τὴν συμπάθειαν ταύτην μετὰ τὴν ὀριστικὴν προσάρτησιν τῶν χωρῶν αὐτῶν εἰς τὸ κράτος τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ. Τὸ σύστημα τῆς στρατιωτικῆς καταγραφῆς, οὗτινος ἡ ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως τοῦ Σουλτάνου ἐφαρμογὴ εἶχε δυσαρεστήσει τοῖς λαοῖς τούτοις, ἐφηρμόζετο νῦν μετὰ μεγίστης αὐστηρότητος ὑπὸ τῆς Αἰγυπτιακῆς κυβερνήσεως. Τοῦτο δὲ καὶ αἱ ἄλλαι καταπιέσεις τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀρχῆς προῦκάλεσαν δυσαρέσκειαν ἐν διαφόροις χώραις τῆς Συρίας, ἃς ἐπιτηδεῖως ἐπωφελοῦμενοι οἱ

Σουλτάνου. Διηγοῦνται ὅτι ἡμέραν τινά, καθ' ἣν διήρχετο διὰ τῆς μεταξὺ τοῦ Βυζαντίου καὶ τοῦ Γαλατᾶ γεφύρας, δερβίσης τις ἀνεφώνησεν αὐτῷ: «*ἦ ὦ Γκισοῦρ Πατισάχ!* δὲν ἐχορέσθης ἔτι τῶν ἀσεβῶν σου πράξεων; Θὰ δώσης λόγον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀσεβειάν σου· καταστρέφεις τοὺς θεσμοὺς τῶν πατέρων σου, καταστρέφεις τὴν θρησκείαν καὶ προκαλεῖς τὴν ἐκδίκησιν τοῦ Προφήτου ἐπὶ σὲ καὶ ἐφ' ἡμᾶς». Ὁ Σουλτάνος διέταξε νὰ τὸν ἀπομακρύνωσι λέγων ὅτι ἦτο παράφρων. «*Παράφρων!* ἀπήντησεν ὁ δερβίσης, σὺ καὶ οἱ ἀνάξιοι σύμβουλοί σου οἱ ἀπολέσαντες τὸν νοῦν. Προσδράμετε Μουσουλμάνοι! τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὃπερ ἐμπνέει ἐμέ καὶ εἰς τὸ ὅποιον πρέπει νὰ ὑπακούω, μέ διατάσσει νὰ λέγω τὴν ἀλήθειαν, καὶ μοὶ ὑπεσχέθη τὴν ἀμοιβὴν νὰ γείνω ἅγιος». Ὁ αὐθάδης δερβίσης συνελήφθη καὶ ἐφονεύθη· ἀλλ' οἱ συνάδελφοί του δερβίσαῖ ἤγειραν αὐτῷ μαυσωλεῖον, ὃπερ κατέστη διὰ τὸ πλῆθος τῶν φανατικῶν τόπος προσκυήσεως καὶ θαυματουργιῶν.

ἐνταῦθα μυστικοὶ πράκτορες τῆς Πύλης διήγειρον τὸν λαὸν εἰς ἀνταρτικὰ κατὰ τοῦ ἀντιβασιλέως κινήματα. Τοιαῦτα κινήματα ἤρξαντο ἀμέσως τὸ ἐπόμενον ἔτος τῆς εἰρηνεύσεως. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1834 ἐπανεστήσαν οἱ κάτοικοι τῶν ὀρεινῶν μερῶν τῆς Παλαιστίνης, συγχρόνως δὲ ἔλαβον τὰ ὄπλα καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ Χεδζὰζ καὶ τῆς Ὑεμένης ἐν Ἀραβίᾳ. Ἡ Πύλη ἐζήτησε νὰ ἐπωφεληθῇ τὰς ταραχὰς ταύτας καὶ ὁ ἐν Κουρδιστὰν εἰς τὸν κατὰ τῶν Κούρδων πόλεμον ἀσχολούμενος τότε Ῥεσίτ πασσᾶς ἔδραμεν εἰς τὰ ὅρια τῆς Συρίας, ἵνα ἐνθαρρύνῃ τοὺς ἐπαναστάτας, ἐν καταλλήλῳ δὲ στιγμῇ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Συρίαν. Ἀλλ' ὁ Ἰβραῆμ ἐν τάχει καταβαλὼν τὴν ἐν Παλαιστίνῃ ἀνταρσίαν ἔσπευσεν ἀμέσως μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν βόρειον Συρίαν καὶ κατέλαβεν ἐνταῦθα θέσεις τινὰς ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου, ἐν αἷς καὶ τὴν Ὀρφαν (τὴν ἀρχαίαν Ἑδεσσαν), καὶ ἀντιπαρετάχθη κατὰ τοῦ πλησίον στρατοπεδεύοντος Ῥεσίτ. Ἀλλὰ σύγκρουσις μεταξὺ τῶν δύο στρατῶν δὲν ἐπῆλθε καὶ ἡ εἰρήνη διετηρήθη μέχρι τοῦ ἔτους 1837. Ἀλλ' ὁ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὡς διάδοχος τοῦ Ῥεσίτ (ἀποθανόντος τῷ 1836) πεμφθεὶς εἰς Κουρδιστὰν Χαφίζ πασσᾶς, ἀφοῦ κατέβαλεν ἐπανάστασιν τινὰ τῶν Κούρδων, κατέλαβε παρὰ τὴν Μαλάτειαν, οὐ μακρὰν τῶν ὁρίων τῆς Συρίας, θέσιν ὀχυρὰν ἀπειλητικὴν κατὰ τῆς Συρίας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πολεμικὸς ζῆλος τοῦ Σουλτάνου καὶ τῆς Πύλης ἀπεδίδετο εἰς Ῥωσικὰς εἰσηγήσεις, ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς, ἵνα περιπλέξῃ τὰ πράγματα καὶ προκαλέσῃ Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, ὡς ἐφαντάζετο, καρπωθῇ δὲ ἐντεῦθεν ὠφελείας ὑπὲρ ἑαυτοῦ, κατηγόρει τὴν Ῥωσσίαν παρὰ ταῖς δυτικαῖς Δυνάμεις, προτείνων αὐταῖς μεγάλην σύστασιν κατὰ τῆς Ῥωσσίας, ἐν ᾗ ὁ στρατός του ἤθελεν ἀποτελέσει τὴν προφυλακὴν, διὰ τοῦ κατὰ τῆς Ῥωσσίας πολέμου θέλων νὰ προλάβῃ τὸν ἐπικείμενον ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας, ὡς ἔλεγεν, ὄλεθρον τοῦ κράτους. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία ἀπέρριψαν τὴν πρότασιν τοῦ ἀντιβασιλέως. Ἡ Ἀγγλία μάλιστα οὐχὶ μετὰ δυσαρεσκείας ἔβλεπε τὰ κατὰ τοῦ ἀντιβασιλέως σχέδια τοῦ Σουλτάνου, ἐν τῇ ἀνακτῇ τῶν ἀπολεσθεισῶν χωρῶν βλέπουσα τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, ἐντεῦθεν δὲ ἐλπίζουσα καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τούτου ἀπὸ τῆς Ῥωσικῆς κηδεμονίας. Διὰ τοῦτο ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγγλὸς πρεσβευτῆς λόρδος Πόνσονβυ οὐδόλως ἐν ἀρχῇ ἀπέτρεπε τὴν Πύλην ἀπὸ τῶν ἐπιθετικῶν σχεδίων αὐτῆς κατὰ τοῦ σατράπου τῆς Αἰγύπτου. Ἀλλ' οὗτος, βλέπων οὕτω ἐπι-

σφαλῇ τὴν θέσιν αὐτοῦ, ἐζήτει ἐγγυήσεις περὶ τῆς μελλούσης ἀσφαλείας τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ· πρὸς τοῦτο δ' ἤθελεν ἵνα τὸ κράτος τῆς Αἰγύπτου, μετὰ τῶν προσηρτημένων αὐτῇ χωρῶν, ὅπερ ὁ Σουλτάνος προσωπικῶς μόνον εἶχε παραχωρήσει αὐτῷ, καταστῇ κληρονομικὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τὸ δικαίωμα τοῦτο ν' ἀναγνωρίσωσι ὁ τε Σουλτάνος καὶ αἱ Δυνάμεις. Ὁ Σουλτάνος δὲν ἀπέρριψε τὴν αἴτησιν, ἀλλ' ἤθελε τὴν κληρονομικὴν δυναστείαν τοῦ σατράπου νὰ περιορίσῃ εἰς τὴν Αἰγυπτον καὶ εἰς τὰς ἐν Συρίᾳ ἐπαρχίας τῆς Πτολεμαίδος καὶ τῆς Τριπόλεως ἀπαιτῶν τὴν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐξουσίαν τῆς Πύλης ἐπάνοδον τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν τῆς Συρίας καὶ τῆς Κιλικίας, ἔτι δὲ καὶ τῶν Ἀραβικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ, ἰδίως τῶν ἱερῶν πόλεων Μέκκας καὶ Μεδινᾶς. Ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς μὴ ἀποδεχόμενος τὰς προτάσεις ταύτας, ἐννοήσας δὲ καλῶς τὰς πρὸς αὐτὸν διαθέσεις τοῦ Σουλτάνου, ἐνόμισεν ὅτι ἐν τῇ ἰσχύϊ τῶν ὀπλῶν ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο δέ, προκαλῶν τὸν κυρίαρχον, ἔπαυσε τὴν πληρωμὴν φόρου καὶ ἤρξατο νὰ ποιῇται στρατιωτικὰς παρασκευὰς ἐν Συρίᾳ. Ἀπέναντι τῆς τοιαύτης διαγωγῆς τοῦ σατράπου ἡ Ῥωσσία προέτεινε τῇ Ἀγγλίᾳ καὶ τῇ Γαλλίᾳ νὰ ἐνωθῶσι μετ' αὐτῆς πρὸς περιορισμὸν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν Αἰγυπτιακῶν καὶ τῶν Συριακῶν παραλίων, κηρύττουσα συγχρόνως ὅτι ἐν ἀνάγκῃ ἔμελλεν αὐτὴ νὰ ἐνεργήσῃ καὶ μόνη. Ἡ Γαλλία, ἐνεκα τῶν γνωστῶν αὐτῆς πρὸς τὸν ἀντιβασιλέα συμπαθειῶν, δὲν ἠδύνατο νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὰ ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας προτεινόμενα μέτρα, ὀνειροπολοῦσα ἔτι τὴν ἀναμόρφωσιν τοῦ Τουρκικοῦ κράτους διὰ τῆς δυναστείας τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀγγλία δὲν ἤθελε νὰ προβῇ ἀμέσως εἰς τὴν χρῆσιν τῆς βίας. Ἀμφότεραι αἱ Δυνάμεις ἐζήτουν νὰ λύσωσιν εἰρηνικῶς τὴν ἔριν, κηρυσσόμεναι κατὰ τοῦ πρώτου ἐπιτιθεμένου εἴτε ὁ Σουλτάνος ἤθελεν εἶσθαι οὗτος εἴτε ὁ ὑποτελής αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ Σουλτάνος μὴ ἀνεχόμενος τὴν διαγωγὴν τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ, ἐνθαρρυνόμενος δὲ καὶ ὑπὸ τῆς διαγωγῆς τῆς Ῥωσσίας, διέταξε τέλος τῷ Χαφίζ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Συρίαν. Ὁ Χαφίζ διέβη τὰ σύνορα τῇ 9/21 Ἀπριλίου. Ἀλλ' ὁ Αἰγυπτιακὸς στρατὸς δὲν ἀπέκρουσεν αὐτὸν ἀμέσως· τούναντίον δὲ ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς, καὶ μετὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἐκήρυξεν ὅτι, ἐὰν αἱ μεγάλαι Δυνάμεις ἡγ-γυῶντο εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ τὴν κληρονομικὴν ἀρχήν, ἦτο πρόθυμος νὰ ἀνακαλέσῃ μέρος τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ ἐκ τῆς Συρίας καὶ νὰ

ἔλθῃ εἰς ἐπικεικὴ τινὰ συμβιβασμὸν πρὸς τὸν Σουλτάνον. Ἀλλ' ὁ Σουλτάνος, ἐπιδιώκων ἀνενδότως τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων αὐτοῦ, ἐν τῷ Διδανίῳ τῷ συνελθόντι τῇ 26/7 Ἰουνίου ἐκήρυξε τὸν Μεχμέτ Ἀλῆν καὶ τὸν Ἰβραήμ ἐκπτώτους τῆς ἀρχῆς καὶ ἀμφοτέρους προγεγραμμένους (φερμανλί). Τότε τέλος ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς διέταξε τὸν Ἰβραήμ νὰ προσβάλῃ τὸν Ὀθωμανικὸν στρατόν. Ἡ σύγκρουσις ἐγένετο παρὰ τὸ Νεδζίπ (τὴν ἀρχαίαν Νίσιβιν) τῇ 12/24 Ἰουνίου καὶ ἀπέληξεν εἰς τὴν ὀλοσχερῇ ἥτταν τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ ἀπολέσαντος 169 πυροβόλα καὶ 20 χιλ. τυφεκίων. Ἐν τῷ Τουρκικῷ στρατοπέδῳ παρῆν καὶ ὁ Μόλτκε. Ἐξ ἡμέρας μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην (18/30 Ἰουνίου) ἀπέθανεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ Σουλτάνος Μαχμούτ Β' πρὶν ἢ μάθῃ τι περὶ τῆς ἥττης τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, καταλείπων τὸν θρόνον τῶν Ὀσμάνων εἰς τὸν ἐκκαίδεκάετῃ πρωτότοκον υἱὸν αὐτοῦ Ἀβδ-οὐλ-Μεδζίτ.

Ὁ Ἀβδουὺλ Μεδζίτ καὶ τὸ Αἰγυπτιακὸν ζήτημα. — Οἱ φόβοι, οἵτινες ἐπεκράτουν ἐν τισι κυβερνητικοῖς κύκλοις τῆς Κωνσταντινουπόλεως περὶ τῶν ἐνδεχομένων νὰ ἐκραγῶσι ταραχῶν κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Μαχμούτ Β', ἐξηλέγχθησαν κενοί. Ὁ μωαμεθανικὸς λαὸς τῆς πρωτεύουσας, μεθ' ὅλας τὰς αἱματηρὰς ἀναμνήσεις τῆς καταστροφῆς τῶν Γιανιτσάρων καὶ τὸ ἐπικρατοῦν ἐν ταῖς τάξεσι τῶν φανατικῶν κατὰ τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Μαχμούτ μῖσος, ἐκήδευσεν μετ' εὐλαβείας καὶ ἐπένθησε μετ' εἰλικρινοῦς σεβασμοῦ τὸν μεταρρυθμιστὴν μονάρχην καὶ ὁ τοῦτον διαδεχάμενος νεαρὸς Σουλτάνος Ἀβδουὺλ Μεδζίτ ἀνῆλθεν ἀσφαλῶς εἰς τὸν θρόνον τῶν Ὀσμάνων καὶ μέγαν βεζίρην αὐτοῦ κατέστησε τὸν Χοσρέφ πασσᾶν. Ὁ τε νέος μονάρχης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐφάνησαν εὐδιάθετοι νῦν μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Νεδζίπ νὰ λύσωσιν εἰρηνικῶς τὴν πρὸς τὴν Αἴγυπτον ἔριν καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀπεστάλη εἰς Αἴγυπτον ὁ Ἀκίφ πασσᾶς. Ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς ἐδέξατο τὸν ἀπεσταλμένον τῆς Πύλης μετὰ πολλῶν τιμῶν καὶ διεβεβαίωσεν αὐτὸν ὅτι εἶχε δώσει ἤδη διαταγὰς τῷ υἱῷ αὐτοῦ νὰ μὴ προβῇ πέραν τοῦ Μαράς (τῆς ἀρχ. Γερμανικείας) καὶ νὰ ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν Συρίαν τὰ πέραν τοῦ Εὐφράτου εἰς Μεσοποταμίαν εἰσβαλόντα Αἰγυπτιακὰ στρατεύματα· διεκήρυξε μάλιστα ὅτι ἦτο ἕτοιμος νὰ μεταβῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα προσκυνήσῃ τὸν «πολύτιμον Ἀδάμαντα», ἐὰν δὲν ἦτο μέγας βεζίρης ὁ μισητότατος αὐτῷ Χοσρέφ. Ἐπὶ τῇ εἰδήσει ταύτῃ τῆς καταπαύσεως τῶν ἐχθροπραξιῶν οἱ ἐν τῇ

Πύλη ἀνεθάρρυσαν ὅλι
τῶν πραγμάτων ἐκ τῆ
τοῦ θανάτου ἔτι τοῦ Μ

δὲ ὁ Ἰβραήμ ἔσπευσε μὲν νὰ εἰσβάλῃ ἀμεσῶς εἰς τὴν πικρὰν Ἀσίαν, διὰ νὰ προσλάβῃ ὡς δυνατόν τάχιστα πρὸς τὸν Βόσπορον καὶ νὰ μὴ ἐπαναλάβῃ τὸ λάθος, ὅπερ, ὡς ἔλεγε, διέπραξε τῷ ἔτει 1833 ἐπισχὼν τὴν πορείαν αὐτοῦ ἐν Κοτυαίῳ, ἐπὶ τούτῳ δὲ κατέλαβεν ἀμέσως τὸ Αἰντὰβ καὶ τὴν Ὀρφαν καὶ τὸ Μαράς· ὁμῶς διὰ τῆς δραστηρίας παρὰ τῷ Μεχμέτ Ἀλῇ ἐνεργείας τῆς Γαλλικῆς διπλωματίας, φοβουμένης ἄμεσον Ῥωσικὴν ἐπέμβασιν, ὁ Αἰγύπτιος ἀρχιστράτηγος δὲν προέβη πέραν τοῦ Μαράς. Ἀλλὰ νῦν ἐπῆλθε νέον ἐπεισόδιον περιπλέκον αὐτῇ τὰ πράγματα. Ἡ Πύλη ἐπὶ τῇ διαβεβαιώσει τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ, ὅτι ὁ Αἰγυπτιακὸς στρατὸς δὲν ἔμελλε νὰ προχωρήσῃ πέραν τῆς Γερμανικῆς, ἤθελε νὰ καταπαύσῃ τὰς κατὰ θάλασσαν ἐχθροπραξίας, καὶ πρὸς τοῦτο εἶχε διατάξει τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἐν Μεσογείῳ Τουρκικοῦ στόλου, τὸν καπουτὰν πασσᾶν Ἀχμέτ, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Ἀλλ' οὗτος, ὑποπτευθεὶς ὅτι ἐπιστρέφων εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔμελλε νὰ καταδιωχθῇ ὑπὸ τοῦ προσωπικοῦ αὐτοῦ ἐχθροῦ Χοσρέφ, δὲν ὑπήκουσεν εἰς τὴν διαβιβασθεῖσαν αὐτῷ διαταγὴν καὶ μεταβὰς εἰς Ἀλεξανδρείαν παρέδωκε τὸν στόλον εἰς τὸν Μεχμέτ Ἀλῆν, λέγων πρὸς δικαιολογίαν τῆς πράξεως αὐτοῦ ὅτι ὁ Χοσρέφ ἦτο προδότης μέλλων νὰ πωλήσῃ τὸ κράτος εἰς τοὺς Ῥώσους. Οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρόξενοι συνεβούλευσαν τῷ ἀντιβασίλει ν' ἀποδώσῃ τῇ Πύλῃ τὸν στόλον, ἀλλ' οὗτος ἀπήντησεν ὅτι ἔμελλε ν' ἀποδώσῃ αὐτὸν καθ' ὃν χρόνον ἤθελεν ἐξασφαλισθῇ αὐτῷ ἡ κληρονομικὴ δυναστεία, ἣθελε δὲ ἀπομακρυνθῇ τῆς ἐξουσίας ὁ Χοσρέφ. Τὰ γεγονότα ταῦτα ἐπείσαν τὸ Διβάνιον νὰ προτείνῃ ὅρους συμβιβασμοῦ εὐπροσδέκτους τῷ ἀντιβασίλει, εἰς ὃν ἐπέτρεπε νῦν τὴν κληρονομικὴν ἀρχὴν τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Συρίας, ἀλλ' ἀφήρει ἀπὸ τοῦ κράτους αὐτοῦ τὴν Κιλικίαν καὶ τὴν διοίκησιν τῶν ἱερῶν πόλεων. Ἀλλὰ πρὶν ἢ τὸ τοιοῦτον προταθῇ τῷ ἀντιβασίλει ἐκ μέρους τοῦ Διβανίου, αἱ πάντε Δυνάμεις ἐκήρυξαν τῇ Πύλῃ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ λάβῃ ἀπόφασιν ἄνευ προηγουμένης μετ' αὐτῶν συναινέσεως (16/28 Ἰουλίου). Ἡ Πύλη εὐχαρίστησε τὰς Δυνάμεις καὶ ἀνέθηκεν αὐταῖς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος.

Ἐν τῷ μεταξύ αἱ μεταξύ τῶν Δυνάμεων πρὸς λύσιν τοῦ Αἰγυπτια-

Πύλη ἀνεθάρρυσαν ὀλίγον ἀναμένοντες νῦν τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τῶν πραγμάτων ἐκ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἐπεμβάσεως. Ἀληθῶς δὲ πρὸ τοῦ θανάτου ἔτι τοῦ Μαχμούτ καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν μάχην τοῦ Νε-δζίπ ὁ Ἰβραήμ ἔσπευσε μὲν νὰ εἰσβάλῃ ἀμέσως εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, διὰ νὰ προελάσῃ ὡς δυνατὸν τάχιστα πρὸς τὸν Βόσπορον καὶ νὰ μὴ ἐπαναλάβῃ τὸ λάθος, ὅπερ, ὡς ἔλεγε, διέπραξε τῷ ἔτει 1833 ἐπισχὼν τὴν πορείαν αὐτοῦ ἐν Κοτυαίῳ, ἐπὶ τούτῳ δὲ κατέλαβεν ἀμέσως τὸ Ἀϊντὰβ καὶ τὴν Ὀρφαν καὶ τὸ Μαράς· ὅμως διὰ τῆς δραστηρίας παρὰ τῷ Μεχμέτ Ἀλῇ ἐνεργείας τῆς Γαλλικῆς διπλωματίας, φοβουμένης ἄμεσον Ῥωσικὴν ἐπέμβασιν, ὁ Αἰγύπτιος ἀρχιστράτηγος δὲν προέβη πέραν τοῦ Μαράς. Ἀλλὰ νῦν ἐπῆλθε νέον ἐπεισόδιον περιπλέκον αὐθις τὰ πράγματα. Ἡ Πύλη ἐπὶ τῇ διαβιβαιώσει τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ, ὅτι ὁ Αἰγυπτιακὸς στρατὸς δὲν ἔμελλε νὰ προχωρήσῃ πέραν τῆς Γερμανικείας, ἤθελε νὰ καταπαύσῃ τὰς κατὰ θάλασσαν ἐχθροπραξίας, καὶ πρὸς τοῦτο εἶχε διατάξει τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἐν Μεσογείῳ Τουρκικοῦ στόλου, τὸν καπουτὰν πασσᾶν Ἀχμέτ, νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Ἀλλ' οὗτος, ὑποπτευθεὶς ὅτι ἐπιστρέφων εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔμελλε νὰ καταδιωχθῇ ὑπὸ τοῦ προσωπικοῦ αὐτοῦ ἐχθροῦ Χοσρέφ, δὲν ὑπήκουσεν εἰς τὴν διαβιβασθεῖσαν αὐτῷ διαταγὴν καὶ μεταβὰς εἰς Ἀλεξανδρείαν παρέδωκε τὸν στόλον εἰς τὸν Μεχμέτ Ἀλῆν, λέγων πρὸς δικαιολογίαν τῆς πράξεως αὐτοῦ ὅτι ὁ Χοσρέφ ἦτο προδότης μέλλων νὰ πωλήσῃ τὸ κράτος εἰς τοὺς Ῥώσους. Οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρόξενοι συνεβούλευσαν τῷ ἀντιβασιλεῖ ν' ἀποδώσῃ τῇ Πύλῃ τὸν στόλον, ἀλλ' οὗτος ἀπήντησεν ὅτι ἔμελλε ν' ἀποδώσῃ αὐτὸν καθ' ὃν χρόνον ἤθελεν ἐξασφαλισθῇ αὐτῷ ἡ κληρονομικὴ δυναστεία, ἣθελε δὲ ἀπομακρυνθῇ τῆς ἐξουσίας ὁ Χοσρέφ. Τὰ γεγονότα ταῦτα ἔπεισαν τὸ Διβάνιον νὰ προτείνῃ ὅρους συμβιβασμοῦ εὐπροσδέκτους τῷ ἀντιβασιλεῖ, εἰς ὃν ἐπέτρεπε νῦν τὴν κληρονομικὴν ἀρχὴν τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Συρίας, ἀλλ' ἀφήρῃ ἀπὸ τοῦ κράτους αὐτοῦ τὴν Κιλικίαν καὶ τὴν διοίκησιν τῶν ἱερῶν πόλεων. Ἀλλὰ πρὶν ἢ τὸ τοιοῦτον προταθῇ τῷ ἀντιβασιλεῖ ἐκ μέρους τοῦ Διβανίου, αἱ πέντε Δυνάμεις ἐκήρυξαν τῇ Πύλῃ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ λάβῃ ἀπόφασιν ἄνευ προηγουμένης μετ' αὐτῶν συναινέσεως (16/28 Ἰουλίου). Ἡ Πύλη εὐχαρίστησε τὰς Δυνάμεις καὶ ἀνέθηκεν αὐταῖς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος.

Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ μεταξὺ τῶν Δυνάμεων πρὸς λύσιν τοῦ Αἰγυπτια-

κοῦ ζητήματος διαπραγματεύσεις διεξήγοντο ζωνρῶς. Ἐν ἀρχῇ ὁ φόβος τῆς μονομεροῦς ἐπεμβάσεως τῆς Ῥωσσίας εἶχε φοβήσει τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ἡ Δύναμις αὕτη προέτεινε τῇ Γαλλίᾳ τὴν διάβασιν τοῦ Ἑλλησπόντου ὑπὸ τοῦ Ἀγγλογαλλικοῦ στολοῦ καὶ τὴν τούτου πρὸ τοῦ Βοσπόρου ἐμφάνισιν καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ Ῥωσσία ἤθελεν ἐπαναλάβει τὴν στρατείαν τοῦ 1833. Ἀλλὰ συμφωνία περὶ τοιούτου σοβαροῦ μέτρου δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἔλθῃ μεταξὺ τῶν δύο Δυνάμεων ἐνόσφ δὲν ἦσαν σύμφωνοι ἀμφοτέραι ἐν τῇ πολιτικῇ αὐτῶν ἀπέναντι τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ, ὃν ἡ μὲν Γαλλία ἤθελε νὰ προστατεύσῃ ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ 1833, ἡ δὲ Ἀγγλία ἤθελε νὰ περιορίσῃ εἰς Αἴγυπτον, ἀποδιδομένης τῆς Συρίας τῷ Σουλτάνῳ. Ἡ Αὐστρία ἐπελάβετο τῆς εὐκαιρίας ταύτης, ἵνα πραγματοποιήσῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρὸ πολλοῦ ἐμελέτα καὶ ἐθεώρει ὡς ἔργον παραλειφθὲν ἐν τῇ Βιενναίᾳ συνθήκῃ, ἥτοι τὴν δι' Εὐρωπαϊκῆς ἐγγυήσεως ἐξασφάλισιν τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας (ἴδ. τόμ. Β', σελ. 763). Πρὸς τοῦτο δ' ἐζήτησε καὶ τὴν γνώμην τῆς Πρωσσίας προτείνουσα συνδιασκέψιν τῶν ἀντιπροσώπων τῶν μεγάλων Δυνάμεων. Τὸ περὶ συνδιασκεψέως σχέδιον δὲν ἐπεδοκιμάσθη ὑπὸ τῇ Ῥωσσίᾳ· καὶ ἡ Ἀγγλία δὲ δὲν ἐφαινετο πολὺ πρόθυμος εἰς τοῦτο, θέλουσα δὲ νὰ συμπράξῃ μετὰ τῆς Γαλλίας προέτεινεν αὐτῇ νῦν νὰ ἀποκλεισῶσι τὰ παράλια τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Συρίας· ἀλλ' ἡ Γαλλία δὲν συνήνεσεν οὐδ' εἰς τὸ προταθὲν μέτρον. Τότε ἡ Ἀγγλία προέτεινεν ἵνα αἱ Δυνάμεις πέμψωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν στρατὸν μικτὸν συμμαχικόν. Ἀλλ' ἡ Γαλλία ἀπέκρουσε καὶ τοῦτο τὸ μέτρον, ἀναγκάσασα οὕτω τὴν Ἀγγλίαν νὰ στραφῇ πλέον πρὸς τὴν Ῥωσσίαν. Αἱ δύο Δυνάμεις ἤρξαντο νῦν διαπραγματεύσεων περὶ συμπράξεως τῶν τεσσάρων Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, ἀποκλεισμένης τῆς Γαλλίας· καὶ γενομένης συνδιασκεψέως ἐν Λονδίνῳ ὑπεγράφη (3/15 Ἰουλίου 1845) ἡ συνθήκη τῆς τετραπλῆς συμμαχίας, δι' ἧς συμφωνήθη νὰ δοθῇ τῷ Μεχμέτ Ἀλῆ ἡ κληρονομικὴ ἀρχὴ τῆς Αἰγύπτου, ἀφιεμένης αὐτῷ καὶ τῆς προσωρινῆς διοικήσεως τῆς ἐπαρχίας τῆς Πτολεμαίδος καθ' ἣν περίστασιν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν θὰ ὑπετάσσετο εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν Δυνάμεων καὶ ἐξεκένου τὴν Συρίαν, Ἀραβίαν καὶ Κρήτην· ἄλλως, παρερχομένης τῆς προθεσμίας ἄνευ ὑποταγῆς, ἐστερεῖτο τῆς διοικήσεως τῆς Πτολεμαίδος. Ἐν περιπτώσει δὲ παντελοῦς ἀπορρίψεως τῶν ἀποφάσεων τῶν τεσσάρων Δυνάμεων ἐμελλε νὰ κηρυχθῇ ἑκπτωτος καὶ νὰ ἐκδιωχθῇ τῆς Αἰγύπτου διὰ τῶν ἡνωμένων

δυνάμεων τῶν συμμάχων. Ὅτε ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἔλαβε γνῶσιν τῆς ἄνευ αὐτῆς καὶ πρὸς ἀπομόνωσιν μάλιστα αὐτῆς συνομολογηθείσης ταύτης συνθήκης, κατελήφθη ὑπὸ ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως. Ἡ κυβέρνησις τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου, ἥς πρόεδρος ἦτο τότε ὁ Ἀδόλφος Θιέρσος, ἐπετήδευσεν ἐπὶ μικρὸν ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης πολιτικὴν θέσιν Ναπολεόντιον προκαλοῦσα εἰς πόλεμον τὰς συμμάχους Δυνάμεις καὶ ἐκ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ ζητήματος ζητοῦσα τρόπον τινὰ νὰ ἐπενέγκῃ πόλεμον Εὐρωπαϊκόν. Μεγάλοι στρατοὶ Γαλλικοὶ παρετάσσοντο εἰς τὰ ἀνατολικά σύνορα παρὰ τὸν Ῥήνον, ἀπειλοῦντες εἰσβολὴν εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ οἱ Παρίσιοι περιεβάλλοντο διὰ μεγάλων ὀχυρώσεων (ἴδ. σελ. 189). Καὶ ὅμως ἡ ἐν τοῖς λόγοις μεγαλαυχοῦσα, ἀλλ' ἐν τοῖς πράγμασι δειλὴ καὶ ἄτολμος κυβέρνησις τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου, εἰς οὐδεμίαν ἡδύνατο νὰ προβῇ ἐνέργειαν, αἱ δὲ παρασκευαί τῆς ἐφαίνοντο ἀπβλέπουσαι μᾶλλον εἰς ἐκφοβισμόν τῶν ἐσωτερικῶν ἐχθρῶν, τῶν δημοκρατικῶν δηλονότι. Αἱ δὲ σύμμαχοι Δυνάμεις οὐδεμίαν δίδουσαι προσοχὴν εἰς τὰς Γαλλικὰς ἀπειλὰς προέβησαν ταχέως εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφασισθέντων, ἀφοῦ ἔλαβον τὰ δέοντα μέτρα καὶ ἀπέναντι ἐνδεχομένης τινὸς Γαλλικῆς ἐνεργείας. Εἰς τὴν Πρωσίαν καὶ τὴν Ῥωσίαν ἀνετέθη τὸ ἔργον τοῦ περιορισμοῦ τῆς Γαλλίας. Πρὸς τοῦτο ἔδει ἡ μὲν Πρωσία νὰ παρατάξῃ στρατὸν ἐν ταῖς παραρρηνίοις ἐπαρχίαις, ἡ δὲ Ῥωσία νὰ συγκεντρώσῃ στρατεύματα ἐν τοῖς Ῥωσοπρωσικοῖς ὀρίοις, ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς ἐφεδρεία τοῦ κατὰ τῆς Γαλλίας ἐν δοθησομένῃ περιστάσει ἐνεργήσοντος Πρωσικοῦ στρατοῦ. Ἐν δὲ τῷ κατὰ τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ πολέμῳ ἡ Ῥωσία ἀπηλλάγη μὲν πάσης ἀμέσου συμμετοχῆς εἰς τὸν πόλεμον, ἀλλ' ἔλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἔχῃ στρατὸν ἑτοιμον ἐν τοῖς ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Ῥωσικοῖς φρουρίοις, ἀρκοῦντα ἐν ἀνάγκῃ νὰ φρουρήσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν κατ' ἐνδεχομένης προελάσεως τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ. Ἡ Ἀγγλία, εἰς ἣν ἀνετέθη καὶ ἡ ἀνωτάτη ἀρχιστρατηγία κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ἐξέπεμψε στόλον συγκείμενον ἀπὸ ἑξ πλοίων τῆς γραμμῆς, δύο φρεγατῶν, δύο κορβεττῶν καὶ τεσσάρων ἀτμοπλοίων ἀρχηγὸν τοῦ στόλου διορίσασα τὸν ἀντιναύαρχον Σὶρ Ροβέρτον Στόπφορντ, ἔχοντα βοηθὸν τὸν πλοίαρχον Σὶρ Κάρολον Νάπιερ· ἡ Αὐστρία δὲ μετέσχε τῆς στρατείας δι' ἀποστολῆς δύο φρεγατῶν, μιᾶς κορβέττας καὶ 23 πλοίων μεταγωγικῶν φερόντων στρατὸν ἀποβάσεως ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀντιναυάρχου Βανδιέραν. Ἐννοεῖ-

ται ὅτι καὶ ἡ Τουρκία μετέσχε τῆς στρατείας. Ὁ ἐξ ἑνὸς πλοίου τῆς γραμμῆς, δύο μεγάλων φρεγατῶν καὶ δύο κορβεττῶν συγκείμενος Τουρκικὸς στόλος εἶχεν ἀρχηγὸν τὸν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ ὑπηρεσίᾳ εὐρισκόμενον Ἀγγλον ἀξιωματικὸν τοῦ ναυτικοῦ Βάλκερ πασσᾶν, τὸν πρῶτον Εὐρωπαῖον ἢ μᾶλλον τὸν πρῶτον Χριστιανὸν τὸν λαβόντα τὸν βαθμὸν καὶ τὴν προσωνομίαν τοῦ πασσᾶ, ἐνῶ ὁ Ὀθωμανικὸς στρατὸς τῆς ἀποβάσεως ἐτέθη ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Τούρκου Σελὶμ πασσᾶ. Αἱ ἐχθροπραξίαι ἤρξαντο κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1840. Ἡ Ἀγγλία ἀπήτησεν ἐπιτακτικῶς παρὰ τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Συρίας, ἐνῶ ἡ Βηρυττὸς προσεβάλλετο ὑπὸ πλοίων Ἀγγλικῶν, Αὐστριακῶν καὶ Τουρκικῶν. Μετ' ὀλίγον δὲ μικρὸς στρατὸς ἐξ 7 χιλ. ἀνδρῶν συγκείμενος (ὧν 5300 ἦσαν Τοῦρκοι στρατιῶται τακτικοί, 1500 πεζοναῦται Ἀγγλοὶ καὶ 250 πεζοναῦται Αὐστριακοί) ὑπὸ τὸν Ἀγγλον στρατηγὸν Σμίθ, τούτου δὲ μετ' ὀλίγον παραιτηθέντος, ὑπὸ τὸν ἐξ Ἀμβούργου Γερμανὸν στρατηγὸν Ἰόχμον τὸν μετασχόντα καὶ τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ἐποιήσατο ἀπόβασιν εἰς τὴν παραλίαν. Ὁ τε Σμίθ καὶ ὁ Ἰόχμος δὲν ἐθεώρησαν φρόνιμον μετὰ τοῦ μικροῦ στρατοῦ αὐτῶν νὰ προσβάλωσι τὸν ἐν Βάαλθεκ στρατοπεδεύοντα πολυαριθμότερον Αἰγυπτιακὸν στρατόν. Ἀλλὰ διὰ τῶν μικρῶν ἀψιμαχιῶν καὶ διὰ τῆς ἐνθαρρύνσεως τῶν κατὰ τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀρχῆς ἐπανισταμένων Δρούσων καὶ Μαρωνιτῶν ἐπὶ τοσοῦτον κατὰ μικρὸν ἐστενοχώρησαν αὐτόν, ὥστε ὁ Αἰγυπτιακὸς στρατὸς διελύθη σχεδὸν οἰκοθεν, σωρηδὸν αὐτομολούντων τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ἰβραήμ, οἵτινες ἦσαν τὸ πλεῖστον Σύριοι, πρὸς τοὺς ὁμοφύλους αὐτῶν ἐπαναστάτας. Τῇ 26/8 Ὀκτωβρίου ὁ διοικητὴς τῆς φρουρᾶς τῆς Βηρυτοῦ, ὁ ἐξωμότης Σουλεϊμᾶν πασσᾶς, ἐξεκένωσε τὸ φρούριον τοῦτο, ὅπερ κατέλαβον οἱ σύμμαχοι, μετέβη δὲ πρὸς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἰβραήμ. Οὗτος μάτην προσδοκῶν βοήθειαν παρὰ τῶν Γάλλων καὶ ἔνεκα τῆς τοιαύτης προσδοκίας ἀντιτασσόμενος κατὰ πέντε Δυνάμεων μεγάλων εἶχεν ἀφήσει μέρος τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ (10 χιλιάδας ἄνδρας) ἐν τῇ κοίλῃ Συρίᾳ ἐναντίον τοῦ Χαφίζ πασσᾶ. Ἀλλ' ἡ μοῖρα αὕτη μὴ λαμβάνουσα ἐπικουρίας, στερουμένη δὲ τῶν ἐπιτηδείων καὶ ἐκτεθειμένη εἰς τὰς διηνεκεῖς προσβολὰς τῶν Κούρδων διελύθη κατὰ μικρόν. Ὁ δὲ Ἰβραήμ ἐνοχλούμενος καθ' ὁδὸν πολυτρόπως ὑπὸ τε τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἐγχωρίων ἐπαναστατῶν ἠναγκάσθη νὰ ἐκκενώσῃ νῦν τὴν κοίλην Συρίαν, ἀφοῦ ὑπέβαλε τὴν Δαμασκὸν εἰς

πρόστιμον 40 ἑκατομμυρίων γροσίων, καὶ συγκοινωνιῶν αὐτοῦ καὶ κινδυνεύων νὰ συλτὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ τούτου εἰς τὴν Αἴγ. τύχην του τὸν ἄλλον ἐν Βάαλβεικ ἐν πλήρῃ εὐρισκόμενον στρατόν. Ἡ τύχη τοῦ πολέμου ἐκρίθη διὰ τῆς ὑποχωρήσεως ταύτης. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τῶν συμμάχων ἡ Λαοδίκεια τῆς Συρίας (Λατάκια), ἡ Τρίπολις, ἡ Σιδὼν καὶ ἡ Τύρος, ἤρξατο δὲ (22/3 Νοεμβρίου) ἡ πολιορκία τῆς περιφήμου Πτολεμαίδος. Ἀφοῦ τὸ φρούριον ὑπέστη ἐπὶ ὥρας τινὰς σφοδρὸν πυροβολισμόν, ἐγένετο ἐκρηγξίς ἐν τῇ πυριτιδαποθήκῃ ἐπενεγκοῦσα τὸν ὄλεθρον τοῦ ἡμίσεως τῆς φρουρᾶς, καταστρέψασα δὲ τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως (1). Τὸ φρούριον παρεδόθη τὴν ἐπαύριον, καὶ οὕτω ἅπασα ἡ Συρία ἀπεσπάσθη τῆς ἀρχῆς τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ. Μετ' ὀλίγον δὲ ὁ Ἀγγλος στόλαρχος Νάπιερ παρέστη πρὸ τοῦ ἀντιβασιλείως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἵνα προσκαλέσῃ αὐτὸν νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὰς ἀποφάσεις τῶν Δυνάμεων καταλείπων τὴν Συρίαν, Ἀραβίαν καὶ Κρήτην εἰς τὴν Τουρκίαν, καὶ ἀρκούμενος μόνον εἰς τὴν κληρονομικὴν ἀρχὴν τῆς Αἰγύπτου. Ὁ σατράπης συνεμορφώθη πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Δυνάμεων, ἀπέδωκε δὲ καὶ τὸν Ὀθωμανικὸν στόλον. Ἀλλὰ νῦν ἄλλη ἀνεφύη δυσχέρεια. Ἡ Πύλη μετὰ τὰς κατὰ τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ ἐπιτυχίας οὐδένα ἑσπερῶς πρὸς τοῦτον συμβιβασμόν, ἀλλὰ θεωροῦσα τὸν τέως ἀντιβασιλεῖα ἐκπτωτον τῆς ἀρχῆς (ἰδ. σελ. 481) ἤθελε νὰ καταστήσῃ τὴν Αἴγυπτον ἀπλὴν ἐπαρχίαν, προσδιορίσασα καὶ τὸν νέον διοικητὴν. Ἀλλ' αἱ Δυνάμεις κατῴρθωσαν ἐπὶ τέλους νὰ πείσωσι τὴν Πύλην νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὰ μεταξὺ τοῦ Νάπιερ καὶ τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ συμπεφωνημένα. Ἡ Πύλη προσεχώρησεν εἰς τὴν σύμβασιν ταύτην περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1841 ἐκδοῦσα καὶ τὸ ἐπὶ τούτῳ φερμάνιον κατὰ τὰς ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν συμμάχων Δυνάμεων γενομένης συμφωνίας. Κατὰ τὰς συμφωνίας ταύτας ἡ τῆς Αἰγύπτου ἀρχὴ ἐδίδετο εἰς τὸν οἶκον τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ ὡς κληρονομικὴ δυναστεία μεταβιβαζομένη πάντοτε εἰς τὸν πρεσβύτατον ἐκ τῆς οἰκογενείας ἄνδρα· ὁ ἀντιβασιλεὺς ὑπεχρεοῦτο νὰ πληρῶνῃ φόρον ἐτήσιον 30 ἑκατομ. γροσίων, νὰ δια-

(1) Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Πτολεμαίδος διεκρίθη γενναίως ἀγωνιζόμενος ὁ ἐν τῷ Αὐστριακῷ στόλῳ εὐρισκόμενος ἀρχιδουξ Ἰωάννης, υἱὸς τοῦ περιφήμου ἀρχιδουκὸς Καρόλου, ἀρχιστρατήγου τῶν Αὐστριακῶν στρατευμάτων ἐν τοῖς κατὰ τοῦ Ναπολέοντος Α' πολέμοις. Ἀλλ' ὁ γενναῖος ἀρχιδουξ ἀπεβίωσε μικρὸν μετὰ τὸ τέλος τῆς στρατείας.

τηρῇ στρατὸν τοσοῦτον μόνον, ὅσος ἐθεωρεῖτο ἀναγκαῖος εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κράτους, (καὶ τοῦ στρατοῦ τούτου οἱ ἀξιωματικοὶ ἔδει νὰ διορίζωνται ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου), καὶ ν' ἀναγνωρίζη ὡς ἰσχυούσας ἐν Αἰγύπτῳ πάσας τὰς ὑπὸ τῆς Πύλης μετὰ τῶν ξένων Δυνάμεων συνομολογουμένας συνθήκας. Οὕτω ἐπερατώθη ὀριστικῶς τῷ 1841 ἡ Τουρκοαιγυπτιακὴ ἔρις. Ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς μετὰ τὴν ταπείνωσιν ταύτην ἐξηκολούθησε κυβερνῶν ἔτι μέχρι τοῦ 1845, ὁπότε καταστάς ἕνεκα γήρατος ἀνίκανος πρὸς τὸ κυβερνᾶν κατέλιπε τὴν ἀρχήν, συναινέσει τῆς Πύλης, εἰς τὸν Ἰβραήμ, ὅστις ἐκυβέρνησε μέχρι τοῦ 1848, ὁπότε ἀπέθανε (29/10 Νοεμβρίου). Τὸν Ἰβραήμ διεδέξατο, συναινέσει τῆς Πύλης, ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἀβδᾶς πασσᾶς.

Ἡ νέα περὶ τῶν πορθμῶν συνθήκη. — Διὰ τῆς τοιαύτης λύσεως τῆς Τουρκοαιγυπτιακῆς ἔριδος ἡ πολιτικὴ τῆς Γαλλίας ὑπέστη ἡτταν δεινὴν καὶ ἐπονείδιστον ἐπενεγκοῦσαν (κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1840) τὴν πτώσιν τοῦ Θιέρσου (ἴδ. σελ. 191). Ἡ Γαλλία ἠναγκάσθη ν' ἀναγνωρίσῃ τὰ τετελεσμένα γεγονότα καὶ νὰ εἰσέλθῃ αὐτὴ εἰς τὴν συναυλίαν τῶν μεγάλων Δυνάμεων. Ἀλλ' ἡ μεταξὺ τῶν τεσσάρων μεγάλων Δυνάμεων συμμαχία καὶ ἡ ἐνεργὸς σύμπραξις αὐτῶν ὑπὲρ τῆς Τουρκίας εἶχε καὶ ἕτερον σπουδαῖον ἀποτέλεσμα, τὴν εἰσαγωγὴν δηλονότι τῆς Τουρκίας εἰς τὴν τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν οἰκογένειαν. Τὸ τοιοῦτον δὲν καθωρίσθη νῦν ἐπισήμως, ἀλλ' ἦτο φυσικὴ καὶ λογικὴ ἀκολουθία τῶν ὑπὲρ τῆς Τουρκίας ἡνωμένων ἀγώνων τῆς Εὐρώπης, ἐδηλώθη δ' ἐμμέσως ἐν τῇ νέᾳ μεταξὺ τῶν πέντε Δυνάμεων (περιλαμβανομένης καὶ τῆς Γαλλίας) συνομολογηθείσῃ περὶ τῶν πορθμῶν συνθήκῃ τῆς 1/13 Ἰουλίου 1841. Ἡ συνθήκη αὕτη ἔλεγεν ὅτι αἱ Δυνάμεις, ἵνα περιβάλωσι διὰ νέας ἐγγυήσεως τὴν ὑπὸ πάντων ποθουμένην γενικὴν εἰρήνην καὶ παράσχωσιν ἐνταυτῷ μαρτύριον τοῦ σεβασμοῦ αὐτῶν πρὸς τὰ ἀναπαλλοτρίωτα κυριαρχικὰ δικαιώματα τοῦ Σουλτάνου, κατὰ πρόσκλησιν αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου ἀπεφάσισαν ἵνα οἱ πορθμοὶ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Βοσπόρου κατὰ τὸ ἑκπαλαὶ ἰσχύον ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ κράτει καθεστῶς μένωσι κλεισμένοι ἐν καιρῷ εἰρήνης εἰς τοὺς πολεμικοὺς στόλους τῶν ξένων Δυνάμεων.

Ὑπὸ Εὐρωπαϊκὴν ἐποψιν ἡ συνθήκη αὕτη ἡρμηνεύθη ὡς ἀναθεώρησις ἢ μᾶλλον ὡς κατάργησις τῆς συνθήκης τοῦ Χονκιάρ Ἰσκελεσί. Ἀλλὰ κατ' οὐσίαν καθιέρου ἀκριβῶς δι' Εὐρωπαϊκῆς ὁμοφωνίας τὰ μεταξὺ

Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας συμφωνηθέντα διὰ τὸν χρόνον τῆς εἰρήνης, ἐπιτρέπουσα ἐν καιρῷ πολέμου πλήρη ἐλευθερίαν τῇ Τουρκίᾳ. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Λονδίνου γίνεται λόγος καὶ περὶ τοῦ Βοσπόρου, καὶ ἡ περὶ τοῦ Βοσπόρου διάταξις ἀποβλέπει τὰ ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ Ῥωσσικὰ πολεμικὰ πλοῖα. Ἀλλ' ἡ ἐρμηνεία εἶναι διπλῇ. Ὑπὸ τὴν μίαν ἐρμηνείαν ἀπηγορεύετο εἰς πάσας τὰς Δυνάμεις ὁ εἰς τὸν Εὐξείνιον εἰσπλους καὶ ἀνεγνωρίζετο ἐμμέσως τὸ κράτος τῆς Ῥωσσίας ἐν τῇ θαλάσῃ ταύτῃ. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν δευτέραν ἐρμηνείαν, καθ' ἣν ἀπηγορεύετο ὁ ἐκ τοῦ Εὐξείνου εἰς τὸν Βόσπορον εἰσπλους Ῥωσσικῶν πλοίων, τὸ δικαίωμα τοῦτο τὸ παρεχόμενον τῇ Ῥωσσίᾳ ὑπὸ τῆς συνθήκης τοῦ Χονκιάρ Ἰσκελεσί ἡ Δύναμις αὕτη εἶχε παραιτηθῇ καὶ πρὸ τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου, διαρκοῦντος δὲ τοῦ δευτέρου Αἰγυπτιακοῦ πολέμου οὐδεὶς Ῥωσσικὸς στόλος εἶχε καταπλεύσει εἰς τὸν Βόσπορον.

Ἡ Λονδίνειος συνθήκη τῆς 1/13 Ἰουλίου εἶχε καὶ ταύτην τὴν σπουδαιότητα, ὅτι ἦτο ἡ πρώτη ἐπίσημος ἐκ μέρους τῶν πέντε μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων ἀναγνώρισις τοῦ ἀπαραιτήτου τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τοῦ Σουλτάνου, ἐμμέσως δὲ τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας καὶ τῆς εἰσόδου αὐτῆς εἰς τὸ σύστημα τοῦ διεθνοῦς πολιτικοῦ δικαίου καὶ κατ' ἀκολουθίαν εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν τῶν κρατῶν οἰκογένειαν. Εἰς τοιαύτην ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης ἀνύψωσιν τῆς θέσεως τῆς Τουρκίας εἰργάζετο καὶ ἡ Πύλη, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ νέου Σουλτάνου ἐπὶ τὸ Εὐρωπαϊκώτερον μεταρρυθμίζουσα τοὺς θεσμοὺς τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους.

Αἱ πρῶται ἐπὶ τοῦ Ἀβδούλ Μεδζίτ μεταρρυθμίσεις. Τὸ Χάττι Σερίφιον τοῦ Γκιουλχανέ. — Καθ' ὃν χρόνον ὁ μόλις ἐκκαιδεκαετῆς ἀγαθὸς καὶ μελίχιος, λεπτοφυὴς τὸ σῶμα καὶ γλυκύθυμος τὴν ψυχὴν Ἀβδούλ Μεδζίτ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον, ἐνεπίστευσε τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους εἰς τοὺς ἀρίστους τῶν συμβούλων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ὁ τέως ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν Χοσρέφ πασᾶς ἐγένετο νῦν μέγας βεζίρης(1), ὑπουργὸς δὲ τῶν ἐξωτερικῶν ὁ ἀπὸ τοῦ 1837 τὸ ἀξίωμα τοῦτο περιβληθεὶς Ῥεσίτ πασᾶς ὁ νεώτερος. Ὁ Ῥεσίτ πασᾶς, καθ' ὃν χρόνον ἐπῆλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Μαχμούτ μεταβολή, εὕρισκετο ἐν Λονδίνῳ, ἔνθα

(1) Ὁ Σουλτάνος Μαχμούτ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας αὐτοῦ εἶχε καταργήσει τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου βεζίρρου διευθύνων αὐτὸς ἀμεσώτερον τὰ τοῦ κράτους.

Ὁ Σουλτάνος Ἀβδούλ Μεδζίτ

εἶχε μεταβῇ ὡς ἑκτακτος πρεσβευτῆς τοῦ Σουλτάνου, τὴν θέσιν αὐτοῦ ὡς ὑπουργοῦ κατέχοντος προσωρινῶς τοῦ Νουρῆ ἐφέντη. Ἀλλὰ νῦν μετὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ νέου Σουλτάνου ἔσπευσεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἵνα ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντα τῆς θέσεως αὐτοῦ. Ὁ Ῥεσίτ ἐπανῆλθεν ἐξ Ἀγγλίας πολλὰ διδαχθεὶς, ἰδίως ἐκ τῆς συνεχοῦς ἀναγνώσεως τῶν Γαλλικῶν ἐφημερίδων, περὶ τῆς ἐπικρατούσης ἐν Εὐρώπῃ περὶ Τουρκίας γνώμης, ἣτις, μεθ' ὅλας τὰς ἐπενεχθείσας ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτ ἐν τῷ συστήματι τῆς διοικήσεως βελτιώσεις καὶ μεταρρυθμίσεις, ἐθεώρει τὸ σύστημα τοῦτο ὅλως βάρβαρον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ φιλοπρόοδον σύστημα τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ. Φρονῶν δ' ὁ Ῥεσίτ ὅτι ἡ παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ τῆς Εὐρώπης ἀγαθὴ ὑπόληψις ἔσται διὰ τὸ μέλλον μέγα κεφάλαιον πολιτικὸν διὰ τὴν Τουρκίαν, ἅμα τῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπανόδῳ αὐτοῦ παρέστησεν τῷ Χοσρέφ καὶ τοῖς λοιποῖς συναδέλφοις αὐτοῦ τὴν ἀνάγκην νὰ δοθῇ ἐνώπιον τῆς Εὐρώπης ἐξωτερικὸν ἀπτόν τεκμήριον καὶ δεῖγμα τῆς ἐγκαινισθείσης ἐν Τουρκίᾳ νέας περιόδου μεταρρυθμίσεων. Ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἐπῆλθεν αὐτῷ νὰ συστήσῃ τὴν συγκρότησιν εἰδους τινὸς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας συγκειμένης ἐξ ἀπεσταλμένων τῶν Εὐρωπαϊκῶν καὶ Ἀσιατικῶν ἐπαρχιῶν, ἵνα φανῇ εἰσαγόμενον ἐν Τουρκίᾳ τὸ πολυύμνητον τότε ἐν τῇ φιλελευθέρᾳ κοινῇ γνώμῃ καὶ ἐν τῷ φιλελευθέρῳ τύπῳ τῆς Εὐρώπης ἀντιπροσωπευτικὸν σύστημα τῆς κυβερνήσεως. Ἀλλὰ πρακτικώτεραι σκέψεις ὑπερίσχυσαν καὶ ὑπηγόρευσαν μέτρα πρακτικώτερα πρὸς τὸν ἐπιζητούμενον σκοπὸν καὶ πολλῷ τελεσφορώτερα τῆς θεατρικῆς εἰσαγωγῆς κοινοβουλευτικῆς πολιτείας ἐν Τουρκίᾳ. Προὔκειτο δηλονότι νῦν νὰ ἀνακηρυχθῶσιν ἐν Τουρκίᾳ ἀρχαί τινες τοῦ δημοσίου πολιτικοῦ Εὐρωπαϊκοῦ δικαίου ἐμπράκτως ἤδη ἐφαρμοσθεῖσαι ἐπὶ τῆς τελευταίας περιόδου τῆς βασιλείας τοῦ Μαχμούτ Β'. Ὁ νεαρὸς Σουλτάνος Μεδζίτ ἐν τῇ ἀγαθότητι τῆς ψυχῆς καὶ ἐν τῇ φιλοτιμίᾳ, ἣν εἶχε νὰ ἐγκαινίσῃ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ διὰ πράξεως ἐλκυούσης τὴν ἀγάπην τοῦ ὑπηκόου καὶ τὴν συμπάθειαν τῆς Εὐρώπης, ταχέως προσεχώρησεν εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ Ῥεσίτ. Καὶ λοιπὸν τῇ 21/2 Νοεμβρίου προσεκλήθησαν εἰς τὸ πλησίον τῶν ἐν Βυζαντίῳ Σουλτανικῶν ἀνακτόρων (Σαράϊ-Μπουρνού) αὐτοκρατορικὸν περίπτερον Γκιουλχανέ πάντες οἱ ἀνώτατοι λειτουργοὶ τοῦ κράτους καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ξένων θρησκευμάτων, ἥτοι ὁ Ἑλλήν Πατριάρχης, οἱ Πατριάρχαι τῶν τε Γρηγοριανῶν καὶ αὐτῶν τῶν Ἀρμενοκα-

θολικῶν, καὶ ὁ Ἀρχιρραβῖνος τῶν Ἰουδαίων, πρώτην ταύτην φορὰν προσκαλούμενοι οὗτοι πάντες νὰ παραστῶσιν εἰς ἐπίσημον κυβερνητικὴν πρᾶξιν ὡς ἑθνάρχαι. Προσεκλήθησαν δὲ νὰ παραστῶσιν εἰς τὴν ἐπίσημον πρᾶξιν καὶ πάντες οἱ πρέσβεις καὶ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε εὐρισκόμενος Γάλλος βασιλόπαις πρίγκιψ Ζωαμβίλ. Ἐνῶ δὲ ὁ Σουλτάνος ἐκάθητο πρὸ τοῦ παραθύρου τοῦ περιπτέρου, ἰδρύθη ἐξέδρα τις ἐν τῇ πρὸ τοῦ περιπτέρου πλατεῖα, εἰς ἣν προσκληθέντες ἀνῆλθον πάντες οἱ παρευρισκόμενοι ἀνώτατοι λειτουργοὶ τοῦ κράτους καὶ οἱ θρησκευτικοὶ ἀρχηγοί. Ἐνταῦθα δέ, πεμφθὲν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἐν περιβολῇ μεταξίνη χρυσοῦφάντῳ, ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ Ῥεσίτ πασσᾶ εἰς ἐπήκοον τῶν παρισταμένων τὸ περίφημον «ἱερὸν διάταγμα (Χάττι σερίφιον)» τοῦ Γκιουλχανέ. Ἡ πρώτη καὶ σπουδαιοτάτη διάταξις τοῦ Χαττίου ἦτο ἡ ἐγγύησις τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καὶ τῆς περιουσίας ἡ παρεχομένη πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις τοῦ Σουλτάνου. Οὐδεὶς τοῦ λοιποῦ ἠδύνατο νὰ θανατωθῇ μὴ δικαζόμενος καὶ καταδικαζόμενος ὑπὸ τῶν κοινῶν δικαστηρίων· τοῦτο δὲ ἴσχυε καὶ περὶ τῆς δημεύσεως (1). Αἱ λοιπαὶ διατάξεις ἀπέβλεπον εἰς τὴν κανονικωτέραν καὶ ἀναλόγως τῆς περιουσίας ἐκάστου δικαιοτέραν εἰσπραξίν τῶν φόρων, εἰς τὸν τρόπον τῆς στρατολογίας καὶ τὴν καθιέρωσιν τοῦ στρατιωτικοῦ φόρου διὰ τοὺς Χριστιανούς. Αἱ διατάξεις τοῦ Χάττι σεριφίου οὐδὲν εἰσῆγον κατὰ πρᾶξιν νέον μέτρον μὴ συλληφθὲν ὑπὸ τῆς διανοίας τοῦ Μαχμούτ Β' καὶ μὴ ἐφαρμοσθὲν ὑπὸ τούτου ἐμπράκτως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Ἀλλὰ ὅ,τι τότε ἦτο ἀπόρροια τῶν εὐεργετικῶν διαθέσεων τοῦ ἄνακτος, ἐγένετο νῦν νόμος τοῦ κράτους κηρυττόμενος ἐπισημότατα καὶ κατὰ τρόπον πρωτοφανῆ ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ὁ Σουλτάνος ὤμνυεν εἰς τὴν ἀκριβῆ τήρησιν τῶν καθιερουμένων νέων θεμελιωδῶν ἀρχῶν τοῦ κράτους καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ὑπηκόου. Διὰ τοῦτο δὲ τὸ γεγονός τῆς 21/2 Νοεμβρίου ἐθεωρήθη καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ ὡς ἀρχὴ νέας περιόδου πολιτικῆς ἀναπτύξεως διὰ τὸ Ὄθωμανικὸν κράτος, ὡς ἀρχὴ συνταγματικοῦ πολιτικοῦ βίου (τανζιμάτ). Ἡ κυβέρνησις τοῦ Ἀβδούλ Μεδζίτ ἐξηκολούθησε τὰς μεταρρυθμίσεις ἐν πολλοῖς κλάδοις τῆς διοικήσεως. Τῷ 1846 ἐδημοσιεύθη νέος νόμος διοικητικὸς α κανονισμὸς γενικὸς (Τανζιμάτι οὐμουμιέ)» προσδιορίζων τὰ καθήκοντα τῶν ὑπαλλήλων. Τῷ αὐτῷ δὲ

(1) Καὶ αὐτῶν τῶν ἐπὶ ἐγκλήμασι καταδικαζομένων καὶ θανατουμένων οἱ κληρονόμοι δὲν ἔστεροῦντο τοῦ δικαιώματος τῆς κληρονομίας.

ἔτει ἰδρύθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ πρῶτα ἐμποροδικεῖα, ἐν οἷς, πλὴν τῶν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως διοριζομένων Ὀθωμανῶν δικαστῶν, διωρίζοντο ὑπὸ τῶν ξένων πρεσβειῶν εἰδικοί ἀντιπρόσωποι τῶν ξένης ὑπηκοότητος ἐμπόρων. Ἐν ἔτος πρότερον ἐγένοντο μεταρρυθμίσεις τινὲς καὶ εἰς τὴν δημοσίαν παιδευσιν, ἰδρύθη δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς « Σχολὴ τοῦ κράτους » Σχολὴ ἰατρική, εἶτα δὲ καὶ Σχολὴ νομική, προσिताὶ ἀμφοτέραι εἰς πάντας τοὺς ὑπηκόους.

Στάσεις ἐσωτερικαὶ καὶ ἐχθροπραξίαι κατὰ τῆς Περσίας. — Ἀλλ' αἱ διοικητικαὶ μεταρρυθμίσεις, πρὸ πάντων δὲ τὸ σύστημα τῆς στρατολογίας, ἐπήνεγκον ἐνιαχοῦ τοῦ κράτους οὐκ ὀλίγας ταραχάς. Οὕτω ἐν Ἀλβανίᾳ οἱ Μωαμεθανοὶ ἤγειραν τῷ 1844 ἐπανάστασιν, καθ' ἣν ἐγένοντο καὶ σφαγαὶ Χριστιανῶν. Ἀλλ' ἡ ἐπανάστασις κατεβλήθη ἐπὶ τέλους ὑπὸ τοῦ Ρεσίτ πασσᾶ. Τὸ ἐπόμενον ἔτος (1845) σφαγαὶ Χριστιανῶν ἐγένοντο ἐπίσης ἐν τῷ Λιβάνῳ οὐχὶ ἐξ ὁμοίων αἰτίων προερχόμεναι, ἀλλ' ἐκ τοῦ διηνεκοῦς μίσους τῶν αὐτόθι Μωαμεθανῶν Δρούσων ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν Μαρωνιτῶν. Ταραχαὶ σπουδαῖαι ἐγένοντο κατὰ τὰ ἔτη 1841 - 1842 ἰδίως ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς πρὸς τὴν Περσίαν ὁρίοις τοῦ κράτους. Τὸ ἀνέκαθεν ἀκανόνιστον τῶν πρὸς τὴν Περσίαν ὁρίων, ὅπερ ἔδιδε συχνάκις ἀφορμὴν εἰς ἐχθροπραξίας ἀμοιβαίας ἐν ταῖς παρορίοις ἐπαρχίαις τῶν δύο κρατῶν, ἐπήνεγκε τῷ 1841 πόλεμον ἀκήρυκτον μὲν, ἀλλὰ πραγματικὸν μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1842 ὀλόκληρος Περσικὸς στρατὸς εἰσῆλασεν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν ἐπαρχίαν Ἰράκ καὶ ἐλεηλάτησε τὴν πόλιν Σουλεϊμανιέ. Μετ' ὀλίγον δὲ ἕτερος στρατὸς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σάχου ἀγόμενος εἰσῆλασεν ἄνευ κηρύξεως πολέμου εἰς τὴν Τουρκικὴν Ἀρμενίαν καὶ προήλασε μέχρι Βάν· ἀλλ' ἐνταῦθα ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου τῆς Ἀνατολῆς, τοῦ γνωστοῦ ἡμῖν ἐκ τῶν Αἰγυπτιακῶν πολέμων Χαφίζ πασσᾶ. Τότε δὲ προσήνεγκον τὴν μεσολάβησιν αὐτῶν ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ῥωσσία, καὶ τὴν μεσολάβησιν ταύτην ἀπεδέξαντο ἡ τε Πύλη καὶ ὁ Σάχης. Ἀλλ' ἐνῷ οὕτω ἐγίνοντο διαπραγματεύσεις περὶ εἰρήνης, ὁ ἐνταῦθα Τοῦρκος διοικητὴς τῆς Βαγδάτης Νεδζίπ πασσᾶς προσέβαλε μετὰ στρατοῦ τὴν εἰς τὴν Τουρκίαν πρότερον ἀνήκουσαν, ἀλλὰ κατὰ τὰς τελευταίας ἐπιδρομὰς ὑπὸ Περσῶν καταληφθεῖσαν καὶ κατεχομένην ἔτι ἱερὰν διὰ τοὺς Πέρσας πόλιν Κέρβελα, καὶ ἐπήνεγκε σφαγὴν μεγάλην μεταξὺ τῶν σχιιῶν, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς Πέρσαις συμπαθεστάτων, κατοίκων.

Ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος παραχθεῖσα καθ' ὅλην τὴν Περσίαν ἀγανάκτησις μικροῦ δεῖν ἐπέφερε πόλεμον μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν. Ἀλλ' αἱ μεσιτεύσασαι Δυνάμεις προέλαβον τὴν νέαν ῥῆξιν πείσασαι τὴν Πύλιν νὰ δώσῃ ἱκανοποίησιν τῇ Περσίᾳ. Διὰ τῶν ἐνεργειῶν δὲ τῶν Δυνάμεων διηυθετήθη ὀριστικῶς καὶ τὸ τῶν ὀρίων ζήτημα ὑπὸ μικτῆς ἐπιτροπείας ἐπὶ τούτῳ τεταγμένης.

Ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Τουρκία. — Αἱ μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας ἀνεκταὶ φιλικαὶ σχέσεις αἱ ἀρξάμεναι ἀπὸ τῆς 30/11 Αὐγούστου 1834, ὅποτε ὁ εἰς Κωνσταντινούπολιν πεμφθεὶς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἀνεγνωρίσθη ὡς τοιοῦτος ὑπὸ τῆς Πύλης(1), χωρὶς νὰ τύχῃ ἀκρόασεως παρὰ τῷ Σουλτάνῳ, ἐξηκολούθησαν καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀβδούλ Μεδζίτ. Ὁ Σουλτάνος οὗτος τὸ πρῶτον ἐδέξατο εἰς ἀκρόασιν (25/7 Δεκ. 1840) τὸν Ἑλληνα πρεσβευτὴν Ζωγράφον, ἐγένοντο δὲ τότε καὶ διαπραγματεύσεις περὶ συνόμολογήσεως συνθήκης πολιτικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἐπισήμου μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν, ἀλλὰ τὸ ἐκπονηθὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει σχέδιον ἀπερρίφθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως. Ἡ Κρητικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1841 δὲν ἐπέδρασε μὲν ὀλεθρίως ἐπὶ τὰς φιλικὰς σχέσεις τῶν δύο κρατῶν, ἀλλὰ καὶ οὐδαμῶς προήγαγεν αὐτάς. Οὐχ ἦττον αἱ ὀμαλαὶ ὅπως οὖν μεταξὺ τῆς Πύλης καὶ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως σχέσεις δὲν διατάραχθησαν μέχρι τοῦ 1847, ὅποτε ἐπῆλθεν ἡ διακοπὴ τῶν σχέσεων διὰ τὴν Μουσουρικὴν διένεξιν. Ἀλλὰ τὰ περὶ τούτων ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Πύλη καὶ αἱ μεγάλαι Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀβδούλ Μεδζίτ. — Αἱ πρὸς τὰς μεγάλας Εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις σχέσεις τῆς Τουρκίας κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάνου Ἀβδούλ Μεδζίτ οὐδεμίαν ὑπέστησαν σπουδαίαν ἀλλοίωσιν. Ὁ νέος Σουλτάνος ἔμεινε πιστὸς εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ πατρὸς κληροδοτηθεῖσαν αὐτῷ πρὸς τὴν Ῥωσσίαν φιλίαν. Οὐχ ἦττον ἡ κοινὴ σύμπραξις τῶν τεσσάρων Δυνάμεων ἐν τῷ κατὰ τῷ Μεχμέτ Ἀλῇ πολέμῳ καὶ ἡ περὶ τῶν πορθμῶν συνθήκη ἀφωμοίωσαν ὅπως οὖν τὴν

(1) Πρὸ τοῦ Ζωγράφου πεμφθεὶς ὁ Ἀργυρόπουλος οὐδὲν εἶχε κατωρθώσει. Ὁ Ζωγράφος κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν ἡμέραν ἔτυχεν ὑποδοχῆς παρὰ τῷ Ῥεῖζ ἐφέντῃ. Ἀλλ' ὁ Μαχμούτ οὐδένα Ἑλληνα πρεσβευτὴν ἐδέξατο εἰς ἀκρόασιν. Πρῶτος δ' ὁ Σουλτάνος Ἀβδούλ Μεδζίτ ἐδέξατο, ὡς εἴπομεν, εἰς ἀκρόασιν τὸν Ζωγράφον ὅποτε μετέβη οὗτος τῷ 1840, τὸ δεύτερον, εἰς Κωνσταντινούπολιν.

θέσιν τῆς Ῥωσσίας πρὸς τὴν τῶν ἄλλων Δυνάμεων (ἐξαιρουμένης ἐννοεῖται τῆς Γαλλίας, πρὸς ἣν εἶχε δυσπίστως τότε ἡ Πύλη) (1), ἰδίως δὲ πρὸς τὴν τῆς Ἀγγλίας. Αἱ πρὸς τὴν Ῥωσσίαν φιλικώταται σχέσεις ἐμαρτυρήθησαν καὶ διὰ τῆς ἐπισκέψεως ἣν ἐποιήσατο πρὸς τὸν Σουλτάνον μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 1845 ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Τσάρου μέγας δούξ Κωνσταντῖνος. Ἡ ἐπίσκεψις αὕτη, πρώτη ἐπίσκεψις Ῥώσσου ἡγεμονόπαιδος εἰς τὸν Σουλτάνον, ἔδωκεν ἀφορμὴν τῷ Ἀβδούλ Μετζίτ νὰ δηλώσῃ ἐπιδεικτικῶς τὰ πρὸς τὸν Τσάρον φιλικὰ αὐτοῦ αἰσθήματα. Μεγαλοπρεπῆς καὶ φιλικωτάτη ἐγένετο ὑποδοχὴ τῷ νεαρῷ ἡγεμονόπαιδι. Καὶ αὐταὶ δὲ αἱ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῆς πρωτευούσης γινόμεναι μεγάλαι διαδηλώσεις ὑπὲρ τοῦ ὁμοδόξου ἡγεμονόπαιδος, καίπερ δυσαρέστως διαθέσασαι τὴν Πύλην, οὐδαμῶς ἡλάττωσαν, ἐπισήμως τούλάχιστον, τὴν θερμότητα τῆς ὑποδοχῆς, καὶ αἱ Τουρκορωσσικαὶ σχέσεις ἐξηκολούθησαν νὰ ὦσιν ὡς πρότερον φιλικώταται. Ἡ δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1847 διὰ τῆς ἐτυμηγορίας τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου δοθεῖσα τῇ Πύλῃ ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ Μουσουργικῷ ζητήματι ικανοποιήσεις, ὑψώσασα τὴν αἰγλὴν τὴν πολιτικὴν τῆς Πύλης, παρέσχεν αὐτῇ νέαν ἀφορμὴν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν Ῥωσσίαν. Οὐχ ἥττον κατὰ τοὺς χρόνους τούτους (1847-1849) ἡ ὅλη ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Πύλης ἦλθε βαθμηδὸν καὶ λεληθότως εἰς ἀντίθεσιν τινα πρὸς τὴν Ῥωσσίαν. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1841 πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει διωρίσθη τὸ τρίτον ὁ περίφημος καὶ λίαν γνωστὸς ἡμῖν Στρατφόρδος Κάννιγκ (2). Ὁ ἀνὴρ οὗτος, ὅστις καὶ ὡς Ἀγγλος πρεσβευτῆς καὶ ἰδίως ὡς προσωπικὸς ἐχθρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ αὐξανομένην διαρκῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν Ῥωσσικὴν ἐπιρροήν, ἐκτέσασατο κατὰ μικρὸν μεγάλην δύναμιν καὶ ἠθικὴν ἐπιρροήν παρὰ τῇ

(1) Ἡ Γαλλία μετ' ὀλίγον (1846) εἰς νέας περιῆλθεν ἔριδας πρὸς τὴν Πύλην ἕνεκα τοῦ Τύνητος. Ἐπίσκεψις τις τοῦ πρίγκιπος Ζωαμβίλ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Βέϋ ἔδωκεν ἀφορμὴν τῷ ὑποτελεῖ τούτῳ πρὸς τὸν Σουλτάνον ἡγεμόνι νὰ μεταβῇ εἰς Παρισίους, ἵνα ἀποδώσῃ τὴν ἐπίσκεψιν, ἐνταῦθα δὲ ἀπεδόθησαν αὐτῷ τιμαὶ ἡγεμονικαί. Ἡ Πύλη θεωροῦσα τοῦτο ὡς προσβολὴν τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων αὐτῆς διεμαρτυρήθη ἐπισήμως κατὰ τῆς διαγωγῆς τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως.

(2) Ὁ Στρατφόρδος Κάννιγκ ἀφοῦ τῷ 1828 ἐπαύθη τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτικῆς θέσεως διὰ τὸν ζῆλον αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ Συνδιασκέψει τοῦ Πόρου (Ἰδ. Τ. Β', σ. 776), διωρίσθη πάλιν τῷ 1831-1832 ἐπὶ ἑν μόνον ἔτος πρεσβευτῆς παρὰ τῇ Πύλῃ διὰ τὴν ὀριστικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τῶν ὀρίων τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους.

Ἵψηλῇ Πύλῃ καὶ ἐν τοῖς διαβουλίαις τοῦ Διβανίου. Πρὸς τούτοις ἀπὸ τοῦ 1846 μέγας βεζίρης ἐγένετο ὁ τέως ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Ῥεσίτ πασσᾶς, τότε δὲ τὸ πρῶτον ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν ὁ τοῦ Ῥεσίτ πολιτικὸς φίλος Μεχμέτ Ἐμὶν Ἀαλῇ πασσᾶς. Ἀμφότεροι οὗτοι οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες ἀνήκοντες εἰς τὴν μερίδα τῶν φίλων τῶν μεταρρυθμίσεων καὶ τῆς πρὸς τὴν φιλελευθέραν Εὐρώπην προσεγγίσεως διεδήλουν ἐπιδεικτικῶς τὰς πρὸς τὰ φιλελεύθερα ἐν Εὐρώπῃ πολιτικὰ κινήματα συμπαθείας αὐτῶν. Χαρακτηριστικώταται ἐν ταῖς τοιαύταις ἐπιδείξεσι ἦσαν αἱ πρὸς τὸν πάπαν Πίον Θ' σχέσεις τῆς Πύλης.

Ἡ Πύλη καὶ ὁ πάπας Πίος Θ'. — Ὁ ἐνθουσιασμὸς ὁ καταλαβών, ὡς εἶδομεν, τὴν φιλελευθέραν Ἰταλίαν ἐπὶ ταῖς πρώταις πολιτικαῖς πράξεσι τοῦ Πίου Θ' (ιδ. σελ. 362) διαδοθεὶς καὶ ἐν ταῖς πολυαρίθμοις ἐν Ἀνατολῇ Ἰταλικάις ἀποικίαις, ἰδίως ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔδωκεν ἀφορμὴν τῇ Πύλῃ νὰ ἐκδηλώσῃ τὰς πρὸς τὸν φιλελεύθερον Πάπαν ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἅπασαν τὴν φιλελευθέραν Εὐρώπην συμπαθείας αὐτῆς διὰ τρόπου πανηγυρικωτάτου, πέμπουσα εἰς Ῥώμην κατὰ τρόπον πρωτοφανῆ ἑκτακτον πρεσβείαν ὑπὸ τὸν Σεκίπ ἐφέντην, ἵνα συγχαρῇ τῷ Πάπα καὶ συνάψῃ πρὸς αὐτὸν σχέσεις πολιτικὰς καὶ διπλωματικάς. Ὁ Πάπας ἀπήντησεν εἰς τὸ φιλικὸν διάβημα τῆς Πύλης δι' ἀποστολῆς ἐκτάκτου πρέσβεως (τοῦ ἀρχιεπισκόπου Φερριέρι). Καὶ αἱ σχέσεις μὲν αὗται αἱ οὕτω ἀρξάμεναι δὲν ἐτήρησαν διαρκῶς τὸν ἐγκάρδιον φιλικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα, διότι ἡ Πύλη ἢ τὸν Πίον Θ' ἐνθουσιωδῶς χαιρετίσασα μᾶλλον ὡς Ἰταλὸν ἡγεμόνα καὶ ἀρχηγὸν τῆς φιλελευθέρας Ἰταλίας, ἐν τῷ ἐκτάκτῳ ἀπεσταλμένῳ εὗρεν ἄνδρα δι' οὐδὲν ἄλλο φροντίζοντα ἢ διὰ τὴν αὐξήσιν τῆς δυνάμεως τοῦ Καθολικισμοῦ ἐν Ἀνατολῇ, προσκαλοῦντα τὰς ἐνταῦθα χριστιανικάς Ἐκκλησίας εἰς ἑνωσιν (ιδ. σελ. 364) μετὰ τῆς παπικῆς καὶ διαταράττοντα οὕτω τὴν θρησκευτικὴν εἰρήνην τοῦ κράτους. Οὐχ ἦττον ἢ πρὸς τὸν ἀγῶνα τῶν φιλελευθέρων συμπάθεια τῆς Πύλης ἐξηκολούθει. Οἱ Πολωνοὶ δὲ πρόσφυγες οἱ πολλὰς ἐν Τουρκίᾳ ἀποικίας συστήσαντες, ὧν τινες εὕρισκοντο ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Πύλης, ἠγωνίζοντο νὰ διατηρῶσι παρὰ τοῖς Τούρκοις πολιτικοῖς ἀνδράσι τὴν τοιαύτην συμπάθειαν. Αἱ ἐπαναστάσεις τοῦ 1848, ἡ πτώσις τῆς Ἰουλιανῆς μοναρχίας, ἔτι δ' ἡ πτώσις τοῦ Μεττερνίχου ἐνέπνευσαν τοῖς περὶ τὸν Ῥεσίτ καὶ Ἀλῆν τὴν ιδέαν ὅτι ἐν

Εὐρώπῃ ἔμελλε νὰ θριαμβεύσῃ ὁ ἀγὼν τῶν φιλελευθέρων ἰδίως συμπάθειαν διήγειρε παρ' αὐτοῖς ὁ ἀγὼν τῶν Οὐγγρ. σύστασις ἐλευθέρου Οὐγγρικοῦ κράτους. Ἀλλ' ἀκριβῶς ἡ το λελευθέρα ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Πύλης ἡ ὑποστηριζομένη Παλμερστοῦ καὶ τοῦ Σ. Κάννιγχ ἤγαγεν αὐτὴν εἰς διπλ. περιπλοκάς πρὸς τὴν Ῥωσσίαν καὶ τὴν Αὐστροίαν.

Εἰσβολὴ Ῥωστικοῦ στρατοῦ εἰς τὰς παραδου ἡγεμονίας.—Ἡ ἐπανάστασις ἡ ἀρξαμένη τῷ 1848 ἀπὸ λίας καὶ καταλαβοῦσα τὸ πλεῖστον τῆς Εὐρώπης, ἡ μαινομ ἐν πλείσταις Αὐστριακαῖς χώραις, μετεδόθη καὶ εἰς τὰς πα βίους ἡγεμονίας. Ἐνταῦθα βεβαίως δὲν ὑπῆρχε λαὸς δυνά νοήσῃ καὶ πραγματοποιήσῃ τὰς ὑπὸ τῶν ἐπαναστάσεων ἐκι ρυττομένας ἀρχάς. Ἀλλ' οἱ Βοῦάροι, οἱ μόνοι σχεδὸν τότε αἰ τες τὸν ἐλεύθερον λαὸν τῶν ἡγεμονιῶν, ἐπωφελοῦμενοι τὰς Εὐρώπην κηρυττομένας ἀρχάς τῆς ἐπαναστάσεως, ἐξηγέρθη τῶν Ὀσποδάρων. Ἐν Ἰασίῳ 60 Βοῦάροι ἐξηγέρθησαν κατὰ θαιρέτου καὶ τυραννικῆς κυβερνήσεως τοῦ ἡγεμόνος Στούρτί Μάρτιον τοῦ 1848). Καὶ τούτους μὲν ὁ ἡγεμὼν κατέβαλε θεῖρξε δεσμίους. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπανάστασις σπουδαιοτέρα ἐν Βλαχίᾳ, ἐνθα τοῦ ἡγεμόνος Βιθέσκου ἐκδιωχθέντος ἐκ τους ἰδρύθη (15/27 Μαρτίου) προσωρινὴ κυβέρνησις. Τὸ ἐι τικὸν δὲ κίνημα διαδοθὲν νῦν καὶ εἰς τὴν Μολδαυίαν ἔλαβε χε πολιτικώτερον καὶ ἐθνικώτερον, καὶ οἱ Μολδοβλάχοι ἐπα ὄνειροπολοῦντες ἤδη μέγα Ῥωμουρικὸν κράτος περιλαμβάνε τῶν παραδουναβίων χωρῶν, τὴν Βουκοβίαν, Τρανσυλβανίαν σαραβίαν, ἐπικαλοῦντο τὴν συνδρομὴν τῶν ὁμοφύλων αὐτο κων τῶν Αὐστρορωσικῶν τούτων χωρῶν. Ἡ Πύλη θορυβη τοῖς γενομένοις ἐπεμψεν ὡς ἐπίτροπον τὸν Σουλεϊμὰν πασσᾶν Ῥωσσίᾳ καὶ ὡς προστάτις τῆς νομίμου τάξεως ἐν ταῖς παραδ χώραις καὶ ἵνα καταπνίξῃ τὸ μίasma τῆς ἐπαναστάσεως (1),

(1) Ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἐπαναστ κηρύξει πρὸς ὅλην τὴν Εὐρώπην ὅτι δὲν ἤθελε μὲν νὰ προσβάλῃ τὴν ἐ ἐκτός τῶν ὁρίων τοῦ κράτους αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι ἂν αὕτη ἐλάμβανεν ἐπιθετικὴν τῆς Ῥωσσίας, ἦτο ἑτοιμὸς νὰ πατάξῃ αὐτήν. Τὴν δὲ εἰς Βλαχομολδαυία τοῦ Ῥωστικοῦ στρατοῦ ἰδικαιολόγηι λέγων ὅτι «ἡ ἀκεραιότης τῆς Το θεμελιώδους ὁρος τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ ἐφ' ὅσον διατηρεῖτο ἡ Εὐρωπαϊκὴ εἰρ

τοῦ Κιουτζούκ Καϊναρδζή, οἱ ὑπουργοὶ τοῦ Σουλτάνου ἐτόλμησαν νὰ ἀντιτάξωσιν ἄρνησιν εἰς τὴν ἀπαίτησιν ταύτην παρακινούμενοι καὶ ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τοῦ Σ. Κάννιγκ, ὅστις ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ Παλμερστῶνος εἶχε καλέσει πρὸ μικροῦ καὶ μοῖραν Ἀγγλικοῦ στόλου εἰσελθοῦσαν μέχρι τοῦ στομίου αὐτοῦ τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἀλλὰ τότε ὁ Τσάρος ἔπεμψεν αὐτόγραφον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Σουλτάνον δι' ἰδιαιτέρου ἀπεσταλμένου, τοῦ ὑπασπιστοῦ πρίγκιπος Ῥάδζιβιλ. Ἡ Πύλη εὐρέθη νῦν ἐν μεγάλῃ ἀπορίᾳ· διότι ἡ ὑποχώρησις ἦτο ἔτι μᾶλλον ἐπονείδιστος, ἀπέτρεπον δ' αὐτὴν ταύτης οὐ μόνον ὁ Κάννιγκ, ἀλλὰ καὶ οἱ πρέσβεις τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Πρωσίας. Ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ τῆς ἡ Πύλη ἐζήτησε τότε νὰ πέμψῃ εἰς Πετρούπολιν ἀντιπρόσωπον ἑκτακτον τοῦ Σουλτάνου. Ἀλλ' ὁ Ῥώσος πρεσβευτὴς ἠρνήθη νὰ ἐπιθεωρήσῃ τὸ διαβατήριον τοῦ ἀποσταλικομένου. Τότε δὲ ἡ Πύλη κατέφυγεν εἰς μέτρον δεξιώτατον διατάξασα, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν πρέσβων τῆς Ῥωσίας καὶ τῆς Αὐστρίας, τὸν ἐν Βλαχία Φουάτ ἐφέντην νὰ μεταβῇ ἐκεῖθεν εἰς Πετρούπολιν φέρων πρὸς τὸν Τσάρον ἐπιστολὴν τοῦ Σουλτάνου δικαιολογοῦσαν φιλοφρόνως τὴν διαγωγὴν τῆς Πύλης ἐν τῷ ζητήματι τῶν προσφύγων καὶ παρέχουσαν πᾶσαν ἐγγύησιν ὅτι ἡ τούτων ἐν Τουρκίᾳ διαμονὴ διατελοῦσα ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν ἐπίβλεψιν τῆς Πύλης οὐδεμίαν ἔμελλε νὰ δώσῃ ἀφορμὴν μομφῆς ταῖς γείτοσι μοναρχίαις. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἑκτακτος ἀπεσταλμένος μαθὼν τὰ κατὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Φουάτ εἶχε καταλίπει τὴν Κωνσταντινούπολιν ὠργισμένος καὶ χωρὶς νὰ ζητήσῃ ἀκρόασιν ἀποχαιρετισμοῦ παρὰ τοῦ Σουλτάνου. Ἀλλ' ἡ ἀποστολὴ τοῦ Φουάτ ἐπέτυχεν. Ὁ Τσάρος ἔμεινεν εὐχαριστημένος ἀπὸ τῶν ἐξηγήσεων τοῦ Σουλτάνου καὶ αἱ φιλικαὶ σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν ἀποκατεστάθησαν ὡς πρότερον, ἀφοῦ ἡ Πύλη ἔδωκεν ἐξηγήσεις ικανοποιούσας καὶ διὰ τὸ ζήτημα τοῦ Ἑλλησπόντου τὸ ἀναφυέν ἕνεκα τῆς αὐτόθι ἐμφανίσεως τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου. Οὕτω κατὰ τὰ ἔτη 1850-1851 εἶχον ἐκλίπει πᾶσαι αἱ ἀφορμαὶ περιπλοκῶν καὶ ῥήξεων μεταξὺ τῶν δύο κρατῶ, ὅτε λεληθότως ἀνεφάνησαν νέα ζητήματα ἐπενεγχόντα τὴν μεγίστην μεταξὺ αὐτῶν σύγκρουσιν, τὸν Κριμαϊκὸν καλούμενον πόλεμον.

ιμαϊκός πόλεμος

κριμαϊκός πόλεμος (1).

Ξίς τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου.—Τὴν ἡν μεταξὺ τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Τουρ-
εὶς τὴν μεταξὺ τῶν δύο Δυνάμεων ῥῆξιν
δωκε τὸ καλούμενον ζήτημα τοῦ Ἀγίων
ων Σταυροφοριῶν ἦτοι ἀπὸ τοῦ τέλους
οἱ Φράγχοι ἱδρυσαν κράτος Λατινικὸν
αὐτὴν χώρα, πολλοὶ τόποι ἱεροὶ διὰ τοὺς
ήρια, ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐν ἄλλοις περὶ
καὶ ἐν Γεθσημανῇ) ἀνήκοντες πρότερον,
, εἶχον καταληφθῇ βιαίως ὑπὸ τῶν Λα-
ατάλυσιν τοῦ Λατινικοῦ κράτους τῆς Ἱε-
5 ΙΓ' μ. Χ. αἰῶνος) ἐξηκολούθησαν νὰ
μέρος. Καὶ ἀφοῦ δὲ οἱ τῷ 1453 κατα-
τολιν Ὀσμάνοι Σουλτάνοι περὶ τὰς ἀρ-
ο κύριοι τῆς Παλαιστίνης, οἱ Λατῖνοι
σίας τῆς Γαλλίας καὶ τῶν φιλικῶν σχέ-
λλίας πρὸς τοὺς Σουλτάνους τῆς Κων-
σι διαρκῶς ἢ νὰ ἀφαιρῶσιν ἀπὸ τῶν
ητήρια ἐν Ἱερουσαλήμ, ἰδίως ἐν τῷ ναῷ
μένω ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, καὶ ἐν τῷ
ἐν Γεθσημανῇ, ἐνθα εἶναι ὁ τάφος τῆς
ρθόδοξοι, οἵτινες οὐδέποτε ἐντελῶς ἐξε-
Αγίων τόπων, κατώρθωσαν κατὰ καιροὺς
νὰ ἀνακτήσωνται τὰ δικαιώματα αὐτῶν

μον ἐκτίθενται ἐνταῦθα συνοπτικῶς καὶ ὅσον τοῦτο
ουχία τῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀνατολῇ γεγονότων.
ολιτικὴν καὶ διπλωματικὴν ἱστορίαν, περὶ τοῦ σπου-
τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος θέλομεν ἐκθέσει ἐν τῇ
Ἑλλάδος καὶ τῶν ἄλλων λαῶν τῆς Ἑλληνικῆς
853 μέχρι τοῦ 1893 τεσσαρακονταετίαν. Ἐν τῇ
ῆσεται, ἐν εἶδει εἰσαγωγῆς, καὶ ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλ-
λλητισμοῦ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὁθωνος, ἔτι δὲ
τῆς Ἀνατολῆς.

ἐν τοῖς Ἀγίοις τόποις, ἰδίως δέ, ἀφότου διὰ τῆς μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας συνθήκης τοῦ Κιουτζούκ Καϊναρτζή (· ἀνέλαβεν ἀπέναντι τῆς Ῥωσσίας τὴν ἐπίσημον ὑποχστατεύσῃ ἐν τῷ κράτει αὐτῆς τὴν Ὁρθόδοξον Χριστιανὴν ὡς Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀνεκτέτατο κατὰ μικρὸν τὴν ἐν τοῖς Ἀγίοις τόποις ἰσχύν. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν μάνος τούτου, ἀφοῦ ὁ τῷ 1808 ὑπὸ πυρὸς καταστραφὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως ἀνωκοδομήθη ὑπὸ τῶν Ὁρθτῖνοι κατὰ μικρὸν ἐξώσθησαν ἀπὸ τῶν πλείστων ὑπ' μένων ἐν τοῖς Ἀγίοις τόποις θέσεων, αἵτινες περιῆλθ καιοδοσίαν τῶν Ὁρθοδόξων. Τὴν τοιαύτην κατάστασρον ἢ τε Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία καὶ οἱ ἐν Παλαιστίνῃ, Γαλλικὴ κυβέρνησις, μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 171μοκρατίας καὶ ἐπὶ τοῦ Ναπολέοντος Α', εἶτα δὲ ἐπὶ τπαλινορθώσεως τῆς χρονικῆς περιόδου 1815-1830, δαίαν προσοχὴν εἰς τὸ ζήτημα τῶν Ἀγίων τόπων. λιστὴ μοναρχία τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου ἐστρεψε αὐτῆς εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ πολλοὶ πρέσβεις τοῦ λίππου εἰργάζοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει, καίτοι ἄνευ ὑπὲρ τῶν ἀξιώσεων τῶν Λατίνων. Τὰς ἀξιώσεις ταύτ ὑπερασπίσῃ ἀπὸ τοῦ 1851 καὶ ἡ κυβέρνησις τοῦ Πρμοκρατίας Λουδοβίκου Ναπολέοντος τὸ μὲν διότι οὗτος αὐτὰς παρὰ τῆς Ἰουλιανῆς μοναρχίας, τὸ δὲ διότι ἤθελτὸν Καθολικὸν κληρὸν, ὃν ἐθεώρει ἐν ἑκ τῶν σπουδαίεσμάτων τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ ὁ ὑπ' αὐτοῦ τῷ 1851 εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς πρφθὲς μαρκήσιος Λαβαλέττος κατ' ὥρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ π παραχωρήσεις τινὰς σπουδαίας ὑπὲρ τῆς Καθολικῆς Ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τῶν παραχωρήσεων τούτων διεμαρσικὴ πρεσβεΐα, ἡ Πύλη ἠναγκάσθη διὰ φερμανίου νὰ ἀρχαῖα δικαιώματα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας χωρὶς ὀλοκλήρου καὶ τὰς εἰς τοὺς Λατίνους γενομένας Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος, ὅστις μετὰ μεγάλης θερμοῦ διαφέροντος παρηκολούθει τὰ γινόμενα ἐν τοῖς καὶ πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν θέσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησδυσανεστηθεὶς ἐκ τῆς παλιμβούλου διαγωγῆς τῆς Πι

Ἀγίου Νικολάου, εἰσήλασαν δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀρμενίαν, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν πανταχόθεν. θάλασσαν ἦτο ἡ κατὰ τὴν 18/30 Νοεμβρίου Σινώπη Τουρκικοῦ στολίσκου ὑπὸ τοῦ Ῥωσ τοιπόλεως. Κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν ἡμέραν ἐπιπεσὼν μετὰ στόλου Ῥωστικοῦ ἀπροσδοκῶς μένι σταθμεύοντος πολεμικοῦ Τουρκικοῦ στῆν 13 μικρῶν καὶ μεγάλων πλοίων) κατέστειλεν μετὰ γενναίαν ἄμυναν τοῦ Τουρκικοῦ Τούρκων ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν ναυμαχίαν ὁ μαλώτου καὶ τοῦ Τούρκου ναυάρχου. Τὸ γεγονός κατέπληξε δεινῶς καὶ ἐνέπνευσεν εἰς τὰ διαθέσεις, τούναντίον δὲ ἠρέθισε σφόδρα τὰ δημοσίαν γνώμην ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ, Σινώπης γενομένη σχεδὸν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν πόλει στόλων τῶν δύο δυτικῶν Δυνάμεων ἡ πρόκλησις πρὸς τὰς Δυνάμεις ἐκείνας. Καὶ τάχθησαν ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων αὐτῶν νὰ ξεῖνον (12/24 Δεκεμβρίου), ἵνα ὑπερασπίσω καὶ τὸν Τουρκικὸν στόλον ἐναντίον τοῦ Ῥωσ

Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία μετέχουσιν Ἀλλ' ἡ θέσις, ἣν οὕτω ἐλάβανον αἱ δύο Ῥωσσίας, μικρὴν διαφέρουσα τοῦ κεκηρυγμένου Νικόλαον νὰ ζητήσῃ ἐξηγήσεις παρὰ τῶν Ῥωσίων καὶ Λονδίνου περὶ τῶν μελλουσῶν ἐκείνων ἐν τῇ Εὐξείνῃ. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἐξηγήσεις συνάδουσαι πρὸς τὸ δίκαιον, ὁ αὐτοκράτωρ Λονδίνου καὶ ἐν Παρισίοις πρέσβεις τῇ 23/4 Ἰανουαρίου Γ', ὃν ὁ Νικόλαος εἶχεν διαθέσει διὰ προσπαγορεύων αὐτὸν «ἀδελφὸν» κατὰ τὰ μυστήρια, ἀλλ' ἀπλῶς «ἀγαπητὸν φίλον», εἰς προλάβῃ τὴν ῥῆξιν γράψας πρὸς τὸν Νικόλαον αὐτόγραφον (17/29 Ἰανουαρίου 1854). Ἀλλ' ὑπερηφάνως καὶ ἀγερῶχος πρὸς τὸν ὑπ' αἰσιν καὶ καλούμενον Βοναπάρτην ἀναμνηστικῶς Οὕτω δὲ καταστάσεως ἀδυνάτου πάσης συνι

Καίμβριτζ καὶ τοῦ πρίγκιπος Ναπολέον ἀποβιβάσθη εἰς τὴν Καλλίπολιν, ὁπόθεν δὲ διὰ θαλάσσης μετέβη εἰς Βάρναν, γαρία καὶ ἐν ταῖς Ἡγεμονίαις Ῥωσσι στρατοπέδω τῆς Βάρνης ἐκραγεῖσα χό' ἐν Δοβρούτση ἐν καιρῷ θέρους πορείας νῶς τὸν συμμαχικὸν στρατόν. Τὰ παθόντων ἢ πέραν τοῦ Προύθου ἀποχώρησις ὅλως ἀσκοπον τὴν διὰ Βουλγαρίας στεινὰν συμμάχων. Ἐν στρατιωτικῷ συμβουλίῳ ἀπεφάσισαν οὗτοι (κατὰ Σεπτέμβριον· Κριμαίαν, καὶ ἰδίως τὴν Σεβαστούπολιν) ἵτῶν ὁ περίφημος Πόζζο δι' Βόργο προτείνει ἵνα ὁ σκοπὸς τῆς ἐν Ἀνατολῇ καὶ προσβολῆς (ιδ. Τόμ. Β', σελ. 763). Ο συμμαχικὸς στρατὸς συγκείμενος ἐκ 41 6 χιλιάδων Τούρκων ἐπὶ 500 πλοίων παράλια τῆς Κριμαίας βορειότερον τῆς Εὐπατορίας καὶ οὐ μακρὰν τοῦ Ἄλμα (8/20 Σεπτεμβρίου) συνεκροτήθη μετὰ τῶν ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν τῶν συμμάχων μάχῃ παρὰ τὸν Ἄλμα μάχων(1). Οὗτοι νῦν κατέρωθωσαν ἵνα τὴν Σεβαστούπολιν ἄγουσιν καὶ κατὰ τῆς κειμένων λιμένων τῆς Βαλακλάβας θῶσαν. Περὶ προσβολῆς ἀμέσως κατὰ τὴν ἀλώσεως αὐτῆς ἐξ ἐφόδου οὐδὲν καὶ ὁ παντελής ἀποκλεισμός τοῦ φρουρίου, τὸ βόρειον μέρος ἢ συγκοινωνία τοῦ φρουρίου μαίνας ἔμενεν ὅλως ἐλευθέρα, τὸ δὲ σι Ῥῶσσοι βυθίσαντες 7 μεγάλα πλοῖα λοιπῶν πλοίων ἀσφαλισθέντων ἐν τῷ

(1) Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ διεφάνη ἡ ὑπεροχὴ τῶν Γαλλικῶν ἀπέναντι τῶν Ῥωσικῶν καὶ ἐν τῇ ἑξῆς τῇ Γαλλικῇ, ἐν ᾗ ὁ Ναπολεὼν, ἐμπειροπλοῦς ἐπενέγκει σπουδαίας βελτιώσεις.

μέγαν πολέμιον. Διότι ὁ Νικόλαος ἔμει-
 ὑπ' οὐδενὸς ὑπετιμάτο, πολὺ δ' ὀλιγώτερ

Ἦ ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ πολέμου ἔξοδος εἰ-
 δέν ἠδύνατο νὰ μὴ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τὴν
 λου δράματος. Ὁ τὸν Νικόλαον διαδεξά-
 αὐτοῦ Ἀλέξανδρος ἦτο ἀνὴρ εἰρηνικῶν
 ρακτῆρα καὶ φιλάνθρωπος. Πλὴν τούτο
 ἑαυτόν, οὔτε πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, οὔ-
 ὅπως ὁ Νικόλαος, δι' ὑποχρεώσεως ἀνα-
 χρι τῶν ἐσχάτων ἀγῶνα. Τὰ συμφέροντα
 αὐτῷ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν εἰρήνην, ὡς τοι-
 ταῖς τελευταίαις αὐτοῦ στιγμαῖς, ὁπότ-
 ἐρωτώμενος περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς ει-
 τῶντας εἰς τὸν διάδοχον. Δύο τινὰ μό-
 δρον Β' εἰς τὴν ἐξακολουθήσιν τοῦ πολ-
 μνήμην τοῦ θανόντος πατρὸς καὶ ἡ τιμὴ
 τον ἐπέβαλλεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Β' τὴν
 ἀποτέμωσ τὴν πολιτικὴν τοῦ πατρὸς του
 ταύτης καταδίκην, τὸ δὲ δεύτερον ἀπῆτε
 εἰς τοὺς ταπεινωτικοὺς ὅρους τῆς Βιεν-
 ἐξαντληθῇ στρατιωτικῶς ἢ τούλάχιστον
 ἀμυνομένη Σεβαστούπολις. Διὰ τοῦτο ὁ
 τὴν ἀνάρρῃσιν ἐκδοθείσῃ πρὸς τὸν λαὸν
 ἔμελλε νὰ ἐκπληρώσῃ τοὺς σκοποὺς καὶ
 αὐτοῦ προκατόχων Πέτρου, Αἰκατερίνης,
 καὶ τοῦ αἰδίου μνήμης πατρὸς αὐτοῦ»,
 θῆσε μετὰ τῆς αὐτῆς ἐκατέρωθεν ζέσεω
 τὴν ἀνάρρῃσιν μῆνας. Ἀλλὰ καὶ ἡ Βιεν
 πάλιν τὰς ἐργασίας αὐτῆς προτείνουσα α-
 ὅρους, διδοῦσα δὲ νῦν σαφιστέραν ἐξήγη-
 περιορισμοῦ τῆς ὑπεροχῆς τῆς Ῥωσσίας
 δετερώσεως τοῦ Εὐξείνου Πόντου». Ἀλ-
 τιπρόσωποι τῆς Ῥωσσίας Γκορτσακῶφ
 νέου τὰς προτάσεις ταύτας. Οὕτω ἡ πό-
 ἐξηκολούθησε καθ' ὅλον τὸ θέρος τοῦ 18
 τοῦ μεγάλου αἱματηροῦ δράματος ὁ εἰς μ

1

2

3

4

5

πτεμβρίου ἐξηκολούθησεν ἀπαύστως ὁ πρὸ τεσσάρων ἤδη ἡμ
τὴν Σεβαστούπολιν ἀρξάμενος διὰ κανονίων πόλεμος, ἡμ
νυκτὸς διεξαγόμενος δι' ἀδιακόπου ἐκατέρωθεν πυροβολισ
ἐνῷ τὰς πολιορκητικὰς ἐργασίας τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ
μετὰ πολλῆς εὐστοχίας καὶ δραστηριότητος ὁ Γάλλος σ
τοῦ μηχανικοῦ Νιέλλ, τὸν πύργον Μαλακῶφ ὁ Τοτλέβεν μ
εἰς ἀπόρρητον ἔρυμα. Ἐκάτερος τῶν πολεμίων στρατῶν
σχυθῇ σπουδαίως, ἀφοῦ ὁ μὲν Ῥωσικὸς ἀνῆλθεν εἰς 150 χιλ.,
μαχικὸς εἰς 175 χιλιάδας. Ἄλλ' ὁ φοβερὸς κανονιοβολισμὸς
κέσας ἐπὶ ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ἡμέρας συνεχεῖς ἐπέφερε σπουδαί
στροφὰς εἰς τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα τῆς Σεβαστουπόλεως,
ἡδύναντο νὰ ἐπανορθωθῶσιν ἔνεκα τοῦ ἀδιακόπου πυροβολι
Τέλος τῇ 27/8 τὴν μεσημβρίαν ἀκριβῶς ὁ κρότος τῶν
ἐπαυσε καὶ ἤρξατο πανταχόθεν ἡ τῶν συμμάχων ἐφοδος. Ὑ
ὕπὸ τὸν Μᾶκ Μαὼν μετὰ φονικὸν ἀγῶνα ἐκυρίευσαν τὸ Μ
οὶ δ' Ἄγγλοι τὸ μέγα Ῥεδάν, ἐξ οὗ ἐξεβλήθησαν μετ' ὀλίγον
κατάληψις τοῦ Μαλακῶφ καθίστα ἀδύνατον τὴν περαιτέρω
νότιον μέρος ἄμυναν. Τότε δὲ ὁ Γκορτσακῶφ, ἀφοῦ κατέστ
πυρίτιδος τὰ λοιπὰ νότια ὀχυρώματα, κατεβύθισε δὲ καὶ
λιμένι πλοῖα, ἀπεχώρησεν εἰς τὰ βόρεια μέρη τοῦ λιμένος
ἐνταῦθα τὴν συγκοινωνίαν αὐτοῦ διὰ τῆς Περεικόπης πρὸς τὴν
Ῥωσσίαν. Οὕτω οἱ σύμμαχοι μετὰ 11 μηνῶν (336 ἡμερῶν)
κίαν ἐγένοντο κύριοι τῆς Σεβαστουπόλεως καὶ κατέλαβον
πλούσια λάφυρα εἰς πολεμεφόδια καὶ ξυλικήν, ἅτινα οἱ πολιο
δὲν εἶχον προφθάσει νὰ καταστρέψωσιν.

Ἡ ἐνδοξος πτώσις τῆς Σεβαστουπόλεως διευκόλυνε τὸ ἐ
εἰρήνης. Ἡ Ῥωσσία σώσασα ἐνδόξως τὴν τιμὴν τῶν ὀπλῶν
Σεβαστουπόλει ἡδύνατο νῦν μετὰ ἐντιμον ἤτταν νὰ ὑποκύψῃ
ἀπαιτήσεις τῶν συμμάχων, ἐνόσφ οὗτοι δὲν ἠῤῥξανον τὰς ἀ
αὐτῶν ἐπαιρόμενοι ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀμέσ
τὴν πτώσιν τῆς Σεβαστουπόλεως ζωηρότεραι ἤρξαντο αἱ π

(†) Κατὰ τὸ διάστημα τῶν 28 ἡμερῶν ἐφανεύθησαν 18 χιλιάδες Ῥῶσαι
τοῦ κανονιοβολισμοῦ. Ἐν μιᾷ μόνῃ ἡμέρᾳ ἐρρίφθησαν κατὰ τοῦ φρουρίου
βλημάτων. Ὁ ἀριθμὸς δὲ τῶν πολιορκητικῶν πυροβόλων, ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου
εἶχεν αὐξηθῇ ἀπὸ 500 εἰς 874. Εἰς 1 $\frac{1}{2}$ ἑκατομμύριον ἀνῆλθον αἱ καθ' ὅ
στημα τῆς πολιορκίας ριφθεῖσαι κατὰ τῆς πόλεως σφαῖραι, βόμβαι, ὀδοῦζι
(grenades).

Ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος

ἠπείλει ὅτι ἔμελλε νὰ ἀνακαλίσῃ τὸν ἐν Πετροπόλ
τῆς καθ' ἣν περίστασιν ἡ Ῥωσσία ἐδίδεν ἀπάντη
Ῥωστικὸν ἀνακτοβούλιον ἐδήλωσε (14/26 Ἰανου
ἀπεδέχετο τὰς Αὐστριακὰς προτάσεις. Μετὰ τὴν δὴ
κόμητος Νεσσελρώδε συνελθόντες ἐν Βιέννῃ εἰς σ.
Φεβρουαρίου 1856) οἱ ἀντιπρόσωποι Ἀγγλίας, Γο
Αὐστρίας καὶ Τουρκίας συμφώνησαν ἵνα ἐντὸς
οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐμπολέμων Δυνάμεων συναρχό
συμφωνήσωσι περὶ συνομολογήσεως ἀνακωχῆς καὶ
κῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης. Τῇ 10/22 Φεβρουαρίου
ρισίοις αἱ προκαταρτικαὶ συνδιασκέψεις τοῦ συνεδ
γλίας, Γαλλίας, Αὐστρίας, Ῥωσσίας καὶ Σαρδηνίας
ἡ μὴ μετασχοῦσα τοῦ πολέμου προσεκλήθη νὰ λάβῃ
τὸ κύριον ἔργον τοῦ συνεδρίου, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τ
συνεδρίας. Ἡ ὁριστικὴ συνθήκη συγκειμένη ἐκ 34
τῇ 18/30 Μαρτίου. Κυριώταται δὲ διατάξεις τῆς συ
ἀμοιβαία ἐκκένωσης καὶ ἀπόδοσις τῶν τε ὑπὸ τῶν Ῥ
Ῥωσικοῦ ἐδάφους καὶ τῶν ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας ἐπὶ Ῥ
κυριευθεισῶν θέσεων (ἄρθρ. 2-4)· β' ἡ ἀναγνώρισις
κοῦ κράτους ὡς μέλους τῆς Εὐρωπαϊκῆς τῶν κρατῶν
λαύοντος τοῦ δημοσίου δικαίου τῆς Εὐρώπης καὶ
πογραφόντων τὴν συνθήκην κρατῶν ἀναγνώρισις
ἀνεξαρτησίας καὶ ἀκεραιότητος τοῦ κράτους τούτοι
νόμισις (ἄρθρ. 10) τοῦ ζητήματος τῶν πορθμῶν κα
τῆς συνθήκης τοῦ 1841 (ἰδ. σελ. 487)· δ' ἡ ἐν
Εὐξείνου Πόντου, τοῦ ὁποίου ἡ εἰσοδος ἀφίετο ἐλ
ἐμπορικὰ πλοῖα πάσης σημαίας, ἐκλείετο δὲ εἰς τὰ

(1) Ἀντιπρόσωποι τῆς Ἀγγλίας ἦσαν ὁ λόρδος Κλάρενδον καὶ
δευτῆς λόρδος Κόβλεϋ· τῆς Γαλλίας ὁ κόμης Βαλέσθης, ὁ καὶ
δρίου καὶ ὁ ἐν Βιέννῃ πρεσβευτῆς Βουρκονέϋ· τῆς Αὐστρίας ὁ ὁ
κῶν Βουώλ Σαουενστάιν καὶ ὁ ἐν Παρισίοις πρεσβευτῆς Οὐδνερ·
καὶ Ὁρλώφ καὶ ὁ ἐν Λονδίνῳ πρεσβευτῆς βαρὼν Βρουνώδ· τῆς
ζήρης Ἀλῆ πασσᾶς καὶ ὁ Δζεμίλ πασσᾶς· τῆς Σαρδηνίας ὁ κό
Παρισίοις πρεσβευτῆς Βιλλαμαρίνος.

(2) Τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Τουρκίας ἠγ
λας ἡ Ἀγγλία, ἡ Γολλία καὶ ἡ Αὐστρία καὶ διὰ νέας συνθήκας
τῇ 3/15 Ἀπριλίου 1856 ἐν Παρισίοις. Ἡ συνθήκη αὕτη ἀπῆν
τῆς Ῥωσσίας.

ρεπομένης εἰς τὰ παρόχθια
πολεμικῶν, ἐκτὸς ὀλίγων
ὕπηρεσις (ἄρθρ. 12-14).
ἔπλεον τοῦ Δουναβίου (ἄρ-
σαραβίαν Ῥωσικῶν ὀρί-
ας παραδουναβίους ἡγεμονίας καὶ τὴν Σερβίαν, αἵτινες διετή-
· πρὸ τοῦ πολέμου δικαιώματα καὶ προνόμια αὐτῶν ὑπὸ τὴν
· ἰαν τῆς Πύλης καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ ἐγγύησιν τῶν βε-
· ῶν, ἀντικαθισταμένης διὰ τῆς προστασίας ταύτης τῆς πρὸ
· ἴμου ἀποκλειστικῆς Ῥωσικῆς προστασίας (ἄρθρ. 22-29).
Χάττι χουμαγιούν. — Σπουδαιότατον ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῶν
τῶν προκαλεσάντων τὸν πόλεμον καὶ διὰ τὸ μέλλον τῆς Ὀθω-
· αὐτοκρατορίας ἦτο τὸ 9 ἄρθρον τῆς συνθήκης, ἐν ᾧ ἐγένετο
τοῦ μεγάλου Σουλτανικοῦ φερμανίου ἦτοι τοῦ περιφήμου Χάττι
· κούν (ὑψίστου διατάγματος) (1) τοῦ ἐκδοθέντος πρὸ μικροῦ ὑπὸ
· υλτάνου καὶ ἀπονέμοντος ἰσα δικαιώματα ἀστικά καὶ πολιτικά
· οἷς ὑπηκόοις τοῦ Σουλτάνου ἄνευ διακρίσεως θρησκείας ἢ φυ-
· ὁ φερμάνιον τοῦτο ἐκηρύσσετο ὑπὸ τῆς συνθήκης ὡς ἀπόρροια
· ριαρχικῆς θελήσεως τοῦ Σουλτάνου, ἀνακοινωθὲν ταῖς συνυπο-
· σαις τὴν συνθήκην Δυνάμειν ὡς ἀπόδειξις τῶν μεγαθύμων
· ἄτων τοῦ Σουλτάνου πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς αὐτοῦ ὑπηκόους.
· ὅτο ἀνεγνώριζον μὲν αἱ Δυνάμεις αὗται τὴν ὑψηλὴν ἀξίαν
· ἀκοινώσεως ταύτης, ἀλλ' ὠμολόγουν ἐνταυτῷ ὅτι αὕτη οὐδὲν
· ε ταῖς Δυνάμειν δικαίωμα ἀναμίξεως εἰς τὰς σχέσεις τοῦ
· ἴνου πρὸς τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ, οὐδ' εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοί-
· σι τοῦ κράτους τοῦ Σουλτάνου. Ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἱστορίαν αὐτὴν
· ἄττι χουμαγιούν, τὸ πρᾶγμα εἶχεν ὡς ἐξῆς: Ἡ Πύλη, πρὸ
· αχωρήσεως ἔτι τοῦ Μενδζικῶφ ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως,

· ομαγιούν κυριολεκτικῶς σημαίνει ἀστικὸν ἢ γυπικόν. (Χουμάι Περσιτί =
· Αετός καὶ Γύψ ἦσαν ἀνέκαθεν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀσιατικοῖς λαοῖς (ὡς καὶ
· αἱ Ἑτρούσκοις τῆς Ἰταλίας, ἐκ τούτων δὲ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις) σύμβολον
· ἱμεως τοῦ κράτους· διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἱερᾷ γραφῇ Κύρος ὁ μέγας καλεῖται
· ὡς πετεινός. Ἐντεῦθεν ἐν τῇ Περσικῇ Χουμαγιούν εἶλετο τὴν μεταφορικὴν
· ν τοῦ βασιλικοῦ, κατ' ἀκολουθίαν τοῦ ὑψηλοῦ, ὑψίστου. Πρὸλ. Βάπου (Babou)
· ιούν = ἡ Ὑψηλὴ Πύλη τῶν ἀνακτόρων τοῦ Σουλτάνου, διάφορον τοῦ Πάπου
· Ὑψηλὴ Πύλη, ὡς καλεῖται συνήθως ἡ κυβέρνησις καὶ τὸ μέγα κατάστημα,
· ράζεται αὕτη.

εἶχε παρασκευάσει φερμάνιον ἐξασφαλίζον τοῖς Χριστιανοῖς, Ὁρθοδόξοις, ὑπηκόοις τοῦ Σουλτάνου πάντα τὰ ἀρχαῖα αὐτῶν. Τοῦτο ἐποίει ἡ Πύλη, ἵνα ἀποφύγῃ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀπαιτουμένην πρὸς τὴν Ῥωσσίαν σύμβασιν ὑπὲρ τῆς Ὁρθοκλησίας. Ὅτε δὲ ὁ Μενδζικῶφ, μὴ θεωρῶν ἱπαρκῆς τὸ διέρρηξαι τὰς πρὸς τὴν Πύλην σχέσεις καὶ τὰ Ῥωσικὰ στ κατέλαβον τὰς Ἡγεμονίας, ἡ Πύλη ἀπαντῶσα ἐμμέσως ἡγενομένην προκήρυξιν τοῦ Τσάρου, ἐν ᾗ ἐγένετο λόγος περ στασίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐξέδωκε φερμάνιον Χριστιανῶν ὑπηκόων ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν πνεῦμα δουτικαὶ Δυνάμεις μὴ ἀρκούμεναι εἰς τὸ φερμάνιον τοῦτο, μαχικῇ πρὸς τὴν Τουρκίαν συνθήκῃ τῇ συνομολογηθείσῃ Μαρτίου 1854 εἶχον ὑποχρεώσαι τὴν Πύλην νὰ ὑποσχεθῇ μεταρρυθμίσεων εἰς τὸ κράτος καθιερουσῶν διὰ πάντας τοὺ τοῦ Σουλτάνου ἰσοπολιτεῖαν ἀνεξαρτήτως θρησκευτικῆς ἡ διακρίσεως. Ὅτε δὲ μετὰ τὴν ἐκ μέρους τῆς Ῥωσσίας ἀπ' Αὐστριακῶν προτάσεων ἐν τῇ Βιενναίᾳ συνδιασχέψαι ὑπερ προκαταρκτικοὶ ὅροι τῆς εἰρήνης καὶ ἀπεφασίσθη νὰ συνδριον ἐν Παρισίοις, κατὰ τὰς παρὰμονὰς τοῦ συνεδρίου τῆς συνθήκης οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας καὶ Αὐστρίας συναλθόντες μετὰ τοῦ μεγάλου βεζί πασσᾶ καὶ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν Φουάτ πασσᾶ ἔσαν περὶ ἐκδόσεως νέου ἐπισήμου φερμανίου ὑπὲρ τῶν καὶ περὶ τοῦ περιεχομένου ἐν αὐτῷ. Τότε δὲ ἐξεδόθη τὸ ἡμαγιούν, τὸ ὑποῖον περιελήφθη καὶ ἐν τῇ συνθήκῃ χωρ καθὰ εἴρηται, διεθνὲς ὑποχρεωτικὸν κῦρος διὰ τὴν Τουρκίαν.

Οὕτως ἔληξεν ὁ μέγας Ἀνατολικὸς πόλεμος γενικὴν κα νόμενα ἐπενεγκῶν μεταβολὴν ἐν Ἀνατολῇ, περιορισμὸν τῇ ἠθικὸν καὶ πολιτικόν, ἀντικατάστασιν τῆς Ῥωσικῆς ἐπ στανῶν προστασίας διὰ τῆς προστασίας τῆς Εὐρώπης, κα τῆς ναυτικῆς δυνάμεως τῆς Ῥωσσίας ἐν τῷ Εὐξείνῳ, ἀνεξὰ Τουρκίας καὶ ἀκεραιότητα τῶν κτήσεων αὐτῆς ἡγγυημέν ὅ Δυνάμεων καὶ τὸ σπουδαιότατον, ἐπίσημον κατὰταξιν κίας ἐν τῇ χορείᾳ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν μετὰ τῶν πα των διεθνῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων, καὶ τέλος ἐν τῆς Ἀγγλογαλλικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιρροῆς, ἐξὰ

ὕπουργός τῶν ἐξωτερικῶν τὸν ἀποχωροῦντα τοῦ πολιτικῆς ἀρχιγραμματείας κόμητα Νεσσαλρώδε. « Ἡ Ῥωσσία δὲν μὴ σία περισυλλέγεται (*La Russie ne boude pas, la Recueille*) » ἦσαν οἱ περίφημοι λόγοι τοῦ Γκορτζακώφ. Ἡ ἐξωτερικῶν, ἀναμόρφωσις ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ὑπῆρξε λοιπὸν γραμματὴς τῆς κυβερνήσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου Β'. Ἀνάπτει τῆς συγκοινωνίας διὰ κατασκευῆς σιδηροδρόμων, ἐκτελεί, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ λοιπὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη (ἐφάνη ἐπαισθητὴ ἐν τῷ Κριμαϊκῷ πολέμῳ, ἀνάπτυξις διὰ συνομολογήσεως ἐμπορικῶν συνθηκῶν πρὸς διάφορα προαγωγὴ καὶ βελτιώσεις τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος) ὡς διαρκῶς καὶ μετὰ μεγάλης δραστηριότητος ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως. Ἀλλ' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον προώριστο νὰ διαιωνίσῃ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου Β' ὡς μεγάλου ἀναμορφωτοῦ, ἦτο ἡ ὑπὸ τὴν μένῃ μεγάλη κοινωνικὴ ἀναμόρφωσις διὰ τῆς ἐλευθερώσεως τῶν σκλαβίων. Τὸ ἔργον καίτοι ἡθικῶς ἦτο μέγα, ἐκπολιτιστικὸν καὶ βαθμὸν φιλόφρονον, εἶχε καὶ οὐκ ὀλίγους κινδύνους. Ὁ ἄρχιστρετς τῶν Εὐγενῶν τάξις μετὰ δυσαρρεσκείας μεγάλης ἐβλεπεν τὴν ἐλευθερίαν τῆς μεγίστης αὐτῆς ἰσχύος, ἐξ ἑτέρου δὲ αὐτὸν ἐκφοβούμενοι ἀγρόται καταχρώμενοι τὴν ὑπὲρ ἑαυτῶν εὐεργεσίαν τοῦ μονάρχου ἐζήτουν νῦν δι' ἐπαναστάσεων νὰ ἐλευθερίαν χωρὶς νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τοὺς ὑπὸ τῶν πρὸς αὐτῶν τασσομένων μέτρων καθοριζομένους ὅρους. Ἀλλ' ὁ ἄρχιστρετς προέβη τολμηρῶς εἰς τὸ ἔργον εἰπὼν τὸ ἀξιομνημόλογον: « Ἀς φέρωμεν τὴν ἐπανάστασιν ἐκ τῶν ἄνω, αὕτη ἐκ τῶν κάτω ». Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1858 ἀνέθηκεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς ἐπιτροπείαν ἐπὶ τούτῳ διωρισμένην νὰ ἐκτελέσῃ τὰ προπορευόμενα μέτρα τῆς ἀσφαλοῦς κατασκευῆς τῆς δουλείας. Ὅποτε δὲ ἡ ἐπιτροπεία μετὰ τριετῆς ἐργασίας αὐτοκράτορι τὰ πορίσματα τῆς ἐργασίας ταύτης, κήρυξε τὸν νόμον τῆς 5/17 Μαρτίου ἡγγεῖλε τῷ Ῥωσικῷ λαῷ κοινωνικὴν μεταρρύθμισιν, δηλοῦν ἅμα τοὺς ὅρους τῆς πρὸς αὐτῆς. Ὁ Ἀλέξανδρος Β' ἵνα δώσῃ αὐτὸς τὸ παρὰ ἀφιλοκερδείας ἡλευθέρωσι πρῶτος αὐτὸς τὰ 20 ἑκατ.

(1) Ἐπὶ τοῦ Νικολάου πλὴν τῆς μνημονευθείσης μεταξὺ Πετροῦ καὶ Σχας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς οὐδεμία ἄλλη εἶχε κατασκευασθῇ.

αὐτὸ σπουδαίως. Τὴν Ῥωσικὴν ἐπιρροὴν ἀντικατέστρωπαϊκῇ, καὶ ἰδίως ἡ τῆς Γαλλίας, ἀσκουμένη μὰ ὑποτελείσιν ἡγεμονίαις οὐχὶ πάντοτε πρὸς ὄφελος τοῦ παραδουνάβιοι ἡγεμονίαι ἀποσπασθεῖσαι τῆς Ῥωσικῇ κατέστησαν νῦν ἐντελῶς σχεδὸν ἐλεύθεραι ἀπὸ τοῦ κτους, ἀφοῦ μάλιστα τῷ 1859 ἡ τε Βλαχία καὶ ἡ Μολδαβία ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων εἰδὶκε τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγῃ νας αὐτῶν ἰσοβίους, εἰσηγήσει μυστικῇ τῆς Γαλλικῆς ἐξελέξαντο ἡγεμόνα τὸν αὐτὸν ἄνδρα, τὸν Ἀλέξανδρον οὗτω πραγματοποιήσωσι τὴν ἑνωσιν αὐτῶν, μετὰ δύο (Δεκεμβρίου) ἐκήρυξαν τὴν εἰς ἓν κράτος ἑνωσιν τῆς Ῥωμουνίας. Ἡ πράξις αὕτη δημιουργήσασα, ἀντὶ δύο ὑποτελῶν ἡ μένον κράτος ἐθνικὸν Ῥωμουνικὸν παρέβλαπτε τὰ διὰ τοῦ Σουλτάνου· ἀλλ' αἱ ἐπὶ τούτου διαμαρτυρήσεις τῆς Πενταρχίας ἀποτέλεσμα καὶ ἡ Ῥωμουνία κατέστη ἑκτοτε πᾶσι θερον κράτος μόνον σχεδὸν δι' ἀπλῆς πληρωμῆς φόρου τώμενον ἀπὸ τοῦ Σουλτάνου. Κατὰ μίμησιν δὲ τῆς ἡ Σερβία ἡγεῖται ἀξιώσεις περὶ πληρεστέρας αὐτονομίας τὴν ἐκένωσιν τῶν ἐν τῷ αὐτονόμῳ κράτει ὑπὸ Τουρκοκατεχομένων φρουρίων. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο ἐλύθη ἐξ ἑτῆ (μετὰ τὸ 1867) ὑπὲρ τῶν ἀξιώσεων τῆς Σερβίας τοῦ Μαυροβουνίου ἠναγκάσθη ὁ Σουλτάνος νὰ διεξέλθῃ (1862) νικηφόρον μὲν, ἀλλὰ μὴ ἀπολήξαντα εἰς τὴν τῆς μικρᾶς ἡγεμονίας ἡ τοῦλάχιστον εἰς τὴν ἐπίσημοτικὴν ἀναγνώρισιν τῆς κυριαρχίας τοῦ Σουλτάνου. Ἐν τῷ 1860 ἐπηρεχόλησαν τὴν Πύλιν καὶ τὴν δημοσφαιρικήν αἱ ἐν Συρίᾳ, ἰδίως ἐν Λιβάνῳ, σφαγαὶ τῶν Χριστιανῶν προὐκάλεσαν τὴν ἐν Συρίᾳ ἐπέμβασιν τῆς Γαλλικῆς κατωχῆς πρὸς τιμωρίαν τῶν ἐνόχων καὶ ἀποκαταστάσιν τῆς ἡσυχίας γενομένης.

Ἀλλὰ πλὴν τῶν πολιτικῶν τούτων περιπλοκῶν καὶ σφαγῶν καὶ ἐξωτερικῶν ἐπεμβάσεων καὶ ταραχῶν, αὐτὸ μεταρρυθμιστικὸν ἔργον τῆς Πύλης ἐν τῇ ἐσωτερικῇ κράτους, καὶ αὐτὸς ὁ χαρακτήρ τῶν ὑπὸ τοῦ Χάττι Χορρθεσίων μεταρρυθμίσεων προὐκάλει μεγάλας δυσχερεῖς μογῇ αὐτοῦ καὶ ἀκατανίκητα κωλύματα ὑπὸ ὀλοκλήρῳ

τοῦ διοργανισμοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν θεμελιωδῶν νόμων τοῦ κράτους καὶ ὑπὸ τοῦ μωαμεθανικοῦ φανατισμοῦ προερχόμενα. Πλὴν τούτου ἡ Πύλη ἢ κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον συνάψασα, ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, τὸ πρῶτον πρὸς τὴν Εὐρώπην δάνειον καθιέρωσεν ἔκτοτε τὸ σύστημα τῶν δανείων καὶ τῆς νέας, ἀτελῶς Εὐρωπαϊκῆς, οἰκονομικῆς διαχειρίσεως, ὅπερ κατὰ μικρὸν μεγάλας παρεσκεύασεν οἰκονομικὰς δυσχερείας εἰς τὸ κράτος. Ταῦτα πάντα παρενέβαλλον πολλὰ προσκόμματα εἰς τὸ μετὰ τὸ 1856 ἀρξάμενον ἔργον τῶν μεταρρυθμίσεων καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐν Τουρκίᾳ προόδου μεθ' ὅλον τὸ φιλοπρόοδον καὶ ἀνεκτικὸν πνεῦμα τοῦ Σουλτάν 'Αἰδουὺλ Μεδζίτ καὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ 'Αἰδουὺλ 'Αζίζ. Τὸν ἀγαθὸν Σουλτάνον 'Αἰδουὺλ Μεδζίτ ἀποθανόντα τῷ 1861 διαδέξατο ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ 'Αἰδουὺλ 'Αζίζ. Ἐπὶ τοῦ νέου Σουλτάνου οὐδεμία ἐπηνέχθη μεταβολὴ εἰς τὸ σύστημα τῆς διοικήσεως, οἷον ἦτο τοῦτο ἐπὶ τοῦ Μεδζίτ. Ὁ 'Αἰδουὺλ 'Αζίζ ἔστρεψε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ πρὸ πάντων εἰς τὴν αὐξήσειν καὶ ἐνίσχυσιν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου ἐξακολουθῶν κατὰ τὰ ἄλλα τὸ αὐτὸ σύστημα τῆς διοικήσεως καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνδρῶν διεξάγων τὴν κυβέρνησιν. Ἀξιωμακτικόν γεγενῆσθαι τοῦ Σουλτάνου τούτου κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας εἶναι ἡ τῷ 1862 περάτωσις τοῦ κατὰ τοῦ Μαυροβουνίου πολέμου, καὶ ἡ εἰς Αἴγυπτον ἐπίσκεψις ἡ γενομένη τῷ 1863 ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς εἰς τὸν ἡγεμονικὸν θρόνον τῆς Αἰγύπτου ἀνόδου τοῦ Ἰσμαήλ πασσᾶ. Ἡ ἐπίσκεψις αὕτη ἐγένετο, ἵνα δοθῇ ἐπίσημος καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόδειξις τῆς κυριαρχίας τοῦ Σουλτάνου ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον. Ἄλλως τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ 'Αζίζ ἦσαν εἰρηνικὰ μετριοῦ ἢ τῷ 1866 ἐκρηγνύσῃ Κρητικῇ ἐπανάστασις σπουδαίας παρεσκεύασε τῷ κράτει πολιτικὰς περιπλοκάς καὶ οἰκονομικὰς δυσχ.

Ἡ Γερμανία. — Τῆς Γερμανίας ἡ ἐκείνη ἐδημιουργήθη τῷ 1850 μετὰ τὰ αἰετῶν 1818-1849, οὐδεμίαν μέχρι τοῦ σπουδαίαν μεταβολήν. Ἐν Πρωσίᾳ, καθ' ἡγεμονίαν τοῦ βασιλέως Φρειδερίκου Δ' διαρκούντος τοῦ μὲν διετήρησεν οὐδετερότητα καὶ τὸ ὑπουργεῖον μετὰ τῆς Αὐστρίας τῷ 1850 τὴν στήρησε τὴν ἐξουσίαν, ἐν τῇ ἐξωτερικῇ μὲν ἐσωτερι

Τὰ μεγάλα Εὐρωπαϊκὰ κράτη κατὰ τὰ ε

τὰ συμφέροντα τῆς ἀριστοκρατικῆς καὶ ἀπολυτὸς ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλόλαος καὶ κατὰ βάθος ἀπολυτὸς Φρειδερίκος Γουλιέλμος κατὰ Σεπτέμβριον θεὶς ὑπὸ ἐγκεφαλικῆς νόσου ἀπεσύρθη τῆς κυβερτὴν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ πρίγκιπι τῆς Πρωσσίας Γ ἀντιβασίλει. Ἀλλ' οὗτος ὑπὸ αἰσθήματος εὐσεβοῦ λησε νὰ ἀναλάβῃ διαρκῶς καὶ ὀριστικῶς τὴν ἀρχήν ἄλλ' ἤσκει τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀνανεῶν αὐτὴν ἡματα τριῶν ἢ πλειόνων μηνῶν ἐνόσφ ὑπῆρχεν τοῦ πάσχοντος βασιλέως, μόνον δὲ μετὰ ἐν εὐ ἀσθενείας τοῦ βασιλέως ἔλαβε παρὰ τούτου τὴ τοῦ ἀντιβασιλέως (26/8 Ὀκτωβρίου), ἣν ἀνε ἡμέρας καὶ αἱ Πρωσσικαὶ βουλαί. Ὁ ἀσθενῶν ῖθεραπείας εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὁπόθεν μετὰ ἐν ἰτι στρέψῃ ἔνεκα τοῦ τότε ἀρξαμένου ἐν τῇ χερσονή Μετ' ὀλίγους μῆνας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπομέν νουαρίου) ἐγεννήθη τῷ ἀντιβασίλει Γουλιέλμῳ τὸ 1857 τελεσθέντος γάμου τοῦ μονογενοῦς υἱ Γουλιέλμου μετὰ τῆς πρεσβυτάτης θυγατρὸς τῆς τῆς Ἀγγλίας, Βικτωρίας Ἀδελαίδος, ὁ νῦν αὖτ

Περὶ τῆς τοῦ πρίγκιπος ἀντιβασιλέως ἐξωτερ ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως τῆς ἀπέναντι χοῦ θὰ λάβωμεν ἀφορμὴν νὰ ὁμιλήσωμεν. Ἐν νήσει τοῦ Πρωσσικοῦ κράτους διὰ τῆς ἐπελθο τὴν ἀρχὴν μεταβολῆς ἐπῆλθε καὶ τις ὑπουργικ ὑπουργεῖον Μαντάϋφφελ μετὰ ὀκταετῇ διάρκει αὐτοῦ ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ ὑπουργεῖου τι νίου Ὁενζόλλερν Σιγμάρικεν. Εἰς τὸ νέον υἱ τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ ἱκανώτατος ὑποστράτη ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν ἔχων ἐντολὴν νὰ γάνωσιν τοῦ Πρωσσικοῦ στρατοῦ, ἥτις ἀπετέ μέρος τοῦ κυβερνητικοῦ προγράμματος τοῦ πρί Ἐν τῷ ἐναρκτηρίῳ λόγῳ πρὸς τὰς βουλὰς 1860 ὁ πρίγκιψ ἀντιβασίλεις ἐδήλωσε τὴν σι ὡς πρὸς τὴν διοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ. Ἀλλὰ τ υῆς κυβερνήσεως τοσαύτην προῦκάλεσεν ἀντίπρ

ἀντιπροσώπων, ὥστε ἡ κυβέρνησις αὐτὴ ἔσπευσε νὰ ἀποσύρῃ τὸ σχέδιόν της καὶ νὰ ἀρκεσθῇ ἀπλῶς εἰς τὴν ἐκ μέρους τῆς βουλῆς παροχὴν ἐκτάκτου στρατιωτικῆς πιστώσεως 9 ἑκατομμ. ταλλήρων. Τότε δὲ ἡ κυβέρνησις προέβη οἰκοθεν εἰς τὴν διοργάνωσιν καὶ παρέστηκεν ταύτην μετ' ὀλίγους μῆνας εἰς τὰς βουλὰς ὡς γεγονὸς τετελεσμένον. Αἱ βουλαὶ οὐδὲν ἐκέκτηντο δικαίωμα νὰ καταδικάσῃ τὰ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως γινόμενα· ἀλλ' οὐχ ἦττον ἐκ ταῦ ὅλου ζήτηματος τῆς διοργανώσεως προῆλθε μεγάλη σύγκρουσις μεταξὺ τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων διὰ τὸ κεφάλαιον τοῦ στρατιωτικοῦ προϋπολογισμοῦ (1). Διότι ἡ μὲν βουλὴ ἀπέρριπτεν ἡ ἐπέφερε σπουδαίας τροποποιήσεις εἰς τὸν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ὑποβαλλόμενον στρατιωτικὸν προϋπολογισμόν, ἡ δὲ κυβέρνησις, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῆς Γερουσίας, ἐφήρμοζεν ἀναλλοίωτον τὸν προϋπολογισμόν τοῦτον.

Ἡ οὕτω μεταξὺ τοῦ στέμματος καὶ τῆς κυβερνήσεως ἐξ ἑνὸς καὶ τῆς φιλελευθέρας πλειονοψηφίας τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων ἐξ ἄλλου ἀρξάμενη οἰκονομικὴ σύγκρουσις, οὔσα κατὰ μέρος ἐξ ἀρχῆς ἀπόρροια πολιτικῆς ἀντιθέσεως, ἐξετάθη κατὰ μικρὸν ἀπὸ τοῦ χώρου τοῦ οἰκονομικοῦ εἰς τὸν χώρον τὸν πολιτικὸν καὶ ἔλαβεν οὕτω γενικώτερον πολιτικὸν χαρακτῆρα, ὃν ἔτι μᾶλλον ἐνίσχυσαν γεγονότα τινὰ μετὰ τὴν ὀριστικὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνοδὸν τοῦ πρίγκιπος ἀντιβασιλέως. Ὁ ἀσθενὴς βασιλεὺς Φρειδερίκος Γουλιέλμος Δ' ἀπέθανε τῇ 21/2 Ἰανουαρίου 1861 καὶ ὁ πρίγκιψ ἀντιβασιλεὺς ἀνῆλθε νῦν εἰς τὸν θρόνον τῆς Πρωσίας ὑπὸ τὸ ὄνομα Γουλιέλμου Α'. Καθ' ὃν χρόνον ἐτελείσθη τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Πρωσίας γεγονός, ἐν τῇ βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων εἶχε σχηματισθῇ συμπαγὲς κόμμα φιλελευθέρας ἀντιπολιτεύσεως καλούμενον «κόμμα προοδευτικόν» προελθὸν ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τῶν μετριοπαθεστέρων μελῶν τῆς λαϊκῆς ἢ δημοκρατικῆς μερίδος τοῦ 1849 μετὰ τῶν μετριοπαθῶν φιλελευθέρων. Τὸ κόμμα τοῦτο ἐξηκολούθησεν ἐνεργῶς τὸν κατὰ τοῦ στρατιωτικοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς κυβερνήσεως ἀγῶνα. Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς συγκρούσεως ταύτης καὶ τοῦ ἐντεῦθεν ἐπικρατήσαντος ἐν τῇ δημοσίᾳ γνώμῃ ἐρεθισμοῦ ἐγένετο κατὰ τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου, ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ, φονικὴ ἀπόπειρα (20/2 Ἰουλίου 1861) ἐν Βάδεν - Βάδεν ὑπὸ τινος φοιτητοῦ Γερμανοῦ

(1) Ἐντεῦθεν καὶ τὸ νέον ὑπουργεῖον ἐκλήθη «Ἰπουργεῖον συγκρούσεως» (Con-

Ὁσκάρ Βέκερ καλουμένου. Τὸ λυπηρὸν γεγονὸς ἐξήγειρε μεγάλην ἀγανάκτησιν ἐν ἀπάσῃ τῇ Πρωσσίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, καὶ ἡ φιλελευθέρα μερίς ἐν Πρωσσίᾳ ἐξεδήλωσε ζωντῶς τὴν κατὰ τοῦ ἐγκλήματος τούτου ἀποστροφὴν της. Οὐχ ἥττον τὸ πρᾶγμα ἡρμηνεύθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως ὡς ἔχον ἠθικὴν σχέσιν πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς βουλῆς προκληθεῖσαν πρὸς τὸ στέμμα σύγκρουσιν. Διὸ ἐν τῇ ἐπισήμῳ ἑορτῇ τῆς στέψεως, τῇ γενομένῃ μετὰ τρεῖς μῆνας (6/18 Ὀκτωβρίου) ἐν Καινιξβέργῃ κατὰ τὰ εἰθισμένα ἐν Πρωσσίᾳ, ὁ Γουλιέλμος Α' ἐξῆρε τὴν θείαν ἀρ-

Ὁ πρίγκιψ Γουλιέλμος τῆς Πρωσσίας

χὴν τῆς βασιλείας κηρύξας ὅτι ἐκ τοῦ βωμοῦ ἐλάμβανε τὸ στέμμα, ὅπερ ἐφόρει, ὅτι ἦτο « βασιλεὺς ἐλέω Θεοῦ », καὶ ὅτι « οἱ βασιλεῖς τῆς Πρωσσίας ἐλάμβανον παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ στέμμα καὶ ἀπέναντι τοιούτων βασιλείων αἱ βουλαὶ οὐδένα ἕτερον εἶχον προορισμὸν ἢ τὸ ἀπλῶς συμβουλευεῖν » (1). Οὕτω ἐτέθη τὸ ζήτημα ἢ μᾶλλον ὁ ἀγὼν

(1) Ἐν τῇ προσφωνήσει αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐπιτροπείαν τῶν βουλῶν εἶπεν ὁ Φρειδερίκος Γουλιέλμος: « Ἐνθυμούμενος ὅτι τὸ στέμμα μόνον ἀπὸ Θεοῦ ἔρχεται, ἐδήλωσα διὰ τῆς στέψεώς μου ἐν τῷ καθηγιασμένῳ τόπῳ ὅτι ἔλαβον αὐτὸ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ ἐν ταπεινώσει καὶ συντριβῇ καρδίας ».

χάουζεν. Ἀλλὰ περὶ τῆς σημασίας τοῦ τολμήματος τοῦ νὰ ποιησώμεθα λόγον ἐν τῇ μετ' ὀλίγον ἐκτεθησομένη ἱστορίᾳ τῆς Πρωσίας καὶ τῆς Γερμανίας.

Ἡ Αὐστρία. — Ἡ Αὐστρία ἀφότου τῷ 1850, μετ' ἐπιτυχὴν εἰρήνευσιν τοῦ κράτους ἐπανεκτήσατο τὴν ἐν Γερμανίᾳ αὐτῆς θέσιν, διατήρησεν τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τοῦ πολέμου τοῦ 1859, ὅποτε ἡ διὰ τοῦ Λομβαρδικοῦ πολέμου ἐξασθένεισι τοῦ κράτους αὐτῆς ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ Γερμανίᾳ, ἰδίως ἀπέναντι τῆς Πρωσίας, θέσιν αὐτῆς. Ὁ πόλεμος ὁ περιποιήσας τῇ Αὐστρίᾳ τῷ 1850 τὴν ὑπέροχον ἐκείνην Φήλιξ Σβάρτζεμπεργ, ἀπεβίωσε τῷ 1852 (24/5 Ἀπριλίου) τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν ἀνέλαβεν οὕτως, ὡς ὁ Σβάρτζεμπεργ, νὰ γείνη καὶ πρόεδρος τῆς συνεσώσεως, ὁ κόμης Βουώλ Σαουενστάιν, περὶ τῆς ἐξωτερικῆς τοῦ ὁποίου ἱκανὸς ἐγένετο λόγος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Κριμαίου. Τῷ αὐτῷ ἔτει (1852) ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος κατήργησεν ἐντελῶς τὸ ὑπ' αὐτοῦ δοθὲν τῷ Αὐστριακῷ ταγμα τοῦ 1849 (ιβ. σελ. 319) ἀποκαταστήσας τὴν πρεσβυταρχίαν, καὶ τὸ σύστημα τῆς ἀντιδράσεως συνεπλήρωσε κογκορδάτου, ὅπερ συνωμολόγησε τῷ 1855 πρὸς τὸν Πάπον δι' αὐτοῦ μεγάλην δύναμιν καὶ ἐπιρροὴν ἐν τῷ κατὰ Κλήρῳ καὶ τοῖς Ἰησουίταις. Διὰ τῆς ἀχαρίστου δὲ πρὸς τῆς Πρωσίας ἐν τῷ Κριμαϊκῷ πολέμῳ, τῆς ὁποίας τὸ τέλος ἀδίκως, ὡς φαίνεται, ἐπέρριψεν ἡ φήμη εἰς τὸν Σβάρτς ἐφάνη ἐπὶ μίαν στιγμὴν θριαμβεύουσα ἡ Αὐστριακὴ πρὸς Ἀνατολὴν διὰ τῆς δημιουργηθείσης ἐνταῦθα διὰ τῆς Παρθένου καταστάσεως τῆς τοσοῦτον συναφδούσης πρὸς τὰ συμφέροντα. Ἀλλὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1859 δὲν ἐβράδυναν γινώσκοντες αὐτὴν ἐκ τῆς ἡδείας ἀπάτης μετὰ πικρᾶς ἀπογοῆς γεγονότα ὅμως ἐκεῖνα εἶχον ἐξ ἄλλου καὶ τοῦτο τὸ ἀγα

(4) Λέγεται ὅτι ὅποτε τῷ 1849 ὁ Σβάρτζεμπεργ ἐζήτει τὴν στρατιὰν τῆς Πρωσίας ἐν τῷ κατὰ τῶν Οὐγγρων πολέμῳ, προβλέπων ὅτι αἰτουμένη τοιαύτην χάριν παρὰ τοῦ Τσαίρου ἐμελλε μετὰ μικρὸν νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτὸν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, εἶπε: «Θὰ ἐκπλήξω τὸν κόσμον διὰ τῆς μου». Ἀλλὰ τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο φαίνεται ὅτι εἶναι ἐξ ἐκείνων, πρὸς τὴν ἰδίαν τῶν ὁποίων τοσοῦτω μᾶλλον πρέπει τις νὰ δυσπιστῇ, ὅσοι ἀληθῆς ἐπίστερος εἶναι ὁ ὑπ' αὐτῶν γινόμενος χαρακτηρισμὸς τῶν προσώπων καὶ τὰ

λίσμα διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν τῆς Αὐστρίας, ὅτι τότε πρῶτον αὕτη διδαχθεῖσα πολλὰ ἐκ τῶν νέων συμφορῶν καὶ φωτισθεῖσα περὶ τῶν σοβαρῶν πληγῶν τῆς ἐσωτερικῆς κυβερνήσεως ἠναγκάσθη νὰ λησμονήσῃ τινὰ τοῦ παρελθόντος Αὐστριακοῦ συστήματος καὶ νὰ ἐγκαινίσῃ, ἐσωτερικῶς τοῦλάχιστον, περίοδον βελτίονος κυβερνήσεως καὶ φιλελευθέρας ὅπως οὖν πολιτικῆς ἀναπτύξεως. Ἀλλὰ πρὸ τούτων ἀνάγκη νὰ ἐκτεθῶσι τὰ κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1859.

Ἡ Γαλλία. — Διὰ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου καὶ τῆς Παρισιανῆς συνθήκης ἡ Γαλλία κατέστη αὖθις πρώτη ἐν Εὐρώπῃ Δύναμις, οἱ Παρίσιοι κατέστησαν πάλιν κέντρον τοῦ πολιτικοῦ κόσμου καὶ τῆς μεγάλης πολιτικῆς καὶ διπλωματικῆς κινήσεως, ὁ δὲ ἀντιπρόσωπος τῆς τοιαύτης πολιτικῆς ὑπεροχῆς Ναπολέον Γ', εἰς οὗ τὴν πολιτικὴν περίνοιαν ἀπεδόθη πᾶσα αὕτη ἡ ἐπιτυχία, παρέστη ἐν ἀπάσῃ τῇ ἀκμῇ καὶ τῇ πολιτικῇ δυνάμει αὐτοῦ ὡς κλειδοῦχος τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς καὶ διαιτητῆς ἐν ταῖς μεταξὺ κρατῶν καὶ ἡγεμόνων ἔρισι, πληρώσας οὕτω ἐν μέρει τὴν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Νικολάου κενωθείσαν ἐν τοῖς συμβουλίοις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων θέσιν. Ἡ ἀτομικὴ καὶ ἡ οἰκογενειακὴ, ἐνταυτῷ δὲ καὶ ἡ πολιτικὴ αὐτοῦ εὐτυχία ἐφθάσεν εἰς τὸ πλήρωμα αὐτῆς ὅποτε ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς συνομολογήσεως τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων ἐγεννήθη (4/16 Μαρτίου 1856) αὐτῷ υἱὸς (Λουδοβίκος Ναπολέον) προωρισμένος, ὡς ἐφαίνετο, νὰ ἀσφαλίσῃ τὸ μέλλον τῆς δυναστείας. Ἡ μετὰ τῆς Ἀγγλίας διαρκὲς καλὴ συνεννόησις, ἡ δεξιὰ καὶ ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων βοηθουμένη πολιτικὴ αὐτοῦ πρὸς τὰς ἄλλας Δυνάμεις, καὶ ἰδίως πρὸς τὴν Ῥωσσίαν, ἠσφάλιζον αὐτῷ πολιτικὴν ὑπεροχὴν ἐν Εὐρώπῃ. Ὁ δὲ μάταιος, φιλόκαινος καὶ καινόδοξος, ὁ τὰς προσωπικὰς ἐπιτυχίας λατρεύων Γαλλικὸς λαός, καὶ ἰδίως ὁ τῶν Παρισίων, ἐν τῇ μέθῃ τοῦ ἐθνικοῦ ἐγωισμοῦ καὶ τῆς φιλοδοξίας ἐβλῆπεν ἐν τῷ νέῳ αὐτοκράτορι τὸν ἄξιον διάδοχον τοῦ Ναπολέοντος Α' τὸν ἀποδόντα τῇ Γαλλίᾳ τὴν στρατιωτικὴν δόξαν καὶ τὸ πολιτικὸν μεγαλεῖον καὶ τὰ πρωτεῖα ἐν Εὐρώπῃ. Συνωμοσίαι καὶ τινε ἀπόπειρα φόνου κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ αὐτοκράτορος ἠύξησαν τὰς πρὸς αὐτὸν συμπαθείας. Ἡ δὲ ἐσωτερικὴ εἰρήνη, ἡ ἀσφάλεια τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς δημοσίας τάξεως, ἦν διὰ σιδηρᾶς χειρὸς ἠσφάλιζε τῷ ἀγρότι καὶ τῷ ἀστὶ ἐναντίον τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ἀνατρεπτικῶν ροπῶν ὁ νέος δυνάστης, ἔτι δὲ ἡ ἐργασία καὶ διὰ τῆς ἐργασίας ὁ ἄρτος, ὃν εὕρισκον αἱ ἐργα-

τικάι τάξεις διὰ τῶν μεγάλων δημοσίων ἔργων, ἅπερ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπεχείρει ἡ κυβέρνησις τοῦ Ναπολέοντος, ἰδίως ἐν Παρισίοις, εἵλκυον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τὰς πολυπληθεστέρας τάξεις τῆς Γαλλικῆς κοινωνίας. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ὁ στρατὸς καὶ τὸ ναυτικὸν προηγοῦντο πάντων τῶν ἄλλων ἐν τῇ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν σύστημα ἀφοσιώσει. Τὰ τοιαῦτα φρονήματα καὶ αἰσθήματα τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ ἐδηλώθησαν ἐμφανῶς ἐν ταῖς γενικαῖς ἐκλογαῖς τῆς νομοθετικῆς βουλῆς ταῖς ἐνεργηθείσαις τῷ 1857, ὁπότε ὀλίγιστοι, δακτύλῳ ἀριθμούμενοι, ἐξελέγησαν ἀντιπολιτευόμενοι, καὶ οὗτοι δημοκρατικοί, ἐν οἷς ἄξιοι λόγου ῥήτορες ἦσαν ὁ δικηγόρος καὶ ἀπὸ τοῦδε διαρκῶς βουλευτῆς φιλέλλην Ἰούλιος Φάβρος καὶ ὁ Αἰμίλιος Ὀλλιβιέ. Ἀλλ' ἡ φωνή, ἣν ὕψουν οὗτοι ἐν τῇ νομοθετικῇ βουλῇ ἐναντίον τῶν πράξεων τῆς κυβερνήσεως, ἐπνίγετο ὑπὸ τῶν διαρκῶν εὐφημιῶν καὶ ἀνευφημιῶν τῆς μεγάλης πλειονοψηφίας τῶν πιστῶν τῷ νέῳ συστήματι βουλευτῶν, αἵτινες εὗρισκον πιστὴν καὶ ζωηρότητα ἐν τῇ συναυλίᾳ τοῦ Γαλλικοῦ τύπου. Τοιαύτην δύναμιν κεκτημένος ἐν Γαλλίᾳ ὁ Ναπολέων Γ', χρώμενος δὲ τοιαύτῃ Γαλλίᾳ κραταιᾷ ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης δὲν ἠδύνατο, Ναπολέον μάλιστα καλούμενος, νὰ ἐπιδοθῇ ἀπλῶς εἰς ἔργα εἰρήνης καὶ ὑλικῆς προόδου καὶ εὐημερίας. Ἡ συνείδησις τῆς δυνάμεως καὶ ἡ μεγαλοπραγμοσύνη καὶ ἡ ἀνάγκη, ἣν ἠσθάνετο νὰ περιβάλλῃ διὰ νέας πάντοτε γοητείας πρὸ τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ τὸ ὄνομα καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, ὑπηγόρευον αὐτῷ νέους πολέμους καὶ νέας ἐπιχειρήσεις ἐν Εὐρώπῃ καὶ πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ ἐν τῇ Ἀμερικῇ, ἔτι δὲ καὶ ἐν ταῖς Σινικαῖς θαλάσσαις. Ἀλλὰ περὶ τούτων θέλομεν διαλάβει ὅπως οὖν ἐκτενῶς ἐν τοῖς περὶ Ἀγγλίας.

Ἡ Ἀγγλία. — Ἡ Ἀγγλία ἐπιτυχοῦσα ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἰδίως ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἐξασθένησιν τῆς Ῥωσσίας, πρὸς ἣν κυρίως ἀπέβλεπεν, οὐχὶ ὅσα ἠθέλεν, ἀλλ' ὅσα ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τῆς μετὰ τῆς Γαλλίας συμμαχίας, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν εἰρηνικὴν αὐτῆς πολιτικὴν παρέχουσα εἰς τὸν κόσμον θέαμα κράτους μεγίστου, οὐχὶ στρατιωτικοῦ ἐκπλήσσοντος τὸν πολιτικὸν κόσμον διὰ παροδικοῦ μεγαλείου στρατιωτικῆς δόξης καὶ γοητείας πολιτικῆς, ἀλλὰ κράτους ναυτικοῦ παγκοσμίου, ἀνεξάντλήτου ἐν τοῖς χρηματικοῖς αὐτοῦ πόροις, ἀδαμάστου ἐν τῇ καρτερίᾳ αὐτοῦ πρὸς πολέμους ὑπερθαλασσίους, κράτους ἐκπροσωποῦντος εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τὴν ἀνθρωπίνην ἐκπολιτιστικὴν ἐνέργειαν ἐν τῇ ἐμπορικῇ καὶ βιομηχανικῇ ἰδίως ἀναπτύξει. Ἡ

Ἑγγλία ἦτο, καθὰ εἶδομεν ἄλλαχοῦ, ἡ πρώτη ἐν Εὐρώπῃ χώρα, ἥς τὸ ἔδαφος ἐστρώθη διὰ σιδηρῶν ὁδῶν τῷ 1830. Ἐκτοτε τὰ σιδηροδρομικὰ συμπλέγματα εἶτα δὲ καὶ αἱ τηλεγραφικαὶ γραμμαὶ ἐπλήρωσαν μέχρι τοῦ 1856 τὴν ἐπιφάνειαν τῆς χώρας διὰ πολυπλόκων δικτύων, καὶ ἀφοῦ δὲ τὸ μέγα νησιωτικὸν κράτος συνεδέθη ἀπὸ τοῦ 1851 πρὸς τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἥπειρον δ' ὑποβρυχίου τηλεγραφικῆς γραμμῆς, ἐπέτυχε μετ' ὀλίγα ἔτη νὰ συνδεθῇ δι' ὁμοίας γραμμῆς πρὸς τὴν Ἀμερικὴν (1). Τὴν εἰκόνα τῆς ταχείας, ἀμα δὲ καὶ τεραστίας ταύτης ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας παρίστησιν ἡμῖν ἡ σύγκρισις τῆς ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς κινήσεως τοῦ ἔτους 1856 πρὸς τὴν πρὸ 60 περίπου ἐτῶν. Ἡ Ἑγγλία, ἡ τῷ 1781 ἐν τοῖς βιομηχανικοῖς αὐτῆς καταστάμασι μόλις ἐξεργαζομένη βάμβακα ἀκατέργαστον 10 ἑκατομμυρίων λιτρῶν, τῷ 1856 ἐξεργάζετο βάμβακα τοιοῦτον λιτρῶν 914 ἑκατομμυρίων. Κατὰ τὸ 1856 ἡ Ἑγγλία ἐκέκτητο 2,210 μεγάλα νηματοουργικὰ καὶ ὑφαντουργικὰ καταστήματα μετὰ ἀτμομηχανῶν, ὧν ἡ λειτουργία ἀντικαθίστα ἔργασίαν 91 ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων. Ἀγοράζουσα δ' ἔξωθεν βάμβακα 25 ἑκατομμυρίων λ. στερλινῶν ἐπώλει εἰς τὰ ἔξω βαμβακερὰ ὑφάσματα 35-40 ἑκατομμ. λιρ. στερλιν. Ἐν ἐνὶ δὲ μόνῳ ἔτει (1854) ἐξήχθη ἐξ Ἑγγλίας ποσότης γαιανθράκων 60 δισεκατομμ. χιλιογράμ. Εἰκόνα τοῦ μεγαλείου τῆς

(1) Τοῦ τηλεγράφου ἡ χρῆσις μετὰ τὰς ἀπὸ τοῦ 1837-1845 ἀρξαμένας ἀτελεῖς ἐφαρμογὰς ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ ἤρξατο νὰ γίνηται κοινὴ ἐν Εὐρώπῃ ἀπὸ τοῦ 1848. Τὸ πρῶτον ὑποβρυχίων τηλεγραφικὸν σύρμα ἐτίθη μετὰξὺ Ἑγγλίας καὶ Γαλλίας (μετὰξὺ Δόβερ καὶ Καλαί) τῷ 1851, μετ' ὀλίγα δὲ ἔτη ὑποβρυχιοὶ τηλεγραφικαὶ γραμμαὶ συνέδεον πολλὰς νήσους καὶ παραλίους χώρας τῆς δυτικῆς Μεσογείου. Ἡ πρώτη ἀπόπειρα τῆς διὰ τηλεγράφου συνδέσεως τῆς Ἑγγλίας καὶ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς (Ἰρλανδίας καὶ Νέας Φουνδλανδίας) γενομένη τῷ 1858 ἀπέτυχε. Ἀπέτυχον δὲ καὶ ἄλλαι ἀπόπειραι μέχρι τοῦ 1866 ὁπότε ὁ μέγας «Ἀνατολικός» ἢ «Λεβιάθαν» κατάρθωσε νὰ συνδέσῃ ὀριστικῶς τὴν Ἑγγλίαν πρὸς τὴν Ἀμερικὴν. Αὐτὸς ὁ «μέγας Ἀνατολικός» (The great Eastern) ἦτο εἰκὼν ἀληθῆς καὶ σύμβολον τῆς μέχρι πολυτελείας χωρούσης μεγαλουργοῦ Ἀγγλικῆς ἐπιχειρηματικότητος. Εἶχε μῆκος 700 π. καὶ πλάτος 120 π. καὶ χωρητικότητα ἐπαρκοῦσαν διὰ 10 χιλιάδας ἐπιβάτας. Τὸ τέρας τοῦτο τῆς ναυτικῆς τέχνης τὸ κατὰ τὴν καθέλυσιν καὶ βάπτισιν αὐτοῦ λαβὼν τὸ ὄνομα Λεβιάθαν μόλις τρία ἔτη μετὰ τὴν καθέλυσιν ταύτην ἐκινήθη ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐξετέλεσε τὸν πρῶτον μέχρι Νέας Ὑόρκης πλοῦν. Πολὺ πρότερον ἡ Ἑγγλία ἐτελειοποίησε τὴν ἀτμοπλοῖαν διὰ τῆς ἐφευρέσεως (1839) τῶν ἐλικοκινήτων ἀτμοπλοίων, ἔτι δὲ καὶ ἐν τῷ πυροβολικῷ εἰσήγαγε μεγάλας βελτιώσεις διὰ τῶν περιφήμων πυροβόλων Ἀρμστρογκ, τὰ ὅποια ἐθεωρήθησαν ἀνώτερα τῶν ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος ἐν τῷ Κριμαϊκῷ καὶ ὕστερον ἐν τῷ Ἰταλικῷ πολέμῳ χρησιμοποιηθέντων ἀβλακωδῶν πυροβόλων.

ἀνθρωπίνης δυνάμεως καὶ ἐνεργητικότητος παρίστα κατὰ τὸ ἀριθμοῦν τῷ 1856 2 $\frac{1}{2}$ - 3 ἑκατ. κατοίκων καὶ ἀποτὸ βόρειον, ψυχρόν, νεφελώδη ὑπὸ ὁμίχλης τὸ πλεῖστον καλυρανὸν κέντρον τῆς παγκοσμίου συγκοινωνίας δεχόμενον τὰ πάντα καὶ εἰς πᾶσαν γῆν ἐκπέμπον τὰ παντοειδῆ βιομηχανίας αὐτοῦ. Τοιαύτη ἦτο ἡ ἐσωτερικὴ δύναμις παγκοσμίου κράτους τῆς Ἀγγλίας μετὰ τὸ τέλος τοῦ μτολικοῦ πολέμου.

Ὅπως ἐν Γαλλίᾳ ὁ Ναπολιὼν διὰ τῆς εὐτυχοῦς περὶ Κριμαϊκοῦ πολέμου ἐστερέωσε τὴν ἐαυτοῦ ἀρχὴν αὐξήσας κόττητα καὶ τὴν γοητείαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, οὕτω ἐν Ἀμερστῶν μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου ἐκείνου, τοῦ ὁποίου αἰτιώτατος, ἐθεωρήθη ὁ πρῶτος καὶ μέγιστος τῶν πολιτῶν τῆς Ἀγγλίας. Καίτοι δὲ τὰ ἐκ τοῦ πολέμου κέρδη δέοντο πρὸς τὰς μεγάλας προσδοκίας, ἃς ἡ Ἀγγλικὴ πολιτεία ἐτρεφε παρὰ τῇ δημοσίᾳ γνώμῃ τοῦ ἔθνους, ἡ δημοτικότης τοῦ Παλμερστῶνος ἠύξήθη τοσοῦτον, ὥστε αἱ γενόμεναι τῷ 1857 διὰ τὴν βουλὴν τῶν κοινοτήτων ἐδωκαν πλειονοψηφίαν εἰς τὸ κόμμα, οὐ προίττατο ὁ καὶ ἠύξησαν τὴν πολιτικὴν δύναμιν τοῦ ἀνδρὸς ἐν Ἀγγλικὸν αὐτοῦ κῦρος ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης. Ἀλλ' ἐννοήριον τοῦ ἐπομένου ἔτους γενομένη ἐν Παρισίοις κατὰ λείοντος ἀπόπειρα φόνου ὑπὸ τοῦ Ὀρσίνη (περὶ ἧς διὰ μσταται λόγος ἐν τοῖς περὶ Ἰταλίας) ἐπήνεγκε τὴν πτώσιν γείου Παλμερστῶνος. Τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον κατηγορὶ ἐν Γαλλίᾳ, ἰδίως ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ κόμματος, ὡς πλον εἰς τοὺς βασιλοκτόνους καὶ εἰς πάντας τοὺς πολιτικτας καὶ κακούργους ἠναγκάσθη νὰ ὑποβάλῃ νομοσχέδιον νοβούλιον κατὰ τῶν πολιτικῶν συνωμοσιῶν. Ἀλλὰ τὸ τοῦτο ὡς περιορίζον τὸ δικαίωμα τοῦ ἀσύλου ἐν Ἀγγλίᾳ φέρον τρόπον τινὰ τὸν κατὰ τῶν ξένων νόμον (ἰδ. σε καταλυθέντα τῷ 1827 ἐξήγειρε μεγάλην ἀγανάκτησιν βουλῇ καὶ ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ἐπήνεγκε τὴν πτώσιν τοῦ Παλμερστῶνος καὶ τὴν εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐπάνοδον τῶν τὸν κόμητα Δέρβυν (8/20 Φεβρουαρίου). Ἀλλὰ καὶ νδὲν διετήρησαν ἐπὶ πολὺ τὴν ἐξουσίαν. Συνασπισμὸς τῶ

σκευτικοῦ αἰσθήματος ἡδύνατο νὰ ἐξεγείρῃ μεγάλας ταραχάς. Τοιοῦ-

Ὁ Πρίγκιψ Σύζυγος Ἀλδέρτος τοῦ Κοβούργου

τόν τι ἐγένετο τῷ 1857 ὅποτε γενικοῦ διοικητοῦ ἐν ταῖς Ἰνδίαις ὄντος τοῦ Καρόλου Ἰωάννου Κάννιγκ, υἱοῦ τοῦ περιφήμου Γεωργίου Κάννιγκ, διενεμήθησαν τοῖς στρατιώταις φυσίγγια ὧν αἱ σφαῖραι ἦσαν ἀλειμμέναι δι' ἀλείμματος βοείου καὶ χοιρείου. Οἱ τε Βραχμανισταὶ στρατιῶται, παρ' οἷς ὁ βοῦς ἦτο ζῶον ἱερὸν καὶ ἄθικτον, καὶ οἱ Μωαμεθανοὶ οἱ ἀποστρεφόμενοι διὰ θρησκευτικὸν λόγον τὸ χοίρειον ἐσκανδαλίσθησαν ἐν τῇ θρησκευτικῇ αὐτῶν συνειδήσει. Ἰνδοὶ δέ τινες στρατιῶται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Δελχὶ ἀρνηθέντες νὰ δεχθῶσι τὰ διανεμόμενα αὐτοῖς φυσίγγια καὶ διὰ τοῦτο φυλακισθέντες ὑπὸ τῶν Ἀγγλικῶν ἀρχῶν ἠλευθερώθησαν βιαίως ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν συστρατιωτῶν, οἵτινες κατέσφαξαν τοὺς Ἀγγλους ἀξιωματικούς αὐτῶν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις (κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1857). Ἡ ἐπανάστασις μετεδόθη ταχέως ἐν Δελχί, ἐνθα οἱ ἐπαναστάται ἐγένοντο κύριοι τῶν στρατιωτικῶν ἀποθηκῶν, μεγάλου ἀριθμοῦ πυροβόλων καὶ ἑκατομμυρίων λιρῶν στερλινῶν καὶ κατέσφαξαν οὐ μόνον τοὺς Ἀγγλους, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἐν Δελχί Εὐρωπαίους. Δεινὰς καὶ φρικτῶδεις διαστάσεις ἔλαβεν ἡ ἐπανάστασις ἐν τοῖς βορειοδυτικοῖς διαμερίσμασιν, ἰδίως ἐν τῇ περὶ τὸν Γάγγην πόλει Κάουνπουρ, ἀφότου ἐνεφανίσθη ἐνταῦθα ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἐπανάστασεως ὁ ἐκ τῆς πολεμικῆς φυλῆς τῶν Μαράττων (οἵτινες μόλις τῷ 1818 εἶχον ὑποταγῇ τῷ Ἀγγλικῷ κράτει) Μωαμεθανὸς Ἰνδὸς Νάνα Σαχίπ, ὅστις μόνον ἐν Κάουνπουρ ἐσφαξεν ὠμότατα χιλίους περίπου Ἀγγλους σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἐν οἷς καὶ 1 στρατηγόν, 100 ἀξιωματικούς καὶ 210 στρατιώτας. Οἱ φανατικοὶ Μωαμεθανοὶ ἐπαναστάται ἐπὶ στιγμὴν ὠνειροπόλησαν τὴν ἀνάστασιν τοῦ κράτους τοῦ μεγάλου Μογγόλου ἥτοι τοῦ μεγάλου μωαμεθανικοῦ Ἰνδικοῦ κράτους, ὅπερ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 15' μ. Χ. αἰῶνος εἶχεν ἰδρύσει ἐν Ἰνδίαις ὁ τοῦ Ταμερλάν δισέγγονος Βαβούρ, καὶ ὅπερ καλούμενον συνήθως κράτος τοῦ μεγάλου Μογγόλου ἢ Μογούλ (οὕτω δὲ ὠνομάζοντο καὶ οἱ ἡγεμόνες) ἐπὶ ἐνὸς τῶν ἐγγόνων τούτου, τοῦ Ἀκβάρ (1556-1605) εἶχε φθάσει εἰς τὴν ὑψίστην αὐτοῦ ἀκμὴν καὶ δύναμιν. Νῦν οἱ ἐπαναστάται τὸν ἐκ τοῦ γένους τοῦ μεγάλου Ἀκβάρ καὶ πρῶτον αὐτοκράτορα ἢ μέγαν Μογούλ γενόμενον, τὸν τὸ 92 ἔτος τῆς ἡλικίας ἄγοντα Ἀκβάρ, ἀνηγόρευσαν αὐτοκράτορα. Εὐτυχῶς διὰ τοὺς Ἀγγλους ἡ ἐπανάστασις δὲν διεδόθη παρὰ πάσαις ταῖς μωαμεθανικαῖς φυλαῖς. Πολλὰ τούτων, πλεῖστα δὲ τῶν Βραχμανιστῶν φυλαί, ἔμειναν πισταὶ εἰς τοὺς Ἀγγλους. Ἐξ ἄλ-

λου δὲ ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις βλέπουσα τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου ἔσπευσε νὰ πέμψῃ σημαντικωτάτας ἐξ Ἀγγλίας ἐπικουρίας, δι' ὧν ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἐν Ἰνδία ἐξ Ἀγγλῶν συγκειμένου στρατοῦ ἀνῆλθεν εἰς 100 καὶ ἐπέκεινα χιλιάδας. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τινὰ τάγματα Ἰνδικά, συγκείμενα ἀκριβῶς ἐκ τῶν πολεμικῶν λαῶν τῶν Ἰνδιῶν, πιστῶς ἐμάχοντο ὑπὸ τὰς Ἀγγλικὰς σημαίας, ἡ ἐπανάστασις δὲν ἔλαβε μεγίστην ἔκτασιν καὶ περιωρίσθη εἰς ὀλίγας σχετικῶς ἐπαρχίας. Τοῦτο δ' ἐπέτρεψε τῷ Ἀγγλῷ ἀρχιστρατήγῳ Κάμπειλ καὶ τοῖς γενναίοις στρατηγοῖς Οὐίλσωνι καὶ Χάβελοκ, οἵτινες ἀνέπτυξαν μεγίστην δραστηριότητα, νὰ ἐπενέγκωσι ταχέως καίρια κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως τραύματα. Τὸ Δελχί ἐκυριεύθη ἤδη κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1857. Καὶ διατηρήθη μὲν ἡ ἐπανάστασις ἐπὶ ὁλόκληρον τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἀλλὰ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο οἱ Ἀγγλοὶ ἤρασαν πολλές νίκας ἐν μεγάλαις καὶ μικραῖς μάχαις καὶ κατέλαβον ἐξ ἐφόδου τὰ ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν κατεχόμενα φρούρια. Φοβερὰ νῦν ἦτο ἡ ἐκδίκησις τῶν Ἀγγλῶν κατὰ τῶν ἀνθισταμένων. Ὅσοι ἐκ τούτων συνελαμβάνοντο ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν, ὑφίσταντο τὸν διὰ τυφεκισμοῦ ἢ τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸν διὰ κανονίου κατὰ τρόπον βαρβαρώτατον. Οἱ ἐπαναστάται ἠττώμενοι ἐν ταῖς μάχαις ἐφευγον ζητοῦντες καταφύγιον πρὸς τὰς ὄρεινὰς χώρας. Ὁ Νάνα Σαχίπ διέφυγε τὴν ἀναμένουσαν αὐτὸν φοβερὰν τιμωρίαν, ἀλλ' ὁ σύντροφός του καὶ εἰς τῶν ἱκανωτάτων ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως Τάντια Τόπι ἐφονεύθη δι' ἀνασκοπισμοῦ (1). Ταῦτα ἐγένοντο πρὸ τῆς λήξεως τοῦ 1858. Τὸ δ' ἐπόμενον ἔτος κατεστράφησαν καὶ τὰ τῆδε κάκεισε διατηρούμενα ἐπαναστατικά στίφη καὶ ἐπῆλθεν ἡ ὁριστικὴ εἰρήνευσις τῆς χώρας. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις, ἀφοῦ μετὰ μεγάλης ὀμότητος κατέστηλε τὴν ἐπανάστασιν, μετὰ τὴν νίκην κατέστη ἡπιωτέρα καὶ ἐπελάβετο νῦν μεταρρυθμίσεων τινῶν ἐν τῇ διοικήσει τοῦ Ἰνδικοῦ κράτους πρὸς πρόληψιν ὁμοίων ἐν τῷ μέλλοντι ταραχῶν. Ὁ γενικὸς διοικητής, λόρδος Κάννινγκ, ὅστις καὶ διαρκούντος τοῦ πολέμου ἠγωνίζετο νὰ καταβάλλῃ τὴν ἐπανάστασιν διὰ μετριοπαθοῦς καὶ ἐπισεικοῦς διαγωγῆς καὶ πλείστον διὰ τῆς διαγωγῆς ταύτης συνετέλεσεν εἰς τὴν ταχεῖαν καταστολὴν αὐτῆς, ἡμεῖσθη νῦν προαχθεὶς εἰς τὸν βαθμὸν κόμητος καὶ ἔλαβε τὴν τιμητικὴν προσωνυμίαν τοῦ «ἀντιβασιλέως τῆς Ἰνδικῆς»

(1) Ὁ γηραιὸς μέγας Μογούλ συλληφθεὶς ἤχθη εἰς Καλκούτταν, ἐνθα δικασθεὶς καὶ καταδικασθεὶς ἐξωρίσθη εἰς μικρὰν τινα νῆσον, ὅπου μετ' ὀλίγον ἀπεβίωσε.

(οὕτω δ' ἔκτοτε ὀνομάζονται πάντες οἱ γενικοὶ διοικηταί, οὓς πέμπει πάντοτε ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις). Ἀλλ' ἡ προσωνομία τοῦ ἀντιβασιλέως συνεδέετο καὶ μετὰ γενικωτέρων μεταβολῶν ἐν τῷ συστηματι τῆς διοικήσεως. Διὰ νόμου ψηφισθέντος (Indiabill) τῷ 1858 ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου κατηργήθησαν τὰ προνόμια τῆς αἰτιαιρίας τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν καὶ ἡ διοίκησις τῆς μεγάλης ἀποικίας περιῆλθεν ὑπὸ τὴν ἄμεσον δικαιοδοσίαν τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, ἰδρύθη δὲ ἐν τῇ κυβερνήσει καὶ ἰδιαίτερον ὑπουργεῖον τῶν Ἰνδιῶν. Καὶ νῦν ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας κατέστη ἄμεσος ἡγεμονὶς τοῦ Ἰνδικοῦ κράτους. Τὸ νέον σύνταγμα τοῦτο ἐκηρύχθη ἐν Ἰνδικῇ τῇ 20/1 Νοεμβρίου 1858, μετὰ τῆς Ἰνδικῆς δὲ ἠνώθησαν νῦν διοικητικῶς αἱ τέως μόναι ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως τῆς βασίλισσης ἐξαρτώμεναι Βιρμανικαὶ ἐπαρχίαι, ἡ νῆσος Κεϋλάνη, ἡ χερσόνησος τῆς Μαλάκκας, ἡ Πινάγγη καὶ ἡ Σιγγαπόρη. Οὕτω ἔληξεν ἡ Ἰνδικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1857-1858.

18. Ἡ κατὰ τῆς Κίνας

Ἀγγλογαλλικὴ στρατεία (1857-1861).

Ἡ ἱστορία τῆς Κίνας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 18' αἰῶνος μέχρι τοῦ ἔτους 1857. — Ἀλλ' ἡ μεγάλη Ἰνδικὴ ἐπανάστασις δὲν ἐκώλυσε τὴν Ἀγγλίαν νὰ διεξαγάγῃ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, καθ' ὃν ἐπολέμει ἐναντὶον τῆς Ἰνδικῆς ἐπαναστάσεως, πόλεμον μέγαν ἐν ταῖς ἐσχαιαῖς τῶν Ἀσιατικῶν θαλασσῶν ἐναντὶον τοῦ μεγάλου Οὐρανίου κράτους. Ἀλλ' ὁ πόλεμος ὁ ἀρξάμενος τῷ 1857 καὶ περατωθεὶς τῷ 1861 συνδρομῇ καὶ τῆς Γαλλίας συνεδέετο μετὰ προγενεστέρων Ἀγγλοσινικῶν διενέξεων, ἡ σύντομος ἀφήγησις τῶν ὁποίων ὑποχρεοῖ ἡμᾶς νὰ ἱστορήσωμέν τινα περὶ τῆς Κίνας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος τούτου. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 18' αἰῶνος ἐβασίλευεν ἐν Κίνᾳ ὁ αὐτοκράτωρ Κιακούγκ καταγόμενος ἐκ τῆς Μαντσουρικῆς ἐκείνης δυναστείας, ἥτις κατὰ τὸν 12' αἰῶνα καταλύσασα τὴν ἐγχώριον δυναστείαν τῶν Μίγκ εἶχεν ἰδρύσει ἐν Κίνᾳ τὸ κράτος τῶν μέχρι σήμερον

ἔτι ἐν τῇ Σινικῇ ἀρχόντων Μαντσούρων(1). Καθ' ὃν χρόνον ἐβασίλευεν ἐν Κίνᾳ ὁ Κιακούγκ, μόνοι ἐκ τῶν Εὐρωπαίων μετὰ τοῦ Σινικοῦ κράτους ἐμπορευόμενοι ἢ μᾶλλον μόνοι, εἰς οὓς ἐπετρέπετο ἡ ἐμπορία αὕτη, ἦσαν οἱ Πορτογάλλοι καὶ οἱ Ὀλλανδοί, ἰδρύσαντες ὁμοῦ μικρὰν ἐμπορικὴν ἀποικίαν ἐν τῇ πόλει Μακάο. Καὶ ἦλθε μὲν τῷ 1816 εἰς Κίναν ὁ λόρδος Ἀμχερρεστ ὡς πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας, ἵνα συνάψῃ σχέσεις μεταξὺ τῆς Ἀγγλικῆς καὶ τῆς Σινικῆς αὐλῆς, ἀλλὰ μὴ στέρξας νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν ἀπαραίτητον ἐθιμοτυπίαν τοῦ «Κοτοῦμ» (τοῦ νὰ προσψάυσῃ δηλονότι ἐννεάκις τὸ μέτωπον ἐπὶ τοῦ ὑποποδίου τοῦ θρόνου τοῦ αὐτοκράτορος) κατὰ τὴν πρό τοῦ αὐτοκράτορος ἐμφάνισιν ἀπῆλθεν ἄπρακτος. Ἀλλὰ τὰ πράγματα μετεβλήθησαν μετ' ὀλίγον ἐν τῷ Σινικῷ κράτει ὁπότε ἀποθανόντος (1820) τοῦ Κιακούγκ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τοῦ «Οὐρανίου κράτους» ὁ τούτου υἱὸς Ταο-Κουάγκ. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, ἀγαθὸς ὢν καὶ ἥπιος καὶ ἀξιάγαστος τὸ ἦθος, φίλος δὲ τῆς προόδου ἐπέτρεψε τοῖς ξένοις ἐλευθέραν εἰς τὸ κράτος εἰσοδὸν· τοῦτο δ' ἐπωφελοῦμενοι μετέβησαν εἰς τὴν Κίναν πλῆθος Εὐρωπαίων, ἐν οἷς καὶ πολλοὶ ἱεραπόστολοι. Οὗτοι εἰργάζοντο ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῇ εὐρυτάτῃ ἐκείνῃ ὑπὸ Κομφουκιστῶν καὶ Βουδδιστῶν οἰκουμένη αὐτοκρατορίᾳ. Ἀλλ' οἱ πλείονες τῶν μεταβαινόντων εἰς Κίναν Εὐρωπαίων ἀπέβλεπον εἰς ἐμπορικοὺς σκοπούς, τοιοῦτοι δ' ἦσαν μάλιστα οἱ Ἀγγλοὶ τῆς Ἰνδικῆς. Σημαντικωτάτην ἐμπορίαν τότε ἀπέτλει διὰ τὴν Κίναν ἐξαγωγῆς μὲν τὸ τέκον, εἰσαγωγῆς δὲ τὸ ἐν Ἰνδίαῖς ἄριστα καλλιεργούμενον ὄπιον. Μεθ' ὅλας δὲ τὰς ἀπαγορευτικὰς διατάξεις τῆς Σινικῆς κυβερνήσεως ἐναντίον τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ δηλητηριώδους τούτου φυτοῦ, τοῦ τοσοῦτον παραλύοντος καὶ φυσικῶς καὶ πνευματικῶς τὸν ἄνθρωπον, μεγάλη διεξήγετο λαθρεμπορία εὐρυτάτας λαμβάνουσα ὁσημέραι διαστάσεις. Ἡ δὲ ὑπὸ ἐμπόρων (ὑπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑταιρείας δηλονότι τῶν Ἰνδιῶν) διευθυνομένη Ἀγγλικὴ κυβέρνησις τῆς Ἰνδικῆς, ἡ τοσαύτην ὠφέλειαν διὰ τὸν ἰδιωτικὸν καὶ

ἵνα ἐπιτηρῇ τὰ κατὰ τὴν εἰς Κίναν εἰσαγωγὴν τοῦ ὀπίου. Ἡ θρασεῖα καὶ ἀναιδестаτὴ αὕτη διαγωγὴ ἀπέναντι κυβερνήσεως, ἥτις το-
τοῦτον αὐστηρῶς καὶ ἐπισήμως ἀπηγόρευσε τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ δη-
λητηριώδους φυτοῦ, καὶ ἡ ἀναίσχυντος κατάχρησις τῆς οἰκειοθελοῦς
ὑπὸ τοῦ μεγαθύμου αὐτοκράτορος παραχωρηθείσης ἐμπορικῆς ἐλευθε-
ρίας ὑπεχρέωσε τὰς Σινικὰς ἀρχὰς τῆς Καντῶνος νὰ δηλώσωσι τῷ
ἀπεσταλμένῳ τῆς Ἑταιρείας, ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπιτρέψωσιν αὐτῷ
τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἔργου, χάριν τοῦ ὁποίου εἶχεν ἔλθει. Ἐπειδὴ δὲ
οὗτος ἡρνήθη ν' ἀπέλθῃ, ἀπέκλεισαν αὐτὸν αἱ Σινικαὶ ἀρχαὶ ἐν τῇ
κατοικίᾳ του, ἵνα διὰ τῆς πείνης ὑποχρεώσωσιν αὐτὸν ν' ἀπέλθῃ. Ἀγ-
γλικά πλοῖα ἦλθον νῦν εἰς βοήθειαν τοῦ Νάπιερ καὶ ἀντήλλαξαν κα-
νονιοβολισμούς τινας πρὸς τὰ Σινικὰ φρούρια, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέ-
σματος σπουδαίου, καὶ ὁ Νάπιερ ἠναγκάσθη ν' ἀπέλθῃ εἰς Μακάο,
ἐνθα μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν. Ἀλλ' ἡ Ἑταιρεία, ἐπιμένουσα νῦν ἰσχυ-
ρότερον εἰς τὰ σχέδια καὶ εἰς τὰς ἀξιώσεις αὐτῆς, ἐπεμψεν ὡς διάδο-
χον τοῦ Νάπιερ τὸν πλοίαρχον Ἑλλιοτ μετὰ ναυτικῆς δυνάμεως, ἵνα
ἐπιτηρῇ καὶ προστατεύῃ τὴν εἰς Κίναν εἰσαγωγὴν τοῦ ὀπίου. Ἡ νέα
αὕτη θρασεῖα διαγωγὴ τῆς Ἑταιρείας ἦτο ἄντικρυς ὕβρις πρὸς τὸν
αὐτοκράτορα τῆς Κίνας, τοῦ ὁποίου δὲν παρεβιάζετο μόνον τὸ δί-
καιον καὶ τὸ κύρος ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ, ἀλλὰ προσεβάλλετο καὶ τὸ
προσωπικὸν αἶσθημα. Ἡ χρῆσις τοῦ ὀπίου ὀλεθρίως ἐπέδρα ἐπὶ τὴν
πνευματικὴν καὶ φυσικὴν κατάστασιν τοῦ Σινικοῦ λαοῦ, αὐξάνον τε-
ραστίως τὴν σωματικὴν καὶ πνευματικὴν παραλυσίαν, ἰδίως δ' ἐν τῷ
στρατῷ ἐπέτεινε τὴν θνησιμότητα. Αὐτὸς ὁ ἀγαπητὸς τοῦ αὐτοκρά-
τορος πρεσβύτατος υἱὸς καὶ ἐπίδοξος διάδοχος, νέος διακρινόμενος
ἐπὶ πολλοῖς φυσικοῖς καὶ πνευματικοῖς προτερήμασιν, ἀπέθανεν ἐν
νεανικῇ ἡλικίᾳ θῦμα γενόμενος τῆς χρήσεως τοῦ ὀπίου. Ἀλλ' ἡ χρῆσις
αὕτη εἶχε καταστῇ δυστυχῶς τοσοῦτον προσφιλὴς εἰς πολλοὺς ἔθε-
λοκακοῦντας Σίνας, ἡ ζήτησις τοσοῦτον μεγάλη καὶ μεταξὺ τῶν
Μανδαρίνων αὐτῶν, καὶ ἡ ἐμπορία τοσοῦτον ἐπικερδής, ὥστε αὐτοὶ
οἱ τῶν τελωνείων ἀνώτεροι Σίνοι ὑπάλληλοι, οἱ ἐντεταλμένοι νὰ κω-
λύσωσιν αὐστηρῶς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἀπηγορευμένου φυτοῦ, συνέ-
πραττον τοῖς λαθρεμπόροις καὶ διηυκόλυνον τὴν εἰσαγωγὴν, ἐκκενοῦν-
τες πολλάκις τὰ κατεσχημένα κιβώτια ὀπίου καὶ μετὰ τὴν ὑφαίρεσιν
τούτου πληροῦντες αὐτὰ διὰ λίθων. Ἀπέναντι τοῦ οὕτω καθ' ἐκά-
στην αὐξανομένου κακοῦ ἀπεφάσισεν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ προβῇ εἰς αὐ-

στηρὰ μέτρα πέμψας εἰς Καντῶν

Λίν (1839). Οὕτως ἔλαβεν ἀληθῶς οραστηριώτατα μετρα κατὰ τῆς ἐνεργουμένης λαθροεμπορίας. Αὐτὸς ὁ Ἑλλιοτ συνελήφθη ἐν Καντῶνι καὶ ἐφυλακίσθη ἵνα παραδώσῃ τὰ 20,283 κιβώτια τὰ εὑρισκόμενα ἐπὶ τῶν Ἀγγλικῶν πλοίων. Καὶ ἠναγκάσθη μὲν ὁ Ἑλλιοτ νὰ παραδώσῃ τὰ ἀπαιτούμενα κιβώτια, ἅτινα (ὅσων δηλονότι δὲν κατώρθωσαν οἱ διεφθαρμένοι ὑπάλληλοι νὰ ὑπεξαιρέσωσι τὸ περιεχόμενον ἢ νὰ ἀντικαταστήσωσιν αὐτὸ διὰ λίθων ἢ ἀσβέστου) ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Τότε ναῦται ἐκ τῶν Ἀγγλικῶν πλοίων ἐπυροβόλησαν κατὰ τῶν Σινικῶν πλοίων καὶ ἐφόνευσαν ἓνα ναύτην. Ἀλλ' ὁ Λίν, ὅστις εἶχε καὶ στόλον ὑπὸ τὴν διάθεσίν του ὑπὸ τὸν ναύαρχον Κουάγκ, διέταξε τοῦτον νὰ ἐκδιώξῃ τὰ Ἀγγλικά πλοία· ἀλλ' ἐν τῇ γενομένῃ συγκρούσει οἱ Σῖναι ἠττήθησαν. Μετ' ὀλίγον δὲ ὁλόκληρος στόλος Ἀγγλικὸς ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ἑλλιοτ, ἐξάδελφον τοῦ μνημονευθέντος πλοιάρχου, ἐφάνη πρὸ τοῦ Σινικοῦ λιμένος Ἀμού, ὁπόθεν ἀπετάθη ἀμέσως πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ταοκουάγκ δι' ἐπιστολῆς, ἐν ἣ διατυποῦντο αἱ Ἀγγλικαὶ ἀπαιτήσεις. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ κυβέρνησις τοῦ Οὐρανίου κράτους δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῇ τοιαύτην θρασυτητα Ἀγγλικήν, καὶ ἡ ἐπιστολὴ δὲν ἐγένετο δεκτὴ. Ἀλλ' ὁ Ἑλλιοτ ἐσπευσεν ἀμέσως νὰ προβῇ εἰς ἐκδίκτησιν πυροβολῶν κατὰ τῆς πολέως Ἀμού καὶ πλείων τολμηρῶς πρὸς τὰ στόμια τοῦ Πεϊχῶ καὶ ἀπειλῶν ἐντεῦθεν τὸ Πεκίνον αὐτό. Νῦν ὁ αὐτοκράτωρ περιελθὼν εἰς στενοχωρίαν ἐπεμψε πρὸς τὸν ναύαρχον τὸν μανδαρίνον Κίσχεν χάριν διαπραγματεύσεων, ἀνεκάλεσε δὲ ἀπὸ Καντῶνος τὸν μισητὸν τοῖς Ἀγγλοῖς Λίν. Ἀλλὰ διαρκουσὼν τῶν πρὸς τὸν Κίσχεν διαπραγματεύσεων δὲν ἔπαυσαν οἱ Ἀγγλοὶ τὰς ἐχθροπραξίας, ὁ δὲ τὸν Ἑλλιοτ ἐπιστρέψαντα εἰς τὰ ἴδια ἀναπληρῶν προσωρινῶς Γόου ἐξηκολούθει νὰ καταστρέφῃ διὰ τοῦ πυροβολικοῦ τῶν ἀτμοκινήτων αὐτοῦ πλοίων τὰ ἐν τοῖς παραλίοις Σινικὰ ὀχυρώματα προξενῶν μεγίστας ζημίας τοῖς Σίναις, ἐνῶ ὁ τούτων ναύαρχος Κουάγκ ἤγειρεν ἰσχυρὰ ὀχυρώματα παρὰ τὴν Καντῶνα, ἅτινα πάντα κατεστράφησαν γλῶν φονευθέντος ἡρωϊκῶς καὶ αὐτοῦ τοῦ Κουάγκ. ἐπήνεγκον τὴν ἀνάκλησιν καὶ τὴν τιμωρίαν τοῦ θώσαντος νὰ καταπαύσῃ τὸν πόλεμον, καὶ τὴν τοῖς Ἀγγλοῖς διαπραγματεύσεων, ἀπηγορευθείσης πάσης ἐμπορικῆς πρὸς τρύτους συνάλλαγῆς. Τότε ἡ

λιοτ προχωρήσας μετὰ τινος πολεμικοῦ ἀτμοπλοίου μέχρι τῶν τειχῶν αὐτῶν τῆς Καντῶνος ἐκήρυξε τοῖς ἐν τῇ πόλει ὅτι οἱ Ἀγγλοι ἡξίουσαν πλήρη ἐλευθερίαν ἐμπορίας καὶ συγκοινωνίας πρὸς τὴν πόλιν. Μάτην οἱ κάτοικοι κατέβαλον πᾶσαν προσπάθειαν ἵνα ἀποκρούσωσι τὰς ὑπερφιάλους ἀξιώσεις τοῦ Ἀγγλοῦ πλοιάρχου καὶ παρεσκευάσθησαν εἰς γενναίαν ἀμυναν ἐτοιμάσαντες πρὸς τοῖς ἄλλοις πολλὰ πυρπολικά διὰ νὰ ἐμπρήσωσι τὸν ἐν τῷ μεταξὺ ὑπὸ τὸν Γόου προσπλεύσαντα Ἀγγλικὸν στόλον τὸν συγκείμενον ἐξ ἱκανῶν πολεμικῶν ἀτμοπλοίων. Τὰ πυρπολικά ἀποκρουσθέντα ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν πρὸς τὰ τείχη τῆς πόλεως ἐκάησαν, κατέστρεψε δ' ὁ Ἀγγλικὸς στόλος πάντα τὰ περὶ τὴν πόλιν ὀχυρώματα καὶ τὰ Σινικὰ πλοῖα, κυριεύσας ἐκ τῶν ὀχυρωμάτων καὶ ἐκ τῶν πλοίων 1200 κανόνια. Ἀλλ' ὅτε τέλος καὶ ἡ πόλις αὕτη προσεβλήθη ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ πυροβολικοῦ (12/24 Μαΐου), οἱ κάτοικοι ἐζήτησαν ἀνακωχὴν, ἥτις καὶ παρεχωρήθη (15/27 Μαΐου) ἐπὶ πληρωμῇ 6 ἑκατομμυρίων δολλαρίων ὡς πολεμικῆς ἀποζημιώσεως. Τότε δ' ὁ στόλος ὁ Ἀγγλικὸς ἀπέπλευσεν ἀπὸ τοῦ λιμένος τῆς Καντῶνος. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ Ἐλλιοτ ἀνεκλήθη ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ὡς μὴ διεξαγαγὼν ἀρκούντως ἐρρωμένως τὸν κατὰ τῶν Σινῶν πόλεμον, ἐπέμφθη δὲ νῦν εἰς τὰς Σινικὰς θαλάσσας ὁ ναύαρχος Πάρκερ, ὁ μέλλων νὰ καταστῇ μετ' ὀλίγα ἔτη ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς θαλάσσαις ἥρως τοσούτων ἀδόξων κατορθωμάτων. Ὁ Πάρκερ εἶχεν ἐντολὴν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς ἐχθροπραξίας μεχριστοῦ οἱ Σῖναι ἀποδεχθῶσιν ἀπάσας τὰς Ἀγγλικὰς ἀπαιτήσεις. Οὕτω δὲ ὁ Ἀγγλικὸς στόλος προσέβαλε πολλὰς πόλεις παραλίας καὶ νήσους Σινικὰς, καὶ μάλιστα ἀφοῦ τὸ ἐπόμενον ἔτος (1842) ἐνισχυθεὶς διὰ ναυτικῆς ἐπικουρίας ὁ στόλος οὗτος ἀνέπλευσε κατὰ μῆκος τὸν ποταμὸν Σουκιὰγκ (Tschu-Kiang) καταστρέφων πάντα τὰ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν αὐτοῦ ἰδρυμένα κτίρια, ναοὺς, καταστήματα, πόλεις, κώμας, τῶν Σινῶν γενναίως ἀμυνομένων ὑπὲρ τῶν ναῶν καὶ τῶν ἐστιῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἡττωμένων ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῶν Ἀγγλικῶν πλοίων. Ἀλλ' ὅτε οἱ Ἀγγλοι ἠπειλήσαν νὰ καταστρέψωσι καὶ τὴν μεγάλην πόλιν Ναγκίγγην, τὴν δευτέραν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους, τότε ἡ Σινικὴ αὐλὴ ἐνέδωκε καὶ συνωμολογήθη οὕτω (17/29 Αὐγούστου 1842) συνθήκη ὑποχρεοῦσα τοὺς Σῖνας νὰ πληρώσωσι πολεμικὴν ἀποζημίωσιν 21 ἑκατομμ. δολλαρίων, νὰ ἀνοίξωσι πέντε λιμένας εἰς τὴν ἐμπορίαν πάντων τῶν ἐθνῶν, νὰ παραχωρήσωσι δὲ τοῖς Ἀγγλοῖς τὴν νῆσον Χόγ-

(1) Ο Δριστες, κατά των νέων προφητειών, εγγενήσι κατά μήνα Οκτωβρίου.

Ἡ κατὰ τῆς Κίνας Ἀγγλογαλλικὴ στρατεία

εἶτα δὲ Τιέν-βὰγκ = υἱὸν Οὐρανοῦ, ὡς καλοῦνται οἱ αὐτοκράτορες Κίνας), οὕσα ἐν πολλοῖς ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ βλέπουσα εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς κατὰ τοῦ λαοῦ, προσεῖλκυσε ἐντὸς μικροῦ εἰς τὴν νέαν διδασκαλίαν πλῆθος ὁπαδῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Τιέν-Τὲ παρίστατο οὐχὶ ἠθικὸς διδάσκαλος, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀναμορφωτὴς τῆς πολιτικῆς κοινωνίας καὶ ἡγεμὼν τοῦ Σινικοῦ λαοῦ, τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ χέως προσέλαβε πολιτικὸν χαρακτῆρα καὶ ἡ σημαία τε κατέστη σημαία ἐθνικὴ τῆς ἀληθοῦς Κίνας ἐναντίον τῶν κατὰ Μαντσούρων. Πόλεμος νῦν ἐμφύλιος ἤρξατο ἐν τοῖς ἑνδοναίσι κράτους μεγάλως διαστάσεις. Πολλάκις ἡ αὐτοκράτειρα ἤγγειλεν ὅτι ἡ ἐπανάστασις κατεβλήθη ὁλοσχερῶς, αὕτη προὔχῳρει καὶ διεδίδετο διαρκῶς. Ὀλόκληροι φυλαὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Τιέν-Τὲ καὶ στίφη πολυαριθμῶν ἐκστρατιωτῶν ἐτάχθησαν ὑπὸ τὴν σημαίαν αὐτοῦ. Τοσούτον εὐχερῶς προὔχῳρει ἡ διδασκαλία καὶ νῦν ἐκνετο τὸ κατὰ Τιέν-Τὲ, ὅσον ὁ ὑπὸ αὐτοῦ διεξαγόμενος πόλεμος ἐκηρύσσει πόλεμος γινόμενος χάριν τῆς αἰωνίου εἰρήνης, ἧς ἐμελλε ν' ἀπολαύσῃ ὁ Σινικὸς λαὸς ἀπαλλασσόμενος ἅπασι διὰ παντὸς τῆς ξένης καὶ οἱ πολεμισταὶ αὐτοῦ ἐκαλοῦντο *Τάϊπιγκ* ἤτοι ἄνδρες εἰρήνης(1). Ὁ Τιέν-Τὲ ἐφείδετο μεγάλως τῶν Σινῶν ἐκστρατιωτῶν ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ καὶ μεγαθύμως καὶ γενναίως προσεφέρετο πρὸς τοὺς Σίνας, ἐνῶν Μαντσούρων ἐκήρυσσε πόλεμον ἐξολοθρεύσεως, κατεδίωκε καὶ τοὺς Βόνζους ἤτοι ἱερεῖς καὶ μοναχοὺς Βουδδιστάς, καὶ ἡ θρησκεία κατηργεῖτο διὰ τῆς νέας διδασκαλίας τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Χριστοῦ». Μία τῶν ἀξιομνημονεύτων ἀρχῶν τῆς διδασκαλίας ταύτης ἦτο καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπηνέστατα ἐτιμωρεῖτο ὑπὸ τοῦ Τιέν-Τὲ πᾶς ὁ ἀτιμωμένος καὶ πᾶσα τοιαύτη πράξις ἐκ μέρους τῶν ἐκστρατιωτῶν ἀλλοτριούμεναι πόλεις ἐτιμωρεῖτο διὰ θανάτου, ἐκ γυναικῶν τελοῦντο καὶ ὁλόκληρα τάγματα στρατοῦ παρακολουθοῦντα τὸν στρατὸν τῆς πίστεως ἢ τῆς εἰρήνης μαχόμενα φανα

(1) Ἐκαλοῦντο δὲ καὶ «κομῆται ἀδελφοί» ὡς φέροντες μακρὰν κόμην παραγγέλματα τοῦ Τιέν-Τὲ) κατ' ἀντίθεσιν τῶν κρωδύλων τῶν Μαντσούρων οἱ δὲ καὶ «θίασος τῶν λατρευτῶν τοῦ Θεοῦ».

δίωξε τοὺς ἐνταῦθα πρὸς τὸν Τιέν-Τέ ἀφοσιωμένους φονεύσας περὶ τὰς 30 κατὰ τινας, κατ' ἄλλους δὲ 70 χιλιάδας ἀνθρώπων.

Ὁ κατὰ τῆς Κίνας Ἀγγλογαλλικὸς πόλεμος τοῦ 1857.—

Ἡ ἄλωσις μεγάλων παραλίων πόλεων ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ Τιέν-Τέ ἔφερεν αὐτὸν εἰς ἀμέσους σχέσεις πρὸς τοὺς Ἀγγλους. Οὗτοι φυσικῶ τῷ λόγῳ συνεπάθουν πρὸς τὸν ἀγῶνα τῶν Τάϊπιγκ, οὐχὶ διότι ἦσαν τρόπον τινὰ Χριστιανοί, ἀλλὰ διότι συνέφερε τοῖς Ἀγγλοῖς νὰ ἐξακολουθῇ ὁ διὰ τῶν Τάϊπιγκ σπαράσσω τὴν Κίναν ἐμφύλιος πόλεμος, ἵνα κατασταθῇ ἡ αὐλὴ τοῦ Πεκίνου εὐπειθεστέρα εἰς τὰ νεύματα αὐτῶν. Διὰ τοῦτο καθ' ὅε χρόνον κατελήφθη ἡ Ναγκίγγη ὑπὸ τῶν Τάϊπιγκ, οἱ Ἀγγλοι ἔπεμψαν ἀπὸ Χόγκογκ πρὸς τὸν Τιέν-Τέ πρεσβείαν ὑπὸ τὸν Σίρ Βόγχαμ, ἵνα χαιρετίσῃ αὐτὸν ὡς αὐτοκράτορα. Ἡ πρεσβεία αὕτη ἀνέπλεε τὸν ποταμὸν τῆς Ναγκίγγης βλέπουσα ἐπὶ τῶν ῥευμάτων τούτου ἐρριμένα εἰς μεγάλους σωροὺς τὰ εἰδῶλα τῶν καταστραφέντων ὑπὸ τῶν νέων Χριστιανῶν Βουδδικῶν ναῶν. Ὁ Τιέν-Τέ ἐδέξατο φιλοφρόνως τὴν Ἀγγλικὴν πρεσβείαν καὶ ὑπεσχέθη προστασίαν πᾶσι τοῖς ξένοις καὶ ἐλευθερίαν ἐμπορίας, πλὴν τῆς τοῦ ὀπίου. ἐκήρυξε δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι καὶ οἱ Ἀγγλοι ὡς Χριστιανοὶ ἔδει νὰ ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸν ὡς ὑπέρτατον κύριον, διότι ὡς ἀδελφὸς τοῦ Χριστοῦ, τοῦ σωτῆρος τοῦ κόσμου, ἦτο ὑπέρτατος κύριος πάντων τῶν λαῶν τῆς γῆς καὶ ἰδίως τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων (1). Ὁ

(1) Αἱ ἀξιώσεις τοῦ Σίνου προφήτου, ὑφ' ἣν ἔποψιν ἔκρινεν οὗτος τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, ἦσαν ὀρθόταται. Ὁ Τιέν-Τέ ἦτο, ὡς εἵπομεν, δεσπότης καὶ προφήτης ὡς ὁ Μωάμεθ. Ὁ Μωάμεθ γενόμενος κύριος τῆς Ἀραβίας καὶ ἀναγνωρισθεὶς ὡς προφήτης καὶ δεσπότης ὑπὸ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἔπεμψε πρεσβείας πρὸς ὅσους ἐκ φήμης ἐγνώριζεν ἡγεμόνας λαῶν (πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἡράκλειον, πρὸς τὸν Σασσανίδην Χοσρόην καὶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς κατὰ Πέτραν Ἀραβίας) προσκαλῶν αὐτοὺς νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν ἀληθῆ πίστιν ἀναγνωρίζοντες αὐτὸν ὡς προφήτην καί, κατ' ἀκολουθίαν, ὡς ὑπέρτατον κύριον. Διότι καὶ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Μωάμεθ ἡ ὑπερτάτη ἐπὶ τῆς γῆς ἐξουσία δὲν ἐχωρίζετο ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ προφήτου κατὰ διάνοιαν συλληφθεῖσα καὶ ὑπὸ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ἐν μέρει πραγματοποιηθεῖσα διάδοσις τοῦ Ἰσλάμ πανταχοῦ τοῦ κόσμου συνεδέετο μετὰ κράτους παγκοσμίου ὑπὸ τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν τοῦ Χαλίφου. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἐν ἀρχῇ ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἐζήτηι κράτος κοσμικόν· ἀλλ' ἡ ἐν τῇ Δύσει κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας δημιουργηθεῖσα καθολικὴ δύναμις καὶ κράτος τῆς Παπῶσυνης ἦτο ἀπόρροια τῆς ἰδέας τῆς ἐν τῷ Χριστιανισμῷ ἐνυπαρχούσης καθολικότητος τῆς θρησκείας. Ἡ μόνη διαφορὰ μεταξὺ τοῦ Πάπα ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ Χαλίφου καὶ τοῦ Τιέν-Τέ ἐξ ἄλλου ἦτο ὅτι ἐκεῖνος ὑπέκλινεν εἰς ἱστορικὰς ἀνάγκας δὲν ἐταύτιζεν ἀπολύτως τὴν θρησκείαν πρὸς τὴν πολιτείαν, καὶ ἐθεώρει μὲν τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ὡς ὑπερτάτην ἀρχὴν ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλ' ἀνεγνώριζεν ἐν

Ἄγγλος ἀπεισταλμένος ἠμφισβήτησεν εὐσεβῶς τὸ δίκαιον καὶ ὀρθὸν τῶν ἀξιώσεων τοῦ Τιέν-Τέ, διὸ οὗτος ὀργισθεὶς ἀπηύθυνε μετὰ τινα χρόνον ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Ἀγγλους ψέγων ἐν αὐτῇ τὰς ἀσεβεῖς καὶ ἀνηθικούς πράξεις αὐτῶν καὶ ἀπειλῶν κατ' αὐτῶν ἐκδίκησιν ἐξ οὐρανοῦ. Ἀλλὰ πόλεμος μὲν ἐνταῦθα μεταξὺ τῶν Ἀγγλῶν καὶ τοῦ Τιέν-Τέ δὲν ἐπῆλθε. τὸναντίον δὲ οἱ Ἀγγλοι ἐπωφελοῦμενσι τὰ κατορθώματα τοῦ Τιέν-Τέ καὶ τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἐν Πεκίνῳ κυβερνήσεως κατέστησαν μᾶλλον ἀγέρωχοι καὶ αὐθαίρετοι ἀπέναντι τῶν Σινικῶν ἀρχῶν ἐν ταῖς ὑπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ κατεχομέναις ἐτι πόλεσιν. Ὅτε κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1856 δώδεκα Σίναι καταδιωκόμενοι ἐν Καντῶνι ὡς ἔνοχοι ἐζήτησαν καταφύγιον ἐν τινι πρὸ τῆς πόλεως σταθμεύοντι ἐνταῦθα Ἀγγλικῷ πλοίῳ, αἱ Σινικαὶ ἀρχαὶ τῆς πόλεως κατὰ διαταγὴν τοῦ διοικητοῦ Καντῶνος Ἰέχ ἀπήγαγον αὐτοὺς βιαίως ἀπὸ τοῦ πλοίου. Ὁ Ἀγγλος ναύαρχος Σέϋμουρ ἐζήτησεν ἀμέσως ἱκανοποίησιν διὰ τὴν κατὰ τῆς Ἀγγλικῆς σημαίας γενομένην προσβολήν. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεμία ἐδόθη ἱκανοποίησις, ὁ Ἀγγλικὸς στόλος κατέστρεψεν ἀμέσως τὰ νειωστὶ πρὸ τῆς πόλεως ἐγεγνημένα ὀχυρώματα καὶ αὐτὸ τὸ μέγαρον τοῦ διοικητοῦ. Καὶ ἀνεκλήθη μὲν μετ' ὀλίγον ὁ Σέϋμουρ, ἀλλ' ἡ κατὰ τῆς Καντῶνος προσβολὴ ἐξηκολούθησεν ἕως οὗ ὁ διοικητὴς Ἰέχ ἠναγκάσθη νὰ ἀποδώσῃ τῷ Ἀγγλικῷ στόλῳ τοὺς ἀπαχθέντας δώδεκα Σίνας. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἔδωκε καὶ τὴν ἀπαιτούμενην ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν ἀποζημίωσιν, τὸναντίον μάλιστα κατὰ μυστικὴν αὐτοῦ διαταγὴν πάντα τὰ ἐν Καντῶνι Εὐρωπαϊκὰ καταστήματα νύκτα τινὰ (2/14 Δεκεμβρ.) ἐπυρπολήθησαν, ἡ Ἀγγλία παρεσκευάσθη εἰς μεγάλην κατὰ τῆς Κίνας στρατείαν. Ἀρχηγὸς τῆς ναυτικῆς στρατείας διωρίσθη νῦν ὁ λόρδος Ἐλγιν, υἱὸς τοῦ ἀπαισίας ἐν Ἑλλάδι μνήμης ἱεροσύλου τοῦ Παρθενῶνος. Ἀλλὰ νῦν καὶ ὁ Ναπολέον Γ' θέλων νὰ προσθέσῃ νέας δάφνας εἰς ὅσας προσφάτως ἐδρέψατο ἐν Κριμαίᾳ ὁ Γαλλικὸς στρατὸς καὶ νέαν γοητείαν εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν αὐτοῦ θρόνον καὶ ἵνα μὴ καταλίπῃ εἰς

τῷ αὐτοκράτορι τοῦ ἁγίου Ῥωμαῖκου κράτους καὶ τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσιν ἱεραρχικὴν τάξιν κοσμικῶν ἀρχόντων παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἥτοι παρὰ τοῦ Πάπα αὐτοῦ λαμβανόντων καὶ ἐν ὀνόματι αὐτοῦ διαχειριζομένων τὴν ἀρχήν. Καὶ τί ἄλλο ἦτο ὁ τοῦ «Χριστοῦ νεώτερος ἀδελφός» καὶ διάδοχος ἐνταυτῷ δὲ καὶ αὐτοκράτωρ ἡ Πάπας ἐνῶν ἐν ἑαυτῷ τὴν τε παπικὴν καὶ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχήν, ἣν ἰδιότητα παρὰ λόγους ὁ περίφημος Γερβίνος ἀπέδωκεν εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς αὐτοκράτορας (ἴδ. Εἰσαγ. εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ 19' αἰῶνος, σελ. 181) ;

τὴν Ἀγγλίαν τὸ προνόμιον τῶν μεγάλων ὑπερθαλασσίων ἐπιχειρήσεων, δώση δὲ τούναντίον εἰς τὸν κατὰ τῆς Κίνας πόλεμον χαρακτῆρα Εὐρωπαϊκόν, ἔπεμψε καὶ αὐτὸς στόλον συμμαχικὸν ὑπὸ τὸν Gros. Ἡ τοιαύτη συμμαχία δὲν ἦτο ἀρεστὴ τοῖς Ἀγγλοῖς, ἀλλ' ἐξ ἄλλου δὲν ἠδύναντο οὗτοι καὶ νὰ ἀποκρούσωσι τὴν οὕτω προθύμως προσφερομένην αὐτοῖς χεῖρα τοῦ πρὸ δύο ἐτῶν κραταιοῦ συμμάχου τῆς Κριμαίας, ἀφοῦ μάλιστα ἐκήρυττον ὅτι ὁ πόλεμος ἐγένετο ὑπὲρ τῶν γενικῶν συμφερόντων τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Οὕτω δὲ ὅλη ἡ κατὰ τῆς Κίνας στρατευομένη δύναμις ἀπετελέσθη ἐκ 41 πλοίων Ἀγγλικῶν μετὰ 574 κανονίων καὶ 6 χιλιάδων στρατοῦ ἀποβάσεως καὶ ἐκ 12 πλοίων Γαλλικῶν μετὰ 193 κανονίων καὶ χιλίων μόνον στρατιωτῶν. Καὶ ὅμως διὰ τῆς μικρᾶς ταύτης δυνάμεως κατώρθωσεν ὁ συμμαχικὸς στόλος νὰ κυριεύσῃ τὴν ἐξ 1 ἑκατομμυρίου κατοίκων οἰκουμένην καὶ διὰ τειχῶν ὑψηλῶν 40 π. ὕψους περιβεβλημένην πόλιν, ἀπολέσας μόνον 20 ἄνδρας εἰς νεκροὺς καὶ 100 εἰς τραυματίας. Αὐτὸς ὁ Ἰεχ φεύγων συνελήφθη ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν καὶ ἀπαχθεὶς εἰς Καλκούτταν ἀπέθανεν ἐνταῦθα μετὰ δύο ἔτη. Διοικητὴς νῦν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν συμμάχων διωρίσθη ὁ ἐπίσης συλληφθεὶς ὑποδιοικητὴς Πίχβει. Ἀλλὰ τὸ κατόρθωμα τῶν συμμάχων ἐξήγειρε σφοδρῶς τὸν Σινικὸν φανατισμόν. Νῦν ἐσχηματίσθησαν μεταξὺ τῶν Σινῶν συμμορίαι τῶν ἀνδρείων», οἵτινες ὤμνουν νὰ φονεύσωσι πάντας τοὺς Ἀγγλοὺς, τοὺς «ξανθοκόμους κύνας» ἢ «ξανθοχαίτας βαρβάρους». Τότε οἱ Ἀγγλοὶ συνέλαβον τὸ σχέδιον νὰ ἐπέλθωσι κατὰ τοῦ Πεκίνου αὐτοῦ. Οἱ Γάλλοι ἠκολούθησαν αὐτοῖς προθύμως. Ἀλλὰ καὶ τινὰ πλοῖα Ῥωσσικὰ καὶ Βορειοαμερικανικὰ, καίτοι οἱ τε Ῥῶσσοι καὶ οἱ Βορειοαμερικανοὶ διετέλουν εἰς φιλικὰς σχέσεις πρὸς τὸ Οὐράνιον κράτος(1), προσετέθησαν εἰς τὸν στόλον τῆς στρατείας, λόγῳ μὲν ἵνα δοθῇ εἰς ταίτην καθολικώτερος Εὐρωπαϊκὸς ἢ Χριστιανικὸς χαρακτήρ, πράγματι δὲ ἵνα οἱ φίλοι ἐκεῖνοι τῆς Κίνας ἐπιτηρῶσιν, ὅπως καὶ οἱ Γάλλοι, τὰ κινήματα τῶν Ἀγγλῶν. Ὁ συμμαχικὸς στόλος ἔφθασε κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1858 εἰς τὸ στόμιον τοῦ Πειχῶ, ὁπόθεν ὁ Ἀγγλὸς καὶ ὁ Γάλλος ναύαρχος ἔπεμψαν τελεσίγραφον τῇ Σινικῇ κυβερνήσει. Μὴ δούσης δὲ ταύτης ἀπάντησιν οὐδεμίαν ἐντὸς

(1) Ἐν Πεκίνῳ εἰς μόνους τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ῥωσσίας καὶ τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐπετρέπετο ἡ διαμονή, καὶ μετὰ τούτων διετήρει σχέσεις ἡ Σινικὴ κυβέρνησις, ἐνῶ οἱ πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας δὲν ἐγίνοντο δεκτοί.

τῆς ταχθείσης δεκαπενθῆ προσέβαλλε τὰ κατὰ τὴν κατελήφθησαν ἐξ ἐφόδοι τιωτῶν. Τότε τέλος ὁ α τεύσεις, ὧν τόπος ὠρίσθ τῶν ναυάρχων καὶ τοῦ τῆς εἰρήνης συνθήκη. Δι μίωσιν 20 ἑκατ. λιρῶν δὲ τούτοις ἡ Σινική κυβέ ὑπισχνεῖτο νὰ προστατῇ συνθήκης ἐμελλε νὰ γίνῃ οἱ νεωστὶ διορισθέντες π ναυάρχου) καὶ τῆς Γαλ Πεκίνον, ἵνα ἐπιτύχῃσι τ νον εἰς τὰ πλοῖα αὐτῶν οἱ Σῖναι οὐχὶ παρασπονί ἀναπλεύσωσιν εἰς Πεκίνον μῆκος τοῦ ποταμοῦ μέγ μανδαρινός τις τεταγμέ προσεκάλεσε τοὺς πρέσβε ρειοτέρας ὁδοῦ ὁδηγούμε γλος πρεσβευτῆς τὸν ἀπ ἐχθρικὴν καὶ ἐζήτησε ν πλοίων. Ἀλλὰ νῦν οἱ Σῖ

ὀχυρωμάτων αὐτῶν κατεσκευάσθησαν μερικαὶς πρυμνοποιήσαντες νημιας τοῖς Ἀγγλογάλλοις καὶ ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ ὑποχωρήσωσι μετ' ἀπω λείας 464 ἀνδρῶν φονευθέντων ἐπὶ τῶν πλοίων ἢ ἐν τῇ ἀποβάσει πρὸς κατάληψιν τῶν ὀχυρωμάτων. Ἡ Σινική κυβέρνησις ἐξέφρασε μὲν τὴν λύπην αὐτῆς ἐπὶ τοῖς γενομένοις, ἀλλ' ἀπέρριψε τὴν εὐθύνην εἰς τοὺς πρέσβεις ὡς μὴ θελήσαντας νὰ ἀκολουθήσωσι τὴν ὑποδειχθείσαν αὐ τοῖς ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ὁδόν. Ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ αὐτῇ ἤρξατο τις ἀντίδρασις κατὰ τῶν ἀτελευτήτων ἐν ταῖς Σινικαῖς θαλάσσαις πολέμων, καὶ τὴν ἀντίδρασιν ταύτην ὑπέ- θαλπεν ἑταιρεία τις ἰδρυμένη πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἐμπορίας τοῦ ὀπίου. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις, καὶ ἔτι πλέον ἡ Γαλλικὴ, ἐφρό- νει ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπαναληφθῇ ὁ πόλεμος ἀφοῦ μάλιστα τῷ 1860

ἤκούσθησαν νέαι μεγάλαι νῆκαι τῶν Τάϊπιγκ ἐναντίον τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων. Νέος στόλος ἠνωμένος Ἀγγλογαλλικὸς μετὰ 25 χιλ. στρατιωτῶν ἐπῆλθε νῦν κατὰ τοῦ Πεκίνου.

Ἡ Σινικὴ κυβέρνησις, ἥτις καὶ πρότερον ἐφαίνετο διατεθειμένη πρὸς τὴν εἰρήνην, ἐπεμψε νῦν πρὸς προϋπάντησιν τοῦ συμμαχικοῦ στόλου ἀγγέλους εἰρήνης εἰς Τιέντσιν. Ἀλλ' οἱ σύμμαχοι, καίτοι ῥητῶς δὲν ἀπέκρουσαν τὴν περὶ εἰρήνης πρότασιν, οὐχ ἥττον ἐξηκολούθουν τὸν πλοῦν πρὸς τὸ Πεκίνον. Ἀλλ' ἐνθυμούμενοι τὸ πάθημα τὸ περυσινὸν δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐκβιάσωσι τὸν εἰσπλουν τοῦ Πειχῶ, ἀλλ' ἐπλευσαν βορειότερον εἰς Τοῦγκ-τσάο εἰς 4 χιλιομέτρων ἀπὸ τοῦ Πεκίνου ἀπόστασιν. Ἐνταῦθα δὲ συνωμολόγησαν ἀνακωχὴν (κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1860). Ἀλλ' οἱ Σῖναι παρεβίασαν τὴν ἀνακωχὴν, καὶ τότε ἐπῆλθεν ἡ περὶ τὸ φρούριον Παλικάο μάχη (9/21 Σεπτεμβρίου), καθ' ἣν 7 χιλιάδες Εὐρωπαῖοι, τὸ πλεῖστον Γάλλοι, ὑπὸ τὸν Γάλλον στρατηγὸν Κουζὲν Μοντωβάν (ἐκτοτε λαβόντα καὶ τὴν προσωυμίαν κόμητος Παλικάο) ἐνίκησαν τὸν ἐκ 50 χιλιάδων ἀνδρῶν συγκείμενον Σινικὸν στρατόν. Τὴν νίκην δὲ ταύτην ἠκολούθησε μετ' ὀλίγας ἡμέρας (27/9 Ὀκτωβρίου) ἡ ἄλωσις, λεηλασία καὶ ἐμπρησμὸς τοῦ ἐξοχικοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀνακτόρου. Τὰ γεγονότα ταῦτα ἐνέβαλον τοσοῦτον φόβον εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὥστε καταλιπὼν τὴν πρωτεύουσαν ἔφυγεν εἰς τὰς βορειότερας ἐπαρχίας, ἀναθέσας τὴν κυβέρνησιν εἰς τὸν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ αἵματος πρίγκιπα Κόγκ. Ὁ πρίγκιψ οὗτος συνῆψεν ἀμέσως διαπραγματεύσεις περὶ εἰρήνης, αὗτη δὲ συνωμολογήθη ἐν τῷ Πεκίνῳ αὐτῷ, ὅπου εἰσῆλθον νῦν (κατὰ Ὀκτώβριον) ὁ τε Ἀγγλος καὶ ὁ Γάλλος ναύαρχος συνοδευόμενοι. ἑκάτερος ὑπὸ χιλίων ἀνδρῶν καὶ ἐκηρύχθη ἐπισήμως τῷ Σινικῷ λαῷ ὑπὸ τῆς Σινικῆς κυβερνήσεως (25/6 Νοεμβρίου). Διὰ τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης πάντες οἱ λιμένες τῆς Κίνας ἠνοίγοντο εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἐδίδετο πολεμικὴ ἀποζημίωσις ἀνὰ 16 ἑκατ. λ. στερ. εἰς ἑκάτερον τῶν συμμάχων, μέχρι δὲ τῆς ἀποτίσεως τοῦ ποσοῦ τούτου τὸ Τιέντσιν καὶ τὰ πρὸ τοῦ στομίου τοῦ Πειχῶ φρούρια παρεδίδοντο εἰς τὴν κατοχὴν τῶν συμμάχων.

Ἐν ἔτος μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα ἀπέθανεν ὁ αὐτοκράτωρ Χιενφὸγκ καταλιπὼν τὸν θρόνον εἰς τὸν ἐξαετῇ υἱὸν αὐτοῦ Κιτσιάγκ, διατελοῦντα νῦν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ, τὰ τῆς κυβερνήσεως διεξάγοντος τοῦ πρίγκιπος Κόγκ. Ἡ μετριοπαθὴς καὶ συνετὴ κυβέρνησις τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ἀφοῦ ἔδωκεν εἰς τὸ κράτος τὴν ἐξω-

τερικὴν εἰρήνην, δὲν ἐβράδυνε νὰ δώσῃ καὶ τὴν ἐσωτερικὴν. Καὶ νῦν οἱ τέως πολέμιοι Ἀγγλοὶ καὶ Γάλλοι ἤλθον εἰς βοήθειαν τῇ κυβερνήσει τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἀμέσως μὲν κατὰ θάλασσαν, ἐμμέσως δὲ κατὰ ξηρὰν συνέδραμον τῇ αὐτῇ τοῦ Πεκίνου εἰς τὸν κατὰ τῶν Τάιπιγκ πόλεμον.

Εἶδομεν ὅτι ὁ Τιέν-Τέ εἶχε προκαλέσει ἀφρόνως τοὺς Ἀγγλοὺς δι' ὕβριστικῆς ἐπιστολῆς. Ἀλλ' οὗτοι οὐδὲν κατ' αὐτοῦ ἐνήργουν ἐνόσω διετέλουν εἰς πόλεμον πρὸς τὸν ἐν Πεκίνῳ αὐτοκράτορα. Ἀφοῦ δὲ συνωμολογήθη ἡ πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν εἰρήνη, ἥ τε Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία ἐπέτρεψαν εἰς πολλοὺς Ἀγγλοὺς καὶ Γάλλους ἀξιωματικούς νὰ διοικήσωσι τοὺς κατὰ τῶν Τάιπιγκ πολεμοῦντας αὐτοκρατορικοὺς στρατοὺς. Οὕτω δὲ ὁ πόλεμος κατὰ τοῦ Τιέν-Τέ διεξήχθη νῦν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν ἐμπειρῶν Εὐρωπαίων ἀξιωματικῶν Σίραρντ, Ὁσβορν, Κολιγνὺ καὶ Γόρδωνος (τοῦ κληθέντος Γόρδωνος τοῦ Σίνου, τοῦ γνωστοτάτου καταστάντος ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν διὰ τὸν ἐν Χαρτὸυμ θάνατον αὐτοῦ). Ὀλόκληροι λεγεῶνες Εὐρωπαίων ἐθελοντῶν ἐσχηματίσθησαν νῦν ἐν Κίνᾳ πολεμοῦντες κατὰ τῶν Τάιπιγκ, οἵτινες μετὰ ἀλλεπαλλήλους ἥττας ἀπώλεσαν ἐπὶ τέλους τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν Ναγκίγγην (2/14 Ἰουλίου 1864), καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1865 κατέπαυσεν ἐντελῶς ἡ στάσις. Ἐκτοτε ἡ Κίνα μέχρι τοῦ 1884, ὁπότε ἡ Γαλλικὴ δημοκρατία περιῆλθεν εἰς πόλεμον πρὸς αὐτὴν ἕνεκα τοῦ Ἀννάμ, διήγαγεν ἐν εἰρήνῃ πρὸς τὴν Εὐρώπην (1).

(1) Ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς κατὰ τῆς Κίνας στρατείας καὶ τὸ ἀνατολικώτερον τῆς Κίνας ἐκτεινόμενον μέγα νησιωτικὸν κράτος τῆς Ἰαπωνίας ἤλθεν εἰς φιλικὰς σχέσεις πρὸς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν. Τὸ κράτος τοῦτο, ὅπερ κατὰ πρῶτον περὶ τὰ μέσα τοῦ 17^{ου} αἰῶνος μ. Χ. εἶχε καταστῇ γνωστὸν τῇ Εὐρώπῃ διὰ τοῦ περιφήμου ἱεραποστόλου Φραγκίσκου Ξαβιρίου (συνεργάτου τοῦ Λουόλα εἰς τὴν Ἰδρυσιν τοῦ τάγματος τῶν Ἰησουιτῶν), μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1638 γενομένην σφαγὴν τῶν νεοφωτίστων Χριστιανῶν ἀπηγόρευσεν αὐστηρῶς τοῖς Εὐρωπαίοις τὴν εἰς τὸ κράτος εἰσοδόν, πλὴν μόνων τῶν Ὀλλανδῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τούτους ἀπὸ τοῦ 1743 ἐν καὶ μόνον ἐπετρέπετο νὰ πέμπωσι πλοῖον ἐμπορικόν. Πρῶτοι οἱ Βορειαμερικανοὶ ἐπεμψαν τῷ ἔτει 1853 στόλον καὶ ἔπεισαν τὸν Ταϊγουν (ἡγεμόνα κοσμικόν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Δαϊρὶ τὸν ἀσχοῦντα τὴν ὑπερτάτην πνευματικὴν ἐξουσίαν) Κασσαδοῦκον νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς ἐμπορικὴν συγκοινωνίαν πρὸς τὸ κράτος αὐτοῦ. Ὁ Ταϊγουν μετὰ τινὰς δισταγμοὺς

19. Ἡ ἐπὶ Μεξικὸν Ἀγγλογαλλικὴ στρατεία.

Τὰ ἐν Μεξικῷ κατὰ τὰ ἔτη 1824-1861. — Μόλις ἔληξεν ἡ μεγάλη κατὰ τῆς Σινικῆς αὐτοκρατορίας στρατεία τοῦ 1860, καὶ ἤρξατο νέα ὑπερωκεάνειος στρατεία Ἀγγλογαλλικὴ εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἐναντίον τῆς δημοκρατίας τοῦ Μεξικοῦ. Τὰ κατὰ τὴν γένεσιν τῆς ἐλευθέρου πολιτείας τοῦ Μεξικοῦ ἀφηγήθημεν ἤδη ἀλλαχοῦ τοῦ βιβλίου τούτου, εἰδομεν δὲ ὅτι, ἀφότου ἀπηλλάγη ἡ χώρα αὕτη ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τῆς Ἰσπανικῆς, μετὰ τινὰς ἀποπείρας πρὸς ἰδρυσιν αὐτοκρατορίας ἀνεκηρύχθη ὀριστικῶς ἐν αὐτῇ τῷ 1824 ἡ δημοκρατία ὡς πολίτευμα τοῦ κράτους. Ἐκτοτε δύο μερίδες, ἡ τῶν κληρικῶν καὶ συντηρητικῶν ἀφ' ἑνός, καὶ ἡ τῶν ῥιζοσπαστῶν ἐξ ἄλλου, ἡγωνίζοντο διαρκῶς ἐν τῇ χώρᾳ ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς, καταλαμβάνουσαι αὐτὴν ἐξ ὑπαμοιβῆς οὐχὶ ἄνευ διαπληκτισμῶν σφοδρῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ ἐπαναστάσεων, οὐδ' ἄνευ μεταβολῶν τοῦ συντάγματος καὶ τῶν θεμελιωδῶν νόμων ὑπὸ τῆς ἐκάστοτε νικώσης μερίδος. Οἱ διαπληκτισμοὶ οὗτοι ἀπέληξαν ἐπὶ τέλους περὶ τὰ τέλη τῆς ἑκτῆς δεκαετηρίδος τοῦ αἰῶνος τούτου (1859) εἰς ἐμφύλιον πόλεμον διετῆ, καθ' ὃν ἐπολέμουν κατ' ἀλλήλων αἱ δύο μεγάλαι πολιτικαὶ μερίδες,

συνωμολόγησε τῇ 21/1 Μαρτίου τοῦ 1854 συνθήκην ἐπιτρέπουσαν τοῖς Ἀμερικανοῖς ἐλευθερίαν εἰσόδου εἰς δύο λιμένας. Μικρὸν μετὰ τοὺς Ἀμερικανούς τῷ αὐτῷ περὶπου ἔτει Ῥῶσσοι καὶ Ἀγγλοι, ἐνῶ ἐν Εὐρώπῃ ἐπολέμουν πρὸς ἀλλήλους, συνῆψαν συγχρόνως σχεδὸν ἐμπορικὰς συνθήκας πρὸς τοὺς Ἰάπωνας, χωρὶς νὰ νοηθῶσιν ὑπ' ἀλλήλων. Ὁ ἐν ταῖς Σινικαῖς ἢ μᾶλλον Σιδηρικαῖς θαλάσσαις πλέων τότε ὑπὸ τὸν ναύαρχον Πουτιαντίνην Ῥωσσικὸς στολίσκος καταδιωκόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου ὑπὸ τὸν ναύαρχον Στόρλιγκ ἐκρύβη εἰς τινὰ Ἰαπωνικὸν λιμένα καὶ ἐκεῖθεν διεπραγματεύθη πρὸς τὸν Ταϊγούν περὶ συνομολογήσεως ἐμπορικῆς συνθήκης ἣτις καὶ συνωμολογήθη τῇ 14/26 Ἰουνίου 1855. Ἐννέα μῆνας πρότερον (2/14 Ὀκτωβρίου 1854) εἶχον συνομολογήσει καὶ οἱ Ἀγγλοι πρὸς τοὺς Ἰάπωνας ὁμοίαν συνθήκην.

Ἡ δὲ Γαλλία καθ' ὃν χρόνον ἐπολέμει κατὰ τῆς Σινικῆς, διεξήγαγε πόλεμον καὶ ἐν Ἰνδοκίνᾳ ἐναντίον τοῦ κράτους Ἀννάμ, ἕνεκα τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐνεργουμένων (1858-1861) διωγμῶν. Ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου τούτου ἦτο ἡ ὑπὸ τῶν Γάλλων κατάληψις μέρους τῆς Κοχιγκίνης καὶ ἰδρυσις ἀποικίας Γαλλικῆς ἐν Ἰνδοκίνᾳ, ἣτις βραδύτερον ηὔξηθη καὶ διὰ τῆς προσαρτήσεως τοῦ Τογκίνου (1883) καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ κράτους Ἀννάμ ἀναγνωρίσεως τῆς Γαλλικῆς κυριαρχίας μετεβλήθη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν εἰς μέγα ἀποικιακὸν κράτος.

ὧν ἡ μὲν τῶν κληρικῶν καὶ συντηρητικῶν ἀνεγνώριζεν ὡς πρόεδρον τὸν Ζουλιάγον, ἡ δὲ τῶν φιλελευθέρων τὸν Ἰουαρέζ, τὸν καταγόμενον ἐξ ἐνὸς τῶν Ἀζτέκων ἤτοι τῶν ἰθαγενῶν ἰδρυτῶν τοῦ Μεξικανικοῦ κράτους τοῦ ΙΓ' μ. Χ. αἰῶνος, τοῦ καταλυθέντος τῷ 1517 ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν. Ὁ πόλεμος οὗτος ἀπέληξεν εἰς τὴν ὀριστικὴν νίκην τῶν φιλελευθέρων καὶ ὁ Ἰουαρέζ εἰσήλασε (περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1861) θριαμβευτικῶς εἰς τὴν ὁμώνυμον τῷ κράτει πρωτεύουσαν πόλιν τοῦ Μεξικοῦ καὶ ἤρξατο τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἄλλοτε ὑπὸ τῶν φιλελευθέρων βουλῶν ψηφισθέντων καὶ ὑπὸ τῆς ἀντιθέτου μερίδος νομοθετικῶς ἀκυρωθέντων φιλελευθέρων ἐναντίον τῶν συμφερόντων τοῦ Κλήρου καὶ ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας μέτρων. Πάντες οἱ ἐπίσκοποι, καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Μεξικοῦ, ἐξωρίσθησαν ἐκ τῆς χώρας, ὡς λαβόντες μέρος εἰς τὸν κατὰ τῶν φιλελευθέρων πόλεμον· συνέλευσις δὲ γενικὴ συνελθοῦσα κατὰ τὸ θέρος τοῦ ἔτους ἐξελέξατο ὡς νόμιμον πρόεδρον τὸν Ἰουαρέζ καὶ περιέβαλεν αὐτὸν δι' ἐξουσίας δικτατορικῆς, ἵνα καταπολεμήσῃ τοὺς ἐξεγερθέντας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις κατὰ τῆς νέας κυβερνήσεως, τοὺς ἀφωσιωμένους τῇ πεπτωκυῖα μερίδι. Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις τοῦ Ἰουαρέζ δὲν ἐπάλαιε μόνον κατὰ πολιτικῶν δυσχερειῶν καὶ στρατιωτικῶν στάσεων. Μεγάλην στενοχωρίαν ἐνεποίει αὐτῇ ἡ οἰκονομικὴ θέσις τοῦ κράτους, ἥτις μεθ' ὅλα τὰ ἐκ τῆς δημευσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων προελθόντα οὐκ εὐκαταφρόνητα χρηματικὰ ποσά, ἦτο πάντοτε δυσχερὲς καὶ δὲν ἐπῆρκει εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ὑπηρεσίας τοῦ δημοσίου χρέους. Ἴνα ἐξέλθῃ τῆς τοιαύτης ἀμηχανίας, ἡ κυβέρνησις τοῦ Ἰουαρέζ ἀνέστειλε διὰ νόμου ἐπὶ δύο ἔτη τὴν πληρωμὴν τόκων εἰς τὰ δάνεια τοῦ κράτους τὰ συνομολογηθέντα πρὸς ξένους (Ἀγγλους) κεφαλαιούχους καὶ ἐξέδωκε δάνεια καταναγκαστικὰ ἐπιβληθέντα καὶ εἰς τοὺς ξένους. Μὴ ἀρκεσθεῖσα δὲ εἰς ταῦτα ὑπέβαλε τοὺς ξένους ὑπηκόους καὶ εἰς τὴν στρατολογίαν. Ἀλλὰ τὰ μέτρα ταῦτα προεκάλεσαν διενέξεις πρὸς τὰς ξένας κυβερνήσεις. Ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἰδίως, γενομένη ὄργανον ἀσυνειδήτων κερδοσκόπων τραπεζιτῶν, ἤγειρεν ἀπαιτήσεις διὰ δεκάδας ἑκατομμυρίων, ὧν τὸ δέκατον μόλις εἶχον πράγματι δανείσει οἱ προστατευόμενοι ὑπ' αὐτῆς δικαιοῦχοι εἰς τὸ κράτος τοῦ Μεξικοῦ. Ἀγγλία, δὲ Γαλλία καὶ Ἰσπανία συνεφώνησαν μετ' ὀλίγον (19/31 Ὀκτωβρίου 1861) ἵνα διὰ κοινῆς στρατείας ὑποχρεώσωσι τὴν κυβέρνησιν τοῦ Μεξικοῦ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς.

Ἀποῦ δὲ τὸ ὑπὸ τῶν τριῶν συμμάχων κυβερνήσεων πεμφθὲν (κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1861) τῇ Μεξικανικῇ κυβερνήσει τελεσίγραφον ἔμεινεν ἄνευ ἀπαντήσεως, στόλος ἡνωμένος συμμαχικὸς μετὰ στρατοῦ ἀποβάσεως ἐπῆλθε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1862 εἰς τὰ παράλια τοῦ Μεξικοῦ καὶ ἀπεβίβασε τὸν δι' αὐτοῦ ἀχθέντα στρατὸν. Ἀλλ' ἡ Μεξικανικὴ κυβέρνησις μετὰ τὴν ἄφιξιν τῶν στόλων ἐφάνη πρόθυμος νὰ ἔλθῃ εἰς εἰρηνικὰς διαπραγματεύσεις καὶ διὰ συμβάσεως συνομολογηθείσης (7/19 Φεβρουαρίου) μεταξὺ τοῦ Προέδρου καὶ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ συνεφωνήθη ἵνα αἱ πρὸς τὰς συμμάχους Δυνάμεις διενεξεις διευθετηθῶσι διὰ συνδιασκέψεως κοινῆς μεταξὺ τῶν διαφερομένων, σεβασθῶσι δὲ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Μεξικανικοῦ κράτους. Ἀλλὰ μόλις ἡ συμφωνηθεῖσα συνδιάσκεψις ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἐν Ὀριζάβα, Ἀγγλοὶ καὶ Ἰσπανοὶ ἐνόησαν ὅτι διὰ τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν εἰς τὴν κατὰ τοῦ Μεξικοῦ στρατείαν ἐγίνοντο, ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῶν, ὄργανα τῶν φιλοδόξων σχεδίων τοῦ Ναπολέοντος τῶν ἀποβλεπόντων εἰς σκοποὺς πολὺ εὐρυτέρους καὶ σπουδαιότερους τῆς ἀπλῆς ὑπερασπίσεως τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων Γάλλων πολιτῶν. Ὁ Ναπολέων Γ' ἅμα ἀνεφύη ἡ πρὸς τὸ Μεξικὸν ἔρις, κατελήφθη ἀμέσως ὑπὸ κουφονοῶν ἐλπίδων καὶ φιλοδόξων σχεδίων περὶ ἐπεκτάσεως τῆς πολιτικῆς δυνάμεως καὶ ἐπιρροῆς τῆς Γαλλίας πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ ἐν τῇ Ἀμερικανικῇ ἡπείρῳ καὶ περὶ πολιτικῆς τινος ἐνώσεως πασῶν τῶν Λατινικῶν φυλῶν καὶ κρατῶν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Γαλλίας. Ἡ λεγομένη Λατινικὴ ἑνωσις ἦτο ἡδὺ τοῦ Ναπολέοντος Γ' ὄνειροπόλημα, οὗτινος ἡ ἀρχὴ ἐθεωρεῖτο πραγματοποιηθεῖσα διὰ τῆς πρὸς τὸ Πεδεμόντιον, εἴτα δὲ πρὸς τὸ ἐκ τούτου παραχθὲν Ἰταλικὸν βασιλεῖον τοῦ 1861 συμμαχίας. Οὐχὶ κατακτήσεις καὶ προσαρτήσεις, ὡς ἐπὶ τοῦ Ναπολέοντος Α', ἀλλὰ συμμαχικὴ ἑνωσις καὶ ἠθικὴ ἡγεμονία ἔδει νὰ ἐξασφαλίσωσι τὸ ἐπὶ τοῦ Λατινικοῦ κόσμου κράτος τῆς Ναπολεοντίου Γαλλίας· τὸ δὲ ἐν Γαλλίᾳ ἀνορθωθὲν νῦν αὐτοκρατορικὸν σύστημα εἰσαγόμενον εἰς τὰς Λατινικὰς πολιτείας τῆς μέσης καὶ τῆς νοτίου Ἀμερικῆς ἔδει παρὰ ταῖς φυλαῖς ταύταις ν' ἀναζωογονήσῃ τὸ Λατινικὸν πνεῦμα καὶ νὰ παράσχῃ αὐταῖς ζωτικότητα πολιτικὴν καθιστῶσαν αὐτὰς σπουδαῖον ἀντίρροπον κατὰ τῆς ὁσημέραι τεραστίως αὐξανομένης δυνάμεως τοῦ Ἀγγλοσαξωνικοῦ καὶ Γερμανικοῦ πνεύματος ἐν ταῖς μεγάλαις δημοκρατίαις τῶν Ἠνω-

ναίως μετὰ 22 χιλιάδων ἀνδρῶν ὁ στρατηγὸς Ὀρτέγας. Ἡ Πουί-

ἔλα ὑποστᾶσα νῦν πολιορκίαν 3 μηνῶν ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Γάλλων (5/17 Μαΐου) παραδοθείσης τῆς εἰς 12 χιλιάδας ἐλαττωθείσης, ἕνεκα τῆς πολιορκίας, φρουρᾶς τῆς πόλεως. Ὁ Ἰουαρέζ ἔφυγεν εἰς τὰ βορειότερα τῆς χώρας, οἱ δὲ Γάλλοι εἰσελάσαντες εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἐκάλεσαν ἐνταῦθα γενικὴν συνέλευσιν συγκειμένην τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν πολέμιων τοῦ Ἰουαρέζ. Ἡ συνέλευσις αὕτη ἐκήρυξε ὡς νόμιμον πολίτευμα τοῦ Μεξικοῦ τὴν κληρονομικὴν αὐτοκρατορίαν καὶ εἰσηγήσει τοῦ Ναπολέοντος προσήνεγκε τὸ στέμμα τῆς νέας μοναρχίας εἰς τὸν Μαξιμιλιανόν. Μετ' ὀλίγον δὲ πρεσβεία Μεξικανικὴ προσήνεγκεν εἰς τὸν Αὐστριακὸν ἀρχιδούκα ἐν ταῖς γραφικοῖς ἀνακτόροις τοῦ Μιραμάρ (πλησίον τῆς Τεργέστης) τὸ μοναρχικὸν στέμμα τοῦ Μεξικοῦ, ὅπερ ἐκεῖνος ἐκήρυξεν ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ δεχθῇ, ἐὰν ἡ χώρα ἄψαα συνήνει εἰς τοῦτο. Ὅτε δὲ ἠγγέλθη μετ' οὐ πολὺ ὅτι 2 χιλιάδες κοινοτήτων ἐκηρύχθησαν διὰ ψηφοφορίας ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Μαξιμιλιανοῦ, ἔσπευσεν οὗτος νὰ μεταβῇ εἰς Ἀμερικὴν μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ Καρλόττας, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τοῦ Βελγίου Λεοπόλδου Α', διελθὼν καὶ διὰ Ῥώμης, ἐνθα ἔλαβε τὰς εὐλογίας τοῦ Πάπα. Ὁ νέος αὐτοκράτωρ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Μεξικοῦ τῇ 31/12 Ἰουνίου 1864. Οὕτω ἐφάνη ὅτι ἐλύθη ὀριστικῶς καὶ μετὰ πλήρους ἐπιτυχίας τὸ ὑπὸ τῆς αἰσχροκερδεῖας Γάλλων τινῶν κεφαλαιούχων δημιουργηθὲν καὶ ὑπὸ τῆς φιλοδοξίας καὶ μεγαλομανίας τοῦ Ναπολέοντος Γ' μεγάλας διαστάσεις λαβὼν Μεξικανικὸν ζήτημα. Ἀλλ' ἡ λύσις αὕτη ἦτο ἀρχὴ νέων δεινῶν καὶ μεγάλων περιπλοκῶν καὶ τελικῆς λύσεως τραγικῆς. Ἀλλὰ πρὸς ἀκριβεστέραν τῶν περαιτέρω κατανόησιν ἀνάγκη νὰ ἐκτεθῶσι πρότερον τὰ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς κατὰ τοὺς χρόνους τούτους μεγάλα καὶ σπουδαῖα γεγονότα.

20. Αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς (1817-1860).

Ἀπὸ τῆς προεδρείας τοῦ Μονρόη μέχρι τῆς προεδρείας τοῦ Λίγκολν. — Τὴν ἱστορίαν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἀφηγήθημεν μέχρι τοῦ τέλους περιόδου τῆς β' δεκαετηρίδος τοῦ αἰῶνος τούτου, καθ' ὃν χρόνον πρόεδρος τῆς μεγάλης Δημοκρατίας ἦτο ὁ περιώνυμος Μονρόης, ὁ γνωστός ἐν τῇ ἱστορίᾳ διὰ τὸ περίφημον ὑπ' αὐτοῦ διατυπωθὲν πολιτικὸν δόγμα περὶ τῶν σχέσεων τῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Ἀμερικὴν (Δόγμα τοῦ Μονρόη, Ἰδ. Τόμ. Α', σελ. 408). Εἶδομεν δὲ ὅποιās τεραστίας προόδους ἐποιήσαντο ἐντὸς σμικροῦ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῶν μέχρι τοῦ χρόνου ἐκείνου αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι ὑπὸ πολιτικὴν, οἰκονομικὴν καὶ στρατιωτικὴν ἔποψιν καὶ πόσον μεγάλην ἔκτασιν ἐξωτερικὴν ἔλαβεν τὸ κράτος τῆς «Ἐνώσεως» ἐν τῇ Ἀμερικανικῇ ἡπείρῳ. Ἡ πρόοδος ἐκείνη κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἐξηκολούθησεν ἔκτοτε μέχρι τοῦ 1860 δι' ἀδιαλείπτου ἐσωτερικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας καὶ τῆς ἰδαφικῆς ἐκτάσεως τοῦ κράτους διὰ τῆς εἰσόδου νέων χωρῶν εἰς τὴν Ὁμοσπονδίαν, διὰ τῆς ἀπαύστου μεταναστεύσεως ἐξ Εὐρώπης εἰς τὰς βορείους πρὸ πάντων πολιτείας καὶ διὰ τῆς ὑπὸ τῶν μεταναστῶν τούτων προαγομένης βιομηχανίας καὶ ἐμπορίας. Διὰ τῆς τοιαύτης προόδου καὶ ἀναπτύξεως ἀπὸ τῆς προεδρείας τοῦ Μονρόη μέχρι τῆς τοῦ Λίγκολν(1) ὁ

(2) Μετὰ τὸν Μονρόην δις ἐκλεγέντα πρόεδρον (1817-1821-1825) πρόεδροι ἐξελέγησαν ὁ Κουίντιος (Quincy) Ἀδάμς (1825-1829), μετὰ τοῦτον κατὰ δύο ἀλλεπαλλήλους περιόδους ὁ στρατηγὸς Ἰακῶν (1829-1837). Τοῦτον ἠκολούθησεν ὁ ἐξ Ὁλλανδίας καταγόμενος Βούρεν (van Buren) (1837-1841). Μετὰ τοῦτον ἐξελέγη ὁ Χάρισσον, τούτου δ' ἀποθανόντος ἓνα μῆνα μετὰ τὴν εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐνοδον, ὁ τέως ἀντιπρόεδρος John Tyler (1841-1845), ἐφ' οὗ ἡ ἀπὸ Μεξικοῦ ἀποστᾶσα ἐπαρχία Τεξᾶς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἐνωσιν. Διὰ τοῦτο ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ προέδρου τούτου Ἰακώδου Πόλκ (1845-1849) ἐξερράγη πόλεμος μετὰ τῆς Ὁμοσπονδίας καὶ τοῦ Μεξικοῦ, ἀποδᾶς νικηφόρος ὑπὲρ τῆς Ἐνώσεως, κατ' ἀκολουθίαν τοῦ ὁποίου τὸ Μεξικὸν πλὴν τοῦ Τεξᾶς παρεχώρησε τῇ Ὁμοσπονδίᾳ καὶ τὸ νέον Μεξικόν, ἐπώλησε δὲ (ἀντὶ 18 ἑκατομμυρίων δολλαρίων) καὶ τὴν Καλιφορνίαν (1848). Τὸν Ἰακώβον Πόλκ διεδέξατο ἐν τῷ προεδρικῷ αξιώματι τῷ 1849 ὁ στρατηγὸς Τάυλωρ, ἀποθανόντος δὲ τούτου τὸ δεύτερον ἔτος τῆς προεδρείας (1850) ὁ τέως ἀντιπρόεδρος Φίλλ-

πληθυσμὸς τοῦ κράτους ἀνῆλθεν ἀπὸ 10 ἑκατομμυρίων εἰς ἑκατομμύρια. Καὶ ἡ μεγάλη αὕτη αὕξησις ἦτο μὲν ἀποτέλεσμα τῆς δουλείας νέων χωρῶν εἰς τὴν μεγάλην ὁμοσπονδίαν, τοῦ Τεξᾶς, τοῦ Μεξικοῦ καὶ τῆς Καλιφορνίας (1848), δι' ὧν ἡ ἐπικράτεια τῆς ὁμοσπονδίας ἐξετάθη ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ μέχρι τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἔτι δὲ καὶ τῶν διηνεκῶν ἐξ Εὐρώπης μεταναστεύσεων· ἀποτέλεσμα ἑνταυτῷ καὶ τῆς μεγάλης ἐπιδόσεως τῆς χώρας εἰδος ἀναπτύξεως καὶ τοῦ μεγάλου φυσικοῦ καὶ βιομηχανικοῦ πλούτου. Ἡ εὐφορία τῆς γῆς καὶ ὁ ἄλλος μέγας φυσικὸς πλεονέκτημα αὐξηθεὶς ἰδίως διὰ τῶν μεγάλων χρυσορυχείων τῆς Καλιφορνίας λαμπρὸν κλίμα, ἡ ἐλευθερία μετὰ τῆς εὐνομίας, ἡ ἐργασία, εἰς τὴν δὲ ἡ ἐπιστήμη καὶ θεωρητικῶς μὲν καλλιεργουμένη, ἀλλὰ πρῶτον πρᾶκτικῶς ἐφαρμοζομένη, καὶ τὸ πανταχοῦ δεσπόζον πνεῦμα κατέστησαν τὴν μεγάλην δημοκρατίαν πρότυπον καὶ ἑλευθέρου, εὐνομουμένου, προοδευτικοῦ, ἐπιχειρηματικοῦ καὶ μηδὲν ὑποτάσσοντος ἐν τῷ χώρῳ τῆς ἐκπολιτιστικῆς ἀνθρωπίνης δράσεως.

Ἀλλ' ἐν μέσῳ τῆς λαμπρᾶς ταύτης εἰκόνης τοῦ ὅλου βίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ὑπῆρχον καὶ τινὰ σημεῖα ἀμαυροῦντα τὴν ὅλην λαμπρότητα αὐτῆς. Μεγάλη ὑπὸ ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν ἐποψίν κηλιδωμένη ἡ Ἀμερικανικὴ πολιτικὴ ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ἡ δουλεία, οὐχὶ ἡ δουλεία ἡ πολιτικὴ καὶ ἐν μέρει κοινωνικὴ, ὡς ἡ ἐν Εὐρώπῃ τῶν αἰώνων δουλοπαροικία, ἀλλὰ δουλεία ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ, ἡ ἥτις στῶσα τὸν ἄνθρωπον δοῦλον (σκλάβον) ἤτοι ἀνδράποδον, ἀντικαταστήσει τὴν ἀγοραπωλησίαν, ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς καὶ νῦν ἔτι παρὰ τοῖς βαρβάροις τῆς Ἀφρικῆς, ἐν μέρει δὲ καὶ τῆς Ἀσίας. Ἡ δουλεία δὲν μετηνέχθη ἐξ Εὐρώπης, ἀλλ' ἐγεννήθη ἐν Ἀμερικῇ, καὶ συμφορῆς πρὸς τὴν καθόλου ὑλικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὸν κοινωνικὸν ἀπὸ τῶν διαφορῶν λαῶν τῆς Ἀμερικῆς (1). Ἐντεῦθεν προῆλθε τὸ δοξὸν ἐκ πρώτης ὄψεως φαινόμενον ὅτι οὐ μόνον ἐν ταῖς νοτιᾷ Ἀμερικανικαῖς πολιτεῖαις, ταῖς ὑπὸ παρηγμακτικῶν Λατινικῶν

μυρ (1850-1853). Μετὰ τοῦτον πρόεδρος ἐξελέγη ὁ Φραγκλῖνος Πίτερς (1853-1857)· τοῦτον δὲ διαδέξατο ὁ Ἰ. Βούχαναν (1857-1861), μετ' οὗ ἔρχεται ἡ προεδρία Ἀβραμ Λίνκολν.

(1) Καὶ αὕτη ἡ ἐν Ἑλλάδι δουλεία δὲν εἶχε τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐν Ἀμερικῇ· ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τὴν δουλοπαροικίαν (Servage, Leibeigenschaft) τῶν Ἑλλήνων καὶ Γερμανικῶν λαῶν τῶν μέσων αἰώνων.

κτημόνων καὶ καλλιεργητῶν μεγάλων ἐκτάσεων γῆς πλ
ραγωγὴν δημητριακῶν κάρπων, βάμβακος, σακχάρως
πνοῦ καὶ καλλιεργουμένης ὑπὸ πλήθους δούλων ἀπο
κυριώτατον στοιχείον τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐημερίας τ
τῶν. Ἦσαν δ' οἱ κάτοικοι οὗτοι τῶν νοτίων κρατῶν ὡ
οἱ κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας ἐξ Εὐρώπης μετανασ
τὸν γνήσιον Ἀμερικανικὸν λαὸν ἀποτελοῦντες ἄποικοι,
νες περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος διεξήγαγον
Ἀγγλίας ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα καὶ ἱδρυσαν τὴν
ἡνωμένων κρατῶν πολιτείαν· καὶ ἐκ τῶν τάξεων τῶν
τούτων ἦτο ὁ Οὐάσιγκτὼν καὶ ἄλλοι ἥρωες τοῦ ἀγ
Πλοῦτος, καταγωγὴ ἐπίσημος, λεπτότης βίου καὶ ἡθ
ὑψηλῇ, πολιτικὸν πνεῦμα καὶ πολιτικαὶ ἀρεταὶ ἦσαν τ
ζοντα τοὺς Ἀμερικανοὺς τούτους. Οὗτοι δ' ἦσαν κα
διευθύνοντες τὴν μεγάλην Συμπολιτείαν εἴτε ὡς Π,
εἴτε ἄλλας κατέχοντες θέσεις ἀνωτάτων λειτουργῶν
Ἀλλ' ἀπέναντι τῶν Νοτίων τούτων κατὰ μικρὸν ἀνε
στίως ὁ πληθυσμὸς τῶν βορείων κρατῶν κατὰ τὴν χρο
τῶν ἐτῶν 1820-1861. Οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν τούτων
τὸ πλεῖστον ἄποικοι Εὐρωπαῖοι, μετὰ τὴν ἱδρυσιν τῆς ἑ
ρικανικῆς πολιτείας τὸ πλεῖστον κατὰ τὸν παρόντα αἰ
πης μεταναστεύσαντες εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Οἱ νέοι οὗτ
οἱ ἐγκαθιστάμενοι ἐν ταῖς βορείαις χώραις, ἐν ἀντιθέσει
τίους, ἐπεδίδοντο εἰς ἔργα βιομηχανίας καὶ ἐμπορίας.
τὸν ἀστικὸν πληθυσμὸν ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ἱδρύοντες κ
εἰς μεγάλα κέντρα πολιτισμοῦ καὶ ἐμπορίας καὶ βιο
Ἀμερικανικὰς μεγαλοπόλεις. Διαφορὰ τάξεων ἦτοι δι
κων εἰς ἀριστοκρατικοὺς καὶ λαϊκοὺς δὲν ὑπῆρχεν ἐν
τοῦ νόμου ἐπιτρεπομένη καὶ δι' ἐξωτερικῶν ὀνομάτων
μιῶν ἐκδηλουμένη. Ἀλλὰ πράγματι οἱ μεγάλοι γαιο
ιδιοκτῆται δούλων ἐν ταῖς νοτίαις πολιτείαις ἦσαν τρόπ
ρῶνοι ἢ φεουδάρχαι τῆς Ἀμερικῆς ἀπέναντι τοῦ ἀστικ
πλήθους τῶν βορείων πολιτειῶν. Οἷαν θέσιν εἶχον οἱ β
κανοὶ τῶν παρελθόντων αἰώνων ἀπέναντι τῆς Ἀγγλίας
ραιᾶς τότε Εὐρώπης ὡς ἐκπροσωποῦντες τὸ ἄνθος το
πολιτισμοῦ τὸ μεταφυτευθὲν ὑπ' αὐτῶν ἐν τῇ νεαρᾷ

τῆς Ἀμερικῆς καὶ ὡς δημιουργοὶ νέου Εὐρωπαϊκοῦ βίου ἐλευθέρου καὶ νεαροῦ ἀπέναντι τῆς παλαιᾶς Εὐρώπης (ιδ. Εἰσαγ. εἰς τὴν Ἱστ. τοῦ ΙΘ' αἰῶνος σελ. 124), τοιαύτην θέσιν εἶχον οἱ νέοι Ἀμερικανοὶ ἀπέναντι τῶν παλαιῶν ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς νέας Εὐρώπης ἐκπροσωποῦντες τὸ ἄνθος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ τῆς νέας Εὐρώπης τῶν ἐλευθέρων θεσμῶν, τῆς ὑψηλοτέρας πνευματικῆς φιλολογίας καὶ φιλοσοφίας καὶ τῶν ὑψηλοτέρων θρησκευτικῶν ἰδεῶν καὶ τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν θεωριῶν, ἔτι δὲ τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ πνεύματος, τῆς μεγάλης ἐπινοίας καὶ ἐφευρετικότητος καὶ τῆς ἐν πᾶσι τοῖς κλάδοις τοῦ βίου προοδευτικῆς ἐνεργείας. Διὰ τῶν μεταναστεύσεων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ τῆς διὰ τούτων ἀσκουμένης πνευματικῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τὸν βίον τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ἡ Εὐρώπη ἀπέδιδε τρόπον τινὰ τῇ Ἀμερικῇ ὅ,τι δῆποτε περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐδανείσθη παρ' αὐτῆς στοιχεῖον ὑψηλοτέρου βίου καὶ πολιτισμοῦ ἐξ Εὐρώπης πάλιν καταγομένου καὶ ἐν Ἀμερικῇ ἀναπτυχθέντος. Ἡ μεγάλη λοιπὸν πρὸς μέγα συμφέρον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος διενεργουμένη ἐν μεγάλῳ μέτρῳ μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς δίκην πλημμυρίδος καὶ ἀμπώτιδος πνευματικῆ ἀλληλεπίδρασις ἐτελείτο ἐν μικροτέρῳ μέτρῳ μεταξὺ τῶν βορείων καὶ τῶν νοτίων πολιτειῶν τῆς μεγάλης δημοκρατίας. Καὶ ἐν τῇ ἀλληλεπίδρασι ταύτῃ πᾶσαι αἱ μεταξὺ τῶν δύο βίων ἀντιθέσεις παρεῖχον εὐρὺ στάδιον εἰς συγκρούσεις καὶ διαμάχας διαφανομένας ἐν τῷ βίῳ τῷ πολιτικῷ. Οἱ Νότιοι ἦσαν ἐν παντὶ συντηρητικώτεροι καὶ ὑπέρμαχοι τῶν καθεστώτων ἐν τε τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ, ἐνῷ οἱ Βόρειοι ἦσαν προοδευτικοὶ καὶ νεωτερισταὶ ἐν παντὶ κλάδῳ τοῦ βίου. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ὑπὸ τὴν ἐποψίν ἰδίως τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν καὶ φρονημάτων αἱ ἀντιθέσεις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διαχωρισθῶσιν ἀπ' ἀλλήλων δι' αὐστηρᾶς καὶ ἀκριβοῦς γραμμῆς ὁροθετικῆς μεταξὺ τῶν Βορείων καὶ τῶν Νοτίων. Τούναντίον μάλιστα οἱ Νότιοι ἀποτελοῦντες πλουτοκρατικὴν εὐγένειαν καὶ κατέχοντες διηνεκῶς τὰ πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ ἀξιώματα καὶ ὄντες ἱκανοὶ καὶ πολὺπειροὶ περὶ τὴν διεύθυνσιν τῶν κοινῶν, εἶχον πολλοὺς ὀπαδοὺς ἐν ταῖς βορείαις χώραις, τοὺς καλουμένους Knownnothings ἦτοι μηδὲν εἰδότας(1), μεθ' ὧν ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἐνώσει ἀπετέλουν τὴν συν-

(1) Οἱ ἐν ταῖς βορείαις πολιτείαις ὀπαδοὶ τῶν Νοτίων ἦσαν οἱ ἀπὸ τῶν παρελθόν-

τηρητικὴν μερίδα τῶν Δημοκρατικῶν (Democratical), θεσιν πρὸς τὴν μεγάλην μερίδα τῶν Ῥεπουβλικάνων can)(1). Οὕτω ἅπασαι αἱ κατὰ μέρος διαφοραὶ μεταξὺ τμημάτων τῆς Ἐνώσεως συνεκεντρώθησαν ἐν τῇ μεγάλῃ διδύο πολιτικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν δύο μεγάλων πολιτικῶν μερί καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ κεφαλαιώσει τῶν ἀντιθέσεων μέγιστο ἠθικῆς, κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς διαιρέσεως καὶ διαμάχης ζήτημα τῶν δούλων, συγκεντρώσαν ἐν ἑαυτῷ ὡς τὸ σποιδόπως συμβαίνει ἐν καιροῖς μεγάλων ἐσωτερικῶν ἀγώνων δι κυριώτερα στοιχεῖα τῆς διαιρέσεως, πάσας τὰς ἀντιθέσεις μῶν, πάντα τὰ πάθη, πάντας τοὺς ἀγῶνας καὶ διαμάχας

Ἡ δουλεία ἀνέκαθεν συμφυῆς οὖσα τῷ πολιτικῷ καὶ ἰδίως βίῳ τῶν Νοτίων, ἥ, ἵνα εἰπώμεν γενικώτερον διὰ τοματος, τῶν Δημοκρατικῶν, ἐθεωρεῖτο ὑπ' αὐτῶν ὡς θεσιν καὶ ἀναγκαῖος ἀποτελῶν, οὕτως εἰπεῖν, αὐτὴν τὴν βάσιν νικῆς καὶ οἰκονομικῆς εὐημερίας. Ἀπέναντι δὲ τῆς τοιαύτου ὀργανισμῷ τῷ, κοινωνικῷ σπουδαιότητος ἀπέβαλλεν ὁ θυσύστημα τῆς δουλείας ἐν τῇ ἠθικῇ συνειδήσει τοῦ πεπ

γαιοκτήμονες, ὡς οἱ ἐν Νότῳ ὁμόφρονες αὐτῶν, οὐχ ἥττον εἶχον κοινούς ἐχθρούς τοὺς νέους ἐξ Εὐρώπης μετανάστας, κατ' ἀντίθεσιν τῶν ὁποῖ αὐτοὶ ἐγχώριοι (nativistes), ὠνομάσθησαν δὲ καὶ Know-nothingites ἤτοι τες, ἤτοι οἱ μὴ θέλοντες νὰ εἰσεύρωσιν οὐδέν, ὅπερ ἐθεώρουν ἐπιβλαβές ροντα αὐτῶν, καὶ ζητοῦντες ἐκ παντὸς τρόπου νὰ ἀποκλείσωσι τοὺς νέους τῶν πολιτικῶν καὶ κοινοτικῶν θέσεων καὶ νὰ παρεμβάλλωσι δυσχερείας τογράφῃσιν αὐτῶν.

(1) Τὰ ὀνόματα αὐτὰ τὰ καθιερωθέντα ἐν Ἀμερικῇ πρὸς διάκρισιν τῶν μερίδων, ἀμφοτέρων δημοκρατικῶν, διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων μόνον κατὰ κατὰ συνθήκην δ' αὕτη διαφορὰ τῶν σημασιῶν εἶναι αὐθαίρετος καὶ ἐν τὴν κυριολεκτικὴν σημασίαν τῶν ὀνομάτων. Διότι προκειμένου περὶ φιλμοκρατίας τὸ δημοκρατικὸς εἶναι κυριολεκτικώτερον τοῦ Republican, στὸν ἡ ἀρχικὴ σημασία τοῦ Res publica οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ πολιτεῖ κοινά, τὰ δημόσια πράγματα). Ὁρθότερα κατὰ ταῦτα εἶναι ἡ ἐν Γαλμὲν εἰς ἑκατέραν τῶν λέξεων σημασία. Republique Démocratique ἐν σθη ἡ ἀληθὴς ἐπὶ κοινῆς ἰσότητος στηριζομένη δημοκρατία ἢ, κατὰ τοὺς ἡ κοινωνιστικὴ δημοκρατία (Republique démocratique et sociale Γαμβέττας δὲ τῷ 1871 τὸ Démocratie καθιέρωσεν ὡς ὅρον δηλοῦντα τῶν τὴν λαϊκὴν τὴν κυβερνωμένην ὑπὸ δημοκρατικῶν τὸ φρόνημα ἀνδρθεσιν πρὸς τὴν συντηρητικὴν δημοκρατίαν (Republique conservatrice καὶ τὴν ἀντιδραστικὴν δημοκρατίαν τοῦ Μάκ-Μαὼν καὶ Βρολύ, τὴν κυβερμοναρχικῶν.

χριστιανοῦ Ἀμερικανοῦ κτηματίου πᾶσαν τὴν ἄλλως ἠθικῶς σκιερὰν αὐτοῦ καὶ εἰδεχθῇ ἠθικὴν ὄψιν καὶ τὴν ἐντεῦθεν παραγομένην ἠθικὴν ἐντύπωσιν. Τούναντίον ὁ βόρειος Ῥεπουβλικάνος ὑπὸ ὑλικὴν μὲν καὶ οἰκονομικὴν ἐποψιν οὐδεμίαν ἡσθάνετο συμπάθειαν πρὸς τὸ σύστημα, διότι οὐδ' ἐκέκτητο, οὐδ' ἡσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ ἔχῃ δούλους ἐν τῷ ἀστικῷ βίῳ καὶ ἐν ταῖς βιομηχανικαῖς αὐτοῦ καὶ ἐμπορικαῖς ἐργασίαις. Ἀλλ' ἐξ ἄλλου μεγίστην ὑπὸ ἠθικὴν ἐποψιν ἡσθάνετο ἀποστροφὴν πρὸς σύστημα καταδικαζόμενον ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς, ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας καὶ πασῶν τῶν φιλοσοφικῶν περὶ πολιτείας καὶ κοινωνίας θεωριῶν τῆς νέας Εὐρώπης, ἥς τὰς ιδέας ἐξεπροσώπει ἐν Ἀμερικῇ. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα τὸ περὶ δουλείας δὲν ἦτο ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια ἠδύναντο νὰ ἐπασχολῶσι τὰ πνεύματα μόνον θεωρητικῶς καὶ διὰ συζητήσεων Ἀκαδημιακῶν. Ἦτο τούναντίον ζήτημα ζωτικώτατον τοσοῦτον τοῖς ὑπερμάχοις τῆς δουλείας διὰ τὸ συμφέρον τὸ ὑλικόν, ὅσον τοῖς θιασώταις τῆς καταργήσεως διὰ τὸ ὑψηλότερον ἠθικόν καὶ πολιτικόν αἶσθημα, οὗ ἐνεφοροῦντο οὗτοι, καὶ διὰ τὸ ὑψηλότερον ἠθικόν συμφέρον, ὑπὲρ οὗ συνηγόρουν. Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἤδη αἰῶνος, ἀπὸ τῶν χρόνων ἔτι τοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνος, εἶχεν ἀρχίσει ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ τὸ κίνημα τὸ κληθὲν ἀντιδουλικόν ἥτοι κίνημα ἀποβλέπον ἐἰς τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας, καὶ ἑταιρεία ἀπελευθερωτικὴ ἢ ἀντισκλαυικὴ (Abolitionist ἢ Antislavery society) εἶχεν ἰδρυθῇ ἤδη τῷ 1778 ἐν Φιλαδελφείᾳ πρόεδρον ἔχουσα τὸν περίφημον Βενιαμὴν Φραγκλῖνον. Ἡ ἑταιρεία δὲ αὕτη εἶχεν ἀποπειραθῇ ἤδη τῷ 1790 ἐν τῷ Ἀμερικανικῷ συνεδρίῳ (Congress) (1) νὰ ἐπιτύχῃ τὴν διὰ τοῦ Συνεδρίου κατάργησιν τῆς δουλείας. Ἐπίσης δὲ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἶχεν ἰδρυθῇ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ (1785) ἡ ἑταιρεία ἢ καλουμένη τῶν Χειραφετιστῶν (Manumissions-society). Τὰ πρῶτα ταῦτα κινήματα δὲν ἐπήνεγκον μεγάλα ἀποτελέσματα, ἀλλ' οὐχ ἥττον συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ σχηματισθῇ σπουδαία κοινὴ γνώμη ὑπὲρ τοῦ μεγάλου σκοποῦ, καὶ τῷ 1808 ἀπεφασίσθη ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανικοῦ Συνε-

(1) Ἀμερικανικὸν συνέδριον ἢ Συνέδριον ἀπλῶς καλοῦμεν τὴν νομοθετικὴν βουλὴν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἢ τῆς Ἐνώσεως τῆς ὅλης δηλονότι Ὁμοσπονδίας (διότι καὶ ἕκαστον κράτος ἔχει ἰδίαν νομοθετικὴν βουλὴν) τὴν ἐδρεύουσαν ἐν Οὐάσιγκτωνι καὶ ἀποτελοῦσαν τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν τῆς ὅλης Ἐνώσεως, συγκροτουμένην δὲ ἀπὸ Γερουσίας (ἐν ἣ ἕκαστον κράτος ἀντιπροσωπεύετο διὰ δύο γερουσιαστῶν ἐπὶ ἑξ ἔτη ἐκλεγομένων) καὶ ἀπὸ τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐκλεγομένων ἐξ ἀπάσης τῆς Ἐνώσεως ὡς ἐξ ἐνὸς κράτους διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας κατὰ πᾶσαν δεκαετίαν.

δρίου ἡ κατάργησις τῆς δουλεμπορίας (εἰς τὴν καὶ διὰ τῆς τῆς Γάνδης ὑπεχρεώθη μετὰ 6 ἔτη ἡ Ἑνωσις ἀπέναντι γλίας *Id.* σελ. 564), οὕσα ἐν μέρει καρπὸς τῆς πρώτης ἐκλευθερωτικῆς κινήσεως. Πρῶτον δὲ τῷ 1819 τὸ ζήτημα τῆς γήσεως *Fla*δε σπουδαιότατον πολιτικὸν χαρακτῆρα ἔκασθ' Συνέδριον. Τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἡ χώρα Μισσουρί ἐζήτησε νὰ τὴν Ἑνωσιν· τότε δὲ οἱ ἐν τῇ Συνόδῳ ὁπαδοὶ τῆς καὶ οἱ λεγόμενοι «ἀπελευθερωτικοὶ» ἠθιασῶται τοῦ ἐλευθέρου ἀποτελοῦντες ἰσχυρὰν μερίδα ὑπέβαλον τὴν πρότασιν ἵνα ἡ χώρας εἰς τὴν Ἑνωσιν ἐπιτραπῇ ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς ἐν αὐτῇ σεως τῆς δουλείας. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν νοτίων πολιτεῶν τατα κατεπολέμησαν τὴν πρότασιν καὶ ἐπὶ δύο ἔτη τὸ ζήτημα ἐκκρεμὲς ἕως τοῦ τῷ 1821 ἐνίκησαν οἱ Νότιοι. Τότε δὲ ἐλύθη διὰ τῆς περιφήμου περὶ Μισσουρί συμβάσεως (*Missouri compromise*), δι' ἧς τὸ Μισσουρί εἰσῆρχετο εἰς τὴν Ἑνωσιν δυνου τοῦ καθεστῶτος τῆς δουλείας, ἀπεφασίζετο δὲ ἀπὸ λοιποῦ μηδὲν κράτος κείμενον βορειότερον τοῦ 36^ο πλάτους εἰς τὴν Ἑνωσιν μετὰ τοῦ συστήματος τῆς δουλείας, ἐν ᾗσαν αἱ χῶραι αἱ κείμεναι ἐκτὸς τῆς Ἑνώσεως πρὸς νότον ὁρίζονται τῆς γραμμῆς ἐκείνης. Οὕτω ἡ σύμβασις ἦτο κίνησις τῶν θιασῶτων τῆς δουλείας. Καὶ ὅτε τῷ 1845 ἡ ἀποστασα πολιτεία τοῦ Τεξᾶς (*Id.* σελ. 562) ἐζήτησε νὰ τὴν Ἑνωσιν διατήρησεν τὴν δουλείαν, ὥς κειμένην νοτιώτερον μονευθείας γραμμῆς. Ἡ σύμβασις δὲ αὕτη εἶχε καὶ τοῦτο ἀποτέλεσμα ὅτι ἐδίδοι χαρακτῆρα νομιμότητος καὶ δυνάμει δικαίου εἰς τὴν δουλείαν, ἐνῷ αὕτη πρότερον, θεωρητικῶς ὅσον, ἐθεωρεῖτο οὐχὶ μὲν ἔκνομος, ἀλλ' ὥς τις ἐκφυγτικὴ κατὰστασις. Ἀλλ' οἱ θιασῶται τῆς καταργήσεως θαρρύνθησαν ἐκ τῶν ἀποτυχιῶν τούτων. Τούναντίον δὲ ἀπῆρξατο νέα μεγάλη κίνησις ὑπὲρ τῆς καταργήσεως ἐν τῇ Βοστώνῃ, ἐνθα τῷ 1831 ἰδρύθη καὶ ἐβδομαδιαῖον «ὁ Ἐλευθερωτὴς (*Liberator*)», τῷ δὲ ἐπομένῳ ἔτει ἰδρύθη μέγας Σύλλογος «Ἀντιδουλικῆς ἑταιρείας ἡ Νέα Ἀγγλίας (*England antislavery society*)». Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἰδρύθη ἑταιρεῖαι καὶ σύλλογοι ἐν Νέῃ Ὑόρκῃ καὶ ἐν ἄλλαις καὶ μεγαλοπόλεσι. Τέλος δὲ τῷ 1834 μετὰ γενικὴν σ

ρας ταύτης ἐνώσεως ὁ σκοπὸς ἐμμέσως ἔτινεν εἰς σχημα-
ἀνεξαρτήτων ἀπ' ἀλλήλων πολιτειῶν, ἀλλ' εἰς ἱδρυσιν νι
πολιτείας ἀπέναντι τῆς βορείου. Ἀλλὰ τὸν χωρισμὸν
ἔσπευσαν νὰ κηρύξωσιν οἱ Δημοκρατικοὶ ἐνόσω αὐτοὶ διη
κυβέρνησιν καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑνώσεως ἐξελέγετο ἐξ αὐ-
τες ἀληθῶς οἱ Πρόεδροι ἀπὸ τοῦ Οὐασιγκτῶνος μέχρι τοῦ
χοῦ τοῦ Λίγκολν Ἰακώβου Βούχαναν ἦσαν ἐκ τῶν νοτίων
Ἐπειδὴ δὲ ὁ Πρόεδρος ἐξέλεγε τοὺς ὑπουργοὺς αὐτοῦ καὶ
ὑπουργῶν τοὺς λοιποὺς ὑπαλλήλους, οἱ Νότιοι ἔχοντες τὸν
διηύθυνον ἀπασαν τὴν κυβέρνησιν. Πλὴν τούτου ὑπερίσχ
τῇ Ἐθνικῇ συνόδῳ τῆς Οὐασιγκτῶνος καὶ προέβησαν οὐχ
εἰς τολμήματα. Ὅτε τῷ 1850 ἐπὶ τῆς προεδρείας τοῦ
Καλιφορνία ἐζήτησε (ἰδ. σελ. 562) νὰ περιληφθῇ ἐν τῇ Ἑ-
ῇ χώρα αὕτη ἐκεῖτο βορείως τῆς ὑπὸ τῆς συμβάσεως τοῖ
προσδιωρισμένης γραμμῆς καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν ἐπέτρε
ῇ εἰσοδος εἰς τὴν Ἑνωσιν ἄνευ καταργήσεως τῆς δουλείας,
οἱ Νότιοι ἵνα ἀφεθῇ εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς τῆς χώρας, ἐν
διατηρήσῃ ἢ οὐ τὴν δουλείαν εἰσερχομένη εἰς τὴν Ἑνωσιν
δὲ πρὸς τούτοις οἱ Νότιοι διὰ τῆς ἀπὸ τῆς Ἑνώσεως ἐξόφ
ἐὰν ἐφηρμόζετο ἐν Καλιφορνίᾳ ἡ περὶ Μισσουρί σύμβασις
Καὶ τοῦτο μὲν δὲν ἐγένετο. Ἡ Καλιφορνία εἰσῆλθεν εἰς τ
συμφώνως πρὸς τὴν σύμβασιν Μισσουρί. Ἀλλ' οἶοναί π
ποίησιν τῶν Νοτίων ἐξεδόθη νόμος, καθ' ὃν οἱ εἰς τὰς νέας
καταφεύγοντες δοῦλοι ἔδει νὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς κυρίως
Οὕτω δὲ ἀνεγνωρίσθη ἐπισήμως τὸ νόμιμον τῆς δουλείας.
Δημοκρατικοὶ μὴ ἀρκούμενοι εἰς τοῦτο προέβησαν τῷ 185
προεδρείας τοῦ Φραγκλ. Πίερς, εἰς ἀληθὲς τόλμημα διὰ τοῦ
σας καὶ Νεβράσκα νόμου (Kansas-Nebraska-bill, 18/
1854) Κάνσας καὶ Νεβράσκα ἦσαν χώραι ἀμφοτέραι κα
ρειότερον τῆς γραμμῆς τῆς συμβάσεως Μισσουρί. Καὶ ὅμοι
εἰς τὴν Ἑνωσιν κατ' ἀπαίτησιν τῶν Νοτίων χωρὶς νὰ κα
αὐταῖς ἡ δουλεία, καὶ τὸ Συνέδριον καταργοῦν ἐπισήμως
βασιν Μισσουρί τοῦ 1821 ἐψηφίσατο ἵνα ἡ περὶ διατηρή
ταργήσεως τῆς δουλείας ἐν ταῖς νέαις πολιτείαις ἀπόφασ
ταῖς πολιτείαις αὐταῖς. Ἀλλ' οἱ Ἀπελευθερωτικοὶ τῶν βε
λιτειῶν κατέφυγον τότε εἰς μέτρον πρακτικώτατον, δι' οὗ ἐ

τοὺς σκοποὺς τῶν Νοτίων. Διωργάν
στεύσεις ἐλευθέρων κατοίκων ἐκ τῶν
λιτείας, ἵνα οὕτω σχηματίσωσιν ἐν
δουλείας. Τέλος ἐπὶ τῆς προεδρείας τ
τότε ὑπουργοί, οἵτινες, ὥς καὶ ὁ Πρ
ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν ἦτο ὁ
δαιοτάτων ἀρχηγῶν τῶν Δημοκρατικ
τὴν κρίσιν καὶ νὰ ζητήσωσι λύσιν τῇ
ἡ ὑποταγῇ τῶν Βορείων εἰς τοὺς Νο
Ἑνώσεως καὶ ἡ ἰδρυσις νέας ὁμοσπ
τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν ναυτικῶν
μέτρα διορίζοντες πανταχοῦ (ἐν ταῖς
ρίοις τῆς Ἑνώσεως διοικητὰς νοτίους
τιωτικὰς καὶ ναυτικὰς θέσεις παραδί
ἐκλογὴ τοῦ νέου Προέδρου, ἡ γενησο
ἦτο ὁ τελευταῖος εἰρηνικὸς ἀγών, διό
τᾶτο κατὰ μέγα μέρος ἡ μέλλουσα
τύχαι τῶν διαμαχομένων μερίδων. Δ
κατέβαλλον μεγάλας προσπάθειας ὁ
αὐτῶν. Ὁ ἀγὼν τῶν Βορείων, οἵτιν
σφοδροτέρων συνηγόντων τῆς καταργή
Λίγκολν, ἦτο χαλεπώτερος, διότι μ
δημοκρατίας Πρόεδρος τῆς Δημοκρα
Νοτίων, οἵτινες ἐν ταῖς βορείοις πολι
φανατικῶς ἀφωσιωμένων αὐτοῖς ὁπ
Ἄλλὰ κατ' εὐτυχίαν τῶν Βορείων
ἐπῆλθε διαίρεσις ἐν ταῖς τάξεσι τῶν Δ
εἶχον ὑποβάλει εἰς τὸ Συνέδριον πρό
τοῦ λοιποῦ νὰ μὴ ἀναμιγνύηται οὐδα
τημα, ὅπερ ἔπρεπε νὰ θεωρῇται ὡς ἰ
τους. Ἄλλ' εἰς τῶν σπουδαιότερων ἡ
κῶν, ὁ Δούγλας, ἐκηρύχθη κατὰ τῇ
μένης πρὸς τὸ σύνταγμα τῆς Ὁμοσ
τούτου διαφωνία προὐχώρησε μέχρι
προεδρικὰς ἐκλογάς, ὅποτε ὡς ὑποψ
παρέστησαν δύο, τῶν μὲν νοτίων ἡ

τῶν δὲ βορείων ὁ Δούγλας. Ἡ διαίρεσις αὕτη ὠφέλησι τῶν Ῥεπουβλικάνων καὶ ὁ Ἀβραὰμ Λίγκολν ἐξελέγη Γ. τοιαύτη ἔκθασις τῶν ἐκλογῶν ἐγένετο ἀρχὴ καὶ σύνθημα τοῦ πολέμου.

Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος. — Ἀμέσως μετὰ τὴν ἔκθασιν τῶν ἐκλογῶν τὰ νότια κράτη τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο ἐκήρυξαν τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν ἐκ τῆς Ἑνώσεως πρὸ τοῦ τέλους ἔτι τοῦ 1860, κατὰ τὴν Δημοκρατικὴν κατέλαβον ἀμέσως τὰ ἐν ταῖς νοτίαις φρουρία καὶ παρεσκευάσθησαν εἰς τὸν πόλεμον. Περὶ τὸ ἐπομένον ἔτος ἐγένετο τις ἀπόπειρα πρὸς πρόληψιν τοῦ τῆς ἐν Οὐασιγκτῶνι συνελεύσεως (23/4 Φεβρουαρίου 1861 τῆς Εἰρήνης, ἀλλ' ἡ ἀπόπειρα αὕτη ἀπέτυχε παντελῶς, Φεβρουαρίου αἱ νότιαι πολιτεῖαι συνεκρότησαν ἐν Μογγον, ἐν ᾗ ἐκήρυξαν ἑαυτὰς ὡς ἀποτελούσας ἀνεξάρτητον δυνάμειν καὶ συνέταξαν σύνταγμα προσωρινὸν διὰ τὴν ὁμομελιώδη νόμον ἔχον τὸ σύστημα τῆς δουλείας, Πρόεδρος ἐξελέχθη τὸν πρῶτον ὑπουργὸν τῶν στρατιωτικῶν Ἰέφφερσον (σελ. 572). Ὁ Λίγκολν τὸν αὐτὸν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐγένετο τοῦ Προέδρου (20/4 Μαρτίου) ἐκήρυξεν ὅτι δὲν ἐμιχθῆναι εἰς τὸ ζήτημα τῆς δουλείας, ὅπερ δὲν ὑπῆγετο εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ Συνεδρίου. Ἀλλ' ἡ διαλλαγὴ οὐδαμῶς ὠφέλησε, διότι οἱ Νότιοι ταχέως προέβησαν κατὰληψιν τῶν ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν φρουρίων. Αἱ ἐκ τῶν ἀγωνιζομένων ἦσαν ἐν ἀρχῇ ἄνισοι, ἡ δ' ὑπεροχὴ ἦτο τῶν Νοτίων. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῶν Βορείων εἰς 22 ἑκατομ., ὃν μόλις 500 χιλιάδες ἦσαν Μαῦροι ἦτο τῶν νοτίων ὁ πληθυσμὸς ἀνῆρχετο εἰς 9 1/2 ἑκατομ., ὃν ἦσαν Μαῦροι. Ἀλλ' ἀπέναντι τῆς ἀριθμητικῆς ταύτης οἱ Νότιοι εἶχον μείζονα ἐσωτερικὴν ἐνότητα, ἐνῶ μετὰ τὴν ἐκκένωσιν τῶν φρουρίων πολλοὶ Knownnothings ὁμόφρονες τοῖς Νοτίοις πάντες οἱ μέχρι τοῦδε ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τὸ πλεῖστον Νότιοι προσεχώρησαν νῦν εἰς τὸν Νοτίον, καθ' οὗ οἱ Βόρειοι ἐν ἀρχῇ ἀντέτασσον ἀγένητα ἀδιδραγάνωτα στίφη ὑπὸ ἀρχηγούς αὐτοσχεδίους, μορφωτοὺς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ πολέμου. Πρὸς τοῦτοις δὲ Δάβις, ὑπουργὸς ὢν τῶν στρατιωτικῶν, εἶχε πληρώσει

τῶν Νοτίων διὰ τῶν ἀναγκαίων πολεμεφοδίων, οἰκονομικῶς δὲ διέθετον οἱ Νότιοι μέσα χρηματικά πολλῶ ἀφθονώτερα. Ἦσαν δ' οὗτοι καὶ περὶ τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν διπλωματίαν δεξιώτεροι, αὐτοὶ διευθύνοντες μέχρι τοῦδε τὰ τῆς πολιτείας. Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία ἐπεθύμουν ἀμφοτέραι τὴν διάσπασιν τῆς Ἐνώσεως καὶ συνεπάθουν τοῖς Νοτίοις, ἡ μὲν Ἀγγλία διὰ νὰ ἄρχῃ ἀσφαλέστερον ἐν Καναδᾷ, ἡ δὲ Γαλλία διὰ νὰ καταλάβῃ τὸ Μεξικόν, καθ' οὗ τὸ ἔτος τοῦτο ἤρξατο ἡ Ἀγγλογαλλικὴ στρατεία. Πλὴν τούτου οἱ Νότιοι εἶχον θέσιν ἀμυντικὴν ἀμυνόμενοι ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῶν τόπῳ ἐναντίον τῶν ἐπιτιθεμένων Βορείων. Ἀλλ' ἀπέναντι πάντων τούτων τῶν ὑλικῶν πλεονεκτημάτων εἶχον τὸ μέγα ἠθικὸν μειονέκτημα ὅτι ἠγωνίζοντο πρὸ πάντων ὑπὲρ συστήματος καταδικαζομένου ὑπὸ πάσης συνειδήσεως ἠθικῆς καὶ χριστιανικῆς καὶ ὑπὸ παντὸς τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Καὶ κατὰ τοῦτο ἐπλεονέκτουν οἱ Βόρειοι, ὅτι δὲν ἠγωνίζοντο μόνον ὑπὲρ τῆς ιδέας τῆς Ἐνώσεως καὶ τοῦ Κράτους, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὑψηλοτέρων ιδεῶν καὶ καθολικωτέρων συμφερόντων ἀνθρωπίνων. Διὰ τοῦτο ἡ νίκη, καίπερ ἐν ἀρχῇ κλίνουσα πρὸς τοὺς Νοτίους, ἐστράφη εἰτα ὀριστικῶς ὑπὲρ τῶν Βορείων. Οἱ δούλοι, ὑπὲρ ὧν διεξήγετο κυρίως ὁ ἀγὼν, δὲν ἠδύναντο ἐν ἀρχῇ νὰ παρέχωσι σπουδαίας ὑπηρεσίας τῷ ἀγῶνι τῶν Βορείων, διότι ἐν μὲν ταῖς βορείαις πολιτείαις ἦσαν ὀλίγοι, ἐν δὲ ταῖς νοτίαις συνεκρατοῦντο ὑπὸ τῶν κυρίων αὐτῶν διὰ τοῦ συστήματος τῆς τρομοκρατίας. Ἄλλως τε καὶ ὁ Λίγκολν, ὡς εἶδομεν, ἐν τῷ ζητήματι τῶν δούλων δὲν ἤθελε νὰ λάβῃ ἐν ἀρχῇ ριζικὰ μέτρα, ἵνα μὴ καταστήσῃ ἀδύνατον πᾶσαν διαλλαγὴν. Διὰ τοῦτο τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου ἡ κυβέρνησις τῆς Ἐνώσεως ἢ μᾶλλον ἡ ἐν Οὐάσιγκτωνι Σύνοδος δι' ἀποφάσεως αὐτῆς ἀπὸ 23/4 Αὐγούστου ἐκήρυξεν ἀπλῶς ὅτι παρεῖχεν ἐλευθερίαν εἰς πάντας τοὺς ἐν τῷ ἐχθρικῷ στρατῷ ἢ στόλῳ συλλαμβανομένους δούλους. Τὸ μέτρον ἦτο ἀπλῶς στρατιωτικὸν σκοποῦν νὰ κωλύσῃ τοὺς Νοτίους τοῦ νὰ ποιῶνται χρῆσιν τῶν δούλων ἐν τῷ στόλῳ καὶ ἐν τῷ στρατῷ, προτρέπον δὲ τοὺς τυχόν κατατάχθέντας δούλους εἰς αὐτομόλησιν πρὸς τοὺς Βορείους. Μόλις δὲ μετὰ πάροδον ὁ πόλεμος ἐμαίνετο πλέον μεταξὺ τῆς Ὁμοσπο

τῶν Νοτίων καὶ τῆς Ἐνώσεως τῶν Βορείων, μέτρον γενναιότερον κηρύξασα οὐχὶ τελείαν ἐκ

ἀπὸ τῆς

Αἱ Ἑνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς

ἔτους (1863) ἐν τοῖς κράτεσιν ἐκαίνοις, ἅτινα μέχρι τῆς ἡμετέρας ἔμενον ἐν τῇ ἀνταρσίᾳ. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἦσαν μέτρησι πολιτικά καὶ στρατηγικά, ἡ δὲ λύσις ἡ ὁριστικὴ τοῦ ζητήματος δούλων ἐξηρτάτο ἐκ τῆς τύχης τοῦ πολέμου, οὗ ἡ πορεία ἦτο.

Τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου (1861), ἀφοῦ οἱ Νότιοι στρατηγὸν αὐτῶν Βωρεγάρδον (Baugerard) κατέλαβον ἐν νοτίαις ἐπαρχίαις φρούρια τῆς Ἑνώσεως, ἀναγκάζοντες τὴν εἰς τὴν Ἑνωσιν πιστὰς μενούσας ἀσθενεῖς φρουράς νὰ παύσῃ ἢ ν' ἀποχωρήσωσιν ὑπόσπονδοι καὶ ἐγένοντο, οὕτω κύριοι τῆς νοτίας χώρας κέντρον αὐτῶν καταστήσαντες τὴν ὀχυρὰν (Richmond), οἱ Βόρειοι ἐπῆλθον κατὰ τῆς ὀχυρᾶς ταύτης ἀλλ' οἱ ἀγῶνες αὐτῶν πρὸς ἄλωσιν αὐτῆς ἀπέτυχον καὶ τὰ στρατοῦ τῆς Ἑνώσεως, οὗ ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Μὰκ Κλέλλα. κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἤραναν νίκην τινὰ ἢ ἐπιτυχίαν σπουδαίαν ὁ πόλεμος ἀπὸ τοῦ ἔτους ἤδη τούτου ἔλαβεν ὅλον τὸν ἀγρὸν καὶ ἐκ παντὸς τρόπου ἐξολοθρευτικὸν χαρακτῆρα, ὃν φέρουσι οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι. Ἐνῷ οἱ Βόρειοι κηρύξαντες ἀποκλεισμὸν τὰ νότια παράλια οὐ μόνον τῶν πολεμίων, ἀλλὰ καὶ πᾶσι ξένων κρατῶν τὰ πλοῖα ἀπέκλειον πάσης συγκοινωνίας πρὸς τὰς μένας τῶν Νοτίων (1), οἱ Νότιοι αὐτοὶ ἀπηγόρευον αὐστηρὰ κατὰ ξηρὰν διὰ τὰς βορείας πολιτείας ἐξαγωγὴν προϊόντα ἀνάγκης (οἷον σακχάρους, ὀρύζης, σίτου κτλ.). Μέχρι τῶν τῆς Εὐρώπης καὶ μέχρι τῆς Μεσογείου θαλάσσης κατεδίωκον τὰ Ἀμερικανικὰ πλοῖα τῶν ἐμπολέμων. Πᾶσα ἐμπορία καὶ κατὰ θάλασσαν ἐπαύσε· πλοῖα ἐκαίοντο ἐντὸς τῶν Ἀμερικανικῶν λιμένων, σωροὶ δὲ νεκρῶν καὶ ἐρείπια καιομένων κωμῶν καὶ λεων ἐκάλυπτον τὰς ὁδοὺς, ἃς διήρχοντο οἱ στρατοὶ ἐν τῷ πόλεμῳ καὶ πλῆθος τραυματιῶν καὶ ἡκρωτηριασμένων εὐρίσκοντο ἐν τοῖς νοσοκομείοις. Τοιαύτη ἦτο ἡ πορεία καὶ ὁ χαρακτὴρ τοῦ πολέμου καὶ τὸ δεύτερον ἔτος (1862), ἐν ᾧ σπουδαία ἐπι

(1) Τοῦτο ὁμῶς δὲν ἐκώλυε τοὺς Νοτίους νὰ ναυπηγῶσι καὶ νὰ ἐξαποστεύωσι Ἀγγλικῶν λιμένων καὶ ὑπὸ Ἀγγλικὴν σημαίαν πλοῖα καταδρομικά, ὡς τὰ καταδρομικὰ Ἀλαβάμαν. Ἐντεῦθεν ἐδόθη ἀφορμὴ διενέξεων μεταξὺ τῆς Ἑνώσεως καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου παρήχθη τὸ περίφημον τῆς Ἀλαβάμας, ὅπερ ἀφοῦ ἐπὶ μικρὸν ἐκινδύνευσε νὰ φέρῃ βῆξιν μεταξὺ κρατῶν ἐλύθη ὑστερον εἰρηνικῶς διὰ διαιτησίας (1873) καταδικασθείσης τῆς Ἀλαβάμας εἰς τὴν ἀπότισιν ἰκανοῦ μέρους τῶν προσγενομένων τῇ Ἑνώσει ζημιῶν.

Ἐκτοτε ὁ πόλεμος ἔλαβε τροπὴν ἀποφασιστικῶς εὐνοϊκὴν ὑπὲρ τῶν

Βορείων. Ἀλλὰ καὶ οἱ Νότιοι ὅσῳ πλέον ἡττῶντο, τὸν ἐνεκαρτέρουν ἐν τῷ ἀγῶνι, διότι διὰ τῆς ἀπὸ τῆς γενομένης περὶ τῶν δούλων ἀποφάσεως τοῦ Συνεδρίου καὶ τῆς ἀρξαμένης ἐφαρμογῆς τῆς ἀποφάσεως ἐκ τῶν στρατευμάτων τῆς Ἑνώσεως καταλαμβανομέν τείαις ὁ πόλεμος καθίστατο δι' αὐτοὺς ζήτημα ζοῦν. Ἀλλ' οἱ Βόρειοι ὁσημέραι καθίσταντο ἰσχυρότεροι. θάλασσαν εἶχον οὗτοι τὴν ὑπεροχὴν, ἀλλὰ καὶ κατὰ ποιοῦντες τὴν κατ' ἀριθμὸν μεγάλην ὑπεροχὴν τοῦ ἠϋξήσαν τὸν στρατὸν, διὰ στρατολογίας ὑποχρεωτικῆς χιλιάδων, ἐν αἷς ἦσαν καὶ ὁλόκληρα τάγματα θερμωμένων, ἐμόρφωσαν δὲ ἐν τῷ πολέμῳ αὐτῷ στρατὸν (Μάκ Κλέλλαν, Μήδ, Γράντ, Σέρμαν, Σέριδαν) ἐπισομένους κατὰ τῶν ἐμπείρων στρατηγῶν τῶν Νοτίων.

Ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἐπομένου ἔτους ὁ πόλεμος ἀδρανείας, τὸ μὲν διότι ἀμφότερα τὰ διαμαχόμενα καταπονηθῆ καὶ ἐξαντληθῆ ὑπὸ τῶν καταστροφῶν τῶν ἐτῶν, τὸ δὲ διότι μελλούσης νὰ γείνη κατὰ τὸ ἐκλογὴς τοῦ Προέδρου τῆς Ἑνώσεως κατὰ τὴν ἐπισμένην ἡμέραν τῆς 23/4 Νοεμβρίου ἡ προσοχὴ τοῦ στρατιωτικῆς πάλης ἐστράφη πρὸς τὴν πάλιν τὴν τῆς ἐκβάσεως τῶν ἐκλογῶν τούτων ἐξηρτάτο νῦν ἢ ἢ εἰρηνικωτέρα τροπὴ τῶν πραγμάτων. Ἀλλ' οὐ μόνον Πρόεδρος ὁ Α. Λίγκολν, ἀλλὰ καὶ ἀντιπρόεδρος σφοδρῶν ὑπερμάχων τῆς καταργήσεως τῆς δουλείας εἰς τὸν πόλεμον λαβὼν Ἀνδρέας Ἰόνσων. Ἡ ἀμφισβήσις ἀπὸ τῶν Νοτίων πᾶσαν ἐλπίδα συμβιβασμοῦ διεξήχθη περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους 1864 καὶ τὰς μετὰ πολλῆς ζωηρότητος. Ἀρχιστράτηγος τῆς Ἑνώσεως τοῦ ἔτους 1864 εἶχε διορισθῆ ὁ στρατηγὸς Γρηγόριος ἀποτυχίας, ὅς ὑπέστη ἐν ἀρχῇ (κατὰ τὸ θέρος) τῶρθωσι νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν Βιργινίαν καὶ νὰ πολεμήσῃ τὴν πλουσίαν καὶ ἐμπορικὴν Πετρούπολιν (Petersburg) καὶ οἱ στρατηγοὶ Σέρμαν καὶ Σέριδαν διελάσαντες ἀκροφόρως πολλὰς πολιτείας τῶν Νοτίων καὶ διασπάραν ἀμυντικὰς γραμμὰς τῶν πολεμίων ἐφθασαν πρὸς τὴν

καὶ πρὸ τῆς Ῥισμόνδης, ἀπέκλεισαν ἐνταῦθα τὸν ἀρχιστράτηγον τῶν Νοτίων στρατηγὸν Λεὶ μετὰ 60 χιλιάδων ἀνδρῶν. Οὕτω δὲ ἐν τῇ παρὰ τὴν Πετρούπολιν συγκροτηθείσῃ (20/1 Ἀπριλίου) φονικῷ-τάτῃ μάχῃ, ἡττήθη καθ' ὁλοκληρίαν ὁ στρατὸς τοῦ Λεὶ καὶ τῇ ἐπαύριον τῆς μάχης ἡ πόλις κατελήφθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τῆς Ἐνώσεως, τὴν ἄλωσιν δὲ τοῦ φρουρίου τούτου ἠκολούθησε μετὰ μίαν ἡμέραν καὶ ἡ τῆς ὀχυρᾶς Ῥισμόνδης. Κυριευθέντων δ' οὕτω τῶν ὀχυρῶν ἀμυντηριῶν τῶν Νοτίων, ὁ ἀρχιστράτηγος Λεὶ παραδοθὴν (5/17 Ἀπριλίου) διὰ συμβάσεως εἰς τὸν στρατηγὸν Γράντ, μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας παραδοθέντων καὶ τῶν λοιπῶν ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Ἰόνσων καὶ Ῥάλεϊν λειψάνων τοῦ νοτίου στρατοῦ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐπερατώθη ὀριστικῶς, ἐντὸς τῶν τεσσάρων ἐτῶν τῆς διαρκείας αὐτοῦ φοβερὰς καὶ μεγάλας ἐπενεγκῶν καταστροφάς, ἀφοῦ εἰς ἀνθρώπους μόνον ἀπώλοντο 325 χιλιάδες ἐκ τῶν Βορείων καὶ 200 χιλιάδες ἐκ τῶν Νοτίων. Ἀνάλογοι ἦσαν αἱ ζημίαι, αἱ ἐπενεχθεῖσαι εἰς τὴν ὑλικὴν καὶ οἰκονομικὴν εὐημερίαν τῆς χώρας διὰ τῆς νεκρώσεως τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς εἰς τὴν βιομηχανίαν ἐπελθούσης στασιμότητος. Μεταλλικὸν νόμισμα ἦτο ὀλοτελῶς ἐξηφανισμένον ἐκ τῆς καθημερινῆς συναλλαγῆς καὶ τὰ χαρτονομίσματα τοῦ κράτους μόλις εἶχον τὸ τρίτον τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας. Πρὸς τούτοις ἕνεκα τοῦ πολέμου ἐλαττωθεῖσιν τῶν ἐξ Εὐρώπης μεταναστεύσεων ἐστέρησε μία σπουδαία πηγὴ δημοσίου πλούτου ἡ προερχομένη ἐκ τῆς πωλῆσεως δημοσίων γαιῶν εἰς τοὺς ἀποίκους. Ἐννοεῖται ὅτι πλείονα ἔπαθον αἱ νότιαι πολιτεῖαι διὰ τε τοῦ κατὰ θάλασσαν ἐπιβληθέντος αὐταῖς ἀποκλεισμοῦ, ὥς καὶ διὰ τοῦ κατὰ γῆν ἀποκλεισμοῦ, ὃν ἐπέβαλον αὐταὶ ἑαυταῖς. Ἀλλὰ καὶ ἠθικῶς ἡ κατάστασις δὲν ἦτο εὐχάριστος. Ὁ πόλεμος δὲν ἐξηχρείωσε μὲν τὰ ἥθη, ἀλλ' ἐξηγρίωσε αὐτὰ δεινῶς διὰ τῆς ἐξάψεως τῶν παθῶν. Χαρακτηριστικώτατον τοιαύτης ἀγρίας ἐξάψεως τῶν παθῶν ἦτο ἡ τραγικῶς αἱματηρὰ λύσις, ἣν ἔλαβε τὸ αἱματηρὸν δρᾶμα διὰ τοῦ φόνου τοῦ προέδρου μοκρατικοῦ τοῦ Νότου μετὰ τὰς μεγάλας ἥτι γνόντες περὶ τῆς νίκης προέβησαν εἰς ἀπονενοσιῶς θέλοντες νὰ πωλήσωσιν ἀκριβὰ εἰς τοὺς νίκην. Ἐσχηματίσθη καταχθόνιος τις συνωμοσις κῶν τούτων σκοποῦσα τὸν σύγχρονον φόνον πᾶν νικητῶν Ῥεπουβλικάνων, οἵτινες ἦσαν νῦν ἡγ

Ἄλλ' ἄλλοι μὲν τῶν οὕτω προγραφέντων, ὡς ὁ Γράντ, ἐ
εὑρεθέντες ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν κατὰ τὴν ταχθεῖσαν ὥραν
ἄλλοι δὲ ὡς ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Σεβάρδος καὶ ὁ Ἰ
ἐπληρώθησαν βχρεως. Ἄλλ' ὡς θῦμα μεγαλοπρεπὲς εἰς
τῆς ἐκδίκησεως τῶν ὑπερμάχων τῆς δουλείας ἔπεσεν αὐ
δρος Λίγκολν, φονευθεὶς (2/14 Ἀπριλίου) ἐν τῷ θεωρεῖ
τῷ θεάτρῳ ὑπὸ τοῦ ἡθοποιοῦ Οὐίλκες Βοῦθ (Wilkes Bo
ὦν ἐκ τῶν συνωμοτῶν, ἀφοῦ ἐτέλεισε τὴν φρικώδη πρᾶξι
γηθοσύνας: α' Ἐξεδικήθη νῦν ὁ Νότος». Καὶ ὁ μὲν φον
φθεὶς ἐφονεύθη μετὰ πολλῶν συνωμοτῶν· ἀλλὰ τὸ διαί
κλημα τοσοῦτῳ μᾶλλον ἐξῆψε τὰ πάθη καὶ τὸ μῖσος, ὅσ
μόται ἐθεωρήθησαν συνδεδεμένοι μετὰ τῶν ἡγετῶν τοῦ
αὐτοῦ ὁ αἰχμαλωτισθεὶς ἤδη καὶ φυλακισθεὶς τέως πρόεδρ
του Ἰέφφερτον Δάβις ἐθεωρήθη συνένοχος καὶ ἡ κοινὴ γν
τὴν κατ' αὐτοῦ ἐφαρμογὴν τῆς ἐσχάτης τῶν ποινῶν. Κα
δὲν ἐγένετο· ἀλλὰ τὸ κατὰ τοῦ Λίγκολν τελεσθὲν ἐγκλ
τεινε τὴν ἐν τῇ φυλακῇ διαμονὴν τοῦ Δάβις.

Τὴν προεδρείαν ἔλαβε νῦν κατὰ τὸν νόμον ὁ τέως ὁ
Ἰόνσων. Ὁ νέος Πρόεδρος, καίτοι ἦτο ἐκ τῶν σφοδροτάτ
βλικάνων, νῦν αἰσθανόμενος τὴν ἀνάγκην ν' ἀνοικοδομή
τῆς εἰρήνης ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τοῦ πολέμου δι' ἐπεικοῦς
Νοτίους διαγωγῆς ἔδειξε πολιτικὴν διαλλαχτικὴν, ἀλλὰ
ἦλθεν εἰς ῥῆξιν πρὸς τὴν μερίδα τῶν Ῥεπουβλικάνων, εἰ
Τὸ κύριον ζήτημα εἶχεν ἤδη λυθῇ ὀριστικῶς πρὸ τῆς ὀρ
ξεως τοῦ πολέμου, ἀφοῦ τῇ 22/3 Ἰανουαρίου 1865 τὸ Συ
ψηφίσει τὴν διὰ παντὸς κατάλυσιν τῆς δουλείας ἐν πάσαις
τείαις τῆς Ἐνώσεως(1). Ἄλλ' οἱ ἄγαν Ῥεπουβλικάνοι
μετὰ τὴν ὀριστικὴν νίκην, τὴν ἄμεσον πρακτικὴν ἐφα
ἀποφάσεως ταύτης ἵνα διὰ τῆς οὕτω πραγματοποιουμέν
ἰσοπολιτείας τῶν ἀφωσιωμένων τοῖς Ῥεπουβλικάνοις ἢ
τῆς ὑπὸ τούτων ἀσκήσεως πολιτικῶν δικαιωμάτων ἐν τ
ὄπλων ὑποταχθεῖσαις ἤδη τῇ Ἐνώσει νοτίαις πολιτείαις

(1) Ἐνωσιν ἐνδεί τὸ Συνέδριον, ὡς οἶκον δῆλον, ἄπασαν τὴν π
ἄπασαν δηλονότι τὴν Συμπολιτείαν, οἷα ἦτο πρὸ τοῦ πολέμου ἡνω
Συνέδριον τῆς Οὐάσιγκτωνς οὐδέποτε ἀνεγνώρισε τὴν Ὑμνοσπονδία
τάς πολιτείας τὰς συγκροτούσας αὐτὴν ἐθεωρεῖ ἀπλῶς ὡς ἐν ανταρσίᾳ δι

ποὶ συνδρομαὶ ἐγένοντο ὑπὲρ τοῦ τότε Κρητικοῦ ἀγέπτητοι φωναὶ ἠκούσθησαν ἐν τῇ βουλῇ καὶ ἐν τῇ Γερουσίᾳ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερώσεως τῆς Κρήτης. Ἀλλ' ὅμως τῆς Συμπολιτείας ἐδηλώθη ἀμέσως ἀπέναντι τῷ Μεξικῷ. Ἀλλὰ τὰ περὶ τούτου κάλλιον νὰ ἴσῃ ἱστορία τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Ναπολέοντος Γ', ἣν ἐπὶ ἤδη μεταβαίνοντες εἰς τὰ τῆς Εὐρώπης.

21. Ὁ Λομβαρδικὸς πόλεμος τοῦ καὶ ἡ δημιουργία τοῦ Ἑταλικοῦ βασιλείου

Ἡ καθόλου πολιτικὴ κατάστασις ἐν Εὐρώπῃ Παρισιανὴν συνθήκην τοῦ 1856. — Ὁ Κριμαῖκὸς πόλεμος καὶ ἡ συνθήκη τοῦ 1856, δι' ὧν ἐν τῇ νοτιανατολικῇ Εὐρώπῃ ἐκινήθη πολιτικὴ κατάστασις τῶν πραγμάτων ἡ ἀφαιρετικὴ καὶ νέον διανοίγουσα στάδιον ἀναπτύξεως τῶν βίων τῶν λαῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς, ἐπήνευ ἀλλοίωσιν καὶ ἐν τῷ καθόλου πολιτικῷ συστήματι τῆς Εὐρώπης, ἰδίως ἐν τῷ χώρῳ τῶν διεθνῶν συμμαχικῶν συνδυασμῶν. Ὁ Κριμαῖκός πόλεμος καὶ ἡ Ἕνστασις τοῦ Νικολάου Α' σύστασις εἶχον ἐνώσει ἀμφοτέρους εἰς μίαν πολιτικὴν ἐνότητα πᾶσαν σχεδὸν τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἕνστασις. Ἀλλὰ τὰ ἀποτελοῦντα τὴν τοιαύτην ἐνότητα πλὴν τοῦ κοινοῦ σκοποῦ, εἰς ὃν ἀπέβλεπον ἡ Ἕνστασις καὶ ὅστις ἐφαίνετο κατὰ μέρος ἡ καθόλου Ἕνστασις διὰ τῆς τοῦ πολέμου ἐκβάσεως, ὡρμῶντο καὶ ἕκαστον πολιτικῶν καὶ ἠθικῶν ἐλατηρίων, ἅτινα μετὰ τοῦ κοινοῦ σκοποῦ διέλυον τὴν μεγάλην ἐκείνην σύστασιν συνέκειντο στοιχεῖα. Ἡ Ἀγγλία εἶχεν ἐπιχειρήσει συμμαχοῦσα μετὰ τῆς Γαλλίας, ἵνα ταπεινώσῃ καὶ ἡ Ἕνστασις καὶ ἐλαττοῦσα τὴν ἐν Ἀνατολῇ πολιτικὴν ἐπιρροὴν τῆς Ἕνστασις ἀπαλλάξῃ τὴν Τουρκίαν τῆς

δεμονίας καὶ ὑπαγὰγῃ αὐτὴν ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῆς πολιτικὴν ἐπιρροήν. Τοῦ σκοποῦ τούτου ἐπιτυχοῦσα διὰ τῆς συμμαχίας καὶ διὰ τῶν μεγάλων εἰς αἷμα καὶ χρήματα θυσιῶν τῆς Γαλλίας, ἐθεώρει πρέπον καὶ συμφέρον καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου νὰ μείνῃ σύμμαχος τῇ Γαλλίᾳ χάριν τῆς ἀσφαλοῦς διατηρήσεως τῶν ἐπιτευχθέντων, ἐφ' ὅσον ἡ καθόλου πολιτικὴ τῆς Γαλλίας ἐν τοῖς Εὐρωπαϊκοῖς πράγμασι δὲν συνεκρούετο πρὸς σπουδαία συμφέροντα Ἀγγλικά. Τὴν αὐτὴν ὑποχρέωσιν ὁμως δὲν ἠσθάνετο ἡ Ἀγγλία καὶ ἀπέναντι τῆς Αὐστρίας, ἥτις ἐγκατέλιπε μὲν καὶ προὔδωκεν ἐπονειδίστως τὴν Ῥωσίαν, ἀλλὰ δὲν μετέτρεξε τοῦ πολέμου ἐνεργῶς καὶ μετέσχευεν ἐν τούτοις τῶν ἐκ τούτου καρπῶν. Καὶ ἦτο μὲν ἡ Ἀγγλία συνδεδεμένη πρὸς τὴν Αὐστρίαν διὰ διπλῆς συνθήκης ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας (18/30 Μαρτίου καὶ 3/15 Ἀπριλίου τοῦ 1856)· ἀλλ' ἐνόσφ κίνδυνος οἰοσθήποτε οὐδαμῶς ἠπειλεῖ τὴν Τουρκικὴν ἀκεραιότητα, ἱκανὰ ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ ὑπῆρχον αἷτια συγκρούσεως μεταξὺ τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς τοῦ Πάλμερστοῦ καὶ τῆς Αὐστριακῆς πολιτικῆς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ περιάγοντα τὰ δύο κράτη εἰς ἄμεσον ἢ ἔμμεσον ἐχθρικὴν ἀπέναντι ἀλλήλων θέσιν. Ἡ πολιτικὴ τῆς Ἀγγλίας ἀπέναντι τῆς Ῥωσσίας ἔμεινε κατ' οὐσίαν ἡ αὐτὴ μετὰ τὸν πόλεμον, οἷα ἦτο καὶ πρὸ τούτου, πολιτικὴ δηλονότι ἀντιθέσεων ἐν Ἀνατολῇ, ἀποτελοῦσα αὐτὴν τὴν οὐσίαν τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Ῥωσσία μετὰ τὸ 1856 ἐπὶ τινα χρόνον ἀφίστατο πάσης ἐπιθετικῆς ἐνεργείας ἐν Ἀνατολῇ ἐγκαινίζουσα τὴν πολιτικὴν τῆς περιφήμου ἀπερισυλλογῆς, ἡ μετὰ τῶν δύο κρατῶν ἐν Ἀνατολῇ ἀντίθεσις ἦτο λανθάνουσα καὶ ἡρεμοῦσα, τὸναντίον δὲ ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ ἡ φιλελευθέρα πολιτικὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου Β' εὗρισκε στάδιον συμπράξεως πρὸς τὴν Ἀγγλικήν, ἰδίως ἀπέναντι τῆς Αὐστρίας. Εἰς τὴν τοιαύτην σύμπραξιν ἠλαύνετο νῦν ἡ Ῥωσικὴ πολιτικὴ πρὸ πάντων ἀπὸ τοῦ κατὰ τῆς Αὐστρίας μίσους καὶ τῆς δικαίας κατὰ τοῦ κράτους τούτου μνησικαχίας. Ἡ Γαλλία τοῦ Ναπολέοντος Γ' ἡ ζητήσασα διὰ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου οὐχὶ κυρίως ὥς ἡ Ἀγγλία τὴν ταπείνωσιν καὶ ἐξασθένησιν τῆς Ῥωσσίας, οὐδὲ τὴν ἀκεραιότητα τῆς Τουρκίας, ἀλλὰ τὴν ταπείνωσιν τοῦ ἀγερώχου Νικολάου καὶ τὴν διὰ τῆς Ῥωσικῆς ἥττης ἀνύψωσιν τῆς γοητείας τοῦ ὀνόματος τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Ναπολέοντος· ἡ Γαλλία ἡ πρὸ τοῦ πολέμου μάτην ἐπιζητήσασα τὴν συμ-

τάλυσιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ καθιστώτος τοῦ 1815, νῦν μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου καὶ τὴν ἥτταν τῆς Ῥωσσίας καὶ τὴν ὀριστικὴν δὲ τὸς πολιτικοῦ δεσμοῦ προσεγγίσεως μεταξὺ τῶν συμμάχων ἰδίως τῆς Ἀγγλίας, Ῥωσσίας καὶ Αὐστρίας, ἔτι δὲ μετὰ τοῦ Νικολάου Α' καὶ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνοδὸν τοῦ Ἀλκύριον σκοπὸν τῆς ἀπέναντι τῆς Ῥωσσίας πολιτικῆς αὐτοπροσέγγισιν πρὸς τὴν Δύναμιν ταύτην καὶ τὴν μετ' αὐτῇ καὶ σύμπραξιν ἐν τοῖς πράγμασι τῆς μέσης καὶ τῆς δυτικῆς, καὶ ἰδίως ἐναντίον τῆς ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν κρατῶν Αὐστρίας. Ὁ Ναπολέων Γ' ἐμίσει τὴν Αὐστρίαν οὐ μόνον πρωτίστως μελῶν τῆς συμμαχίας τῆς καταλυσάσης τὴν Ναπολέοντος Α' καὶ ἰδρυσάσης τὸ καθιστῶς τοῦ 1815 ὡς Δύναμιν κωλύουσαν ἐν τε τῇ Γερμανίᾳ καὶ ἐν τῇ ἐπέκτασιν τοῦ κράτους καὶ τῆς πολιτικῆς δυνάμεως καὶ Γαλλίας. Διαρκοῦντος τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου εἶχε διατὸ κράτος τοῦτο σχέσεις φιλικάς, ἵνα χρησιμοποιοῖσθαι τῆς Ῥωσσίας. Ἀλλ' ἡ Αὐστρία, ἡ τοσοῦτον δυσχερестήσασα διὰ τῆς διαγωγῆς αὐτῆς ἐν τῷ πολέμῳ ἐκείνῳ, οὐδὲν ἡσφάλισεν ἐαυτῇ τὴν φιλίαν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τικῶν Δυνάμεων· ἔλαβε μὲν ἐχθρικὴν θέσιν ἀπέναντι τῇ ἀλλὰ δὲν μετέσχεν ἐνεργῶς τοῦ πολέμου, καθὰ ἠξίουσαν ἡ Ἀφοῦ δὲ ἐπερατώθη ὁ πόλεμος οὐδεὶς νῦν δεσμὸς συμφερόνων συνέδεε τὴν Αὐστρίαν πρὸς τὴν Γαλλίαν πλὴν τῆς ὑπὸ κίας συνθήκης, ἥς ἡ ἐφαρμογὴ καὶ ἄλλως μὲν δὲν διέφερε μάλιστα δὲ ἐφ' ὅσον ἡ Ῥωσσία ἤγεν ἡσυχίαν ἐν Ἀνατολῇ εἰς φιλικωτάτας σχέσεις πρὸς τὴν Γαλλίαν ἐν τῇ Δύσει ζούσα διπλωματικῶς καὶ ἠθικῶς τὴν Εὐρωπαϊκὴν πολιτικὴν Ναπολέοντος Γ'. Ἐπειδὴ δὲ κύριος σκοπὸς τοῦ Ναπολέοντος Παρισιανὴν συνθήκην ἦτο ἡ ταπεινώσις καὶ ἡ ἐξασθένησις τῆς Αὐστρίας ἐν Ἰταλίᾳ τε καὶ ἐν Γερμανίᾳ, εὐπρόσδεκτος πρὸς τὴν Ῥωσσίαν ἀφορμὴ ἵνα ἐκδικηθῇ ἀμειλίκτως τὴν Αὐστρίαν λείπουσαν αὐτὴν εἰς τὴν διάκρισιν τῆς κραταιᾶς νῦν καὶ Γαλλίας καὶ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ συμμάχων αὐτῆς. Ἡ καθυστάσις τῆς Ῥωσσίας μετὰ τὸν μέγαν πόλεμον, ὃν ὑπέσχετο συμφέροντα αὐτῆς δὲν ἐπέτρεπον νὰ συνομολογήσῃ στρατιωτικῆς μεθ' οἵασδὴποτε Δυνάμεως. Ἀλλ' ἡ Ῥωσσία ἔ

ἀπλῶς διὰ τῆς ἐν Γερμανίᾳ ἐπιρροῆς αὐτῆς νὰ βλάβῃ πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς σπουδαιότατα τὴν Αὐστροίαν. Ἡ πολιτικὴ τῆς Ῥωσσίας μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ 1856 ἦτο ἡ τῆς ἐσωτερικῆς περισυλλογῆς (Ἰδ. σελ. 523) καὶ τῆς ἐξωτερικῆς εἰρήνης. Τοῦτο ὅμως οὐδαμῶς ἐκώλυεν αὐτὴν νὰ ἀσκήσῃ τὴν προσήκουσαν αὐτῇ ἐπιρροὴν ἐν τοῖς Εὐρωπαϊκοῖς πράγμασιν. Ἐνεκα δὲ τῆς ἐν Ἀνατολῇ συντηρητικῆς καὶ ἡκιστα ἐπιθετικῆς πολιτικῆς, ἣν ἐξ ἀνάγκης ἡσπάσατο μετὰ τὸ ἔτος 1856, οὐδεμίαν ἔχουσα ἀφορμὴν ἐπὶ μακρὸν χρόνον πάλης καὶ συγκρούσεως πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, ἡδύνατο, προσεγγίζουσα μὲν πρὸς τὴν Γαλλίαν, διατηροῦσα δὲ πρὸς τὴν Πρωσσίαν φιλικὰς σχέσεις καὶ τὴν ἐπὶ τῶν μικροτέρων Γερμανικῶν κρατῶν ἐπιρροήν, νὰ καταστήσῃ ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ ἐπίζηλον καὶ περιζήτητον τὴν φιλίαν, φοβερὰν δὲ καὶ ἐπιζήμιον τὴν ἔχθραν αὐτῆς. Ἀποτέλεσμα πάσης ταύτης τῆς καταστάσεως καὶ παντὸς τοῦ τοιούτου συνδυασμοῦ ἦτο ἡ δεινὴ ἀπομόνωσις, εἰς ἣν κατεδικάζετο ἡ Αὐστρία, ἀπομόνωσις παραδίδουσα αὐτὴν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν δυτικῶν Δυνάμεων καὶ τῶν πελατῶν αὐτῶν. Μετὰ τὴν Ῥωσσίαν ἤρχετο ἡ σειρά τῆς Αὐστρίας. Εἶναι δὲ γεγονὸς ἀξιομνημόνευτον μαρτυροῦν τὴν μεγάλην ἀλλοίωσιν τὴν ἐπελθοῦσαν ἐν Εὐρώπῃ ἀπὸ τοῦ 1815, ὅτι ἡ Γαλλία, μάλιστα ἡ Ναπολεόντιος Γαλλία, ἡ τότε καταδικασθεῖσα ὑπὸ τῆς μεγάλης συμμαχίας τῶν 4 Δυνάμεων, προσέβαλλε νῦν καὶ ἐταπείνου τὰ δύο κραταιότατα χερσαῖα μέλη τῆς συμμαχίας τὸ ἐν μετὰ τὸ ἕτερον, χρησιμοποιοῦσα διαδοχικῶς τὸ ἐν κατὰ τοῦ ἑτέρου, κατ' ἀμφοτέρων δ' ὁμοῦ τὴν Ἀγγλίαν, ἀφίνουσα ἡσυχον μόνον τὴν τετάρτην, τὴν Πρωσσίαν, χάριν μελλόντων σχεδίων. Ῥωσσία καὶ Αὐστρία ἀπέναντι τῆς δυτικῆς Εὐρώπης καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοιάζον πρὸς ἀλλήλας, ὅτι ἀμφοτέραι ἤρχον καὶ ἡξίουσαν νὰ ἄρχωσι διαρκῶς καὶ ἰσχυρότερον ἐκτὸς τῶν ὀρίων τοῦ κράτους αὐτῶν, ἡ μὲν Ῥωσσία ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χερσονήσῳ ἐμμέσως καὶ ἠθικῶς, ἡ δὲ Αὐστρία ἐν Γερμανίᾳ, ἀλλ' ἰδίως ἐν τῇ Ἰταλικῇ χερσονήσῳ, ἀμέσως καὶ ἐμμέσως, πολιτικῶς καὶ ἠθικῶς. Ἡ Ῥωσσία ἐξεδιώχθη τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου διὰ τῆς πολιτικῆς συνδρομῆς τῆς Αὐστρίας· ἡ Αὐστρία ἔδει νὰ ἐξέλθῃ τῆς Ἰταλίας, εἰ δυνατὸν δὲ καὶ τῆς Γερμανίας, διὰ τῆς πολιτικῆς συνδρομῆς τῆς Ῥωσσίας. Ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χερσονήσῳ ἡ πελάτις τῶν μεγάλων κατὰ τῆς Ῥωσσίας πολέμουσων Δυνάμεων ἦτο ἡ Τουρκία ἡ κηρύξασα πρώτη τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ῥωσσίας, ἐν Ἰταλίᾳ ἡ μεγάλη

πελάτις τῶν τῆς Αὐστρίας πολεμίων ἦτο τὸ βασίλειον
νίας. Τοιαύτη ἡ γενικὴ τῶν πραγμάτων εἰκὼν. Νῦν με
τὰ καθέκαστα.

Τὰ ἐν Ἰταλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1850 - 1859. — Ἀφορμὴ
τῆς κατὰ τῆς Αὐστρίας στρατιωτικῆς καὶ πολιτικῆς συσ
μετὰ τὸ 1856, καθὰ εἴπομεν, ἡ Ἰταλικὴ χερσόνησος, ἡ
τῆς Ῥωσσίας ἡ χερσόνησος ἡ Ἑλληνικὴ. Κέντρον τῶν
λικὴν ἐνότητά πόθων καὶ ἀγώνων πάντων τῶν φιλε
δρῶν τῆς Ἰταλίας εἶχε καταστῆ, ὡς εἶδομεν, ἰδίως ἀπὸ
τῶν τοῦ 1848 - 1849 τὸ Πεδεμόντιον. Τὸ μικρὸν ἡ
κράτος ἔκτοτε ὑπὸ τὸν βασιλέα Βίκτωρα Ἐμμανουὲλ
αἰγίδα τῆς ἐξωτερικῆς εἰρήνης ἡσχολεῖτο δραστηρίως
πτυξιν τῶν στρατιωτικῶν αὐτοῦ δυνάμεων καὶ τῶν οἰκονομικῶν
πόρων διὰ τὸν μέλλοντα μέγαν ὑπὲρ τῆς Ἰταλικῆς ἐν
Καὶ ἐνθεν μὲν παρέχον ἄσυλον εἰς τοὺς πανταχοῦ καταφεύγοντας
αὐτόσε ὑπερμάχους τῆς Ἰταλικῆς ἐν πρὸ τοῦ Ἰταλικοῦ ἔθνους τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ δύναμιν
γοητείαν, ἐνθεν δὲ διὰ φρονίμου, καίτοι ἐνίοτε πολυπληθῆ
τερικῆς πολιτικῆς παρεσκεύαζε τὰ ἐπὶ τῆς Ἰταλίας ἐπιτηδεύοντες
ἐπωφελοῦμενον τοὺς ποικίλους συνδυασμοὺς Εὐρωπαϊκῶν σχέσεων.
Εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτος τοῦ 1850 εἶχεν εἰσελθεῖ ἀνὴρ, ὅστις μετ' ὀλίγον ἔμελλεν
ἡ ψυχὴ τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς ὅλης ἐθνικῆς πολιτικῆς
μοντίου. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦτο ὁ Κάμιλλος Καβούρ. (Οὗτος ὁ γεννηθεὶς ἐν
Τουρίνῳ (1810) καὶ ὑπηρετήσας τῷ στρατῷ ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ, εἶτα δὲ π
ὑπηρεσίαν ταύτην καὶ δοθεὶς εἰς ἐργασίας γεωπονικάς, ἤρξατο νὰ πολιτεύηται
ἐκλεχθεὶς τότε μέλος τῆς βουλῆς τῶν προσώπων. Ἐκ τῆς βουλῆς ταχέως
εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐκτελέσει ταύτην μεγάλως συνετέλεσε, διὰ τῶν γνώσεων καὶ
αὐτοῦ περὶ τὴν γεωργίαν πείρας, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς
χώρας ἐνεργήσας πρὸς τοῦτο τὴν ψήφισιν τῶν καταλλήλων πνεῦμα
γενναῖον ἅμα καὶ φιλελεύθερον. Ὁμοίως δὲ πρὸς καὶ τὴν ἀνάπτυξιν
τῆς ἐμπορίας ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ τέλεισεν ἰσχυρῶς διὰ τῆς ἀναπτύξεως
τῶν δύο κυριωτά

τῆς ἰδιωτικῆς καὶ δημοσίου εὐνῆς τῶν οἰκονομικῶν πόρων τοῦ κράτους καλῆς στρατιωτικῆς διοργάνου στρατιωτικῆς παραγωγῆς. Ἀλλ' ἰσταδίῳ τῆς γονίμου ἐνεργείας καὶ ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ ἀνδρός, ἐδρεῖαν τοῦ ὑπουργείου καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς πατρὸς ἐνῆργει ὁ Καβούρ ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ὑπερηφάνου λογίου τοῦ Καρόλου σέως τῆς Ἰταλίας διὰ τῶν ἰδίων ἐσωτερικῇ πολιτικῇ ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην καὶ συμμαχικῆς ἐπικουρίας. Ἡ ἰταλικὴ μετὰ τῆς ἄλλης φιλελευθέρας καὶ τὴν ἀντίστασιν τῶν Ἰταλῶν ἣν Ἀὐστρίας ὑπῆρχεν ἀνάγκη ἐξωστῆς. Καὶ πρὸς παρασκευὴν τοιαύτης Καβούρ. Αἱ καθόλου δὲ περιστάσεις εὐνοῖκαὶ πρὸς τὸν τοιοῦτον 1852 ἀποκατεστάθη ἡ αὐτοκρατορία ἐγένετο ἀνὴρ ἐκ παίδων εἰς συνεισφέρον καὶ δι' ὅρκων τῶν μεγίστων ἐλευθερίας ἀγῶνα δεδουλευμένος πάντα ἄλλον ἡγεμόνα τῆς Γαλλίας ναμὲν τῆς Αὐστρίας. Πᾶσα ἡ Ἀγρηντικὴ, ἦτο εὐνοικῶς διατεθειμένων, πρὸς ὃν συνεπάθει καὶ πᾶσα θῶς ὑπέρμαχος τῆς Αὐστρίας καὶ καὶ ἐχθρὸς πάσης ἐπαναστάσεως καθ' ὃ ἔτος ὁ Καβούρ ἀνελάμβανεν ὁ Νικόλαος περιπλέκετο εἰς ἀγῶνα ἐξ αὐτοῦ ἐναντίον τοῦ σχεδίου ὑποτάξαι εἰς αὐτὸ ἀφορμὴν καὶ ἐκσεύσεως. Ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος πᾶσι τῶν νῦν συνάψῃ συμμαχίαν τῇ Γαλλίᾳ στρατὸν 15 χιλιάδων ἀνδρῶν εἰς

ἐχθροπάθεια κατὰ τῆς Ῥωσσίας τοῦ Νικολάου Α' ὑπὲρ τῆς Τουρκικῆς ἀκεραιότητος ἦσαν τὰ ἱλατήρια διαγωγῆς τοῦ Καβούρ. Οὗτος διὰ τῆς συμμετοχῆς τῆς Ῥωσσίας ἐν τῷ Κριμαϊκῷ πολέμῳ ἐζήτησε πρὸ πάντων νὰ δεσμεύσῃ αὐτοῦ τὴν συμπάθειαν τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, εἴτε τὴν πολιτικὴν καὶ ἠθικὴν ὑπόληψιν τοῦ Πεδεμοντιῶν πολιτικῇ τῆς Εὐρώπης, νὰ παραστήσῃ αὐτὸ ὡς δύναμις φροντίζουσαν περὶ τῶν γενικῶν συμφερόντων τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦτο τὸ σπουδαιότερον, νὰ παρασκευάσῃ θέσιν τῆς Πεδεμοντίας παρὰ τῇ χορείᾳ τῶν μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων τῆς ἀπαραιτήτου συμμετοχῆς αὐτοῦ εἰς τὴν συνομολόγησιν τῆς μελλούσης νὰ περατώσῃ τὸν πόλεμον. Ἀληθεύοντιον μετέσχε τῆς Παρισιανῆς Συνόδου ὡς μία τῶν δυνάμεων καὶ ἔλαβεν ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ θέσιν σπουδαίον λαμπροτέραν ἢ ἡ Ἰρωςσία (Ἰδ. σελ. 519). Ἀλλ' ὁ Ἰρωςσιανὸς ἀπλῶς εἰς τὸ ἠθικὸν τοῦτο ἀποτελεσμα, ἀλλ' ἂν συμμετοχῆς αὐτοῦ εἰς τὴν Σύνοδον τῶν Παρισίων, ἐν ἀντεπροσώπῳ τοῦ βασιλείου τῆς Σαρδηνίας, καὶ εἰς τὴν πρακτικωτέρας ἀμέσους πολιτικῆς ὠφελείας. Ἐπωφελοῦς ὅτι τὸ συνέδριον τῶν Παρισίων ἔδωκεν εἰς τὸ ἔκκλον ἠθικῶς εὐρύτερον τοῦ τῶν ἀμέσως ἐκ τοῦ πολέμου ζητημάτων, προνοοῦν καὶ περὶ γενικωτέρων τινῶν Εὐρωπαϊκῶν συμφερόντων, εἰς τὸν εὐρύτερον τοῦτον κύκλον εἰσήγαγε καὶ τὸ ζήτημα διατυπώσας τὰς ἐξῆς ἀξιώσεις: Ἡ Εὐρώπη γνωρίσῃ τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα τῆς Ἰταλίας· ἡ Αὐστρο-Ὑγγαρία σύνταγμα φιλελεύθερον ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν ταῖς ἐπὶ τὰ ξένα στρατεύματα (Αὐστριακὰ καὶ Γαλλικὰ) τὰ ἐν τῇ παπικῇ κράτει πρέπει ν' ἀνακληθῶσι· τὸ παπικὸν νὰ ἐκλειψθῇ, μένοντος μὲν τοῦ Πάπα ὡς ὑπερτάτου χοντος, ἀλλὰ κατὰ τὰ ἄλλα κυβερνῶντος ὡς συνταγματικὸν διὰ τοῦ λαοῦ, οὐχὶ διὰ τοῦ κλήρου, καὶ τὴν ὑπερῆχον διαχειριζομένου διὰ κοσμικοῦ τοποτηρητοῦ· τέλος τέρμα εἰς τὴν ἐν τῇ κράτει τῆς Νεαπόλεως ὑφισταμένην. Αἱ ἀξιώσεις αὗται αἱ διατυπωθεῖσαι εἰς τὸ Συμνημάτος ὑπὸ τοῦ Καβούρ ἦσαν οὐ μόνον μετριοπαεῖς ἀλλὰ καὶ μετὰ πολιτικῆς περικοπῆς καὶ δεξιότητος ἐκπαι-

παρίστατο ἐν αὐταῖς ὁ Καβούρ ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Πεδεμοντίου οὐδ' ὡς συνήγορος τῶν φιλοδόξων σχεδίων τοῦ κράτους τούτου, ἀλλ' ὡς ἑρμηνεὺς τῶν αἰσθημάτων τοῦ ὅλου Ἰταλικοῦ λαοῦ, ὡς συνήγορος Εὐρωπαϊκῶν συμφερόντων γενικῶν καὶ συντηρητικῶν· καὶ διὰ τοῦτο ἐλάλει ὑπὸ πνεῦμα Εὐρωπαϊκὸν καὶ συντηρητικὸν οὐχὶ ἀξίων νέον πόλεμον μετὰ τὸν μόλις περατωθέντα οὐδὲ ἐνότητα Ἰταλικὴν ἐπιτυγχανομένην διὰ πολέμου καὶ διὰ βιαίας ἐξώσεως τῆς Αὐστρίας ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς καταλύσεως τῶν ἄλλων ἡγεμόνων. Τοῦναντίον ὡς πρὸς ταῦτα ἐνέμενεν ἐπὶ τοῦ ἰσάφους τοῦ θετικοῦ δικαίου. Ἀλλὰ ζητῶν ὑπὸ πνεῦμα μετριοπαθείας καὶ δικαίου καὶ ἐπιτυχάνων παρὰ τῆς Εὐρώπης τὴν ἐπίσημον ἀναγνώρισιν τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος τῆς Ἰταλίας καὶ τὴν ἀποσκοράκισιν τοῦ περιβοήτου γεωγραφικοῦ ὅρου τοῦ Μεττερνίχου (ιδ. Τόμ. Α', σελ. 338), ἐτι δὲ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνάγκης τῶν μεταρρυθμίσεων ἐν ταῖς Αὐστριακαῖς κτήσεις καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς Ἰταλικοῖς κράτεσιν ἐδημιούργει ἐξ ὑψηλῆς περιωπῆς καὶ ὑπὸ Εὐρωπαϊκὴν ἐποψίν ζήτημα Ἰταλικόν, τοῦ ὁποῦ τοῦ τὴν λύσιν ὑπὸ θετικὴν πολιτικὴν ἐποψίν εἶχε παρασκευάσει ἐν τῷ Κριμαϊκῷ πολέμῳ. Τὴν πολιτικὴν ταύτην ἡρμήνευσεν αὐτὸς ὁ Καβούρ ἐν τοῖς ἐξῆς: «Τῷ 1849 μετὰ τὴν ἀτυχῆ μάχην τῆς Νοβάρας ἡμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἐκλέξωμεν μετὰ τῶν ἐξῆς δύο: ἢ νὰ ὑποταχθῶμεν εἰς τὴν διὰ τῆς βίας ἐπιβαλλομένην ἡμῖν τάξιν πραγμάτων ἢ νὰ ἐξακολουθήσωμεν πολιτικῶς τὸν πόλεμον, ἐν ᾧ ἡττήθημεν στρατιωτικῶς. Ὁ βασιλεὺς Βίκτωρ Ἐμμανουὴλ δὲν ὤκνησε νὰ λάβῃ τὴν ἐνδοξοτέραν ἀπόφασιν. Ἐκτοτε ἐκηρύξαμεν τῷ κόσμῳ, ὅτι ὁ Ἰταλικὸς λαὸς εἶναι ἱκανὸς νὰ κυβερνᾷ ἑαυτόν. Ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος περιποίησεν ἡμῖν τὴν Ἀγγλογαλλικὴν συμμαχίαν καὶ ἐντεῦθεν παρέσχεν ἡμῖν εὐκαι-

καὶ οἱ ἐν ἐξορίᾳ ἐκτὸς τῆς Ἰταλίας μένοντες Ματζίνης καὶ Γαριβάλδης καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτῶν οἱ καλούμενοι (ἰδίως οἱ τοῦ Ματζίνη) «Ἰταλικώτατοι (Italianissimi)» εἰργάζοντο ἐκ τοῦ τόπου τῆς ἐξορίας αὐτῶν ἐμμέσως ὑπὲρ τῶν σχεδίων τοῦ Καβούρ: Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ Ματζίνης ἀπεκήρυττε καὶ τὸν Καβούρ καὶ τὴν Πεδεμοντιακὴν κυβέρνησιν καὶ ἐκηρύσσετο πάντοτε ὑπὲρ ἐνιαίας Ἰταλίας ἐλευθέρας καὶ δημοκρατουμένης, προτρέπων τοὺς θιασώτας αὐτοῦ καὶ τὸν Ἰταλικὸν λαὸν τῶν Αὐστριακῶν καὶ τῶν ἐκτὸς τοῦ Πεδεμοντίου Ἰταλικῶν χωρῶν νὰ μὴ ζητῶσιν ἀπλῶς διὰ τῶν ἐθνικῶν αὐτῶν ἀγώνων τὴν ἀλλαγὴν τοῦ παλαιοῦ δεσπότης ἀντὶ νέου δεσπότης (τοῦ βασιλέως τῆς Σαρδηνίας), ἀλλὰ πατρίδα ἐλευθέραν καὶ ἡνωμένην. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Καβούρ ὑπὲρ τοῦ Πεδεμοντίου ἐργαζόμενος εἰργάζετο κατὰ βάθος ὑπὲρ τῆς Ἰταλικῆς ἐνότητος, πάντες οἱ ὑπὲρ ταύτης ἀγωνιζόμενοι, ὅ,τι δῆποτε καὶ ἄλλως ἐφρόνουν περὶ Καβούρ καὶ περὶ Πεδεμοντίου, εἰργάζοντο ἐμμέσως ὑπὲρ τῶν σχεδίων τοῦ Καβούρ. Ὁ Ματζίνης διατρίβων ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπετέλει ἐνταῦθα ἀληθῆ δύναμιν ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἰταλικῆς ἐνότητος διὰ τῶν προκηξεων αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν ἐπιστολῶν καὶ διὰ τῆς ἐπιδράσεως αὐτοῦ ἐπὶ τὴν φιλελευθέραν δημοσίαν γνώμην. Τῷ δὲ 1856 ἀμέσως μετὰ τὸ τέλος τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, οἶονεὶ προαισθανόμενος τὸν νέον πόλεμον καὶ ἐννοῶν τὸ ἐπὶκαιρον νέας ἐξεγέρσεως ἐν Ἰταλίᾳ, ἐποιήσατο δημοσίας προκηρύξεις πρὸς συλλογὴν χρημάτων χάριν ἀγορᾶς ὀπλων. Τὸ αὐτὸ ἔτος καὶ ὁ Ι. Γαριβάλδης μετὰ πολλὰς πλάνας, ἃς ὑπέστη μετὰ τὴν ἐκ Ῥώμης φυγὴν τοῦ 1849, ἐφάνη ἐπὶ τῆς νήσου Καπρέας, καθ' ὃν χρόνον ὁ Ὀρσίνης (ἶδε περαιτέρω) ἐδραπέτευεν ἐκ τῶν φυλακῶν τῆς Μαντούης (κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1856), ἐπαναστατικὴ δὲ ἀπόπειρα ἐγένετο ἐν τῷ δουκάτῳ Μοδένης, καὶ νέαὶ συνωμοσίαι ἀνεκκλύπτοντο καὶ πολυάριθμοι συλλήψεις ἐγίνοντο ἐν Τοσκάνῃ καὶ ἐν Νεαπόλει, ἐν τῷ παπικῷ δὲ κράτει ὁ λαὸς ἀπῆτει ἐπιμόνως τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Αὐστριακοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς.

Ταῦτα πάντα συνετέλουν ἵνα τὸ Ἰταλικὸν ζήτημα καταστῇ κατὰ μικρὸν ζήτημα ἡμερήσιον ἐν τῇ καθόλου πολιτικῇ τῆς Εὐρώπης. Ἀλλ' αἱ ἐνέργειαι τοῦ Καβούρ πρὸ πάντων ἐστρέφοντο εἰς τὴν εὐρεσιν συμμάχων ἐξωτερικῶν. Εἶπομεν ὅτι αἱ μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας σχέσεις τοῦ Πεδεμοντιακοῦ κράτους ἦσαν ἄρισταί καὶ κράτισται. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς Ῥωσσίας ἀμέσως μετὰ τὸ τέλος τοῦ

πολέμου συνῆψεν ἡ αὐλή τοῦ Ὁσίου, ἥτις κατελήφθη ὑπὸ μεγίστης διὰ τὴν ἐν τῷ Κριμαϊκῷ ἡσθάνετο μνησικακίαν πρὸς τὴν κατ' αὐτῆς πολέμου τῷ 1855 λόγους τοὺς ὠθοῦντας τὸ μικρὴν Γαλλίαν. Ἡ μετριοπάθεια μὲν τὴν Ῥωσσίαν ἐν ταῖς περὶ τὸν πόλεμον ἐγκαινισθεῖσα εἰς Ῥωσσίαν, ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τὸ Ἰταλικὸν κράτος. Ἡ αὐλή Ῥωσσίας ἵνα περιποιήσῃ ἑαυτῇ τοσοῦτον δὲ ἰσχυράπευσεν ἡ τὴν φιλίαν καὶ εὐμένειαν τῆς αὐτῆς εἰς τα σχέδιά της, ἵνα τῶν πρὸς τὸ Πεδεμόντιον διδὲ τῷ Τσάρῳ τὴν δῆλωσιν ἡμετέραν τοῦ Πεδεμοντίου συμμαχίας καὶ ἡ Ῥωσσία ἀμέσως μετὰ ἐπιδεικτικῶς πρὸς τὸ Πεδεμόντιον διπλωματῶν αὐτῆς τὸ 1856 συνηγόρει θερμῶς ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας πρὸς λύσιν τοῦ Πεδεμόντιον φιλίαν καὶ ἀπροῆγον πρὸ πάντων αἱ μετὰ πεδούμεναι καὶ αὐξανόμεναι

Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ῥωσσία κιν τοῦ 1856. — Ἡ μετὰ Ῥωσσογαλλικὴ φιλία ἐποίησεν ὅσον διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Ναπολέοντος Γ' φιλικὴν προσ

(1) Συμμαχίαν ἐννοητέον οὐχὶ στρατιωτικὴν ἀλλὰ τὴν γενικωτέραν συμμαχικὴν σφραγιστῶν ὑπογραφείσης συνθήκης τῶν πάντων τῶν ὑπογραψάντων τὴν συνθή-

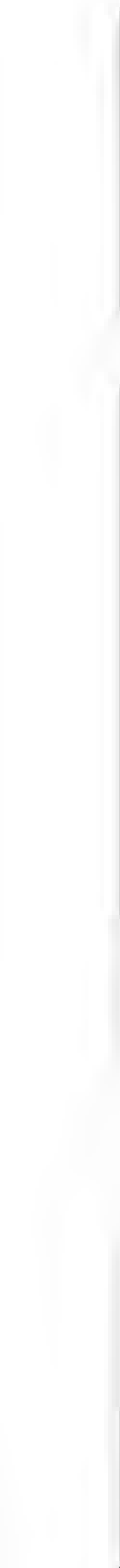
ναντίον δὲ οἱ πρὸ τοῦ πολέμου ὑπάρχοντες λόγοι τῆς στενῆς ὁ
 ένώσεως τῶν δύο κρατῶν καθίσταντο νῦν ἐπιτακτικώτεροι. Ἡ
 σία τοῦ Ἀλεξάνδρου Β' διὰ τοῦ πολέμου περιελθούσα εἰς ἀπορ
 ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης καὶ ἀπολέσασα τὴν πρώτην αὐτῆς ἐν
 ρεία τῶν μεγάλων Δυνάμεων τιμητικὴν θέσιν, εἶχεν ἀνάγκην
 χίας ἢ τοῦλάχιστον προσεγγίσεως σπουδαίας πρὸς τὸν κρατα
 νῦν θεωρούμενον τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν καὶ πρὸς τὸν ἐν τ
 τῆς πολιτικῆς δυνάμεως καὶ δόξης διατελοῦντα Ναπολέον
 Οὗτος δὲ ἐσεμνύετο ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν φιλίᾳ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ν
 Ἀλεξάνδρου Β' τοῦ θεωροῦντος νῦν τὸν αὐτοκράτορα τῶν
 φίλον καὶ ἀδελφὸν καὶ ἰσότιμον ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τῶν Εὐρ
 ἡγεμόνων. Πρὸς τούτοις ἀμφότερα τὰ κράτη συνέδεν ἀρ
 πρὸς ἄλληλα ἢ Αὐστρία. Ἄλλως δὲ ὁ Ἀλέξανδρος Β' διὰ τε
 τὴν Γαλλίαν φιλικῶν σχέσεων ἤλπιζε νὰ ἀπαλλαγῇ ταχέως τ
 τικῶν τινῶν ὄρων τῆς Παρισιανῆς συνθήκης καὶ νὰ ἀποκατασ
 τινι μέτρῳ τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ Ῥωσικὴν ἐπιρροήν. Αἱ τῇ
 ἐγκαινισθῆσαι φιλικαὶ σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν ἐνίσχ
 τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπιδεικτικῶς καὶ ἐπεσφραγίσθησαν δι' ἡγε
 ἐπισκέψεων. Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1857 ὁ τοῦ Τσάρου ἀδελφὸς
 δοῦξ Κωνσταντῖνος μετέβη εἰς Παρισίους πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ
 λέοντος καὶ ἔτυχεν ἐνταῦθα τιμητικωτάτης καὶ ἐγκαρδιωτάτ
 δοχῆς. Πρὸς ἀποδοσιν δὲ τῆς ἐπισκέψεως ταύτης μετ' ὀλίγον
 Ἰουλίον τοῦ 1857) ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος εἰς Βαρσ
 ἐξάδελφος αὐτοῦ πρίγκιψ Ἰερώνυμος Ναπολέων, ἵνα χαιρετίση
 ρους τοῦ αὐτοκράτορος τὸν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ τότε εὕρισ
 Τσάρον. Ἄλλ' αἱ ἐπιδεικτικαὶ αὗται φιλοφρονήσεις μεταξὺ
 αὐλῶν τοσαύτην ἐποίησαν ἐντύπωσιν εἰς τὴν δημοσίαν γνώμη
 λόγος ἐγένετο νῦν ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ σπουδαῖος περὶ ἐπι
 συνομολογήσεως Ῥωσσογαλλικῆς συμμαχίας ῥητῆς, ἐλέγετο ἰ
 πρίγκιψ Ναπολέων ἦτο κομιστὴς σχεδίου τινὸς τοιαύτης συμ
 Φαίνεται ὅμως ὅτι αἱ φῆμαι αὗται ἦσαν ὑπερβολικαὶ καὶ ὅτ
 σκοπος τῆς ἀποστολῆς τοῦ πρίγκιπος Ναπολέοντος ἦτο ἡ πε
 σκευὴ συνέντευξέως τινος τοῦ Τσάρου μετὰ τοῦ Ναπολέον
 Ἀλλ' οὐχ ἦττον αἱ φῆμαι ἐκείναι ἐτάραξαν ὀλίγον καὶ τοὺς
 μους κυκλους, καὶ ἰδίως τὴν Ἀγγλικὴν αὐλήν, καὶ ὁ Ναπολι
 ρασκευαζόμενος εἰς συνέντευξιν μετὰ τοῦ Τσάρου ἐνόμισεν ὅτι

διὰ τῆς συνεντεύξεως ταύτης καὶ τὸ ἐπελθὼν ἀποτέλεσμα ἠλλοίωσεν ἢ ἐξουδετέρωσεν ἢ σπουδὴ καὶ ἡ προθυμία τοῦ τορος τῆς Αὐστρίας σπεύσαντος εἰς Βεῖμκρην, ἵνα χαιρετίσῃ τὴν Ῥωσσίαν ἐπανακάμπτοντα Τσάρον. Καὶ οὕτω μὲν ἡ προσήγγισεν ὀριστικῶς τῷ Ναπολέοντι Γ' καὶ δι' αὐτοῦ ἐν διατίθῃ εὐμενῶς πρὸς τὰ σχέδια τοῦ Καβούρ. Ἀλλὰ τὰ σὺν Καβούρ εὗρισκον συνεργοὺς καὶ ἐν ταῖς τάξεσι τῶν αἰταίων τῶν συνωμοτῶν.

Ἡ συνωμοσία τοῦ Ὀρσίνη. — Ὁ κόμης Φήλιξ Ὀρσίνη, γέννηται ἐξ εὐγενοῦς Ἰταλικοῦ οἴκου ἐν τῷ παπικῷ κράτει τῷ 1844 ὡς μέλος μυστικῆς ἐταιρείας καταδικάσθη ἰσοβίῳ τερῶν, διὰ τῆς κατὰ τὸ 1846 δοθείσης ὑπὸ τοῦ Πίου Θ' πολιτικῶν ἐγκλήματων ἀμνηστίας Πάβει τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ τῷ 1848 μετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Ῥώμης καὶ διωρίσθη Ἀγκῶνος, ἀλλὰ μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας εἰς Ἀγγλίαν, ὁπόθεν μετέβη ὕστερον ὡς ἐπίτροπος τοῦ εἰς Γαλλίαν καὶ εἰς Ἰταλίαν. Ἀλλ' ἐνταῦθα συλληφθεὶς καθ' Ἐλντοῦξ, ὁπόθεν δραπτεύσας τῷ 1856 μετέβη εἰς Γαλλίαν, ὅθεν ἐνταῦθα μετὰ δύο ἄλλων Ἰταλῶν συνωμοτῶν (οὐχὶ Ματθίου τοῦ Ρουδίου καὶ τοῦ Πιέτρι ἐποίησαντο τρομερὰν κατὰ τοῦ Νεπολίου φονικὴν ἀπόπειραν. Τὴν ἑσπέραν τῆς 2/14 Ἰανουαρίου 1857 ὡρὰν ὁ Ναπολέων μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ μετέβαινον εἰς τὸ θέατρον τοῦ μελοδράματος, ὁπότε ἡ ἄμαξα εἰς τὴν ὁδὸν Λεπелλιέ, ἐρρίφθη βόμβα τις (ἐκ τοῦ εἶδους τοῦ ἐκτοτε βόμβα Ὀρσίνη). Ἡ βόμβα αὕτη δὲν ἐφθασε μέχρι τῆς ἄμαξας, ἀλλ' ἐφόνευσεν 20 περίπου ἀνθρώπους ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. μετὰ τοῦτο ἄλλη ὁμοία βόμβα ῥιφθεῖσα ἐπίσης κατὰ τῆς αὐτοκράτορος κατέρριψε τὸν ἑτερον τῶν ἵππων τῆς ἀμάξης καὶ ἐστάθη ἡ ἄμαξα, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἡ βασίλισσα ἐξήρχοντο αὐτῆς, τρίτη τις βόμβα ἐρρίφθη ὑπὸ τὴν καὶ ἐπὶ τῆς φοβερᾶς καταστροφῆς. Πάντων τῶν περικύβητοι κατηρειπώθησαν ἐκ τῶν θραυσμάτων τῶν βομβῶν, αἱ ἐκ παραθύρων ἐθραύσθησαν καὶ αἱ ὁδοὶ ἐπληρώθησαν αἵματος, θρώπων φονευθέντων ἢ πληγωθέντων, ἐξ ὧν 30 ἦσαν τῆς ἀστυνομίας. Ὁ ἀξιωματικὸς τῆς ἀστυνομίας Ἐρβέρτ καθ' ἣν στιγμὴν ἡ θυρίδα τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀμάξης ἐπληρώθη βαρέως, ὁ σ

τοῦ γεγονότος τῆς 2/14 Ἰανουαρίου, εἶπε καὶ τάδε : « Ἐγκλημ ἀπόπειραι δὲν δύνανται νὰ ταράξωσιν οὔτε τὴν ἀσφάλειάν μου παρόντι, οὔτε τὴν εἰς τὸ μέλλον πίστιν μου. Ὅταν ἐγὼ ζῶ, ἡ αὐτοκρατορία μετ' ἐμοῦ, καὶ ὅταν ἐγὼ πέσω φονευόμενος, ἡ κρατορία θελεῖ ἔτι μᾶλλον στερεωθῇ διὰ τοῦ θανάτου μου, ἀγανᾶκτησις τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ θὰ ᾧσι νέον ἔρπυσμα ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ υἱοῦ μου ». Συνωδᾷ δὲ πρὸς τοὺς λόγους καὶ τὰς αὐτοῦ διώρισε τότε καὶ ἀντιβασιλεῖν μέλλουσας ν' ἀναλάβῃ τὴν βέρνησιν ἐν περιπτώσει οἰουδῆποτε κινδύνου καὶ συγκειμένην αὐτοκρατεῖρας, δύο πριγκίπων τοῦ Βοναπαρτικοῦ οἴκου, τοῦ τάρχου Πελισσιέ καὶ ἐκ τινων ὑπουργῶν, πρὸς οὓς συνεδῆε μεγίστης οἰκειότητος. Συγχρόνως δὲ ἐψηφίσθη καὶ ἀνόμος περὶ λείας τιμωρῶν διὰ βαρυτάτων ποινῶν τοὺς ἄνευ ἀδείας τῆς δικῆς ἀρχῆς κατασκευάζοντας ὄργανα φονικὰ καὶ πάντας τοὺς σκυνομένους ὡς συνωμότες καὶ ταραχαστικούς· ἐπίσης δὲ ἐψηφίσθη καὶ κατὰ τῶν παρεκτροπῶν τοῦ τύπου καὶ ἡ διοίκησις : πασαν τὴν Γαλλίαν ἔλαβε στρατιωτικώτερον χαρακτῆρα, διεσσαν δὲ προφυλακτικὰ μέτρα ἐν τοῖς μεθορίοις κατὰ τῶν ἐκ τῶν γειτονικῶν χωρῶν εἰς τὴν Γαλλίαν εἰσερχομένων ξένων. Ἀλλ' ἐπὶ τῇ μεγίστῃ ἐπιδρασιν ἡσκησεν ἡ τοῦ Ὀρσίνι ἀπόπειρα ἐπὶ τὴν ρικὴν πολιτικὴν τοῦ αὐτοκράτορος.

Ὁ Ναπολέων, εἴτε ἀληθῶς αἰσθανόμενος νῦν τὴν ἀνάγκην νὰ πλίσῃ τοὺς κατ' αὐτοῦ συνωμοτοῦντας εἴτε ἀπλῶς ποιούμενος τοιοῦτον πρόφασιν, ἐζήτησε νὰ καρπωθῇ τὸ γεγονός καὶ ὑπὲρ ἐξωτερικῆς αὐτοῦ πολιτικῆς. Χάριν δὲ τοῦ τοιούτου σκοποῦ σπεύθη τῇ 13/25 Φεβρουαρίου καὶ τις πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴ τοσίνη γραφείσα ἐκ τῶν φυλακῶν τῇ 31/11 Φεβρουαρίου καὶ ἐξήθετο τὸ αἷτιον τῆς φονικῆς ἀποπειρας. « Πλησιάζων, ἔλεγεν ἐν τῇ ἐπιστάτῃ ὁ δεσμώτης, εἰς τὸ τέλος τοῦ σχεδίου μου, θέλω ὑστάτι νὰ καταβάλλω προσπάθειαν, ἵνα ἔλθω πρὸς ἀρωγὴν τῆς Ἰταλίᾳ ἀνεξαρτησία τῆς Ἰταλίας εἶναι ἡ τελευταία μου σκέψις, ἡ ἐννοητέα τῶν τελευταίων λόγων, οὓς ἀπευθύνω τῇ Ὑμετέρᾳ Μεγαλειότητι ἐπιτρέψῃτε ἵνα ἡ Γερμανία βοηθήσῃ τῇ Αὐστρίᾳ. Τοῦτο δύναται πράξῃτε ὅταν θέλητε, καὶ ἐκ τῆς θελήσεως ταύτης ἐξαρτᾶται εὐδαιμονία καὶ ἡ δυστυχία τῆς Ἰταλίας. Ἀναμνήσθητε ὅτι οἱ ἔχουσιν τὸ αἷμα αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ Ναπολέοντος τοῦ μεγάλου.

μάζων τὴν πολιτικὴν τοῦ Ματζλίας θεωρίας καὶ σχέδια τοῦ Ἡ ὑπηρετήτη ἐν τῷ συμμαχικῷ στ σκείας τῷ Ναπολέοντι, ἀλλ' ἐγέν κτως πολεμούντων. Πᾶσα ἡ μετ Αὐστριακοῦ στρατοῦ κατεχρμένα δινῶν ἐθειλοντῶν ἀπειλούντων τ καὶ κωλύόντων τὴν πρὸς τὸ Τυρ της. Οἱ Γαριβαλδῖνοι κατέλαβον λανον, ὅπερ καταλαμβάνοντες ἡ λωσι τὸν κατὰ μέτωπον ὑπὸ τοῦ θαλλόμενον Αὐστριακὸν στρατὸν ἀμνηχανίαν. Τοῦτο ἠνάγκασε τὸ μάλιστα ἡ ὑπὸ τὸν κόμητα Στα ἐκ 12 χιλιάδων ἀνδρῶν συγκειμ ἡττήθη (8/20 Μαίου) ὑπὸ τῶν λίπη τὸ Πεδεμοντιακὸν ἔδαφος νὰ περιορισθῇ ἐν Λομβαρδίᾳ εἰς πρὸ τῆς διαβάσεως τοῦ Τικίνου ταν σημαντικὴν ἐν Παλίστρῳ (χικὸς στρατὸς ῥαγδαῖος νῦν ὤρμ ἐν τῇ ἐσπευσμένη ὑποχωρήσει α ψῶσι τὴν γέφυραν τῆς Βουφφα Ναπολέων μετὰ τῆς αὐτοκρατ ταχείᾳ προελάσει αὐτοῦ ἀπὸ τοῖ πρὸ τῆς γεφύρας (23/4 Ἰουνίου) ἰσχυροτέρου ἢ ὅσον προσεδόκα, ἠναγκάσθη νὰ ἐπίσχη τὴν πορ ἀναμείνη μέχρις οὗ ἦλθεν ὁ Μάι νος κινήσεως πρὸς τὰ πλάγια ἀναγκάσῃ τοῦτον εἰς ὑποχώρη ἀντέστησαν γενναϊότατα εἰς τὸν ἐπίθεσιν Ναπολέοντα, μικροῦ δει τῶν Ζουάβων (1) αὐτοῦ, ἂν μὴ

(1) Ζουάβοι ἐκαλοῦντο ἐν ἀρχῇ οἱ ἰ λικοῦ στρατοῦ, ἀλλ' εἴτα δοθέντος το

—

ἰ.

γ

κ

θ

θ

0

ο

ω

ἰ

ε

ἰ

ι

ἰ

γ

φ

κ

ς

τ

κ

τ

έ

κ

τ

κ

α

υ

α

ι

λ

τ

α

γ

ε

λ

ι

Γαλλί
κατελ:
εἶχεν ἰ
ἀφορισ
ἰδίου,
νῦν, ὁ
τείας,
ἀνεκάλ
πρὸς τ
συμβο
πικτὺν
ἀναφω
νουήλ,
εἰς τήν
μετὰ 1
τοῦ Σ:
Ὁ Γα
κατὰ
603),
Συεσσι
Ἐμμα
πρὸς τ
αὐτοῦ
οἶονδής
πρίρας
ἐναντίο
ἐνταῦθ
τῆς 1/
καὶ τῷ
ἀποκλε
Γαλλικ
κράτος
κατ' οὐ
τίας, ἀ
μετ' ὅλ
αὐτῆς.

πέρας. Ὁ Κάβουρ προβλέπων τους ἐί

κυβέρνησις ἡσθάνετο τὴν ἀνάγκην οἱ
 Ῥώμης, ἀλλὰ τοῦλάχιστον τῆς ἀπο-
 τευμάτων ἐκ Ῥώμης, διότι ἡ παρουν-
 τῆς ἐλευθερωθείσης Ἰταλίας ἐθεωρεῖτ-
 τῆς ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας. Ἀλλὰ καὶ
 κην ν' ἀνακαλέσῃ τὰ στρατεύματα
 κρούῃ εἰς τὴν εὐαισθησίαν τοῦ νέου
 νὰ μὴ δυσχερεστήσῃ τῷ Πάπα καὶ τ-
 ἀφοῦ ματαίως εἰργάσθῃ ἵνα φέρῃ πε-
 λικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ Πάπα
 μαίκοῦ ζητήματος, συνωμολόγησε με-
 ρος Ἐμμανουὴλ τὴν συνθήκην τοῦ 1
 Διὰ ταύτης ἡ μὲν Γαλλία ὑπισχνεῖτ-
 στρατεύματα αὐτῇ ἐκ τῆς Ῥώμης,
 θανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ φρουρῇ τὰ
 τίων τῶν ἐπιδρομῶν τῶν ἀτάκτων σι-
 προσβολῆς κατὰ τῆς παπικῆς ἐπικ-
 τοῦ δημοσίου χρέους τοῦ κράτους το-
 κὸν κράτος προσαρτηθεισῶν κτήσασ-
 ταύτης ὁ Βίκτωρ Ἐμμανουὴλ ὑπεχ-
 νῶν τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους
 πόλιν τῆς Ἰταλίας. ἵνα μαρτυρηθῇ
 τὴν Ῥώμην ὡς εἰς πρωτεύουσαν. Ἡ
 καὶ τῆς Ἰταλικῆς βουλῆς, ὡς νέαν π-
 δειμοντίου, ἀλλὰ τοῦ Ἰταλικοῦ βασ-
 τεύουσαν τοῦ μεγάλου δουκὸς τῇ
 τρικωτέραν κατέχουσιν θέσιν ἐν τῇ Ἰ-
 ρινῶς ἐλύθη καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν ζήτη-
 λύσις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ζητήματος ἐπὶ
 γάλου Γερμανικοῦ ζητήματος.

(Hobler Kennomnist)», τοῦ αἰζαφνιστοῦ τῶν πόλεων (Staatevertilger)» (1), τοῦ ἀποθεοῦντος τὸν Νηπολέοντα (Napoleonvergötterer)» (2) κατὰ τήνταντες τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρός συνώνυμον τῷ ἀπολιτικῷ τολμήματι» διὰ τοῦ χαρακτηριστικοῦ λογίου: «ὁ Βίσμαρκ εἶναι τὸ πολιτικὸν τόλμημα (Bismark ist der Staatsstreich)». Καὶ ὅμως ἡ πρώτη ἐμφάνισις τοῦ Βίσμαρκ ἐν τῇ Βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων δὲν ἐδικαιολόγει ἐν πᾶσι τὰς ἀπαισίας περὶ τοῦ ἀνδρός προρρήσεις τῶν φιλελευθέρων αὐτὶ ἐμελλε νὰ κυβερνήσῃ ἄνευ προϋπολογισμοῦ καὶ νὰ ἐκθέσῃ τὸ κράτος εἰς τυχοδιωκτικὰ ἐγχειρήματα πολιτικῆς μεγελομηνίας». Ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων ἐκήρυξεν, ἐντολῇ τοῦ βασιλέως, ὁ νέος ὑπουργὸς τῇ 17/29 Σεπτεμβρίου, ἥτοι 6 ἡμέρας μετὰ τὸν διορισμὸν του, ὅτι ἡ κυβέρνησις, ἵνα μὴ αὐξήσῃ τὰ πρὸς συνεννόησιν παρεμβαλλόμενα κωλύματα, ἀπέσυρε τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ 1863, ἵνα ὑποβάλῃ αὐτὸν κατὰ τὴν προσεχῇ σύνοδον μετὰ νέου σχεδίου διοργανώσεως τοῦ στρατοῦ. Ἀλλὰ τῇ ἐπαύριον (18/30 Σεπτεμβρίου) ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ βουλευτικῇ ἐπιτροπείᾳ προέβη εἰς διακήρυξιν βαθεῖαν ποιήσασαν αἰσθησιν ἐν τε τῇ Πρωσίᾳ καὶ ἐν τῇ Γερμανίᾳ καὶ ἐν ἀπάσῃ τῇ Εὐρώπῃ. «Ἡ Πρωσία, εἶπε, πρέπει νὰ συμπήξῃ τὰς δυνάμεις αὐτῆς διὰ τὴν κατὰλληλον στιγμὴν, ἥτις παρῆλθεν ἄλλοτε ματαιίως. Τῆς Πρωσίας τὰ ὅρια, ὅπως ἐδημιουργήθησαν ὑπὸ τῆς Βιενναίας συνθήκης, δὲν εἶναι εὐνοϊκὰ διὰ τὴν ὀργανικὴν ἐνότητα τοῦ κράτους. Οὐχὶ διὰ λόγων καὶ δι' ἀποφάσεων τῶν πλειοψηφητῶν λύονται τὰ μεγάλα ζητήματα τοῦ παρόντος χρόνου — τοῦτο ὑπῆρξε τὸ σφάλμα τῶν ἐτῶν 1848 - 1849 — ἀλλὰ δι' αἵματος καὶ σιδήρου» (3). Ὁ Βίσμαρκ, ἀποσύρων τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ 1863, ἵνα ὑποβάλῃ αὐτὸν κατὰ τὴν προσεχῇ σύνοδον, δὲν κατήργει τὰς ἐκτάκτους δαπάνας τὰς ἀναγκαίας διὰ τὸν στρατόν. Διὰ τοῦτο ἡ βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων ἐκήρυξε τῇ 25/7 Ὀκτωβρίου ἀντισυνταγματικὴν τὴν πρᾶξιν τῆς κυ-

(1) Ἐν τινι βουλευτικῷ αὐτοῦ λόγῳ ὁ Βίσμαρκ εἶχε κηρυχθῇ κατὰ τῆς ἐκάρξεως τῶν μεγάλων πόλεων ὡς καθισταμένων διηνεκῶν ἐστιῶν τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐπαναστάσεων.

(2) Διὰ τὸ τόλμημα τῆς 20/2 Δεκεμβρίου τοῦ 1851.

(3) Τοιαῦτα περίπου, ὡς γνωστὸν, διεκήρυξεν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ βουλῇ τῷ 1867 ὁ Ἀλέξανδρος Κουμουνδοῦρος διαρκούσης τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως.

βερνήσεως προκινούσης εἰς δαπάνην μὴ ἐγκριθέσθαι ὑπ' αὐτῆς. Ἀλλ' ὁ Γουλιέλμος Α' ἀπήντησεν εἰς τὴν τριχύτην διακήουξιν τῆς βουλῆς διορίσας τὸν Βίσμαρκ τῇ ἐπ' αὐτὸν (26/8 Ὀκτωβρίου) ὀριστικὴν πρόεδρον τοῦ ὑπουργείου. Ἡ γερουσία ὑπεστήριξε πάλιν τὴν κυβέρνησιν κατὰ τῆς βουλῆς ἐγκρίνουσα τὸ ἀρχικὸν σχέδιον τοῦ προϋπολογισμοῦ, οἷον ὑπεβλήθη τοῦτο ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως. Ἀλλ' ἡ βουλή ἐκήρυξεν ἀντισυνταγματικὴν καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἄκυρον καὶ ὥς μὴ γενομένην τὴν ἀπόφασιν τῆς γερουσίας. Εἰς τὰς διαμάχας ταύτας ἔθηκε παροδικὸν τέρμα ἡ τῇ 1/13 Ὀκτωβρίου κηρυχθεῖσα λήξις τῶν ἐργασιῶν τοῦ κοινοβουλίου. Ἀλλ' ἡ προσεχὴς σύνοδος ἤρξατο κατὰ τὰς πρῶτας ἡμέρας τοῦ νέου ἔτους (29/10 Ἰανουαρ.) μετὰ σφοδρᾶς προσβολῆς τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων κατὰ τῆς κυβερνήσεως, ἀφοῦ ἐν τῇ πρὸς τὸν βασιλικὸν λόγον ἀπαντήσῃ κατηγορεῖτο αὕτη ὡς ἔνοχος παραβιάσεως τοῦ συντάγματος. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἀπήντησεν ὅτι ἡ κυβέρνησις δὲν ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ παραβιάζουσα τὸ σύνταγμα ἀπλῶς διότι ἐκυβέρνηα μετὰ προϋπολογισμοῦ μὴ ἐγκριθέντος ὑπὸ τῆς βουλῆς, διότι, μὴ ὑπαρχούσης συμφωνίας μεταξὺ τῶν δύο νομοθετικῶν βουλῶν, καθῆκον τῆς κυβερνήσεως ἦτο νὰ κυβερνᾷ χωρὶς νὰ διαταραχθῇ ἡ πολιτεία μεχριστοῦ ἐπιτευχθῇ ἡ μεταξὺ τῶν δύο βουλῶν συμφωνία. Καὶ ὁ Βίσμαρκ δὲ ἐκήρυττεν ὅτι, τοῦ νόμου μὴ προβλέψαντος τὴν περίπτωσιν τῆς μεταξὺ τῶν δύο βουλῶν διαφωνίας, ἡ κυβέρνησις ὤφειλε, μεχριστοῦ τὸ κενὸν ἐκεῖνο τοῦ συντάγματος πληρωθῇ, νὰ κυβερνᾷ ἄνευ φορολογικῶν νόμων. Τοιαῦται συγκρούσεις, ἔλεγεν, εἶναι ζητήματα ἐξουσίας· ἀφοῦ ἡ ζωὴ τοῦ κράτους οὐδεμίαν στιγμὴν δύναται νὰ παύσῃ, ὁ ἔχων τὴν ἐξουσίαν ἀσκεῖ αὐτὴν κατὰ τὸ φρόνημα αὐτοῦ. Μάτην ἡ βουλή τῶν ἀντιπροσώπων ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸν βασιλέα ἀπὸ τῆς 10/22 Μαΐου ἐποιήσατο λόγον περὶ τοῦ χάσματος τοῦ ἀνοιγομένου μεταξὺ τῶν συμβούλων τοῦ στέμματος καὶ τῆς χώρας καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς μεταβολῆς καὶ προσώπων καὶ συστήματος ἐν τῇ κυβερνήσει. Ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ ἀπαντήσῃ αὐτοῦ ἀπέκρουσεν ἐντόνως τὴν ἀξίωσιν τῆς βουλῆς περὶ κοινοβουλευτικῆς κυβερνήσεως ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας τῆς βουλῆς ὑποδεικνυομένης. Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας (15/27 Μαΐου) ἐκηρύχθη πάλιν ἡ λήξις τῶν ἐργασιῶν τοῦ κοινοβουλίου χωρὶς νὰ ψηφισθῇ ὁ προϋπολογισμός. Κατακραυγὴ καὶ θύελλα διαμαρτυρήσεων οὖν ἠγέρθη ἐν τῷ φιλελευθέρῳ τύπῳ κατὰ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Βί-

(1863), εἶτα δὲ ὁ Δανικὸς πόλεμος (1864), χωρὶς νὰ μετρίκσωσι τὴν πρὸς τὴν βουλὴν σύγκρουσιν, ἔστρεψαν ἐν μέρει τὴν προσοχὴν τῆς κοινῆς γνώμης ἀπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ συνταγματικοῦ ζητήματος εἰς ζητήματα ἐξωτερικὰ καὶ εἰς πολέμους ἐξωτερικοὺς μεγάλους.

Τὸ Γερμανικὸν ζήτημα κατὰ τὸ ἔτος 1863. — Τὸ πρῶτον σπουδαῖον ἔργον τοῦ Βίσμαρκ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ πολιτικῇ, ὑπῆρξεν ἡ μετὰ τῆς Ῥωσσίας συμμαχία τοῦ 1863 ἐν τῷ Πολωνικῷ Ζητήματι, ἡ ἐλκύσασα τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἀλεξάνδρου Β' καὶ τῆς Ῥωσικῆς κυβερνήσεως πρὸς τὴν Πρωσσίαν καὶ ἐπὶ μεγάλῃν σειρὰν ἐτῶν δεσμεύσασα τὴν Ῥωσσίαν εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ Βίσμαρκ. Διότι ἐνῷ ἡ Γαλλία μετ' αὐτῆς δὲ καὶ ἡ Ἀγγλία καὶ αὐτὴ ἡ Αὐστρία ἐπωφεληθεῖσαι τὴν ἐκρηξίν τῆς Πολωνικῆς ἐπαναστάσεως (ἥτις παραβαλλομένη ὑπὸ στρατιωτικὴν ἔποψιν πρὸς τὸν μέγαν ἐπαναστατικὸν πόλεμον τοῦ 1830-1831 οὐδεμίαν εἶχε σπουδαίαν σημασίαν, καὶ ἀρξάμενη περὶ τὸ ἔαρ τοῦ 1863 κατεστάλη περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους τούτου) ἐκήρυξαν πόλεμον διπλωματικὸν κατὰ τῆς Ῥωσσίας, ἡ Πρωσσία οὐ μόνον δὲν μετέσχε τῆς διπλωματικῆς ταύτης στρατείας, ἀλλὰ καὶ συνωμολόγησε συνθήκην μετὰ τῆς Ῥωσσίας σκοποῦσαν τὴν ταχεῖαν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως. Οὕτω ἡ Πολωνικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1863 ὑπῆρξε τὸ τέρμα τῆς ἀπὸ τοῦ 1857 ἐγκλινισθείσης Ῥωσσογαλλικῆς φιλίας καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς στενωτέρας προσεγγίσεως μεταξὺ Πρωσσίας καὶ Ῥωσσίας.

Τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ Βίσμαρκ ἤρξατο τῆς ἐν Γερμανίᾳ ἐναντίον τῆς Αὐστρίας πολιτικῆς αὐτοῦ στρατείας. Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας μετὰ τὰς συμφορὰς τοῦ 1859 θέλων νὰ καταστῇ δημοτικὸς ἐν τε τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ κράτει καὶ ἐν Γερμανίᾳ, ἐν Αὐστρίᾳ μὲν ἐνεκαίνισε τῷ 1861 εἰδὸς τι συνταγματικοῦ πολιτεύματος μετὰ λίαν περιορισμένων φιλελευθέρων θεσμῶν, ἐν Γερμανίᾳ δὲ ἐκάλεσε τῷ 1863 σύνοδον τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων ἐν Φραγκφούρτῃ, ἵνα σκεφθῶσι περὶ μετὰρρυθμίσεως τοῦ συντάγματος τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας κατὰ τρόπον μᾶλλον φιλελεύθερον καὶ μᾶλλον συνάδοντα πρὸς τοὺς ὑπὲρ ἐνώσεως πόθους τοῦ Γερμανικοῦ ἔθνους. Τὴν πρόσκλησιν τοῦ Αὐστριακοῦ αὐ-

τοκράτορος ἐδέχθησαν πάντες οἱ Γερμανοὶ ἡγεμόνες καὶ μετέβησαν εἰς Φραγκφούρτην, ἤλθε δὲ νὰ μεταβῇ αὐτόσε καὶ ὁ βασιλεὺς Γουλιέλμος τῆς Πρωσίας, ἀλλ' ἐκωλύθη ὑπὸ τοῦ Βίσμαρκ ἀντιστάντος εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ βασιλέως μέχρι παραιτήσεως. Τὸ ἐν τῇ ἡγεμονικῇ συνόδῳ τῆς Φραγκφούρτης ἀνακοινωθὲν Αὐστριακὸν σχέδιον ἀπέβλεπεν εἰς σύστασιν κοινοβουλίου Γερμανικοῦ παρὰ τῷ ὁμοσπονδιακῷ συμβουλίῳ, ἀσκοῦντος λίαν περιορισμένα νομοθετικὰ δικαιώματα διὰ τὴν ὅλην ὁμοσπονδίαν καὶ ἀπαρτιζομένου ἐκ κοινοβουλευτικῶν ἐπιτροπειῶν ἐκλεγομένων ἐκ τῶν κοινοβουλίων τῶν διαφόρων Γερμανικῶν κρατῶν κατὰ τὸ παλαιὸν Αὐστριακὸν σχέδιον (ἴδ' σελ. 293). Τὸ νέον Αὐστριακὸν σχέδιον ἐσκόπει κυρίως, ὑπὸ τὸ πρότχημα ἀπατηλῶν παραχωρήσεων εἰς τὴν φιλελευθέραν ἐν Γερμανίᾳ κοινὴν γνώμην, καθ' ὃν χρόνον αὕτη ἦτο σφόδρα δυσμενῶς διατεθειμένη κατὰ τῆς Πρωσικῆς κυβερνήσεως, νὰ στερεώσῃ τὴν δύναμιν καὶ ἐπιρροὴν τῆς Αὐστρίας ἐν Γερμανίᾳ. Οἱ ἡγεμόνες, σχεδὸν πάντες, ἐδέξαντο τὸ Αὐστριακὸν σχέδιον, ἀλλ' ἡ Πρωσικὴ κυβέρνησις, εἰς ἣν ἀνεκοινώθη, ἀπέρριψεν αὐτό. Ὁ Βίσμαρκ ἐν τῇ ἀπαντήσῃ αὐτοῦ ἔλεγεν ὅτι Γερμανικὴ βουλὴ παρὰ τὸ Γερμανικὸν ὁμοσπονδιακὸν συμβούλιον συνερχομένη καὶ ἀντιπροσωπεύουσα τὸν ὅλον Γερμανικὸν λαὸν ἔδει νὰ ᾔναι ἀπόρροια ἀμέσου καθολικῆς ψηφοφίας, ἐκλεγομένων τῶν βουλευτῶν ἐν ἐκάστῳ κράτει ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ, οὐχὶ δὲ ἀντιπροσωπευόντων ἀπλῶς τὰ κοινοβούλια τῶν ἰδιαιτέρων κρατῶν. Οὕτω ὁ Βίσμαρκ καθ' ὃν ἀκριβῶς χρόνον ἐκυβέρνηεν ἐν Πρωσίᾳ μετὰ μειονοψηφίας 50 συμπολιτευομένων βουλευτῶν ἐναντίον πλειονοψηφίας ἀντιπολιτευομένων 270 καὶ διὰ προϋπολογισμῶν μὴ ἐγκρινομένων ὑπὸ τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων, παρίστατο ἐν Γερμανίᾳ συνήγορος βουλῆς Γερμανικῆς ἐκ τῶν σπλάγχχνων τοῦ ὅλου Γερμανικοῦ ἔθνους διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας ἀπορρεούσης, θίγων οὕτω τὰς πλέον εὐαίσθητους χορδὰς τῆς Γερμανικῆς φιλοπατρίας καὶ ὑπέρμαχος παριστάμενος τοῦ διακαεστάτου ἐθνικοῦ πόθου τῶν Γερμανῶν. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ κοινὴ γνώμη ἐν Γερμανίᾳ τοσοῦτον ὀλίγον συνεκινήθη τότε ἐκ τῆς φιλελευθέρας ταύτης καὶ ἐθνικῆς Γερμανικῆς πολιτικῆς τοῦ ἀντιδραστικωτάτου καὶ ἀπολυταρχικωτάτου ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐν Πρωσίᾳ φαινομένου ἀνδρός, ὅσον συνεκινήθη καὶ ἐκ τῆς πρωτοβουλίας τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας ὑπὲρ μεταρρυθμίσεως τοῦ συντάγματος τῆς ὁμοσπονδίας. Καὶ ὅμως ὁ Βίσμαρκ ὁ ἀπολυταρχικῶς κυβερνῶν ἐν Πρωσίᾳ

ἦτο εὐλικρινὲς πρόθυμος εἰς φιλελευθέρους προαγωγὰς ἐν Γερμανίᾳ
 πρὸς ἐπίτευξιν τῆς πολιτικῆς ἐνότητος. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ Βίσμαρκ
 δὲν εἰργάζετο τότε ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῆς Γερμανίας, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς
 μεγάλυνσεως τῆς Πρωσσίας, καὶ οἱ λόγοι του ἐν ταῖς Πρωσσικαῖς

κτῆρα μελοπατοῖας Πρωσσικῆς.

τῆς Π

ανίας.

1848

ροέλθει

των ὑπὲρ

καὶ προ

ρίδος

οὔ Βίς

ἀρχῶν.

ον ἐπὶ

ἐντεῦθε

καὶ ἐν

αὶ τῆς

καὶ ο

τῆς Αὐ

ανίας,

ἄλλὰ κ

έσον τῇ

ὀστρίαι

ἰλῆξῃ

τείνον

τωρ τ

ἰς ὑφισ

τρίας

1862

δι' ἰγ

63. Ἡ

ὶ νὰ ἀπ

δὲν ἦ

, ὡς ἀτ

αἷμα

Φρειδερίκου Ζ' ψηφισθὲν σύνταγμα διὰ τὴν ὅλην Δανικὴν μοναρχίαν, περιλαμβανομένων καὶ τῶν δουκάτων. Οἱ κάτοικοι τούτων, ἐπειδὴ ἐν Ὀλσατία καὶ Σλεσβίκῳ ἰσχύει ὁ Σκλιος νόμος ὁ μὴ ἐπιτρέπων τὴν εἰς θήλειαν γραμμὴν μεταβίβασιν τῆς ἀρχῆς, διεμαρτυρήθησαν κατὰ τοῦ νέου συντάγματος καὶ ἐπεκαλέσαντο τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ συμβουλίου, θέλοντες νὰ ἀποτελέσωσι Γερμανικὸν κράτος ἴδιον ὑπὸ τὸν νόμιμον θεωρούμενον ὑπ' αὐτῶν κληρονομον τῆς ἀρχῆς δοῦκα Αὐγούστεμβούργου (Σλεσβίκου - Ὀλσατίας - Σενδεrbουργ-Αὐγούστεμβούργου). Τὸ συμβούλιον τοῦτο, ὅπερ καὶ πρότερον εἶχεν ἀπειλήσει τὴν Δανίαν διὰ κατοχῆς τῶν δουκάτων ἐὰν τὰ περὶ διαδοχῆς τοῦ Δανικοῦ θρόνου ἀποφασισθέντα ἐν Λονδίνῳ τῷ 1852 ἐκηρύσσοντο ὡς θεμελιώδης νόμος ἐν Δανίᾳ, νῦν ἀμέσως ἀποδέξάμενον τὴν αἴτησιν τῶν δουκάτων ἐπεμψε στρατεύματα ὁμοσπονδικὰ πρὸς κατοχὴν αὐτῶν. Σαξωνικὰ καὶ Ἀννοβερικὰ στρατεύματα ἐβάδισαν κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1863 εἰς τὴν Ὀλσατίαν, ἣν καὶ κατέλαβον ἅπασαν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ νέου ἔτους, τῶν Δανῶν ὑποχωρούντων ἀμαχητεὶ πρὸ τῶν Γερμανικῶν στρατευμάτων ἐν Ὀλσατία. Τότε δὲ μεγάλη σύνοδος ἔθνικὴ ἐν Κιέλῳ τοῦ Σλεσβίκου συγκροτηθεῖσα τῇ 15/27 Δεκεμβρίου ἐκήρυξεν ὡς ἡγεμόνα νόμιμον τῶν δουκάτων τὸν Αὐγούστεμβούργου Φρειδερίκον, ὅστις μετὰ τρεῖς ἡμέρας (18/30 Δεκεμβρίου) εἰσῆλθεν ἐν θριάμβῳ εἰς τὸ Κιέλον Ἀλλ' οἱ Δανοὶ οἱ ἐκκενώσαντες τὴν Ὀλσατίαν δὲν ἐνόουν ν' ἀποχωρήσωσι τοῦ Σλεσβίκου. Καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ Ἀγγλικῷ κοινοβουλίῳ καὶ ἐν τῷ Ἀγγλικῷ τύπῳ σφοδραὶ ἠγέρθησαν κατακραυγαὶ καὶ οἱ Δανοὶ ἐνθαρρυνόμενοι ἐντευθεν παρσκευάζοντο εἰς ἄμυναν, ὁ Βίσμαρκ ἐπεισε τὴν Αὐστριακὴν κυβέρνησιν ἵνα ἐνούμεναι συμμαχικῶς Αὐστρία καὶ Πρωσσία ἀφήσωσι κατὰ μέρος τὸ Ὁμοσπονδικὸν συμβούλιον καὶ τα μικρότερα κράτη καὶ ἀναλάβωσιν αὐταὶ τὸ ὅλον ζήτημα τῶν αὐτῶν. Ἡ πρότασις τοῦ Βίσμαρκ ἦτο κατὰ βῆμα ὡς εἶδομεν, ἀπέβλεπεν ἡ Γερμανικὴ πολιτικὴ εὐστρία, ἡ μέχρι νῦν διὰ τῆς Ὁμοσπονδίας καὶ δικοῦ συμβουλίου ζητοῦσα νὰ ἄρξῃ ἐν Γερμανίᾳ τὴν δύναμιν τῆς Πρωσίας, παρσύρθη εὐκολῶς πολιτικῆς καὶ ἀπέδειξατο τὰς προτάσεις τοῦ Βίσμαρκ κρᾶτη ἀπῆρτησαν νῦν παρα τῆς Δανίας

μνημονευθέντος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν συντάγματι, μὴ συναινέσαντος δὲ τοῦ Δανικοῦ ἀνακτοβουλίου, ἀμέσως ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον. Στρατός νῦν Αὐστροπρωσικός ὑπὸ τὸν Πρώσσον στρατάρχην Βράγγελ, τοῦ Πρωσσικοῦ στρατοῦ τεταγμένου ὑπὸ τὸν ἀνεψιὸν τοῦ βασιλέως Φρειδερίκον Κάρολον, τοῦ δὲ Αὐστριακοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Γάβλεντζ, εἰσῆλθον εἰς τὸ Σλεσβίκον καὶ ἐκείθεν εἰς τὴν Ἰουτλανδικὴν χερσόνησον. Οἱ Δανοὶ πρὸ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἡνωμένου στρατοῦ τῶν πολεμίων ὑπεχώρησαν μέχρι τῆς περιφήμου ὀχυρωματικῆς γραμμῆς τοῦ Δύππελ (ἐν Σλεσβίκῳ ἀπέναντι τοῦ Σόνδερβουργ) ἵνα ἀμύνωνται ἐνταῦθα ἀσφαλῶς. Ἀλλ' οἱ Πρώσοι ἀρξάμενοι (τῇ 16/28 Μαρτίου 1864) τῆς κατὰ τῶν φοβερῶν ὀχυρωμάτων προσβολῆς ἐπὶ τρεῖς ὅλας ἐβδομάδας ἐμάχοντο πρὸ αὐτῶν προχωροῦντες πάντοτε καὶ κατασκευάζοντες παραλλήλους πολιορκητικὰς, ἕως οὗ τῇ 6/18 Ἀπριλίου διὰ γυναιοτατῆς ἐφοδοῦ κατελάβον τὰ ὀχυρώματα ἀπολέσαντες 1200 στρατιώτας καὶ 70 ἀξιωματικούς. Ἡ ἄλωσις τοῦ Δύππελ, ὑπὸ στρατιωτικὴν ἐποψὴν οὕσα κατορθῶμα ἐνδοξότατον τοῦ Πρωσσικοῦ στρατοῦ, ὑπὸ ἐπὶ στρατηγικὴν ἦτο κατ' οὐσίαν τὸ πέρας τοῦ πολέμου, διότι διὰ τοῦ κατορθώματος ἐκείνου ἡ κατάληψις ἀπάσης τῆς Ἰουτλάνδης ἦτο ἀπλῶς ζήτημα χρόνου ἐλαχίστου καὶ ὑπολογισμοῦ ἀπλουστάτου, ἡ δὲ κατάληψις τῆς Ἰουτλάνδης ἀναγκαίως ἐμέλλε νὰ θέσῃ τέρμα ταχὺ εἰς τὸν πόλεμον. Καὶ ἀληθῶς ἅπασα ἡ Ἰουτλάνδη μετ' ὀλίγας ἡμέρας κατελήφθη ἀμέσως διὰ δύο σιρατιῶν, αἵτινες κατὰ δύο διαφοροὺς διευθύνσεις, κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ ἀρχιστρατήγου Βράγγελ, διήλθον τὴν χερσόνησον δεξιόθεν μέχρι Ἀαλβόργου καὶ ἀριστεροθεν μέχρι Βίβοργου. Ἀλλὰ παραλλήλως τῇ ἐργασίᾳ τῶν Αὐστροπρωσικῶν στρατῶν ἤρξαστο νὰ ἐργάζεται καὶ ἡ διπλωματία. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Δύππελ συνεκροτήθη ἐν Λονδίνῳ Συνδιάσκεψις τῶν ἀντιπροσώπων τῶν μεγάλων Δυνάμεων, ἀντιπροσωπευομένης καὶ τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας διὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Σαξωνίας Βίϋστ. Ἀλλ' αἱ ἐργασίαι τῆς Συνδιασκέψεως ταύτης ἐπὶ εἰς ἐβδομάδας παραταθεῖσαι οὐδὲν μὲν ἐπήνεγκον ἀποτέλεσμα ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, ἀπέληξαν δὲ εἰς τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐχθροπραξιῶν. Ἀλλὰ νῦν ἀπάσης τῆς ἡπειρωτικῆς Δανίας κατεχομένης ὑπὸ τῶν συμμάχων ὁ πόλεμος εἶδε νὰ μεταβιβάσθῃ εἰς τὰς Δανικὰς νήσους καὶ πρῶτον πασῶν εἰς τὴν φοβερῶς ὀχυρωμένην νῆσον Ἄλσεν. Εἶδομεν ὅτι ἐν τῷ πολέμῳ τοῦ 1848-1850 οἱ Δανοὶ ἀντίστησαν ἰσχυρῶς κατὰ

συνέλαβε μὲν ὁ Δανικὸς στόλος ἐμπορικά τινα πλοῖα Γερμανικά καὶ ἐν τινὶ ναυμαχίᾳ παρὰ τὴν νῆσον Ἐλγολάνδην εὐ σμικρὰς ἐπὶ νηγε-
ζημίας εἰς δύο Αὐστριακὰς φρεγάτας· ἀλλὰ καθόλου ὁ Γερμανικὸς
στόλος δὲν ἐφάνη ὑποδεέστερος τοῦ Δανικοῦ ναυμαχῶν γενναίως ἐναν-
τίον τοῦ Δανικοῦ στόλου. Τὴν κατὰ θάλασσαν δὲ ταύτην δύναμιν
αὐτῶν ἐπωφελοῦμενοι οἱ Πρωσσοὶ μετεβίβασαν ἀσφαλῶς ὑπο τὸν
πριγκίπα Φρειδερίκον Κάρολον (τὴν νύκτα τῆς 16/28 πρὸς τὴν 17/29
Ἰουνίου) στρατὸν ἐπὶ πολλῶν πλοίων εἰς τὴν Ἀλσεν καὶ ἀπέβησαν εἰς
τὴν νῆσον ὑπὸ τὸ σφοδρότατον πῦρ, ὅπερ κατ' αὐτῶν ἐξηραύνοντο αἱ
κανονιοστοιχίαι τῶν ὑπερθεῖν τοῦ τόπου τῆς ἀποδόσεως ὀχυρωμάτων.
Ἄλλ' οἱ Πρωσσοὶ καὶ ἐνταῦθα ἐδείξαν ἥρωισμὸν ὅμοιον τῷ ἐν Δύπ-
πελ καταλαβόντες ἐξ ἐφοδου τὰ ὀχυρώματα καὶ ἀναγκάσαντες τοὺς
Δανοὺς νὰ φύγωσιν εἰς τὴν νῆσον Φύνεν καταλείποντες τοῖς νικηταῖς
τὰ πλούσια πολεμικοὶ αὐτῶν. Ἀλλὰ νῦν ἡ Δανία, ἡ μέχρι τότε
ὑπὸ τῶν Ἀγγλικῶν ἐνθαρρύνσεως διαβουκολομένη, ἰδοῦσα ἐαυτὴν
πάντοθεν ἐγκαταλειμμένην εἰς τὴν διάκρισιν τῶν νικητῶν καὶ φο-
βουμένη ἀποδᾶσιν εἰς τὰς νήσους Φύνεν καὶ Σελανδῖαν, ἔσπευσε νὰ
διαπραγματευθῇ περὶ εἰρήνης ἀπ' εὐθείας πρὸς τὰς νικητρίας Δυνά-
μεις. Αἱ διαπραγματεύσεις διεξαχθεῖσαι ταχέως ἀπέληξαν τῇ 20/1
Αὐγούστου εἰς τὴν συνομολόγησιν τῶν προκαταρκτικῶν ὄρων τῆς εἰ-
ρήνης, ἣν μετὰ δύο μῆνας ἠκολούθησεν ἡ συνομολόγησις τῆς ὀριστι-
κῆς συνθήκης ἐν Βιέννῃ (18/30 Σεπτεμβρίου). Διὰ τῆς συνθήκης
ταύτης ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας παρητεῖτο ἀπλούστατα πάντα τὰ δι-
καιώματα αὐτοῦ οὐ μόνον ἐπὶ τὰ δουκὰτα Σλεσβίχου καὶ Ὀλσατίας,
ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ δουκάτου Λαουεμβούργου, ὅπερ καὶ αὐτὸ Γερ-
μανικὸν ὃν εἶχε περιέλθει τῷ 1815 ὑπὸ τὸ κράτος τῆς Δανίας (Ἰδ.
Τόμ. Α', σελ. 151), παραχωρῶν ταῦτα εἰς τὸν βασιλέα τῆς Πρωσ-
σίας καὶ εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας. Οὕτω ἔληξεν ὁ Δανικὸς
πόλεμος, ἡ Πρωσία δὲ καὶ ἡ Αὐστρία ἐξηκολούθησαν κατέχουσai
στρατιωτικῶς τὰ δύο δουκὰτα καθιεροῦσαι οὕτω τὸ σύστημα τῆς
ταυτοχρόνου κυριότητος (Condomination).

Ἡ σύμβασις τοῦ Γάσταϊν. — Διὰ τῆς συνθήκης τῆς Βιέννης
(18/30 Ὀκτωβρίου) ἐλύετο μὲν τὸ ζήτημα τῶν παραλείων δουκά-
των ὡς πρὸς τὴν Δανίαν, ἀλλὰ δὲν καθορίζετο ἡ θέσις αὐτῶν ἐν
Γερμανίᾳ καὶ ἀπέναντι τῆς Γερμανίας. Οἱ Πρωσσοὶ καὶ Αὐστριακοὶ

συμμ
μειχρ
σωσι
κάτε
μαχι
πάσι
εἰς ο
γου
θέλω
τάς
Αὐγι
τινα
τὴν
τικῇ
πρὸς
Πρω
ξαν
ἐπὶ
δι' ἐ
μένη
τορο
νου
στρι
στου
εἰς τ
κάτε
σίας
ἀποζ
'ἢ
ἀλλ'
θείσις
λον
Λαοι
ρωθε
ρήθη

— Ἐν τούτοις τὸ ἐν Γάσταϊν γεγονός
 ὤστροπρωσσικῆς συμμαχίας, ἐνταυτῷ
 ὅο κρατῶν συγκρούσεως. Ἡ Αὐστρία,
 ἰλιτικὴν θέσιν τὴν δημιουργηθεῖσαν τῇ
 ροσῆγγισεν αὐθις εἰς τὴν Γερμανικὴν
 περιορίσῃ τὴν δύναμιν τῆς Πρωσσίας·
 παραλβίοις δουκάτοις ὑπὲρ τοῦ δουκὸς
 ολεμήσῃ τοὺς περὶ προσαρτήσεως τῶν
 ας. Ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά. Ἡ Πρωσσία
 ἀπέναντι τῆς Ὁμοσπονδίας καὶ πᾶ-
 τῆς Αὐστρίας ἐμελλε νὰ θεωρήσῃ ὡς
 αζομένην. Πρὸς ἀσφάλειαν τῆς Πρωσ-
 ν Γερμανία εἶδει νὰ μὴ ἐπέλθῃ προσέγ-
 οσπονδίας, ἀλλ' αὕτη μὲν εἶδει νὰ ἐκμη-
 ριασθῇ μόνῃ μετὰ τῆς Πρωσσίας. Πο-
 ῖσως ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ νέου
 ἐφοβεῖτο ὑπὸ στρατιωτικὴν ἐποψίν τὴν
 τρίας καὶ τῶν ἐν Γερμανίᾳ συμάχων
 συγκροτηθέντι ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ
 ντων καὶ τῶν στρατηγῶν Μόλτκε (ἀρ-
 κοῦ ἐπιτελείου τοῦ Πρωσσικοῦ στρατοῦ)
 ἵν διαικητῆς τοῦ Σλεσβίκου, ἀπεφασί-
 ; εἰς τὴν Αὐστρίαν, καὶ ἐπὶ κινδύνῳ ἔτι
 ἐν ἤθελε ν' ἀφήσῃ μετ' ἀδιαφορίας τὰ
 εἰς τὴν μετὰ τῆς Αὐστρίας συμμαχίαν.
 4/16 Μαρτίου ἐγκυκλίου αὐτῆς πρὸς
 εἰ αὐτὰ νὰ προβῶσιν ἀμέσως εἰς ἐπι-
 κλίου ἀπὸ 14/26 Μαρτίου ἡρώτα τὰ
 ρωσσία νὰ ἐλπίζῃ ἐπὶ τὴν συνδρομὴν
 ε προσβληθῇ ὑπὸ τῆς Αὐστρίας. Συνγ-
 κοινὴν γνώμην ἐν Γερμανίᾳ ὑπὲρ τῆς
 ἀντιδράσῃ κατὰ
 ρος, νὰ προσβάλῃ
 ντασσομένου ὁμο-

δέου και Σαρλουί, ὅτε δὲ περὶ σπουδαιοτέρων ἀντικειμένων, ἐξ ὧν
 δὲν ἀπεκλείετο ἡ Γαλλικὴ Ἑλβετία καὶ τὸ ζήτημα τοῦ ἀκριβῶς ἐν
 Πεδιμοντίῳ ἴδει νὰ ἀχθῇ τὸ τῆς γλώσσης ὄριον». Ἡ μνημονευθεῖσα
 μεταξὺ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Πρωσίας συμμαχικὴ συνθήκη τῆς 4/16
 Μαρτίου ἐγένετο ἐν γνώσει καὶ συναινέσει τοῦ Ναπολέοντος καὶ πα-
 ρορμήσει μάλιστα τῆς Ἰταλίας ἐκ μέρους αὐτοῦ, τὸ μὲν ἵνα ὑπο-
 χρεωθῇ ἡ Πρωσία ἀπέναντι τῆς Γαλλίας, τὸ δὲ ἵνα αἱ δυνάμεις τῆς
 Πρωσίας ἐξισωθῶσι πρὸς τὰς τῆς Αὐστρίας. Ὁ Ναπολέων, ὅπως
 πολλοὶ τότε ἐν Εὐρώπῃ, ἐνόμιζε, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1866, ὅτι ἡ
 Πρωσία δὲν ἦτο ἰσόπαλος πρὸς τὴν Αὐστρίαν ἅμα καὶ πρὸς τὰ ἄλλα
 Γερμανικὰ κράτη, ὧν τὰ πλεῖστα καὶ ἰσχυρότατα ἐξ ἀρχῆς τῆς κρί-
 σεως ἐφαίνοντο συντασσόμενα τῇ Αὐστρίᾳ. Συνεφερὲς λοιπὸν τῇ Γαλ-
 λίᾳ ἵνα οἱ ἀγωνισταὶ καταστῶσιν ἰσοπαλοὶ καὶ ὁ ἀγὼν ἀμφίροπος,
 ἵνα παρασχεθῇ αὐτῇ ἐμπλωτέρον ἐδαφὸς ἐπεμβάσεως καὶ θεοῖς καὶ
 ιδιότης διαιτητοῦ. Πλὴν τούτου, διὰ νὰ ἦναι πολιτικῶς παρσκευα-
 σμένος δι' οἰονδήποτε ἐνδεχόμενον, ἤλθε καὶ εἰς θετικωτέρας διαπραγ-
 ματεύσεις πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς διαμχόμενους. Καὶ πρῶτον μὲν
 προέτεινε τῇ Πρωσίᾳ συμμαχίαν ἐπιθετικὴν ἅμα καὶ ἀμυντικὴν,
 καθ' ἣν ἡ Γαλλία ἐμελλε νὰ καλεσθῇ συνέδριον Εὐρωπαϊκὸν πρὸς πρό-
 ληψιν τοῦ πολέμου, ἐν τῷ συνεδρίῳ δὲ τούτῳ ἐμελλε νὰ προτείνῃ ἵνα
 τὰ μὲν παράλβια δουκῆτα προσαρτηθῶσι τῇ Πρωσίᾳ, ἡ δὲ Βενετία
 τῇ Ἰταλίᾳ. Καθ' ἣν περίπτωσιν τὸ συνέδριον δὲν συνήρχετο (καὶ εἰς
 τὴν περίπτωσιν ταύτην ἀπέβλεπεν ὁ Ναπολέων καὶ ταύτην ἐπέδιωκε),
 τῆς Αὐστρίας μὴ θελούσης νὰ συμμετάσχη τούτου, ἡ μὲν Πρωσία
 ἴδει νὰ κηρύξῃ δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τὸν
 πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας, ἡ δὲ Γαλλία νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν αὐ-
 τῆς μετὰ 300 χιλιάδων ἀνδρῶν. Περαιτουμένου δὲ τοῦ πολέμου διὰ
 τῆς νίκης, ὡς εἰκός, τῶν συμμάχων (Γαλλίας, Πρωσίας καὶ Ἰτα-
 λίας) ἡ μὲν Πρωσία εἰς τὸ κράτος αὐτῆς ἴδει νὰ προσαρτήσῃ χώ-
 ρας Γερμανικὰς οἰκουμένας ὑπὸ 8 ὡς ἑγγιστα ἑκατομμυρίων κατοί-
 κων, ἡ Ἰταλία νὰ λάβῃ τὴν Βενετίαν, ἡ δὲ Γαλλία νὰ ἐπεκταθῇ
 παρὰ τὸν Ῥῆνον ὀλίγην μὲν χώραν λαμβάνουσα
 ἀπ᾽ ἄσας τὰς παρὰ τὸν Ῥῆνον Βαυαρικὰς καὶ Ἑσσι

(1) Περὶ τῶν ὁρίων τούτων ἴδ. Τόμ. Α', σελ. 86).

ζετο ἡ πολιτικὴ ἡ ζητοῦσα τὴν προσάρτησιν τῶν δουκάτων, ὑπὲρ ἧς συνηγόρουν καὶ αἱ ἐν τοῖς δουκάτοις αὐτοῖς ἀριστοκρατικαὶ τάξεις. Ἄλλ' ἡ βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων ἐξηκολούθει τὴν σφοδρὰν αὐτῆς κατὰ τῆς πολιτικῆς τοῦ Βίσμαρκ ἀντίπραξιν καὶ ἡ περίφημος σύγκρουσις ἐξηκολούθει νὰ ὑφίσταται ἐν πάσῃ αὐτῆς τῇ ἀκμῇ. Τῇ 2/14 Ἰανουαρίου 1865 ἡ βουλὴ αὕτη εἶχεν ἀπορρίψει οὐ μόνον τὸν προταθέντα αὐτῇ περὶ στρατοῦ νόμον, ἀλλὰ καὶ τὴν πρότασιν περὶ συνολογήσεως δανείου πρὸς παρασκευὴν στόλου, ἐκηρύχθη δ' ἡ βουλὴ καὶ κατὰ τῆς προσαρτήσεως τῶν δουκάτων καὶ ὑπὲρ τοῦ δουκὸς Αὐγουστεμβούργου. Ὅτε δὲ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1866 (3/15 Ἰανουαρίου) συνῆλθε τὸ κοινοβούλιον, τοσοῦτον σφοδρὰ ἦτο ἡ ἀντιπολίτευσις ἐν τῇ βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων, ὥστε ἡ κυβέρνησις ἔσπευσε νὰ κηρύξῃ τὴν λήξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς (10/22 Φεβρουαρίου) πρὶν ἢ παρέλθωσι 40 ἡμέραι ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν δὲ τοῦ 1866 μέχρι τοῦ Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀναφοραὶ ἀπηυθύνοντο πρὸς τὸν βασιλέα ἀπὸ πολλῶν ἐπαρχιῶν τῆς Πρωσίας ἰναντίον τῆς πολεμικῆς πολιτικῆς τοῦ Βίσμαρκ. Ἐν μέσῳ τῆς θυέλλης ταύτης τῆς δημοτικῆς κατὰ τοῦ Βίσμαρκ ἐν πάσῃ τῇ Γερμανίᾳ ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως θερμοκέφαλός τις νεανίας ἐκ τῆς νοτίου Γερμανίας Κάρολος Κών, μαθητὴς πρότερον τῆς γεωργικῆς σχολῆς, ἦλθεν εἰς Βερολῖνον, ἵνα σώσῃ τὴν Γερμανικὴν πατρίδα ἀπὸ τοῦ μεγάλου ἐχθροῦ αὐτῆς, καὶ τῇ 25/7 Μαΐου περὶ τὴν 7 μ.μ. ὥραν, ὅτε ὁ Βίσμαρκ ἐπέστρεφεν ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων εἰς τὴν κατοικίαν αὐτοῦ, δις ἐκ τοῦ πλησίον ἐπυροβόλησε κατ' αὐτοῦ διὰ πολυκρότου. Ἄλλ' ὁ Βίσμαρκ μετὰ τὸν δεύτερον πυροβολισμόν ὥρμησε καὶ συνέλαβε τὸν φονέα· ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν συνέλαμβανεν αὐτὸν ἐκ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐγένετο τρίτη ἐκπυροσκόπησις καὶ ὁ Βίσμαρκ ἐπλήγη ἑλαφρῶς κατὰ τὸν δεξιὸν ὤμον. Ἄλλ' ὁ φονεὺς ἔλαβε τὸ φονικὸν ὄπλον εἰς τὴν ἀριστερὰν καὶ δις ἔτι ἐπυροβόλησε κατὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ· καὶ ἡ μὲν πρώτη σφαῖρα διεπέρασε τὸν ἐπενδύτην τοῦ Βίσμαρκ, ἡ δὲ δευτέρα ἐπλήγωσεν ἑλαφρῶς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ χωρὶς νὰ ἐμπαγῇ βαθέως. Ὁ βασιλεὺς Γουλιέλμος μετέβη ἀμέσως εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Βίσμαρκ, ἵνα συγχαρῇ αὐτῷ. Πάντες οἱ πρίγκιπες τοῦ βασιλικοῦ οἴκου, στρατηγοί, ὑπουργοί, ἔσπευσαν νὰ συγχαρῶσι φονικὴ ἀπόπειρα, οὔτε ἡ ὥς ἐκ θαύματος ἐν τῇ φιλελευθέρᾳ Πρωσίᾳ καὶ ἐν τῇ λοι

τοῦ ε
κοινο
τὸν ἔ
προδ
Γερμ
μαρκ
ἀφοπ
ἡ Αὐ
ἀφοπ
ἡ Πρ
πολε
σιν, ·
νεσεν
ἀποτ
χθησι
δράσι
ρυξεν
θετεν
δὲ δι
βλενι
διεμα
τὴν σ
Τὸ α
τῆς δ
κατ'
Σλεις
κητῇ
στρα
Αὐστ
κατὰ
ἀλλ'
καὶ ἐ
μου ἔ
μενος
μόνοι
ὅτι ὁ

καὶ δείξῃ ὅτι ὁ γὼν ἦτο περὶ τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς Ὁμοσπονδίας, κατὰ τοὺς πόθους τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ, ἐκήρυξεν εἰς τὸ Ὁμοσπονδιακὸν συμβούλιον τῆς Φραγκφούρτης τῇ 28/9 Ἰουνίου ὅτι τὸ ζήτημα τῶν δουκῶν δὲν ἠδύνατο νὰ χωρίσῃ ἀπὸ τοῦ ζητήματος τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς Γερμανικῆς Ὁμοσπονδίας καὶ ὅτι ἦτο ἕτοιμος νὰ διαπραγματευθῇ πρὸς τὰς Γερμανικὰς κυβερνήσεις περὶ τῶν δύο ζητημάτων συναπτομένων ὁμοῦ· συγχρόνως δὲ ἔδωκεν εἰς πάσας τὰς Γερμανικὰς κυβερνήσεις, πλὴν τῆς Αὐστρίας, σχέδιον μεταρρυθμίσεως τοῦ συντάγματος τῆς Ὁμοσπονδίας κατὰ τὰς Πρωσσικὰς θεωρίας. Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦτο ἡ Αὐστρία ἀπεκλείετο ὅλως τῆς Γερμανικῆς Ὁμοσπονδίας, ἡ λοιπὴ Γερμανία ἀπετέλει Ὁμοσπονδίαν, τῆς ὁποίας ἡ στρατιωτικὴ ἡγεμονία ἐν μὲν τῇ βορείῳ Γερμανίᾳ ἐδίδοτο εἰς τὸν βασιλέα τῆς Πρωσίας, ἐν δὲ τῇ νοτίῳ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Βαυαρίας προετεινέτο δὲ καὶ σύγκλησις ἐθνικῆς Γερμανικῆς συνόδου ἢ κοινοβουλίου κατὰ τὸν καὶ πρότερον προταθέντα ὑπὸ τῆς Πρωσίας τρόπον. Ἐνῶ δὲ ἡ Πρωσία τοιαύτας ἐπυρεῖτο προτάσεις ταῖς Γερμανικαῖς κυβερνήσεσιν, ἡ Αὐστρία, τὴν εἰς Ὀλσατίαν εἰσέλασιν τῆς Πρωσίας θεωροῦσα (30/11 Ἰουν.) ὡς πρόκλησιν πρὸς τὴν βίαν, προέτεινε τῷ Ὁμοσπονδιακῷ συμβουλίῳ τὴν ἐπιστράτευσιν παντὸς τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ στρατοῦ πλὴν τοῦ Πρωσσικοῦ. Ἡ Αὐστριακὴ πρότασις ἐγένετο δεκτὴ (2/14 Ἰουλ.) διὰ ψήφων 9 κατὰ 6. Τότε ὁ ἐν τῷ Ὁμοσπονδιακῷ συμβουλίῳ ἀντιπρόσωπος τῆς Πρωσίας διεμαρτυρήθη κατὰ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις τοῦ Συμβουλίου, καὶ ἐκήρυξε, κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως, ὅτι ἡ Πρωσία ἐθεώρει κατηργημένην τὴν μέχρι τοῦδε ἰσχύουσαν περὶ Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας συνθήκην καὶ ὅτι ἦτο ἕτοιμη νὰ συνομολογήσῃ νέαν συνθήκην περὶ νέας ὁμοσπονδίας πρὸς τὰς Γερμανικὰς κυβερνήσεις, αἵτινες ἤθελον φανῇ πρόθυμοι πρὸς τοῦτο. Ἡ διακήρυξις αὕτη ἦτο κήρυξις πολέμου κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τῶν μετ' αὐτῆς ὑποστηριζόντων τὸ τέως ἰσχύον καθεστῶς τῆς ὁμοσπονδίας. Νῦν ἡ Πρωσία εἶπε τὸ μέγα λόγιον κατὰ τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας τοῦ παρελθόντος καὶ ἔρριψε τὸν περὶ τῶν ὅλων κύβον. Καὶ νῦν πρῶτον ἐνοήθη ὅπως οὖν, ἐν Πρωσίᾳ τοῦλάχιστον, ἡ μεγάλῃ πολιτικῇ σπουδαιότητι καὶ ἱστορικῇ σημασίᾳ τοῦ Πρωσσικοῦ διαθήματος, καὶ οὐ μόνον οἱ συντηρητικοί, ἀλλὰ καὶ οἱ φιλελεύθεροι ἐνόησαν ὅτι μεγάλην ἔμελλε νῦν νὰ τελέσῃ ἐντο-

λὴν ἡ Πρωσία καὶ ὅτι κρισιμωτάτη ἦτο ἡ στιγμή διὰ τὸ μελ. Πρωσίας καὶ τοῦ Γερμανικοῦ ἔθνους.

Ἡ πορεία τοῦ πολέμου. — Ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ θύ. Πρωσίας ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου ὑπὸ ἔποψιν στρατιωτικὴν ἢ σοβαρά. Ὀλίγα μόνον καὶ μικρὰ Γερμανικὰ κράτη τῆς βορείο. μανίας συνεμάχουν αὐτῇ, τὸναντίον δὲ ἅπασα ἡ νότιος Γερμα. τὰ ἰσχυρότερα τῶν μικρῶν κρατῶν τῆς βορείου Γερμανίας, τὸ. βερν, ἡ Ἑσση Κασσέλη, ἡ Ἑσση Δαρμστάδη, ἡ Σαξωνία ἦσαν. μαχα τῆς Αὐστρίας. Κατὰ μέτωπον εἶχαν ἡ Πρωσία ὁλόκλη. Αὐστριακὸν στρατόν, ὡς προφυλακὴν δὲ τούτου τὸν οὐκ εὐκαταφ. Σαξωνικόν, ἐνῷ ἐκ τῶν πλαγίων ἦτο ἐκτεθειμένη εἰς τὰς προ. τοῦ νοτίου Γερμανικοῦ στρατοῦ, καὶ κατὰ τὰ νότια δὲ ἠπειλεῖ. τῶν ἐν τῇ βορείῳ Γερμανίᾳ συμμάχων τῆς Αὐστρίας, τοῦ βα. τοῦ Ἀννοβέρου καὶ τοῦ ἐκλεκτοράτου τῆς Ἑσσης. Συμφέρον. μέγιστον τῆς Πρωσίας ἦτο νὰ κωλύσῃ τὴν τῶν πολεμίων ἔνω. παραλύουσα ἢ ἐξαφανίζουσα τοὺς μικροτέρους τῶν πολεμίων νὰ. μετὰ μεγίστων δυνάμεων κατὰ τῆς Αὐστρίας. Ἀνάγκη πρωτίσ. σῶν ἦτο νὰ ποιήσῃ ἐκποδὼν τοὺς ἐν τῇ βορείῳ Γερμανίᾳ, ἐν. τρόπον τινὰ οἴκῳ, πολεμίους. Πρὸς τοῦτο ἀφοῦ ὁ Βίσμαρκ δι. την φορὰν μάτην προτκαλίσας τὴν τε Σαξωνίαν, τὸ Ἀννόβε. τὰ δύο Ἑσσικὰ κράτη νὰ τηρήσωσιν οὐδετερότητα, (ὑπισχνούμε. αὐτὸς ὁμοίαν ἀπέναντι αὐτῶν οὐδετερότητα καὶ σεβασμὸν τῆς ἀ. τησίας καὶ ἀκεραιότητος αὐτῶν), οὐδὲν ἐπέτυχεν, εἰσεβαλὼν τὰ. σικὰ στρατεύματα συγχρόνως εἰς Σαξωνίαν, Ἀννοβερν καὶ. Κασσελην. Ὁ Ἀννοβερνικὸς στρατὸς τέχιστα ἡττηθεὶς δ. παραδοθείσης (17/29 Ἰουν.) ἀπάσης τῆς πολεμικῆς ἀποσκευῇ. 5 χιλ. ἱππῶν εἰς τὸν Πρωσσικὸν στρατόν, ὁ δὲ βασιλεὺς Γ. καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ πρίγκηψ διάδοχος ὑπεχρεώθησαν νὰ κατα. τὸ ἔδαφος τοῦ Ἀννοβέρου. Ἐτι πρότερον μοῖρα τοῦ Πρωσσικοῦ. τοῦ κατέλαβε τὸ Ἐκλεκτοράτον τῆς Ἑσσης, αἰχμαλωτίσας. ἐκλέκτορα Φρειδερίκον Γουλιέλμον (7/19 Ἰουνίου). Καὶ ἡ Σαξ. ἐντὸς τοῦ μηνὸς Ἰουνίου κατελήφθη ἅπασα ὑπὸ τοῦ κυρίου Π. κοῦ στρατοῦ, τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἀναχωρήσαντος μετὰ τοῦ. τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν Βοημίαν, ἵνα ἐνωθῇ ἐνταῦθα μετὰ τοῦ Αὐστ. στρατοῦ. Γενομένη οὕτω ἡ Πρωσία κυρία ἀπάσης τῆς βορείο. μανίας, τοὺς μὲν δύο νοτιογερμανικοὺς στρατοὺς τῶν Βαυαρῶν

τεμπεργίων καὶ τοῦ μεγάλου δουκάτου τῆς Βάδης, μεθ' ὧν ἦσαν ἠνω-
 μέναι καὶ 40 χιλ. Αὐστριακοῦ στρατοῦ, συνεκράτησε δι' ἰδιαιτέρας
 ἐπιτηρητικῆς Πρωσικῆς στρατιᾶς, ἅπασαν δὲ τὴν ἄλλην Πρωσικὴν
 δύναμιν ἔρριψε κατὰ τοῦ ἐκ νότου χωροῦντος Αὐστριακοῦ στρατοῦ,
 μεθ' οὗ ἠνώθη καὶ ὁ Σαξωνικός. Ὁ κύριος στρατὸς ἀριθμῶν ἐν ὅλῳ
 280 χιλ. ἀνδρῶν, ἀφοῦ κατὰ τὰς πρώτας μετὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ πο-
 λέμου ἡμέρας κατέλαβεν ἅπασαν τὴν Σαξωνίαν, εἰσεχώρησεν ἐντεῦ-
 θεν εἰς τὴν Βοημίαν διηρημένος εἰς τρεῖς στρατιάς. Τούτου τὸ μὲν
 κέντρον ἦγεν ὁ τοῦ βασιλέως ἀνεψιὸς πρίγκιψ Φρειδερίκος Κάρολος,
 τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς καὶ διάδοχος Φρειδερίκος
 Γουλιέλμος, τὴν δεξιὰν δὲ πτέρυγα, τὴν καὶ ἀσθενεστέραν, τὴν κα-
 λουμένην στρατιὰν τοῦ Ἑλβα, ὁ στρατηγὸς Herwarth v. Bittenfeld.
 24 δὲ μόνον χιλ. ἀνδρῶν ἀπετέλουν τὴν ἐφεδρείαν τοῦ στρατοῦ τού-
 του. Αἱ τρεῖς αὗται στρατιαὶ κατὰ διαφόρους διευθύνσεις χωροῦσαι
 εἰς Βοημίαν ἐμελλον νὰ ἐνωθῶσιν ἐν Γκίτσιν, ἵνα ἐντεῦθεν ἐνεργή-
 σωσιν ἀπὸ κοινοῦ κατὰ τὸ στρατηγικὸν σχέδιον τοῦ Μόλτκε τὸ συγ-
 κεφαλαιούμενον ἐν τῷ λογίῳ «διηρημένως βαδίζειν, ἠνωμένως προσ-
 βάλλειν (getrennt marschieren, vereint schlagen)». Ἡ ἐνωσις αὕτη
 ἐτελέσθη ἐπιτυχῶς ἀφοῦ ἐν ἀπάσαις σχεδὸν ταῖς κατὰ τὴν πορείαν
 πρὸς τὰς προφυλακὰς τοῦ Αὐστριακοῦ στρατοῦ συμπλοκαῖς ἐνίκησαν
 οἱ Πρώσοι. Καὶ τῇ 17/29 Ἰουνίου ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν πα-
 ρεδίδετο σύμπας ὁ Ἀννοβερανὸς στρατὸς εἰς τοὺς Πρώσσους, αἱ τρεῖς
 Πρωσικαὶ στρατιαὶ εἶχον φθάσει εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Μόλτκε προσδιορι-
 σθέντα σταθμὸν καὶ εἶχον ἀποκαταστήσει τὴν πρὸς ἀλλήλας συγκοινω-
 νίαν, ὥρῳ μόνον ὁδὸν ἀπέχουσαι ἀλλήλων καὶ δυνάμεναι νὰ ἐνεργή-
 σωσιν ἀπὸ κοινοῦ ἐν πάσῃ περιπτώσει. Ἡ εἰδήσις τῆς ἐνώσεως ταύτης
 τοῦ Πρωσικοῦ στρατοῦ τῆς συντελεσθείσης διὰ πολλῶν νικῶν κατὰ
 τοῦ Αὐστριακοῦ ἐλθοῦσα εἰς Βερολίνον ταυτοχρόνως τῇ εἰδήσει τῆς
 παραδόσεως τοῦ Ἀννοβερανοῦ στρατοῦ ἐνέπλησε χαρὰς καὶ ἐνθουσια-
 σμοῦ τοὺς κατοίκους. Καὶ τότε πρῶτον οὐ μόνον ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ
 καὶ ὁ Βίσμαρκ ἐγένετο δημοτικὸς καὶ προσεῖλκυσε μέγα πλῆθος ἐνθου-
 σιώντων πολιτῶν πρὸς τὴν κατοικίαν αὐτοῦ καὶ ἐδημηγόρησε πρὸς
 αὐτὸ ἐν μέσῳ ζωηροτάτων ἀνευφημιῶν. Τὴν ἐσπέρην δὲ 14/20 π. 1
 Γουλιέλμος, Βίσμαρκ, Μόλτκε, Ρόον ἀπῆλθον ἐπὶ
 τὸ στρατόπεδον τοῦ Γκίτσιν, ἐνθα ἔφθασαν τ
 τότε ὁ βασιλεὺς ἀνέλαβε τὴν ἀρχιστρατηγίαν ἐπὶ

τοῦ. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Αὐστριακὸς ἀρχιστράτηγος Βένεδ κεντρώσει ἅπαντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ εἰς θέσιν οὐ μακρὰν κειμένην. Τὸ σχέδιον τοῦ Βένεδεκ, ἀπατηθέντος ἐν ἀρχῇ ρείας τῆς ἀριστερᾶς Πρωσικῆς πτέρυγος τῆς ὑπὸ τὸν Ἰ Πρωσσίας (ἥτις διὰ τῆς Σιλεσίας ἐχώρει πρὸς τὴν Βοημί εἰσβάλη εἰς τὴν Πρωσικὴν Σιλεσίαν. Ἀλλ' ὅτε ὁ Αὐστριακ τηγος ἐνόησε τὸ σχέδιον τῶν πολεμίων ἔσπευσεν ἀμέσως μίαν, ἵνα κωλύσῃ τὴν ἔνωσιν τοῦ Πρωσικοῦ στρατοῦ. προσβάλη ἐνταῦθα τὰς Πρωσικὰς στρατιάς, τὴν μίαν μ λην, μετὰ συμπάσης τῆς ἡνωμένης στρατιᾶς αὐτοῦ, πρι χρόνως καὶ τὰς τρεῖς παρατάττων καθ' ἐκάστης χωρι ἀνεπαρκεῖς, αἵτινες δὲν κατώρθωσαν νὰ κωλύσωσι τὴν Πρωσίων. Οὕτω δὲ ὁ Βένεδεκ οὐ μόνον ἀπώλεσεν ἱκανὸν χιλιάδας ἀνδρῶν) ἐν ταῖς μεγάλαις ἐκείναις συμπλοκαῖ εὐρέθη ἀντιμέτωπος καὶ σχεδὸν ἐν μέσῳ τῶν τριῶν Πρω τιῶν. Ἐν τοιαύτῃ θέσει εὐρισκόμενος καὶ θεωρῶν τὸν σι μετὰ τὰς οὐχὶ ἀσημάντους ἀπωλείας, ἃς ὑπέστη ἤδη ἐπαρκῇ εἰς νέας μάχας, ἐμήνυσε τῷ αὐτοκράτορι ὅτι ἤθελι τὴν μεγάλην πρὸς τοὺς πολεμίους σύγκρουσιν. Ἀλλὰ λ γὴν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν σύγκρου τὸν στρατὸν αὐτοῦ εἰς μάχην οὐ μακρὰν τοῦ φρουρίου παρὰ τὴν κώμην Σαδόβαν. Κατὰ τὴν περίφημον μάχη θας ἡ τοῦ Königgrätz τὴν συγκροτηθεῖσαν τῇ 21/3 Ἰου τὴν ἐπαύριον τῆς ἀφίξεως τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου εἰς δον, κατ' ἀρχὰς ἐκλόνησαν οἱ Αὐστριακοὶ τὰς τάξεις τ διὰ τοῦ ἰσχυροῦ αὐτῶν πυροβολικοῦ. Μάτην ὁ πρίγκιψ Κάρολος ἠγωνίσθη ἐπὶ ὥρας ὅπως ἐκδιώξῃ τοὺς Αὐστρι κατεχομένου ὑπ' αὐτῶν ὄχυροῦ ὑψώματος τοῦ Χλούμ. Ἐ κλήρους τρία σώματα Πρωσικοῦ στρατοῦ ἐμάχοντο στριακῶν. Καὶ ἤδη λόγος ἐγένετο ἐν τοῖς περὶ τὸν βασιῦ ὑποχωρήσεως τοῦ πεζικοῦ διὰ τῆς βοήθειας τοῦ ἱππικι μ.μ.) ἠγγέλθη ἡ ἐκ τοῦ πλαγίου προσβολὴ τῆς Αὐστρια ξεως ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ διαδόχου. Ἡ προσβολὴ αὕτ τὸ κέντρον τοῦ Αὐστριακοῦ στρατοῦ, ὅπερ προσεδιήθη ὑπὸ τοῦ Πρωσικοῦ κέντρου, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ ὑπὸ τῆς ἰ

σικῆς πτέρυγος (1), οὕτω δὲ ἐπῆλθεν ἡ πλήρης ἥττα τῶν Αὐστριακῶν (2). Ὁ Πρωσικὸς στρατὸς μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς Σαδόβας ἐξηκολούθησε τὴν νικηφόρον αὐτοῦ πορείαν μέχρι τοῦ Πρεσβούργου καὶ τῶν ἐγγὺς τῆς Βιέννης· καὶ ἤδη οἱ Πρώσοι στρατιῶται ἀπὸ Νικολσβούργου ἔβλεπον διὰ νυκτὸς τὰ φῶτα τῶν οἰκιῶν τῆς Βιέννης, ὅποτε ἡ διὰ τῆς μεσιτείας τῆς Γαλλίας συνομολόγησις τῆς ἀνακωχῆς καὶ τῶν προκαταρκτικῶν ὄρων τῆς εἰρήνης ἐν Νικολσβούργῳ (14/26 Ἰουλίου) ἔθηκε τέρμα εἰς τὴν πορείαν τοῦ πολέμου.

Ἐνῶ δὲ ὁ μέγας ὑπὸ τὸν Βένεδεκ Αὐστριακὸς στρατὸς ἠττάτο κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν Πρώσων, ὁ ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ τὸν ἀρχιδουκά Ἀλβέρτον τεταγμένος Αὐστριακὸς στρατὸς ἐνίκα κατὰ κράτος τὸν ἐπιτιθέμενον κατ' αὐτοῦ τετραπλάσιον Ἰταλικὸν στρατὸν ἐν ταῖς μάχαις τῆς Κουστόζζας (12/24 Ἰουνίου) καὶ ἠνέγκαζεν αὐτὸν εἰς ὑποχώρησιν πέραν τοῦ παρορίου ποταμοῦ Μιγκίου, ἐν εἶχον διαβῆ οἱ Ἰταλοί. Ἡττήθησαν δ' οἱ Ἰταλοί καὶ κατὰ θάλασσαν ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῆς Λίσσης (8/20 Ἰουλίου), καίτοι ὁ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Περσάνο Ἰταλικὸς στόλος ἦτο ἰσχυρότερος τὸν ἀριθμὸν καὶ εἶχε πολλῶ πλείονα θωρηκτὰ τοῦ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Τεγετχῶφ Αὐστριακοῦ στόλου. Ἀλλ' ὁ ἐν Ἰταλίᾳ πόλεμος δὲν ἔλαβε σπουδαίας διαστάσεις, διότι οἱ Αὐστριακοὶ δὲν κατεδίωξαν τοὺς Ἰταλοὺς πέραν τοῦ Μιγκίου, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος Ἰωσήφ συνφδὰ

(1) Τῆς στρατιᾶς ταύτης τῆς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Herwarth v. Bittenfeld μόνον μία καὶ ἡμίσεια μεραρχία μετέσχε τῆς μάχης, ἀλλὰ καὶ αὕτη μὴ δυνηθεῖσα νὰ διέλθῃ ἐγκαίρως τὸ ποτάμιον Bistritz, ἐλλείπει γεφυρῶν. βραδέως (μεταξὺ τῆς 2 καὶ 3 μ. μ. ὥρας) ἔωθασεν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης, ἀλλ' οὐχ ἥττον συνετέλεσεν εἰς τὴν νίκην, διότι ἀντιταγθεῖσα κατὰ τῶν ἐν τῇ ἀριστερᾷ πτέρυγι τῆς Αὐστριακῆς παρατάξεως Σαξῶνων ἀπέωσε τούτους ἐν συγχύσει πρὸς τὸ Αὐστριακὸν κέντρον.

(2) Οἱ Αὐστριακοὶ κατάρθωσαν νὰ σώσωσι τὸ ἰσχυρὸν αὐτῶν πυροβολικὸν διὰ τῶν πρὸ τῆς μάχης πρὸς τοῦτο παρεσκευασμένων ἐπὶ τοῦ ἁλβίου γεφυρῶν. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ ἰσχυρὸν πυροβολικὸν τῶν Αὐστριακῶν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἔλαβε τὸ σπουδαιότατον μέρος, διὰ τοῦ πυροβολικοῦ δὲ τούτου ἐρρουρήθη ἡ ὑποχώρησις τοῦ Αὐστριακοῦ στρατοῦ. Τούναντίον δὲ τῶν Πρώσων τὰ ἀκηρλεγῇ τυφέκια τῆς ἐφευρέσεως Δρούς ἦσαν τελειότερα τῶν Αὐστριακῶν τυφεκίων, καίτοι μεγάλην ῥοπὴν ἡ διαφορὰ αὕτη δὲν ἤσκησεν ἐπὶ τὴν ἔκβασιν τῆς μάχης, ὥς συνήθως νομίζεται. Ἐν τῇ μάχῃ τῆς Σαδόβας οἱ Αὐστριακοὶ ἀπώλεσαν 24,400 εἰς νεκροὺς ὁμοῦ καὶ τραυματίας καὶ 19,800 εἰς αἰχμαλώτους, κατέλιπον δὲ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ 161 τηλεβόλα (160 Αὐστριακὰ καὶ 1 Σαξωνικόν), 5 σημαίας, χιλιάδας τυφεκίων καὶ ἑκατοντάδας ἀμαξῶν. Αἱ ἀπώλειαι τῶν Πρώσων ὑπελογίσθησαν εἰς 9,153 νεκροὺς καὶ τραυματίας (ἐν οἷς 359 ἦσαν ἀξιωματικοί).

πρὸς τὰς γενομένας πρὸ τοῦ πολέμου μυστικὰς πρὸς τὸν Ναπολέοντα συμφωνίας, καὶ διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὸν βόρειον στρατόν, τὴν μὲν Βενετίαν προσήνεγκε τῇ Γαλλίᾳ, τὸν δὲ ἐν Ἰταλίᾳ στρατὸν ἐκάλεσε πρὸς βορρᾶν, ἵνα ἐνωθῇ μετὰ τῶν λειψάνων τοῦ βορείου στρατοῦ πρὸς ἄμυναν τῆς Βιέννης. Ἀλλ' ὥς εἶπομεν, τὴν κατὰ τῆς Βιέννης Πρωσικὴν ἐπίθεσιν προέλαβεν ἡ ἐν Νικολσβούργῳ συνομολογηθεῖσα σύμβασις περὶ ἀνακωχῆς καὶ περὶ τῶν προκαταρκτικῶν τῆς εἰρήνης ὄρων.

Πρὸ τῆς συνομολογησεως τῆς ἐν Νικολσβούργῳ μεταξὺ Πρώσων καὶ Αὐστριακῶν ἀνακωχῆς ὁ Πρωσικὸς στρατὸς τοῦ Μοίνου (τοῦ ὁποίου ὁ ἀριθμὸς ηὐξήθη βαθμηδὸν μέχρι 66 χιλιάδων) ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Φαλκενστάϊν (1), εἶχε νικήσει τὰ ἀντιπαραταχθέντα αὐτῷ στρατεύματα τῶν κρατῶν τῆς νοτίου Γερμανίας (ἐν ταῖς μάχαῖς Δέρμπαχ (22/4 Ἰουλίου) Κίσσιγκεν καὶ Χάμμελβουργ (28/10 Ἰουλίου) καὶ τέλος ἐν τῇ μάχῃ Λάουφαχ (1/13 καὶ 2/14 Ἰουλίου) καὶ εἶχε κυριεύσει τὴν ἑδραν τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας καὶ ἐλευθέραν πόλιν τῆς Φραγκφουρτης (2/14 Ἰουλίου). Καὶ δὲν εἶχε μὲν ἔτι ἐξολοθρευθῇ ὁ νοτιογερμανικὸς στρατός, ἀλλ' ἡ νίκη τῶν Πρώσων ἦτο ἀσφαλὲς καὶ ἐνταῦθα καθ' ὃν χρόνον συνωμολογοῦντο ἐν Νικολσβούργῳ οἱ προκαταρκτικοὶ ὅροι τῆς εἰρήνης, ἣν ἠκολουθήσῃ μετὰ τέσσαρας ἐβδομάδας ἡ ὁριστικὴ συνομολόγησις τῆς ἐν Πράγα εἰρήνης 12/24 Αὐγούστου. Κατὰ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης ταύτης, γενομένης ἐνεργῶς ἀναμίξει τοῦ Ναπολέοντος Γ', ἡ Αὐστρία ἀπεχώρει τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, ἥτις διελύετο ὁριστικῶς, καὶ ἐκ μὲν τῶν χωρῶν τῆς βορείου Γερμανίας ἦτοι πύσης τῆς πρὸς βορρᾶν τοῦ Μοίνου Γερμανίας ἰδρύετο νέα ὁμοσπονδία, ἡ βόρειος Γερμανικὴ ὁμοσπονδία, ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν ἡγεμονίαν τῆς Πρωσίας, ἥτις ἀνελάμβανε καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ὥς καὶ τὴν τῶν ταχυδρομείων καὶ τηλεγράφων· πάντα τὰ ἐν τῇ βορείῳ Γερμανίᾳ κατὰ τῆς Πρωσίας πολεμήσαντα κράτη, πλὴν τῆς Σαξωνίας, καὶ αὕτῃ ἡ ἐλευθέρα πόλις Φραγκφούρτη, κατελείποντο εἰς τὴν διάκρισιν τῆς Πρωσίας (2)· τὰ παράλλα δουκᾶτα προσηρτῶντο εἰς τὸ βα-

(1) Τὸν Φαλκενστάϊν ἀντικατέστησεν ὕστερον ὁ στρατηγὸς Μαντάϋφελ (ἐξάδελφος τοῦ ὁμωνύμου πολιτικοῦ ἀνδρός), ὅστις ἤρατο νέας νίκας κατὰ τῶν νοτίων Γερμανικῶν στρατιῶν ἐν ταῖς μάχαῖς τῆς Γέρσχαϊμ καὶ Χελμστάδης (13/25 Ἰουλίου) καὶ τῆς Ἰττιγκεν καὶ Ρόσβρονν (14/26 Ἰουλίου). Ἔτι πρότερον (8/20 Ἰουλίου) εἶχε καταλάβει τὴν Δαρμστάδην.

(2) Ἡ Πρωσία προσήρτησεν ἑαυτῇ ἐκ τούτων τὸ βασίλειον τοῦ Ἀννοδέρου, τὸ

σίλειον τῆς Πρωσίας, ἐλάμβανε δὲ τὸ ἀποζημίωσιν παρὰ τῆς Αὐστρίας 20 ἐ. τὰ νοτιογερμανικὰ κράτη ἐπετρέπετο νὰ ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῶν βορείων, ὑπεχρεοῦσιν νὰ ἀποδώσῃ τὸ βόρειον Σλέσβικον καὶ διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας ἐζήτουν τ

Ἡ περάτωσις τοῦ μεταξὺ τῆς Πρωσίας καὶ ἡ συνομολόγησις τῆς εἰρήνης ἐπῆνευ ἐν τῇ νοτίῳ Γερμανίᾳ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ. Ἡ συμμαχικὴν πρὸς τὴν Ἰταλίαν συνθήκην φθῆ καὶ ἡ Ἰταλία ἐν τῇ ἀνακωχῇ τοῦ ὑπόσχεσιν παρὰ τοῦ Ναπολέοντος περὶ τίας εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἡ Ἰταλικὴ κυβέρνησις αὐτῆς, ἀπῆλθει τὴν εἰς αὐτὴν παλου, κινδυνεύουσα νὰ ἐγκαταλειφθῇ εἰς λούθει ἐπιμένουσα, συνωμολόγησεν ἀνο (30/11 Αὐγούστου) καὶ τὴν ἀνακωχὴν (Ὀκτωβρίου) συνομολόγησις ὁριστικῆς τῶν, δι' ἧς ἡ Αὐστρία ἀνεγνώριζε τὸ δὲ πρῶτον ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας βασιλεῖον τὸ ἱστορικὸν αἰδηροῦν στέμμα

ἐκλεκτοράτον τῆς Ἑσσης, τὸ δουκάτον τῆς Νάσσα-Φρανκφούρτης. Τὰ λοιπὰ νότια κράτη τὰ πολεμῆσα, ἡ Βυρτεμβέργη, ἡ Βάδη καὶ ἡ Ἑσση Δαρμτῶν καὶ συνωμολόγησαν συνθήκας εἰρήνης πρὸς ὑπεβλήθησαν θυσίας ἐδαφικὰς ἢ χρηματικὰς. Ἡ νὰ συνδεθῶσι τὰ κράτη ταῦτα πρὸς αὐτὴν καὶ πρὸς διὰ συμμαχίας ἀμυντικῆς καὶ ἐπιθετικῆς, ὅπ

(1) Τὸ «αἰδηροῦν στέμμα» ἦτο στέμμα τῶν ὁ σκευασθὲν τῷ 593 μ. Χ. διὰ τὴν στέψιν τοῦ βασι. ὁ μέγας ἦνωσε τὸ Λομβαρδικὸν κράτος μετὰ τοὺς καὶ οἱ διάδοχοί του Φράγκοι καὶ Γερμανοὶ αὐτοκράτορες, ἐστέφοντο καὶ διὰ τοῦ αἰδηροῦ στέμματος Λομβαρδίας, ἐστέφθη δὲ δι' αὐτοῦ καὶ ὁ Ναπολεὼν Ἰταλίας. Ἀφοῦ δὲ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 1814 κτῆσις, καὶ ὁ Αὐστριακὸς αὐτοκράτωρ Φερδινάνδου στέμματος. Ὄνομάσθη δὲ τὸ στέμμα τοῦτο χρυσοῦ καὶ ἀδαμαντοποικίλου κρίκου εἶχε καὶ ἰσφυρηλατημένον, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐξ ἐνός τι

τὴν συ
ὁ Ναπι
λικῆς
Ὀκτω
(ὄχι).
μος το
σαντο
καὶ τὸ
ζητημὸ
ἦτο ἅμ
ἦτο ὁ

Ἡ]
τῶν αἰ
μέγα
καὶ συ
στρογγ
ἔνωσιν
τῆς Πρ
μεταβο
δι' ἰδρύ
πης. Δ
Πρωσσ
Πρωσσ
δύο δοι
δ' ἡ βέ
Ἡ ἡγε
1815
ἰδρύσεια

νῦν τὴν κατὰ μέρος τοῦλάχιστον πλήρωσιν τοῦ μεγίστου ἐθνικοῦ πόθου τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ, τοῦ τῆς' ἐνώσεως τῆς Γερμανίας. Ἡ ἰδρυσις ὁμοσπονδίας Βορειογερμανικῆς μετὰ ὁμοσπονδιακοῦ συμβουλίου (Bundesrath) συγκειμένου ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ὁμοσπόνδων κυβερνήσεων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Πρωσίας τοῦ γενομένου ἀπὸ τοῦ 1867 ἀρχιγραμματέως τῆς βορείου Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας (Kanzler des Norddeutschen Bundes) καὶ μετὰ κοινοβουλίου διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῆς βορείου Γερμανίας ἐκλεγομένου, καλουμένου δὲ διὰ τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ἁγίου Ῥωμαϊκοῦ κράτους *Reichstag* (ἀλλὰ *Reichstag des Norddeutschen Bundes* ἦτοι κοινοβουλίου τῆς βορείου Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας) συνεβίβαζε τὴν διὰ πολέμου ἐπιτευχθεῖσαν Πρωσικὴν ἡγεμονίαν πρὸς τὰς ἀξιώσεις τῆς φιλελευθέρης Γερμανίας τῆς ἀπαιτούσης ἐνότητά πολιτικὴν τῆς Γερμανίας μετὰ φιλελευθέρων συνταγματικῶν θεσμῶν. Οὕτω ἡ πολιτικὴ τοῦ Βίσμαρκ ἀπὸ Πρωσικῆς μετέστη ἐν μέρει εἰς Γερμανικὴν ἢ μᾶλλον συνεβιβάσθη μετὰ τῆς Γερμανικῆς καὶ αἱ ἀπὸ τοῦ 1863 ὑπ' αὐτοῦ γινόμεναι ἐπαγγελίαι περὶ μεταρρυθμίσεως τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας καὶ περὶ κοινοβουλίου Γερμανικοῦ, αἱ τότε οὐδεμίαν εὐροῦσαι πίστιν παρὰ τῇ ἐθνικῇ καὶ φιλελευθέρᾳ Γερμανικῇ γνώμῃ, εἰσῆλθον εἰς στάδιον πραγματοποιήσεως. Ἡ Πρωσικὴ κυβέρνησις διαλλαγεῖσα πρὸς τὴν Γερμανικὴν καὶ δοῦσα εἰς τὴν πολιτικὴν αὐτῆς χαρακτῆρα ἐθνικὸν Γερμανικὸν διηλλάγη καὶ πρὸς τὴν φιλελευθεραν· ἐν Πρωσίᾳ γνώμην θεῖσα τέρμα εἰς τὴν πρὸς τὴν βουλὴν σύγκρουσιν διὰ τῶν δοθεισῶν αὐτῇ ἐξηγήσεων καὶ διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς ἀμνηστίας (indemnität) (1) τοῦ ψηφισθέντος ὑπὸ τῆς βουλῆς. Ὡς μέγα ἔργον τῆς Πρωσικῆς πολιτικῆς ὑπελείπετο νῦν τῇ Πρωσίᾳ ἡ συμπλήρωσις τοῦ ἀρξαμένου

(1) Ψήφισμα ἀμνηστίας (ἐπὶ λέξει ἀποζημιώσεως, ἐπανορθώσεως, Ἀγγλιστὶ indemnity bill) λέγεται ὅταν ἡ βουλὴ παραβλέψῃ ἢ συγχωρήσῃ αντισυνταγματικὴν τινα πράξιν τοῦ ὑπουργείου. Τὸ συνταγματικὸν τοῦτο ἔθιμον ἐξ Ἀγγλίας μετηνέχθη καὶ εἰς τὴν ἄλλην Εὐρώπην. Ἐν Πρωσίᾳ ἡ πρὸς τὴν βουλὴν σύγκρουσις διήρκεσεν ἐξ ἔτη. Ἀλλ' ἡ βουλὴ ἡ ἐκλεγείσα τῇ 21/2 Ἰουλίου, τῇ ἡμέρᾳ αὐτῇ τῆς ἐν Σαδόβα μάχης, εἶχε πλειονοψηφίαν μᾶλλον συμπολιτευομένην. Ἀφοῦ δὲ ἐν τῷ ἐναρκτηρίῳ βασιλικῷ λόγῳ (24/5 Αὐγούστου) ἡ κυβέρνησις ὡμολόγησεν ὅτι αἱ ἀπὸ τοῦ 1862 δαπάναι τοῦ κράτους δὲν εἶχον νόμιμον κύρος καὶ ἐζήτησε τὴν ἀμνηστείαν ἐκφράζουσα τὴν ἐλπίδα ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι δὲν θὰ δοθῇ ἀφορμὴ συγκρούσεως, ἡ ἀμνηστία αὕτη ἐδόθη (22/3 Σεπτεμβρίου) διὰ ψήφων 238 κατὰ 75.

ἔργου τῆς Γερμανικῆς ἐνώσεως διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς ὁμοσπονδίας καὶ ἐπὶ τὴν νότιον Γερμανίαν. Καὶ τὸ ἔργον τοῦτο, τοῦ ὁποίου ἀρχὴ ἦτο ἡ διὰ συμμαχίας ἐπιθετικῆς καὶ ἀμυντικῆς ἑνώσεως τῶν νοτίων Γερμανικῶν κρατῶν πρὸς τὴν Πρωσίαν καὶ αὐτὴ ἡ ἀνέκαθεν ὑπάρχουσα τελωνειακὴ ἑνώσις, ἦτο ἀπλῶς ζήτημα χρόνου δυνάμενον νὰ ἐπέλθῃ διὰ τῆς φορᾶς αὐτῆς τῶν πραγμάτων εἰρηνικῶς καὶ ἀθορύβως. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς Γερμανίας ὑπῆρχον κωλύματα μεγάλα πρὸς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ οἰκοδομήματος τῆς Γερμανικῆς ἐνώσεως. Τὰ κωλύματα ταῦτα προήρχοντο ἐκ τῆς Αὐστρίας καὶ ἐκ τῆς Γαλλίας. Ἡ Αὐστρία ἀναγκασθεῖσα νὰ ἐξέλθῃ τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας δὲν ἠδύνατο νὰ καταλίπῃ τὴν ἀπὸ χιλίων ἐτῶν, ὡς ἔλεγεν ὁ Σβάρτζεμπεργ, ἐν τῇ Γερμανίᾳ θέσιν αὐτῆς ἄνευ ὀπισθοβουλίας τινός. Μία ἦττα καὶ μία συνθήκη δὲν ἤρκουν ὥπως αὕτη λησμονήσῃ τὸ παρελθὸν καὶ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν νέαν τάξιν τῶν πραγμάτων, συμμαχοῦσα μετὰ τῆς ὑπὸ τὴν Πρωσίαν συντασσόμενης Γερμανίας καὶ ζητοῦσα ὡς ὑπεδείκνυσεν αὐτῇ ὁ Βίσμαρκ νέον κέντρον βαρύτητος ἐν Πέστη καὶ νέον στάδιον ἐπεκτάσεως ἐν Ἀνατολῇ. Καὶ ἂν ἔτι πρὸς στιγμὴν ἐσκέπτετο τὸ τοιοῦτο ἡ Αὐστρία, ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ δὲν ἐπέτρεπεν αὐτῇ. Ἡ Γαλλία ἡ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ πολέμου τοῦ 1866 οὐχ ἦττον τῆς Αὐστρίας πληγείσα ἐν τῇ πολιτικῇ αὐτῆς ὑπεροχῇ καὶ ὑπερηφανίᾳ παρώρμα, ἐνεθάρρυνε καὶ παρώτρυνε τὴν Αὐστρίαν εἰς ἀντιπρωσσικὴν πολιτικὴν. Οὕτω δὲ τὸ ἔργον τοῦ 1866, μεθ' ὅλην τὴν ἐσωτερικὴν ἠθικὴν αὐτοῦ στερεότητα, ἐξωτερικῶς ἦτο ἡμερόβιον ἐκτεθειμένον εἰς τὴν προσβολὴν Αὐστρογαλλικῆς συστάσεως. Νέος πόλεμος ἦτο ἀπαραίτητος ἢ πρὸς τὴν συμπλήρωσιν καὶ ἐξωτερικὴν στερέωσιν τοῦ ἔργου τοῦ 1866 ἢ πρὸς τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ καὶ πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὸ πρὸ τοῦ 1866 ἢ μᾶλλον πρὸ τοῦ 1863 καθεστώς.

Ἡ ἀντιπρωσσικὴ τάσις τῆς Αὐστριακῆς πολιτικῆς ἐδηλώθη ἀμέσως μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου, ὅποτε ὁ αὐτοκράτωρ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν τοῦ Αὐστριακοῦ κράτους ἀνέθηκεν εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Βίσμαρκ τοσοῦτον μισούμενον καὶ τῆς ἀντιπρωσσικῆς ἐν Γερμανίᾳ πολιτικῆς σφοδρότατον ὑπέρμαχον τέως Σάξωνα πρωθυπουργὸν Βάϋστ. Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ Βάϋστ συνετέλεσεν εἰς μέγα ἔργον ἐσωτερικῆς μεταρρυθμίσεως ἐν τῇ Αὐστρίᾳ, εἰς τὸν γενόμενον δηλονότι τῷ 1867 δυνασμὸν τοῦ κράτους διὰ τῆς τότε καθιερωθείσης πολιτικῆς

αὐτοπαρξίας τῆς Οὐγγαρίας, οἷα ἦν τὸ 1848. Ἡ ἰδρυσις ἐλευθέρου Οὐγγι μένου μετὰ τῆς λοιπῆς Αὐστρίας (ταβολή τοῦ τέως Αὐστριακοῦ κράτους) (Oesterreich - Hungarische Monarchie) (1) περιωρίσεν ἐμμέσως τὴν ἀντιπρωσσικὴν πολιτικὴν τῆς Αὐστρίας, διότι τὸ ἐλεύθερον Οὐγγρικὸν κράτος ἐν τῇ ἐπανόδῳ τῆς Αὐστρίας εἰς τὴν Γερμανίαν ἐμῆλλε νὰ βλέπῃ κίνδυνον τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἐμῆλλε ν' ἀντιπράξῃ εἰς πᾶσαν ἀπόπειραν τῆς Ἀψβουργικῆς μοναρχίας τείνουσαν πρὸς ἐπάνοδον αὐτῆς εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶχον ὑπ' ὄψιν οἱ περὶ τὸν Βάϋστ, συμπράττοντες εἰς τὸν συνδυασμὸν τοῦ 1867. Τοῦναντίον οὗτοι ἐσκόπουν διὰ τοῦ πρὸς τὴν Οὐγγαρίαν συμβιβασμοῦ νὰ ἐνισχύσωσιν ἐσωτερικῶς τὴν αὐτοκρατορίαν, ἵνα ἀντιταχθῇ κατὰ τῆς Πρωσσίας. Ὁ Βάϋστ διετέλει ἐν διηνεκεῖ συνεννοήσῃ πρὸς τὸν Ναπολέοντα Γ' καὶ αἱ συνεννοήσεις αὗται ἀπέβλεπον εἰς τὴν κατάλυσιν τοῦ ἔργου τοῦ 1866, τὸ ὁποῖον ἐπέζε καὶ ἐτάρασσε περισσότερον τὸν Ναπολέοντα Γ' καὶ τὴν Γαλλίαν ἢ τὴν Αὐστρίαν.

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου τοῦ 1866 ἦσαν ἐναντία πρὸς τὰς προσδοκίας τοῦ Ναπολέοντος Γ'. Αἱ πολλαὶ καὶ μεγάλαι καὶ ταχεῖαι νίκαι τῆς Πρωσσίας εἶχον ταραξεί τοὺς κύκλους τῶν πολιτικῶν σχεδίων τοῦ Ναπολέοντος τῶν στηριζομένων ἐπὶ μακροχρονίου μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας πολέμου καὶ ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐξαντλήσεως ἀμφοτέρων τῶν κρατῶν, τῆς μελλούσης νὰ παράσχη στάδιον

(1) Ἡ μεγάλη αὕτη εἰρηνικὴ μεταμόρφωσις ἐν τῇ Ἀψβουργικῇ μοναρχίᾳ ἐγένετο πρὸ πάντων συνεργία τοῦ περιφήμου Οὐγγρου φιλοπάτριδος πολιτικοῦ ἀνδρὸς Φραγκίσκου Δεάκ (ἴδ. σελ. 147) τοῦ προϊσταμένου ἀπὸ τοῦ 1865 τῆς μεγάλης ἐθνικῆς Οὐγγρικῆς μερίδος. Ὁ φιλόπατρις οὗτος ἀνὴρ καὶ μετὰ τὴν ἐπιτέλεισιν τοῦ μεγάλου ἔργου ἐξηκολούθει νὰ προίσταται ἐν τῇ Οὐγγρικῇ κοινοβουλίᾳ τῆς πλειονοψηφίας χωρὶς νὰ μετέχῃ ἐν τούτοις τῆς κυβερνήσεως, ἥς προέστη ἀπὸ τοῦ 1867 ὁ τῷ 1849 εἰς θάνατον καταδικασθεὶς καὶ εἰκονικῶς θανατωθεὶς (ἴδ. σελ. 330) Οὐγγρος εὐπατρίδης κόμης Ἰούλιος Ἀνδράσσης (τυχὼν ἀμνηστίας τῷ 1860 καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα). Κατὰ τὴν σύμβασιν τοῦ 1867 ἡ Οὐγγαρία ἀπετέλει βασιλείαν ἀνεξάρτητον ἔχον ἴδιον στρατόν, ἴδιον ὑπουργεῖον καὶ ἴδιαν ἐθνικὴν ἀντιπροσωπείαν. συνδεόμενον δὲ μετὰ τῆς λοιπῆς μοναρχίας διὰ τοῦ προσώπου Αὐστρίας Φραγκίσκου Ἰωσήφ στεφθέντος πα Οὐγγαρίας τῇ 27/8 Ἰουνίου 1867) καὶ διὰ τῶν τῶν στρατιωτικῶν.

ἐνεργείας εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς
κράτορος (ιδ.σελ.628). Καὶ
τὴν μάχην τῆς Σαδόβας με
Πρωσσίας προβαλλομένους ἐ
τὴν ἐπέκτασιν τῆς Πρωσσίας
περιορίσας αὐτὴν εἰς τὴν ἐ
ἀνεξαρτησίαν τῶν νοτίων καὶ
μηδὲν ἀπέναντι τῆς ὑπερόχου
ναντι τῆς Γαλλίας ἐν Εὐρώ
ὑλικωτέρας, ἤθελε τὴν Μογ
ρας. Ἄμα δὲ συνομολογήθη
Πρωσσίας εἰρήνης διὰ τῆς ἀ
πολείων τὰς ἀξιώσεις ἐκείνας
ριπτώσει μὴ ἀποδοχῆς. Ἀλλ
κλησιν, ὑποδεικνύων ἐνταυ
εἰς οὓς ἐξέθετε τὴν ἀρχὴν καὶ
τολμηρὰ αὕτη διαγωγὴ ἦν ἀ
ἀξιώσεις του κατὰ τρόπον ἐ
ρησις αὕτη δὲν ἦτο ὀριστική
λίαν παρεσκευασμένην εἰς π
αὐτοῦ νὰ στρέψῃ πρὸς πολει
σίας πόλεμον καθίστων ἀπ
γοι τῆς ἐξωτερικῆς, ἀλλὰ
τεία τῆς αὐτοκρατορίας ἦρ
τοῦ 1864, ἀπὸ τῆς ἀποτυχ
σεως, ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ
τῶν γεγονότων τοῦ 1866. Ἦ
ψαν εἰς τὴν νομοθετικὴν βοι
μένους, ἐν οἷς καὶ τὸν περίφ
γραφίᾳ καὶ ἐν τῇ κοινῇ γνώ
γοήτευσιν, καὶ ὑπόκωφος δυ
νὰ καταλαμβάνη τὰ πνεύμα

(1) Ἐδήλωσε δηλονότι τῷ ἀνακ
πνεύσει αὐτῷ τὰς ἀξιώσεις ἐκείνας
ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν
κατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ μαρκησίου Μπ

Μάτην ὁ αὐτοκράτωρ ἐζήτει νῦν νὰ εὖρη στήριγμα παρὰ τῷ ἐγγω-
ρίῳ πληθυσμῷ περιποιούμενος ὅτε μὲν τὴν φιλελευθέραν μερίδα, ὅτε
δὲ τὴν Κληρικὴν, καὶ ἐπὶ τέλους δυσαρεστῶν ἀμφοτέραις. Ἵνα εὖρη
διέξοδόν τινα ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ αὐτοῦ, ἐκάλεσε γενικὴν σύνοδον ἐθνικὴν
τῷ 1867 (2/14 Ἰανουαρ.), ἵνα ἀποφασίσῃ αὕτη περὶ τοῦ πρακτέου.
Ἡ σύνοδος, συγκειμένη τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν θιασωτῶν τοῦ κρατοῦν-
τος συστήματος, ἀποφασίσασα περὶ τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ καθεστῶτος
διὰ τοῦ πολέμου ἔτι μᾶλλον περιέπλεξε τὴν θέσιν τοῦ αὐτοκράτορος.
Διότι ἡ κοινὴ γνώμη ἦτο κατὰ τῆς ξένης δυναστείας καὶ ὑπὲρ τῆς
δημοκρατίας. Αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι εἶχον ἀναγνωρίσει ἤδη ὡς νό-
μιμον κυβέρνησιν τὴν κυβέρνησιν τοῦ Ἰουαρέζ καὶ τοῦτον ὡς πρόεδρον
τῆς δημοκρατίας. Τὰ στίφη τοῦ Ἰουαρέζ ηὐξάνοντο ὁσημέραι καὶ
πᾶσαι αἱ ὑπὸ τῶν Γάλλων ἐκκενούμεναι θέσεις κατελαμβάνοντο ὑπὸ
τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰουαρέζ. Ὅτε δὲ οἱ Γάλλοι κατέλιπον τὴν χώραν
ἐν μέσῳ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως τῶν κατοίκων, ὁ Μαξιμιλιανὸς εἶχε
περὶ ἑαυτὸν μόλις τρισχιλίους στρατιώτας. Μετὰ τούτων δὲ μεταβάς
ἀπὸ Μεξικοῦ εἰς Κερετάρον ἀπεκλείσθη ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Ἰουαρέζ καὶ
διὰ τῆς προδοσίας τοῦ ὑπασπιστοῦ αὐτοῦ Λοπέζ συνελήφθη αἰχμᾶ-
λωτος καὶ δικασθεὶς ὑπὸ στρατοδικεῖου διὰ τοὺς μνημονευθέντας φό-
νους τῶν ἀρχηγῶν τῆς δημοκρατικῆς μερίδος κατεδικάσθη εἰς θάνατον
καὶ ἐθανατώθη διὰ πυροβολισμοῦ (7/19 Ἰουλίου), οὐδαμῶς ληφθεί-
σης ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Ἰουαρέζ τῆς ὑπὲρ τοῦ ἀτυ-
χοῦς αὐτοκράτορος μεσιτείας πασῶν τῶν κυβερνήσεων, καὶ αὐτῆς ἔτι
τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἑνώσεως.

Τὸ τοιοῦτον οἰκτρὸν τέλος τῆς πολυδαπάνου Μεξικανικῆς στρα-
τείας ἐπελθὼν μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1866 ἐκλόνησεν ἠθικῶς πολὺ
τὴν θέσιν τῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ὁ Ναπολέων ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην
νὰ προβῇ εἰς φιλελευθέρας τινὰς παραχωρήσεις ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, νὰ
ἀνυψώσῃ δὲ τὴν γοητείαν τῆς αὐτοκρατορίας διὰ τινος σπουδαίου
κατορθώματος ἐν τῷ ἐξωτερικῷ. Ἀλλὰ σπουδαῖόν τι ἐν τῇ ἐξωτερικῇ
πολιτικῇ ἠδύνατο νὰ κατορθωθῇ μόνον διὰ πολέμου κατὰ τῆς Πρωσ-
σίας. Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1867 μικροῦ δεῖν ἢ τοῦ Λουξεμβούργου
ἔρις ἔφερε πόλεμον μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν. ἀλλ' ἡ ἔρις ἐλύθη εἰρη-
νικῶς διὰ φιλικῆς μεσολαβήσεως τῶν οὐδετέρων Δυνάμεων, ἰδίως τῆς
Ἀγγλίας. Ἀλλὰ τὰ αἷτια τῆς πρὸς τὴν Πρωσσίαν ῥήξεως δὲν ἐξέ-
λιπον διὰ τῆς λύσεως ἐκείνης. Τὸ αὐτὸ ἔτος τὰ ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ

τῆς Ἰταλίας. Ἀλλὰ τῆς Ἰταλικῆς συμμαχίας

δεμία ἐγένετο πρότασις πλὴν τῆς τοῦ Βάϋστ, ἣν καὶ ἡ Ῥωσσία αὐτὴ οὐχὶ προθύμως ἀπεδέξατο. Ἡ μικρὸν μετὰ τὸν Τσάρον εἰς Παρισίους γενομένη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἐπισκεψίς καὶ ἡ ἐπίμονος ἄρνησις τῆς Πύλης, ὑποστηριζομένης πάντοτε ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, ἐχαλάρωσαν ὅπως οὖν τὴν Ῥωσσογαλλικὴν φιλίαν. Μετ' ὀλίγον κατὰ Αὐγούστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ Ναπολέων καὶ ὁ Φραγκίσκος Ἰωσήφ ἦλθον εἰς συνέντευξιν ἐν Σαλισβούργῳ καὶ ἐν τῇ συνεντεύξει ταύτῃ ἐτίθησαν οἱ ὅροι τῆς Αὐστρογαλλικῆς συμμαχίας, εἰς τῶν ὁποίων ἦτο, προβληθεὶς οὗτος ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, ἡ ὑπὸ τῆς Γαλλίας ἐγκατάλειψις τῆς Κρήτης. Ἡ ἑκτοτε ἀπέναντι τῆς Κρήτης ἐκδηλωθεῖσα παλιμβουλία τῆς Γαλλικῆς πολιτικῆς καὶ ἡ στενωτέρα προσέγγισις τῆς Γαλλίας πρὸς τὴν Αὐστρίαν ἀπεξένωσαν ἀπ' ἀλλήλων ὀριστικῶς Γαλλίαν καὶ Ῥωσσίαν καὶ ἐστερέωσαν τὴν Ῥωσσοπρωσικὴν συνεννόησιν. Τοιαύτη ἦτο ἡ καθόλου θέσις τῆς διανοῦς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς καθ' ὃν χρόνον ὁ Ναπολέων παρεσκευάζετο εἰς τὸν μέγαν πόλεμον.

Ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου τούτου σπουδαῖαι ἐπῆλθον μεταβολαὶ ἐν τῇ ἐσωτερικῇ πολιτικῇ καταστάσει τῆς αὐτοκρατορικῆς Γαλλίας. Οὔτε ἡ ὁπωςοὖν ὑπὲρ τῶν ἀξιώσεων τῆς Γαλλίας λύσις τῆς περὶ Λουξεμβούργου ἐριδος οὔτε ἡ μεγάλη ἐν Παρισίοις παγκόσμιος ἐκθεσις τοῦ 1867, τὴν ὁποίαν, πλὴν τοῦ Τσάρου, ἐτίμησαν διὰ τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν ὁ Σουλτάνος Ἀζίζ (μεταβὰς ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ καὶ εἰς τὸ Λονδίνον), ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας, εἴτα δὲ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας μετὰ τοῦ ἀρχιγραμματέως Βάϋστ, ἀνύψωσαν ἐν Γαλλίᾳ ἀρκούντως τὴν καταπεσοῦσαν ἠθικὴν γοητείαν τῆς αὐτοκρατορίας, ἐνῶ ἡ δημοκρατικὴ ἀντιπολίτευσις ὁσημέραι καθίστατο ἰσχυροτέρα. Αἱ κατὰ Μάιον τοῦ 1869 βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ ἐπεμψαν εἰς τὴν νομοθετικὴν βουλὴν νέον πλῆθος δημοκρατικῶν, ἐν οἷς ἦτο καὶ ὁ νεαρὸς εὐγλωττος δικηγόρος, ὁ ἐτερόφθαλμος Γαμβέττας, ὁφείλων ἀκριβῶς τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ εἰς τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ συμμετοχὴν εἰς διαδήλωσιν τινὰ κατὰ τοῦ καθεστώτος γενομένην. Ἡ τοιαύτη ἐν τῷ ἐσωτερικῷ κατάστασις ἐπείσει τέλος τὸν Ναπολέοντα νὰ προβῇ εἰς σπουδαίας φιλελευθέρας παραχωρήσεις, γενομένας διὰ συγκλητικῶν δόγματος (Ἰδ. σελ. 411), δι' ὧν τὸ σύνταγμα ἐβλήθη εἰς αὐτοκρατορίαν κοινοβουλευτικὴν καὶ βέρνησιν ἄνδρες γνωστοὶ ἐπὶ τοῖς φιλελευθέροις

Διότι ὅσον καὶ ἂν προσεπάθουν οἱ γήσωσι τὸν ὑπ' αὐτῶν κηρυχθέν ἐπιβληθέντα αὐτοῖς ὑπὸ τῆς Πρωτοῦ ὅτι ἡ Γαλλία ἦτο ἡ ἐπιτιθεμένη πάντα ὅτι ἡ Πρωσσία, ἡ μὴδὲ ἔνωσιν τῆς Γερμανίας, οὐδένα λὶ τῆς Γαλλίας καὶ ὅτι ἡ Γαλλία ἦτο κως καὶ βιαίως τὴν ἐπὶ τῆς Γερμανίας τὴν ὑπὸ τοιαύτην ἡγεμονίαν ἔνωσιν θύνη δὲ ἰδαφικῶς τὴν Γαλλίαν ἀπὸ αὐτὴν πεποιθήσιν ἡμπέδωσαν αἱ λέγου γενόμενα ὑπὸ τοῦ Βίσμαρκ ἡ κυβερνήσεις τοῦ Ναπολέοντος πάντων μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1871 σικῇ κυβερνήσει προτάσεις περὶ ἡμῶν διὰ τῆς προσαρτήσεως τοῦ Λουξεμβούργου δὲ διὰ τῆς Γαλλικῆς Ἑλβετίας (σελ. 628). Ἄλλ' ἡ ἐσπευσμένη καὶ ἔργον ἠθικῶς ἀδικαιολόγητον, ἀλλ' ὅτι ὁ Ναπολέον δὲν ἐξέτιμα καὶ δυνάμει τῆς Γαλλίας πιστεύων ὑπουργοῦ Leboeuf καὶ δὲν ἤξει παρατάξει τὸ ἥμισυ τοῦ Γερμανικοῦ συγγνωστόν (1). Ἄλλ' εἶναι ἀσύμφορὴν τὴν σύμπραξιν τῆς νοτίου Γερμανίας ἐπειθετο περὶ ἐνεργοῦ συμπράξεως τέρων νὰ δεσμεύσῃ τὴν Δύναμιν ἐπιστήμου συνθήκης. Ἀληθῶς πᾶσα συμμαχία ἐστηρίζετο ἐπὶ ὑποσχέσει γενεῶν ὁ Βαυὼς, ἦτο ὑποχρεωμένον

(1) Καὶ ἡ μεγάλη ὑπεροχὴ τοῦ Γαλλογερμανικοῦ δὲν ἔφερε σπουδαῖα ἀποτελέσματα. ὁ στόλος εἰσῆλθεν εἰς τὴν Βαλτικὴν, ἰσχυρῶς ὠχυρωμένων Γερμανικῶν παραλήμφορικόν ναυτικόν τῆς Γερμανίας ἐν διὰ Γαλλικοῦ στόλου.

ἀναλόγως τῆς θέσεως, ἣν ἔμελλε νὰ λάβῃ ἡ Ῥωσσία. Ἄλ-
 σία εἶχεν ἤδη λάβει σαφεῖς ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τῆς
 Ἑνα περίπου μῆνα πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου ὁ βα-
 λιάμμος καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος εἶχον ἔλθαι εἰς συ-
 Ἑμς (21/2 Ἰουνίου). Ἐν τῇ συναντεύξει δὲ ταύτῃ, ἐν-
 ρέθησαν ὁ τε Βίσμαρκ καὶ ὁ ἐν Βερολίνῳ Ῥώσσοι πρεσ-
 μης Οὐβρίλ, ἐδόθησαν καὶ ἐλήφθησαν ἑκατέρωθεν ὑπο-
 ὑποχρεώσεις ἐν περιπτώσει Γαλλογερμανικοῦ πολέμου. Ἡ
 Ῥωσσία ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κωλύσῃ τὴν ὑπὲρ τ-
 ἀνάμιξιν τῆς Αὐστρίας εἰς τὸν πόλεμον, ἡ δὲ Πρωσσία
 νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν Ῥωσσίαν καθ' ἣν περίστασιν αὕτη ἡ
 κηρύξει τὸν περὶ οὐδετερότητος τοῦ Εὐξείνου ταπεινωτικ-
 Ῥωσσίαν ὅρον τῆς Παρισιανῆς συνθήκης. Συνωδὰ δὲ πρὸ
 φωνίας ταύτας ἡ Ῥωσσία, ἅμα ἀρξαμένου τοῦ πολέμου
 ὅτι ἔμελλε νὰ τηρήσῃ οὐδετερότητα ἐνόσω καὶ ἄλλη τις ἐ-
 ἀνεμιγνύετο εἰς τὸν πόλεμον, ἔδωκε δὲ τῇ Αὐστρίᾳ νὰ νο-
 ὅτι ἡ ἀνάμιξις αὐτῆς εἰς τὸν πόλεμον ὑπὲρ τῆς Γαλλίας
 ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν κατ' αὐτῆς κήρυξιν τοῦ πολέμου
 τῆς Ῥωσσίας. Οὕτω ἡ Γαλλία ἀπεμονώθη ἐντελῶς ἐχί-
 τὰς παραμυθητικὰς διαβεβαιώσεις τοῦ Βάϋστ ὅτι ἡ ἐπ-
 τῇ Αὐστρίᾳ ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας οὐδετερότης ἔμελλε νὰ χρη-
 Αὐστρίᾳ ἵνα παρασκευασθῇ δεόντως πρὸς τὸν πόλεμον κα-
 τῆς ἐνεργείας κατὰ τὸ προσεχές φθινόπωρον. Ἀλλὰ κατὰ
 πωρον ἐκείνο δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐν Γαλλίᾳ Ναπολέων κα-
 τορία. Αἱ μεγάλαι καὶ ταχεῖαι νίκαι τῶν Πρώσσω ἀνέτ-
 τας τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν φίλων τῆς Γαλλίας. Ἡ μετὰ
 σίας συνεννόησις ἐπέτρεψε τῇ Πρωσίᾳ ἵνα μηδαμῶς φρον-
 μόνον περὶ τῶν πρὸς τὴν Ῥωσσίαν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶ
 Αὐστρίαν συνόρων, ἐπιπέσῃ μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως αὐτῆς
 τῆς Γαλλίας. Τρεῖς μεγάλαι στρατιαὶ ὑπὸ τὴν ὑπερτάτην
 τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου ἀγόμεναι ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ
 (ἡ α' ἡ δεξιὰ στρατιά), ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Φρειδερίκου Ι
 β' ἡ ἀποτελοῦσα τὸ κέντρον) καὶ ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Δυ-
 Πρωσσίας (ἡ γ' ἡ ἀριστερά), ἀποτελοῦσαι ὅλαι ὁμοῦ πε-
 χιλιάδας ἀνδρῶν, διέβησαν τὰ σύνορα τῆς Γαλλίας κα-
 (ἀπὸ τοῦ Βαυαρικοῦ Παλατινάτου ὁρμώμεναι) εἰς τὸν |

Στρασβούργου καὶ τοῦ Μέτζ χώρον, κατὰ τὸ ἐκπονηθὲν ὑπὸ τοῦ Μόλτκε στρατηγικὸν σχέδιον, πρὶν ἢ παρέλθωσιν 20 ἡμέραι ἀπὸ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου καὶ καθ' ὃν χρόνον ἡ Γαλλία μόλις εἶχε δυναθῇ νὰ συναγάγῃ εἰς τὸν χώρον ἐκεῖνον 100 - 140 χιλιάδας στρατοῦ. Τοσοῦτον τελειότερος ἦτο ὁ τρόπος τῆς Πρωσικῆς ἐπιστρατεύσεως τοῦ τῆς Γαλλικῆς. Ἡ ταχύτης αὕτη ἐκώλυσε τοὺς Γάλλους νὰ λάβωσιν ἐπιθετικὴν θέσιν καὶ νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν νότιον Γερμανίαν, ἐνθα φόβος μέγας ὑπῆρχε Γαλλικῆς εἰσβολῆς. Καὶ νῦν ἤρξατο ἡ ἀναρίθμητος σειρά Γερμανικῶν νικῶν καὶ Γαλλικῶν ἡττῶν. Μόλις εἶχε διαλαληθῇ ἐκ Παρισίων εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου ἡ ὅλως ἀσημαντος ὑπὸ στρατιωτικὴν ἔποψιν ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ, ἡγουμένου τοῦ Ναπολέοντος, ἄλωσις τοῦ Σαρβρῦκεν (21/2 Αὐγούστου) ἐνθα ὁ τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἐν τῇ στρατείᾳ συνοδεύων μικρὸς Λουδοβίκος Ναπολέων (ὁ Λουλοῦ ὑποκοριστικῶς καλούμενος) ἐβαπτίσθη διὰ τοῦ πυρός, καὶ ἀμέσως τὴν εἰδησιν ταύτην διεδέξαντο νέαι εἰδήσεις ἐκπληκτικαὶ μεγάλας καὶ ἀλλεπαλλήλους ἀγγέλλουσαι νίκας Γερμανικάς. Ὁ Γαλλικὸς στρατός, τοῦ ὁποίου τὴν ὑπερτάτην ἀρχηγίαν εἶχε λάβει ὁ Ναπολέων, συνέκειτο ἐξ 8 στρατιωτικῶν σωμάτων, ὧν τὸ πρῶτον ὑπὸ τὸν στρατάρχην Μὰκ Μαὼν καὶ τὸ ἕβδομον ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Δουαὶ ἀπετέλουν τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ στρατοῦ τούτου τὴν ἀντιτασσομένην τῇ στρατιᾷ τοῦ πρίγκιπος διαδόχου τῆς Πρωσίας Φρειδερίκου Γουλιέλμου, τὸ δεύτερον ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Φροσσάρ, τὸ τρίτον ὑπὸ τὸν στρατάρχην Βαζαῖν, τὸ τέταρτον ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ladmirault ἀπετέλουν τὸ κέντρον ἅμα δὲ καὶ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα ὑποστηριζομένην ὑπὸ τῶν τριῶν ὡς ἐν ἐφεδρείᾳ τεταγμένων σωμάτων τῶν στρατηγῶν Βουρβάκη, Failly καὶ Κανροβέρ. Ἡ προφυλακὴ τοῦ ὑπὸ τὸν Μὰκ Μαὼν στρατοῦ ἡττήθη (τῇ 23/4 Αὐγ.) ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ πρίγκιπος διαδόχου τῆς Πρωσίας ἐν τῇ πρώτῃ σπουδαίᾳ μάχῃ παρὰ τὸ Βαῖσσεμβούργον, μετὰ δύο δὲ ἡμέρας ἅπας ὁ ὑπὸ τὸν Μὰκ Μαὼν στρατός ὑπέστη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Γερμανικοῦ στρατοῦ ἐν τῇ φονικωτάτῃ μάχῃ τοῦ Wörth ἡτταν δεινοτάτην καὶ διελύθη καθ' ὅλοκληρίαν καταλιπὼν ὡς τρόπαια εἰς τὰς χεῖρας τῶν Γερμανῶν 200 ἀξιωματικούς καὶ 9 χιλιάδας στρατιώτας αἰχμαλώτους, 28 τηλεβόλα, 5 μυδραλιοβόλα, πολλὰς σημαίας, μέγα πλῆθος ὀπλων, 1200 ἵππους καὶ τὸ ταμεῖον τοῦ στρατοῦ. Ὁ Μὰκ Μαὼν μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ μετὰ

τευξιν ἀνακωχῆς· ἀλλὰ καὶ ἡ συνέντευξις αὕτη οὐδὲν ἐπήνεγκεν ἀποτέλεσμα.

μὴ δυνάμενα νὰ ἀντιπαραταχθῶσι κατὰ τῆς ἐπιστημονικῆς τακτικῆς τῶν Γερμανῶν· καὶ κατὰ τοῦτο μεγάλη ἀπεδείχθη ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ 1870 καὶ 1793, καὶ οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ Γαμβέττα, ὡς αὐτὸς ὁ Τροσσὺ ἐμαρτύρησεν, οἱ στηριζόμενοι ἐπὶ τῆς ἀναλογίας τῶν στρατῶν τοῦ 1793, ἠλέγχθησαν πλημμελεῖς. Οὐχ ἔτι οἱ Λουανεῖς αἶνται ἐκτὸς τῶν Παρισίων στρατιωτικαὶ κινήσαι νὰ ἀντέχῃσι κρατερῶς οἱ Παρίσιοι. Τέλος δὲ καμφορίου οἱ Γερμανοὶ οἱ μέχρι τότε ἀπλῶς ἀνῆλθον τοῦ κατὰ τῆς πόλεως βομβαρδισμοῦ ἐπιτηδεύειν πρὸς τοῦτο θέσεις, δεινῶς προσέβαλλαν αὐτοὺς τοὺς Παρισίους. Ὁ βομβαρδισμὸς οὗτος ἔπαιον καὶ οἱ πολιορκούμενοι ἀπηυδνηκότες καὶ ἐκ τῶν νῆς καὶ ἐκ τῶν καταστροφῶν τοῦ βομβαρδισμοῦ ἐλθῶσιν εἰς διαπραγματεύσεις περὶ παραδόσεως δι' 100 χιλιάδων μαχητῶν ἐπιχειρηθεῖσα ὑπὸ ἐξόδου τῆς 7/19 Ἰανουαρίου, ἥτις συνδυαζομένη κατὰ τοῦ πολιορκητικοῦ στρατοῦ ἐπέλασε Λείγερρος, ἠλπίζετο ὅτι ἐμελλε νὰ θραύσῃ τὴν λιν πολιορκητικὴν γραμμὴν. Τῇ 11/23 Ἰανουαρίου μεταβὰς εἰς τὸ ἐν Βερσαλλίαις Γερμανικὸν εἰς πολλὰς καὶ ἐπιπόνους διαπραγματεύσεις συνωμοτικῶς περὶ παραδόσεως τῶν Παρισίων σύμβασιν (15/1) καὶ σύμβασιν περὶ ἀνακωχῆς. Κατὰ τὴν σύμβασιν ταῖς φρούρια τὰ περὶ τοὺς Παρισίους παρεδίδοντο παρεχωρεῖτο δὲ ἀνακωχὴ τριῶν ἐβδομάδων, δὲ ἐμελλε νὰ συγκληθῇ σύνοδος ἐθνικὴ ἐν Βορδῶ πρὸς τὸν νικητὴν. Τὰ φρούρια κατελήφθησαν ἀπὸ τῶν Γερμανῶν, διατάχθησαν δὲ ὑπὸ τῆς ἐν Παρισίοις ἐκλογαί. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐν Βορδῶ κυβερνητικὴ Γαμβέττας διὰ διατάγματος ἀπέκλεισε τοῦ δικτατορεῖν πάντας τοὺς λαβόντας ἐπισήμους θέσεις περὶ αὐτοκρατορίας καὶ προεκάλεσεν ἐντεῦθεν τὴν δισσέλιαν, συνομολογήσαντος τὴν σύμβασιν χάρις ἐνεργουμένων, ὁ τέως δικτάτωρ, τοῦ ὁποῦ καὶ ἀποστολὴ, ἐπαύθη διὰ διατάγματος τῆς ἐν Π. Ἀφ. δὲ συνῆλθεν ἡ ἐθνικὴ σύνοδος ἐν Βορδῶ,

ἀρχὴν ἢ τέως κυβέρνησις τῆς ἀμύνης, ἢ δὲ Σύνοδος πρόεδρον τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας διώρισε τὸν Ἀδόλφον Θιέρσον, ὄντα μέλος τῆς Συνόδου. Ὁ Θιέρσος ἐσχημάτισεν ὑπουργεῖον, ἐν ᾧ ἔμεινεν ὁ Ἰούλιος Φάβρ ὡς ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν. Ἐπιτυχὼν δὲ καὶ παράτασιν τῆς ἀνακωχῆς παρὰ τοῦ Γερμανικοῦ ἀρχηγείου, μεταβὰς εἰς Βερσαλλίας διεπραγματεύθη πρὸς τὸν Βίσμαρκ περὶ τῶν προκαταρκτικῶν ὄρων τῆς εἰρήνης, οἵτινες καὶ μετὰ μακρὰς συζητήσεις ἐπεκυρώθησαν ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας (546 ἐναντίον 107). Κατὰ τοὺς ὅρους τούτους ἡ Γαλλία παρεχώρει εἰς τὸ νεοσύστατον Γερμανικὸν κράτος τὴν Ἀλσατίαν (πλὴν τοῦ Βελφῶρ) καὶ τὴν Γερμανικὴν Λοθαριγγίαν μετὰ τοῦ Μέτζ, ὑπεχρεοῦτο δὲ νὰ πληρώσῃ 5 δισεκατομμύρια φράγκων ἐξοφλητέων ἐντὸς τριετίας, καθ' ἣν μέρος τοῦ Ἰαλλικοῦ ἐδάφους ἔπρεπε νὰ κατέχεται ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ στρατοῦ, ἐκκενούμενον κατὰ προθεσμίαν ἀναλόγως τῆς πληρωμῆς τῆς πολεμικῆς ἀποζημιώσεως. Ἀφοῦ οἱ προκαταρκτικοὶ ὅροι τῆς εἰρήνης ἐγένοντο δεκτοὶ ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως τοῦ Βορδώ, συνῆλθον πληρεξούσιοι Γερμανοὶ καὶ Γάλλοι εἰς τὰς Βρυξέλλας, κατὰ τὰ ὀρισθέντα ἐν τῇ συνομολογήσει τῶν προκαταρκτικῶν ὄρων, ἵνα συνομολογήσωσι τὴν ὀριστικὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης. Ἀλλὰ τῶν πληρεξουσίων μὴ δυνηθέντων ἐν Βρυξέλλαις νὰ ἔλθωσιν εἰς ὀριστικὴν συνεννόησιν, διεκόπησαν αἱ διαπραγματεύσεις καὶ ἐπανελήφθησαν ὕστερον ἐν Φραγκφούρτῃ, ἐνθα καὶ συνωμολογήθη ἡ ὀριστικὴ συνθήκη (28/10 Μαΐου) ἡ περατώσασα τὸν μέγαν πόλεμον. Καὶ οὕτω μὲν ἐπερατώθη ὁ μέγας πόλεμος μεγίστην ἐπενεγκῶν μεταβολὴν τῆς ἀμοιβαίας ἀπέναντι ἀλλήλων καὶ ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης θέσεως Γαλλίας καὶ Γερμανίας. Ἀλλὰ διαρκοῦντος τοῦ πολέμου ἐπῆλθον καὶ ἄλλα γεγονότα ὡς ἀπλᾶ μὲν ἐπεισόδια ἐξωτερικῶς πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ πολέμου συναπτόμενα, ἔχοντα δὲ καὶ ἐσωτερικὴν συνάφειαν πρὸς τὴν πορείαν τοῦ πολέμου, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἔχοντα καὶ ἰδίαν ἱστορικὴν ἀρχὴν, σπουδαιότητα καὶ σημασίαν. Τὰ γεγονότα ταῦτα εἶναι: α' ἡ ἱδρυσις τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας· β' ἡ κατάληψις τῆς Ῥώμης ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν καὶ ἡ κατάργησις τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τοῦ Πάπα· γ' ἡ κατάργησις τοῦ περὶ ἐξουδετερώσεως τοῦ Εὐξείνου Πόντου ὁρου τῆς Παρισιανῆς συνθήκης τοῦ 1856.

Α'. Ἡ ἱδρυσις τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας ἢ τοῦ Γερμανικοῦ κράτους. — Ἡ ἱδρυσις τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατο-

σιν, τὴν ἱστορικὴν ἐπισφράγισιν τοῦ μεγάλου ἔργου. Τὸ ὁμοσπονδιακὸν Γερμανικὸν κράτος τὸ διαλυθὲν τῷ 1806 ἦτο τιτατον ἄρχοντα, τὸν αὐτοκράτορα τοῦ ἁγίου Ῥο Γερμανικοῦ ἔθνους. Ἡ προσωυμία τοῦ αὐτοκράτη καθιέρωσις ἱστορικὴ καὶ ἐπισφράγισις τῆς πράγμτητος, ἦτο δὲ προσωυμία λίαν δημοτικὴ, ἰδίως νία, ὡς ἐκδήλωσις τῆς ἰσχύος καὶ τῆς αἰγλης τοκαθὰ διὰ πολλῶν εἶδομεν τοῦτο ἐν τῇ Γερμανι

τῷ Γερμανικῷ τῶν Βερσαλλιῶν καί, κατὰ παράδοξον εἰρωνείαν τῆς τύχης ἢ τῆς ἱστορίας, ἐν αὐτῷ τῷ περιφήμῳ τῶν Βερσαλλιῶν ἀνακτόρῳ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', ἐν τῷ ἀνακτόρῳ δηλονότι ἐκείνῳ, ἐν ᾧ τοσαῦτα κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας ἐμελετήθησαν καὶ συνελήφθησαν σχέδια πρὸς διάλυσιν τοῦ Γερμανικοῦ κράτους καὶ πρὸς ταπείνωσιν τοῦ Γερμανικοῦ ἔθνους. Τὸ μέγα ἔργον ἐτελέσθη τῇ 6/18 Ἰανουαρίου 1871 διαρκούσης ἔτι τῆς πολιορκίας τῶν Παρισίων. Τὴν ἀποδοχὴν τοῦ κληρονομικοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος ἤγγειλεν ὁ Γουλιέλμος πρὸς τὸν Γερμανικὸν λαὸν δι' ἰδιαιτέρας προκηρύξεως.

Β'. Ἡ κατάληψις τῆς Ῥώμης ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν. — Εἶδομεν ὅτι τὸ Ῥωμαϊκὸν ζήτημα καὶ ἡ μετὰ τὴν μάχην τῆς Μεντάνας ἐκ νέου κατάληψις τῆς παπικῆς ἐπικρατείας ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ ἐγένετο μέγιστον κώλυμα τῆς συμμαχικῆς μεταξὺ Ἰταλίας ἐξ ἑνὸς καὶ Αὐστρίας καὶ Γαλλίας ἐξ ἄλλου προσεγγίσεως. Ἀλλ' ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις, μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου κατὰ τῆς Πρωσίας, τὸ μὲν ἵνα ἀνακαλέσῃ τὰ ἐν Ἰταλίᾳ Γαλλικὰ στρατεύματα καὶ χρησιμοποίησῃ αὐτὰ ἐν τῷ ἀρξαμένῳ πολέμῳ, τὸ δὲ ἵνα ἐν τινὶ μέτρῳ εὐαρεστήσῃ τῇ Ἰταλικῇ κυβερνήσει καὶ μὴ ἔχῃ ταύτην πολεμίως διαχειμένην τῇ Γαλλίᾳ ἐν ταῖς ἐνδεχομέναις περιπετείαις τοῦ πολέμου, ἐμήνυσεν τῇ Ἰταλικῇ κυβερνήσει (21/2 Αὐγούστου), πρὸ τῶν μαχῶν ἔτι τοῦ Βαϊσσεμβούργου καὶ τοῦ Wörth, ὅτι ἀνεκάλει τὰ στρατεύματα αὐτῆς ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ ἐπανήρχετο εἰς τὸ καθεστῶς τὸ πρὸ τῆς Μεντάνας ἦτοι εἰς τὰς διατάξεις τῆς Σεπτεμβριανῆς συνθήκης τοῦ ἔτους 1864 (ἰδ. σελ. 614). Τοῦτο ἦτο ἡ ἐσχάτη παραχώρησις τοῦ Ναπολέοντος Γ' εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐν τῷ Ῥωμαϊκῷ ζητήματι. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἰταλικὴ κυβέρνησις καθ' ὃ ἦσαν τὰ τοῦ πολέμου καὶ οὐδαμῶς ἐθεωρεῖτο ὡς Γαλλίας, ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ δεχθῇ τὴν γλίσχρῶν καὶ ἀπήντησεν ὅτι προθύμως ἐμελλε νὰ ἐκπ. τῆς Σεπτεμβριανῆς συνθήκης μετὰ τὴν ἀποχώρ. στρατοῦ. Οὕτω ἐξέκένωσεν ὁ Γαλλικὸς στρατὸς τὴν φιλελευθέρᾳ ἐν Ἰταλίᾳ μερίν, ἢ τε ἀποτελοῦσα τι

Βίκτωρ Ἐμμανουήλ μετέθηκε τὴν ἔδραν αὐτοῦ εἰς τὴν νέαν πρωτεύουσάν τῃ 18/30 Ἰουνίου 1871, ἀφοῦ πρότερον (κατὰ Μάιον τοῦ 1871) ἡ Ἰταλικὴ βουλὴ ἐψήφισε τὸν ὑποβληθέντα αὐτῇ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ὑπὲρ τοῦ Πάπα ἀνόμον τῶν ἐγγυήσεων καὶ τὸν ἐξασφαλίζοντα τῷ ἁκρῷ ἀρχιερεῖ τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἐξουσίας καὶ παρέχοντα αὐτῷ ποικίλα προνόμια καὶ ἐτησίαν χορηγίαν 3,255,000 φράγκων. Ἀλλ' ὁ Πάπας οὐδὲν τούτων εἶδε-ξάτο καὶ ἐπέμεινεν ἐν τῇ διαμαρτυρῇ αὐτοῦ θεωρῶν ἑαυτὸν αἰχμάλωτον ἐν τῷ Βατικανῷ ἐντὸς τῆς ἀρπαγείσης πρωτευούσης αὐτοῦ.

Γ'. Ἡ ἀναθεώρησις τῆς συνθήκης τοῦ 1856. — Συνφδὰ πρὸς τὰ πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου ἐν Ἑμς μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ θείου αὐτοῦ βασιλέως Γουλιέλμου συμφωνηθέντα ἡ Ῥωσσία ἔσπευσε νὰ ἐπωφεληθῇ τὰς Γερμανικὰς νίκας, ἀφοῦ διὰ τῆς πολιτικῆς αὐτῆς διαγωγῆς οὐ μικρὸν συνετέλεσεν εἰς ταύτας. Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1870, μικρὸν μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Μίτζ, ὁ Γκορτζακῶφ δι' ἐγκυκλίου διακοινώσεως (ἀπὸ 19/31 Ὀκτωβρίου) ἐκήρυξεν εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ εἰς τὰς ἄλλας Δυνάμεις τὰς συνυπογραψάσας τὴν συνθήκην τοῦ 1856 ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας δὲν ἀνεγνώριζε τοῦ λοιποῦ τὸ κῦρος τῶν ἄρθρων 11-14 τῆς συνθήκης ἐκείνης καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀνεγνώριζεν ἑαυτῷ τε καὶ τῷ Σουλτάνῳ τὸ δικαίωμα τοῦ διατηρεῖν στόλον πολεμικὸν ἐν τῷ Εὐξείνῳ καὶ φρούρια κατὰ τὰ παράλια αὐτοῦ. Τὸ διάβημα τοῦ Γκορτζακῶφ κατέπληξε τὰς κυβερνήσεις καὶ τὴν δημοσίαν γνώμην οὐχί τοσοῦτον διὰ τὴν ἀποκήρυξιν τοῦ οὐσιωδεστέου τῶν ὅρων τῆς συνθήκης τοῦ 1856, ὅσον διὰ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐγίνετο, καὶ ὅστις ἐθεωρεῖτο ἀντιβαίνων πρὸς πᾶσαν ἀρχὴν τοῦ δημοσίου δικαίου τῆς Εὐρώπης· καὶ τὸ Ἀγγλικὸν ἀνακτοβούλιον ἐν τῇ ἀπαντήσῃ αὐτοῦ διὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν λόρδου Γράμβιλλ κατέκρινεν ἐπισήμως τὸν τρόπον, καθ' ὃν προέβη ἡ Ῥωσσία εἰς τὴν ἀποκήρυξιν τῆς συνθήκης. Ἀλλ' οὐδεμία Δύναμις ἠσθάνετο ἐπιθυμίαν νὰ κηρύξῃ πόλεμον κατὰ τῆς Ῥωσσίας διὰ τὸ γινόμενόν ἐκεῖτο ἡττημένη, ἡ Πρωσσία ἦτο συνήγορος Ῥωσσίας, ἡ Αὐστρία καὶ πρότερον ἔτι εἶχεν ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τῶν ταπεινωτικῶν τῆς συνθήκης (ἰδ. σελ. 647), καὶ ἐν τῇ νικαιῶν πραγμάτων οὐδαμῶς συνέφερεν αὐ-

τὸ μέγιστον καὶ ἰσχυρότατον ἔσται ἰταπεινώθη καὶ ἐξησθένησεν ἡ κοσμικὴ ἐξουσία τοῦ Πάπα, ἐν ἐπιβληθέντων αὐτῇ τῷ 1856 ἡ σάτο τὴν προτέραν γοητείαν αὐτῆς. Τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος τοῦ πολιτικοῦ κόσμου μετετέθη νῦν εἰς τὴν Γερμανίαν κατέστη, ὅπως πρὸ τοῦ 1854 ἡ Πετρούπολις 1856 οἱ Παρίσιοι, τὸ κυριώτατον κέντρον τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ κόσμου. Ἀλλ' ἡ Γερμανία τὸ μέγα οἰκοδόμημα τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ἰσχυρώσεως, στερεώσεως καὶ ἐμπεδώσεως ἰσώτεραι καὶ πρὸς τοῦτο εἶχεν ἀνάγκην, πρωτίστη πασῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς. Ἡ εἰρήνη αὕτη ἦτο διὰ τὴν ἰσχυρίαν τὴν οὐδαμῶς πλέον χρήζουσαν νέας ἐπεζητοῦσαν ἀπλῶς νὰ συντηρήσῃ τὸ κεκτημένον τῆς δυνάμεως αὐτῆς. Ἐντεῦθεν πολιτικὴ συντήρησις Γερμανίαν ἦτο δόγμα πολιτικῆς πίστεως. Ἡ ταύτης ἐμπέδωσις τοῦ νέου καθεστώτος εἶχε τὴν διαρκῆ ἀπομόνωσιν τῆς νῦν μὲν καταβεβλημένης δὲ δυναμένης πάλιν ν' ἀνορθωθῇ Γαλλίας. Πρὸς τὴν εἰργάζετο νῦν μετὰ πάσης προθυμίας ἡ πολιτικὴ. Τὸ παρὸν βεβαίως οὐδένα ἐνέπνεε στρατιωτικῶς ἐξηντλημένη καὶ οἰκονομικῶς δὲ ἐξαντληθῇ διὰ τῆς κολοσσιαίας πολεμικῆς ἀπαιτήσεως αὐτῇ ὑπὸ τῆς Γερμανίας· καὶ αἱ ἐσθλὰ μεταξὺ τῶν πολιτικῶν μερίδων διαμάχαι καὶ τῆς ἰσωτερικῆς πολιτικῆς καταστάσεως καὶ ἡ τῆς ἰσωτερικῆς ἐγγύησις τῆς ἀσθενείας τῆς Γαλλίας. Γερμανικῆς πολιτικῆς ἀπέβλεπε καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν. Πρὸς τοῦτο αἱ περιστάσεις ἦσαν γὰρ οὐδαμῶς ἡδύνατο ν' ἀποτελέσῃ μετὰ τῆς δυάδας ἀπέναντι τῆς Γερμανίας. Ἡ Ἰταλία πρὸς τὴν Γαλλίαν διὰ τῆς ἐν τῇ Γαλλικῇ ἐθνικῇ μιμόφρονος καὶ κληρικόφρονος πλειονοψηφίας πρὸς τὴν Δύναμιν ταύτην ἕνεκα τῆς Ῥώμης. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἦσαν δυνάμεις καὶ μι-

τῶν εἰσοδὸν εἰς τὸ Βερολῖνον καὶ εἰς τὰς ἄλλας Γερμανικὰς πρωτευούσας καὶ ἡ Γερμανία ἤγεν ἐπὶ τούτῳ μεγάλην ἑορτήν, ἐκ τῶν κυριωτάτων Αὐστριακῶν πόλεων ἐπέμποντο εἰς τὰς δημοτικὰς ἀρχὰς τῶν Γερμανικῶν πόλεων θερμότατα ἀδελφικὰ συγχαρητήρια. Αὐτὸς ὁ Βίσμαρκ ἔσπευσε νὰ διατρανώσῃ ἐπισήμως καὶ ἡμισπισήμως τὰ ὑπὲρ τῆς Αὐστρίας αἰσθήματα αὐτοῦ δηλώσας οὐχ ἅπαξ ὅτι ἡ ὑπαρξὺς ἰσχυρὰς Αὐστρίας ἦτο ζωτικώτατον ζήτημα διὰ τὴν Γερμανίαν καὶ ὅτι ἀγχόνης ἀξίος θὰ ἦτο ὁ Γερμανὸς πολιτικὸς ἀνὴρ ὁ ζητῶν τὴν διάλυσιν τοῦ Αὐστριακοῦ κράτους χάριν τῆς εἰς τὴν Γερμανίαν προσαρτήσεως τῶν Γερμανικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ κράτους τούτου. Αὐτοὶ οἱ τέως ἀδιάλλακτοὶ ἐχθροὶ, Βίσμαρκ καὶ Βάϋστ, ἐπετήδευον καὶ ἐπεδείκνυν φιλικωτάτας σχέσεις πρὸς ἀλλήλους. Τέλος ἡ νέα περίοδος τῶν Αὐστρογερμανικῶν ἢ μᾶλλον τῶν Αὐστροπρωσικῶν σχέσεων ἔλαβε τὴν ἐπίσημον καθιέρωσιν αὐτῆς διὰ τῆς κατὰ Αὐγούστον τοῦ 1871 γενομένης ἐν Ἰσλ καὶ ἐν Γαστάν συνεντεύξεως μεταξὺ τῶν δύο αὐτοκρατόρων καὶ τῶν δύο ἀρχιγραμματέων καὶ τῶν ἐνταῦθα γενομένων συμφωνιῶν, ἐπικροτούσης θερμῶς τῆς δημοσίας γνώμης ἐν ἀμφοτέροις τοῖς κράτεσιν.

Ἀλλὰ διὰ τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς μετὰ τῆς Ῥωσσίας συμμάχιας καὶ διὰ τῆς καθιερώσεως νέας συμμαχίας πρὸς τὴν Αὐστρίαν δὲν ἐξεπληροῦτο ἔτι ὁ μόνος σκοπὸς τοῦ Βίσμαρκ ὁ ἀποβλέπων πρὸς τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης, τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ καθεστῶτος τῆς Φραγκφουρτείου συνθήκης καὶ τὴν ἀπομόνωσιν τῆς Γαλλίας· ἔδει πρὸς τοῦτο καὶ μεταξὺ τῶν δύο συμμάχων τῆς Γερμανίας, ἤτοι μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Αὐστρίας, νὰ ἐπέλθῃ διαλλαγή, προσέγγις καὶ καλὴ συνεννόησις καὶ συμμαχία. Τὸ ἔργον τοῦτο διεξαγαγὼν ὁ Βίσμαρκ μετὰ πολλῆς δεξιότητος κατώρθωσεν ἵνα δι' ἀμοιβαίων παραχωρήσεων ἐν τῇ ἀνατολικῇ πολιτικῇ τῶν δύο Δυνάμεων ἀρθῶσιν ἐν μέρει αἱ μεγάλαι ἀντιθέσεις καὶ εὑρεθῇ τρόπος συνεννοήσεως ἀμφοτέρων ἀπέναντι τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος. Πρὸς τοῦτο δέ, ἵνα διατεθῇ εὐμενῶς εἰς τὴν μετὰ τῆς Ῥωσσίας συνεννόησιν ἡ κοινὴ γνώμη ἐν τῷ Αὐστριακῷ κράτει, ἰδίως ἐν τῇ Οὐγγαρίᾳ, ἐνθα μεγίστη ἐπὶ τῆς Ῥωσσίας καὶ δυσπιστία κατὰ τῆς ἀνατολικῆς, ἐπῆλθε καὶ μεταβολὴ τῆς προσωπικῆς ἐν τῇ διρκικῇ πολιτικῇ, τοῦ κόμητος Βάϋστ (ὅστις καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ μεγάλην ἐμπιστοσύνην τῷ Βίσμαρκ)

στη δὲ ἐν Λωσάννη καὶ δικαστήριον ὁμοσπονδιακὸν δι' ὅλην τὴν ὁμοσπονδίαν.

Βέλγιον καὶ Ὀλλανδία.—Τὸ Βέλγιον μετὰ τὴν ἐν αὐτῷ ἰδρυσιν τὴν συνταγματικῆς μοναρχίας τοῦ 1831, ἰδίᾳ δὲ μετὰ τὴν ὀριστικὴν πρὸς τὴν Ὀλλανδίαν εἰρήνην τοῦ 1839, ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ βασιλέως Λεοπόλδου μεγάλως ἐποιήσατο ὕλικὰς καὶ ἠθικὰς προόδους ἄνευ σπουδαίων ἐσωτερικῶν κλονισμῶν καὶ πολιτικῶν ἰρίδων. Τῷ 1865 ἀποθανόντος τοῦ Λεοπόλδου Α' ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ καὶ νῦν ἔτι βασιλεύων υἱὸς αὐτοῦ Λεοπόλδος Β', ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐξηκολούθησεν ἡ αὐτὴ προοδευτικὴ πολιτικὴ, καίτοι ἀπὸ τοῦ 1873 ἰσχυρὴν ἐν τῇ κυβερνήσει ἡ ὑπεράλπειος μερίς. Σπουδαῖον γεγονὸς ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Λεοπόλδου Β' εἶναι ἡ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο (1893) ὑπὸ συντακτικῆς συνόδου ἐπὶ τὸ φιλελευθερώτερον γενομένη ἀναθεώρησις τοῦ Βελγικοῦ συντάγματος καὶ ἡ εἰσαγωγὴ τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας.

Ἐν Ὀλλανδίᾳ παραιτηθέντος τῷ 1840 τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου Α' τὴν ἀρχὴν, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ υἱὸς αὐτοῦ Γουλιέλμος Β' βασιλεύσας μέχρι τοῦ 1849, ὁπότε ἀποθανόντα διεδέξατο αὐτὸν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Γουλιέλμος Γ'. Οὗτος ἐβασίλευσε μέχρι τοῦ 1871, ὁπότε ἀποθανὼν κατέλιπε τὴν βασιλείαν εἰς τὴν δεκαετῇ θυγατέρα αὐτοῦ Βιλελμίναν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρὸς αὐτῆς βασιλίσσης Ἑμμας. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν Λουξεμβούργῳ, τοῦ ὁποίου ἦτο μέγας δούξ, ἰσχυρὴν ὁ Σάλιος περὶ διαδοχῆς νόμος, ἡ ἐν τῷ μεγάλῳ τούτῳ δουκᾶτι ἀρχὴ περιῆλθεν εἰς τὴν ἀρχηγίαν τοῦ οἴκου τὸν ἑκπτωτον δοῦκα Νασσαυ

Τὰ Σκανδιναυικὰ κράτη. —
 ρῆκον Σ', τὸν βασιλεύσαντα ἀπὸ το
 Κιέλου ἀπολέσαντα τὴν Νορβηγίαν
 νόντα τῷ 1839 διεδέξατο ὁ υἱὸς
 ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν παραλβίων δου
 (1848-1863), θανόντος τοῦ ὁπεῖο
 τὸν οἶκον Ὀλσατίας-Σόνδερβουργ.
 οἴκου τούτου βασιλεὺς εἶναι ὁ νῦν
 διὰ δὲ καὶ Νορβηγίᾳ ἀπὸ τοῦ 18
 ρόλου ΙΔ' ὁ πρῶτος Γάλλος στρατ
 σελ. 53). Τοῦτον τῷ 1844 διεδέξ
 χρι τοῦ 1859, ὁπότε ἀποθανόντα
 υἱὸς Κάρολος ΙΕ'. Τοῦτον δὲ ἄπει
 ξατο ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁ νῦν ἀνάσι
 Ὁσκάρ Β'.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΤΙ

